

SFÂNTUL ISAAC SIRUL

CUVINTE PENTRU
NEVOINȚĂ

Acum din nou tălmăcite în românește,
și date în tipar cu blagoslovenia
Înalt-Preasfinției Sale ANDREI,
Arhiepiscopul Alba-Iuliei,
la anul de la Hristos

2 0 1 0

R E Î N T R E G I R E A
A L B A - I U L I A

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Traducerea de față a *Cuvintelor pentru nevoiță* ale Sfântului Isaac Sirul are trei izvoare:

1. Ediția americană, alcătuită de eruditul profesor orthodox de la Fordham University (New York), Dana R. Miller (*The Ascetical Homilies of Saint Isaac the Syrian*, Holy Transfiguration Monastery, Boston, 1984), pe baza textului grecesc, amendat și completat cu textul siriac al scrierilor Sfântului Isaac. Din această ediție am preluat toate pasajele și Cuvintele care lipsesc din textul grecesc, ca și toate corecturile făcute de Prof. Miller textului grecesc pe baza celor mai vechi manuscrise existente și a textului siriac. (Pentru metoda de lucru a Profesorului Miller vezi *Introducerea*, pp. 63-75). Am preluat aproape integral și notele de subsol ale acestei ediții, care explică succint principalele probleme legate de variantele textului grecesc și siriac. Tot din ediția americană am preluat *Introducerea* profesorului Dana Miller, ca și cele două *Epistole* ale Sfântului Macarie din Apendice B. Am renunțat însă la celelalte texte traduse din siriacă ce nu aparțin Sfântului Isaac¹, ca și la Epilogul traducătorului despre istoria Bisericii Persane², spre a nu amplifica peste măsură numărul de pagini al acestei cărți. Pe

---

¹ Este vorba de câteva fragmente din *Cartea harului*, două scurte lucrări ale lui Ioan din Apamea (*O epistolă despre liniștire și Despre rugăciune*) și un poem al Sf. Efreim Sirul (*Al celui între sfinți părintelui nostru Mar Efreim Sirul, Cuvânt despre singuratici, pustnici, călugări și cei ce locuiesc în munți, și în văgăuni, și în peșteri și în crăpăturile pământului, și despre cei ce s'au dezbrăcat de toate cele pământești*). De asemenea, am renunțat la *Epistola către Avva Simeon* a lui Filoxen din Mabbug, care, sub numele de *Epistola a 4-a*, se află în toate celelalte traduceri românești din Sfântul Isaac.

² Tradus recent în limba română de Diac. Ioan I. Ică Jr. (cf. Dana Miller, „Istoria și teologia Bisericii Răsăritului din Persia până la sfârșitul secolului VII”, în vol. *Isaac Sirul, Cuvinte către singuratici despre viața duhului, taine dumnezeiești, pronie și judecată. Partea a II-a, recent descoperită*, studiu introductiv și traducere de Diac. Ioan I. Ică Jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2003, pp. 465-536).

parcursul elaborării traducerii noastre am beneficiat de sprijinul Profesorului Dana Miller care a avut deosebita amabilitate de a răspunde întrebărilor noastre și a lămuri unele aspecte mai dificile legate de text.

2. Ediția grecească a învățatului ieromonah Nikifor Theotokis¹, *Tou Osiou Patros Imōn Isaak, Episkopou Ninevi Tou Syrou, Ta Evrethenta Askitika*, Lipsca (Leipzig), 1770. În ciuda criticilor care i s'au adus, această ediție rămâne deosebit de importantă pentru orice traducere într-o limbă modernă, fiind indispensabilă pentru o înțelegere și o redare cât mai exactă a termenilor ascetici folosiți de Sfântul Isaac Sirul.

3. Și, în sfârșit, traducerea publicată la Mănăstirea Neamț în 1819². Inițial am crezut că este cu puțină doar o simplă completare și sumară îndreptare a acestui frumos text nemțean, însă deosebirile sale față de textul siriac s'au dovedit a fi atât de numeroase, încât în final a fost nevoie de o nouă traducere. Totuși am preluat din textul Părinților de la Neamț atât graiul lor cât și termenii stabiliți de ei, pe cât a fost cu puțină, ba uneori și fraze întregi, cu foarte mici modificări, nu „ca unii ce voim pre înșine a învedera, ca și cum din scrierile altora furând, ale noastre le-am zice”, după cuvintele Sfântului Isaac, „ci mai vârtos socotindu-ne smeriți a fi, că sugem din laptele Părinților noștri, cei ce ne-au fost înainte-mergători”³.

Trimiterile la Scriptură s'au dat după *Biblia adică Dumnezeasca Scriptură a Legii Vechi și a celei Nouă*, Ediția Sfântului Sinod, București, 1914. Pentru trimiterile la citatele din Psalmi am folosit numerotarea din *Psaltirea* diortosită de Ierom. Rafail Noica, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2008.

Notele ediției americane au fost marcate prin *N. ed. amer.*, iar notele adăugate de traducător, prin *N. tr.* Am adăugat de asemenea câteva note din ediția lui Nikifor Theotokis, ca și din traducerea Părintelui D. Stăniloae (*Filocalia*, vol. X).

¹ Despre Nikifor Theotokis, activitatea sa și ediția sa a *Cuvintelor* Sfântului Isaac vezi Diac. Ioan I. Ică Jr., „Sfântul Isaac Sirul necunoscutul”, în vol. Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici*, op. cit., pp. 9-10.

² Retipărită la Editura Predania în 2010.

³ Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte pentru nevoință*, p. 245.

Toate pasajele și cuvintele care lipsesc în limba greacă, fiind adăugate din siriacă, au fost puse între bare duble || ||. Cuvintele adăugate textului pentru completarea sensului sânt puse în paranteze drepte [ ].

Mulțumim în mod deosebit Profesorului Dana Miller de la Fordham University (New York) pentru neprețuitul ajutor dat nouă la realizarea acestei ediții românești a *Cuvintelor* Sfântului Isaac, cât și pentru acordarea dreptului de a folosi lucrarea Domniei Sale la această traducere în limba română. Mulțumim tuturor celor ce ne-au ajutat în obținerea cărților de care am avut nevoie la alcătuirea traducerii de față. Mulțumiri se cuvin și obștii mănăstirii noastre, fără sprijinul căreia această lucrare nu ar fi fost cu putință. Și, nu în ultimul rând, gândul nostru se îndreaptă cu recunoștință către Sfântul Isaac Sirul, al cărui ajutor l-am simțit în tot răstimpul lucrului la traducerea *Cuvintelor* sale.

Conștienți că orice traducere este perfectibilă și știind prea bine cât de greu este a-l transpune pe Sfântul Isaac într'o altă limbă, cerem de mai nainte iertăciune și îngăduință pentru orice neajuns sau greșală care s'a strecurat în lucrarea noastră, cerându-vă rugăciunile pentru cel ce s'a ostenit la această smerită lucrare.

Maxim Monahul

Dana Miller

INTRODUCERE

**la ediția americană a *Cuvintelor pentru nevoiță*
ale Sfântului Isaac Sirul**

**Prezentare istorică a vieții și scrierilor
Sfântului Isaac Sirul**

Săracele mărturii istorice despre Persia creștină¹ ne dau foarte puține informații despre viața și lucrările Sfântului Isaac, autorul acestor *Cuvinte pentru nevoiță*. Însă când ne adresăm înseși scrierilor sfântului găsim și mai puține lucruri care să ne satisfacă dorința de a afla ceva despre dânsul. Sfântul Isaac indică foarte vag data compunerii *Cuvintelor*, informându-ne că, atunci când scria, dracii aveau șase mii de ani (vezi p. 408). Întrucât în altă parte socotește răstimpul de la zidirea lumii până la întruparea Domnului nostru ca fiind de „mai mult de cinci mii de ani” (p. 258)², și „ceva mai mult sau mai puțin de cinci mii de ani” (p. 390), se vedește cel puțin că a trăit în a doua jumătate a celui dintâi mileniu. Dar oare vârsta de șase mii de ani a dracilor desemnează o dată mai exactă?

În teritoriile bizantine întruparea Domnului nostru era îndeobște calculată a fi avut loc la 5508 ani de la facerea lumii, folosindu-se ca bază de calcul genealogiile Vechiului Legământ; anul 6000 al acestui

---

¹ Pentru o introducere în istoria Bisericii Persane în veacul al șaptelea vezi Epilogul. (Pentru traducerea Epilogului în limba română vezi Dana Miller, „Istoria și teologia Bisericii Răsăritului din Persia până la sfârșitul secolului VII”, în vol. Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici despre viața duhului, taine dumnezeiești, pronie și judecată. Partea a II-a, recent descoperită*, studiu introductiv și traducere de Diac. Ioan I. Ică Jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2003, pp. 465-536. – N. tr.)

² Greaca are aici „cinci mii și cinci sute de ani”.

calendar era anul 492 d.H. Însă în Persia data se calcula de obicei de la începutul domniei Seleucuzilor; anul întâi al acestui calendar era anul 312 î.H., iar anul 1000 era 688 d.H. Unii au presupus că atunci când Sfântul Isaac zice că dracii au șase mii de ani se referă la calendarul bizantin, și deci trebuie să fi scris în jurul anului 492 d.H.¹ Dar acest lucru nu se potrivește cu datarea întrupării Domnului la „ceva mai mult sau mai puțin de cinci mii de ani” de la facerea lumii. Apoi, el citează din traducerea siriacă a lucrărilor Sfântului Dionisie Areopaghitul, făcută de Sarghis (Serghie) din Resh'aina († 536) prin anul 530. De asemenea, pare să facă referire la viața lui Simeon din Emesa, care a murit la sfârșitul veacului al 6-lea (vezi p. 153). Și în sfârșit, el relatează cuvintele unui anume Bătrân anonim care a suferit ispită vreme de douăzeci de ani, înainte de a primi mângâierea harului (vezi pp. 411-12); aceeași istorisire este relatată cuvânt cu cuvânt de către est-siriacul Shem'on (Simeon) d-Taibutha², care-l identifică pe Bătrân drept Rabban Shabur³, mort la mijlocul veacului al 7-lea.⁴ Este deci evident că Sfântul Isaac nu putea să fi trăit la sfârșitul veacului al cincilea și că nu se referea la calendarul bizantin spre a determina vârsta dracilor.

Sânt două explicații posibile pentru vârsta de șase mii de ani a dracilor. Sfântul Isaac putea pur și simplu să fi citat scrierile Sfântului Macarie cel Mare, în care acesta zice: „Dacă omul este împreună cu [alt] om, și le știe pre ale aceluia; și tu, de douăzeci de ani fiind, le știi

---

¹ În introducerea la ediția sa a textului grecesc al *Cuvintelor* Sfântului Isaac, Nikifor Theotokis dă drept dată 534 d.H. (p. vi), folosind pentru calcul anul 6000 și scrisoarea către Avva Simeon, pe care îl socotea a fi Simeon cel din Muntele Minunat († 592). J. S. Assemani, în a sa *Biblioteca Orientalis* (BO) I, Roma, 1719, p. 446, îl plasează la sfârșitul veacului al 6-lea, din pricina celor 6000 de ani și fiindcă credea că găsisese în *Cuvinte* o referire la scrierile lui Iacov din Serugh († 521). Alți autori au urmat în această privință lui Assemani, dar J.B. Chabot, în *De S. Isaaci Ninivitae*, Paris, 1892, pp. 11-19, respingea argumentele lui Assemani și opta pentru sfârșitul veacului al 5-lea. Mai apoi, o dată cu descoperirea de noi documente, el și-a schimbat opinia.

² Sau d-Taibutheh. Pentru mai multe informații despre acest autor vezi mai jos discuția despre *Cartea harului*.

³ Vezi A. Mingana, *Woodbrooke Studies* VII (Cambridge, 1934), p. 195a (59-60).

⁴ Vezi *Chronique de Séert* 54, *Patrologia Orientalis* (PO) XIII, 4, p. 460.

pre cele ale vecinului tău, oare el, satana, de la naștere fiind împreună cu tine, nu știe gândurile tale? Pentru că iată este de șase mii de ani”¹. De este așa, atunci data de 6000 de ani nu se referă la vremea Sfântului Isaac, ci la a Sfântului Macarie. Însă nu este sigur că acest pasaj a fost vreodată tradus în siriacă,² deși scrierile Sfântului Macarie erau în general accesibile Sfântului Isaac.³ Este cu puțință și ca Sfântul Isaac să fi confundat calcularea vârstei lumii ce se preda în Persia cu calendarul persan civil. Dacă scria în anul 688 d.H., ar fi socotit această dată drept anul 1000. Dar fiindcă învățase că întruparea Domnului avusese loc cam la 5000 de ani de la facerea lumii, este posibil să fi adunat data persană 1000 cu 5000 și astfel să fi calculat vârsta dracilor ca fiind cam de 6000 de ani în vremea când scria, adică în 688 d.H.

Din fericire literatura siriacă a păstrat două scurte relatări despre viața Sfântului Isaac ce aruncă oarecare lumină asupra acestor nebulose speculații. Cea dintâi este scrisă de către autorul est-siriac din veacul al nouălea Isho’denah, care a alcătuit o lucrare intitulată *Cartea întregii-cugetări*, cuprinzând scurte istorisiri despre călugări vestiți ai Bisericii Persane care au trăit mai înainte de vremea sa.

124. Despre sfântul Mar Ishaq (Isaac), Episcopul Ninivei, carele a lăsat episcopia și a alcătuit cărți despre petrecerea cea singuratică.

Acesta a fost hirotonit episcop al Ninivei de către Katholikosul Mar Giwargis (Gheorghe), în mănăstirea Beit’Abe. Dar după ce a ținut dregătoria de păstor al Ninivei vreme de cinci luni (urmând lui Moisi, episcopul de dinaintea lui), a lăsat episcopia pentru oarecarea pricină pre carea Dumnezeu o știe, plecând și sălășluindu-se în munți. După aceea scaunul a rămas o vreme fără păstor, iar apoi a fost hirotonit după el fericitul Sabrisho’. Așijderea și acesta și-a lăsat episcopia, făcându-se pustnic, în zilele lui Henanisho’ Katholikosul, și a adormit în mănăstirea lui Mar Shehin din ținutul Qardu.

¹ Cuvântul 26: 9. PG 34. 680. (Pt. trad. rom. vezi Sf. Macarie Eghipteanul, *Omilii, tălmăcite din limba ellinească de Macarie Ieromonahul, la anul dela Hristos 1775*, Ed. Predania, București, 2009, p. 200).

² Traducerea siriacă a Cuvântului 26 al Sfântului Macarie parafrizează acest pasaj și omite cuvintele „este de șase mii de ani”. Vezi W. Strothmann, *Die syrische Überlieferung der Schriften des Makarios 1*, Wiesbaden, 1981, pp. 145-6.

³ Vezi Cuvântul 69 al Sfântului Isaac, pp. 488-94, și Apendicele B, pp. 566-78.

Deci după ce Isaac a lăsat scaunul Ninivei s'a suit în muntele Matout, care este înconjurat de ținutul Beit Huzaye, și s'a sălășluit întru liniștire împreună cu pustnicii ce trăiau în împrejurimi. Mai apoi s'a dus la mănăstirea lui Rabban Shabur. El era preaciscuit întru dumnezeieștile scrieri, cât și vederea ochilor și-a pierdut din pricina citirilor și a nevoinței sale. Și adâncindu-se întru dumnezeieștile taine, a alcătuit cărți despre dumnezeiasca petrecere a pustniciei. Însă a spus trei lucruri ce nu au fost priimate de mulți. Daniil Bar Tubanitha, episcopul cel din Beit Garmai, s'a smintit de dânsul pentru aceste [trei] propoziții expuse de el. Oricum, ajungând la adânci bătrânețe, a ieșit din vremelnica viață iar trupul său a fost așezat în mănăstirea lui Shabur. El s'a născut la Beit Qatraye, iar eu socotesc cum că pizma asupra lui a fost stârnită de către cei ce locuiau în [ținuturile] cele din lăuntru¹, la fel ca și asupra lui Yausep (Iosif) Hazzaya, Yohanana (Ioana) din Apamea, și Yohanana (Ioana) din Dalyatha.²

Al doilea document a fost păstrat de sirienii vestici; autorul lui și data alcătuirii sânt necunoscute:

Iată acum însemnarea istorisirii vieții (sau mai vârtos a biruinței) fericitului Părinte Mar Ishaq (Isaac), unde se vorbește despre ținutul nașterii sale, despre viețuirea sa, și cum că a fost episcop al Ninivei, dar mai apoi a părăsit-o și s'a dus la o mănăstire, alcătuiind cinci tomuri cu învățături pentru monahi. Acest Mar Ishaq al Ninivei s'a născut în ținutul Beit Qatraye, mai dinjos de India. După ce a ajuns

---

¹ Adică ținuturile din centrul regatului persan, de pe lângă fluviile Tigru și Eufrat.

² Isho'denah, *Le Livre de la Chasteté*, ed. J.B. Chabot, *Mélanges d'Archéologie et d'Histoire* 16, 1896, pp. 63-64 (277-8). Despre Iosif Hazzaya și menționarea lui aici, vezi A. Guillaumont, „Sources de la doctrine de Joseph Hazzaya”, *L'Orient Syrien* 3, 1958, pp. 3-24. Despre Ioana din Apamea, care poate fi sau nu același cu Ioana Singuraticul, vezi R. Lavenant, „Le problème de Jean d'Apamée”, *Orientalia Christiana Periodica* (OCP) 46, 1980, pp. 367-90. Despre Ioana din Dalyatha, cunoscut și ca Ioana Sava, vezi B. Colless, „Le Mystère de Jean Saba”, *L'Orient Syrien* 12, 1967, pp. 515-23, și „The Biographies of John Saba”, *Parole de l'Orient* 3, 1972, pp. 45-63; de asemenea R. Beulay, „La question de l'identité de Jean Saba”, *Parole de l'Orient* 3, 1972, pp. 88-116.

iscusit în scrierile Bisericii și în tâlcuiri, s'a făcut călugăr¹ și dascăl în ținutul său. Dar când Mar Giwargis (Gheorghe), Katholikosul, a venit în ținutul lui², la dus cu sine la Beit Aramaya³, fiindcă una din rudeniile sale era Mar Gavriil din Qatar, tâlcuitor al [scripturilor] Bisericii. Mar Isaac a fost hirotonit episcop al Ninivei în mănăstirea Beit'Abe. Dar, din pricina ascuțimii minții sale și a râvnei, nu a putut să rabde grijile păstoririi cetății sale decât cinci luni; apoi s'a întors la liniștirea sa. El l-a înduplecat pe Papă⁴ să-l slobozească, iar Papa i-a dat poruncă [să plece]. Deci plecând, s'a sălășluit în liniște în muntele Beit Huzaye, împreună cu monahii ce trăiau prin împrejurimi. La urmă a orbit, iar frații așterneau în scris învățăturile sale. Ei îl numeau al doilea Didim, căci cu adevărat era liniștit, blând și smerit, și cuvântul lui era plin de bunătate. Mânca numai trei pâinișoare pe săptămână și ceva legume, și nu gusta nicidecum bucate gătite. Acesta a alcătuit cinci tomuri, cunoscute până azi, [pline de] dulce învățătură...⁵ Mai apoi, ajungând bătrân și îndelungat în ani, a plecat la Domnul și a fost așezat în mănăstirea lui Mar Shabur. Iar rugăciunile de-Dumnezeu-născătoarei Maria, și rugăciunile lui, și ale tuturor sfinților fie cu noi! Amin.⁶

Aceste relatări se potrivesc și cu puținul pe care Sfântul Isaac ni-l spune despre sine, și cu ceea ce se cunoaște despre istoria vremii. Din *Cuvintele* sale se vedește că era foarte iscusit în Scriptură, în scrierile patristice și în literatura laică tradusă din grecește. Pe aceasta din urmă trebuie să o fi studiat în anii tinereții, căci din sfaturile date altora putem presupune că pe când trăia ca pustnic își limitase cu strictețe lecturile. El scrie, de pildă: „Sc cuvine ca citirea ta să se potrivească scopului viețuirii tale... Citirea multor cărți felurite aduce asupra ta răspândirea cugetului. Cunoaște dar că nu fieștecarea carte ce învață

¹ Sir. *dairaya*, lit. „călugăr ce locuiește într'o mănăstire” (*daira*).

² Adică al Sfântului Isaac, în 676 d.H.

³ Adică ținutul central al Bisericii Persane, situat pe fluviul Tigru.

⁴ Adică pe *katholikos*.

⁵ Urmază un citat dintr'o scrisoare a lui Mar Dezadaq, în care se arată cât de mult prețuia acesta scrierile Sfântului Isaac. Pentru acest citat vezi mai jos p. 23.

⁶ *Studia Syriaca* I, ed. I. Rahmani, Beirut, 1904, p. 33 (32-33).

despre credință este de folos pentru curățirea conștiinței și pentru adunarea gândurilor. Dar să nu faci pricire pentru adevărul lucrurilor acestora cu omul ce nu cunoaște adevărul” (pp. 452-53). După ce a dobândit o considerabilă erudiție, Sfântul Isaac a intrat în viața monahală, probabil într’o mănăstire de obște, și a fost cinstit cu dregătoria de dascăl în ținutul natal al Qatarului. Dregătoria de dascăl era un rang însemnat în Biserica Persiei, care păstra un excelent sistem de școli bisericești cu un regim strict, semi-monahal.

Ținutul Qatarului se întindea de-a lungul țărmului apusean al Golfului Persic, cuprinzând nord-estul Arabiei Saudite, Qatarul de astăzi, Emiratele Arabe Unite și insulele din Golful Persic. Se pare că creștinismul ajunsese foarte devreme în acea zonă, din pricina unui foarte activ comerț cu perle și a intensului comerț dintre Persia și India ce trecea pe acolo. Episcopii din Qatar apar în lista bisericească a Sinodului local din 410, dar despre mănăstirile din Qatar nu se știe nimic altceva, decât că au existat.¹ Dacă însă ar fi să judecăm după scrierile Sfântului Isaac și ale scriitorului din veacul al șaptelea Dadisho‘ din Qatar, putem fi încredințați că monahismul era înfloritor.

În 648 sau puțin mai târziu episcopii din Qatar s’au separat de Katholikos și de episcopii din ținutul Tigru-Eufrat și s’au alăturat episcopilor răzvrățiți din Persia răsăriteană. Deși cauzele exacte ale schismei sânt necunoscute, s’au păstrat cinci scrisori pe care Katholikosul Isho‘yahb III le-a scris episcopilor, cetățenilor și monahilor din Qatar.² În scrisori Isho‘yahb îi muștră pe episcopi, învinuindu-i de răzvrătire, de a se fi rupt de Biserică (adică de Biserica Persiei), de a se fi lepădat de harul profeției, dar nu de erezie propriu-zisă. În final, după anul 649, Katholikosul a convocat un sinod spre a-i depune pe episcopii schismatici, iar apoi i-a sfătuit pe cetățenii și pe monahii din Qatar să se fe-rească de dânșii. Cu toate acestea silințele lui de a pune capăt schismei nu au avut succes. În timpul acestor turburări unii monahi din Qatar fie

---

¹ Pentru mai multe informații despre Qatarul acelei perioade vezi F.M. Fiey, „Diocèses syriens orientaux du Golfe Persique”, în *Mémorial Mgr. Gabriel Khouri-Sarkis*, Louvain, 1969, pp. 177-219.

² *Isho‘yahb Patriarchae III, Liber Epistularum*, ed. și trad. R. Duval, CSCO 11 (12), Louvain, 1904, pp. 260-83 (188-204), Scrisorile 17-21.

au părăsit ținutul, fie s'au retras în locuri inaccesibile, pe când alții au fost prizoniți și alungați fiindcă au refuzat să-i sprijine pe episcopi.¹

Unele remarci cu caracter autobiografic din Cuvântul 21 arată că Sfântul Isaac, pe când era tânăr monah, locuia într'un ținut străin. El scrie că „nu aveam acolo vreun cunoscut” (p. 211) și povestește cum l-a întrebat pe un Bătrân despre un gând ivit din râvna cea nebună (vezi p. 212). Și fiindcă un monah mai bătrân și mai experimentat nu ar fi avut nevoie să întrebe despre un astfel de gând, este vădit că era încă tânăr în acea vreme, iar răspunsul Bătrânului arată că Sfântul Isaac era străin: „Nimenea te știe în laturea aceasta, nici știe cineva ce faimă ai” (p. 212). „Faima” sa era probabil renumele de învățat de care se bucura în Qatar. Dacă acceptăm ipoteza că Sfântul Isaac avea șaptezeci și cinci de ani în 688 (care poate fi data aproximativă a compunerii *Cuvintelor*)², înscamnă că în 648 avea trezeci și cinci de ani. În jurul acestei date, din pricina tulburărilor bisericești din Qatar, Sfântul Isaac își părăsește ținutul natal, sălășluindu-se printre monahii dintr'o altă regiune a Persiei. Cuvintele sale nu ne dau nici un reper pentru a determina cât a stat în acea regiune străină, sau măcar unde se afla ea. Putem însă bănui că în acel răstimp a locuit în părțile muntoase din Beit Huzaye (Huzistanul de azi, din sud-vestul Iranului), sau a trecut pe acolo. Beit Huzaye este destul de aproape de Qatar pentru a-i fi dat puținta de a se ține la curent cu problemele bisericești ce l-ar fi putut sili să își părăsească ținutul natal, iar după fuga sa din Ninive s'a dus direct la Beit Huzaye. Putem deci presupune că nu s'ar fi dus de-a dreptul la Beit Huzaye, dacă nu ar fi cunoscut de mai nainte monahismul practicat acolo.

Biserica din Qatar nu s'a reunit cu Biserica mamă a Persiei până în anul 676, sub domnia Katholikosului Giwargis (Gheorghe). În acel an

---

¹ În Scrisoarea 19, către cetățenii din Qatar, Isho'yahb scrie: „Cu nemărginită obrăznicie el (adică Avraam, Episcopul din Mashmahig) a cutezat să alunge din ținutul vostru mica rămășiță a sfinților lui Dumnezeu ce se afla acolo” (p. 271 [196]). Cuvintele „rămășița sfinților lui Dumnezeu” se referă la monahii ce încă nu se retrăseseră din ținut.

² Din motivele date mai jos putem presupune că Sfântul Isaac și-a scris *Cuvintele* spre sfârșitul vieții.

Katholikosul însuși s'a dus în Qatar spre a vindeca schisma.¹ Poate ca un semn în plus al unirii dintre cele două Biserici el l-a adus înapoi cu sine pe Sfântul Isaac, un preavestit fiu al Qatarului, spre a-l face episcop al respectatului scaun al Ninivei. Este vădit că Sfântul Isaac se întorsese în acea vreme în Qatar. Cea de-a doua Viață lasă să se înțeleagă că trăia acolo ca pustnic sau ca zăvorât într'o mănăstire, căci spune că, după ce a părăsit Ninive, „s'a întors la liniștirea sa”. Katholikosul auzise poate despre Sfântul Isaac de la Gavriil, ruda sfântului, și probabil s'a gândit că, pentru fama aceluia, Sfântul Isaac va fi acceptat la Ninive.

Având în vedere părerile stricte ale sfântului despre nevoița ascetică, este de mirare și faptul că a priimit hirotonia. Numai vreo constrângere puternică sau vreo posibilă consecință favorabilă, precum ajutorarea reunirii Bisericii din Qatar cu Biserica-mamă, l-ar fi putut face să primească. Precum zice însuși Sfântul Isaac: „Semnul acesta al deplinci asemănări cu Dumnezeu îl caută loruși sfinții: a fi desăvârșiți întru dragostea față de aproapele” (p. 501).

Deși, cum bine se știe, Sfântul Isaac a părăsit repede scaunul Ninivei, adevăratul motiv pentru care a făcut-o rămâne subiect de multe speculații. Isho'denah spune cu precauție, „pentru oarecarea pricină pre carca Dumnezeu o știe”. A doua relatare despre viața sfântului atribuie fuga „ascuțimii minții sale și râvnei”. Un manuscris arab (Vatican 198) a păstrat următoarea povestire, provenind dintr'un izvor vest-siriatic:

Șezând el în episcopie, întru cea dintâi zi după hirotonie, iată doi bărbați pricindu-se unul cu altul au intrat în odaia episcopului. Unul dintre ei cerea să i se întoarcă ceea ce dăduse cu împrumut, iar celălalt recunoștea că este dator; și acesta din urmă cerșea cu glas mare să i se amâne plata datoriei, dară cel dintâi îi cerea să i-o dea înapoi. Atunci ticălosul acela bogat a zis: „Dacă omul acesta nu se pleacă să îmi dea înapoi ce este al meu, silit voi fi să-l trag la judecată”. Deci Sfântul Mar Isaac i-a răspuns: „Fiindcă Sfânta Evanghelie ne învață să nu luăm înapoi cele ce am dat, îngăduie măcar o zi pre

---

¹ Vezi Thoma din Marga, *Cartea Ocârmuitoților*, ed. și trad. E.A. Budge, Londra, 1894, p. 86 (188), și *Synodicon Orientale*, ed. și trad. J.B. Chabot, Paris, 1902, pp. 215-26 (480-90).

acest om ca să-ți plătească”. La aceasta necinstitorul acela a răspuns: „Lasă acum de-o parte învățăturile Evangheliei!” Atunci sfântul Isaac a zis: „De nu va fi de față Evanghelia, eu pentru ce am venit aici?” Deci văzând că dregătoria de episcop îi tulbură viețuirea cea singurătățită, sfântul bărbat a lăsat episcopia și a fugit în sfânta pustie a Schitului (din Egipt).

Povestea a fost tradusă în latină de către Assemani;¹ mai apoi ea a fost pusă de către Nikifor Theotokis în prefața sa la ediția grecească din 1770. Deși nu avem cum să știm dacă ea se întemeiază pe o tradiție adevărată, ar fi cu totul naiv să credem că Sfântul Isaac nu cunoștea necazurile îndurate de episcopi și că, înspăimântându-se de învârtoșarea inimii omenești, a fugit îndată înapoi la liniște. El scrie în *Cuvintele sale*: „Când vei vrea a face începere de lucrare bună, întâi gătește-te către ispitele ce vor veni asupra ta, și să nu te îndoiești” (p. 135). Și iarăși: „Nu se cuvine (...) întru necazuri a fi posomorât cu fața, și ca pre niște streine de calea lui Dumnezeu a le socoti. Că din veac, și din neam în neam, prin cruce și prin moarte se umblă pre cărarea Lui. Și de unde ție aceasta, ca necazurile de pre cale, afară de cale să îți pară a fi?” (p. 431). Se pare că avem nevoie de explicații mai plauzibile ale plecării Sfântului Isaac din Ninive.

Este sigur că cetățenii Ninivei nu se bucurau să aibă un străin drept episcop. Când, în primii săi anii, vestitul Katholikos Isho‘yahb III a fost numit episcop al Ninivei (în jurul anului 630), „s’a pornit o întreagă campanie împotriva noului episcop, acuzându-l de a fi pricina tuturor relelor vremii aceleia”². Deși Isho‘yahb era un personaj renumit și venea din ținutul învecinat al Adiabenei, cetățenii din Ninive l-au respins, și numai cu greu s’au împăcat cu el până la urmă. Numea Sfântului Isaac, care venea din îndepărtatul și necivilizatul ținut al Qatarului, aflat în schismă în ultimii douăzeci și cinci de ani, trebuie să fi fost privită de către niniviteni cu cea mai mare neplăcere. În vremea aceea Ninive și împrejurimile ei, fiind în apropiere de mănăstirea Mar Matta, bastionul iacobiților, era unul din centrele activității monofizite.³ Dis-

¹ BO I, p. 445.

² J.M. Fiey, ‘Isho‘yahb le Grand’, OCP 35, 1969, p. 325.

³ De pildă, în Viața lui Rabban Bar ‘Edta (încep. sec. 7), citim: „Două luni mai târziu, severianul [i.e. monofizitul] Zakkai a pus stăpânire pe cele două

pute neconținute și violente bântuiau cetatea, și probabil că fiii credincioși ai Bisericii Persiei se așteptau ca Sfântul Isaac să le apere cauza împotriva monofiziților. Știm însă din scrierile sfântului cât de mult îi displăceau disputele: „Veștejește prin puterea vârtuților tale pre cei ce împotriva îți dogmatisești, și nu prin puterea înduplecătoare a cuvintelor tale. Și cu blândețea și cu alinarea buzelor tale astupă gura și oprește nerușinarea celor neplecați, și nu prin grăire” (p. 123). „Să nu întârâți pre cineva, au să te-ntreci cu el într-o râvnă, nici pentru Credință, nici pentru faptele lui rele” (p. 149).¹ Se poate ca asemenea predică și asemenea acțiuni să fi fost greșit interpretate, mai ales de către cei înguști la minte. Dacă, în calitatea sa de episcop, Sfântul Isaac a rămas la fel de tăcut asupra subiectelor hristologice precum în *Cuvintele* sale, acest lucru trebuie să fi stârnit multe suspiciuni. De pildă, nu avem nici o indicație că ar fi acceptat formula hristologică ce mărturisește două ipostasuri în Hristos.² Dacă nu s'a exprimat limpede în această privință, se poate ca extremiștii din turma sa să-l fi învinuit de cripto-monofizism. Este semnificativ faptul că Dipticele din Karamlaiss³ omit

---

mănăstiri prin înrăurirea lui Gavriil, doftorul regelui. Acest viclean Zakkai a făcut mult rău Bisericii noastre; el a tras la sine multe sate din ținutul Ninivei, ducându-le în rătăcire” (A. Scher, „Analyse de l'Histoire de Rabban Bar 'Edta”, *Revue de l'Orient Chrétien* [ROC] 11, 1906, p. 419.

¹ Următorul pasaj din Partea a Doua (despre care vezi mai jos) este și el semnificativ: „Cel ce din adevăr a gustat nu se mai pricește pentru adevăr. Cel ce pare mișcat de râvnă de a arăta altora adevărul, încă nu a învățat adevărul așa cum este. Căci când a învățat aieva adevărul, contenește din râvnă spre aceasta. Darul lui Dumnezeu și cunoașterea Lui nu sânt pricină de turburare și de zarvă, ci sânt cu totul pline de pace, [fiindcă] acolo sălășluiește Duhul, dragostea și smerenia. Și însuși acesta este semnul venirii Duhului: cel asupra căruia Duhul și-a făcut sălaș este desăvârșit întru aceste lucruri [adică întru pace, dragoste și smerenie]. Adevărul este Dumnezeu. Omul al cărui cuget simte pre Dumnezeu nu are limbă ca să poată grăi, și întru inima sa cu mare păciuire se sălășluiește; el nu simte vreo pornire de râvnă sau de pricire, și nici iuțime a mâniei, și nici vreo pornire stârnită din pricina Credinței” („Suta a patra despre cunoaștere” 77).

² Vezi Dana Miller, „Istoria și teologia Bisericii Răsăritului din Persia până la sfârșitul secolului VII”, op. cit., p. 490 și urm., și nota 291, p. 536. (N. tr.)

³ J. M. Fiey, *Assyrie Chrétienne* II, Beirut, 1968, p. 364.

numele Sfântului Isaac din lista episcopilor din Ninive. Lista din diptice nu este completă: numele predecesorului și al succesorului Sfântului Isaac, conform relatării lui Isho'denah, sânt și ele absente. Cu toate acestea, în vremea când au fost alcătuite dipticele Sfântul Isaac era un personaj cu o reputație considerabilă. Mai mult, el era îndeobște numit „al Ninivei” și toți știau că părăsise acel scaun. Putem deci trage concluzia că numele său a fost omis nu dintr'o scăpare sau din neștiință, ci intenționat. Cetățenii Ninivei îi păstrasera o amintire neplăcută. Poate că puternica mustrare adresată de Sfântul Isaac râvnei fără chibzuință („La oameni râvna nu se socotește a fi între chipurile înțelepciunii, ci ca una dintre boalele sufletului, adică îngustime a minții și adâncă necunoaștere”, p. 374) reflectă câte ceva din animozitatea întâlnită la Ninive. Putem deci presupune că, confruntat cu atât de multă ostilitate, el a dat loc mâniei, precum zice Apostolul Pavel, și s'a retras în pustietate.

A ales regiunea muntoasă Beit Huzaye, aflată departe spre sud de Ninive și, de asemenea, destul de îndepărtată de patria sa. Astfel, slobozit și de controversele din ținuturile din inima Bisericii Persane, și de faima de care se bucura în Qatar¹, s'a sălășluit pentru mulți ani ca pustnic pe Muntele Matout. În sfârșit, silit de bătrânețe și de pierderea vederii, s'a retras în cea mai apropiată mănăstire, cea a lui Rabban Shabur, unde și-a petrecut cei din urmă ani ai vieții. Cea de-a doua Viață afirmă că „a orbit, iar frații așterneau în scris învățăturile sale”. Se sugerează deci că Sfântul Isaac ar fi alcătuit *Cuvintele* numai după ce s'a retras la mănăstire din pricina orbirii; însă știm că acest lucru nu poate fi adevărat, căci el însuși scrie: „De multe ori, când scriam acestea, degetele mele nu izbuteau a punc totul pre hârtie și nu erau în stare a răbda dulceața ce se pogora în inima mea și-mi amuțea simțirile” (p. 440). Putem deci spune cu certitudine că a scris *Cuvintele pentru nevoiță* pe când sălășluia în singurătate, fiind încă înzestrat cu vedere. Tot acestei peri-

---

¹ Poate că următoarea definiție a omorâciunii trupului, dată în Partea a Doua, cuprinde o referire autobiografică: „Omorâciunea trupului înseamnă a se face omul strein de toți cunoscuții săi, de ținutul [nașterii sale], de neamul său și de rudenția sa, și a pleca în pământ strein, alegându-și un loc liniștit...” („Suta întâi despre cunoaștere”, 85).

oade trebuie atribuite și cele trei epistole ce sânt incluse printre *Cu-vinte*.

Din înseși scrierile sfântului aflăm că numai spre sfârșitul vieții sale, după mulți ani de experiență în viețuirea monahală, a început a-și așterne în scris învățătura. El spune: „De la omul carele nu a luat cercarea liniștirii celei îndelungate să nu aștepti a învăța ceva mai mult despre bunătățile nevoinței, măcar de ar fi și mare înțelept și dascăl, și multe isprăvi ar avea” (p. 454). El scrie în multe locuri despre valoarea cuvintelor rostite sau scrise din experiență, ca de pildă: „Mai bună este ție zăbăvnicia limbii, unită cu cunoașterea din lăuntrică cercare, decât a izvorî râuri de învățatură din ascuțimea minții tale, și din mulțime de vorbe goale, și din negreala slovelor” (p. 122); și iarăși: „Cela ce din cercarea lucrului său grăiește pentru vârtute, împărtășește dintr’însa pre cela ce-l ascultă” (p. 91). Pentru aceste pricini putem bănuî că a așteptat până la bătrânețe ca să scrie și, ca urmare, scrierile sale sânt pline de putere duhovnicească și de autoritate. Următorul pasaj ilustrează acest lucru:

În multă vreme ispitit fiind întru cele de-a dreapta și cele de-a stân-ga, și pre sinemi adescori punând la încercare întru amândouă, și priimind de la împrotivnicul rane nenumărate, și de mari sprijiniri ascunse învrednicindu-mă, cercetare am făcut asupra mea vreme de mulți ani, și prin cercare și cu harul lui Dumnezeu am învățat ace-
tea, cum că temelia tuturor bunătăților, și întoarcerea sufletului din
robia vrăjmașului, și calea ce duce către lumină și carea dă viață
sânt aceste două fapte ale vârtuții: a rămâne adunat întru un loc și
pururea a posti. (p. 323)

Deci dacă putem fi siguri că Sfântul Isaac a scris spre sfârșitul vieții sale, și că aceasta se întâmpla pe la sfârșitul veacului al VII-lea, putem trage concluzia că a adormit întru Domnul la începutul veacului al VIII-lea.

Însă mai poate fi o pricină pentru care Sfântul Isaac nu s’a grăbit a-și așterne în scris învățăturile. El a prevăzut că mulți nu ar înțelege cuvintele sale (poate din experiența sa la Ninive), și că aceștia vor răstălmăci spusele sale și se vor sminti. Aceasta s’a și întâmplat, pre-cum dă mărturie Isho’denah. De-aceea, în primii ani sfântul s’a ferit să scrie; și când a scris, a scris cu multă precauție. El spune într’un loc:

Dar carea este pricina celui alt [fel de] rugăciune, și cum poate pe-trece cineva întru dânsa slobod de [folosirea] oricărei lucrări silnice, aceasta nu am socotit că este drept a arăta, dând la iveală rânduiala ei fie prin cuvintele gurii, fie prin scris, ca nu cumva cela ce ar citi și s'ar afla că nimic înțelege din cele ce citește să socotească cele scrise a fi fără de noimă; sau, de s'ar afla știindu-le, să fie defăimând pre cela ce nu cunoaște acea treaptă a lucrării. Și astfel dintru o parte să fie prihănire, iar din cealaltă răs; și mă voi afla bolborosind ca un varvar întru niște lucruri ca acestea. (p. 203)

Întrucât Sfântul Isaac prețuia atât de mult liniștea desăvârșită, ne-am putea întreba de ce a mai scris. Răspunsul se poate găsi în înseși cuvintele sfântului. Întâi, pentru fierbintețea sa dragoste de oameni: „Iubiților, pentru că m'am făcut nebun, nu sufăr a păzi taina întru tăcere, ci mă fac fără de minte pentru folosul fraților. Căci dragostea cea adevărată nu poate zăbovi întru vreo taină fără de cei iubiți ai săi” (p. 440). În al doilea rând, pentru propriul folos duhovnicesc, ca și pentru al fraților săi:

Acestea le-am scris ca aducere-aminte și ca izvor de folos mie și fieștecăruia ce ar afla cartea aceasta, precum am luat și din dumnezeiasca vedenie a Scripturilor, și din gurile cele adevărate, și puțin din însăși cercarea, ca să se facă mic ajutoriu, prin rugăciunile celor ce se folosesc dintru dânsule. Căci nu puțină trudă am pus ca să aștern aceste lucruri. (pp. 186-87)

Sfântul Isaac nu dorea să-i fie citită cartea doar în chip leneș, ocupând cugetul oamenilor pentru o vreme, ci dorea ca aceștia să-i pună în practică învățăturile, să le trăiască, și astfel să învețe din cercare lucrurile despre care scria el. Căci numai așa se vor folosi. El scrie:

Cuvântul acesta ... voiesc acum a-l alcătui spre aprinderea și luminarea sufletelor noastre și ale celor ce îl vor afla, cu nădejdea că poate unii, dorind cele de mine spuse, se vor deștepta, și spre lucrarea lor se vor strădui. (p. 223)

Și iarăși:

Rog dragostea ta ca, atunci când dai de tainele acestea, să nu le lași fără a dobândi vreoarecarele folos, nu cumva ca niște graiuri moarte

să și se afle, și se va face ție precum s'a făcut aceluia cc, la ospățul cel duhovnicesc chemându-se, s'au lepădat a merge. (p. 507)

Nădejdea Sfântului Isaac că oamenii se vor folosi nu a fost dezamăgită; și prevestirea că unii se vor sminti s'a dovedit adevărată. Vom trata aceste subiecte în ordine inversă. Reamintim cele scrise de Isho-'denah: „Însă a spus trei lucruri ce nu au fost priimite de mulți. Daniil Bar Tubanitha, episcopul cel din Beit Garmai, s'a smintit de dânsul pentru aceste [trei] propoziții expuse de el”. De asemenea 'Abdisho' din Nisibe (sec. 13), alcătuitorul unui catalog versificat al autorilor est-sirieni, scrie despre Daniil Bar Tubanitha, episcopul Tahalului din Beit Garmai, că „a dat o soluție la întrebările ridicate de [*lit.* din] cel de-al cincilea tom al lui Mar Isaac al Ninivei”.¹ 'Abdisho' mai scrie despre Sfântul Isaac că „Isaac al Ninivei a compus șapte tomuri despre petrecerea duhovnicească, despre dumnezeicștile taine, despre judecăți și despre pronie”.² Aflăm deci că lucrările sfântului fuseseră cândva împărțite în șapte tomuri (*penqyatha*) și că Daniil Bar Tubanitha, împreună cu alții, a avut ceva de reproșat câtorva propoziții cuprinse în cel de-al cincilea dintre ele. Însă în prezent este imposibil să reconstituim cu oarecare certitudine vechea împărțire a lucrărilor Sfântului Isaac.

O singură mărturie privitoare la cartea lui Daniil Bar Tubanitha a ajuns până la noi. Ea a fost înregistrată de scriitorul est-sirian Hanoun Ibn Yohanna Ben As-salt (sfârșitul sec. al 9-lea), care scrie:

Abu Al-'Abbaas 'Issi Ibn Zayid Abi Malik (binvoiască Dumnezeu întru dânsul!), bărbat de frunte întru credință, înțelegere, bunătate și preasubțire iscusință, mi-a spus acestea, zicând: „Părintele nostru, Katholikosul Yuhanna Ibn Barsi (păzească-ne rugăciunile lui!) a venit la mine. El a luat unele din scrierile lui Mar Isaac și a început a le citit din scoarță-n scoarță, fără să-și ridice capul până ce soarele a strălucit deasupra sa. Atunci s'a ridica de la locul său, iar eu i-am zis: „Părinte, ai citit scrierile lui Mar Isaac și ceea ce a scris Daniil împotriva lor: care din cele două este mai vrednică de crezare în cesența sa?” El mi-a răspuns: „Cum poate un bărbat ca domnia voas-

---

¹ BO III, 1, p. 174.

² Ibid., p. 104.

tră să pună o asemenea întrebare? Mar Isaac vorbește limba făpturilor cerești, iar Daniil vorbește limba făpturilor pământești”.¹

Este vădit că Episcopul Daniil Bar Tubanitha (și alții ca dânsul) s'a smintit fie pentru că concepțiile lui au fost clătinate de unele dintre înaltele învățături ale Sfântului Isaac (dar nu putem ști care), fie pentru că avea pizmă și ranchiună față de sfânt și căuta un prilej să-l învinuiască; acest ultim motiv este sugerat de către Isho'denah la sfârșitul Vieții sfântului. Însă cititorul inteligent nu rămânea convins de respingerea lui Daniil.

Ibn As-salt ne dă și el o interesantă imagine despre felul cum erau primite și citite scrierile Sfântului Isaac în anumite cercuri monahale din Persia veacului al 9-lea. El scrie:

Sfântul bărbat [Mar Isaac] a scris epistolele și lucrările sale pentru monahii cei desăvârșiți, la care a văzut minte curată, bogată înțelegere, cunoaștere fără de lipsuri și desăvârșită slujire către Dumnezeu. Iară ei, la rândul lor, cinsteau scrierile lui, încuviințau adevărul lor, țineau calca lui și erau ajutați de înălțimea povățuirii lui. Deci acești [monahi] s'au învoit cu toții să ascundă scrierile lui de toți cei neînstare [*sau nepotriviți*] să le înțeleagă.²

Și iarăși:

Pe viața mea, citirea scrierilor lui [Mar Isaac] se cuvine numai omului ce s'a cufundat în dumnezeieștile Scripturi, al cărui suflet este priceput la întrebările minții și care a scăpat de poftele lumii din gânduri și din cuget... Și cu dreptate au fost oprîți cei tineri a se adânci în scrierile acestui virtuos bărbat, fiindcă numai ucenicii lui cunosc înțelepciunea.³

Vestitul scriitor din veacul al 8-lea, Iosif Hazzaya, îl numește pe Sfântul Isaac „preavestitul între sfinți Mar Isaac”⁴. În cea de-a doua Viață citată mai sus se dă un pasaj dintr'o scrisoare scrisă de un anume

¹ P. Sbath, *Traités religieux, philosophiques, et moraux, extraits des oeuvres d'Isaac de Ninive par Ibn As-salt*, Cairo, 1934, pp. 54-55 (109).

² Ibid. p. 54 (108-9).

³ Ibid. p. 15 (75-76).

⁴ A. Mingana, *Woodbrooke Studies VII*, p. 268, col. b, l. 13 (p. 157).

Mar Dezadaq¹ ucenicului său Bushir care locuia în mănăstirea lui Rabban Shabur, în care se spunc: „Mulțumesc Domnului pentru grija ta de a-mi trimite învățăturile lui Mar Isaac al Ninivei. Știu că ți-ai câștigat cheile Împărăției în [această] viață, căci ai umplut mănăstirea noastră cu dogmele vieții. Că noi înșine ne mărturisim a fi ucenicii lui Mar Isaac, episcopul Ninivei”. Într’o altă scriere siriacă este numit „stăpânul și învățătorul tuturor monahilor și liman al mântuirii pentru întreaga lume”². Iar în literatura siriacă de mai târziu aflăm frecvente referiri sau citate directe din scrierile sfântului.³ Deci între călugării din Persia scrierile Sfântului Isaac erau ținute la mare cinste, dar în același timp unii le socoteau primejdioase pentru cei pripiți și necercați.

Pe măsură ce faima scrierilor Sfântului Isaac se răspândea cu rezeziciune, scribii vest-sirieni au obținut *Cuvintele pentru nevoiță* și, la mai puțin de o sută de ani de la alcătuirea lor, ele au fost traduse în greacă după un manuscris vest-siriatic. *Cuvintele* Sfântului Isaac s’au răspândit îndată în centrele monahale ale Imperiului Bizantin începând din mănăstirea Sfântul Savva, unde fuseseră traduse de către doi călugări, buni cunoscători ai limbilor siriacă și greacă, pe nume Patrikie și Avramie. *Cuvintele pentru nevoiță* sânt citate de către Pavel Everghetinos în vestita sa culegere de apoftegme, și de către scriitorul Vieții Sfântului Kirill Fileotul (amândoi din sec. 11), de către Sfântul Petru Damaschin (sec. 12) și de către aproape toți scriitorii mișcării isihaste din veacul al 14-lea.⁴ Numărul mare de manuscrise grecești din veacul al 14-lea ce cuprind *Cuvintele* dovedește popularitatea cărții. În veacul al 13-lea sau al 14-lea (judecând după stilul baroc) cineva a scris o prefață la *Cuvintele pentru nevoiță*, proslăvind în cuvinte înflorite virtuțile liniștirii (isihasmului), ca și pe Sfântul Isaac. Acest autor scrie, între altele:

¹ Rahmani vrea să-l corecteze în Yozadaq (Jozadaq) (op. cit. p. 33 [32]), cunoscută figură monahală a veacului al 7-lea, dar acest lucru pare foarte puțin probabil.

² J.B. Chabot, *De S. Isaaci Niniviteae*, p. vii.

³ Vezi, de pildă, numeroasele citate directe în Viața lui Rabban Youssef Busnaya din sec. 11, tradusă de Chabot în ROC 4, 1899, pp. 384-415, și ROC 5, 1900, pp. 118-33.

⁴ De pildă, de către Sf. Grigorie Sinaitul, Sf. Grigorie Palama, Sfinții Kallist și Ignatie Xanthopoulos etc. Vezi *Filocalia*.

La fel [precum cel înfățișat mai sus] cu adevărat s'a arătat și s'a cunoscut [a fi] și fericitul acesta Isaac, carele sfințita și preasfânta Cartea aceasta spre mântuire o a alcătuit cu multă osteneală și trudă, carele cu pornire dumnezeiască calca liniștii o a arătat cum se cuvine celor ce o doresc și o voiesc. Pentru aceea dar, înainte alergând mă rog, din toți să nu se plece cineva cu lenevire întru preaînțeleptele scripturi ale înțeleptului acestuia, nimenea în treacăt să nu le citească pre acestea. Că curgătoare de miere sânt și mântuitoare toate învățăturile acestuia, și de înțelepciune dumnezeiască și de har pline. Cu adevărat mult întru pricepere și întru sfințenie s'a făcut vrednicul de minune și dumnezeiescul bărbatul acesta... Și a învățat nu cu neasemănare, ci cu fapta, și prin cuvinte și prin lucruri adevărate, și toată suferința gândurilor celor ascunse o a adunat, și la lumină o a scos, și a arătat și negreala și roșala acestora, adică minciuna cea întunecată a rătăcirii și adevărul cel ca un soare strălucitoriu: ca întru lumină curată și strălucitoare să călătorească cei ce lucrarea cea liniștită și mântuitoare o au îmbrățișat.¹

Într'un manuscris grecesc al *Cuvintelor pentru nevoie*, transcris în 1468, copistul a compus aceste stihuri:

Iată dar cartea aceasta, carca este minune tare,
 Căci ea duce pre om către îngusta cărare
 A înaltei viețuirii a celor pustnicești
 Arătând toată vârtutea cum poți s'o dobândești.
 Că ea în chip preaminunat pre monahi povățuiește
 Și, de la întâia slovă, preaînțelept din condei pornește.
 Deci tot monahul, de se ține de dânsa cu chibzuință,
 Nu se va abate din calca cea cu dreaptă-socotință,
 Căci ea către vârful dumnezeieștii vederi îl călăuzește
 Pre cel ce cu trezvie în cugetul său o învisticrește.²

¹ Textul acesta a fost tipărit de Nikifor Theotokis la începutul ediției sale a *Cuvintelor Sfântului Isaac* (Leipzig, 1770, pp. 15, 18). [Pentru traducerea românească am preluat textul din Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte și învățături*, Ed. Predania, 2010, pp. 32, 33, ediție care reproduce traducerea de la Mănăstirea Neamț din 1819 – N. tr.]

² Text citat în J.B. Chabot, *De S. Isaaci Niniviteae*, pp. xi-xii.

Până în vremea noastră scrierile Sfântului Isaac au rămas unul din textele centrale pentru monahii și mireni ortodocși greci. Spre a da doar un exemplu din multe, vestitul Stareț Ieronim din Eghina (†1966) își sfătuia neconținut numeroșii vizitatori să citească măcar o pagină din Sfântul Isaac în fiecare zi. Vorbind cu cineva, i-a spus:

Când citești cartea aceasta ai parte și de bucurie, și de muștrare. Uneori nu te simți pregătit să o citești, și parcă nu ai citi-o defel, sau o citești și nu pricepi nimic. Iar alteori, citind, nu o mai poți lăsa din mână. Da, citește-o chiar și când nu dorești aceasta; silește-te să citești măcar o pagină pe zi. O pagină pe zi negreșit!¹

În secolul al 10-lea *Cuvintele pentru nevoiță* ale Sfântului Isaac au fost traduse din greacă în arabă de către 'Abdallah ben Fadhl ben 'Abdallah. Cuprinsul codexului arab 198² din Biblioteca Vaticanului arată că alte lucrări atribuite Sfântului Isaac au fost traduse la o dată mai târzie din siriacă în arabă.³ Tot în secolul al zecelea *Cuvintele* au fost traduse din greacă în georgiană de către Sfântul Eftimie Athonitul, întemeietorul Mănăstirii Iviron.⁴ La începutul veacului al 14-lea *Cuvintele* au fost traduse din greacă în slavonă. Această traducere s'a răspândit cu repeziciune în lumea slavă, cum putem vedea din multele manuscrise de la sfârșitul veacului al 14-lea aflate încă în bibliotecile din Bulgaria, Serbia și Rusia. Citind învățăturile Sfântului Nil Sorski (†1508) sau ale Sfântului Serafim din Sarov (†1833) înțelegi îndată cât de însemnate au fost *Cuvintele pentru nevoiță* în lunga și ilustra tradiție a isihaiștilor (*bezmolvniki*) Rusiei.⁵

¹ S. Nousi, *O Gerôn Ierônymos tis Aiginis*, Athena, 1978, p. 146.

² J.S și S.E. Assemani, *Bibliothecae Apostolicae Vaticanae Codicum Manuscriptorum Catalogus* I: 3, Roma, 1759, pp. 427-42.

³ Vezi discuția despre traducerea arabă în Chabot, op. cit., pp. 54-60, și G. Graf, *Geschichte der Christlichen Arabischen Literatur* I, Studi e Testi 118, Roma, 1944, pp. 436-42.

⁴ Vezi M. Sabinin, *Polnoie Jizneopisanie Sviatih Gruzinskoj Terkvi* II, St. Petersburg, 1872, p. 143. Un manuscris georgian din sec. 11, Georgian 80, se află în biblioteca Mănăstirii Sfânta Ecaterina din Muntele Sinai.

⁵ Pentru o discuție mai cuprinzătoare a traducerilor slavone și rusești vezi mai jos, pp. 51-60.

În veacul al cincisprezecelea o culegere de douăzeci și cinci de *Cuvinte* a fost tradusă din greacă în *latină*, traducere ce a avut parte de mai multe ediții. Spre sfârșitul aceluiași veac textul latin a fost tradus în *castiliană*, publicat în 1489¹, în *italiană*, publicat în 1500², și în *portugheză*³, deși această traducere pare să nu fi fost publicată vreodată. În veacul al șaisprezecelea *Cuvintele pentru nevoiță* au fost traduse din greacă în *amharică* (ethiopiană) sub Lebna Dengel.⁴ În 1781 textul grecesc tipărit a fost tradus în *moldovlahă* (română) de către Macarie Ieromonahul și Ilarion Dascălul.⁵ În 1854 Academia Theologică din Moscova a publicat o traducere *rusească* completă a *Cuvintelor*, folosind atât traducerea slavonă existentă cât și textul grecesc tipărit. În 1876, în colecția *Bibliothek der Kirchengäter* (fasc. 204, 205, Kempten) au fost traduse în *germană* Cuvintele 1-6, 36 și 47, după un manuscris siriac de la British Muscum, de către G. Bickell. În 1910 textul rusec al *Cuvintelor* a fost tradus în *japoneză* de către Savva Horic de la Misiunea Orthodoxă Japoneză.⁶ În 1923 A. J. Wensinck a publicat o traducere *engleză* a *Cuvintelor*, folosind textul siriac tipărit sub îngriji-

¹ *Dictionnaire de Spiritualité* 7, col. 2054.

² Vezi Chabot, op. cit., pp. 65-68.

³ *Dictionnaire de Spiritualité* 7, col. 2054.

⁴ *Ibid.* 4, col. 1471.

⁵ Vezi Scrisoarea Starețului Paisie Velicikovski către Starețul Theodosie, în *Jitie i Pisania Moldavskago Starța Paisia Velicikovskago*, Moscova, 1892, pp. 204-5. [Informația despre traducerea românească nu este exactă. Este greu de spus care este prima traducere integrală a *Cuvintelor* Sfântului Isaac, deoarece există mai multe manuscrise anonime din sec. XVIII, nedatate precis (de ex. MSS BAR 2580, făcut după ediția Theotokis). Traducerea lui Macarie Ieromonahul a fost terminată cel târziu în 1778, cum atestă manuscrisele BAR 1963 și 2113, ambele datate în acest an. Între manuscrisele rămase de la Ilarion Dascălul nu se cunoaște nici unul care să cuprindă traducerea Sfântului Isaac. Este posibil ca traducerea atribuită aici lui Ilarion să fie cea a lui Isaac Shimonahul. Prima ediție românească tipărită a *Cuvintelor* este cea de la Neamț din 1819. – N. tr.]

⁶ *Meigi Nenkan Hakko Toshiyo Mokuroku*, no. 324-143.

rea lui Bedjan în 1909.¹ De asemenea, în 1954 culegerea pasajelor din *Cuvinte aflate în Filocalia* rusească a fost tradusă în engleză de către Kadlubovski și Palmer în *Early Fathers from the Philokalia*. Și în sfârșit, în 1981 textul grecesc tipărit al *Cuvintelor* a fost tradus în franceză de către Jacques Touraille.²

Este cu adevărat uimitor faptul că, dintr'un obscur vârful de munte dintr'o obscură regiune a Persiei de Sud, scrierile și faima Sfântului Isaac s'au răspândit în întreaga lume. Dumnezeu nu l-a lăsat sub obrocul uitării; ci fiindcă a fugit de lauda cea de la oameni, Dumnezeu l-a așezat în sfeșnic, ca să strălucească lumii. Vorbele sale s'au adevărit în el însuși: „Cinstea fugă de dinaintea celui ce aleargă după dânsa; dară pre cela ce fugă de ea îl urmărește, și propoveduitoare a smereniei lui se face tuturor oamenilor” (p. 147).

Despre textul *Cuvintelor pentru nevoiță*

Textul siriac

Este regretabil că încă nu s'a alcătuit un text critic din multele manuscrise siriace ale *Cuvintelor pentru nevoiță* ale Sfântului Isaac. Nu am purces noi înșine la această anevoioasă lucrare fiindcă prezenta traducere a folosit textul siriac doar ca referință, nu ca text de bază. Textul siriac ni s'a transmis în două tradiții manuscrise destul de diferite, putând fi desemnate drept *estică* și *vestică*. Cea dintâi a fost reprodusă în ediția lui Paul Bedjan, *Mar Isaacus Ninivite, De Perfectione Religiosa*, tipărită de Otto Harrasowitz în 1909. Bedjan și-a bazat ediția pe un manuscris copiat în 1235 d. H., pe care l-a găsit la Mardin (acum în Irak); deși a consultat și alte manuscrise siriace, rareori citează variante ale textului. Ne vom referi la această ediție ca la *textul siriac tipărit*. Tradiția manuscrisă vestică este reprezentată de către manuscrisul de la Sinai din secolul nouă sau zece, cunoscut ca Siriac 24, și de către două manuscrise de la Vatican: Vatican Siriac 125 (sec. 10) și Vatican Siriac

¹ *Mystic Treatises by Isaac of Nineveh*, Verhandelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen, Nieuwe Reeks, Deel XXIII, 1, Amsterdam, 1923. Pentru o discuție mai amănunțită a acestei traduceri vezi mai jos pp. 60-63.

² Isaac le Syrien, *Oeuvres Spirituelles*, Desclée de Brouwer, 1981. Traducătorul francez merită a fi felicitat pentru traducerea exactă și plină de har.

124 (sec. 14). Bibliotecile din Orientul Apropiat și din Occident au încă multe manuscrise siriace ce așteaptă a fi studiate.

Principalele diferențe între familiile de manuscrise siriace estice și vestice sânt următoarele: (1) cele estice au numeroase pasaje și încă opt Cuvinte care lipsesc în cele vestice; (2) cele vestice au câteva pasaje neafiate în cele estice; și (3), în manuscrisele estice se află un număr de citate atribuite lui Theodor al Mopsuestiei, Diodor din Tars și Evagrie, care în manuscrisele vestice sânt atribuite altor autori. În plus, apar lecțiuni ușor diferite ale aceluiași text, rezultate în mare parte din erori de transcriere.

Până la pregătirea unui text critic exhaustiv, care să folosească toate manuscrisele siriace cunoscute, este cu neputință să facem o judecată definitivă asupra recenziilor estică și vestică. Pare însă foarte probabil că lipsa celor mai multe dintre pasajele menționate și a unor Cuvinte din manuscrisele vestice se datorează faptului că manuscrisul original al acestei familii era deficitar; din această pricină majoritatea manuscriselor își încheie textul acolo unde codexurile de obicei se deteriorază. Pe deasupra, se poate observa o evidentă interpolare a textului vestic la p. 117, nota 3 din prezenta traducere. Sintagma „din (*men ek*) amândouă”, adică din cele două firi, era formula respinsă în final la Sinodul de la Halkidon (Calcedon) în favoarea formulei „în două firi”¹, pe când cei ce nu au acceptat Halkidonul (care, în majoritate, au devenit până la urmă monofiziți), au aderat la ea.² Nu poate fi nici o îndoială că recenzia estică cuprinde lecțiunea originală. O posibilă interpolare în textul estic se găsește la p. 220 a ediției Bedjan.³ În privința

¹ Vezi Hefele, *History of the Councils of the Church* 3, Edinburgh, 1883, pp. 348-9, nota 1.

² Adică cei numiți *diakrinomenoi* („cei ce separă”). Vezi W.H.C. Frend, *The Rise of the Monophysite Movement*, Cambridge, 1979, p. 144.

³ Bedjan, în Introducerea sa, pp. viii-ix, citează un pasaj (aflat și în textul său la p. 220) care lipsește în greacă și există în cel puțin patru forme diferite în manuscrisele siriace. Wensinck sugerează că acest pasaj este o interpolare (p. 149, n. 1), dar Bedjan, presupunând că manuscrisul de la Alkosh păstrează textul original, îl socotește dovada hotărâtoare a aderenței Sfântului Isaac la nestorianism (p. x). Textul lui Bedjan este următorul: «„Fie ca să ne învrednicim și noi a ajunge la asemenea nebulie [vezi contextul în prezenta traducere la p. 275] prin preaînchinatele miloșării ale Dumnezeuului nostru, Carele a luat un mijlocitor din neamul nostru [adică

o fire omenească concretă] și ne-a dat aceste lucruri printr'însul, adică [prin] cel ce a fost ispitit, precum noi, întru toate ale noastre, afară de păcat, din pricina unimii trupului celui firesc cu noi, și [fiindcă] de-a pururea, fără amestecare, întru o unire ce păstrează însușirile firilor, El i-a dăruit șederea de-a dreapta, ca prin aceasta ale Lui să fie slava, stăpânirea și închinăciunea, acum și pururea, și în vecii vecilor. Amin." Sensul pasajului este acela că Dumnezeu cel nematerialnic, adică Dumnezeu Cuvântul, nu putea trece prin ispitele pătimirii și morții pentru noi fără a se folosi de mijlocirea unei concrete și desăvârșite firi omenești (cf. Sf. Athanasie: „Covârșind toate, Dumnezeu Cuvântul, precum se cuvenea, aducând prinos propriul templu și unealta cea trupească pentru toți ca viață pentru viață, prin moarte a plinit cele datorate” [*Despre Întruparea Cuvântului* 9, PG 25.112]). Și fiindcă firea cea dumnezeiască a lui Hristos este întotdeauna împreună cu cea a Tatălui, înseamnă că firii Sale celei omenești „i s'a dăruit șederea de-a dreapta” (cf. Narsai: „Țărâna noastră s'a înălțat la preaînalta treaptă a ființării Tale... De-a dreapta Ta șade trupul nostru, înveșmântat în slavă” [Ed. Mingana, 1, p. 268]). Prin concreta Sa fire omenească El a împărțit multele binecuvântări de care se bucură creștinii, căci lucrurile cele dumnezeiești aveau trebuință de un mijlocitor (cf. Sf. Isaac: „Tot lucrul cel strein și venit din afară are trebuință de oarecare mijlocitoriu”, p. 253), și prin el zidirea aduce slavă Celui Ce în Dumnezeirea Sa este nevăzut și necuprins (cf. Fil. 2: 9-10). Theologia persană pune mare accent pe firea omenească concretă a lui Hristos, ca fiind mijlocul prin care toate zidirile pot ajunge să cunoască, și deci să slăvească pe Dumnezeu. Narsai scrie: „În el [adică în Adam] Eu Îmi descopăr ascunderea Mea/ firilor celor înțelegătoare, // și în el Îmi arăt atotstăpânirea/ făpturilor cuvântătoare și necuvântătoare. // Eu îl așez ca pe un chip/ pentru cele zidite, ca să privească la dânsul, // ca, prin dragostea pentru el, / prin el toți să ajungă să Mă cunoască” (Ed. Mingana, 2, p. 188). „În Hristos, al Doilea Adam, chipul se găsește aievea”, dar întâiul Adam îl avea numai ca prefigurare (ibid. p. 190). Întrucât, dintre toate zidirile, numai omul a fost făcut după chipul lui Dumnezeu, iar Hristos, în firea Sa omenească, este singurul Om desăvârșit, înseamnă că prin omenitatea Lui toate zidirile ajung să cunoască și să slăvească pe Dumnezeu în chip drept (iar cum că Dumnezeu este nevăzut îngerilor, vezi Sf. Ioan Gură de Aur: „Dumnezeu... Carele nu poate fi privit de către Îngeri, și este nearătat Scrafimilor, nepriceput de Heruvimi, nevăzut de Stăpânii, Domnii și Puteri, și, în scurt a zice, de toată zidirea” [*Despre necuprinderea lui Dumnezeu*, Omilia a 3-a, PG 48. 720]). Deci „mijlocitorul” nu este o persoană separată de Dumnezeu Cuvântul, ci doar firea omenească concretă pe care El a luat-o pentru mântuirea noastră». După părerea lui Bedjan textul din manuscrisul Alkosh este cel mai „nestorian” și deci, cel mai autentic; însă, dacă este drept înțeles, chiar și în această formă textul e lipsit de advărata doctrină nestoriană.

citadelor patristice, este foarte probabil ca textul estic să fi păstrat referințele corecte. Theodor al Mopsuestiei era autorul grec cel mai tradus și mai citit în Persia,¹ și nu trebuie să ne surprindă faptul că Sfântul Isaac citează o asemenea autoritate, adică pe „Tâlcuitorul” (Scripturilor), cum era numit Theodor. Cu toate acestea, întrucât lucrările lui Theodor și ale lui Diodor, citate în versiunea estică, au supraviețuit doar fragmentar sau nu au supraviețuit deloc, este extrem de dificil să verificăm citatele.²

Ordinea Cuvintelor este aproape aceeași în manuscrisele estice și vestice. Deși multe Cuvinte nu au legătură directă cu cele de dinainte sau cu cele de după ele, este vădit că au fost scrise sau aranjate cam în ordinea în care se găsesc în textul siriac. Acest lucru se vedește din următoarele: nota din manuscrisele siriace care ne înștiințează că primele șase Cuvinte alcătuiesc un singur volum; în Cuvântul 6 (p. 160) Sfântul Isaac făgăduiește să vorbească mai târziu despre „urmarea petrecerilor [celor monahicești]”, ceea ce și face în Cuvântul 18 (pp. 201-203); începutul Cuvântului 35 face referire la ultimul paragraf din Cuvântul 34; în Cuvântul 47 (p. 356) el citează ceea ce scrisese în Cuvântul 46 (p. 352), spunând că „aceasta este despre carea am zis...”; iar în Cuvântul 76, penultimul, el scrie: „Că noi în fieștecare loc spre această lucrare vă îndemnăm, și nu ne împotrivim acum graiurilor noastre... Eu îmi aduc aminte că în multe locuri am zis...” (p. 546)

Siriaca Sfântului Isaac variază de la liber-curgător și grațios, până la răspicat și apoftegmatic, și până la extrem de dens și obscur, schim-

¹ Vezi Dana Miller, „Istoria și teologia Bisericii Răsăritului din Persia până la sfârșitul secolului VII”, op. cit., p. 480 și urm.

² O posibilă excepție este următoarea: la p. 358 din textul lui Bedjan sânt citate câteva cuvinte din tâlcuirea la Facere a lui Theodor. În recenzia vestică aceste cuvinte sânt atribuite tâlcuirii Sfântului Kirill – probabil al Alexandriei – la aceeași carte (p. 386 din prezenta traducere). Sachau (*Theodori Mopsuesteni, Fragmenta Syriaca*, Leipzig, 1869) a publicat un fragment din tâlcuirea pierdută a lui Theodor, care poate fi pasajul citat liber de către Sfântul Isaac. El sună astfel: „Dumnezeu este din vecinicie; El nu a luat ființare de la nimeni altul, la fel cum nu au luat nici [însușirile] pe care El le are în chip vecinic (*methoma 'ith*) (p. 2). Sf. Isaac citează: „Dar [însușirile] pe care le are Dumnezeu sânt cu El în chip vecinic (*methoma 'ith*) și fără de sfârșit”. Pe de altă parte, vreo afirmație identică nu se află nici în *Despre închinarea și slujirea în Duh și în Adevăr*, nici în *Glasfirele la Facere* ale Sfântului Kirill.

bând mereu subiectul. El folosește un vocabular siriac bogat, fără să împrumute prea mult din termenii grecești transliterati, preferându-le echivalentul siriac. Din pricina pasajelor enigmatice și a subtilității subiectelor de care se ocupă a fost privit drept unul dintre cei mai dificili autori sirieni.¹

Deși interesul nostru este legat de textul siriac al *Cuvintelor pentru nevoiță*, trebuie să ne punem întrebarea dacă nu cumva Sfântul Isaac a scris și alte lucrări. Într'adevăr, în manuscrisele siriace se află numeroase scrieri atribuite sfântului; autenticitatea lor însă nu este nicidecum aceeași. Scrierile cu pricina pot fi grupate astfel: „Partea a Doua” sau „A Doua Jumătate” (*palgutha trayanitha*) a lucrărilor Sfântului Isaac; *Cartea Harului*; omilii versificate pe diferite teme; un tratat thlogic; și diferite rugăciuni.

În ediția sa a *Cuvintelor pentru nevoiță* Bedjan raporta existența „Părții a Doua” a lucrărilor Sfântului Isaac, dând într'un apendice câteva extrase din text (pp. 582-600). Deși Bedjan dorea să editeze și Partea a Doua, manuscrisul său, pierdut ulterior, nu era complet, și nu a putut găsi un altul pentru a-l colaționa.² Porțiuni din Partea a Doua există și într'un manuscris de secol zece de la Bibliothèque Nationale din Paris (Sir. 298), ca și într'un manuscris de secol patrusprezece de la Houghton Library din Harvard (Sir. 54), dar nu se știa să existe vreun text complet al Părții a Doua până în vara lui 1983 când, la Bodleian Library din Oxford, Profesorul Sebastian Brock a identificat un manuscris de secol unsprezece cu textul întreg (Sir. 7).³ Este aproape neîndoielnic că Partea a Doua este, cel puțin în mod esențial, opera Sfântului Isaac. Textul dă următoarea dovadă internă. Porțiunea centrală a Părții a Doua este ocupată de patru centurii despre cunoaștere (ff. 20b-110a), cuprinzând ceva mai mult de patru sute de lămuriri pe teme duhovnicești. În Suta 1: 41 (f. 26b) autorul explică motivul acestor centurii în felul următor:

Cei ce află această carte și văd că unele dintre capetele pentru cunoaștere sânt scrise deasupra rândurilor în anumite locuri din carte,

---

¹ J.B. Chabot, op. cit., p. 63.

² Vezi Introducerea sa, p. xvi.

³ Vezi articolul său despre această descoperire publicat în OCP.

să nu creadă că aceasta s'a făcut din pricina uitării, căci aceste capete pentru cunoaștere sânt ca un fel de sholii pentru multe din zicerile acestei cărți, spre înlesnire cititorului și spre ușurarea înțelegerii, iar această carte am alcătuit-o drept aducere-aminte pentru noi înșine, luând prilej din dumnezeiasca vedenie a Scripturilor, precum am însemnat la începutul cărții, și puțin și din cercarea de carea am avut parte. Scris-am deci unele dintre aceste capete pentru cunoaștere deasupra câtorva rânduri [*în marginea manuscrisului este scris: câteva dintre aceste capete pentru cunoaștere sânt scrise deasupra rândurilor (paginilor) din Partea Întâi*], ca printr'însele să se lumineze cugetul asupra locurilor mai întunecate ale citirii.

Pasajul de la „începutul cărții” la care se face trimitere se află la pp. 187-88 din prezenta traducere, unde Sfântul Isaac scrie:

Acesta le-am scris ca aducere-aminte și ca izvor de folos mie și fieștecăruia ce ar afla cartea aceasta, precum am luat și din dumnezeiasca vedenie a Scripturilor, și din gurile cele adevărate, și puțin din însăși cercarea, ca să se facă mie ajutoriu, prin rugăciunile celor ce se folosesc dintru dânsese.

Este vădit că autorul a avut în vedere Partea Întâi și Partea a Doua ca o singură „carte”; deci actuala împărțire este adăugată de un editor de mai târziu.

O altă dovadă că textul nou descoperit a fost scris de către Sfântul Isaac se poate vedea la f. 56b din Manuscrisul Bodleian, unde autorul îl trimite pe cititor la Cuvântul 37 din Partea Întâi (Bedjan 35), zicând: „Puțin din multele lucruri ce le-am scris osebit despre aceasta în Cuvântul către ucenic¹, [alcătuit] mai ales pentru cugetarea ce este de folos ucenicului liniștirii”. Și iarăși, la f. 171a sânt scrise următoarele:

Cel ce dorește a auzi mai amănunțit despre această rânduială, citească lungul Cuvânt pre care l-am alcătuit despre rugăciunea duhovnicească în cele de mai nainte, și de acolo poate afla limpede întregul scop și înțeles al petrecerii rugăciunii, căile ce duc la curăția sau necurăția rugăciunii, ce este mișcarea cea duhovnicească,

¹ În greacă subdiviziunile acestui Cuvânt sânt intitulate „Întrebare” și „Răspuns”, dar în siriacă, „Ucenicul” și „Învățătorul”.

de ce se spune că rugăciunea este starea cea preainaltă ce face să înceteze mișcările sufletului și cum că nu se află rugăciune în starea cea duhovnicească. Despre toate aceste lucruri am scris în chip limpede acolo.¹

„Lungul Cuvânt” de care se vorbește aci este Cuvântul 23 din Partea Întâi (Bedjan 22). Este deci evident că Partea a Doua a fost cu adevărat scrisă după *Cuvintele pentru nevoiță*, și de către același autor. Stilul literar, vocabularul, felul exprimării, învățătura ascetică și adâncimea înțelegerii sânt identice în cele două texte, adăugând noi dovezi că este vorba de un singur autor.

Profesorul Brock dă următoarea descriere a noului text:

Partea a Doua cuprinde patruzeci și două de texte separate, nenumerate, dar în mod clar puse laolaltă de către un editor care a aranjat în aceste două părți lucrările Sfântului Isaac pe care le-a putut găsi. Ici și colo se află comentarii introductive ale acestui editor și multe dintre titluri par să fie ale sale. În mod curios editorul a scăpat din vedere faptul că două dintre textele incluse de el în „partea a doua” figurau deja în „partea întâi” (nr. 54-55 din ediția lui Wensinck), într’o formă identică. Această dublare a fost notată în margine de către un cititor ulterior al manuscrisului... Unele texte sau pasaje din texte au *nuhhare*, adică sholii, care pot fi sau nu opera editorului ce a alcătuit corpusul.²

Întrucât *Cuvintele pentru nevoiță* (Partea Întâi) nu vădesc intervenția vreunei mâini editoriale, poate cu excepția titlurilor Cuvintelor înseși, este destul de probabil ca Partea a Doua, așa cum o avem acum, să fie mai îndepărtată textual de forma sa originală decât *Cuvintele pentru nevoiță*. Cu toate acestea putem cu deplină încredere să atribuim lucrarea în întregul ei Sfântului Isaac. Nădăjduim deci că în viitor

---

¹ În traducere am folosit câteva variante din Manuscrisul de la Paris BN 298.

² Art. cit. Putem adăuga la observațiile Prof. Brock că mai vechiul manuscris de la Bibliothèque Nationale nu are unele *nuhhare* aflate în Manuscrisul de la Oxford.

vom putea publica o traducere engleză a acestei nou descoperite comori a vieții duhovnicești.¹

Problema *Cărții harului* este cu mult mai dificilă. *Cartea harului* constă din șapte centurii privitoare la fiecare aspect al vieții duhovnicești. Deși, în întregul ei, există puține legături între o maximă și cealaltă, este limpede că ele nu sânt extrase dintr'o lucrare mai extinsă. Fiecare centurie urmează același plan general, folosește același stil și aceeași terminologie, și exprimă gânduri asemănătoare; cu siguranță au fost așternute de către același autor. În bibliotecile occidentale există cel puțin două manuscrise ce cuprind această lucrare împreună cu *Cuvintele pentru nevoință*. Acestea sânt Mingana 151, păstrat la Selly Oaks Colleges Library, și Berlin Or. 1159, păstrat la Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz; cel dintâi a fost copiat în 1906 în scriere vest-siriacă, iar celălalt în 1898, în scriere est-siriacă.² Judecând după lacunele identice și puținătatea diferențelor, ele au fost copiate după același izvod. Amândouă manuscrisele atribuie lucrarea Sfântului Isaac. Recent A. Voobus a descoperit cinci manuscrise (unul datând din 1294 d.H., trei din sec. 15 și unul din 1905) în bibliotecile din Estul Siriac care cuprind *Cartea harului*, pe care o atribuie cu oarecare probabilitate Sfântului Isaac.³ Terminologia folosită în *Cartea harului* este, în cea mai mare parte, aproape aceeași cu a *Cuvintelor* și, lucrul cel mai semnificativ, multe din învățăturile preferate ale Sfântului Isaac se repetă în această lucrare. De pildă, zelul împotriva faptelor rele ale altor oameni este osândit în mai multe locuri⁴; curăția este definită drept „dragoste desăvârșită, neosebitoare și fără de lipsă pentru întreg neamul omenesc deopotrivă”⁵; tăcerea coplesitoare uimiri se spu-

¹ Între timp Profesorul Miller a renunțat la această idee, deoarece Partea a Doua a scrierilor Sfântului Isaac a fost tradusă în engleză (cu excepția celor „Patru sute de capete despre cunoaștere”). Vezi Isaac of Nineveh (Isaac the Syrian), *'The Second Part', Chapters IV-XLI*, translated by Sebastian Brock, CSCO, Louvain, 1995. (N. tr.)

² La aceste două manuscrise trebuie adăugat un al treilea, Vat. Sir. 562, datat 1487. Din nefericire nu am putut studia acest manuscris.

³ A. Voobus, „Eine neue Schrift von Ishaq von Ninive”, *Ostkirchlichen Studien* 21, 1972, pp. 309-12.

⁴ Suta 6: 29; 7: 38; 7: 69. Cf. *Cuvinte pentru nevoință*, p. 374.

⁵ Suta 5: 58. Cf. *Cuvinte pentru nevoință*, p. 298.

ne că este starea lumii celei noi¹; și se folosește o expresie ce apare de câteva ori în *Cuvinte*, „zice-se că lucrurile lui Dumnezeu de la sine vin”². Pe deasupra, în Suta 4: 50 autorul relatează o povestire despre călugării din Muntele Matout, unde Sfântul Isaac și-a petrecut ultima parte a vieții.

În ciuda acestor dovezi aparent hotărâtoare, când citești *Cartea harului* te întrebi fără să vrei dacă a fost scrisă cu adevărat de autorul *Cuvintelor pentru nevoiță*. Deși *Cartea harului* este o lucrare extrem de interesantă, cu multe sensuri profunde, ea nu are nici aceeași calitate duhovnicească, nici același răsunset lăuntric și aceeași limpezime precum *Cuvintele pentru nevoiță*. De asemenea, pasajele mai lungi din *Cartea harului* sânt scrise într’un stil ușor și dezlânat, ce nu se află în *Cuvinte*. Aceste obiecții pot fi respinse atribuind aparentele diferențe formei literare utilizate, adică maxime sau capete, și posibilității ca această *Carte a harului* să fi fost compusă într’o perioadă mai timpurie a vieții sfântului. Totuși există și alte considerente ce aruncă o umbră de îndoială asupra paternității Sfântului Isaac asupra lucrării. Întâi, și cel mai important, există multe manuscrise siriace ale *Cuvintelor pentru nevoiță*, unele datând din secolul zccc, dar foarte puține dintre ele includ *Cartea harului*, cel mai timpuriu fiind din secolul treisprezece. În al doilea rând, nu există vreo dovadă internă, cum aflăm în autentica Parte a Doua, care să demonstreze că autorul *Cuvintelor pentru nevoiță* și cel al *Cărții harului* este unul și același. În al treilea rând, termenul-cheie *theoria* este adeseori folosit cu sensul de intuiție sau cugetare adâncă, iar nu cu sensul de vedenie de-Dumnezeu-însuflată, cum îl folosește Sfântul Isaac. De pildă:

2: 99 Când *theoria* sufletului străbate feluritele firi și lucruri ale zidirii, când este ridicată în sus și coborâtă în jos împreună cu dânsule prin trecere de la una la alta, ea este socotită răspândire de către văzătorul adevărului.

În sfârșit, în Suta a patra găsim următoarea istorisire:

¹ Vezi Suta 7: 8 și *Cuvinte pentru nevoiță*, p. 471.

² Suta 2: 25 și *Cuvinte pentru nevoiță*, pp. 97 și 564.

4: 51 Eu și cu unul dintre frați ne-am dus la Muntele Matout la Bătrânul [Ioan]. Deci întrebându-ne el cu veselie despre frăție și despre igumenul Gavriil, mai-marele mănăstirii, i-am spus că un anume ticălos arab voia să-l ucidă în chip mișelesc pe igumen. Atunci [Bătrânul], mâniindu-se pe noi, s'a ridicat și s'a dus în odaia cea din lăuntru, unde a zăbovit îndelungată vreme. Când a ieșit, a stat ceva mai departe de noi, iar noi nu puteam privi la fața lui fiindcă strălucea ca focul. Apoi ne-a spus: „Oare arabul acela are barba roșcată?” Noi am răspuns: „Da”. Atunci el, zâmbind, a zis: „A murit”. Când ne-am întors înapoi am aflat că, într'adevăr, murise pe neașteptate.

Din aici se vede limpede că cel ce a scris, care este probabil acest „eu” din povestire, nu trăia pe Muntele Matout, ci într'o mănăstire din apropiere – fără îndoială mănăstirea lui Rabban Shabur.¹ Știm însă că Sfântul Isaac s'a retras din Muntele Matout la mănăstire numai după ce și-a pierdut vederea și era foarte bătrân.

Este oare vreun alt autor siriac care să fi putut scrie *Cartea harului*? Volumul al șaptelea din *Woodbrooke Studies* de Mingana cuprinde un tratat al scriitorului siriac Simeon d-Taibutha (sec. 7-8). Învățăturile înfățișate aici, stilul și terminologia sânt identice cu cele din *Cartea harului*. De pildă, la p. 179a (textul siriac) din *Woodbrooke Studies*, citim:

Păstorul cel bun își paște gândurile în pășunea Scripturilor și întru cugetarea la cele bune, iar sufletul lui este plin de desăvârșită lumină și bucurie. Dar păstorul cel rău își paște cugetarea întru pomenirea căderilor aproapelui său, iar sufletul lui este plin de întunecată râvnă și de răutatea mâniei. Adevărul acestui lucru din cercare îl deprindem, căci, când ne cercetează harul, lumina omenirii se varsă preste oglinda inimii noastre în așa măsură, încât [pentru noi] nu se mai află în lume oameni păcătoși sau răi. Dar când priim lucrarea dracilor, așa de mult ne întunecă mânia, încât [pentru noi] nu se mai află în lume vreun om drept sau bun.

¹ Igumenul Gavriil trebuie să fi fost unul dintre urmașii lui Rabban Shabur. Este evident că întâmplarea a avut loc după cucerirea arabă a Huzistanului, adică după 640.

În *Cartea harului* citim:

7: 38 Când izvorul inimii este curățat de noroiul patimilor și când domnește pacea și lumina, inima nu mai cârtește când își aduce aminte de căderile celor aflați departe, nici se tulbură de mânie și râvnă când se întâlnește cu păcătoși... 7: 39 Când mintea, prin har, se învrednicește să pască în pășunea Scripturilor, a zidirilor, a gin-gașei purtări de grijă a lui Dumnezeu, a înțelepciunii zidirii Lui și a multelor lucrări ale proniei Sale, ea este înghițită de dulceața acestor lucruri în asemenea măsură, încât nu mai simte nici viețuirea cea bună sau rea a celor ce împreună-călătoresc cu dânsul în cale.

Iarși, la p. 173a (textul siriac) din *Woodbrooke Studies* citim:

Când ești cufundat în somn, aruncă tămâia cea de mult preț a rugăciunilor, slavosloviilor și duhovniceștii *theoria* în cădelnița inimii tale și cugetă la acestea când te afli la jumătatea drumului între trezie și somn. Și când te vei deștepta, simți-vei dulcea mireasmă ce a tămâiat sufletul tău întreaga noapte. Fie dar rugăciunea ta precum o tămâiere înaintea ta, și te vei slobozi și de visele cele rele.

În *Cartea harului* găsim următoarele:

4: 98 Trudește-se omul de dimineața până seara cu sânguință, și întru vârtuți petrece, dar la vremea când este cufundat în somn străduiască-se mai cu osebire să arunce tămâia cea de mult preț a frumoaselor cugetări în cădelnița inimii sale, ca în vremea nopții aceasta să-și împărtășie mireasma în inima lui și el să se slobozească de urâtele vise și priveliști ale nopții.

Pe deasupra, se cunoaște faptul că Simeon d-Taibutha fusese uenicul lui Rabban Shabur, sau cel puțin locuise în mănăstirea lui, și că a trăit cam în aceeași vreme cu Sfântul Isaac.¹ Cum am notat mai sus, el relatează aceeași povestire despre un bătrân – pe care-l identifică drept Rabban Shabur – care a suferit ispită vreme îndelungată fără a primi mângâiere², pe care o consemnează Sfântul Isaac în *Cuvintele sale*.³ La

¹ Vezi A. Baumstark, *Geschichte der syrischen Literatur*, Bonn, 1922, p. 210.

² Vezi mai sus, p. 9, nota 3.

³ Vezi pp. 411-412.

fel ca Sfântul Isaac el lasă să se înțeleagă că lumea avea 6000 de ani în vremea când scria.¹ Întrucât locuia în vecinătatea Muntelui Matout, el ar putea să fie autorul narațiunilor aflate în Suta 4: 50 și 4: 51.

La începutul secolului XX Addai Scher publica un catalog al bibliotecii din Mosul, distrusă curând, în timpul Primului Război Mondial, unde înregistra un manuscris de secol doisprezece, numărul 97 în catalogul său, ce cuprindea șapte centurii de Simeon d-Taibutha. Din nefericire el nu dă nici un citat din care să ne putem da seama dacă acele șapte centurii nu erau cumva *Cartea harului*. Totuși, în articolul său despre Iosif Hazzaya, el compară stilul acestuia cu cel folosit de Simeon în manuscrisul Mosul 97.² Scher dă câteva exemple a ceea ce el numește *jeux d'esprit* ale lui Iosif, iar în *Cartea harului* găsim pasaje cu un stil foarte asemănător, ce par să indice că Manuscrisul din Mosul cuprindea într'adevăr această lucrare. De pildă, Iosif Hazzaya scrie: „Îmbelșugate sânt șuvoaiele izvorului ce curge din Eden și udă raiul cel văzut, dar și mai îmbelșugată este mintea ce s'a bucurat de dumnezeiasca vedenie a Sfintei Trcimi”.³ În *Cartea harului* citim: „Slăvită este lumina soarelui, dar nu la fel de slăvită ca lumina sfinților... Bucuros este pământul în Nisan, dar încă și mai mult pământul inimilor sfinților” (2: 77).

Un alt argument este epitetul adăugat numelui lui Simeon, d-Taibutha, care înseamnă „al harului”. Aceasta ne poate face să bănuim fie că titlul original al *Cărții harului* era *Cartea lui Simeon „al harului”*, fie că epitetul d-Taibutha trebuie interpretat ca *Simeon care a scris Cartea harului*. Afinitățile între Sfântul Isaac și Simeon d-Taibutha sânt așa de mari, încât scrierile lor pot fi cu ușurință atribuite unuia sau altuia. Astfel, într'un manuscris de secol 13, Cambridge Add. 2023, găsim un scurt fragment cu titlul „Cuvântare a lui Simeon zis d-Taibutha”, dar există bănuiala că aceasta aparține lui Mar Isaac al Ninivei.⁴ Atât lucrarea publicată de către Mingana cât și *Cartea harului* cuprind gânduri și scurte maxime ce se regăsesc aproape cuvânt cu cuvânt în

¹ Op. cit., p. 189b (51).

² „Joseph Hazzaya”, *Rivista degli Studi Orientali* 3, 1910, p. 53.

³ *Ibid.* p. 52.

⁴ Folio 60a. Vezi W. Wright, *Catalogue of Syriac MSS in the Cambridge University*, Cambridge, 1901, p. 611.

Cuvintele pentru nevoiță. Pare probabil fie ca Sfântul Isaac și Simeon d-Taibutha să fi fost spirite înrudite ce se cunoșteau între ei, împărțându-și unul altuia cugetările, fie, și mai plauzibil, ca Simeon să fi trăit și scris la scurtă vreme după Sfântul Isaac și să fi fost puternic influențat de scrierile sale. Deși nu putem dovedi aceasta în mod definitiv, sântem înclinați să credem că Simeon d-Taibutha a scris *Cartea harului*.¹

Așa cum am menționat mai sus, manuscrisele siriace atribuie Sfântului Isaac numeroase omilii versificate. S'a arătat cu mult timp în urmă că aceste lucrări poetice aparțin condeiiului lui Isaac cel Mare al Antiohiei, poet de la sfârșitul veacului al 4-lea sau începutul celui de-al 5-lea.² Tratatul teologic despre disputatul termen hristologic „ipostasis” este recunoscut ca neautentic de către editorii săi.³ În sfârșit, cel mai potrivit criteriu pentru a judeca autenticitatea multelor rugăciuni atribuite Sfântului Isaac trebuie să fie faptul de a se afla sau nu în scrierile sale autentice, adică în *Cuvintele pentru nevoiță* și în Partea a Doua, din care puteau fi extrase. Întrucât compunerea de rugăciuni sub numele unor autori vestiți era o practică obișnuită la siriieni,⁴ acest criteriu trebuie aplicat tuturor rugăciunilor atribuite Sfântului Isaac.⁵

¹ În Apendicele B al ediției americane (pp. 397-426) există o selecție din *Cartea harului*, tradusă în limba engleză de Prof. Dana Miller. (N. tr.)

² Vezi J. B. Chabot, op. cit., pp. 34-35.

³ L. Abramowski și A. Goodman, *A Nestorian Collection of Christological Texts* II, Cambridge, 1972, p. xxxii.

⁴ Vezi, de pildă, la E. Sachau, op. cit., pp. 94-95, frumoasa rugăciune în versuri siriace atribuită lui Theodor al Mopsuestiei, care nu știa siriaca.

⁵ La sfârșitul traducerii sale germane a primelor șase *Cuvinte pentru nevoiță*, Bickel traducea un lung imn, alcătuit din mai multe rugăciuni scurte, pe care l-a intitulat „Hymnus der Monche während der Nachtwachen” (pp. 400-408). El găsisese acest imn, compus în versuri de șapte silabe, la Bodleian Library din Oxford, în Cod. Hunt. 595, ff. 89-92, fiind atribuit Sfântului Isaac. Același imn fusese luat de către Lamy din diferite manuscrise și publicat în culegerea de opere ale Sfântului Efrem, *Sancti Ephraem Syri, Hymni et Sermones* II, Mechlin, 1896, cols. 211-29. Poate că imnul nu fusese scris de nici unul dintre acești autori, dar, dintre cei doi, Sf. Efrem, ca poet, pare mai probabil.

Textul grecesc

Traducerea grecească a *Cuvintelor pentru nevoie* a fost făcută de către Patrikie și Avramie, călugări din mănăstirea Mar Sabbas de lângă Ierusalim. În titlul ce precede traducerea grecească aceștia sânt numiți „filosofi” și, de asemenea, „isihaști”, ceea ce înseamnă că erau foarte iscusiți atât în scrierile grecești seculare, cât și în cele patristice. Putem presupune că siriaca era limba lor maternă, și deci erau fie sirieni din ținutul Damascului, fie nord-palestinieni ce primiseră o educație grecească într'unul din orașele mari din acea zonă. Bibliothèque Nationale din Paris posedă un manuscris de secol nouă al traducerii grecești¹, iar alte fragmente de secol nouă au fost identificate de către Kurt Treu.² Este deci evident că traducerea grecească a fost făcută la sfârșitul secolului opt sau la începutul secolului nouă.

Cum am arătat mai sus, traducerea grecească a fost făcută după un manuscris vest-siriatic. Cu toate acestea, numeroase pasaje scurte și chiar unele Cuvinte aflate în manuscrisele vest-siriace lipsesc în grecește. S'a sugerat că traducătorii în grecește pur și simplu au omis pasajele dificile și obscure.³ Acest lucru nu poate fi demonstrat. Într'adevăr, din greacă lipsesc câteva pasaje foarte dificile, dar sânt incluse multe alte pasaje la fel de dificile. Apoi, sânt la fel de multe pasaje clare ce lipsesc în grecește, unele foarte scurte, altele lungi, pe care traducătorii nu aveau motive să le omită. Înseamnă că absența acestor pasaje a fost probabil pricinuită de lacunele și porțiunile ilizibile din manuscrisul siriatic pe care-l aveau traducătorii.

Traducerea grecească a *Cuvintelor pentru nevoie* este renumită atât pentru simpla ei frumusețe cât și pentru obscuritatea ei; în aceasta ea reflectă originalul siriatic. În general, traducătorii s'au străduit să redea siriaca cât mai literal cu putință, ceea ce, din nefericire, a sporit și mai mult neclaritatea textului. Din acest motiv, ca și din pricina altor factori ulteriori, caracterul enigmatic al textului grec a fost sursa mul-

¹ MS 693. Deși este cel mai vechi manuscris existent al *Cuvintelor* din orice limbă, variante de lectură mai vechi se pot afla uneori în alte manuscrise grecești mai târzii. Înseamnă deci că acesta trebuie să fi fost precedat de alte manuscrise.

² Lucrările Conferinței Patristice Oxford 1975, ce urmează a fi publicate în *Texte und Untersuchungen*.

³ J. B. Chabot, op. cit. p. 63.

tor bății de cap pentru numeroase generații de monahi. Cauza obscurității trebuie investigată. Nikifor Theotokis, editorul textului grec tipărit, scrie în prefața sa:

Vedem o mulțime de stângăcii în traducerea *Cuvintelor*, poate fiindcă a fost făcută cuvânt cu cuvânt și nu ține seama câtuși de puțin de regulile gramaticii. Pentru aceasta în multe pasaje ale *Cuvintelor* domnește obscuritatea.¹

Vestitul Mitropolit Filaret al Moscovei, cercetând dificultățile traducerii rusești a *Cuvintelor* și comparându-o cu textul grecesc tipărit, comenta:

Poate că traducătorul [grec] nu era prea învățat și nu cunoștea regulile gramaticii, din care pricină a încurcat cuvintele și, în locul expresiilor potrivite, a așternut în scris cuvinte incorecte și nedeslușite. De asemenea și de la copiiți s'au strecurat greșeli și cuvinte imposibile.²

Ca simplă ilustrare a acestei obscurități, citim la p. 477 din textul grecesc tipărit:

Eu adică așa socotesc, cum că mintea noastră are putere firească a se mișca spre dumnezeiasca vedenie a Dumnezeirii. Și întru această scădenie sântem întocmai cu toate firile cele cerești, căci, și întru noi și întru dânsule, harul mișcă ceea ce prin fire este strein și minții celei omenești și celei îngerești.

Despre prima frază Nikifor Theotokis scrie o notă de o pagină care începe cu cuvintele: „Vezi aicea cum pare că strică pre cele ce le-a alcătuit!” Theotokis încearcă prin tot felul de manevre să explice ce voia să spună Sfântul Isaac prin această primă frază. În multe manuscrise grecești găsim aceeași lecțiune. Însă soluția este foarte simplă. Particula negativă οὐκ din prima frază a fost omisă accidental, precum arată manuscrisele grecești cele mai timpurii și siriaca. Deci fraza tre-

---

¹ P. xii a ediției din 1770.

² *Jizneopisanii Otecestvennih Podvijnikov Blagocestiia XVIII i XIX Vekov*, Moscova, 1907, Sept., p. 487.

buie citită astfel: „Eu adică așa socotesc, cum că mintea noastră *nu* are putere firească...”¹ Este o greșală de copiere.

Un exemplu al procesului invers se poate găsi la p. 41 din textul grecesc tipărit. El sună astfel: „Dacă defaimi pre sineți ca să nu fii cinstit de alții, Dumnezeu te va vădi [*sau* te va vesti] tuturor”. Însă siriaca și Manuscrisul Grec Paris 693 (sec. 9) nu au negația. Ele sună astfel: „Dacă defaimi pre sineți ca să fii cinstit de alții...”², ceea ce în context este preferabil. În manuscrisul de la Paris se poate vedea locul unde particula μή a fost scrisă între rânduri, de o altă mână de mai târziu. Manuscrisele ulterioare includ negația.

Un exemplu mai complicat este următorul. În textul grecesc tipărit și în toate manuscrisele grecești pe care le-am cercetat găsim „Adu-ți aminte... de starea cea desăvârșită, și de iconomia cea nestrămutată, și de robirea ce silește să iubești pre Dumnezeu”³. Cuvintele „robirea ce silește să iubești pre Dumnezeu”, cu referire la viața viitoare, sânt cu totul inacceptabile, căci dragostea de Dumnezeu este un act al voinței libere a sufletului. Însă în textul siriac avem „silnicitoarea (=cuceritoarea, irezistibila) robie a dragostei dumnezeiești”⁴, care este în mod vădit sensul dorit de autor. Textul grecesc actual are: καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς καταναγκαζούσης ἀγαπῆσαι τὸν Θεὸν, dar siriaca arată că inițial era: καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς καταναγκαζούσης τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ⁵. Cuvântul siriac „silnicitor” este un adjectiv participial și a fost tradus ca atare de către traducătorii în greacă. Însă în greacă ai tendința de a-l privi ca pe un participiu prezent (ceea ce, de asemenea, este), căruia trebuie să-i găsești un complement. Un copist a suplinit acest complement omițând pur și simplu τῆς, adăugând αὐτῶν la ἀγάπης și schimbând cei doi ὁ finali în ἑ. În scrierea bizantină acest lucru se face cu ușurință. Fără îndoială, copistul credea că corectează o greșală, și într’adevăr, noua versiune obține o greacă mai clară, însă modifică în mod radical sensul.

¹ P. 253 din prezenta traducere.

² P. 147 din prezenta traducere.

³ P. 327 din textul grecesc tipărit.

⁴ P. 270 din prezenta traducere.

⁵ Literal ar fi θεϊκῆς, dar aceasta sună mai puțin firesc în grecește.

Când textul siriac însuși este dificil, sânt mai multe șanse să găsești modificări făcute de copişti în textul grecesc. Un exemplu este foarte dificilul Cuvânt 26; modificările lui sânt indicate în note. Multe dintre ele par a fi fost neintenționate, făcând Cuvântul să pară și mai obscur. Când siriaca este foarte idiomată, se poate vedea cum copişti s'au străduit să lămurească ceea ce le era de neînțeles. Vezi p. 389, nota 2, unde οὐ καὶ ὀρθῶς a devenit οὐκ ὀρθῶς.

Din aceste exemple, câteva dintre sutele ce ar putea fi citate, este vădit că, în cea mai mare parte, obscuritatea textului grecesc își are obârșia în literalitatea traducerii originare și în erorile copiştilor. Adecori această literalitate sau „stângăcie”, cum o numea Nikifor Theotokis, îi făcea pe copişti să corecteze ceea ce credeau a fi eronat sau să clarifice ceea ce socoteau, în mod greșit, că este sensul adevărat. Pare mai curând neverosimil ca traducătorii inițiali să fi fost cu totul ignoranți în privința regulilor gramaticale, cum presupuneau Theotokis și Mitropolitul Filaret. Dar, din pricina marii popularități a *Cuvintelor* și a frecvenței lor recopieri, se pot vedea acum în ele o mulțime de greșeli.¹ O altă cauză a treptatelor schimbări din textul grecesc este înclinarea anumitor copişti de a rescrie după gustul lor ceea ce copiau. De pildă, în siriacă și în toate manuscrisele grecești pe care le-am cercetat, cu excepția lui Vat. Gr. 605, avem:

Căci cea netrupească îndeletnicire a minții întru dragostea lui Dumnezeu... păstrează cugetul întru pomenirea bunătăților celor ce vor să fie, ca nu cumva cugetul, întru lenevirea lui, să se răspândească întru pomenirea lucrurilor celor lumești, și dintru acestea să se răcească fierbințeala mișcărilor sale, și în poftă să cadă. (pp. 183-84)

Dar textul grecesc tipărit și Vat. Gr. 605, unde cineva, cu alt scris, a făcut adăugiri textului în margine, are următoarele:

Căci cea netrupească îndeletnicire a minții întru dragostea lui Dumnezeu... păzește pre cuget întru pomenirea bunătăților celor ce vor să fie, ca să nu se slăbănogească cugetul întru lenevirea sa, și, în locul celor mai bune, întru pomenirea lucrurilor celor lumești să se

¹ Nikifor Theotokis a încercat să îndepărteze multe din ele în textul grecesc tipărit de el.

îndeletnicească. Căci dintru acestea câte puțin se răcesc fierbințelile mișcărilor lui cele minunate, și cade în poște deșarte și necuvântătoare. Iar Dumnezeului nostru fie slava. Amin.

Găsim un alt exemplu de acest fel la începutul Cuvântului 14. Siriaca și manuscrisele grecești Paris 639 (sec. 9) și 370 (sec. 10) au următoarea variantă:

Zice-voi ție un lucru, și să nu râzi (γελάσῃς), că adevărul zic ție; nici să te îndoiești de cuvintele mele, căci adevărați sânt cei ce mi le-au predanisit.

Manuscrisul Grecesc Savva 157 (sec. 10) are:

Zice-voi ție un lucru, și să nu-l batjocorești (καταγελάσῃς), ca pre ceva preamic; nici să te îndoiești de celelalte cuvinte ale mele, căci...

Manuscrisul Grecesc Lavra 335 (sfârșitul sec. 10) are:

Zice-voi ție un lucru, și să nu-l defaimi (καταφρονήσῃς), ca pre ceva preamic; nici să te îndoiești de celelalte cuvinte ale mele, căci...

Manuscrisul Grecesc Savva 407 (sec. 13) are:

Zice-voi ție un lucru, și să nu te îndoiești, nici să-l defaimi, ca pre ceva preamic, că adevărul zic ție în acest Cuvânt și în toate, căci...

Textul grecesc tipărit are:

Zice-voi ție un lucru, și să nu te îndoiești de el; nici să defaimi celelalte cuvinte ale mele, ca pre ceva preamic, căci și cei ce le-au predanisit mie adevărați sânt. Adevărul zic ție, și întru cuvintele acestea, și întru toate.

În sfârșit, un alt manuscris grecesc, citat în textul grecesc tipărit, are varianta:

Zice-voi ție un lucru, și să nu te îndoiești de el, ca de ceva preamic; nici să râzi de celelalte cuvinte ale mele, căci.... [și probabil că textul continuă la fel ca în textul grecesc tipărit]

În majoritatea cazurilor când traducerea greacă nu corespunde cu siriaca se poate ușor demonstra că pricina sânt erorile și modificările făcute de copiiști. Cu toate acestea există unele pasaje unde este aproape sigur că traducerea inițială era destul de liberă¹ sau, în rare ocazii, greșită². Interesant este faptul că, relativ vorbind, mai multe cazuri de acest tip se găsesc în primele șase Cuvinte. Aceasta ne-ar putea face să presupunem că unul dintre traducători era mai puțin iscusit decât celălalt, și că el este cel ce a tradus aceste Cuvinte. Nu trebuie totuși să fim excesiv de critici la adresa imperfecțiunilor traducerii grecești, căci în acea vreme nu existau lexicoane cum avem acum iar traducerile făcute cu mult mai puțină grijă nu erau neobișnuite. Dimpotrivă, acuratețea generală a textului grecesc inițial este de admirat.

La fel cum micile modificări s'au strecurat treptat în textul grecesc al *Cuvintelor pentru nevoiță*, tot așa și ordinea Cuvintelor treptat s'a schimbat. Așa cum am dovedit mai sus, ordinea inițială a Cuvintelor, deși cele mai multe nu au legătură unul cu altul, s'a păstrat în siriacă. În cel mai vechi manuscris grecesc existent, Paris 639, ordinea din siriacă este păstrată aproape exact. Din nefericire acest manuscris se întrerupe la Cuvântul 16. Există însă manuscrise mai târzii care păstrează și ele, în mod esențial, ordinea din siriacă. Putem deci concluziona că traducerea originară păstra ordinea din siriacă și că devierile de la aceasta s'au ivit din amestecarea colilor, din copierea unor selecții de Cuvinte, iar nu a întregii cărți, și din alte împrejurări accidentale. Ordinea Cuvintelor din traducerea rusă ne dă un excelent exemplu al acestui fapt. Aici grupuri de Cuvinte din porțiunile ulterioare ale cărții sânt inserate între Cuvinte ce urmează vechea ordine.³ Ordinea din rușește a fost luată după cea din traducerile slavone care, la rândul ei, a fost luată după ordinea aflată într'un vechi manuscris slavon ce pare să fi suferit un amestec al colilor.⁴ Însă textul grecesc tipărit este un caz cu totul aparte. Nikifor Theotokis scrie:

Fiindcă codicele noastre nu au aceeași înșiruire a Cuvintelor, codexul din Biblioteca Regală având o înșiruire, iar cel citat în tomurile

¹ Vezi, de ex., p. 135, nota 2, și p. 271, nota 1.

² Vezi, de ex., p. 106, nota 2.

³ Vezi tabelul de echivalențe, pp. 77-79.

⁴ Pentru o discuție mai extinsă asupra ordinii din slavonă vezi mai jos.

lui Assemani alta, și deoarece capitolele cu întrebări și răspunsuri, epistolele și Cuvintele cu aceeași temă sânt împrăștiate prin întregul codicex, ni s'a părut că este drept să punem rânduială cărții, altfel încât Cuvintele oarecum asemănătoare să urmeze unele altora.¹

Prin urmare, ordinea Cuvintelor în textul grecesc tipărit este complet diferită de ordinea aflată în orice manuscris grecesc sau siriatic. Poate că ideea lui Theotokis nu era cu totul lipsită de sens, dar, din nefericire, el nu a ținut seama de toate elementele intrinseci care cer înșiruirea inițială. Astfel, în textul grecesc tipărit, în Cuvântul 18 găsim citate din Cuvântul 72 ca și cum ar fi fost deja scrise. Cuvântul ce ar trebui să urmeze după Cuvântul 68 devine Cuvântul 24; unele Cuvinte sânt despărțite în două, iar jumătățile sânt separate, cum este Cuvântul 23 din prezenta traducere, care în textul grecesc tipărit devine Cuvântul 42 și 55, iar Cuvântul 54 devine 33 și 3.² Evident, ordinea veche este de preferat.

Textul grecesc al *Cuvintelor pentru nevoiță* cuprinde de asemenea patru Cuvinte și o Epistolă ce nu au fost scrise de Sfântul Isaac. Nikifor Theotokis nu ignora cu totul acest lucru. El scrie:

În ce privește Cuvintele, trebuie știut că al doilea³ și al șaptelea⁴ nu sânt opera acestui Isaac al nostru, precum arată Assemani. Ci primul este al douăzecelea al lui Ioan Sava, iar celălalt al optulea. Ioan Sava a fost un monah din Ninive care a trăit la mijlocul veacului al șaselea al Întrupatei Iconomii, și a locuit într'o mănăstire numită Dilaita (Dalyatha), așezată de cealaltă parte a râului Tigru.⁵

Informația lui Theotokis despre Ioan Sava, luată din *Bibliotheca Orientalis* a lui Assemani, este incorectă aproape în totalitate. De fapt,

¹ P. xii.

² Separarea s'a întâmplat din pricină că în manuscrisele grecești aceste Cuvinte au subcapitole, iar unele manuscrise numerotează aceste subcapitole ca pe Cuvinte distincte. Nikifor Theotokis a socotit fiecare parte ca fiind complet separată și a grupat-o cu alte Cuvinte cu același subiect general.

³ Cuvântul 16 din prezenta traducere.

⁴ Cuvântul 17.

⁵ Pp. xii-xiii.

Cuvintele 15, 16, 17 și 31¹ din prezenta traducere au fost scrise de Ioan Dalyatha, care a trăit în secolul opt.² Pe deasupra, traducerea grecească cuprinde și o lungă scrisoare intitulată „Epistolă către Avva Simeon al Kesariei”. Scrisoarea este opera faimosului lider monofizit Filoxen din Mabbug (Ierapolis). Dovada acestui lucru este evidentă. Nici un manuscris siriatic al *Cuvintelor pentru nevoie* sau al vreuneia din lucrările atribuite Sfântului Isaac nu cuprinde sub numele său nici cele patru Cuvinte ale lui Ioan Sava, nici Epistola lui Filoxen. Pe de altă parte, toate manuscrisele siriace care cuprind cele patru Cuvinte și Epistola le atribuie autorilor menționați mai sus. Apoi, este foarte ușor de văzut cum anume au inclus traducătorii aceste lucrări în *Cuvintele pentru nevoie* sau le-au adăugat la sfârșitul lor. Manuscrisul Siriatic Vatican 125 (sec. 10) începe cu *Cuvintele* Sfântului Isaac (ff. 1-142), continuă cu Epistola către Simeon (ff. 145-58), încheind cu Cuvintele lui Ioan Sava (ff. 158-211). Evident, traducătorii în greacă posedau un manuscris asemănător cu acesta și, conștient sau nu, au adăugat Epistola și culegerea Cuvintelor lui Ioan Sava la textul scrierilor Sfântului Isaac. Se poate ca ei să fi indicat faptul că aceste lucrări nu aparțin Sfântului Isaac, iar copiii de mai târziu să fi omis informația. Se poate de asemenea ca manuscrisul pe care-l aveau să nu fi fost limpede în privința autorilor acestor părți.

Pe lângă mărturia manuscriselor siriace mai este un motiv, la fel de important, pentru care Epistola nu putea fi scrisă de către Sfântul Isaac: multe din învățăturile ei diferă fundamental de cele ale *Cuvintelor*. De pildă, în Epistola către Avva Simeon se spune:

Cel ce stă neclintit întru sănătatea sufletului, a cărui minte s'a unit cu Duhul și care a murit viețuirii celei omenești, unul ca acesta nu suferă vătămare din împreună-locuirea cu mulți, de va avea trezvie întru ale sale. Și acesta nu ca el să se folosească, ci ca să folosească, căci Dumnezeu l-a chemat la aceasta, la fel ca ||pre Apostoli|| și pre ceilalți sfinți Părinți. Încă și celui neputincios, și carele încă trebuință are de a se crește cu laptele poruncilor, asemenea de folos îi

¹ Probabil că, inițial, Cuvântul 31 a fost grupat împreună cu celelalte trei, dar nu se găsește nici un manuscris grecesc care să ateste acest lucru.

² Pentru mai multe informații despre acest autor vezi referințele date în nota 2 de la p. 11.

este ca să locuiască împreună cu mulți, până ce s'ar iscusi, și s'ar desăvârși, și s'ar pălmuși întru ispite, și ar cădea, și iarăși s'ar scula, împreună cu ceilalți, și ar câștiga sănătatea sufletului.¹

Comparați cu ceea ce scrie Sfântul Isaac fratelui său:

Să nu te înșele cei ce zic că întru nimic ne vatămă auzirea și vederea a ceva, și că, în ce privește gândul nostru, deopotrivă sântem în pustie și în lume, în chilia noastră și în afara ei, și că, pentru odihnirea noastră de turburare, nu priimim vreo schimbare rea, nici simțim supărarea patimilor ce se ivesc din întâlnirea cu oamenii și cu lucrurile. Cei ce zic acestea nici măcar nu știu când se rănesc cu rană. Ci noi încă nu am ajuns la o asemenea sănătate a sufletului. Că avem rane împuțite, și de le lăsăm măcar și o zi fără de purtare de grijă și neoblojite, și de nu le strângem cu plasturi și nu le legăm cu legături, se umplu de viermi.²

Mai trebuie spus încă ceva despre Epistola către Avva Simeon. Această scrisoare există în două recenzii destul de diferite. Douăsprezece din cele treisprezece manuscrise siriace păstrate în bibliotecile occidentale, și care cuprind această lucrare, dau ceea ce s'ar putea numi „recenzia lungă”, iar unul, Vat. Sir. 125, cea „scurtă”. Cea dintâi adresează Epistola „Sfântului Patrikie, monahul din Edessa”³, dar cealaltă dovedește că inițial a purtat un alt nume care ulterior a fost șters și înlocuit cu „Patrikie din Edessa”. Probabil că inițial s'a aflat acolo „Simeon din Kesaria”, cum găsim acum în grecește. Mai există apoi și o altă încurcătură. În textul grecesc tipărit și în toate manuscrisele grecești pe care le-am cercetat⁴ Cuvântul 76, penultimul, este inclus în mijlocul *Epistolei către Simeon (Epistola a 4-a)*, în vreme ce a doua și a treia întrebare din Epistolă, alături de o pagină din Cuvântul 76 al Sfântului Isaac, sânt separate de Epistolă și așezate în locul cuvenit

¹ Vezi „Trimiterea a 4-a”, în vol. Sf Isaac Sirul, *Cuvinte și învățături*, op. cit., p. 371.

² P. 352.

³ Recenzia lungă a fost editată și tradusă în franceză de către R. Lavenant, *La Lettre à Patricius de Philoxène de Mabboug*, PO XXX, 5, Paris, 1963.

⁴ Din păcate, Epistola nu se găsește în manuscrisele cele mai vechi, din pricina mutilării lor.

Cuvântului. Se pare că acest lucru s'a întâmplat pentru că tema Cuvântului și cea a respectivei părți a Epistolei sânt destul de asemănătoare. Totuși Cuvântul 76 nu se potrivește în Epistolă, căci în el Sfântul Isaac scrie: „Zis-am acestea, frate, nu ca să fim nepăsători și să defăimăm lucrarea liniștirii; că noi în fieștecare loc spre aceasta vă îndemnăm, și nu ne împotrivim acum graiurilor noastre”.¹ În textul grecesc tipărit aceste cuvinte apar pe la începutul Epistolei către Avva Simeon, când autorul încă nu-l îndemnase niciunde pe Simeon spre lucrarea liniștirii și nu avea cum să se împotrivescă celor spuse de el „în fieștecare loc”. În sfârșit, Cuvântul inserat se termină abrupt cu cuvântul „Amin”, care este cu totul nepotrivit în mijlocul Epistolei.

Deși traducerea grecească a *Cuvintelor* a devenit îndată un text patristic central pentru monahii și mirenii orthodoxi, el nu a fost tipărit până în 1770. Ilustrul Patriarh al Ierusalimului, Efrem, a găsit în mănăstirea Sf. Savva un manuscris al *Cuvintelor pentru nevoiță* pe care îi plăcea să-l citească ori de câte ori stătea acolo. Tot așa, când își petrecea o vreme la mănăstirea Sfânta Ecatherina din Corfu citea cu multă înfocare un alt manuscris al *Cuvintelor* pe care îl găsisse acolo. Dragostea sa pentru această carte și dorința de a fi de folos creștinilor, și mai ales monahilor ce locuiau în Palestina, la Muntele Athos și în mănăstirile din Grecia, l-a făcut să-i încredințeze învățatului ieromonah Nikifor Theotokis editarea cărții și supravegherea publicării ei. Deși Theotokis era probabil familiarizat cu manuscrisele aflate în Palestina, el a folosit pentru editare două manuscrise „de o mână străveche” – probabil de secol patrusprezece sau cincisprezece – ce aparțineau dascălului și ierodiaconului Neofit din Peloponnes, și sfințitului propovăduitor Agapie, parohul Bisericii Sf. Nicolae din Galata Constantinopolei. Motivul pare a fi faptul că Theotokis trăia pe atunci la Constantinopol și nu-i erau accesibile manuscrise mai bune. Acest lucru este regretabil, căci este limpede că manuscrisele acestea erau târzii și cu multe erori de copiere și devieri de la textul inițial. Nikifor Theotokis s'a străduit să dea o ediție cât a putut de bună, adăugând substanțiale note de subsol spre a-l ajuta pe cititor să străbată pasajele obscure. El scrie:

---

¹ P. 546.

Ne-am străduit după puterile noastre – nu judecând după voia noastră, ci cu încuviințarea Preafericitului Patriarh – să îndreptăm locurile întunecoase, dimpreună cu nepotrivirile înțelesurilor aflate în oarecarile locuri, prin note așezate dedesupt, și am îndreptat nu puține din văditele și ușor de îndreptat barbarisme.¹

Nu era primul care îndrepta „barbarismele” textului, și este sigur că unele dintre corecturile sale, deși făceau greaca mai ușor de citit, au îndepărtat și mai mult textul de sensul inițial. În ciuda acestor deficiențe, ediția sa a fost o admirabilă realizare pentru vremea aceea, vădind și mare erudiție, și acrivie în pregătirea ei. Întrucât stăpânirea otomană nu permitea publicarea cărților creștine în imperiul său, ea a fost publicată la Leipzig cu fonduri date de Patriarhul Efrem. Pare-se că tirajul a fost mic iar exemplarele au fost imediat împărțite între mănăstirile din Grecia și Palestina, unul dintre ele fiind trimis și Starețului Paisie Velicovski în Moldova (România), și câteva în Rusia. Curând cartea a devenit extrem de rară, atât de rară, încât nici una dintre marile biblioteci din Europa nu are vreun exemplar din această ediție. În 1895 ea a fost republicată de către Ieromonahul Ioakim Spetsieris, o binecunoscută personalitate duhovnicească. Această ediție are o mulțime de greșeli de tipar și în prezent a devenit și ea rară. Din pricina dificultății limbii grecești patristice, în 1871 Părintele Kallinik din Mănăstirea Pantokrator de la Muntele Athos a tradus textul în greaca modernă și l-a publicat cu ajutorul mănăstirii. Din punct de vedere literar traducerea lui este excelentă; deși sună accesibil și convingător, ea păstrează frumusețea vechiului text grecesc. Totuși, pentru a realiza acest lucru, el a sacrificat în mare măsură înțelesul: pasajele obscure sau dificile au fost pur și simplu omise sau interpretate, făcând ca traducerea sa să fie în unele locuri o simplă parafrază. În prefața sa el recunoaște acest lucru, scriind:

De la începutul lucrării și până la sfârșit am folosit uneori o redare literală, uneori o redare după înțeles, iar alteori am folosit amândouă metodele; pe lângă aceasta, acolo unde necesitatea sau claritatea o cerea, am lăsat afară unele lucruri sau le-am rezumat.

---

¹ P. xii.

Chiar și așa, versiunea sa a fost primită cu căldură de către cititorii greci. În 1966 ea a fost retipărită de către Editura Astir, iar în 1976 Editura Rigopoulos a publicat o retipărire a primei ediții¹.

Traducerile slavone și rusești

Așa cum am pomenit mai sus, traducerea slavonă a *Cuvintelor pentru nevoință* s'a făcut din grecește la începutul secolului 14. Acest lucru se vedește din faptul că nu există nici un manuscris slavon care să poată fi atribuit indiscutabil unui secol anterior.² Cel mai timpuriu manuscris datat se păstrează în biblioteca Mănăstirii Sf. Panteleimon de la Muntele Athos; el a fost copiat în anul 1364.³ Există de asemenea numeroase manuscrise slavone – scrise cu ortografie sârbă sau bulgară – datând din a doua jumătate a secolului 14. Prin urmare putem probabil să atribuim traducerea *Cuvintelor* unuia dintre ucenicii sârbi sau bulgari ai Sfântului Grigorie Sinaitul, care a părăsit Muntele Athos pentru Muntele Katakriptomeni (Skritnaia) din Bulgaria în 1338 sau în jurul acestei date.⁴

Dintr'un manuscris de secol 14, păstrat odinioară în biblioteca contelui A.S. Uvarov, putem stabili că traducătorul în slavonă a folosit un manuscris grecesc timpuriu ce păstra în mod esențial vechea ordine a *Cuvintelor*. Dacă, spre ilustrare, vom identifica primele douăzeci de Cuvinte din acest manuscris cu numerele folosite în prezenta traducere engleză, găsim următoarea înșiruire: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 12, 7, 15, 16, 17, 18, 19, 20.⁵ Numai Cuvintele 7 și 12 și-au pierdut locul. Traducerea rusă, care se pare că păstrează ordinea din traducerea slavonă a Starețului Paisie Velicikovski, are această ordine: 1, 2, 3, 9,

¹ Ediția a II-a a acestei din urmă tipărituri a apărut în 2006. (N. tr.)

² J. B. Kireevski pretindea că există manuscrise slavone din secolele 12 și 13 (*Opere complete*, Moscova, 1861, vol. 1, pp. 198-99), dar ne îndoim că această informație era corectă.

³ MS Slav. 28, în Tachiaos, *The Slavonic MSS of St. Panteleimon's Monastery*, Los Angeles, 1981.

⁴ Vezi excelenta lucrare a lui P. A. Sirku, *K Istorii Ispravleniia Knig v Bolgarii v XIV Veke*, 1972, vol. I, p. 107.

⁵ MS 220 în *Opisaniie Slaviano-Rossiiskih Rukopisei Grafa A. S. Uvarova*, Vol 1, Moscova, 1893, p. 162.

15, 17, 21, 23, 26, 28, 29, 31, 37, 43, 44, 51, 52, 53, 54, 57.¹ Abaterca de la ordinea inițială din manuscrisele slavone poate fi pricinuită de o greșită așezare a colilor de tipar.

Din pricina popularității sale, textul slavon al *Cuvintelor pentru nevoie* a fost frecvent recopiat și, ca urmare a obscurității originalului, dar și a nepriceperii copiștilor, s'au strecurat în text o mulțime de greșeli. Astfel, pe la mijlocul secolului al 18-lea textul manuscriselor mai târzii devenise în multe locuri aproape de neînțeles. În scrisoarea sa către Starețul Arhimandrit Theodosie de la Mănăstirea Sofroniev din Rusia, Starețul Paisie Velicikovski scrie următoarele despre traduceri slavone ale scrierilor patristice în general, și ale *Cuvintelor Sfântului Isaac* în particular:

Dar după ce am petrecut câțiva ani citindu-le cu sârguință, în prea multe locuri am găsit în ele o nespasă nedeslușire, și în foarte multe locuri nu am putut afla nici măcar înțelesul gramatical; și măcar că le-am recitit de mai multe ori, cu neînchipuită trudă și iscodire, nici așa nu am putut pricepe înțelesul. Numai unul Dumnezeu știe de câtă întristare s'a umplut sufletul meu și, nedumirindu-mă ce să fac, mi-a venit gândul că slavoneștile cărți ale Părinților se pot îndrepta nu puțin după alte copii slavonești [ale aceluiași text]. ... În șase săptămâni, trudind zi și noapte, am îndreptat cartea Sfântului Isaac Sirul după o copie a aceluiași text care, precum mi s'a spus, se potrivea întru totul cu cel grecesc. Dar truda mea s'a dovedit a fi zadarnică, căci după o vreme am înțeles că am stricat copia mea mai bună cu una mai proastă.²

Din pricina acestei jalnice stări de lucruri Sfântul Paisie dorea să corecteze sau, la nevoie, să retraducă cu totul textul slavon al *Cuvin-*

¹ Numerele 21-31 urmează de fapt vechea ordine din grecește, dar acest lucru nu se vede aici, fiindcă la traducerea engleză au fost adăugate Cuvintele care nu se află decât în siriacă.

² *Jitiie i Pisaniia Moldavskago Starța Paisiia Velicikovskago*, Moscova, 1892, p. 198. [Scrisoarea este publicată în românește în vol. Sfântul Paisie de la Neamț, *Cuvinte și scrisori duhovnicești*, selectate și traduse în limba română de Valentina Pelin, Ed. Tipografia Centrală, Chișinău, 1998, pp. 35-64. – N. tr.]

telor pentru nevoiță. Povestea acestei retraduceri este dată de Sfântul Paisie însuși în prefața la versiunea sa și merită a fi citată pe larg.

Scurtă deslușire pentru tălmăcirea scrierii Sfântului Isaac Sirul dintru cea ellino-grecescă¹ în limba slavonească

Pre când încă mă aflam, cu un mic număr de frați, în Sfântul Munte al Afthonului, la Schitul Sfinților Marilor Împărați Constantin și Elena, cei întocmai cu Apostolii, cel așezat lângă Mănăstirea Pantokratorului, aveam cartea Sfântului Isaac Sirul. O parte din ea am copiat-o în tinerețea mea la Lavra Pecerska din Kiev, fiind încheiată la Sfântul Munte, la rugămintea mea, de mâna oarecărui monah râvnitor, și se află la mine până acum. Citind deci de multe ori și cu luare aminte acea carte când eram în Sfântul Munte, am aflat multe locuri ce nu aveau nicidecum înțeles gramatical și nu am putut pricepe ce înseamnă; în acele locuri am pus oarecarile semne pre margine, cu nădejdea de a le îndrepta de se va găsi o alta mai bună.

După o vreme, oarecarele ieromonah m'a încredințat că are aceași carte, și că aceasta se potrivește întru totul cu una bulgărească scrisă de mână cu mai mult de patru sute de ani mai înainte, iar cea bulgărească se potrivește întru totul cu cea grecescă. Crezând mărturiei sale și dorind să o îndrept pre a mea cu a lui, i-am cerut cu stăruință cartea. Vreme de șase săptămâni, lucrând zi și noapte, cu nu puțină trudă am făcut acea părută îndreptare. Însă locurile însemnate de mine nu au dobândit îndreptare, fiind scrise și în acea carte întru totul la fel ca întru a mea.

Acceași osteneală și osârdie am cheltuit-o și pentru alte cărți ale Părinților ce le aveam, îndreptându-le după vechi cărți bulgărești. Am priceput însă că toate ostenelele mele și toată păruta îndreptare a acelor cărți întru un lung răstimp de vreme au fost zadarnice și fără de folos. Căci am înțeles limpede că slavoneștile cărți ale Părinților ce le aveam nu puteau nicidecum dobândi îndreptare, fără numai din cărțile ellino-grecești din carile au purces, adică din acelea

---

¹ Termenul *ellino-grecescă* (*ellinogreceski*) înseamnă „greacă veche” sau greacă „patristică”, spre deosebire de greaca modernă sau greaca vorbită.

dintru carile s'au tălmăcit în vechime în limba slavonească. Deci cu nădejdea de a îndrepta cărțile slavonești, am început cu toată sârguința, Dumnezeu ajutând, să învăț vechea limbă grecească și să dobândesc cărți în acea limbă, scrise de mână sau tipărite.

Însă mai vârtos râvneam a dobândi o carte a Sfântului Isaac scrisă cu mâna în grecește, căci nu nădăjduiam să mă învrednicesc a vedea în vremea vieții mele vreuna tipărită. Și astfel, vreme de douăzeci de ani, și în Sfântul Munte al Afthonului, și după plecarea din Sfântul Munte în pământul Moldovlahiei, unde m'am sălășluit în Sfânta Mănăstire a Pogorării Sfântului Duh, ce se cheamă Dragomirna, dorirea mea de a dobândi o carte grecească a rămas neîmplinită. Însă după trecerea atâtor ani, când începusem să deznădăjduiesc de a mai dobândi asemenea carte în limba ellino-grecească, atotputernicul Dumnezeu, cu harul Său, l-a însuflat pre Preasfințitul Patriarh al Ierusalimului, Kir Efrem, să dea în tipar cartea Sfântului Isaac pentru folosul cel de obște al călugărilor ce sârguiesc a se învăța dintr'însa adevărata liniștire a omului celui din lăuntru. Și l-a rugat pre preainvățatul ierodidascal Kir Nikifor (acum Preasfințitul Mitropolit al Astrahanului), aflat atunci la Țarigrad, a purta toată grija și osteneala pentru aceasta. Care lucru aflându-l unul din frații obștii noastre, aflat atunci la Țarigrad, a început a stăruii și la Preasfințitul Patriarh, Kir Efrem, și la ierodidascalul Kir Nikifor, ca, atunci când cartea se va scoate de sub tipar, să binevoiască a o trimite mie la mănăstirea moldovlahă Dragomirna, înștiințându-i cu deamăruntul de îndelungata mea dorință de a dobândi acea carte. Atunci, cu blagoslovenia Preasfințitului Patriarh, Kir Efrem, ierodidascalul Kir Nikifor l-a înștiințat pre fratele nostru că „De îndată ce cartea va ieși din tipar, cu ajutorul lui Dumnezeu și cu rugăciunile Preasfințitului Patriarh, atunci, ca semn al dragostei mele către Sta-rețul vostru, îi voi trimite cartea Sfântului Isaac pre carea așa de mult o dorește”. Aceasta a fost în anul 1768. Când fratele nostru s'a întors la mănăstire, mi-a spus acestea toate, mare bucurie făcând sufletului meu, și cu bună nădejde așteptam plinirea acestui lucru. Însă chiar înainte de a afla aceasta am poruncit unui frate să prescrie cartea [slavonească a] Sfântului Isaac ce se afla la mine, ca să fie gata și potrivită pentru îndreptare.

Iar în anul 1770, în Postul Nașterii lui Hristos, ierodidascalul Kir Nikifor, plinind făgăduința sa, neprețuit dar mi-a trimis, cartea tipărită ellino-grecește a Sfântului Isaac Sirul; pre carea, ca pre un dumnezeiesc dar, din Ceriuri trimis de Dumnezeu, cu nespusă bucurie l-am priimit, și cu lacrimi am mulțămit lui Dumnezeu Carele au plinit îndelungata mea dorire de a avea acea carte. Și fără să mai zăbovesc, harul lui Dumnezeu ajutând, am început îndată a asemui, din cuvânt în cuvânt, cartea mea slavonească pregătită de mai înainte, cu cea ellino-grecească tipărită. Gândul meu era ca să fac oarecarile îndreptări în cea slavonească și să lămuresc deplin locurile însemnate de mine ca fiind lipsite de înțeles gramatical. Ci nu-mi era voia a face o nouă tălmăcire slavonească, întâi fiindcă întru acea vreme încă aveam puțină știință de limba ellino-grecească, iar apoi și fiindcă nu aveam cărți potrivite către asemenea lucrare, adică lexicoane, fără numai pre cel al lui Varin. Din această pricină, osteneala mea de atunci la cartea Sfântului Isaac nu poate a se numi tălmăcire, ci numai oarecarea îndreptare. Iar când cartea Sfântului Isaac s'a tălmăcit din limba ellino-grecească și în moldovlahă, atunci cu sârguință am asemuit acea tălmăcire cu cea slavonească, și, unde mi s'a părut potrivit, iarăși am făcut oarecarile îndreptări. Dar fiindcă cea slavonească are în unele locuri mai multe cuvinte decât cea grecească, iar acele cuvinte, după priceperea mea, sânt cu adevărat ale Sfântului Isaac, le-am lăsat în cea slavonească, făcând oarecarea însemnare. Și astfel osteneala mea întru îndreptarea cărții slavonești a Sfântului Isaac a începută la Mănăstirea Dragomirna, în 1770, și s'a săvârșit în 1771.

Acum am să arăt în ce chip s'a făcut tălmăcirea din nou a cărții Sfântului Isaac din cea tipărită ellino-grecească și din cea grecească scrisă cu mâna. În anul 1786 mi-a fost adusă de la Sfântul Munte al Afthonului o carte grecească a Sfântului Isaac scrisă de mână – pentru că și acolo se știa despre îndelungata mea dorință de a dobândi acea carte – dimpreună cu stăruitoarele rugăminți ale râvnicitorilor monahi de a o tălmăci. Asemenea și frații soborului nostru, cu smeritele lor rugăminți, mă îndemneau să mă apuc de această lucrare. Dară eu, bineștiind bătrânețele mele, și cea mai de pre urmă a mea neputință trupească, apoi încă și mărimea cărții, și greutatea lucrului ce cu adevărat covârșea putințele mele, și neștiind ceasul

ieșirii mele din această viață, am amânat acest gând vreme de câteva luni. Însă iarăși am socotit cum nepătrunsa pronie a lui Dumnezeu m'a învrednicit a dobândi și cartea ellino-grecească a Sfântului Isaac scrisă cu mâna, pre carea atât de mult o am dorit, adusă cu deadinsul de la Sfântul Munte spre a fi tălmăcită; și iarăși că, după atâția ani, și limba ellino-grecească o cunoșteam ceva mai bine, și că de acum dobândisem și cărțile cuvenite tălmăcirii, adică lexicoane, iar cu puțin înainte de aducerea acelei cărți scrise cu mâna priimisem lexicoane [grecești] pentru Vechiul și Noul Legământ. Pre lângă acestea, după aducerea cărții scrise cu mâna, am simțit o negrăită dorință de a tălmăci scrierea Sfântului Isaac, căci adevăr grăiesc, că nici nu mi-ar fi dat prin gând să tălmăcesc cartea acelu Sfânt, dacă acea carte scrisă cu mâna nu mi-ar fi fost adusă tocmai pentru aceasta. Deci cugetând la aceste lucruri, și la felul cum și râvnitorii [cei din Afthon], și frații soborului nostru, cu sânguință mă rugaseră și mă îndemnaseră la această lucrare, punându-mi nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu, am început în anul 1786, în Postul Nașterii Domnului, să tălmăcesc din nou cartea Sfântului Isaac Sirul [în slavonește].

După ce am cercetat cu luare aminte amândouă cărțile, am hotărât să folosesc drept temei al tălmăcirii mele pre cea ellino-grecească tipărită, iară pre cea ellino-grecească scrisă cu mâna având-o drept ajutoriu. Și cu adevărat mare ajutoriu am avut de la cea scrisă cu mâna în tălmăcirea mea, căci fără dânsa, numai din cea tipărită, chiar de mi-aș fi dat toată silința, nu în puține locuri tălmăcirea mea ar fi șchiopătat. Pricina este aceea că, în multe locuri, oarecarile cuvinte ce se află în cea slavonească, și de asemenea și în cea grecească scrisă cu mâna, lipsesc din cea grecească tipărită; și din aceasta se poate înțelege că vechea tălmăcire slavonească a folosit o carte grecească scrisă cu mâna asemenea celei priimite de mine. Tălmăcind dar această sfântă carte, având drept temei pre cea grecească tipărită, cu sânguință am cercat fieștecare cuvânt cu cea grecească scrisă cu mâna, și cu cea veche slavonească, și cu cea îndreptată de mine la Dragomirna. Apoi iarăși am cercetat cu luare aminte înțelesul substantivelor și verbelor după puterea lexicoanelor și am căutat să țin seama, precât era cu putință, de însușirile osebite ale amânduror limbile. În acest chip deci am făcut această tălmăcire

(pre carea sufletul meu așa de mult o a dorit) cu mare bucurie duhovnicească, disprețuind multele pătimiri din lăuntru și din afară ale păcătosului meu trup. Și astfel, cu harul lui Dumnezeu și cu atotputernicele rugăciuni ale Preasfintei Stăpânei noastre de-Dumnezeu-Născătoarei și pururea Fecioarei Maria, și al preaputernicelor rugăciuni ale cuviosului părintelui nostru Isaac Sirul – dascălul adevăratei rugăciuni a minții în inimă și al liniștirii – mi-am încheiat tălmăcirea acestei sfinte și de suflet folositoare cărți în anul 1787...¹

Încă și aceasta voiesc a spune, cum că am urmat orânduiri Cuvintelor cărții Sfântului Isaac Sirul ce se află în vechea tălmăcire slavonească, căci orânduirea Cuvintelor din cartea grecească tipărită nu se potrivește cu orânduirea lor din cea grecească scrisă cu mâna; ba încă sânt cu totul osebite. Căci cea scrisă cu mâna se împarte în două părți, cea dintâi având 36 de Cuvinte, iar a doua 50.² Aceeași orânduire a Cuvintelor am văzut-o și în foarte vechile scrieri slavonești ce mi-a fost dat să le văd în Sfântul Munte, și pentru aceea nu m'am încumetat a o schimba, văzând că și în vechile cărți grecești scrise cu mâna, și în cele slavonești, de pre ele tălmăcite, una și aceeași orânduire a Cuvintelor se află...

Spus-am deci, dupre puțință, toate cele privitoare la tălmăcirea mea a acestei cărți. De am greșit undeva, ca un om, vă cer din toată inima iertăciune, și cu smerenie vă rog a îndrepta greșala cu dragoste și cu duh de smerenie. Tălmăcitoriul lucrării acesteia este Arhimandritul Mănăstirii Înălțării Domnului de la Neamț și al Mănăstirii Înainte-Mergătoriului de la Secu, din Moldova, Paisie Velikovski, născut la Poltava.³

¹ Urmează un lung pasaj, unde Sf. Paisie explică cum a tratat diferențele lingvistice dintre greacă și slavonă.

² Multe manuscrise grecești sânt într'adevăr împărțite în aceste două părți. Dar întrucât împărțirea lipsește în siriacă și în unele manuscrise grecești mai vechi, ea este în mod vădit o aranjare a textului mai târzie, probabil pentru comoditate, datorită lungimii cărții.

³ Prefață la traducerea Sfântului Paisie, Moscova, 1854, pp. vi-xvi. [Prefața este publicată în românește în vol. Sfântul Paisie de la Neamț, *Cuvinte și scrieri duhovnicești*, op. cit., pp. 99-105. Nu am citat aici din această traducere din pricina numeroaselor stângăcii de limbaj și a diferențelor față de textul din ediția americană – N. tr.]

Grija Starețului Paisie de a folosi cele mai bune texte cu puțință pentru traducerea sa a *Cuvintelor pentru nevoie* reprezintă cea dintâi încercare de a elibera *Cuvintele* de obscuritatea lor prin alcătuirea a ceea ce ar trebui să numim un text critic. Având resurse limitate, a trebuit să se mulțumească cu un singur manuscris grecesc, cu textul grecesc tipărit, cu un vechi manuscris slavon și cu textul îndreptat de el însuși. Cu toate acestea a reușit să dea la iveală o nouă traducere slavonă cu mult superioară oricărui text slavon ce se putea găsi pe atunci. Din nefericire traducerea sa nu s'a tipărit până în 1812. Ediția tipărită în Moldova a avut un tiraj mic și o circulație restrânsă, fiindcă cenzura rusă a interzis comercializarea ei în Rusia.¹ Abia în 1854 a fost republicată de către Sihăstria Optinei, sub îndrumarea Starețului Macarie și cu sprijinul Mitropolitului Filaret al Moscovei. Starețul Macarie și ajutorul acestuia, Ieromonahul Amvrozie (viitorul Stareț Amvrozie de la Optina) au adăugat note explicative la textul Sfântului Paisie în locurile unde încă rămăseseră unele obscurități.

Treizeci de Cuvinte au fost traduse în rusește în foaia religioasă *Hristianskoe Citenie* pe anii 1821, 1823, 1824, 1825, 1828, 1829, 1849, iar în 1854 Academia Teologică din Moscova a publicat o traducere completă și mai exactă. Însă Mitropolitul Filaret nu a fost prea mulțumit de noua traducere rusească, spunându-i doamnei N.P. Kirevskaia:

Am citit traducerea cărții Sfântului Isaac făcută de Academie. Nu, traducerea este și mai nedeslușită², nu este bună. I-am scris Rectorului, spunându-i să-mi trimită textul grecesc. Mi l-a trimis și le-am comparat... Comparând Cuvântul 18³ am descoperit că traducerea era mai obscură decât originalul [grecesc], și, de asemenea, și originalul mi s'a părut neclar.⁴

¹ Vezi introducerea la ediția din 1911 a traducerii rusești, p. ix.

² Decât slavona.

³ Cuvântul 28 din prezenta traducere.

⁴ *Jizneopisaniia Otecestvennih Podvijnikov Blagocestiia XVIII i XIX Vekov*, Sept., p. 487.

Într'adevăr, traducerea rusească se citește greu și nu este lipsită de greșeli.¹ Theofan Zăvorâtul a făcut o selecție cuprinzătoare a unor pasaje din această ediție, retraducând, pare-se, câteva din greacă, și le-a pus în volumul al doilea din *Filocalia (Dobrotoliubiie)*, publicată în 1884.

În 1911 s'a publicat o nouă și mult îmbunătățită traducere rusească de către Mănăstirea Serghiev Posad, sub supravegherea Academiei Teologice din Moscova. Dăm mai jos cea mai mare parte a prefetei acestei ediții, scrise de Profesorul Serghei Sobolevski.

Prezenta ediție a traducerii [ruse] a *Cuvintelor pentru nevoie* ale Sfântului Isaac Sirul diferă semnificativ de edițiile anterioare, având multe schimbări. Traducerea a fost verificată cu traducerea [slavonă a] Starețului Paisie Velicikovski și în multe locuri unde păreau să existe nepotriviri de înțeles sau, în general, ori de câte ori traducerea rusească părea îndoielnică a fost comparată cu textul grecesc editat de Nikifor Theotokis (1770); în câteva locuri a fost confruntată și cu manuscrisele grecești aflate în Biblioteca Sinodală din Moscova. Dar întrucât textul grecesc este și el o traducere, deși veche, făcută din siriacă, limba în care a scris Sfântul Isaac, am socotit că este util să recurgem la recentele traduceri în limbi europene occidentale făcute direct după textul siriac. Din nefericire numai câteva Cuvinte au fost traduse din siriacă, anume 1-6, 36 și 47 în germană, în *Bibliothek der Kirchenväter*, fasc. 204-5 (Kempten, 1876), și fragmente din diferite Cuvinte în latinește, în J.B. Chabot, *De Isaaci Ninivite* (Louvain, 1892). Pentru concizie vom face trimitere la aceste traduceri numai prin cuvintele „în textul siriac”. Cercetând precedenta traducere [rusă] am găsit că este nevoie să o modificăm în multe locuri, din diferite motive: greșeli de tipar importante care au alterat înțelesul, înțelegeri greșite (după părerea noastră) ale originalului, și limbajul încâlcit sau prea învechit.

Având în vedere faptul că înaltele gânduri a Sfântului Isaac sânt atât de greu de înțeles, am socotit necesar în multe locuri să dăm

---

¹ De pildă, expresia „vedenie (*theoria*) ipostatnică” folosită în Cuvântul 43 (p. 343; vezi și nota 4) este tradusă prin „vedenie materialnică” (*veščestvennoie vozzreniie*).

note explicative la text. Acestea sânt în parte ale noastre (de fapt, foarte puține), dar cea mai mare parte au fost luate din notele ediției lui Paisie din 1854 și din notele lui Nikifor Theotokis la textul grecesc...

Fără îndoială, sânt multe lipsuri în prezenta ediție, dar nădăjdum că cititorii familiarizați cu textul grecesc vor ierta scăpările și greșelile noastre, știind cât de obscur este acest text, al cărui sens trebuie uneori să ghicești, iar nu să-l traduci.¹

Este semnificativ faptul că, în strădania lor de a lumina pasajele nebuloase din *Cuvinte*, traducătorii ruși au recurs chiar și la traduceri germane și latine ale textului siriac. Fără îndoială că, dacă Imperiul Rus ar fi continuat să existe, până la urmă traducerea rusească ar fi fost și mai mult îmbunătățită printr'o atentă comparare cu textul siriac însuși.

Traducerea engleză a lui Wensinck

Așa cum am notat mai sus, în 1923 A. J. Wensinck a publicat o traducere engleză a textului siriac al lui Bedjan. Deși versiunea lui este o admirabilă încercare de a da o traducere literală a textului siriac, ea este extrem de greu de citit și, nu arareori, ininteligibilă; acest lucru este pricinuit atât de strădania obținerii unei literalități foarte mari cât și de faptul că engleza nu era limba maternă a lui Wensinck. Nu lipsesc nici erorile, deși ele sânt inevitabile în traducerea dificilului text al Sfântului Isaac. De pildă, chiar primele rânduri ale traducerii sună astfel:

Frica lui Dumnezeu este temelia desăvârșirii; căci desăvârșirea se spune că este odrasla credinței. (p. 1).

Ele ar trebui să sune astfel:

Frica lui Dumnezeu este începutul vârtuții, căci se zice că ea [adică frica lui Dumnezeu] este odraslă a credinței.²

Nu numai că siriaca cere ca frica lui Dumnezeu să fie subiectul celei de-a doua propoziții, dar Sfântul Isaac înfățișează aceeași învă-

¹ Pp. i-ii.

² Vezi p. 83 din prezenta traducere.

țătură și în alt loc, adică faptul că „credința naște frica lui Dumnezeu”¹. Un alt exemplu îl găsim la p. 104 din traducerea lui Wensinck:

Deci să nu asemuiești cele ale ocârmuirii cu lucrarea lăuntrică. Căci lucrul vestitorilor este osebit de cel al singurății.

O traducere literală a siriacei, redată într’o engleză mai inteligibilă, ar fi:

Deci lucrurile [ce se petrec] prin [Dumnezeiască] economie să nu le pui înainte [drept regulă] ca pe niște fapte obișnuite. Căci una este lucrarea propovăduirii [Evangheliei], și alta lucrarea liniștirii.²

Aici, neînțelegând sensul pasajului, Wensinck a considerat că *gawa* înseamnă „lăuntric” (ceea ce poate fi într’adevăr) în loc de „obișnuit”, cum cere contextul. Un alt exemplu este următorul:

Când firea s’a abătut de la rânduiala ei, totuna este a fi beat de vin sau de dorință; amândouă [stările] îl scot [pe om] din ceea ce se cuvine; amândouă stărnesc în trup, purtătorul lor, aceeași înfierbântare; ele sânt osebite în privința gândului, dar una cu înfățișarea; și una cu nebunia. Gândurile lor pricinuitoare nu sânt egale, dar între purtătorii lor nu este felurime. (p. 143)

Acest pasaj s’ar traduce în mod mai fericit astfel:

Când firea iese din rânduiala cuvenită ei, totuna este dacă de vin ori de poftă se îmbată, căci amândouă deopotrivă o scot din starea cuvenită ei, și amândouă pricinuiesc în trup aceeași aprindere. Căci osebite sânt chipurile, dară amestecătura este aceeași, așijderea și neorânduiala. Iar felurile pricinii nu deopotrivă sânt, dar între priimitorii lor nu este osebită.³

Alt exemplu:

Nu avem greutăți când încălcăm un lucru, ci numai când stăruim în aceasta. (p. 238)

¹ P. 356 din prezenta traducere.

² Vezi pp. 219-20 din prezenta traducere și contextul.

³ Vezi p. 267 din prezenta traducere.

Fraza ar trebui să sune astfel:

Nu când suferim alunecare întru oarecarele lucru să ne scârbim, ci când rămânem întru aceasta.¹

În aceste pasaje se poate vedea cum Wensinck, prin alegerea cuvintelor, și-a stricat traducerea. Un alt exemplu de engleză năucitoare este următorul:

Plecă-ți genunchii în rugăciune și zi: „Nu voiesc să număr bornele, ci caut să intru în Apartament²”. (p. 367)

Aici textul siriac tipărit pare să fie parțial de vină: în loc de [siri-*acul*] *mile* (mile, borne) ar trebuie probabil citit *mele* (cuvinte, graiuri), cum a făcut greaca. Am putea deci traduce astfel:

Plecă-ți genunchii în rugăciune, zicând: „Eu nu graiuri voiesc a număra, ci la lăcașurile [cerești] a ajunge”.³

Dar dacă se preferă lecțiunea „borne” textul ar suna așa: „Nu voiesc să număr bornele, ci să ajung la han”, cuvântul „borne” referindu-se probabil la secțiunile Psaltirii iar „hanul” la țelul rugăciunii.

Wensinck însuși spune la începutul prefeței sale: „Public această carte cu un simțământ de ezitare. Trebuie să mărturisesc că intenția autorului nu mi-a fost întotdeauna limpede”. Sfântul Isaac Sirul poate într’adevăr să te pună în încurcătură, și dacă nu ai o experiență personală a lucrurilor despre care scrie te poți trezi că orbecăiești, agățându-te de orice înțeles. Această problemă a fost recunoscută de Bickell, traducătorul german al unei selecții din *Cuvinte*. El scria: „Ar fi foarte de dorit ca un om duhovnicesc, experimentat în viața lăuntrică, să ne poată dăruii o ediție a întregii opere [a Sfântului Isaac]”.⁴ Un exemplu din multele în care o asemenea experiență l-ar fi ajutat pe Wensinck este următorul:

¹ Vezi p. 384.

² Engl. *apartment* poate însemna „apartament, locuință” dar și „cameră, odaie”. (N. tr.)

³ Vezi p. 527.

⁴ *Bibliothek der Kirchenväter*, fasc. 204, p. 290.

Învrednicește-mă, Doamne, a gusta suferința aceea carea așază darul rugăciunii curate. Mântuitoriul meu a ajuns la trecerea cea minunată prin care sufletul părăsește lumea cea văzută și în care încep noi porniri de a intra în lumea cea duhovnicească și de a ajunge la experiența unor noi presimțiri. (p. 304)

Cititorului nu i se dă nici o sugestie despre ce anume ar putea fi această „suferință” (*affliction*), și după câte se pare, nici Wensinck însuși nu știa. Pasajul trebuie să sune astfel:

Învrednicește-mă, Doamne, a gusta cea umilintă (*contrition*) ce are întru dânsa darul rugăciunii curate. Dă mie, Mântuitoriul meu, a ajunge la trecerea cea minunată, prin care sufletul părăsește lumea ceasta văzută, și noi gânduri răsar întru dânsul, ca întru lumea cea duhovnicească să intre, și întru cercarea unor noi simțiri să ajungă!¹

Este posibil ca acest „Mântuitoriul meu a ajuns” al lui Wensinck să fie o greșală de tipar, căci ele nu sânt deloc puține în această tipăritură.²

Nici o traducere a unei lucrări de o asemenea dificultate nu poate fi fără cusur. Deși engleza lui este uneori stângace și neadecvată, traducerea lui Wensinck nu este o realizare lipsită de valoare. Poate tocmai de aceea textul lui Bedjan nu a fost retradus în engleză, deși mulți s’au plâns de stilul lui Wensinck.

*Traducerea de față*³

Vreme de mulți ani am dorit a vedea *Cuvintele pentru nevoie* ale Sfântului Isaac într’o traducere engleză care să poată fi folosită de către monahii și mireni ortodocși. Cartea aceasta este unul dintre textele de căpetenie ale vieții de nevoie iar traducerea ei este de multă vreme izvor de însuflare pentru creștinii vorbitori de greacă și rusă. Din motivele pomenite mai sus, traducerea lui Wensinck, în ciuda me-

¹ Vezi p. 458.

² De ex. la p. 70, „Precum zice Scriptura: Dreptul este chel (*bald*) ca un leu”. [*bald* (chel) în loc de *bold* (cutezător) – n. tr.]

³ Adică traducerea englezească realizată de Prof. Dana Miller și publicată la Boston în 1984, traducere care a stat la baza acestei ediții în limba română. (N. tr.)

ritelor sale, nu poate fi folosită de un om serios care voiește a-și călăuzi viața după învățăturile sfântului. Mai întâi, pentru uz privat, ne-am gândit să îndreptăm traducerea lui Wensinck după textul grecesc tipărit, după a cărui primă ediție am obținut o copie de la Sfânta Mănăstire a Maicii Domnului din Dimiova, Peloponnes (Grecia). Însă foarte curând s'a dovedit că era o încercare zadarnică. Nu eram deloc sigur ce voia să spună Wensinck. Corespondența dintre traducerea sa și greacă era foarte vagă, și era cu neputință de determinat cauza nepotrivirii, sau să decizi între cele două. Apoi, cu părere de rău, ne-am încredințat de necesitatea realizării unei noi traduceri. Am hotărât să traducem textul grecesc, întâi fiindcă este un text binecunoscut creștinilor orthodoxi, iar apoi fiindcă nu cunoșteam siriaca. Astfel, ne-am început traducerea acum vreo cincisprezece ani.¹ După câțiva ani de osteneli fără grabă, multele probleme ale textului grecesc au devenit mult prea evidente. La lectură ele pot fi lesne trecute cu vederea, dar când traduci trebuie să te confrunți cu ele și să le rezolvi. Având înaintea ochilor pilda Sta-rețului Paisie Velickovski, care s'a ostenit cu atâta osârdie cu textele slavone și grecești spre a da la iveală o traducere slavonă coerentă a *Cuvintelor*, ni s'a părut că nu este drept a traduce obscuritățile textului grecesc în engleză fără a ne strădui să le clarificăm; am socotit că avem datoria duhovnicească de a da cititorilor versiunii noastre cea mai exactă și inteligibilă traducere cu putință. Prin urmare nu puteam să presupunem în mod arbitrar care este sensul pasajelor obscure, atâta vreme cât mai erau încă mijloace pentru lămurirea lor.

Din această pricină am adunat treptat microfilme ale vechilor manuscrise grecești ale *Cuvintelor pentru nevoie* păstrate în diferite biblioteci din Europa și din Orientul Mijlociu. Cu ajutorul lor am rezolvat o mulțime de probleme textuale, căci puteam vedea cu ușurință cum multe dintre enigmele textului au apărut din crorile și revizuirile copiștilor. Manuscrisele arată o treptată îndepărtare de ceea ce trebuie să fi fost textul traducerii grecești inițiale, care în orice caz era mai apropiată de siriacă. Ca urmare, în căutarea sensului textului grecesc, siriaca s'a vădit a fi cheia cea mai importantă. Era deci necesară învățarea limbii siriace și, de asemenea, explorarea, într'o anume măsură, a tradiției manuscrise siriace. Cunoașterea siriacei ne-a dat putința de a

---

¹ Deci prin 1969. (N. tr.)

vedea cât de literal este textul timpuriu al traducerii grecești și, de asemenea, să descoperim motivele ocazionalclor divergențe ale textului grec față de cel siriatic. Din siriatică a fost adeseori cu puțință să reconstituim textul grecesc inițial, chiar atunci când manuscrisele grecești nu ni-l ofereau. Iar din greacă a fost adeseori cu puțință să ghicim ce variantă de lectură găsiseră traducătorii în greacă în textul siriatic pe care-l aveau, chiar dacă această variantă nu era reprezentată în manuscrisele siriace pe care le-am cercetat.

Aceste investigații textuale au aruncat multă lumină asupra pasajelor mai întunecate ale *Cuvintelor*, dar au produs și un năucitor labirint de variante diferite aflate în textul grecesc tipărit, în multele manuscrise grecești, în textul siriatic tipărit și în manuscrisele siriace pe care le-am consultat. S'a ridicat deci următoarea întrebare: Care variantă trebuie folosită în traducerea de față, ce trebuie spus cititorului despre toate variantele și ce trebuie făcut cu pasajele existente în siriatică dar absente în greacă? Dacă am fi folosit pur și simplu varianta care era cea mai convingătoare și cea mai veche din punct de vedere textual, fără a informa cititorul într'o notă de subsol din ce sursă am luat varianta și de ce, am fi fost acuzați pe drept cuvânt de comportament arbitrar. Deși o asemenea metodă ar fi oferit un text neîncărcat de note de subsol foarte complicate, totuși cititorii greci, ruși sau sirieni, oricât de puțini, ar fi fost pe bună dreptate nemulțumiți negăsind o traducere a versiunii lor și neștiind dacă abaterea de la versiunea lor trebuia atribuită unei variante de lectură sau unei erori de traducere. Pe de altă parte, înregistrarea tuturor variantelor ar fi cerut un număr nesfârșit de note de subsol de care ar fi beneficiat doar puțini cititori. Era limpede că trebuie făcut un compromis între cele două extreme, deși de obicei compromisurile lasă ambele părți nemulțumite.

În traducerea noastră am folosit următoarea metodă. Am tradus *Cuvintele pentru nevoiță* ale Sfântului Isaac din greacă – adică după textul grecesc aflat cel mai aproape de siriatică. În general nu am indicat diferitele lecțiuni din manuscrisele grecești. Astfel, în cazul când textul grecesc tipărit avea o lecțiune sprijinită de mai multe manuscrise grecești, dar într'un manuscris grecesc mai vechi am găsit o lecțiune ce corespondea cu siriaca, am folosit vechea lecțiune fără a mai semnala faptul că greaca are variante. Deci prin termenul „greacă”, fără alt ca-

lificativ, ce apare în notele de subsol, înțelegem cea mai veche lecțiune din manuscrisele grecești, indiferent dacă mai există alte variante.

Firește, principala problemă este corespondența dintre cel mai vechi text grecesc și siriacă. În acest domeniu l-am chinuit pe cititor cu note de subsol ce indică diferențele semnificative. Întâi, în ceea ce privește tradiția manuscrisă siriacă, trebuie spus că am luat textul vest-siriacă (reprezentat de manuscrisul Sir. 24 de la Sinai, din sec. 10, și de Vatican Sir. 124, din sec. 14) drept originalul după care să verificăm textul grec, fiindcă greaca s'a tradus după un astfel de text.¹ În ce privește divergențele textului grecesc față de recenzia vest-siriacă, le-am tratat după cum urmează: dacă greaca are în mod esențial același înțeles cu siriaca, deși traducerea este ceva mai liberă, sau ușor inexactă, am lăsat greaca în text și am dat originalul siriacă în notă. Dar dacă sensul autorului este semnificativ modificat în grecește, sau textul grecesc este vădit corupt față de starea sa inițială de către erorile copiștilor, am pus siriaca în text și greaca în nota de subsol.² În locurile unde textul grecesc este corupt, am arătat cel mai adesea cum și de ce; dacă spațiul nu ne-a permis aceasta, am notat doar faptul că traducerea noastră folosește lecțiunea siriacă.

Am inclus toate pasajele și Cuvintele ce nu se găsesc în grecește, dar există în ambele tradiții manuscrise siriace, vestică și estică. Însă când textul siriacă tipărit avea un pasaj neaflat în tradiția vestică, dar foarte semnificativ pentru ceea ce voia să spună autorul, l-am adăugat și pe el, indicând întotdeauna proveniența sa. Așa cum am pomenit mai sus, atât în siriaca vestică cât și în grecește se află numeroase Cuvinte din care lipsesc pasaje importante, de lungimi variabile, și, de ase-

---

¹ Dacă cititorul textului siriacă al lui Bedjan găsește un pasaj unde traducerea noastră diferă semnificativ de textul lui și acest lucru nu este indicat în note, motivul poate fi acela că greaca are aceeași versiune ca și textul vest-siriacă. Însă dacă textul siriacă tipărit dă o lecțiune pe care contextul o cere în mod incontestabil ca fiind cea corectă, am folosit-o pe aceasta, indicând sursa.

² Așa cum am notat mai sus, putem fi siguri că nici măcar manuscrisul grecesc de secol 9 de la Paris nu reprezintă în mod perfect traducerea inițială. Și fiindcă acest manuscris se întreprinde la Cuvântul 16, mărturiile noastre asupra traducerii inițiale nu sânt așa de complete precum ar fi de dorit. Deci atunci când indicăm faptul că lecțiunea siriacă diferă de greacă, nu excludem posibilitatea ca inițial greaca să fi avut aceeași lecțiune cu siriaca; problema rămâne deschisă.

menea, lipsesc câteva Cuvinte întregi; acestea apar în principal spre sfârșitul cărții. Întrucât este foarte probabil ca ultima parte a manuscrisului vestic originar să fi fost grav deteriorată, am inclus toate aceste pasaje, indicându-le sursa, iar Cuvintele semnificative le-am plasat în Apendiccle A. Este limpede că nu era cu putință să consemnăm pasaje lungi și Cuvinte întregi în note de subsol, însă, pe de altă parte, nu ar fi fost corect să le introducem în text fără a-l înștiința pe cititor că ele nu se găsesc în greacă. Astfel, am închis acele pasaje între bare duble || || și astfel le-am așezat în text, iar Cuvintele aflate numai în siriacă le-am indicat în notă. În manuscrisul Vatican 124 am găsit Cuvântul întâi împărțit în 43 de secțiuni. Întrucât acest Cuvânt este foarte dens, și deci greu de citit fără pauze de gândire, am folosit bucueroși aceste împărțiri. După părerea noastră, textul siriac originar al acestui Cuvânt, și poate al primelor șase Cuvinte, avea aceste împărțiri sau unele similare.

Înainte de a explica Apendicele vom da o scurtă descriere a manuscriselor utilizate spre a stabili textul grecesc și pe cel vest-siriac. Manuscrisele grecești sânt următoarele:

Paris 639, sec. 9. Are 78 de file și cuprinde 16 Cuvinte, începând cu sfârșitul Cuvântului întâi și întrerupându-se la mijlocul celui de-al 16-lea.

Paris 370, sec. 10. Are 182 de file și cuprinde 30 de Cuvinte, așezate între Cuvântul 3 și Cuvântul 51.

Mar Sabbas 157, sec. 10. Are 229 de file, dintre care 30 cuprind o selecție de 10 Cuvinte, așezate între Cuvântul 4 și Cuvântul 38.

Lavra 335, sfârșitul sec. 10. Are 68 de file și cuprinde 26 de Cuvinte, așezate între Cuvântul 4 și Cuvântul 47.

Koutloumouxiou 12, sec. 11. Are 242 de file, dintre care primele 90 cuprind 27 de Cuvinte, așezate între Cuvântul 4 și Cuvântul 57.

Sinai 405, sec. 11-12. Are 258 de file și cuprinde 37 de Cuvinte, așezate între Cuvântul 38 și Epistola către Avva Simeon.¹

¹ Datorăm mulțumiri Părintelui Dimitrios, bibliotecarul Mănăstirii Sfânta Ecaterina de la Muntele Sinai, care a microfilmât pentru noi acest manuscris; filmul, păstrat la Library of Congress, este foarte neclar.

Mar Sabbas 407, sec. 12 sau 13. Are 423 de file, dintre care 157 cuprind toate Cuvintele, în afară de opt.

Vatican 605, datat 1326. Are 280 de file și cuprinde toate Cuvintele, în afară de trei. Acest MS seamănă cel mai mult cu textul grecesc tipărit.

Haghios Stavros 79, sec. 14. Are 200 de file și cuprinde 29 de Cuvinte, așezate între Cuvântul 3 și Cuvântul 37.

Sinai 406, sec. 14. Are 190 de file și cuprinde 37 de Cuvinte, așezate între Cuvântul 38 și Epistola către Avva Simeon

Sinai 408, datat 1371. Are 300 de file, dintre care primele 283 cuprind toate Cuvintele.

Sinai 409, datat 1374. Are 501 file și cuprinde toate Cuvintele. Textul lui este identic cu Sinai 408.

Am folosit următoarele manuscrise siriace:

Sinai Siriatic 24, sec. 9 sau 10. Are 216 file, primele 129 cuprinzând Cuvintele 21-70.

Vatican Siriatic 124, sec. 14. Are 350 de file, primele 273 cuprinzând toate Cuvintele.

Biblioteca Vaticanului mai posedă un manuscris de secol 10, Vat. Sir. 125, ce cuprinde Cuvintele 19-77. Nu am mai plătit prețul necesar procurării microfilmului acestui manuscris deoarece el nu putea suplini textul Cuvintelor lipsă din MS Sinai 24.

Pentru textul siriatic al celor patru Cuvinte scrise de către Ioan Sava (adică 15, 16, 17 și 31) sântem profund îndatorăți față de Dr. Brian Colless de la Massey University din Noua Zeelandă. Dr. Colless a editat și a tradus *Cuvintele* lui Ioan Sava ca teză de doctorat. Această lucrare, care trebuie să apară în *Patrologia Orientalis*, ne-a fost pusă la dispoziție de către biblioteca Universității din Melbourne, Australia.

Am tradus Cuvintele din Apendicele A după textul siriatic al lui Bedjan. [...] ¹

¹ Am omis din Introducere pasajele referitoare la celelalte traduceri din siriacă, așezate la sfârșitul ediției americane – fragmente din *Cartea harului, Epistola către*

În Apendicele B am așezat traduceri a două epistole ale Sfântului Macarie Egipteanul, la care se face trimitere în Cuvântul 69. Se pare că Sfântul Isaac a inclus-o pe prima în textul Cuvântului său (p. 493), iar din a doua citează unele pasaje (la pp. 489 și 490). Textul siriatic familiar Sfântului Isaac era, desigur, o traducere din greacă. Editorul acestor texte, W. Strothmann, dă textul grecesc original al primei epistole, care nu fusese publicat până atunci. A doua epistolă – intitulată „Întâia Epistolă a Sfântului Macarie al Alexandriei” sau „A douăsprezecea Epistolă a Sfântului Macarie Egipteanul” – este o curioasă combinație de pasaje din textele cunoscute ale Sfântului Macarie. Totuși în epistolă se găsește un pasaj aflat numai în siriacă, de fapt chiar pasajul citat de Sfântul Isaac.¹ [...]

Trebuie să mai spunem câteva cuvinte despre stilul și terminologia folosite în traducerea noastră a *Cuvintelor pentru nevoie*. Fără îndoială, o traducere formulată într’o limbă engleză curgătoare și firească este cea mai de dorit. Cititorul trebuie să simtă că textul a fost scris de la început în limba sa maternă, nefiind un import străin. Teoretic acest lucru se poate face chiar și într’o lucrare atât de complicată precum *Cuvintele*. Cineva ar putea, eventual, să rescrie *Cuvintele*, păstrând sensul și schimbând limbajul. Aceasta ar produce cu siguranță o mai bună literatură, dar lucrurile de finețe, delicatele nuanțări ale sfântului s’ar pierde; nu am rămâne decât cu o parafrază arbitrară. Văzând că traducătorii din vechime se străduiau să redea textul în mod literal, păstrând astfel sensul dorit de autor și ciudatul farmec al originalului, am socotit că este o bună cale de urmat. Pe deasupra, întrucât această traducere pășește pe o cale îngustă ce trebuie să rămână credincioasă atât textului grecesc cât și celui siriatic, am fost siliți să menținem un demers de tip literal. Dar în toate cele convenite se cade a păstra dreapta cumpănire. Dacă am păcăuit deformând traducerea noastră printr’o prea mare literalitate sau, uneori, prin prea mare libertate, rugăm pe cititor să dea dovadă de înghăduință.

Avva Simeon a lui Filoxen din Mabbug, două lucrări ale lui Ioan din Apamea și un poem de Sf. Efrem Sirul – pe care nu le-am inclus în această ediție. (N. tr.)

¹ Pentru discuția completă asupra acestor texte vezi W. Strothmann, *Die syrischer Überlieferung der Schriften des Makarios 2*, pp. xv-xxvi, xxx-xxxi.

Înainte de a discuta terminologia folosită în *Cuvintele pentru nevointă* vom cita bine-chibzuitele cuvinte ale traducătorului german Gustav Bickell:

De asemenea, trebuie să cerem o îngăduință specială pentru această traducere, nu numai fiindcă Isaac al Ninivei este unul dintre cei mai dificili autori sirieni, ci și datorită numeroșilor termeni psihologici și mistici ce sânt extrem de dificil de tradus în germană, fiindcă germana adeseori nu are un termen echivalent, sau doar unul ce nu ar fi înțeles de către cei mai mulți cititori.¹

Sfântul Isaac a folosit o terminologie pe care a moștenit-o de la scriitorii duhovnicești sirieni precedenți și din traducerile siriace ale scrierilor ascetice și theologice grecești. Prin urmare terminologia sa nu este una originală, însă, în cea mai mare parte, este folosită cu precizie. Unii termeni sânt specifici limbii siriace, alții sânt comuni cu greaca. Unii dintre aceștia au fost explicați în notele textului, de pildă *limpede curăție* (p. 109, nota 1), *ispită* (p. 113, nota 1) și ψυχικός (p. 510, nota 1). Mai sânt însă câțiva termeni importanți care cer o tratare specială.

Sfântul Isaac folosește patru termeni siriaci pentru a distinge facultățile mentale și duhovnicești ale sufletului. Acești termeni sânt traduși în grecește prin trei, lucru care nu este fără justificare, fiindcă unul dintre termenii grecești (νοῦς) se traduce în siriacă prin doi termeni. Iată acești termeni:

SIRIACĂ	GREACĂ	ENGLEZĂ
<i>hauna</i>	νοῦς	intellect
<i>mad'a</i>	νοῦς	(understanding)
<i>re'yana</i>	διάνοια	mind
<i>tar'itha</i>	φρόνημα	thinking

Traducerea engleză a acestor termeni este, de nevoie, arbitrară, fiindcă vorbitorii de engleză nu sânt familiarizați cu precisele definiții epistemologice și psihologice ale lumii vechi. Pentru distincția dintre

¹ *Bibliothek der Kirchenväter*, fasc. 204, p. 290.

„intellect” (minte) și „mind” (cuget) am urmat uzajul din noua traducere engleză a *Filocaliei*.¹ Am folosit „understanding” (înțelegere) spre a traduce siriacul *mad'a* când acesta apare împreună cu *hauna*; altfel, le-am tradus pe amândouă prin „intellect” (minte). Cu oarecare strângere de inimă am folosit frecvent cuvântul „thinking” (cugetare) spre a traduce *tar'itha/φρόνημα*, sperând ca cititorul să nu găsească acest lucru nesatisfăcător.

Este necesar să explicăm cititorului vorbitor de engleză cum trebuie să înțeleagă diferența dintre acești termeni. Ne vom ocupa întâi de minte („intellect”). În Cuvântul 66 Sfântul Isaac dă cea mai clară explicație a ceea ce am putea numi epistemologia sa. El scrie: „Mintea (*mad'a*) este simțire duhovnicească ce are însușirea de a priimi puterea dumnezeieștii vedenii, asemenea luminilor ochilor celor trupești întru carile se varsă lumina ceasta simțită” (p. 473). În continuare el spune că dumnezeiescul har este ca un soare ce dă lumină minții; curăția este „limpezime a văzduhului celui înțelegătoriu”; iar patimile, dimpotrivă, sânt „ființări învârtoșate” ce opresc lumina harului să ajungă la minte (p. 473). În alt loc definește mintea (*mad'a*) ca „fire duhovnicească” a omului (p. 558). Mintea (*hauna*) este și o facultate activă care „vede cele duhovnicești” (p. 560), se cufundă în rugăciunea curată, și conține atunci când este copleșită de uimire întru dumnezeiasca vedenie (p. 228). Curățirea ei „se face prin descoperirea tainelor” (p. 345); ea este „iconoama simțirilor și a gândurilor” (p. 228), precum și a puterilor sufletului. Din aceste pasaje ne putem face și o idee despre deosebirea dintre *mad'a* și *hauna*. Etimologic *mad'a* pare a fi puterea cunoscătoare (de la *id'*; „a cunoaște” – motiv pentru care am folosit uneori în traducere cuvântul „înțelegere”); ea este pupilele ochilor duhovnicești, iar puterea ce folosește aceste pupile spre a vedea este *hauna*. Dacă unim cele două puteri în una, sau spunem că sânt două aspecte ale aceluiași lucru, avem grecescul *voûç*. Deși Sfântul Isaac face această distincție între cei doi termeni, ocazional folosește *mad'a* acolo unde ne-am aștepta să găsim *hauna*, sau *hauna* unde ne-am aștepta să

¹ Vezi G. E. H. Palmer, *The Philokalia, the Complete Text I*, Londra, 1979, pp. 361, 363.

găsim *mad'a*. Avem deci simțământul că nu este o mare greșală să le traducem pe amândouă prin „minte” (*intellect*).¹

Deosebirea dintre minte (*mad'a-hauna/voûç*) și cuget (*re'yana/διόνοια*) este mult mai clară. „Cugetul” este facultatea umană a gândirii conștiente și a cugetării, folosit în mod continuu în deliberare și reflecție. În următoarele pasaje cugetul și mintea sânt puse în contrast:

Mintea (*hauna*), cârmaciul simțirilor, și cugetul, pasărea cea grabnic-zburătoare și preanerușinată. (p. 224)

Când încep patimile a se mișca, de năprasnă se răpește cugetul de lângă ele prin oarccarca înțelegere ce pătrunde în minte (*hauna*). (p. 503)

Însă celor ce au ales depărtarea de lume cu trupul și cu cugetul, ca să își statornicească mintea (*hauna*) întru rugăciunea cea singură-tăjită... (p. 216)

Mintea (*hauna*) se înfierbântă prin necontenita și îndelungata chibzuială a cugetului. (p. 485)

Oare află loc răspândirea în cugetul tău în ceasul rugăciunii? ... Au răpește-se mintea (*hauna*) ta pururea fără de voie spre simțirea celor netrupești...? (p. 485)

Iată deci ce distincție clară face Sfântul Isaac între cei doi termeni.²

Termenul „cugetare” (*tar'itha/φρόνημα*) este foarte greu de definit. El pare să însemne ceea ce se petrece în „cuget” sau înfățișarea gândurilor cuiva³, sau un fel de rezervor al acestor lucruri. Iată un exemplu al folosirii lui: „Curățirea sufletului este slobozenie de patimile celor ascunse adunate în cugetare” (p. 345). Deși acest termen vag poate fi tradus fără probleme în diferite feluri, în funcție de context, am păstrat de obicei traducerea prin „cugetare”. Ca încheiere vom cita singurul pasaj unde toate cele patru facultăți mentale sânt folosite laolaltă:

¹ Când ambii termeni sânt folosiți împreună, traducătorii greci, din lipsa unui al doilea termen, au folosit *διόνοια* pentru *mad'a*.

² În Cuvântul 4 și în alte câteva locuri traducătorii în greacă au tradus adeseori *hauna* prin *διόνοια* și *re'yana* prin *voûç*. Noi am păstrat uzajul siriac.

³ Sau „mentalitatea” (*mentality*), în engleza modernă.

Căci privegherea cea de noapte este lumina cugetării; prin ea înțelegerea se înalță, cugetul rămâne adunat întru sineși, iar mintea își ia zborul, privind la cele duhovnicești, și, prin rugăciune, din nou întinerește, și cu strălucitoare rază strălucește. (p. 536)

Dacă aceste deosebiri i se par dificile cititorului, el va fi și mai nedumerit de termenul *theoria* sau „dumnezeiasca vedenie”, fiindcă experiența acesteia este unicul povățuitor nerătăcit pentru a o înțelege. Termenul grecesc *θεωρία* a fost pur și simplu transliterat în traduceri siriace ale textelor grecești. Din această pricină găsim câteva locuri în *Cuvinte* unde Sfântul Isaac folosește termenul tehnic *theoria* și apoi, pentru folosul cititorilor săi, îl explică drept „vedenie a duhului” (p. 307).¹ El îl traduce și prin „dumnezeiasca vedenie”, definindu-o drept „descoperire făcută minții (*hauna*) fără simțiri” (p. 221); „*theoria*”, spune el, „este simțire a dumnezeieștilor taine” (p. 98). Din fericire Sfântul Isaac dă o descriere a lui *theoria* pentru cei ca noi:

Rugăciunea cea duhovnicească ... este taină a așezării și a victurii celei viitoare, pentru că într'înșa sus se înalță omul, și firea lui rămâne nelucrătoare și nemișcată de vreo mișcare sau pomenire a celor de aicea. Și nu cu rugăciune se roagă sufletul, ci întru cunoștință simte lucrurile cele duhovnicești ale veacului acelaia, carele covârșesc cugetul omenesc; iar înțelegerea lor este prin puterea Sfântului Duh. Aceasta este dumnezeiască vedenie înțelegătoare, și nu mișcare și stăruire a rugăciunii... Și când îi umbrează Duhul cel Sfânt [pre cei ce au ajuns la desăvârșirea curăției], pururea întru rugăciune îi află. Și dintru rugăciunea aceasta îi aduce întru *theoria*, carea înseamnă «vedenie a duhului». (pp. 306-307)

Am tradus *θεωρία* prin cuvintele „dumnezeiasca vedenie”, „vedenie” și *theoria*, dar nu prin „contemplație”. Deși cuvântul „contemplație”, atunci când este înțeles cum se cuvine, are multe din înțelesurile lui *theoria*, el a devenit acum sinonim cu un exercițiu cvasi-spiritual practicat în Occident și, de asemenea, în Extremul Orient, care este opusul adevăratei *theoria* și este privit de către Părinți drept cale sigură

¹ Uneori Sfântul Isaac folosește doar cuvântul „vedere” (*hezatha*), pe care traducătorii în greacă îl redau de obicei prin *θεωρία*, în loc de *ὄρασις*.

către înșelarea demonică. *Theoria* nu înseamnă crearea de imagini în închipuire, sau cugetări legate de anumite evenimente din viața Mântuitorului nostru ori speculații teologice academice privitoare la firea și însușirile lui Dumnezeu și ale zidirilor. Ci mai curând este acea lucrare a Duhului Sfânt în mintea omului care îi dă să înțeleagă și să se cufunde în tainele lui Dumnezeu și ale zidirii, ascunse cugetului omenesc rațional. Cunoașterea ce vine din *theoria* este supra-conceptuală, este descoperire de sus. *Theoria* nu este făptuire intelectuală, ci o lucrare (*energia*) a Duhului Sfânt prin care ochii cei duhovnicești ai sufletului se deschid și el privește cele ascunse.¹

Mai trebuie discutați câțiva termeni. Am redat ἡσυχία/*shelya* prin „stillness” (liniște/liniștire), urmând uzajul din *Filocalia* engleză. Atât în greacă cât și în siriacă termenul înseamnă pace a trupului și a sufletului, conotație pe care cuvântul „liniște” îl transmite în mod adecvat. Am tradus în general μοναχός/*ihidaya* prin „monah” și, ocazional, prin „singuratic”. Cuvântul grecesc și cel siriacă înseamnă propriu-zis „cel ce trăiește singur”, „singuratic”, dar au ajuns să includă pe toți monahii. Deși Sfântul Isaac a scris această carte în principal pentru singuratici, adică pentru călugării ce nu locuiesc într’o mănăstire, ci singuri, credem că folosirea cuvântului „singuratic” în tot textul ar limita excesiv sensul intenționat de Sfânt.

Un alt termen oarecum străin cititorului englez obișnuit este „discipline” (petrecere/viețuire). El a fost folosit spre a traduce dificultățile

---

¹ Privitor la traducerea lui *theoria*, I.V. Kireevski, face următoarea lucidă remarcă într’o scrisoare către Starețul Macarie de la Optina: „Îngăduiți-mi să-mi exprim părerea față de două cuvinte din traducerea Dvs.: *sozerțaniie* (contemplație) și *dobroie* (bine). De ce preferați ‘contemplație’ (*sozerțaniie*) în loc de cuvântul ‘vedenie’, ‘vedere’ (*videniie, zreniie*)? Primum este de modă nouă, preferat de gânditorii apuseni, având mai curând sensul de ‘inspectare’ [sau ‘privire asupra din afară’, ‘vizionare’] (*razsmatrivaniie*), decât cel de ‘vedenie’. Astfel, este cu neputință a zice, de pildă, că mintea este înălțată de la rugăciune la ‘treapta contemplației’, tot așa cum este cu neputință a zice că mintea este înălțată la ‘treapta inspectării’. Dacă, într’un anume loc este necesar a traduce cuvântul grecesc *theoria* prin ‘vedenie’, nu ar fi rău, mi se pare, să dăm totdeauna unui cuvânt unul și același sens”. (*Jizneopisaniiia Otecestvennih Podvijnikov Blagocestiia XVIII i XLX Vekov*, Sept., p. 486)

termeni πολιτεία/*dubara-dubare*.¹ Cuvântul siriac înseamnă îndrumare, desfășurare sau rânduială a acțiunilor cuiva, mod de viață, de obicei cu conotații ascetice. Greaca, în accepția patristică, înseamnă esențial același lucru.

Sfântul Isaac scrie foarte des despre citirea „Scripturii”. În engleză acest cuvânt a ajuns să însemne Biblia și nimic altceva. Însă nu la fel este în greacă și în siriacă. Ne-am putea aduce aminte de cuvintele Sfântului Petru: „Că nu prin voia omului s’a adus vreodată prorocie, ci de Duhul Sfânt purtându-se au grăit acei sfinți oameni ai lui Dumnezeu” (2 Pt. 1: 21). Pentru Biserică „Scriptura” se referă la scrierile tuturor oamenilor sfinți ce au fost mișcați de Duhul: Prorociei, Apostolii și Sfinții Părinți. Deci prin „Scriptură” Sfântul Isaac înțelege atât Biblia cât și scrierile Sfinților Părinți. În câteva locuri este evident din context că nu poate vorbi decât despre scrierile Părinților; în aceste cazuri, spre a evita confuziile, am folosit „scrieri”.²

Mai rămâne de spus faptul că traducătorii în greacă au folosit uneori cuvintele grecești într’un chip neobișnuit. Deși traducerea nu este incorrectă, cititorului grec îi scapă sensul dorit [de traducători]. În asemenea cazuri am revenit la sensul din siriacă.

Traducătorii în greacă au folosit adeseori χάρις spre a traduce două cuvinte siriace, „har” și „dar”, întrucât χάρις înseamnă într’adevăr ambele lucruri. Întrucât engleza nu este așa de norocoasă, am recurs la două cuvinte. De asemenea, grecescul ἐλπής este folosit adeseori spre a reda atât pe „nădejde” cât și pe „încredere”.

[...] Toate trimiterile la Vechiul Legământ s’au făcut după Septuaginta.

Trebuie să-l pomenim pururea cu recunoștință pe răposatul G. E. Palmer pentru a fi împodobit traducerea noastră cu utilele sale sugestii. Sântem profund îndatorați față de Dr. Sebastian Brock de la Oxford pentru că și-a făcut timp spre a examina un număr de pasaje siriace di-

¹ Nu am făcut distincție între formele siriace de singular și plural, fiindcă chiar erudiții ezită să o facă iar greaca le traduce de obicei pe amândouă prin πολιτεία. Există totuși o diferență subtilă. Probabil că *dubara* se referă la o practică ascetică specifică, pe când *dubare* înseamnă suma acestor practici, adică modul de viețuire ascetică.

² De exemplu în Cuvântul 10.

ficile precum și Introducerea noastră în istoria Bisericii Persane, ca și pentru traducerea textului lui Mar Ioan Singuraticul, pe care am retipărit-o cu amabila permisiune a Editorilor revistei *Journal of Theological Studies* (Oxford University Press)¹.

---

¹ Text neinclus în ediția de față. (N. tr.)

TABELUL ECHIVALENȚEI CUVINTELOR

Ed. Boston 1984 și prezenta ed. româ- nească	Textul vest- siriac	Textul est-siric (ed. Bedjan)	Vechile MSS grecești	Textul grec tipărit (ed. Theotokis) și trad. rom. Neamț 1819 și D. Stăniloae	Rusă
1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	30	2
3	3	3	3-4	82-83, 44-45	3-6
4	4	4	5	23	56
5	5	5	6	5	57
6	6	6	7	56	74
7	7	7	15	22	67
8	8	8	8	21	61
9	9	9	9	41	7
10	10	10	10	70	62
11	11	11	11	10	63
12	12	12	14	11	66
13	13	13	12	14	64
14	14	14	13	15	65
15	–	–	16	43	8
16	–	–	17	2	68
17	–	–	18	7	9
18	15	15	19	9	59
19	16	16	20	13	69
20	17	17	21	29	70
21	18	18	22	75-79	10-14
22	19	19-20	–	–	–
23	20	22	23	31-32	15-16
24	21	23	–	–	–
25	22	24	–	–	–
26	23	25	26	67	17
27	24	26	–	–	–
28	25	27	27	84	18
29	26	28	28	74	19
30	27	29	–	–	–
31	–	–	29	80	20
32	28	30	24	42, 55	71
33	29	31	–	–	–
34	30	32	30	68	72

Ed. Boston 1984 și prezenta ed. româ- nească	Textul vest- siriac	Textul est-siric (ed. Bedjan)	Vechile MSS grecești	Textul grec tipărit (ed. Theotokis) și trad. rom. Neamț 1819 și D. Stăniloae	Rusă
35	31	33	31	24	73
36	32	34	32	16	74
37	33	35	33	85	21
38	--	--	34	47	22
39	34	36	25	51-54	60
40	35-36	37-38	35	26	75-76
41	36	38	36	27	77
42	37	39	37	46	78-79
43	38	40	38	17	80-81
44	39	41	39	Epistola 1	23
45	40	42	40	Epistola 2	24
46	41	43	41	72	82-83
47	42	44	42	18	84
48	43-44	45-46	43	73	85
49	45	47	44	39-40	86-87
50	46	48	46	57	88
51	47	50	47-48	58, 60	89-90
52	48	51	49	62-65	25-28
53	49	52	53	66	29
54	50	53	54-55	33, 3	30-31
55	51	55	56	61	32
56	52	57	58	25	91
57	53	58	59	37	34
58	54	64	57	59	33
59	55	59	60	4	35
60	56	60	61	36	36
61	57	61	62	48	37
62	58	62	63	38	38
63	59	63	64	35	39
64	60	65	65	34	40-41
65	61	66	66	Epistola 3	42
66	62-63	67-68	67	69	43
67	64	69	68	12	44
68	65	70	69	8	45
69	66	72	70	49	46
70	67	73	71	50	47

Ed. Boston 1984 și prezenta ed. româ- nească	Textul vest- siriac	Textul est-siric (ed. Bedjan)	Vechile MSS grecești	Textul grec tipărit (ed. Theotokis) și trad. rom. Neamț 1819 și D. Stăniloae	Rusă
71	68	74	72	81	48
72	69	77	73	19	49
73	70	78	74	6	50
74	71	79	75	71	51
75	72	80	76	28	52
76	74	81	78, 79	86, Epistola 4	54, 55
77	73	82	77	20	53
Apendice A					
I	—	49	—	—	—
II	—	56	—	—	—
III	—	71	—	—	—
IV	—	75	—	—	—
V	—	76	—	—	—

Table 1. Summary of the data collected during the study.

Year	Month	Day	Time	Location	Species	Count
2010	Jan	15	08:00	Site A	Species X	12
2010	Jan	15	08:00	Site A	Species Y	8
2010	Jan	15	08:00	Site B	Species X	15
2010	Jan	15	08:00	Site B	Species Y	10
2010	Jan	15	08:00	Site C	Species X	18
2010	Jan	15	08:00	Site C	Species Y	12
2010	Jan	15	08:00	Site D	Species X	20
2010	Jan	15	08:00	Site D	Species Y	15
2010	Jan	15	08:00	Site E	Species X	22
2010	Jan	15	08:00	Site E	Species Y	18
2010	Jan	15	08:00	Site F	Species X	25
2010	Jan	15	08:00	Site F	Species Y	20
2010	Jan	15	08:00	Site G	Species X	28
2010	Jan	15	08:00	Site G	Species Y	22
2010	Jan	15	08:00	Site H	Species X	30
2010	Jan	15	08:00	Site H	Species Y	25
2010	Jan	15	08:00	Site I	Species X	32
2010	Jan	15	08:00	Site I	Species Y	28
2010	Jan	15	08:00	Site J	Species X	35
2010	Jan	15	08:00	Site J	Species Y	30
2010	Jan	15	08:00	Site K	Species X	38
2010	Jan	15	08:00	Site K	Species Y	32
2010	Jan	15	08:00	Site L	Species X	40
2010	Jan	15	08:00	Site L	Species Y	35
2010	Jan	15	08:00	Site M	Species X	42
2010	Jan	15	08:00	Site M	Species Y	38
2010	Jan	15	08:00	Site N	Species X	45
2010	Jan	15	08:00	Site N	Species Y	40
2010	Jan	15	08:00	Site O	Species X	48
2010	Jan	15	08:00	Site O	Species Y	42
2010	Jan	15	08:00	Site P	Species X	50
2010	Jan	15	08:00	Site P	Species Y	45
2010	Jan	15	08:00	Site Q	Species X	52
2010	Jan	15	08:00	Site Q	Species Y	48
2010	Jan	15	08:00	Site R	Species X	55
2010	Jan	15	08:00	Site R	Species Y	50
2010	Jan	15	08:00	Site S	Species X	58
2010	Jan	15	08:00	Site S	Species Y	52
2010	Jan	15	08:00	Site T	Species X	60
2010	Jan	15	08:00	Site T	Species Y	55
2010	Jan	15	08:00	Site U	Species X	62
2010	Jan	15	08:00	Site U	Species Y	58
2010	Jan	15	08:00	Site V	Species X	65
2010	Jan	15	08:00	Site V	Species Y	60
2010	Jan	15	08:00	Site W	Species X	68
2010	Jan	15	08:00	Site W	Species Y	62
2010	Jan	15	08:00	Site X	Species X	70
2010	Jan	15	08:00	Site X	Species Y	65
2010	Jan	15	08:00	Site Y	Species X	72
2010	Jan	15	08:00	Site Y	Species Y	68
2010	Jan	15	08:00	Site Z	Species X	75
2010	Jan	15	08:00	Site Z	Species Y	70
2010	Jan	15	08:00	Site AA	Species X	78
2010	Jan	15	08:00	Site AA	Species Y	72
2010	Jan	15	08:00	Site AB	Species X	80
2010	Jan	15	08:00	Site AB	Species Y	75
2010	Jan	15	08:00	Site AC	Species X	82
2010	Jan	15	08:00	Site AC	Species Y	78
2010	Jan	15	08:00	Site AD	Species X	85
2010	Jan	15	08:00	Site AD	Species Y	80
2010	Jan	15	08:00	Site AE	Species X	88
2010	Jan	15	08:00	Site AE	Species Y	82
2010	Jan	15	08:00	Site AF	Species X	90
2010	Jan	15	08:00	Site AF	Species Y	85
2010	Jan	15	08:00	Site AG	Species X	92
2010	Jan	15	08:00	Site AG	Species Y	88
2010	Jan	15	08:00	Site AH	Species X	95
2010	Jan	15	08:00	Site AH	Species Y	90
2010	Jan	15	08:00	Site AI	Species X	98
2010	Jan	15	08:00	Site AI	Species Y	92
2010	Jan	15	08:00	Site AJ	Species X	100
2010	Jan	15	08:00	Site AJ	Species Y	95

AL CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU

AVVA ISAAC SIRUL

PUSTNICUL ȘI SIHASTRUL

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 354

1998

C U V Â N T U L 1

Pentru lepădare, și pentru viața cea monahicească

rica lui Dumnezeu este începutul vârtuții¹, și se zice că este odraslă a credinței, semănându-se în inimă când omul își desparte cugetul de grija lumii, ca să-și adune din împrăștiere gândurile cele răătăcitoare întru îndeletnicirea cugetării² la cea din-nou-așezare³ ce va să fie.

2. Nimic este mai bun, spre a pune temelie vârtuții, decât a înfrâna pre sineși prin fuga de lucrurile vieții, și a stăruii în legea luminii cărărilor celor drepte și sfinte, pre carea, întru Duhul, cântătoriul de Psalmi făclie o a numit.⁴

3. Abia de se află vreun om carele să poată purta cinstirea⁵, sau poate că defel nu se află. Și aceasta, precum ar zice cineva, se în-

---

¹ „Vârtute” este folosit în acest text ca echivalent pentru neologismul *virtute* (gr. ἀρετή), al cărui dublet este, provenind din cuvântul latin *virtutem*. Neologismul *virtute* a dobândit o conotație mai curând morală, psihologică, ce se îndepărtează de contextul ascetic al lui ἀρετή. Româna veche nu are un echivalent pentru *virtute*, graiul bisericesc folosind sintagma *faptă bună* sau *bună-săvârșire*, creată după model slavon, dar care nu este nici ea satisfăcătoare, din mai multe motive. Deși *vârtute* în limba veche înseamnă „tărie” sau „vigoare”, credem că acest cuvânt ar putea fi preluat cu folos în graiul nevoinței, pentru a traduce termenul grecesc ἀρετή, extrem de mult folosit în scrierile filocalice și în textele liturgice. (N. tr.)

² Citim ἐν τῷ μετεωρισμῷ τῆς ἀδολεσχίας în loc de ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ, conform cu siriaca. (N. ed. amer.)

³ Gr. ἀποκατάστασις, re-așezarea de obște, restaurarea finală. (N. tr.)

⁴ Vezi Ps. 118: 105: «Făclie picioarelor mele legea ta, și luminează cărărilor mele». Pentru *făclie* Sf. Isaac folosește un cuvânt siriac ce are sensul de *însemnător, arătător*. (N. ed. amer.)

⁵ „Cel ce primește cinstirile cele de la oameni, de-abia va putea scăpa de lațurile mândriei. Că aceasta arată, precum mi se pare, aceasta, adică «Abia de se află vreun om carele să poată purta cinstirea». Pentru aceasta și Stăpânul tuturor, pre cei ce se laudă de către oameni îi ticăloșește, zicând: «Vai vouă, când bine vor zice vouă toți oamenii!» (Lc. 6: 26)”. (Nikifor Theotokis)

tâmplă din pricina grăbniceii omului de a primi schimbare, chiar de ar fi asemenea îngerilor cu năravurile.

4. Începutul căii vieții este pururea a ne îndeletnici mintea întru cuvintele lui Dumnezeu și întru sărăcie a petrece. Căci adăparea dintru una ajută spre desăvârșirea celeilalte; adică a te adăpa din cugetarea cuvintelor lui Dumnezeu îți ajută spre isprava sărăciei, iar isprăvirea neagonisirii răgaz îți dă spre dobândi pururea-cugetarea cuvintelor lui Dumnezeu. Iar prin ajutoriul cel dat de amândouă degrab se înalță toată zidirea vârtușilor.

5. Nimenea poate a se apropia de Dumnezeu, fără numai cela ce s'a despărțit de lume. Iar despărțire zic nu ieșirea trupului¹, ci ieșirea din lucrurile lumii.

6. Aceasta este vârtutea: ca omul în cugetul său să lipsească din lume. Nu poate inima a se alina și fără de închipuiri a fi câtă vreme simțirile lucrează ceva; și patimile cele trupești nu se zădărnicesc, nici gândurile cele viclene încetează fără de pustie ||și sălbăticie||.

7. Până ce nu va câștiga sufletul îmbătare întru credința în Dumnezeu, prin primirea simțirii puterii² ei, nici neputința simțirilor va tămădui, nici cu putere poate a călca în picioare materia cea văzută, carea este gard al celor din lăuntru și nesimțite.

8. Puterea înțelegătoare (τὸ λογικόν) este pricina slobodei-voiri³, și rodul amândurora este rătăcirea. Fără cea dintâi, nici cea de-a doua; însă unde lipsește cea de-a doua, acolo cea de-a treia ca în frâu s'a legat.⁴

¹ Siriacă: *din trup*. (N. ed. amer.)

² Citim τῆς αἰσθήσεως τῆς δυνάμεως în loc de τῆς δυνάμεως τῆς αἰσθήσεως, conform cu siriaca. (N. ed. amer.)

³ În sens negativ. Cuvântul siriac mai înseamnă *libertate și liber-arbitru*. Greaca îl traduce prin τὸ ἀντεξούσιον, care înseamnă *voie slobodă (liber-arbitru)* sau *de-sine-stăpânire (auto-determinare, volnicie)*. Aici însă este vorba de libertate în sens negativ. (N. ed. amer.)

⁴ Pasajul este extrem de obscur în greacă, dar în siriacă este ceva mai limpede. În loc de *lipsește*, greaca are *merge drept*. În scrierea siriacă estrangela cele două cuvinte au forme ascmănătoare. (N. ed. amer.)

9. Când harul se află din belșug în om, atunci, întru dorirea dreptății, frica morții lesne defăimată se face lui, și pricini multe află în sufletul său cum că se cade pentru frica lui Dumnezeu a suferi necazul. Și toate câte par a vătăma trupul, și de năprasnă vin asupra firii lui, pricinuindu-i pătimire, ca un nimic se socotesc în ochii lui față de cele nădăjduite după aceea. Și nu ne este cu putință a cunoaște adevărul fără de slobozirea ispitelor asupra noastră. Și cugetul omului îi dă deplină adevărire pentru însăși aceasta, și cum că multă purtare de grijă are Dumnezeu către om, și nu este om care să nu se afle sub pronia Lui¹, și aceasta o vede limpede, ca arătată cu degetul, mai ales la cei ce spre căutarea Lui au ieșit și carii pentru Dânsul pătimire rabdă. Dar când lipsirea harului² se înmulțește în om, atunci aproape protivnice se află toate cele zise; pentru el cunoașterea este mai mare decât credința, căci se bizuie pre cercetare; și încrederea în Dumnezeu nu întru tot lucrul său se nimerește, și dumnezeiasca purtare de grijă pentru om întru alt chip o înțelege. Unul ca acesta neconținut se pândește întru aceste lucruri de către cei ce, în noapte fără de lună, pândesc întru ascuns ca să-l săgeteze cu săgețile lor.³

10. Început al vieții celei adevărate a omului este frica lui Dumnezeu. Dar frica lui Dumnezeu nu se pleacă a rămânea în sufletul ce se risipește întru lucrurile cele din afară.

11. Căci, prin slujirea simțirilor, se desparte inima de dulceața lui Dumnezeu; căci, precum se zice, gândurile noastre cele din lăuntru sânt legate prin simțirea lor de organele simțitoare ce le slujesc.

12. Îndoiala inimii bagă în suflet temere, dară credința poate și întru tăierea mădulărilor a întări pre voire. Cu cât iubirea trupului poate mai mult întru tine, bine-cutezătoriu și nesperișos nu vei putea a te face, din pricina mulțimii protivnicilor ce stau neconținut împrejurul lucrului iubit de tine.

¹ Siriacă: *...care să fie lăsat la voia întâmplării.* (N. ed. amer.)

² Textul siriacă tipărit are aci *lipsa credinței.* În această secțiune manuscrisele siriace au numeroase variante. (N. ed. amer.)

³ Cf. Ps. 10: 2.

13. Cea ce pofteste cinstirea nu poate scăpa de pricinile scârbei.

14. Nu este nici un om carele, întru schimbarea lucrurilor, să nu dobândească în cugetul său schimbare spre lucrul ce îi stă înainte.

15. Dacă pofta, precum zic unii, este odraslă a simțirilor, tacă de aci cei ce mărturisesc că în mijlocul răspândirii pacea cugetului își păzesc.¹

16. Întreg-cugetătoriu (σώφρον) este nu acela carele în chinul și în toiul luptei și al nevoinței zice cum că încetează dintru dânsul gândurile cele de rușine, ci carele întru adevărul inimii lui își face vedenia² cugetului atât de curată, încât să nu mai poată privi cu nerușinare spre gândurile cele desfrânate. Și când privirea ochilor lui este ținută strâns³, dând astfel mărturie de sfințenia conștiinței sale, rușinea este ca o perdea spânzurată preste laturea cea ascunsă a gândurilor salc, și curăția i se face ca o întreg-cugetătoare fecioară păzindu-se cu credincioșie lui Hristos.

17. Nu este ceva mai destoinic spre a surpa întipăririle desfrânării din suflet și a izgoni mișcătoarele pomeniri ce se scoală în trup și fac văpaie turburăcioasă, precum cufundarea întru dorul învățaturii și a goni pre urma adâncimii noimelor Dumnezeieștii Scripturi.

18. Când gândurile sânt cu totul cufundate întru dulceața gonirii pre urma înțelepciunii celei învistierite în cuvintele Scripturii, prin puterea ce dobândește dintr'însele luminate, omul lasă înapoia sa lumea, și uită pre toate cele dintr'însa, și șterge din suflet toate po-

---

¹ Referire la ereticii cunoscuți ca messalieni sau „rugători”, care susțineau că ajung la o asemenea stare de desăvârșire și nepățimire încât se pot preumbla prin cetăți, stând de vorbă cu toți oamenii, fără a suferi vreo vătămare duhovnicească sau chiar abatere de la rugăciune și de la pacea cugetului. Cu alte cuvinte, învățătura lor era cu totul opusă celei a Sfântului Isaac, sfântul respingându-o în mod repetat. Textul siriac tipărit are aici varianta: *Dacă într'adevăr este o a doua lucrare a simțirilor din care se naște pofta firească...* (N. ed. amer.)

² Cuvântul *vedenie* traduce grecescul *theoria* – „dumnezeiasca vedere” sau „contemplarea”. Referitor la problema traducerii lui *theoria* în context orthodox vezi mai sus, p. 74, nota 1. (N. tr.)

³ Verbul este adăugat din siriacă, fiind pierdut în greacă. (N. ed. amer.)

menirile ce lucrează chipurile întrupării lumii. Ba de multe ori nici nu-și mai aduce aminte de întrebuințarea gândurilor celor obicinuite carile cercetează firea omenească, și sufletul lui întru răpire petrece, din pricina întâmpinărilor celor noi ce se ivesc din marea tainelor Scripturii.

19. Și iarăși, dacă cugetul înnoată pre fața apelor, adică a mării Dumnezeieștilor Scripturi, și înțelegerile lui nu pot pătrunde întreaga adâncime, ca să priceapă toate comorile din adâncul lor, desul îi este însăși lucrarea aceasta, prin puterea fierbinții sale doriri, ca printr'un singur gând de minunare să lege cu tărie gândurile sale și să le împiedice a alergera către firea trupului, duple cum oarecarele din Părinții purtători de Dumnezeu a zis. Și aceasta, ||zice el||, se întâmplă fiindcă inima este slabă și nu poate purta răutățile ce-i vin în întâmpinare de la războaiele cele din afară și din lăuntru. Și știți cum că greu este gândul ||trupesc|| cel rău. Și dacă inima nu va fi în-deletnicindu-se întru cunoaștere¹, nu poate a răbda turburarea năvălirii trupului.

20. Precum greutatea poverii împiedică grabnica aplecare a cumpenei de turburarea vânturilor, tot așa rușinea și frica [împiedică] ră-tăcirea cugetului. Și precât lipsește frica și rușinea, pre atât sporește în cuget stăpânirea slobodei-voiri². Și precum micșorarea poverii talgerelor cumpenei se face lor pricină mai cu lesnire a se clăti în-colo și încoace, tot astfel sporirea slobodei-voiri, depărtând frica din suflet, face cumpăna cugetului mai cu lesnire clătită în-colo și în-coace. Deci mișcarea cugetului își ia pricina din sloboda-voire, iar schimbările minții, din rătăcire.³

21. Înțelepțește-te dar, și pune temelie călătoriei tale frica lui Dumnezeu⁴, și întru puține zile te va așeza la poarta Împărăției fără de înconjurarea căii.

¹ Sau *învățătură*. (N. ed. amer.)

² Sau *a libertății*, dar în sens negativ. (N. ed. amer.)

³ Întregul paragraf este redat după siriacă. (N. ed. amer.)

⁴ Siriacă: *...pune o temelie călătoriei tale*. (N. ed. amer.)

22. ||Nu iscodi prea cu deadinsul, precum învățăceii dascălilor, cuvintele ce sânt scrise din cercare pentru zidirea viețuirii tale și care, prin noimele lor cele înalte, ajută ție întru a spori.||

23. Cearcă scopul tuturor stihurilor¹ ce-ți ies în cale în Scripturi, ca să te adâncești întru dânsese și să pătrunzi adâncul noimelor aflate în alcătuirile bărbaților celor luminați².

24. Cei ce, întru petrecerea lor, se povățuiesc de dumnezeiescul har a fi luminați, pururea simt ca o oarecarea rază înțelegătoare ce străbate printre stihurile cele scrise, și face cugetul a osebi mai înainte cuvintele cele goale, de lucrurile cele ce întru mare cugetare se grăiesc pentru luminarea sufletului.

25. Omul, citind după înțelegerea cea de rând stihurile cu înțeles înalt, de rând se face inima lui și secată de sfânta putere ce dă inimii preadulce gustare prin noime ce dau sufletului minunare.

26. Fieștece lucru spre rudenia sa obicinuieste a alerga. Și sufletul, având parte a Duhului, când aude vreun grai ce are putere duhovnicească ascunsă întru sineși, cu înfocare trage către sineși cu prinsul acestuia.

27. Nu pre tot omul îl deșteaptă spre minunare lucrul carele duhovnicește se grăiește și are întru sineși mare putere ascunsă. Cuvântul cel pentru vârtute are trebuință de o inimă carea să fie depărtată de pământ și de vorbirea lui.

28. Când cugetul omului trudește întru grija celor trecătoare, lucrurile vârtuții nu îi deșteaptă gândul spre dorirea și căutarea câștigării lor.

29. Dezlegarea de cele materialnice este, prin nașterea sa, înainte-mergătoare legăturii cu Dumnezeu, deși de multe ori la unii, prin iconomia harului, cea din urmă apucă înaintea celei dintâi, în-

¹ Cuvântul *stihurile* lipsește în greacă. Cuvântul siriac mai înscamnă și *istorisiri*. (N. ed. amer.)

² Textul grecesc actual are ...*să înțelegi cu mare cunoștință adâncul noimelor sfinților*. (N. ed. amer.)

cât dragoste pre dragoste acoperă¹. Rânduiala cea obicinuită iconomieii este alta față de rânduiala obștii oamenilor: tu însă păzește rânduiala cea de obște. Iar de ar apuca înainte întru tine harul, a lui este aceasta; iară de nu, înalță-te spre suirea turnului celui duhovnicesc pre calea tuturor oamenilor, întru carea unul dupre altul au călătorit.

30. Tot ce prin dumnezeiasca vedenie se lucrează, și pentru care se plinește o anume poruncă, este cu totul nevăzut de ochii trupului. Și orice faptă a vârtuții, prin dreaptă făptuire (*praxis*) lucrându-se, este o îmbinare; că porunca, una singură fiind, adică dreapta făptuire, de amândouă are trebuință, și de vedenie, și de făptuire, din pricina celor trupești și a celor netrupești ale noastre. Căci îmbinarea amândurora una este². ||Aceasta este pricina pentru carea mintea luminată înțelege [porunca] așa cum odinioară fericitul Moisi a poruncit-o, adică cece ce este simplu, este înțeles totodată drept ceva alcătuit din două.||

31. Lucrurile ce au drept țel curăția³ nu smulg din amintire simțirea greșalelor celor trecute, ci iau din cugetul nostru întristarea pomenirii. Și, de acum înainte, trecerea pomenirii prin cuget spre folosul nostru se face.

32. Nesațiul sufletului de a câștiga vârtutea ia spre folosul său⁴ partea poftei pentru cele văzute a celui împreună-înjugat cu dânsul, adică a trupului.

33. Pre tot lucrul măsura îl împodobește. Căci, fără de măsură, și cele socotite bune întru vătămare se mută.

¹ Sensul pare a fi acela că dragostea de Dumnezeu acoperă dragostea de cele materialnice. (N. ed. amer.)

² Siriaca are aici varianta și *îmbinarea amândurora este din toate*. Traducătorii în greacă au luat cuvintele *din toate* ca însemnând *deplin*. (N. ed. amer.)

³ Sau *carile se grijesc de curăție*. Textul siriac tipărit are o altă versiune. (N. ed. amer.)

⁴ Gr. *πλεονεκτεῖ*, „cearcă a avea mai mult decât i se cuvine”, „ia cu silnicie”. Nesațiul de a câștiga vârtutea își împropriază partea din pofta pentru cele văzute ce aparține trupului, întorcându-o în folosul lui, făcând cele pătimase și materialnice a lucra în folosul celor duhovnicesci și nematerialnice. (N. tr.)

34. Voiești a te împărtăși cu Dumnezeu în mintea ta, prin priimirea simțirii dulceții celei nerobite simțirilor? Urmează milosteniei; căci, când ceva duple asemănarea lui Dumnezeu se află în tine, cea sfântă frumusețe de El este zugrăvită¹. Căci întreg cuprinsul faptelor milosteniei fără de zăbavă face pre suflet a fi părtaș al unimii slavei dumnezeieștii străluciri.

35. Unirea cea duhovnicească este pururea-pomenire nepecetluită, carea cu înfocat dor neîncetat în inimă se aprinde, putere priimind [inima] spre această legătură din petrecerea întru porunci, nu în chip metaforicesc², nici în chip firesc. Că acolo află materie pentru dumnezeiasca vedenie a sufletului, spre a se întări întru această [unire] în chip ipostatic. Pentru aceasta vine întru uimire inima, închizându-se ochii îndoitelor simțiri, ai celor trupești și ai celor sufletești.

36. Nu este altă cărare către dragostea cea duhovnicească, carea închipuiește chipul³ cel nevăzut, de nu ar începe cineva mai întâi a fi îndurat duple măsura desăvârșirii Tatălui, precum au zis Domnul nostru. Căci El au poruncit, celor ce Îl ascultă, a pune aceasta drept temelie loruși.⁴

37. Una este cuvântul născut din dreapta făptuire (*praxis*), și altul cuvântul cel frumos. Chiar fără de cercare⁵ știe înțelepciunea a împodobi cuvintele sale, și a grăi adevărul fără a-l cunoaște cu adevărat, și a spune despre vârtute, și el niciodată având cercarea ei

¹ Aceasta este versiunea siriacă. Greaca are: *se închipuiește întru tine sfântă frumusețea aceea întru carea te-ai asemănat.* (N. ed. amer.)

² Sau „în chip figurat”, gr. *καταχρηστικῶς*. (N. tr.)

³ Cuvântul siriacă este o transliterare a grecescului *εἰκόν*, „chip”, referindu-se la asemănarea lui Dumnezeu cu omul. (N. ed. amer.)

⁴ „Unde au poruncit aceasta Domnul? Întru aceasta: «Deci fiți îndurători, precum și Tatăl vostru îndurat este» (Lc. 6: 36). Și întru aceasta: «De voiești desăvârșit a fi, mergi, vinde averile tale și le dă săracilor, și vei avea comoară în Ceriu, și vino de urmează Mie» (Mt. 19: 21). Și întru aceasta: «Fiți dar voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru cel din Ceriuri desăvârșit este» (Mt. 5: 48)». (Nikifor Theotokis)

⁵ „Cercare”: experiență. (N. tr.)

întru faptele lui. Cuvântul cel din dreapta făptuire este vistierie a nădejdi¹, iar înțelepciunea cea fără dreaptă făptuire este amanet al rușinii. Precum este meșterul ce zugrăvește apă pre pereți, și nu poate apa aceea setea lui a răcori, și precum este omul carele vede visuri frumoase, așa este și cuvântul neîntemeiat pre dreapta făptuire.

38. Cela ce din cercarea lucrului său grăiește pentru vârtute, împărtășește dintr'însa pre cela ce-l ascultă ca și cum ar împărți din banii câștigului neguțătoriei sale, și ca din avuțiile sale își seamănă învățătura în urechile celor ce îl ascultă. Unul ca acesta cu îndrăzneală își deschide gura către fiii săi cei duhovnicești, precum și bătrânul Iacov a zis lui Iosif cel întreg-cugetătoriu: «Iată am dat ție o parte mai mult decât fraților tăi, pre carea o am luat de la Amorreii cu sabia mea și cu arcul meu» (Fac. 48: 22).

39. Iubită este viața cea vremelnică fieștecărui om ce are viețuire întinată; iar al doilea duple acesta este cel lipsit de cunoaștere.² Bine a zis oarecine că: «Frica morții întristează pre bărbatul cel mustrat de conștiința sa³, iară cela ce are mărturie bună întru sineși poștește moartea ca pre o viață».

40. Să nu socotești adevărat înțelept pre cel ce, pentru viața aceasta, își are cugetul cu totul rob de șovăială și de frică.

41. Toate cele bune și cele rele ce vin asupra trupului, visuri socotește-le că sânt. Că nu numai la moarte ai a te dezlega de dânsule, ci de multe ori mai nainte de moarte te lasă și se duc.

¹ Siriacă: „vistierie a încrederii”. Probabil sensul este acela de „vistierie în care te poți încrede sau în care poți nădăjdui”. (N. ed. amer.)

² „Cela ce are viață întinată, acela este și iubitoriu de viață. Dar pentru ce cel lipsit de cunoaștere este al doilea duple cel iubitoriu de viață? Au fiindcă și cel fără de minte decât acela mai bun este? Căci cel ce întru cele rele este al doilea, mai bun este decât cel dintâi, iară cel dintâi, mai rău decât al doilea. Sau și întru alt fel: Doi iubitori de viață sânt, nebunul și păcătosul. Dintre cari unul adică mai puțin, iară celălalt mai mult poștește viața cea vremelnică. Pentru aceasta dar pre acela al doilea duple acesta l-a zis”. (Nikifor Theotokis)

³ Textul siriac tipărit are varianta: *pre bărbatul cel trupesc*. (N. ed. amer.)

42. Iar dacă vreunile dintru dânsule ar avea oarecarea părtașie cu sufletul tău, pre acestea socotește-le avuții ale tale în veacul acesta, și cum că, în cela ce va să fie, împreună cu tine se duc. Și de vor fi bune, veselește-te și mulțamește lui Dumnezeu în cugetul tău; iar de vor fi rele, întristează-te și suspină, și, câtă vreme mai ești în trup, caută izbăvire dintr'însele.

43. Pentru fieștecarea bunătate ce se lucrează în tine în chip înțelegătoriu și întru ascuns, încredințat să fii cum că botezul și creștința ți-au fost mijlocitorii prin carii ai priimit-o; prin acestea te-ai chemat de Domnul nostru Iisus Hristos spre bunele lucrări ale Lui, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh fie slava, cinstea, mulțămirea și închinăciunea în vecii vecilor. Amin.

C U V Â N T U L 2

**Pentru mulțămirea către Dumnezeu, întru care
și învățături prin capete**

mulțămirea celui ce primește zădărăște pre cel ce dă, ca mai mari dăruiri să dea decât cele dintâi. Cel ce nu mulțamește¹ întru cele mai mici, și întru cele mai mari mincinos este și nedrept. Cel ce este bolnav și recunoaște boala sa, cu lesnire își va afla vindecarea.

Și dacă mărturisește durerea sa, se apropie de tămăduirea ei. De multe dureri are parte inima împietrită, iar bolnavul ce se improvieste doftorului își înmulțește chinul. Nu este păcat de neiertat, fără numai cel nepocăit. Nici rămâne vreun dar fără de adăugire, fără numai cel priimit fără de mulțămire. Partea celui fără de minte mică este în ochii lui.

Adu-ți aminte pururea de cei ce te întrec în vârtute, ca să te vezi pre sineți mai prejos de măsura lor totdeauna. Și fii pururea so-

---

¹ În siriacă: *cela ce rămâne tăcut*. Cuvântul poate însemna și *cela ce înșală/minte*, de unde și legătura cu restul frazei. (N. ed. amer.)

cotind amarele necazuri ale celor scârbiți și dosădiți, ca să dai cuvenita mulțămire pentru cele mici și lesnicioase ale tale, și să poți cu răbdare și cu bucurie a le suferi. În vremea biruirii tale, legat fiind cu slăbănogire și cu lenevire, și ținut de vrăjmașul întru cea mai dureroasă ticăloșie și trudnică lucrare a păcatului, cugetă întru inima ta la vremea cea de mai nainte a sânguinții tale, și cum erai grijindu-te și pentru cele mai mărunte lucruri, și ce vitejească nevoință arătai, și cum cu râvnă erai pornindu-te împotriva celora ce voiau a-ți poticni călătoria. Lângă acestea încă socotește-ți și suspinurile cu carile suspinai pentru neajungerile ce se făceau de tine dintru negrija ta, și cum întru toate acestea cununa biruinței luai. Pentru că astfel, cu atâtea aduceri-aminte ca acestea, se deșteaptă sufletul tău ca dintru un adânc, și cu văpaia râvnei se îmbracă. Apoi, prin fierbinte luptare împotriva diavolului și a păcatului, ca din morți se scoală din înecarea sa, și sus se înalță, și întru rânduiala lui cea din început se întoarce.

Adu-ți aminte de căderea celor puternici și fii smerit întru vârtuțile tale. Adu-ți aminte de greșalele cele aspre ale celor ce dedemult au căzut și s'au pocăit, și de înălțimea și de cinstea de carea dupre aceea s'au învrednicit, și ia îndrăzneală întru pocăința ta. Prigonește pre sineți, și se va izgoni vrăjmașul tău din apropierea ta. Împacă-te întru sineți, și se vor împăca cu tine ceriul și pământul. Sârguiește-te a intra în camera cea din lăuntru tău, și vei vedea camera cea cerească: pentru că una sânt aceasta și aceea, și întru o intrare le vezi pre amândouă. Scara Împărăției înlăuntru tău este, ascunsă în sufletul tău. Afundă-te adânc întru sineți, departe de păcat, și vei afla acolo trepte pre carile vei putea să te sui.

Scriptura nu ne-a tâlcuit ce sânt lucrurile veacului ce va să fie; însă cum anume vom priimi simțirea desfătării lor de aicea, fără de schimbarea firii și mutarea întru alt loc¹, cu lesnire ne-a învățat. Și chiar de ni le-a pus întru numiri de lucruri dorite și slăvite, ce sânt la noi dulci și cinstite, spre a ne zădări spre dorirea lor, totuși atunci

¹ Greaca are aici *fără de ieșirea din lumea aceasta*, dar nu este vorba de moarte, ci de răpirea cu trupul. (N. ed. amer.)

când zice: «Cele ce ochiul nu a văzut, și urechea nu a auzit», și celelalte (1 Cor. 2: 9), Scriptura ne vestește prin aceasta cum că bunătățile cele viitoare sânt de necuprins și nu au asemănare cu ceva din cele de aici.

Duhovniceasca desfătare nu este îndulcirea aflată în lucrurile ce ființează în chip ipostatnic în afara sufletului celor ce o primesc ||și carile ne sânt făgăduite pentru cea din-nou-așezare ce va să fie||. Căci de ar fi așa, atunci cuvintele: «Împărăția Ceriurilor înlăuntru vostru este» (Lc. 17: 21), și: «Vie Împărăția Ta» (Mt. 6: 10), ar însemna că noi am câștigat materie simțită înlăuntru nostru ca arvună a desfătării aflate întru acea Împărăție.¹ Căci de nevoie este asemenea a fi dobânda cu arvuna ei, și totimca cu partea. Și aceasta, adică «ca prin oglindă» (2 Cor. 3: 8), deși arată că 'nu trupește', vădește negreșit dobândirea unei asemănări. Dar dacă, precum zice adevărata mărturie a celor ce au tâlcuit Scripturile, simțirea² aceasta este lucrare înțelegătoare a Sfântului Duh, și este o parte a totimii aceleia, ||atunci – afară de lucrarea duhovnicească ce mijlocește între Duhul și între sfinți prin simțire înțelegătoare – nu este vreo simțită mijlocire prin simțiri pentru desfătarea sfinților acolo, [ci în locul simțirilor] se află doar vasele [cugetului] ce cuprind totul în chip bine rânduit. Și dacă ar fi să numim aceasta³ un belșug de lumină, nu zicem [o lumină] carea să nu fie înțelegătoare||.

Iubitoriu de vârtuți este nu cel ce face bunătățile cu nevointă, ci cel ce cu bucurie primește relele cele următoare vârtuții. Nu este lucru așa de mare a suferi cineva necazurile cele pentru vârtute, cât a rămâne cugetul, prin alegerea voinii lui celei bune, neturburat de momirea gâdiliturii. Toată căința făcută dupre lipsirea slobodei voini nu se face nici izvor de bucurie, nici se socotește spre plată celor ce au câștigat-o.

¹ Vezi 2 Cor. 1: 22.

² Gr. αἴσθησις. Cuvântul mai înseamnă și *conștiință a, senzație, conștientizare* sau, în acest sens, *experiență*. Aceasta este *arvuna* de care vorbește Sf. Isaac. (N. ed. amer.)

³ Adică lucrarea Sfântului Duh. (N. ed. amer.)

Acoperă pre cel ce se poticnește, câtă vreme nu ai vreo păgubire de la dânsul, și fă-l ca să aibă cutezare; și atunci te va ține bunătatea cea iubitoare a Stăpânului tău. Întărește cu cuvântul pre cei nepuțințioși și pre cei scârbiți cu inima, precât este îndestulată mâna ta, și te va întări și pre tine Dreapta ceea ce ține toate. Prin truda rugăciunii și prin strângerea inimii tale fă-te părtaș cu cei întristați cu inima, și se va deschide înaintea cererilor tale Izvorul milei. Ostenește-te întru litanii pururea înaintea lui Dumnezeu, întru inimă purtătoare de gând curat și plin de umilință, și Dumnezeu va păzi cugetul tău de gândurile necurate și întinate, ca să nu se ocărăscă calea Lui prin tine. Îndeletnicește-te totdeauna întru cugetarea citirii Dumnezeieștilor Scripturi cu întocma-înțelegere, ca nu cumva, din pricina nelucrării minții tale, să se întineze vederea ta cu streine întinăciuni.¹ Să nu voiești a-ți pune la încercare cugetul cu gânduri desfrânate ce te ispitesc, când socotești că nu te vei birui de dânsule, pentru că întru acest chip s'au întunecat și au înnebunit cei înțelepți. Nu ascunde flacăra în sânul tău.²

Fără puternice necazuri ale trupului, greu este tinereții lipsite de iscusință a se lega sub jugul sfințeniei. Începutul întunecării minții (când se vede semnul ei în suflet), este mai întâi întru pregetarea slujbelor³ și a rugăciunii. Că nu este altă cale a rătăcirii sufletului, de nu întâi de acolo va cădea; dar când de ajutoriul lui Dumnezeu se lipsește, cu lesnire cade în mâinile împotivnicilor lui. Și iarăși, când sufletul se face fără de grijă față de lucrurile vârtuții, negreșit întru cele protivnice lor este tras. Mutarea, dintru oricare a latură

¹ Siriacă: *Întoarce-ți privirea către neconținuta cugetare a citirii cu întocma-înțelegere, ca nu din pricina trândăvirii ei să se întineze vederea ta cu vreo streină privesc.* (N. ed. amer.)

² Cf. Pilde 6: 27: „Au doară va ascunde cineva foc în sân, și nu-și va arde hainele?”. (N. tr.)

³ Lit. *slujbă* sau *liturghisire*. Aici este vorba despre slujbele cântate, rânduite de Biserică, adică Ceasurile, Miezonoptica, etc., spre deosebire de rugăciunea în singurătate. (N. ed. amer.)

s'ar face, începătură este a părții celei dimpotivă.¹ Fă lucrul vârtuții în sufletul tău, și nu purta grijă de cele deșarte². Arată-ți neputința înaintea lui Dumnezeu totdeauna, și nu vei fi ispitit de cei streini când te vei afla singurit, departe de Sprijinătorul tău³.

Lucrarea luării crucii îndoită este, și aceasta pentru doimea firii noastre, cca în două părți despărțită. Și una adică este răbdarea necazurilor trupului, carea se plinește prin lucrarea părții celei iužoase⁴ a sufletului și se cheamă dreaptă făptuire (*praxis*). Iară cealaltă se află întru lucrarea cea subțire a minții, întru pururea-cugetarea cea Dumnezeiască, întru stăruința rugăciunii și întru altele ca acestea. Această a doua lucrare se săvârșește prin partea cea poftitoare⁵ și se cheamă dumnezeiască vedenie (*theoria*). Și cea dintâi, adică dreapta făptuire, pre partea cea pătimitoare a sufletului o curățește prin puterea râvnei; iară cealaltă, prin lucrarea dragostei sufletului, carea este dorire firească, strecură partea cea înțelegătoare a sufletului. Deci când cineva, mai nainte de iscusirea cea desăvârșită în partea cea dintâi, trece spre cea de-a doua din pătimașă dorire pentru dulceața ei (ca să nu zic din lenevire), vine preste dânsul mânia, pentru că nu a omorât întâi mădulările lui cele de pre pământ⁶, adică nu și-a vindecat neputința gândurilor prin răbdarea osteneții ocării crucii. Căci a cutezat a năluci în cugetul său slava crucii. Și aceasta este ceea ce s'a zis de sfinții cei dedemult: «De ar voi mintea a se sui pre cruce mai nainte de a se liniști simțirile de neputința lor, mânia lui Dumnezeu vine preste dânsa». Suirea pre cruce ce aduce asupra mânie nu vine din partea cea dintâi, a răbdării necazurilor, carea este

¹ „Aceasta, «din carea latură», poate «din carea parte» însemnează. Ca și cum ar zice: «Mutarea, ori din carea parte s'ar face, ori din vârtute, ori din răutate, începere este a părții celei împotivnice». Adică dacă din vârtute iese cineva, începe răutatea; iar dacă din răutate, începe vârtutea”. (Nikifor Theotokis)

² Siriacă: ... și cugetă la el [adică la lucrul vârtuții], și așa mai departe. Pentru prima parte a frazei există mai multe variante în manuscrise. (N. ed. amer.)

³ „Poate despre Îngerul tău Păzitoriu zice”. (Nikifor Theotokis)

⁴ Gr. τὸ θυμικὸν μέρος. (N. ed. amer.)

⁵ Gr. τὸ ἐπιθυμητικὸν μέρος. (N. ed. amer.)

⁶ Cf. Col. 3: 5.

răstignire a trupului, ci din dorirea suirii întru dumnezeiasca vedenie (*theoria*), carea este partea a doua și se face după vindecarea sufletului. Cel ce, avându-și cugetul întinat întru «patimile necinstirii» (Rom. 1: 26), aleargă a năluci în cugetul său nălucirile gândurilor, cu certare i se astupă gura, pentru că nu și-a curățit mai întâi cugetul prin necazuri, și poftele trupului nu și-a supus; ci din auzirea urechilor și din negreța slovelor a alergat înainte, ca să umble în cale plină de neguri, orb fiind cu vederile. Pentru că și cei sănătoși cu vederea și plini de lumină, și carii au dobândit povățuirea harului, în primejdie se află zi și noapte. Ochii lor sânt plini de lacrimi, și întru rugăciune și plângere sârguiesc întreaga zi și în vremea nopții, pentru groaza călătoriei și pentru prăpăstiile cele preamari carile îi întâmpină, și pentru nălucirile fățarnicitelor chipuri ce se află amestecate cu adevărul.

Se zice că lucrurile lui Dumnezeu de la sine vin, fără ca tu să simți. Așa și este, însă numai dacă locul este curat și neîntinat. Iar dacă lumina ochiului sufletului tău nu este curată, să nu cutezi a privi spre rătonzeala Soarelui, ca nu cumva să te lipsești de vederea ta – carea este credința simplă, smerenia, mărturisirea inimii și micile osteneli cele după puterea ta – și să fii aruncat în singuraticul tărâm al lumii celei gândite (adică «întunerecul cel mai din afară», cel afară de Dumnezeu, carele este chipul iadului), precum acela ce s'a obrăznicit a intra la nuntă cu haine necurate¹.

Din osteneli și din păzire² izvorăște curăția gândurilor. Și din curăția gândurilor, lumina înțelegerii. Și de aceea mintea se povățuiește prin har spre aceea întru carea nu au stăpânire simțirile nici a învăța, nici a se învăța.

Socotește întru sineți pre vârtute cum că trup este, iar pre dumnezeiasca vedenie, suflet; iar pre amândouă, un om desăvârșit cu duhul, unit din două părți, cea simțită și cea gândită. Și precum cu neputință este ca să vie sufletul întru facere și naștere fără desă-

¹ Vezi Mt. 22: 11 și urm. (N. ed. amer.)

² Adică păzirea cugetului. În siriacă este un joc de cuvinte: *din z'hirutha (păzire) izvorăște zahiuyutha (curăția gândurilor)*". (N. ed. amer.)

vârșita plăzmuire a trupului împreună cu mădulările lui, tot așa cu neputință este ca să vie dumnezeiasca vedenie, al doilea suflet (carea este și duh al descoperirii, închipuindu-se în mitrasul minții¹ ce primește materia sămânței duhovnicești) fără desăvârșirea lucrului vârtuții – carea este casă a cunoașterii, priimitoarea descoperirilor.

Dumnezeiasca vedenie este simțire a dumnezeieștilor taine celor ascunse în lucruri și în pricini². Când auzi de îndepărtarea de lume, sau de lăsarea ei, sau a fi curat față de lume, mai întâi ai trebuință a deprinde și a înțelege numele *lume*, nu precum cei proști și neîn-vățați, ci în înțelesurile lui cele duhovnicești, și câte lucruri osebite cuprinde numele acesta. Atunci vei putea cunoaște pre sufletul tău, cât de departe este de lume și cât de multă amestecare are cu lumea.

Lumea este nume cuprinzătoriu pus preste cele ce se zic patimi. Că de nu va cunoaște întâi omul ce este lumea, nu ajunge vrcodată să cunoască cu câte mădulări este depărtat de lume și cu câte este legat de dânsa. Mulți sânt carii cu două și cu trei mădulări s'au despărțit de lume, și s'au înfrânat de la dânsese, socotindu-se streini a fi de lume întru petrecerea lor, pentru că nu au înțeles și nu au văzut cu înțelepciune că cu două mădulări au murit lumii, iar celelalte mădulări ale lor viețuiesc înlăuntrul trupului lumii. Însă nici măcar patimile lor nu au putut să și le simtă. Și întrucât nu le-au simțit, nici pentru tămăduirea lor s'au grijit.

Din cercetare prin dumnezeiasca vedenie, lume se mai zice și alcătuirea numelui celui cuprinzătoriu pus preste patimile cele împărțite. Și când voim a numi cuprinzătoriu pre patimi, le numim pre dânsese lume. Iar când voim a le osebi dupre felurile lor nume, le numim patimi. Iar patimile părți sânt din mersul curgerii lumii. Și unde patimile se sfârșesc, acolo lumea a stătut din curgerea ei. Iară patimile sânt acestea: dorul bogăției; adunarea a orice fel de lucruri; desfătarea trupului, dintru carea vine patima împreunării; dorul cin-

¹ Gr. în *pântecele mitrásului*. Se pare că textul folosit de către traducătorii în greacă avea această variantă, căci cuvântul *pântece* seamănă cu cuvântul *min-te* (*mad'a*) în siriacă. (N. ed. amer.)

² „Pricini”, aici în sensul de „cauze”. Siriacă: *...în cele vorbite*. (N. ed. amer.)

stirii, dintru care izvorăște pizma; isprăvnicia puterii; semețirea pentru buna-rânduială a stăpânirii; împodobirea și fala; slava cea omească, carea este pricină a pomnirii de rău; frica pentru trup. ¹Unde acestea se opresc din mersul lor, acolo, în parte, în măsura în care patimile se fac nelucrătoare, slăbește lumea din alcătuirea ei, rămânând nelucrătoare. Așa a fost și cu toți sfinții, căci când trăiau, morți erau. Căci în trup trăind, nu trupește viețuia. Și tu caută întru carile dintru aceste patimi ești viu, și atunci vei cunoaște întru câte părți viețuiești lumii, și întru câte ai murit. Când vei afla ce este lumea, din osebirea acestor lucruri vei ajunge să afli legătura ta cu lumea și slobozirea ta de dânsa. Și ca în scurt să zic, lumea este viețuirea cea trupească și «cugetul trupului»². Pentru aceea ridicarea cui va mai presus de lume se cunoaște și dintru acestea două: din bună-schimbarea viețuirii și din dreapta-socotire a gândurilor sale. Deci dintru cele ce odrăslesc în cugetul tău față de lucrurile la care cugetă întru gândurile sale, dintru acestea pricepi și măsura viețuirii tale: dupre carile lucruri tânjește firea ta fără de osteneală, și carile îmboldiri se stârnesc neconținut, și carile se pornesc din întâmplare; și de a priimit cugetul tău măcar vreo simțire a gândurilor celor netrupești, sau dacă toată mișcarea lui materialnică este; și dacă materialnicele acestea pățimașe sânt, sau că gândurile sânt doar întipăriri ale laturii trupești a lucrării vârtuților: căci cugetul fără de voie pe trece întru lucrurile cu care săvârșește vârtuțile. Și dintru acestea [din urmă] cugetul, în chip sănătos, primește pricina fierbințelii și adunarea gândurilor; căci cugetul, pentru neiscușința sa³, cu bun scop alege mai bine a se trudi trupește, deși nu lucrează aceasta cu împătımire. Și vezi iarăși de rămâne cugetul tău neatins de ascunsele înfruntări cu întipăririle gândurilor, din pricina unei mai puternice înfocări pentru Dumnezeu carea arc obiceiul a tăia pomnirile cele deșarte.

¹ De aici și până la sfârșitul paragrafului am urmat versiunea siriacă. (N. ed. amer.)

² Rom. 8: 7.

³ Gr. și siriaca de vest: *pentru iscușința sa*. Varianta lui Bedjan, folosită mai sus, este de preferat. (N. ed. amer.)

Aceste mici însemnări din capul acesta de ajuns sânt omului ca să îl lumineze, în loc de multe cărți, de va petrece întru liniște și are dreaptă socoteală¹. Atât de tare este întru om frica pentru trup, cât dintr'înșa de multe ori nu mai este în stare de nici un fel de lucrare vrednică de slavă sau cinste. Iar când frica pentru suflet umbrește preste frica cea pentru trup, atunci se topește frica pentru trup dinaintea fricii pentru suflet ca ceara de puterea văpăii căii întru dânsa. Iară Dumnezeului nostru fie slava în vecii vecilor. Amin.

C U V Â N T U L 3

Cum că fără de osteneală intră sufletul spre înțelegerea înțelepciunii lui Dumnezeu și a zidirilor Lui, de se va liniști și de lume, și de grijile vieții; căci atunci poate a cunoaște firea sa și comorile cele ce înlăuntrul său le are ascunse

ând nu intră din afară grijile vieții în suflet, ci rămâne în firea lui,² nu are trebuință de îndelungă osteneală ca să intre și să priceapă înțelepciunea lui Dumnezeu. Că despărțirea lui de lume și liniștea lui îl pornesc în chip firesc spre înțelegerea zidirilor lui Dumnezeu. Și dintru aceasta către Dumnezeu se înalță; și întru uimire făcându-se, este cuprins de minunare, și petrece lângă Dumnezeu. Căci când nu intră apă din afară preste izvorul sufletului, apa cea firească ce izvorăște într'însul face să irumpă noimele minunilor lui Dumnezeu pururea.³ Dar când sufletul se află lipsit de acestea, atunci sau oarecarea pricină din vreo streină pomenire a luat, sau simțirile au pornit asupra lui turburare prin întâlnirea cu lucrurile. Însă când simțirile se încuie

¹ Gr.: și este despărțit [de toate]. Siriaca poate avea și acest sens. (N. ed. amer.)

² Siriacă: Sufletul carele nu copleșește cele ale firii sale prin prea multa grijă de a aduna avuții. (N. ed. amer.)

³ Siriacă: apele, prin firea lor, scot bășici de aer, carile sânt minunate noime privitoare la Dumnezeu ce se ivesc pururea. (N. ed. amer.)

întru liniște și nu sânt slobozite a sări afară, și se învechesc pomenirile prin ajutorirea acesteia, atunci vei vedea ce sânt gândurile cele firești ale sufletului, și ce este firea sufletului, și ce comori are ascunse întru sineși. Iar comorile sânt noime netrupești ce se pornesc în suflet de la sineși, fără de purtare de grijă și osteneală pentru dânsule. Și nu știe omul că niște gânduri ca acestea se pot ivi în firea ome-nească. Căci cine l-a învățat aceste lucruri? Sau cum a priceput ceea ce, și înțeleasă fiind, cu neputință este altora arătată a se face? Sau cine i-a fost lui povățuitoriu spre ceea ce de la altul nicidecum a învățat?

Una ca aceasta este firea sufletului. Deci patimile adăugire sânt [firii], din pricini aflate în suflet. Însă prin fire nepătimaș este sufletul. Iar când auzi în Scriptură despre patimi sufletești și trupești, cunoaște cum că despre pricinile lor se grăiește. Că sufletul prin fire nepătimaș este. Dară cei ai filosofiei din afară nu priimesc aceasta, așijderea și cei ce urmează lor. Ci noi așa credem, că Dumnezeu pre cel dupre chipul Său nepătimaș l-au făcut (iară 'chip al Său' nu pre trup zic, ci pre suflet, carele este nevăzut). Că tot chipul din mai-nainte-aflat izvod se scoate. Și cu neputință este ca un chip văzut să înfățișeze asemănarea a ceva nevăzut.¹ Drept aceea se cuvinc ție a crede că patimile, dupre cum mai nainte am zis, nu sânt ale sufletului [prin fire]. Iar dacă cineva stă împotrivă celor zise, noi îl vom întreba, iară el răspunză.

Întrebare: Ce este firea sufletului? Oare este ceva nepătimaș și de lumină plin, sau ceva pătimaș și întunecat?

Răspuns: Dacă firea sufletului a fost odată străluminată și curată prin primirea fericitei lumini aceleia, asemenea se va afla și când către rânduiala cea din început se va întoarce. Drept aceea, când cu împătımire este mișcat [sufletul], în chip mărturisit afară de firea sa se află, precum adeverează fiii Bisericii. Deci patimile mai pre urmă au intrat în suflet, și nu este cu dreptate a zice că patimile sânt ale sufletului, măcar de și este mișcat de către dânsule. Se vădește deci că

¹ Gr.: Și cu neputință este cuiva a înfățișa un chip, nefiind mai nainte văzută de dânsul vreo asemănare a lui. (N. ed. amer.)

de cele din afară este mișcat, și nu de ale sale. Și dacă patimile se zic firești pentru că sufletul este mișcat de ele prin¹ mijlocirea trupului, atunci foamea, setea și somnul ar fi și ele firești [sufletului], fiindcă și întru acestea pătimește și împreună-suspină cu trupul: întru tăierea mădulărilor lui, și întru friguri, și întru boale, și întru cele asemenea. Căci prin părtășia sa cu trupul, sufletul împreună-pătimește durere cu el, precum cu adevărat și trupul cu dânsul; și sufletul spre veselie de veselia trupului este mișcat, și scârbele acestuia priimește.

Pentru suflet, și pentru patimi, și pentru curăția minții, prin întrebări și răspunsuri²

Întrebare: Ce este starea cea firească a sufletului, și ce este cea protivnică firii, și ce este cea mai presus de fire?

Răspuns: Starea firească a sufletului este cunoașterea zidirilor lui Dumnezeu, a celor simțite și a celor gândite. Starea cea mai presus de fire este mișcarea lui în dumnezeiasca vedenie a Dumnezeirii³ celei mai-presus-de-fiere (ὕπεροσίου). Starea cea protivnică firii este mișcarea lui de către patimi, precum a zis dumnezeiescul și marele Vasilie: «Sufletul, când se află potrivit firii sale, sus petrece; iar când se află afară de firea sa, jos pre pământ este. Iară când este sus, nepătimaș este; dar îndată ce firea lui se pogoară din rânduiala sa, patimile întru dânsa se află». Deci arătat este că patimile zise sufletești nu sânt ale sufletului prin fire. De ar fi așa, atunci sufletul ar fi mișcat de patimile trupului, cele vrednice de prihănire, la fel ca de foame și de sct. Ci fiindcă nu este pusă lui întru acestea lege, nu este la fel de vrednic de prihănire precum pentru celelalte patimi, carile sânt supuse prihănirii. Se întâmplă uneori ca Dumnezeu să îngăduie cuiva a lucra ceva ce pare cu necuviință, și în loc de prihănire și de muștrări, cu bune răsplătiri a i se răsplăti:

¹ Textul grecesc și Manuscrisul Siriatic Vatican 124 au aici *fără*, însă textul siriatic tipărit și contextul arată că este vorba de o greșală. (N. ed. amer.)

² Acest titlu este în grecește începutul unui nou Cuvânt. (N. ed. amer.)

³ Gr.: ...este mișcarea dumnezeieștii vedenii a Dumnezeirii. (N. ed. amer.)

precum Prorocul Osie, carele cu o curvă s'a însurat¹; și precum Ilie Prorocul, carele cu râvna lui Dumnezeu a ucis²; și precum cei ce cu săbiile pre părinții lor au omorât la porunca lui Moisi³. Însă zice-se cum că pofta⁴ și mânia⁵ în chip firesc se află în suflet, osebit de ceea ce ține de firea trupului, și că acestea sânt patimile lui.

Întrebare: Este oare pofta sufletului firească atunci când e aprinsă de către cele dumnezeiești, sau de către cele pământești și trupești? Și este oare mânia firească atunci când se zice că prin mânie firea sufletului se pornește spre râvnă pentru vreo trupească poftă, pizmă, slavă deșartă, și celelalte, sau când aceasta se pricinuiește din cele protivnice acestora? Răspunză la acestea cel ce grăiește împotrivă, și noi vom urma.⁶

Răspuns: Multe zice Dumnezeiasca Scriptură ||cu osebit scop||, și pune numiri de multe ori cu nepotrivire⁷, precum când cele ale trupului se zic despre suflet iar cele ale sufletului se zic despre trup, și nu le despărțește. Dară cei înțelepți pricep ||ceea ce citesc, adică ce vrea să zică Scriptura||. Tot astfel, cele ale Dumnezeirii Domnului (care nu se potrivesc cu firea cea omenească), s'au zis cu privire la preasfântul Său Trup; și iarăși, lucruri smerite s'au zis cu privire la Dumnezeirea Lui, carile țin de omenirea Lui. Și mulți, neînțelegând scopul dumnezeieștilor cuvinte, s'au poticnit aici cu neîndreptată poticneală. Tot așa este și cu numirile sufletului și ale trupului. Deci dacă vârtutea este în chip firesc sănătate a sufletului, atunci patimile sânt boală a sufletului ce vine asupra și năpădește firea lui, scoțându-o din sănătatea ei. Deci arătat este că în fieștecare fire sănătatea mai nainte este decât orișice boală ce s'ar întâmpla a veni asupra ei. Și dacă acestea așa sânt, precum cu ade-

¹ Osie 1: 2.

² 3 Împ. 18: 40.

³ Ieș. 32: 27.

⁴ Gr. ἐπιθυμία.

⁵ Gr. θυμός, *iuțimea*. (N. ed. amer.)

⁶ Aceasta este versiunea siriacă. (N. ed. amer.)

⁷ „Cu nepotrivire”, gr. καταχρηστικῶς, *în chip impropriu sau la figurat*. (N. tr.)

vărat și sânt, ||negreșit|| vârtutea se află în suflet în chip firesc, iar cele întâmplătoare sânt afară de firea lui. ||Căci cu neputință este ca lucrul ce are întâietate să nu fie firesc.||

Întrebare: Patimile cele trupești sânt ale trupului în chip firesc, sau din întâmplare? Și patimile sufletului, cele ce sânt întru dânsul pentru legătura cea cu trupul, în chip firesc ale lui se zic, sau metaforicește?

Răspuns: Nimenea cutează a zice că patimile sânt ale trupului doar metaforicește; cât despre cele ale sufletului, întrucât s'a cunoscut și s'a mărturisit de toți cum că firească este sufletului curăția, se cuvine a cuteza și a zice cum că patimile nicidecum sânt ale sufletului prin fire. Că boala a doua este după sănătate, și cu neputință este ca una și aceeași fire să fie și bună și rea. Drept aceea trebuință este ca una să fie mai înainte de cealaltă; iar cea carea a fost mai înainte este și cea firească, fiindcă tot lucrul cel întâmplătoriu nu al firii se zice, ci din afară venit asupra ei. Și fieștecărei întâmplări și veniri asupra, schimbare îi urmează. Iară firea nu se schimbă, nici se strămută.

Toată patima carea este spre folosul nostru, de la Dumnezeu este dăruită. Și patimile trupului spre folosul și creșterea lui sânt puse întru dânsul, asemenea și cele ale sufletului. Dar când silit ar fi trupul a ieși afară dintru a sa îndestulare, prin lipsirea celor ce sânt ale lui, și a urma sufletului, atunci slăbește și se vatămă. Și când sufletul, părăsind pre cele ce sânt ale lui, urmează trupului, îndată și el se vatămă, după dumnezeiescul Apostol carele zice: «Duhul pofteste împotriva trupului, și trupul împotriva Duhului; că acestea unele altora se împrotivesc» (Gal. 5: 17). Deci nimenea hulească pre Dumnezeu, zicând că El au pus patimile și păcatul preste firea noastră. Căci El au pus în firi ceea ce pre fieștecarea o crește. Însă când una dintre firi se învoiește cu cealaltă, atunci nu se mai află întru ale sale, ci întru cele protivnice. Căci dacă patimile s'ar afla în chip firesc în suflet, pentru ce s'ar vatăma de dânsule? Căci cele ce sânt ale firii nu strică pre fire.

Întrebare: Și pentru ce patimile trupului, ||împlinindu-se||, cresc și împuternicează pre trup, iar cele ale sufletului vatămă sufletul, deși sânt ale lui? Și pentru ce vârtutea pre trup adică îl muncește, iară pre suflet îl crește?

Răspuns: Nu vezi cum cele ce sânt afară de fire vatămă pre accasta? Că fieștecarea fire, apropiindu-se de cele ce sânt ale ei, de veselie se umple. Și voiești a cunoaște ce este osebit al său pentru fieștecarea din firile acestea? Vezi că cele ce ajută fieștecărei firi ale ei sânt; iar cele ce o vatămă, streine sânt și de afară venite asupră. Deci de vreme ce se cunoaște cum că patimile sufletului și trupului sânt împotrivnice unele altora,¹ urmează că, deși sufletul ar lucra ceva ce ajută trupului și odihă îi dă, aceasta nu trebuie socotită că este a firii sufletului. Căci cele ce sânt ale firii sufletului, moarte sânt trupului. Însă, în chip metaforicesc, sânt puse totuși în seama sufletului, și, pentru neputința trupului, nu poate de acestea a se slobozi câtă vreme este purtătoriu de trup. Căci, prin necuprinsa înțelepciune a lui Dumnezeu, părtaș s'a făcut sufletul prin fire cu cele mândnicioase ale trupului, din pricina unirii mișcării lui cu mișcarea trupului. Dar deși se împărtășesc astfel unul de altul, totuși mișcarea unuia este despărțită de mișcarea celuilalt, și voia de voie, și iarăși, trupul de duh. Firea rămâne cu totul neamestecată și nu își pierde însușirile². Fieștecarea dintre firi³, chiar dacă cu covârșire este făcută a se pleca ori spre păcat, ori spre vârtute, prin osebită voia sa se mișcă, și osebită odrașlă își zămislește. Și când sufletul este ridicat din grija trupului, atunci, prin lucrarea Duhului, el, în întregul lui, face să înflorească mișcărilor sale, și în mijlocul Ceriului între lucruri de necuprins înnoată. Însă, chiar când se întâmplă aceasta, se îngăduie trupului a-și păstra cunoștința celor ce sânt ale sale. Și iarăși, dacă întru păcate s'ar afla trupul, cugetările sufletului nu încetează a izvorî în minte.

¹ Cf. Gal. 5: 17.

² Gr.: *firea nu se schimbă*. (N. ed. amer.)

³ Adică cea a sufletului și cea a trupului. Manuscrisele grecești au aici variante diferite. (N. ed. amer.)

Întrebare: Ce este curăția cugetului?

Răspuns: Curat cu cugetul este nu acela ce nu cunoaște răul (căci ar fi ca dobitoacele), nici cel ce este cu firea în rânduială de prunci¹, nici iarăși cel ce nu se îndeletnicește vrcodată cu lucruri omenești²; ||și nici este curăția cugetului faptul de a nu cere de la oameni ceva dintru cele zidite||. Ci aceasta este curăția cugetului: răpirea întru cele dumnezeiești, carea vine dupre lucrarea vârtuților. Și nu îndrăznim a zice că pre aceasta a câștigat-o cineva fără de cercarea întru gândurile rele, căci atunci nu ar fi îmbrăcat cu trup. Căci, până la moarte, nu cutezăm a zice că firea noastră nu este luptată sau vătămată. Iară cercare întru gândurile rele zic nu a se supune lor, ci a pune început luptei cu dânsle.

Mișcarea gândurilor în om din patru pricini se face. Întâi, din voia cea firească a trupului; a doua, din nălucirea lucrurilor celor simțite ale lumii pre carile omul le aude și le vede; a treia, din deprinderile cele de mai nainte³ ce le are în minte și din abaterile sufletului; și a patra, din asuprelile dracilor, ce ne luptă întru toate patimile prin pricinile mai nainte zise. Pentru aceasta până la moarte nu poate omul a nu avea gânduri și război cât este în viața trupului cestuia.⁴ Că dacă mai nainte de nimicirea lumii și mai nainte de

¹ Adică slab de minte. (N. ed. amer.)

² Aceasta este varianta din Manuscrisul Siriac Vatican 124. Greaca are aici *nici cel ce ia față*, adică este părtinitor. Traducătorii în greacă au citit în siriacă cuvântul *ochi* în loc de *lucruri* – cele două fiind foarte asemănătoare – și au tradus *ochi* prin *față*. (N. ed. amer.)

³ „Deprinderile cele de mai nainte”, gr. πρόληψις, desemnează în graiul nevoiței „întipărirea mentale” sau „obișnuințele” dobândite din experiențele anterioare. Același termen ascetic este tradus în alte texte vechi românești prin „mai-nainte-prinderi-în-minte”. (N. tr.)

⁴ De la începutul paragrafului până în acest loc siriaca are următoarea versiune: *Lupta cu gândurile din patru pricini de obște se stârnește în cuget, ce stau la temelii mișcării tuturor patimilor de tot felul. Pentru aceea nu poate a se slobozi omul în viața de acum de pomenirile lumii cesteia, și măcar de va fi și luptătoriu de frunte, au și unul precum Pavel, nu poate a se socoti desăvârșit. Însă măcar de și este supărat de patimi din ceste patru pricini – adică trupul, prin mișcărilor sale rânduie de fire; lumea, prin lucrurile sale, cu mijlocirea*

moarte se poate strica una dintre aceste patru pricini, sau de este cu putință a nu căuta trupul cele de nevoie și a nu fi silit a pofti ceva din lucrurile ceste lumești – judecă tu. Iară de este fără de noimă¹ a cugeta vreuna din acestea, fiindcă firea trebuință are de lucrurile ceste lumești, urmează că patimile se mișcă în tot omul purtătoriu de trup, și vrând, și nevrând el. Pentru aceasta de nevoie este a se păzi tot omul. Patimă zic nu pre un [fel] numai, care arătat și des întru dânsul se mișcă, nici pre două, ci pre mai multe feluri, ca unul ce poartă trup.² Și măcar că cei ce au biruit patimile prin vâtuți se supără de gânduri și de asuprelile celor patru pricini, ci nu se covârșesc de acestea, fiindcă putere au, și cugetul lor întru bune și dumnezeiești pomeniri se răpește.³

Întrebare: Prin ce se osebește curăția cugetului de curăția inimii?

Răspuns: Alta este curăția cugetului, și alta este a inimii, ||precum una este mădulariul și alta trupul întreg||. Căci cugetul este una din simțirile sufletului, dară inima este cea care cuprinde și ține simțirile cele lăuntrice: ||ea este simțirea simțirilor||, adică rădăcina lor. Iar dacă rădăcina este sfântă, atunci și ramurile sfinte sânt. Adică de se va curăți inima, arătat este că și toate simțirile se cură-

simțirilor; sufletul, prin gânduri, amintiri și puteri abătătoare; și dracii, prin lucrarea [tuturor] celor mai nainte zise – totuși, măcar de se și turbură scurtă vreme de către dânsule, întru mai slăvite lucruri se răpește, pre carile prin înțelegerile sale le pricepe. (N. ed. amer.)

¹ Sau: *absurd* (gr. ἄτοπος). (N. tr.)

² „Patimile se mișcă în om actual, sau ele zac în el potențial, și totuși el poate să nu și le însușească, poate să păstreze o anumită distanță față de ele, chiar dacă le simte. Aceasta înseamnă că există în om o luptă aproape continuă între eul său și patimi, sau e necesară o continuă pază”. (D. Stăniloae, în *Filocalia* vol. X, Ed. IBMBOR, București, 1981, p. 414, nota 517.)

³ Compară această frază cu sfârșitul notei 2 de la pagina anterioară. În loc de aceasta siriaca are următoarele: *Dar dacă omul s'ar obrăznici din pricina slăbiciunii gândurilor sale și a pușinătății războaielor celor grele, noi zicem că oamenii, oricare ar fi, nu de trudă au trebuință, ci de multă trezvie. (N. ed. amer.)*

țesc.¹ Căci cugetul, de va face oarecarea sânguință întru citirea dumnezeieștilor Scripturi, sau și se va osteni puțin întru postiri, întru privegheri și întru liniștire, uita-va petrecerea lui cea de mai nainte, și curat va fi, câtă vreme de grijile cele streine se va depărta. Ci nu va fi curăția lui statornică, că precum degrab se curățește, așa și degrab se întină. Dară inima numai prin multe scârbe se curățește, și prin lipsiri, și prin depărtarea de toată părtășia cu lumea, și prin murirea față de toate lucrurile. Și curățită fiind, din lucrurile cele mici nu se întină curăția ei, nici se îngrozește de războaiele cele mari și arătate, de cele înfricoșate zic, căci a câștigat stomac tare, carele poate degrab a mistui toată hrana carea este celor neputincioși nemistuită. Că așa s'a zis de către doftori, cum că toată mâncarea cărnurilor cu anevoie de mistuit este, dară multă putere punc în trupurile cele sănătoase când stomac tare o va priimi. Tot așa, fieștecarea curăție carea degrab se face, și în puțină vreme, și cu puțină osteneală, degrab se și desface și se întină. Dară curăția cea venită prin multe scârbe, și prin lungă vreme dobândită întru cea mai înaltă părțică a sufletului², nu se primejduiește de vreoarecarea măsurată asuprire.

Pentru simțiri, întru care și pentru ispite³

Simțirile cele curate⁴ și adunate pace nasc sufletului, și nu îl lasă să cerce înfruntare⁵; iar când sufletul nu va lua simțire a lucrurilor, biruința fără de luptă se va face. ⁶Însă de se va negriji întru aceasta sufletul, nu va putea a rămâne cu întemeiere; și de a intrat vreoarecarea simțire, silit va fi a se lupta din greu spre a o izgoni dintr'însul. Însă își va pierde cea dintru început așezare întru limpedea cu-

¹ Siriacă: *Dar aceasta nu este așa dacă numai una dintre ramuri e sfințită.* (N. ed. amer.)

² Acesta este sensul din siriacă. (N. ed. amer.)

³ Acest titlu este începutul unui nou Cuvânt în grecește. (N. ed. amer.)

⁴ Gr. αἱ σὺμφωνεῖς, cele cu întreagă-cugetare. (N. tr.)

⁵ Gr. *să ia cercare* (= să aibă experiență) a lucrurilor. (N. ed. amer.)

⁶ De aici și până la sfârșitul paragrafului am tradus versiunea siriacă din Manuscrisul Siriac Vatican 124. (N. ed. amer.)

răție¹ și fireasca sa nevinovăție. Căci cei mai mulți dintre oameni, sau și toată lumea, pentru această pricină² ies din așezarea cea firească și din limpedea curăție ce este înainte-mergătoare a cunoașterii feluritelor lucruri. Pentru aceasta, precât se învâluiesc oamenii cu lumea, pre atât mai cu anevoie le este a-și câștiga iarăși limpedea curăție, din pricina cunoașterii mulțimii răutăților. Abia de mai poate câte unul din mulți de iznoavă a se întoarce la așezarea sa cea dintru început pre vreo altă cale³. Însă cu mult mai bine-încuviințată⁴ este simplitatea, decât felurilele căi de [a dobândi] iertarea.

De frică este trebuință firii omenești, ca pre hotarele ascultării celei către Dumnezeu să le păzească. Însă dragostea cea către Dumnezeu pornește pre om spre dorirea lucrării vârtuților, și prin dragoste se răpește spre facerea binelui. Prin fire, duhovniceasca cunoaștere este a doua după lucrarea vârtuților, însă mai nainte de amândouă povățuiește frica și dragostea; și iarăși, mai nainte de dragoste povățuiește frica. Tot carele cu nerușinare zice că cu puțință este a câștiga cele mai desăvârșite vârtuți mai nainte de lucrarea celor începătoare, a pus, fără de îndoire, cea dintâi temelie a pierzării sufletului său. Că aceasta este calea Domnului, ca lucrurile mai desăvârșite dintru cele de mai nainte să se nască.

¹ Gr. καθαρότης. Aceasta este traducerea termenului siriatic *shapyutha*, care înseamnă *claritate, limpezime, transparență, seninătate*. Un cer curat este și senin. Unii spun că termenul ar fi echivalentul grecescului ὁπόθεια, *nepătimitire*. Pentru Sfântul Isaac starea primordială a sufletului este una de *limpede curăție* (engl. *limpid purity*) și se aseamănă cu starea lui Adam înainte de a gusta din pomul cunoașterii binelui și răului. Cunoașterea luminează și patimile îl fac pe om să-și piardă limpezimea care este și firească, și specifică sufletului său. Scriitorii ascetici est-sirieni de mai târziu au folosit termenul *shapyutha* într'un sens ceva mai tehnic, cu referire la una din treptele vieții duhovnicești. (N. ed. amer.)

² Greaca are aici pentru *nepăsarea lor*, explicând pricina. (N. ed. amer.)

³ În loc de *pre vreo altă cale* greaca are această frază explicativă: *Pentru aceasta se cuvine cu întemeiere a-și păzi fieștecăre om simțirile sale și cugetul de asuprelor pururea; că de trezvie multă este trebuință, și de străjuire, și de ferire*. (N. ed. amer.)

⁴ Sau mai frumoasă. (N. ed. amer.)

Să nu schimbi dragostea fratelui tău cu dragostea oricăruia din lucrurile cele trecătoare, fiindcă dragostea pre Cel mai scump decât toate tănuie în lăuntru Îl are.¹ Lasă pre ceste mici, ca să afli pre cele mari. Defaimă pre cele de prisosit și fără cinste, ca să afli pre cele cu adevărat cinstite. Fă-te ca mort în viața ta, și nu vei trăi spre moarte. Dă pre sineți a muri întru luptări, mai vârtos decât a trăi întru negrijă. Că nu numai cei ce pentru credința cea întru Hristos au priimit moartea sânt mucenici, ci și cei ce pentru păzirea poruncilor Lui mor.

Nu fi necugetat întru cererile tale, ca să nu ocărăști pre Dumnezeu prin micimea cunoașterii tale. Fii înțelept întru rugăciunile tale, ca să te învrednicești celor slăvite. Cere pre cele cinstite de la Cea ce dă fără de pizmire, ca să primești și cinste de la El pentru voirea ta cea înțeleaptă. Înțelepciune a cerut Solomon, și împreună cu dânsa împărăția pământescă a priimit, căci înțelepțește a cerut, zic adică de la Marele Împărat.² Elisei îndoit a cerut pre harul Duhului carele era întru dascălul său, și nicidecum s'a lipsit de

---

¹ Textul siriac se continuă cu următorul pasaj: *Ceea ce este lucrul materialnic pentru ochii trupești, aceea este purtarea pătimașă pentru puterea văzătoare ascunsă. Și ceea ce sânt întunecatele patimi pentru al doilea chip al fireștii vedenii (theoria), aceea sânt patimile pentru fireasca statornică așezare; și în acest chip se leagă una de alta în înșiruirea feluritelor vedenii (theoria). Când mintea este prinsă în fireasca statornică așezare, ea sălășluiește în îngereasca vedenie (theoria), adică în cea dintru început și firească theoria, carea se mai numește și mintea despuiată. Dar când mintea se află întru a doua cunoaștere, cea firească, ea suge, așa-zicând, și se întărește cu lapte de la sân. Aceasta se cheamă haina cea din afară a treptei sus-pomenite [adică a minții despuiate]. Ea este așezată duple curăție, întru carea intră cugetul mai întâi. Aceasta îi și premerge cu ființarea, căci este întâia treaptă a cunoașterii, deși este cea mai de pre urmă în cinste. Din această pricină se mai numește și a doua, și este asemenea oarecărui slove scrise prin carile mintea se iscusește și se curățeste pentru urcarea pre a doua treaptă, carea este desăvârșirea mișcărilor cugetului și treapta aflată alături de dumnezeiasca vedenie (theoria). Haina cea din afară a minții sânt simțirile, însă despuierea ei este a fi mișcată de către nematerialnicele dumnezeiești vedenii.* (N. ed. amer.)

² Cf. 3 Împ. 3: 9 și urm.; Întel. lui Solomon 7: 7 și urm.

cererea sa.¹ Căci acela ce de la un împărat cere cele proaste, cinstea acestuia defaimă. Israil a cerut cele proaste, și urgia lui Dumnezeu a priimit. Că a încetat a se minuna de lucrurile lui Dumnezeu, de minunile Lui cele înfricoșate, și poftele pântecelui său a cerut. «Și încă fiind mâncarea în gura lor, și urgia lui Dumnezeu s'a suit preste dânșii»². Adu lui Dumnezeu după slava Lui cererile tale, ca să se mărească înaintea Lui vrednicia ta, și să se bucure de tine. Că precum, dacă cere cineva de la împăratul o măsură de gunoi, nu numai pre sineși necinstește, pentru prostimea cererii sale, fiindcă multă necunoștință a arătat, ci și ocară pune asupra împăratului, pentru cererea sa – așa și acela ce, întru rugăciunile sale, cere cele pământești de la Dumnezeu. Că iată îngerii și arhanghelii, carii sânt cei mai întâi ai Împăratului, la tine privesc în vremea rugăciunii tale, ce fel de cerere vei cere de la Stăpânul lor, și se uimesc și se bucură când văd pe cel pământesc gunoiul său părăsind, și pre cele cerești cerând.³

Nu cere de la Dumnezeu lucru pre carele El mai înainte Se grijește fără de cerere a ni-l da, și nu numai celor ai Săi și iubiți, ci și celor ce sânt streini de cunoașterea Lui. «Că nu fiți», zice, «ca neamurile, bârfind întru rugăciuni» (Mt. 6: 7), «că ceste trupești neamurile caută» (Mt. 6: 32), au zis Domnul. «Dară voi nu vă grijiți ce veți mânca, au ce veți bea, au cu ce vă veți îmbrăca. Că știe Tatăl vostru că aveți trebuință de acestea» (Mt. 6: 31-32). Fiul nu mai cere de la tatăl său pâine, ci cere cele mari și cele înalte ale casei tatălui său. Că pentru neputința cugetului oamenilor [de rând] au poruncit Domnul a se cere pâinea cea din fieștecarea zi; că vezi ce au poruncit celor desăvârșiți cu cunoașterea și sănătoși cu sufletul: «Nu vă grijiți», zice, «pentru mâncare au pentru îmbrăcăminte» (Mt. 6: 28); că dacă de dobitoacele cele necuvântătoare, și de paseri,

¹ Cf. 4 Împ. 2: 9.

² Ps. 77: 30-31.

³ În textul grecesc tipărit sfârșitul paragrafului sună astfel: *...și se uimesc și se bucură când ar vedea pe cel pământesc trupul său părăsind, și pre cele cerești cerând; precum se mahnesc iarăși asupra celui ce a lăsat pre cele cerești și cere gunoiul său.* (N. tr.)

încă și de înseși cele neînsuflețite are purtare de grijă, au nu cu mult mai vârtos de noi? (cf. Mt. 6: 26). «Ci căutați mai vârtos Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și acestea toate se vor adăuga vouă» (Mt. 6: 33).

De te vei ruga lui Dumnezeu pentru vreun lucru, și îndelung va îngădui a nu te asculta degrab, nu te scârbi, că nu ești decât Dumnezeu mai înțelept. Iară aceasta se întâmplă ție sau pentru că ești nevrednic a dobândi cererea, sau pentru că nu sânt căile inimii tale deopotrivă cu cererile tale, ci împrotivnice, sau pentru că încă nu ai ajuns la măsura de a primi darul pre carele îl ceri.¹ Fiindcă nu se cuvine nouă către măsuri mari mai nainte de vreme a alerga², ca să nu se facă darul lui Dumnezeu netrebnic prin grăbnicia priimirii lui. Că tot ce cu lesnire se primește, degrab se și pierde. Dară fieștecare lucru ce cu trudă se află, cu străjuire se și păzește.

Însetoșează pentru Hristos, ca să te îmbete de dragostea Lui. Închide ochii tăi de către cele veselitoare ale vieții³, ca să te învrednicești de la Dumnezeu a împărăți întru inima ta pacea Lui. Înfrânează-te de la lucrurile ce se văd de ochii tăi, ca bucuriei celei duhovnicești să te învrednicești. De nu ar fi plăcute lui Dumnezeu lucrurile tale, să nu ceri de la Dânsul cele preaslăvite, ca să nu fii ca un om ce ispitește pre Dumnezeu. Precum este viețuirea ta, așa se cuvinc a fi și rugăciunea ta. Căci cu neputință este, legat fiind cineva cu ceste pământeste, a căuta cele cerești, și cu neputință este cela ce întru cele lumești se îndeletnicește, pre cele dumnezeiești să ceară. Pentru că dorința fieștecărui om din faptele lui se arată, și întru carile lucruri își arată sânguința, pentru dânsule se nevoiește întru rugăciune. Cel ce voiește pre cele preamari nu se îndeletnicește cu cele mai proaste.

---

¹ Siriacă: ...sau fiindcă măsura ta ascunsă este încă necoaptă pentru mărimea lucrului. (N. ed. amer.)

² Siriacă: ...nu se cuvine ca lucrurile cele mari să cadă degrab în mâinile noastre. (N. ed. amer.)

³ Siriacă: ...cele de preț ale acestei lumi. (N. ed. amer.)

Fii slobod, împreună-legat fiind cu trupul, și pentru Hristos arată ascultare întru slobozenia ta. Fii încă și chibzuit întru blândețea ta, ca să nu pătimești furare. Iubește smerenia întru toate lucrurile tale, ca să te izbăvești de cursele cele neînțelese ce se află pururea în afara căii celor smerit-cugetători. Nu lepăda necazurile, căci printr'însele întru cunoașterea adevărului intri; și nu te teme de ispite, căci întru dânsle afli pre cele de cinste. Roagă-te ca să nu intri în ispitele cele sufletești, dar către cele trupești gătește-te cu toată tăria ta. Căci fără de acestea nu poți să te apropii de Dumnezeu, fiindcă înlăuntrul lor se află dumnezeiasca odihnă. Cea ce fuge de ispite, fuge de vârtute. Iară ispită¹ zic nu a poftelor, ci a necazurilor.

Întrebare: Cum oare aceasta: «Rugați-vă ca să nu intrați în ispită» (Mt. 26: 41), se va împreună-glăsui cu aceasta: «Nevoiți-vă a intra prin ușa cea strâmtă» (Lc. 13: 24)? Și iarăși cu aceasta: «Nu vă temeți de cei ceucid trupul» (Mt. 10: 28), și cu aceasta: «Cea ce își va pierde sufletul pentru Mine, îl va afla» (Mt. 10: 39)? Cum dar pretutindenea ne îndeamnă Domnul către ispite, iar aicea ne-au poruncit: «Rugați-vă ca să nu intrați întru dânsle»? Căci carea vârtute este fără de necaz și fără de ispită? Sau carea ispită este mai mare decât a pierde cineva pre sineși, întru carea a intra noi pentru Dânsul ne-au poruncit? «Că cine», zice, «nu va ridica crucea sa, și nu va urma pre urma Mea, nu este vrednic de Mine» (Mt. 10: 38). Cum dar întru toată învățătura Sa poruncindu-ne a intra în ispite, aicea ne-au poruncit a ne ruga ca să nu intrăm? «Că prin multe necazuri», zice Pavel, «se cuvine vouă a intra în Împărăția Cerurilor»². Și iarăși: «În lume necazuri veți avea» (In. 16: 33), și «Întru răbdarea acestora câștigați sufletele voastre»³.

O, subțirătatea căii învățăturilor Tale, Doamne! De carea afară stă totdeauna cea ce nu cu pricepere și cu cunoaștere citește. Când

¹ Gr. *πειρασμός*. Sensul de bază al cuvântului este acela de *încercare*; uneori îl vom traduce și astfel, în funcție de context. Echivalentul latin este *tentatio*, *atac* dar și *încercare*. (N. ed. amer.)

² Cf. Fap. 14: 22.

³ Cf. Lc. 21: 19.

au poftit fiii lui Zevedei și maica lor șederea cea împreună cu Tine întru Împărăția Ta, accstea ai zis lor: «Puteți a bea păharul ispitelor pre carele Eu voi să-l beau, și cu botezul cu carele Eu mă botez să vă botezați?»¹. Și cum aicea, o, Stăpâne, ne lași a ne ruga ca să nu intrăm în ispită? Pentru carile ispite poruncești nouă să ne rugăm a nu intra întru dânselle?

Răspuns: Roagă-te, zice El, ca să nu intri în ispitirile credinței tale. Roagă-te ca, prin părerea de sine a cugetului tău, să nu intri în ispitele cele cu dracul hulei și al mândriei. Roagă-te ca să nu intri, dupre slobozirea lui Dumnezeu, întru arătată ispită a diavolului, pentru gândurile cele rele ce ai priimit în cugetul tău, pentru carile și slobozire [spre ispită] ți s'a făcut.² Roagă-te, ca să nu se depărteze de la tine îngerul³ întregii-cugetării tale, ca să nu fii luptat cu înfocat război al păcatului și despărțit să fii de la dânsul. Roagă-te ca să nu intri întru ispita vreunei întărâtări cu cineva. Roagă-te ca să nu intri întru ispitele sufletului⁴ prin îndoieli ||și zădări⁵||, de carile sufletul spre mare luptare cu năsâlnicie este tras. Însă ispitele trupului cu tot sufletul gătește-te a le priimi, și cu toate mădulările tale înnoată întru dânselle, și ochii tăi umple de lacrimi, ca să nu se depărteze de la tine îngerul ce te păzește. Că fără de ispite pronia lui Dumnezeu nu se vede, și îndrăzneala cea către Dumnezeu cu neputință este a câștiga, și pre înțelepciunea Duhului cu neputință este a deprinde, nici poate dumnezeiescul dor întru tine a se întări. Că mai nainte de ispite ca oarecarele strein se roagă omul lui Dumnezeu; dară când intră întru ispite pentru dragostca Lui, și nu priimește schimbare, îndată ca pre un datornic are pre Dumnezeu, și ca un adevărat prieten se socotește la Dumnezeu, căci pentru voia Lui bă-

¹ Cf. Mt. 20: 21.

² Siriacă: ...întru arătate ispite ale simțirilor, pre carile diavolul știe cum să le aducă asupra ta, când îngăduie Dumnezeu, pentru cele nebunești gânduri cugetate de tine. (N. ed. amer.)

³ Siriacă: martorul. (N. ed. amer.)

⁴ Citim τῆς ψυχῆς (*sufletului*) în loc de διψυχίας (*îndoirii sufletului*), conform cu siriaca. (N. ed. amer.)

⁵ Zădărire: provocare, stârnire, incitare. (N. tr.)

tut-a război cu vrăjmașul Lui, și l-a biruit. Aceasta este «Rugați-vă ca să nu intrați în ispită». Și iarăși, roagă-te ca să nu intri întru ispita cea înfricoșată a diavolului pentru trufia ta, ci pentru că iubești pre Dumnezeu și dorești ca puterea Lui împreună să lucreze cu tine și să biruiască prin tine pre vrăjmașii Săi. Roagă-te ca să nu intri întru ispitele acestea pentru răutatea¹ gândurilor și faptelor tale, ci ca să se cerce dragostea ta cea către Dumnezeu și să se slăvească puterea Lui întru răbdarea ta.

**Pentru milostivirea Stăpânului, prin carea dintru înălțimea
măreției Sale spre nepuțința oamenilor
S'au pogorât; și pentru ispite²**

Și iarăși, dacă cu înțelegere vei lua aminte, Domnul nostru și pentru ispitele cele trupești ne-au poruncit să ne rugăm, purtare de grijă pentru noi făcând, dupre chipul milei Sale și dupre măsura harului Său. Căci cunoscând El firea noastră că este slabă, pentru pământimea și șubretimea trupului, și cum că nu poate [firea] a sta împotriva ispitelor când în mijlocul lor ar fi, și cum că pentru aceasta cădem din adevăr și întoarcem spatele, biruindu-ne de scârbe, ne-au poruncit a ne ruga ca nu de năprasnă să cădem întru ispite, de este cu puțință fără de dânsese bine a plăcea lui Dumnezeu.

Însă dacă de năprasnă întru înfricoșate ispite am cădea din pricina căutării vreunei mari vârtuți, și nu s'ar putea săvârși vârtutea în vremea aceea de nu le-am răbda, nu se cuvine nici pre înșine a cruța, nici pre ceilalți. Nici iarăși de frică a părâsi blagorodnicul³ și cinstitul lucru întru carele viața sufletului învistiertă este, nici a folosi ca acoperământ pentru slăbănogeala noastră⁴ cuvintele: «Rugați-vă ca să nu intrați în ispită». Că pentru unii ca aceștia s'a zis

¹ Siriacă: *nebunia*. (N. ed. amer.)

² Acest titlu este începutul unui nou Cuvânt în grecește. (N. ed. amer.)

³ Blagorodnic: nobil, ales. (N. tr.)

⁴ Gr.: ...nici pricinuirii a aduce și dogme ale trândăviei, adică... Probabil că traducătorii au citit *tahwitha* (*dovedire*) în loc de *tahpitha* (*vâl, acoperământ*). (N. ed. amer.)

cum că «prin poruncă întru ascuns păcătuiesc». Deci de s'ar întâmpla omului și ar veni asupra lui ispită, și silit ar fi ca să calce vreuna din poruncile lui Hristos, adică să părăsească întreaga-cugetare ori viețuirca cea monahicească, sau de Credință a se lepăda, sau a nu se lupta pentru Hristos¹, sau a zădărnici vreuna din porunci, acesta, de se va teme și nu va sta împotrivă cu vitejie către ispite, din adevăr va cădea.

Deci de acum cu toată puterea să trecem cu vederea trupul, și sufletul să îl dăm lui Dumnezeu, și întru numele Domnului în lupta ispitelor să intrăm. Și Cela ce au mântuit pre Iosif în pământul Eghiptului, și l-au arătat icoană și chip al întregii-cugetări²; și Cela ce pre Daniil nevătămat l-au păzit în groapa leilor³, și pre cei Trei Tineri în cuptoriul focului⁴; și Cela ce au izbăvit pre Ieremia din groapa noroaielelor⁵ și i-au dăruit milă în mijlocul taberei haldeilor⁶; și Cela ce au scos pre Petru din temniță, ușile fiind încuiate⁷, și pre Pavel l-au mântuit din adunarea iudeilor⁸; și, în scurt a zice, Cela ce totdeauna în tot locul și laturea⁹ este împreună cu robii Săi, și arată puterea Sa și biruința întru dânșii, și prin multe minuni îi ferește, și arată lor mântuirea Sa întru toate necazurile lor, El și pre noi să întărească și să mântuiască din mijlocul valurilor celor ce ne înconjoară. Amin.

Deci fie nouă râvnă în sufletele noastre împotriva diavolului și a rânduitorilor lui, în ce fel au avut Maccavcii, și Sfinții Proroci, și Apostolii, și Mucenicii, și Cuvioșii, și Dreptii. Carii s'au arătat a fi de partea dumnezeieștilor legi și a poruncilor Duhului în laturi înfricoșate și întru ispite preacumplite. Și au lepădat lumea și trupul

¹ Siriacă: *a nu da mărturie pentru Cuvântul lui Dumnezeu*. (N. ed. amer.)

² Fac. 39: 1 și urm.

³ Daniil 6: 16 și urm.

⁴ Daniil 3: 20 și urm.

⁵ Ier. 38: 6 și urm.

⁶ Ier. 40: 1 și urm.

⁷ Fap. 12: 7 și urm.

⁸ Fap. 21: 30 și urm.

⁹ Siriacă: *neamul/generația*. (N. ed. amer.)

înapoia lor, și au răbdat întru dreptatea lor, nebiruindu-se de primejdiile ce le înconjuraseră și sufletele și trupurile, ci biruind cu vitejie; ale căror numele sânt scrise în cartea vieții până la venirea lui Hristos. Și învățătura lor păzită este, prin porunca lui Dumnezeu, spre învățătura și întărirea noastră, precum dă mărturie fericitul Apostol¹, ca înțelepțiți să ne facem, și să aflăm căile lui Dumnezeu, și înaintea ochilor să avem istorisirile despre ei și viețile lor ca niște chipuri însuflețite și vii, și să luăm de la dânșii pildă, și pre drumul lor să alergăm, și lor să ne asemănăm. Că dulci sânt dumnezeieștile cuvinte sufletului celui preaînțelept, ca o hrană ce desfată trupul; și dorite sânt istorisirile despre cei drepți în urechile blânzilor, precum este pururea-adăparea cu apă sadului celui de curând sădit.

Deci aibi, iubite, în cugetul tău purtarea de grijă a lui Dumnezeu, pre carea dintru început și până acum cu mai nainte cunoștință o împarte², ca pre o doftorie bună vederilor celor slăbite, și ține la sineți pomenirea acesteia în tot ceasul. Și socotește, și chibzuiește, și te învață întru dânsele, ca să te deprinzi a lua aducere-aminte de mărirea cinstei lui Dumnezeu în sufletul tău, și să afli sufletului tău viață vecinică întru Hristos Iisus, Domnul nostru, Carele S'au făcut «mijlocitoriu între Dumnezeu și oameni» (1 Tim. 2: 5), fiind Celce-unește în cele două firi ale Sale³; spre a Căruia slavă, ce înconjoară Scaunul mării Lui, Cetele Îngerilor a se apropia nu pot, dară pentru noi văzut S'au făcut în lume în chip prost și smerit, precum zice Isaia: «Văzut-am pre El, și nu avea chip, nici frumusețe» (Is. 53: 2). Cel Ce de toată firea cea zidită este nevăzut S'au îmbrăcat cu trup, și iconomia au săvârșit spre mântuirea și viața tuturor neamurilor celor ce printru'Însul s'au curățit. Căruia se cuvine slava și stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

¹ Cf. Rom. 15: 4.

² Siriacă: *care a fost împărțită oamenilor din vechime*. (N. ed. amer.)

³ Sau: *Unitorul prin cele două firi ale Sale*, sau *unit în cele două firi ale Sale*, dacă citim un participiu pasiv în loc de unul activ (formele lor fiind identice în siriacă). Greaca are aici: *Cel din amândouă unit*, pe când Manuscrisul Siriac Vatican 124: *unit din cele două [firi]*, ceea ce este o interpolare vădită. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 4

Pentru dragostea lui Dumnezeu și pentru lepădare, și pentru odihna cea întru Dânsul

ufletul carele iubește pre Dumnezeu, întru singur Dumnezeu odihna își are. Apucă înainte și dezleagă de la tine toată legătura cea din afară, și atunci vei putea a-ți lega inima de Dumnezeu; că înainte-mergătoarea unirii cu Dumnezeu este dezlegarea de materie. Mâncarea pâinii, dupre înțârcare se dă pruncului; și omul carele voiește întru cele dumnezeiești a se lăți, datoriu este mai înainte a se înțârca de lume, precum pruncul de țâțele maicii. Că lucrarea cea trupească este înainte-mergătoarea celci sufletești, precum la facere zidirea trupului este înainte-mergătoarea zidirii sufletului.¹ Cel ce nu a câștigat lucrarea cea trupească, nici pre cea sufletească o poate avea, căci aceasta dintru aceea se naște, precum spicul din grăunțul cel gol al grâului. Și cela ce nu are lucrarea cea sufletească, de darurile cele duhovnicești s'a lipsit.

Nu se aseamănă suferințele veacului cestuia, cele pentru adevăr, cu desfătarea cea gătită celor ce rău-pățimesc întru faptele cele bune.² Precum celor ce seamănă cu lacrimi urmează mănunchile bucuriei³, așa urmează bucurie relei-pățimiri celei pentru Dumnezeu. Pâinea cea cu multe sudori dobândită, dulce se arată plugariului; și dulci sânt lucrările cele pentru dreptate inimii ce a priimit cunoașterea lui Hristos. Rabdă defăimarea și smerenia cu voie bună, ca să aibi îndrăzneală către Dumnezeu. Tot cuvântul aspru suferindu-l omul întru cunoștință, fără a fi săvârșit mai înainte vreo nelegiuire față de cel ce l-a grăit, cunună de spini pune atunci pre capul său, și

¹ Vezi Fac. 2: 7. Aceasta este varianta din textul siriac tipărit. Respingere a învățaturii origheniste [despre preexistența sufletului față de trup]. Manuscrisul Siriatic Vatican 124 are varianta: *precum se întâmplă cu însuflarea sufletului*. Greaca are: *precum lutul de sufletul cel suflat întru Adam*. (N. ed. amer.)

² Vezi Rom. 8: 18.

³ Vezi. Ps. 125: 5-6.

fericit este, că în vremea întru carea nu știe, cu nesticăcioasă cunună se încununează.

Cela ce întru cunoștință fuge de slava deșartă, acesta a simțit în sufletul său ||nădejdea|| veacului ce va să fie. Monahul carele zice că a lăsat lumea, și dupre aceea se luptă cu oamenii pentru oarecarea trebuință, ca să nu îi lipsească lui ceva din odihna lui, acesta orb desăvârșit este, căci trupul¹ adică de bunăvoie cu totul întreg l-a părăsit, și pentru un mădulariu al său bate război și se luptă. Cugetul celui ce fuge de odihna veacului cestuia, pre veacul ce va să fie a văzut. Iar cel cu iubirea de agoniseală legat, rob al patimilor este. Nu socoti cum că numai agonisirea aurului și a argintului este iubire de agoniseală, ci agonisirea a tot lucrul de carele atârnă voirea ta. Nu lauda pre cela ce cu trupul rău pătimește, dar lasă slobode simțirile sale – zic adică auzul, și gura cea căscată și neînfrănată, și ochii cei răsfiirați. Când sufletului tău hotare vei pune, a se chivernisi el cu ale milei [fapte], obicinuieste-ți sufletul să nu caute îndreptățirea ta întru alte lucruri, ca să nu te afli cu o mână adică lucrând, iară cu cealaltă risipind; că acolo trebuință este de purtare de grijă, iară aicea, de lărgime a inimii. Și cunoaște cum că a lăsa datornicilor greșalele lor, din lucrurile dreptății este; atunci vei vedea pretutendeni în cugetul tău liniște și strălucire. Când te vei sui mai presus de calea dreptății, întru tot lucrul tău de slobozenic te vei alipi.²

Oarecarele din sfinți a grăit pentru aceasta, zicând: «Milostivul, de nu va fi drept, orb este»³. Adică să dea altuia din cele ce însuși a săvârșit prin ostenele și prin trudele sale, și nu din cele săvârșite prin minciună, prin strămbătate și prin șiretlicuri. Și iarăși același întru alt loc a zis: «De voiești a semăna întru cei săraci, dintru ale tale seamănă; iar dacă din cele streine vei vrea a semăna, cunoaște cum că ceea ce sameni mai amar este decât neghinele»⁴. Iară eu zic

---

¹ Siriacă: *lumea*. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *Adică atunci când în calea ta ești mai presus de dreptate și [de a face] ceea ce se cuvine, dai loc slobozeniei întru tot [lucrul]*. (N. ed. amer.)

³ Avva Nil Sinaitul (PG 79.1244c). (N. ed. amer.)

⁴ Ibid.

că de nu se va ridica milostivul mai presus de dreptatea lui, nu este milostiv. Adică acela este milostiv, carele nu numai dintru ale sale miluiește pre oameni, ci și cu bucurie suferă strâmbătate de la alții ||de bună voie, și nu numai că ține și cere dreptatea în purtările sale față de ceilalți||, ci se și milostivește de dânșii. Și când va birui pre dreptate cu milostenia, atunci se încununează, nu cu cununile dreptilor cele din Lege, ci cu ale celor desăvârșiți, din Evanghelie. Căci a da cineva săracilor dintru ale sale, și pre gol a îmbrăca, și a iubi pre aproapele ca pre sine, și a nu face nedreptate, nici a minți, acestea și Legea cea veche poruncește. Dară desăvârșirea economiei Evangheliei așa poruncește: «Celui ce ia pre ale tale, nu-i cere înapoi, și fieștecăruia ce cere de la tine dă-i» (Lc. 6: 30). Și se cade lui a suferi cu bucurie nu numai pre nedreptatea față de avuțiile sale, și pre celelalte lucruri din afară ce vin asupra lui, ci și pre însuși sufletul său a pune pentru fratele. Că acesta este milostivul, și nu acela ce prin dare numai miluiește pre fratele său. Dar și acela ce aude sau vede ceva ce scârbește pre fratele său, și se arde cu inima, și acesta cu adevărat este milostiv; așijderea și carele, pălmuit fiind de fratele său, nu obrăznicește a-i grăi împotrivă, și să scârbească inima fratelui său.

Cinstește lucrarea privegherii, ca să afli mângâierea apropiindu-se de sufletul tău. Petreci citind întru liniște, ca să se povățuiască mintea ta spre minunile lui Dumnezeu¹ totdeauna. Iubește cu răbdare sărăcia, ca să se adune cugetul tău și să fie ferit de împrăștiere. Urăște răsfățul, ca să îți păzești gândurile fără de turburare. Strânge pre sineți dintru cele multe, și de singur sufletul tău te grijește, ca să mântuiești de risipire liniștea lui cea mai din lăuntru. Iubește întregă-cugetare, ca să nu te rușinezi în vremea rugăciunii tale către Hristos, ||Judecătoria luptei²||. Agonisește-ți curăție întru lucrurile tale, ca să strălucească sufletul tău întru rugăciunea ta, și întru pomenirea morții să se aprinză bucuria în cugetul tău. Ferește-te de cele mici, ca să nu cazi întru cele mari. Nu șchiopăta întru lucrarea

¹ Siriacă: *spre minunea cea copleșitoare*. (N. ed. amer.)

² Aici în sensul de „întrecere, concurs”. (N. tr.)

ta, ca să nu te rușinezi când vei sta în mijlocul soților tăi; și să nu te afli fără de merinde, ca nu cumva să fii lăsat singur în mijlocul drumului. Întru cunoaștere ocârmuiește lucrurile tale, ca să nu te lași de toată călătoria ta. Agonisește-ți slobozenia întru petrecerea ta, ca de vifor să te slobozești. Nu lega slobozenia ta cu cele ce îți pricinuiesc desfățare, ca nu rob al robilor să te faci. Iubește hainele cele sărăcești întru îmbrăcămintele tale, ca să defăimi gândurile ce răsar întru tine, zic adică înalta-cugetare a inimii ||și desfrânarea||. Căci cela ce iubește strălucirea veșmintelor nu poate câștiga gânduri smerite, pentru că inima din lăuntru asemenea cu chipurile cele din afară se închipuiește.

Cine, iubind bârfirile, poate a câștiga cuget curat? Cine, căutând a vâna slava cea de la oameni, poate a câștiga gânduri înjosite? Sau cine, desfrânat fiind și dezmățat cu mădulările, poate a se face curat cu gândul și smerit cu inima? Căci când mintea de simțiri este trasă, atunci împreună cu dânsese hrana fiarelor mănâncă; dară când simțirile sânt trase de minte, împreună cu dânsa de hrana îngerilor se împărtășesc.

Slava deșartă slujitoare este a curviei; dar când se află întru petrecerea cea călugărească este slujitoare a mândriei. Înfrânarea urmează smeritei-cugetări, dar viețuirea cu lărgime este împreună cu iubirea de slavă.¹ Smerita cugetare, pentru cea de-a pururea strângere-de-sine², întru dumnezeiasca vedenie ajunge și cu întregă-cugetare împodobeste pre suflet. Dară slava deșartă, pentru turburarea cea de-a pururea și amestecarea pricinuite de gândurile ivite din întâmpinarea cu lucrurile, adună comori pângărite și spurcă pre inimă. Și iarăși, slava deșartă firile lucrurilor cu nestâmpărată vedenie le vede, și cugetul întru pângărite năluciri îl îndeletnicește; dară sme-

¹ Aceste două fraze sânt traduse din siriacă. Greaca le prescurtează. (N. ed. amer.)

² „Strângere-de-sine”. Cuvântul grecesc folosit aci de traducători este συστολή, „restrângere” sau „contractie”, pe care îl avem în română în neologismul *sistolă*, „contractie a inimii”. (N. tr.)

rita-cugetare, prin dumnezeiasca vedenie, duhovnicește se strânge pre sineși, și spre slavoslovie îl pornește pre cel ce a căștigat-o.

Să nu asemeni pre cei ce fac semne și minuni și puteri în lume, cu cei ce întru cunoștință se liniștesc. Iubește nelucrarea liniștirii mai mult decât a sătura pre cei flămânzi din lume și a întoarce mulțime de păgâni la închinarea lui Dumnezeu. Că mai bine este ție pre sineți din legătura păcatului a dezlega, decât a slobozi robi din robie. Mai bine este ție a te împăca cu sufletul tău întru unimea treimii celei dintru tine – zic adică a trupului, a sufletului și a duhului – decât a împăca cu învățătura ta pre cei dezbinați. Că Bogoslovul Grigorie zice: «Bine este a grăi lucrurile lui Dumnezeu pentru Dumnezeu, dară mai binc este a face pre sineși curat pentru Dumnezeu»¹. Mai bună este ție zăbăvnicia limbii, unită cu cunoașterea din lăuntrică cercare, decât a izvorî râuri de învățătură din ascuțimea minții tale, ||și din mulțime de vorbe goale, și din negreala slovelor||. Mai de folos este ție să te grijești a ridica către² lucrarea noimelor privitoare la Dumnezeu muriciunea sufletului tău cea pricinuită de patimi, decât a învia pre cei morți.

Mulți puteri au săvârșit, și morți au înviat, și s'au trudit a întoarce pre cei rătăciți, și au făcut minuni mari, și prin mâinile lor mulți s'au povățuit spre cunoașterea lui Dumnezeu. Și duple aceste, înșiși cei ce pre alții vii i-au făcut, în patimi pângărite și urâte au căzut, și pre sineși s'au omorât, și multora sminteală s'au făcut când s'au vădit cele făptuite de dânșii. Căci încă întru boala sufletului erau, și nu s'au grijit pentru sănătatea sufletelor lor, ci au dat pre sineși în marea lumii cesteia ca să vindece sufletele celorlalți, încă ei bolnavi fiind; și au pierdut sufletele lor, căzând din nădejdea lui Dumnezeu, duple chipul carele am zis. Că slăbiciunea simțirilor lor nu a putut înfrunta văpaia lucrurilor celor ce au obicei a sălbătici silnicia patimilor, nici a-i sta împotrivă. Că simțirile lor încă aveau trebuință de păzire, zic adică de a nu vedea ei femei nicidecum, sau

¹ Omilia 3, *Pentru fugă*, cap. 12. (N. ed. amer.)

² Citim διὰ τήν în loc de διὰ τῆς, conform cu siriaca. (N. ed. amer.)

a se da odihnei, sau a câștiga argint și lucruri, sau a stăpâni pre alții, sau a se înălța asupra oarecăroră.

Mai bine este să fii bănuat a fi prost și neînvățat, pentru puțină cunoștința ta spre împotrivă-grăire, decât unul dintre cei înțelepți, pentru obrăznicia ta.¹ Sărăcește pentru smerenie, și nu te face bogat pentru obrăznicia ta. Veștejește prin puterea vârtuților tale pre cei ce împotrivă îți dogmatiseasc, și nu prin puterea înduplecătoare a cuvintelor tale. Și cu blândețea și cu alinarea buzelor tale astupă gura și oprește nerușinarea celor neplecați, ||și nu prin grăire||. Muștră pre cei desfrânați prin blagoródia petrecerii tale, și pre cei nerușinați cu simțirile, prin înfrânarea privirilor tale.

Strein pre sineți socotește în toate zilele vieții tale, oriunde ai intra, ca să poți a te izbăvi de paguba ce se naște din îndrăzneală. Socotește pre sineți întru tot lucrul că nimica știi, ca să scapi de prihănirea ce se face din prepusul că voiești a îndrepta socoteala celorlalți.² Petreci de-a pururea binecuvântând cu gura, și niciodată vei fi ocărât; căci ocărârea ocărâre naște, și binecuvântarea, binecuvântare. Întru tot lucrul socotește pre sineți că trebuință ai de învățătură, și în toată viața ta înțelept te vei afla. Să nu predanisești cuiva ceea ce încă nu ai cuprins, ca nu însuți pre sineți să rușinezi, și prin asemuirea cu viețuirea ta se va descoperi minciuna ta. Iară de vei grăi cuiva ceva de folos, grăiește ca unul ce încă se învață, și nu cu stăpânire și cu obrăznicie. Și apucă înainte osândind pre sineți, și arătându-te că ești mai prejos decât cei ce te aud, ca să arăți lor calea smereniei și să îi pornești a asculta graiurile tale, și spre lucrare să alerge; și te vei face cinstit în ochii lor. Și de îți este cu puțință, cu lacrimi grăiește pentru lucrurile acestea, ca și pre sineți să te folosești, și pre cei ce te ascultă, și harul lui Dumnezeu să fie cu tine.

De ai priimit harul lui Dumnezeu, și te-ai învrednicit a te desfăta întru dumnezeiasca vedenie a judecăților lui Dumnezeu și a zidirilor

¹ Siriacă: *Fii disprețuit de către proști pentru neiscușința ta, iar nu de înțelepți pentru obrăznicia ta.* (N. ed. amer.)

² Siriacă: *...că și se cade să-i îndrepti pre alții.* (N. ed. amer.)

celor văzute¹, carea este întâia înălțime² a cunoașterii, gătește-te și te întraramează spre duhul hulei. Și fără de arme să nu stai în acest câmp de bălăic, ca nu degrab să te omori de cei ce te pândesc și te amăgesc. Iară arme fie-ți lacrămile și necontenita postire³. Și păzește-te a citi dogmele ereticilor⁴, că acestea, mai mult decât orice altceva, întraramează asupra ta pre duhul hulei. Și când vei umple pân-tecele tău, să nu obrăznicеști a iscodi ceva din lucrurile și noimele cele dumnezeiești, ca să nu te căiești. Și înțelege ceea ce îți zic: în pân-tece plin, cunoaștere a tainelor lui Dumnezeu nu poate fi. Citește des și fără de sațiu cărțile dascălilor Bisericii pentru pronia lui Dumnezeu, căci acestea povățuiesc cugetul spre a pricepe rânduiala zidirilor lui Dumnezeu și a lucrărilor Lui, și îl împuternicesc, și prin subțirătatea lor îl gătesc spre a agonisi luminos-strălucitoare noime, și îl povățuiesc cu curăție spre înțelegerea zidirilor lui Dumnezeu. Citește și Evangheliile⁵ cele așezate de Dumnezeu spre cunoaștere de către toată lumea oamenilor, ca să afli merinde pentru călătoria ta din puterea proniei Lui pentru tot neamul, și să se cufunde mintea ta întru minunarea de Dumnezeu. Că o citire ca aceasta folosește scopului tău. Fie-ți citirea întru liniște față de toate, și fă-te slobod de toată grija trupului și de turburarea lucrurilor, ca gustare preadulce întru sufletul tău să guști prin dulce înțelegere ce covârșește toată simțirea, pre carea să o simtă sufletul întru sineși prin petrecerea lui întru aceste lucruri. Să nu-ți fie cuvintele celor cercați la fel cu ale celor spoiți pre dinafară și ale celor ce vând dumne-

¹ Siriacă: ...și să ajungi la desfătarea întru tainele zidirilor celor văzute. (N. ed. amer.)

² Gr. *treaptă*. Aici Sf. Isaac nu se referă la întâia treaptă a cunoașterii explicată în Cuvântul 52. (N. ed. amer.)

³ Siriacă: ...postul și lacrămile vărsate cu necontenite plecări la pământ. (N. ed. amer.)

⁴ Siriacă: Păzește-te a citi cărți carile zugrăvesc dogmele [altor] crezuri, căutând a le tâlcui. (N. ed. amer.)

⁵ Siriacă: ...și prin subțirătatea lor vei agonisi luminos-strălucitoare noime, astfel ca cugetul tău să poată călători lin pre calea către țelul [înțelegerii] dreptei tâlcuirii a plăzmuirii lumii, potrivit înțeleptului și vrednicului de laudă cuget al Făcătorului zidirii. Citește și cele două Legăminte... (N. ed. amer.)

zeieștile cuvinte, ca să nu rămâi întru întunec până la sfârșitul vieții tale, și să te lipsești de câștigul lor, și să te turburi în vremea războiului ca un uimăcit¹, și în groapă să cazi prin chip de părută bunătațe.²

În orișice lucru voiești a intra, semnul acesta fie ție că ai intrat cu adevărat înlăuntru lui: când va începe harul a deschide ochii tăi, ca să simți dumnezeiasca vedenie a lucrurilor așa cum sânt, atunci îndată vor începe ochii tăi pâraie de lacrimi a vărsa, încât de multe ori a se spăla și obrazele cu mulțimea lor. Și atunci războiul simțirilor alinează, și înlăuntru tău se strânge. Iar dacă cineva te-ar învăța cele împotrivnice acestora, să nu crezi lui. Că, afară de lacrimi, alt semn mai vădit să nu cauți de la trup ||ca să-ți arate că adevărat ai simțit, fără numai liniștirea lucrării mădulărilor; zic adică||, dacă cugetul se înalță mai presus de zidiri, atunci și trupul iese din lacrimi și din toată mișcarea și simțirea, ||despărțindu-se de fireasca sa viețuire. Căci această cunoaștere nu se învoiește a lua cu sine drept însoțitoare – în chip metaforicesc, prin vedenia minții – formele lucrurilor lumii văzute. «Ori în trup, nu știu, ori afară de trup, nu știu, Dumnezeu știe» (2 Cor. 12: 2), și acela a auzit «negrăite graiuri» (2 Cor. 12: 4). Tot ceea ce cu urechile se aude, aceea și a se grăi este cu puțință.³ Ci nu glasuri ce se pot auzi a auzit acela, nici vedenie din trupești chipuri ale lucrării simțirilor alcătuită a văzut, ci prin noimele înțelegerii s'a făcut aceasta, întru răpire fiind el, neavând voirea lui însoțire cu trupul. Că ochiul niciodinioară a văzut, nici urechea vreunele ca acestea a auzit, și inima lui niciodinioară și-a închipuit că asemănarea pre carea o a văzut felurita sa cunoaștere se va deștepta [întru dânsul] prin aducere-aminte, zic adică lucrurile găsite de Dumnezeu ca să le arate celor curați cu inima pentru muriciunea lor față de lume. Că nu trupească vedere este aceasta, priimită cu ochii trupești prin materialnice osebiri, nici

¹ Uimăcit: zăpăcit, confuz, năuc, buimac. (N. tr.)

² Siriacă: ...*întru una din gropile ce poartă chipul adevărului.* (N. ed. amer.)

³ Manuscrisul Siriatic Vatican 124: *Când ceva este auzit, poate fi și grăit.* (N. ed. amer.)

năluciri de către ei înșiși¹ plăzmuite în cugetul lor cu neadevăr; ci este simplimea dumnezeieștii vedenii (*theoria*) a lucrurilor cunoscute cu mintea și a lucrurilor credinței (care este protivnică despărțămintelor și împărțirilor ce se văd la chipurile alcătuite din stihii). Privește la rătujeala soarelui după putința vederii tale, și numai cât să te desfătezi de razele lui, iar nu ca să-l cercetezi în mergerea lui prin ceriu, nu cumva și de puțină ta văzătoare putere să te lipsești||.

«Când afli miere, cu măsură mănâncă dintr'înșă, ca nu umplându-te să o borăști» (Pilde 25: 16). Firea sufletului lucru ușor și de necântărit este; pentru aceea uneori el saltă, poftind prea sus a se sui, și cele mai presus de firea lui a afla. Că de multe ori pricepe ceva din citirea Scripturilor și din dumnezeiasca vedenie a lucrurilor zidite. Dară când este lăsat, și se asemuiește cu cele pricepute de dânsul, află pre sineși mult mai prejos și mai mic în ce privește măsura alcătuirii² sale. Căci cunoașterea lui întru astfel de lucruri a intrat, încât cu frică și cu cutremur se îmbracă întru gândurile sale, și, din sfiiciune, sârguiește a se întoarce la josimea pământimii lui, ca și cum s'ar rușina că a cutezat a se apropia de duhovnicești lucruri aflate mai presus de dânsul. Căci, pentru înfricoșarea de lucrurile acestea, sfiiciune oarecarea se naște întru dânsul, și dreapta socoteală face semn cugetului sufletului a se nevoi întru tăcere, și a nu obrăznicii, ca nu cumva să piară; și a nu căuta pre cele ce îl covârșesc, și a nu iscodi pre cele ce sânt mai înalte decât dânsul. Deci când ți se dă stăpânire să înțelegi, înțelege, și nu obrăznicii asupra tainelor, ci închină-te, și slavoslovește cu tăcere, și mărturisește ||ceea ce covârșește înțelegerea||. Că precum «nu este bine miere multă a mânca» (Pilde 25: 28), așa nici a iscodi pentru dumnezeieștile graiuri, ca nu vrând a vedea lucrurile cele mai depărtate, încă neajungându-le noi, de la asprimea căii să ne slăbească puterea cea văzătoare și să se vatăme. Că uneori, în locul adevărului, năluciri

¹ Adică de către cei curați cu inima. (N. ed. amer.)

² Gr.: *iconomieii*. Cuvântul siriatic poate însemna și *fel de viețuire*. Textul siriatic tipărit are *cunoaștere*. (N. ed. amer.)

oarecarile se văd. Și când se istovește mintea de căutare, uită de scopul său. Deci bine a zis înțeleptul Solomon: «Precum este cetatea fără de zid, așa este omul nerăbdătoriu» (Pilde 25: 29)¹. ||Că nu este nouă trebuință a străbate ceriul și pământul spre căutarea lui Dumnezeu, au mintea noastră spre căutarea Lui întru felurite locuri a trimite||. Deci curățește, o, omule, pre sufletul tău, și gonește de la tine grija lucrurilor celor ce sânt afară de firea ta, și spânzură asupra înțelegerilor și pornirilor sufletului tău perdeaua întregii-cugetări și a smereniei, și prin acestea vei afla pre Cel Ce Este înlăuntrul tău. Căci «celor smerit-cugetători descoperite se fac tainele»².

De voiești a da pre sufletul tău în lucrul rugăciunii celei ce curățește cugetul și petrecerii întru privegherea nopții ca să câștigi cuget luminat, depărtează pre sineși de vederea lumii, și taie întâlnirile, și nu voi a priimi, dupre obicei, prieteni în chilia ta, nici cu chip de părută bunătate, fără numai pre cei de un gând cu tine, și de o viețuire, și de o taină. Și de te temi de turburarea ||ascunsei|| vorbiri sufletesti³, carea se obicinuieste fără de voie a se porni ||în suflet||, taie cu totul vorbirea cea din afară și te dezleagă de dânsa. Înjugă cu rugăciunea ta pre milostenie⁴, și va vedea sufletul tău lumina adevărului. Că precât se alinează inima de ||pomenirea|| lucrurilor celor din afară, pre atâta poate cugetul a priimi uimirea cea din înțelegerea noimelor ||din stihurile Scripturii||. Că lesnicios este sufletului a schimba o vorbire cu alta, de ne vom nevoi a arăta puțină sârguință ||și răbdare||. Deci ca să schimbi o vorbire cu alta îndeletnicește-te întru citirea cărților, carea îți va arăta deslușit subțirea cale ||a viețuirii întru nevoie||, a dumnezeieștii vedenii și a vieților sfinților, măcar de și nu dintru început simți dulceața ei, pentru întunecarea pricinuită de ||pomenirea|| lucrurilor celor din preajmă.

¹ «Precum este cetatea cea cu zidurile surpate, și fără de zid, așa este bărbatul carele nu face ceva cu sfătuire». *Cei Șaptezeci*. (Nikifor Theotokis)

² Cf. Sirah 3: 19.

³ Adică a celei neduhovnicești, „psihologice”, care se pornește fără de voie în noi prin vorbirea cu alții oameni, pricinuind turburare sufletului. (N. tr.)

⁴ Sîriacă: *pre vârtuți*. (N. ed. amer.)

Și când te vei scula la rugăciune și la pravila ta, în locul cugetării la ceea ce în lume ai văzut și ai auzit, te vei afla întru cugetarea dumnezeieștilor Scripturi pre carile le-ai citit, și prin aceasta pomenirea celor lumești vei uita. Și așa vine cugetul tău întru curăție. Și aceasta este cea zisă, că: «Sufletul se ajutorează din citire când stă la rugăciune»; și iarăși: «Din citire se luminează sufletul întru rugăciune»¹. În locul turburării celei din afară, citirea dă [sufletului] materie pentru feluritele chipuri ale rugăciunii. ||Materia sânt acele noime vrednice de crezare ce de năprasnă intră în cuget din pricina minunatelor pomeniri ale celor ce s'au citit. Că nu de puține ori puterea dumnezeieștii vedenii (*theoria*), [stărnită] de [citirea] Scripturilor, uimit a făcut pre cuget și l-a răpit, chiar și în vremea rugăciunii, făcându-l să rămâie nemișcat. Încă are obicei această putere a tăia cu dulceața ei pre însăși rugăciunea, precum am zis, ca pre inimă întru liniște să o cuprinză, și să mâlcomească pre gândurile inimii prin conținerea mădulărilor trupului și ale sufletului. Iară aceasta, carea o zic, cunoscută este celor ce pre însăși lucrarea întru sufletele lor o au cercat, și întru tainele ei au intrat, și nu de la alții au aflat pentru dânsa, nici o au furat din oarecarile scripturi ce adeseori pot și adevărului a minți.|| Astfel, precum am zis, din citire sufletul de iznoavă se luminează și se ajutorează, fără de pregetare a se ruga totdeauna, și fără de turburare.²

Urât lucru este iubitorii de trup și îndrăciții cu pântecel pentru lucrurile duhovnicești a iscodi, precum și curva pentru întreaga-cugetare a grăi. Trupul carele foarte este bolnav, de la bucatele cele grase se întoarce și de ele se îngrețosează; tot așa și cugetul ce întru lucrurile cele lumești se îndeletnicește, de cercetarea celor Dumnezeiești nu poate a se apropia. Foc în lemne ude nu se aprinde, și dumnezeiasca fierbințeală întru inima ce iubește odihna nu se aprinde. Curva nu rămâne întru prieteșugul spre unul, și sufletul cel legat cu multe lucruri nu rămâne întru dumnezeieștile învățături. Precum

¹ Gr.: *Din rugăciune se luminează sufletul întru citire*. Aceasta este o greșală a copistului, dar o afirmație adevărată. (N. ed. amer.)

² Această frază se găsește numai în greacă. (N. ed. amer.)

cel ce nu poate vedea soarele, pentru slăbiciunea vederii lui, nu poate altuia a povesti¹ despre lumina, razele și strălucirea lui, căci el însuși nu le-a zărit, și dintru singură auzirea le cunoaște – așa este și cel ce nu a gustat cu sufletul său dulceața lucrurilor celor duhovnicești ||și a căruia viețuire nu l-a adus vreodată întru cercarea acestor taine, ca să poată prinde cu cugetul său vre o asemănare ce cuprinde adevărul. Acesta niciodinioară adevărată încredințare în sufletul său va afla, nici va ajunge la adevărul lucrurilor prin omenească învățătură și prin îndeletnicirea sa cu prescrierea² cărților||.

De ai ceva mai mult decât trebuința zilci, dă pre aceasta săracilor și vino cu îndrăzneală să aduci rugăciunile tale, adică grăiește cu Dumnezeu ca fiul cu Tatăl. Nimic așa poate a apropia pre inimă de Dumnezeu ca milostenia, și nimic așa pricinuieste liniște cugetului ca sărăcia cea de bunăvoie. Mai bine este ție a te numi de la cei mulți prost, pentru dărnicia mâinilor tale și milosârdia cea fără măsură pentru frica lui Dumnezeu, decât înțelept și întreg la minte pentru zgârcenia ta.³ Dacă cineva, pre cal încălecat fiind, ar întinde mâna sa către tine ca să ia milostenie, nu-l depărta pre el, căci cu adevărat în vremea aceea trebuință având era, ca unul din săraci. Și când dai, cu mărime de suflet dă, și cu veselie a feței, și mai mult de ceea ce a cerut dă lui. Căci s'a zis: «Trimite pâinea ta spre fața săracului, și nu după multă vreme vei afla răsplătirea».⁴ Nu despărți pre bogat de sărac, și nu căuta a osebi pre cel vrednic de cel nevrednic; ci fie ție toți oamenii înspre bunătațe întocma. Căci prin acest chip vei putea și pre cei nevrednici a-i trage spre bine⁵, fiindcă degrab este tras sufletul spre frica lui Dumnezeu prin cele trupești. Că Domnul cu vameși și cu curve era părtaș la mese, și nu îi despărtea pre cei nevrednici, ca prin chipul acesta pre toți să îi tragă la frica lui Dumnezeu, și prin cele trupești să se apropie de cele duhovnicești. Pentru aceasta, socotește pre tot omul a fi deopotrivă

¹ În loc de *altuia a povesti* siriaca are *a-și închipui*. (N. ed. amer.)

² Prescriere: copiere, transcriere. (N. tr.)

³ Aceasta este varianta siriacă. (N. ed. amer.)

⁴ «Trimite pâinea ta spre fața apei, că întru mulțimea zilelor o vei afla pre aceasta» (Eccl. 11: 1). Parafrază în textul Sfântului Isaac. (N. tr.)

⁵ Siriacă: *să-i tragi pre dânșii către adevăr*. (N. ed. amer.)

vrednic de bunătate și de cinste, măcar iudeu de ar fi, au necredincios, au ucigaș, și mai vârtos căci fratele tău este, și din firea ta, și fără să știe de la adevăr s'a rățăcit.

Și când vei face cuiva bine, nu aștepta de la dânsul răsplătire, și pentru amândouă lucrurile răsplătire vei primi de la Dumnezeu. Și de îți este cu puțință, să nu faci binele nici pentru răsplătirea din veacul ce va să fie, ||ci mai vârtos lucrează vârtutea pentru dragostea lui Dumnezeu. Căci treapta dragostei mai tainică¹ este decât treapta trudei pentru Dumnezeu; ba încă și mai înaltă este întru taina sa, decât covârșește sufletul pre trup întru tăinicie||. De vei pune sărăcia hotar sufletului tău și, prin harul lui Dumnezeu, te-ai slobozit din griji, și prin sărăcia ta mai presus de lume te faci, vezi ca nu cumva să începi a iubi agonisirea, ca adică să faci milostenie pentru iubirea de săraci, și să arunci pre sufletul tău în turburare prin a lua de la unul și a da altuia, și să pierzi cinstea ta² prin supunerea față de oameni atunci când ceri de la dânșii, și să cazi din slobozenia și din nașterea cea aleasă a cugetului tău prin grija pentru cele ale vieții. Fiindcă treapta ta mai înaltă este decât treapta celor milostivi. Nu,

---

¹ Cuvântul *tainic* are aici sensul de „inițiat întru taină” (*mystikos*). Deci treapta dragostei presupune o „inițiere” mai înaltă decât treapta făptuirii, a nevoinței. (N. tr.)

² „Cei ce și bogăția, și cinstea, și toate ceste de pre pământ gunoaiie le-au socotit, și acestora împreună și toate lumi «Rămâneți sănătoase» le-au zis, cinstea lor a nu pierde iarși se vor griji? Nicidecum este aceasta. Iară cinste aicea zice pre însăși înălțimea vârtuții și treapta desăvârșirii, întru carea s'au suit cei ce petrec întru viețuirea cea fără de agoniseală și liniștită. Că zice mai jos: «Fiindcă treapta ta mai înaltă este decât treapta celor milostivi». Deci precum purtătorii de Dumnezeu Apostoli împărțirea cuvântului mai nainte o au judecat de slujirea meselor, carea facere de bine este, și mai pre urmă încredințată bărbaților plini de Duh Sfânt și de înțelepciune, așa și cuviosul acesta Părinte mai mult cinstește necăstigare și liniștea, decât a lua de la cineva și a da altuia, deși curat este lucrul, și lui Dumnezeu bineplăcut. Pre care cu adevărat și Pavel îl făcea, milosteniile adunându-le, și sfinților celor din Ierusalim ducându-le. Deci dintru aceea este arătat cum că, nefiind deopotrivă isprăvile cele plăcute lui Dumnezeu, pre cea mai mare se cuvine mai nainte a o cinsti de cea mai mică, când pre amândouă a le face nu este cu puțință”. (Nikifor Theotokis)

rogu-te, nu te lăsa supus¹. Milostenia asemenea este hrânirii pruncilor, dară liniștirea vârf este al desăvârșirii.² De ai avuții, împartele îndată; iar de nu ai, nu voi a avea. Curățește chilia ta de toată desfătarea și de cele prisoselnice, căci aceasta te duce către înfrânare și nevrând tu. Că lipsirea lucrurilor învață pre om răbdarea³, însă dacă dăm slobozenie lucrurilor, nu ne mai putem stăpâni.

Cei ce războiul cel din afară l-au biruit, îndrăzneală au câștigat față de frica cea din lăuntru, și nu mai este nimic care cu silnicie să silească pre ei. Și nu sânt luptați de război, nici de cel dinainte, nici de cel dinapoi.⁴ Iară război ||din afară|| zic pre carele omul, fără să ia scama, îl ridică asupra sa prin simțiri, adică prin a da și a lua, prin auzire, ||prin vedere|| și prin vorbire ||hrânindu-le, și prin tot mai spornica și stăruitoarea lățire a treburilor sale||. Iar acestea, aduse fiind preste suflet, orbire pricinuiesc lui, și, din asuprirea turburării celei din afară, nu poate a lua aminte de sineși întru războiul cel ascuns ce se pornește asupra lui și, prin liniștea sa, a birui cele ce de năprasnă se pornesc asupra lui din lăuntru. Căci când cineva încuie porțile cetății, adică simțirile, atunci înlăuntru bate război ||față către față||, și de cei ce afară de cetate pândesc nu se teme.

Fericit este acela ce, cunoscând acestea și petrecând întru liniștire, nu se turbură cu mulțimea lucrurilor, ci pre toate făptuirile cele trupești le-a întors spre lucrarea rugăciunii, ||și din slujbă în slujbă trecând, nimic mai adaugă la lucrarea lui Dumnezeu, adică la rugăciune și la citire||, încredințat fiind că întrucât împreună cu Dumnezeu se ostenește, și numai întru El își are grija ziua și noaptea, nu îi va lipsi ceva din cele spre trebuința cea de nevoie. Fiindcă pentru

¹ Siriacă: *nu te lăsa hatjocorit*. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *Milostenia este treapta creșterii copiilor, dară liniștirea este calea desăvârșirii*. (N. ed. amer.)

³ Citim καρτερία (*răbdare*) în loc de ἐγκράτεια (*înfrânare*). (N. ed. amer.)

⁴ „Care oare este războiul cel dinainte, și care cel dinapoi? Sau că cel dinainte este cel mai nainte arătat și ivit, iară cel dinapoi este cel tălnuit și ascuns; sau și întru alt fel: cel dinainte adică ar fi cel întru începutul vieții și întru gingășimea tineretelor, iară dinapoi, cel de la sfârșit și de la bătrânețele cele mai de pre urmă”. (Nikifor Theotokis)

Dânsul se depărtează de răspândire și de fapte. Dar de nu poate cineva a stăruii întru liniștire fără de lucrul mâinilor, lucreze, uneltind aceasta ca pre un ajutoriu, iar nu lăcomind, pentru câștig. Și aceasta celor slabi este pusă, dară celor mai desăvârșiți turburăcioasă este. Că Părinții au rânduit lucrarea săracilor și trândavilor, și nu ca pre un lucru de nevoie.

În vremea când Dumnezeu umilește pre inima ta¹ din lăuntru, dă pre sineți la necontenite metanii și plecări de genunchi, și nu lăsa inima ta a se griji de ceva când ar începe dracii a te pleca să te îndeletnicești întru altele, și atunci vezi și te minunează ce va să se nască în tine dintru aceasta. Nimic alt este mai mare și mai cu osteneală întru luptele cele pustnicești, și nimic este dracilor mai cu zavistie, decât a se arunca omul înaintea Crucii lui Hristos, și a se ruga noaptea și ziua, și a se face ca un osândit legat cu mâinile dinapoi. Voiești a nu se răci fierbințeala ta, și a nu fi sărac de lacrimi? Întru acestea ocârmuiește pre sineți, și fericit vei fi, o, omule, dacă de cele zise ție te vei griji noaptea și ziua, și afară de acestea nimic alt vei căuta. Că atunci va răsări ție lumină înlăuntru, și dreptatea ta degrab va străluci, și vei fi ca un rai înflorit, și ca un izvor de apă neseacă.

Iată ce fel de bunătați se nasc omului din nevointă! De multe ori, când omul se află plecat pre genunchi întru rugăciuni, și mâinile întinse la ceriuri având, și privind cu fața spre Crucea lui Hristos, și adunându-și toate gândurile către Dumnezeu în rugăciune, aducând în toată vremea rugă lui Dumnezeu cu lacrimi și cu umilință, îndată în ceasul acela de năprasnă se pornește în inima lui izvor izvorând dulceață: și slăbesc mădulările lui, și se acopăr ochii lui, și se pleacă fața lui la pământ, și gândurile lui se schimbă, cât nu poate a face metanii de bucuria ceea ce se pornește în tot trupul lui. Deci ia aminte, omule, la cele ce citești aci. ||Căci, cu adevărat, oare se pot cunoaște unele ca acestea din negreala slovelor? Au poate gustul mierii a trece peste ceriul gurii prin citirea cărților?|| Că de nu te vei

¹ Siriacă: ...ar deschide cugetarea ta. (N. ed. amer.)

nevoi, nu vei afla, și de nu vei bate cu fierbințeală, și de nu vei priveghea lângă ușă pururea, nu vei fi auzit.

Cine, auzind acestea, va pofti dreptatea cea din afară¹, fără decât numai cela ce nu poate a răbda întru liniștire²? Însă de nu va putea cineva întru liniștire a se nevoi – pentru că harul lui Dumnezeu îl ține pre om înlăuntrul ușii – să nu părăsească cealaltă cale, ca nu cumva de amândouă căile vieții neîmpărtașit să se facă.

Până ce nu va muri omul cel din afară față de toate lucrurile lumii, nu numai față de păcat, ci și față de toată lucrarea cea trupească, asemenea și omul cel din lăuntru față de cugetele cele viclene, și nu va slăbi pornirea cea firească a trupului, ||și nu va muri puțin trupul prin nevoiță||, încât să nu se mai stârneasă în inimă dulceța păcatului – nicidecum se va porni în om dulceța Duhului lui Dumnezeu, și mădulările lui nu se vor deschide către viață³, și dumnezeieștile noime nu se vor vedea. Și până ce nu va zădărnici în inima sa grija celor viețuicnice, afară de trebuința cea de nevoie a firii, și nu va lăsa pre Dumnezeu a se griji de acestea, beția cea duhovnicească întru dânsul nicidecum se va porni, nici va simți bezmeticirea aceea pentru carea Apostolul a fost chemat a da

---

¹ «Dreptate din afară» pre vârtutea cea lucrătoare (τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν) a numit. Că zice mai jos: «Ca să nu se facă neîmpărtașit de amândouă căile vieții». Iară cele două căi sânt vedenia, carea este lucrare sufletească și lăuntrică, și fapta, carea este trupească și se îndeletnicește întru materialnicele lucruri cele plăcute lui Dumnezeu. Și al vedeniei Maria este învățătoriu, toată grija lepădând, și lângă picioarele lui Iisus șezând, și cuvântul Lui ascultând; iară al lucrării este Martha, ceea ce se grijește de multe, și spre multă slujire se silește. Și pre lucrul amândurora priimind Domnul, pre al Mariei mai nainte l-au cinstit. Iară pentru amândouă căile acestea, astfel a viersuit Bogoslovul Grigorie: «Fapta vei cinsti mai nainte, au vedenia? / Vederea, lucru al celor desăvârșiți este; iară aceasta, a celor mai mulți. / Amândouă sânt și drepte, și prietene. / Tu însă spre carea ai fire te întinde mai mult». (Nikifor Theotokis)

² Siriacă: ...a răbda legăturile chiliei sale. (N. ed. amer.)

³ Gr.: ...nu se vor curăți în viața lui. Verbul ἀγνίζω a înlocuit aci originarul ἀνοίγω. (N. ed. amer.)

răspuns. ||Că, zicea acela, «cartea cea multă spre nebunie l-a tras» (Fap. 26: 24)||.

Acestea însă le zic nu tăind nădejdea, ca și cum, de nu va ajunge cineva la marginea desăvârșirii, nu se va învrednici harului lui Dumnezeu, nici va întâmpina pre el mângâierea. Căci întru adevăr, când va defăima cineva pre cele rele, și desăvârșit se va depărta de dânsule, și se va alipi de bine, întru puțină vreme simte ajutoriul dumnezeiesc. Iar dacă și se va nevoi puțin, va afla mângâiere sufletului său, și lăsarea greșalelor va dobândi, și se va învrednici harului, și mulțime de bunătăți va priimi. Însă mai mic este acesta, de ar fi să-l asemănăm cu desăvârșirea celui ce s'a osebit pre sineși din lume, și a aflat în sufletul său taina fericirii ce este a veacului ce va să fie, și a ajuns la lucrul acela pentru carele Hristos la noi au venit, Căruia se cuvine slava, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea, și în vecii vecilor. Amin.

C U V Â N T U L 5

**Pentru a ne depărta de lume, și de toate
cele ce turbură pre minte**

Multă cinste au dat Dumnezeu oamenilor prin îndoita învățătură¹ dăruită lor. Și de pretutindenea au deschis lor ușă, ca întru mântuitoarea cunoaștere să intre. Cere de la fire martor credincios pentru sineși, și nu vei rătăci. Însă chiar de te abați de la aceasta, învață de la al doilea martor², și el te va pune pre calea de la carea te-ai abătut.³

¹ Adică cea din fire și cea din Scriptură. (N. ed. amer.)

² Adică din Scriptură. (N. ed. amer.)

³ Pentru ultimele două fraze greaca are versiunea următoare: *Și de voiești martor credincios al celor zise, tu fă-te întru sineși, și nu vei pieri. Iară de vo-*

Mîntea cea turburată nu poate scăpa de uitare¹, și înțelepciunea nu își deschide ușa înaintea ei. Cea ce poate înțelege cu întocma cunoștință cât de asemenea îi face sfârșitul pre toți [oamenii], nu are trebuință de alt dascăl spre lepădarea celor lumești. Întâia carte dată de Dumnezeu făpturilor cuvântătoare a fost firea celor zidite.² Iar învățatura³ cea prin slova scrisă, după călcarea poruncii este adăugată.

Cela ce nu se depărtează de pricinile patimilor de bună voie, fără de voie de păcat este tras. Iară pricinile păcatului acestea sînt: vinul, femeile, bogăția și desăvârșita sănătate a trupului. Nu că prin firea lor sînt păcate, ci fiindcă printr'însele firea cu lesnire se pleacă spre patimile păcatului, și pentru aceea datoriu este omul cu sîrguință a se păzi de ele. Dacă de slăbiciunea ta totdeauna îți vei aduce aminte, nu vei trece hotarul străjuirii. La oameni urăcioasă este sărăcia; dară la Dumnezeu, cu mult mai mult sufletul cel cu inima înaltă și cugetul semeț. La oameni este cinstită bogăția, dară la Dumnezeu sufletul carele s'a smerit.

Cînd vei vrea a face începere de lucrare bună, întâi gătește-te către ispitele ce vor veni asupra ta, și să nu te îndoiești de adevăr. Că obicei are vrăjmașul, cînd vede pre cineva că cu fierbinte credință a început viețuire bună, a-l întâmpina cu felurite și înfricoșate ispite, ca de aicea întru temere viind, să se răcească de înainte-alegerea cea bună, și nicidecum să aibă fierbințeală a se apropia la lucrarea cea plăcută lui Dumnezeu. Și nu că are protivnicul nostru o putere ca aceasta (fiindcă nimenea ar fi putut a face binele vreodată), ci îl slobozește Dumnezeu, precum de la dreptul Iov am învățat. Tu dar gătește pre sineți cu bărbăție a întâmpina ispitele cele ce se

iești și din afară pre aceasta a cunoaște, ai alt dascăl și martor carele te povățuiește fără de rătăcire spre calea adevărului. (N. ed. amer.)

¹ Siriaca are aici: *Inima cea răspândită nu poate scăpa de uitare.* Cuvântul *uitare* mai înseamnă în siriacă și *abatere din cale*. (N. ed. amer.)

² Greaca are aici: *Legea cea firească, carea este întâia dată de la Dumnezeu omului, este dumnezeiasca vedenie a zidirilor Lui.* Sensul este, cu siguranță, cel intenționat de Sf. Isaac, dar nu este o traducere literală. (N. ed. amer.)

³ Gr.: *legea*. (N. ed. amer.)

aduc asupra vârtuților, și atunci începe lucrarea lor. Că de nu te-ai gătit mai nainte spre întâmpinarea ispitelor, depărtează-te de lucrarea vârtuților.

Omul carele se îndoiește cum că are pre Dumnezeu ajutoriu al lucrării celei bune, acesta de umbra sa se înfricoșează, și în vremea îndestulării și a săturării flămând este, și întru liniște se umple de furtună¹. Iară cel ce a nădăjdut întru Dumnezeu se întărește cu inima, și la toți oamenii aratăta va fi cinstea lui, și lauda lui înaintea vrăjmașilor lui.

Poruncile lui Dumnezeu sânt mai presus de toate comorile lumii. Și cela ce pre acestea lăuntrică avuție le-a câștigat, află pre Domnul întru dânsule. Cela ce pururea se duce la culcare cugetând la Dumnezeu, pre Dânsul Cămăraș L-a câștigat; și cela ce dorește plinirea voilor lui Dumnezeu, pre îngerii cei cerești va avea povățuitori. Cela ce se teme de păcate, fără de poticnire va trece cărarea cea înspăimată, și în vremea întunerecului lumină află înaintea sa și în lăuntruul său. Păzește Domnul pașii celui ce se teme de păcate, și în vremea alunecării lui înainte-apucă mila lui Dumnezeu. Cela ce socotește mici a fi scăpătările sale, cade întru mai rele decât cele dintâi și înșeptit va lua pedeapsă. Seamănă milostenia ta întru smernie, și vei secera milă la judecată.

Prin cele întru carile ai pierdut binele, prin acelea iarăși îl vei câștiga. Cu un ban ești datoriu lui Dumnezeu: nu priimește de la tine în locul lui un mărgăritariu, ||căci cel dintâi este de trebuință||. ²De ai pierdut întreaga-cugetare, nu lăsa curvia să rămâie la locul ei, dând tu milostenie pentru dânsa: că nu este priimită la Dumnezeu, căci sfințenie pentru sfințenie cere El. Chiar de nu nedreptățești pre săracul, nu îngădui avuției nedrepte să rămâie la locul ei. De pâine postești: nu lăsa nedreptatea să rămâie la locul ei, și cu altele să te lupți. Lăcomia prin milostenie se deprădăcinează și prin lipsirea

¹ Siriacă: *...și amarnică va fi sfărâmarea corabiei sale.* (N. ed. amer.)

² De aici până la sfârșitul paragrafului am urmat textul siriacă al lui Bedjan. (N. ed. amer.)

[celor de nevoie]. Pre sadul ei l-ai lăsat la locul lui, și cu altele ai venit să te lupți?

Zis-a Sfântul Efrem: «În vremea secerișului nu în hainele iernii te lupți cu zăduful». Deci fieștecarele să secere cu cele protivnice nedreptății pre carea a semănat-o. Toată boala cu leacurile sale se tămăduiește. Iară tu, de pizmă fiind biruit, ce te sârguiești cu somnul a bate război? Smulge greșala cât încă este mică și înflorită, mai nainte de a se lăți și a umple câmpul. Nu fi nepăsătoriu când mică ți se pare greșala, căci mai pre urmă o vei afla stăpân fără de omenie, și ca un rob legat înaintea ei vei alerga. Dară cela ce dintru început împotriva patimii se luptă, degrab o va stăpâni.

Cel ce poate suferi nedreptatea cu bucurie, măcar că îndemănat nec ar fi a o depărta de la sineși, acela ||întru cunoștință|| a priimit de la Dumnezeu mângâierea credinței salc. Și cel ce cu smerită-cugetare rabdă prihănirile împotriva lui, acela la desăvârșire a ajuns și se minunează de dânsul sfinții îngerii; că nu este vreo altă vârtute așa de mare și cu anevoie de isprăvit ca aceasta.

Nu crede ție cum că ești puternic, până ce vei fi ispitit și mai presus de schimbare te vei afla. Așa și întru toate cearcă pre sineți. Câștigă credință dreaptă întru sineți¹, ca să calci în picioare pre vrăjmașii tăi; și aibi pre cugetul tău neînălțat, și să nu te bizuiești puterii tale, ca să nu fii lăsat întru slăbiciunea firii, și atunci din căderea ta vei cunoaște neputința ta. Nici cunoașterii tale să te încrezi, ca nu cumva, în mijlocul unor meșteșugite curse aflându-te, întru dânsule să te prinzi.² Aibi limba blândă, și necinstirea nicidecum te va întâmpina. Câștigă-ți buze dulci, și pre toți prieteni îi vei avea. Să nu te lauzi vreodată cu limba ta pentru lucrurile tale, ca să nu te rușinezi³. Că fieștecare lucru întru carele se laudă omul, întru acesta

¹ Siriacă: *Câștigă-ți înălțare [sau laudă] întru credința inimii tale.* (N. ed. amer.)

² Multe manuscrise grecești au aici: *...ca nu, mijlocind vrăjmașul, prin a sa viclenie să te prinzi în cursă.* (N. ed. amer.)

³ În loc de *ca să nu te rușinezi*, siriaca are următoarea versiune: *...ca nu cumva, nefiind nimic din cele zidite care să fie fără de schimbare, îndoită să*

slobozire îi face Dumnezeu a se schimba el, ca să se smerească și să deprinză smerenia. Pentru aceea se cuvine ție a lăsa toate în seama mai-nainte-cunoașterii lui Dumnezeu și a nu crede că este ceva în viața ceasta fără de schimbare.

Făcând așa, înălțat va fi ochiul tău totdeauna către Dumnezeu. Că acoperemântul și purtarea de grijă a lui Dumnezeu înconjoară pre toți oamenii, însă aceasta nu se vede, fără numai de cei ce s'au curățit de păcat și întru singur Dumnezeu își au cugetarea pururea. Însă mai cu osebite se arată lor pronia lui Dumnezeu atunci când intră întru mare ispită pentru adevăr; căci atuncea o simt ca și cum ar vedea-o cu ochii lor cei trupești, fieștecarele dupre măsura și pricina ispitei celei ce i se întâmplă. Iar aceasta pentru ca pronia pre luptătorii ei să-i ungă spre a avea asemenea bărbăție, precum pre Iacov, și pre Iisus al lui Navi, și pre cei Trei Coconi, și pre Petru, și pre ceialalți sfinți, cărora întru oarecare chip omenesc li s'a arătat¹, cutezători făcându-i, și întărindu-i spre buna-cinstire². Iară de zici cum că acestea prin iconomie au fost date sfinților de la Dumnezeu, și pentru osebite pricini se învredniceau unor vederi ca acestea, fic ție pilde de bărbăție sfinții mucenici. Carii, adeseori mai mulți laolaltă, iară uneori câte unul, în multe și felurite locuri pentru Hristos s'au luptat, și prin ||tăinuita|| putere ce a venit întru dânșii, bărbătește au suferit cu trupuri de lut strujirile fierului și chinuirile cele de multe feluri, lucruri mai presus de fire. Dar și unora ca acestora în chip văzut se arătau sfinții îngeri, ca să se deprinză fieștecare cum că dumnezeiasca pronie este cu totul aproape de cei ce în tot chipul rabdă și toată ispita, și tot necazul pentru Domnul, spre îmbărbătarea lor și spre rușinarea vrăjmașilor lor. Căci precât sfinții prin niște vederi ca acestea se îmbărbătau, pre afăta împotivnicii spre răbdarea lor se iuțeau cu războiul și se nebuneau³.

---

se facă rușinea ta atunci când întru [starea] cea protivnică vei fi aflat. (N. ed. amer.)

¹ Adică îngerii trimiși de către pronia lui Dumnezeu. (N. ed. amer.)

² Siriacă: ...și mângâindu-le credința. (N. ed. amer.)

³ Siriacă: ...erau protivnicii lor chinuiți de răbdarea lor cea neclintită. (N. ed. amer.)

Și oare mai este trebuință a zice și pentru pustnici, cei ce streini erau de lume, și pentru sihaștri, carii pustia o au făcut cetate, și sălaș al îngerilor o au lucrat, și adăpostire? Către carii îngerii de-a pururea veneau, pentru asemănarea viețuirilor lor; și ca ai unui singur Stăpân oșteni fiind, în ||toată|| vremea petreceau cu cei împreună-oștitori, adică cei ce în toate zilele vieții lor pustietatea îmbrățișau, și în munți, și în peșteri, și în crăpăturile pământului locuirea își aveau, pentru dragostea cea către Dumnezeu. Și fiindcă, ceste pământești părăsindu-le, cele cerești au iubit, și îngerilor următori s'au făcut, cu dreptate și înșiși sfinții îngerii vederea lor nu au ascuns de la dânșii, și toată voia acestora au plinit. Ci și din vreme în vreme se arătau lor, învățându-i cum li se cuvine a viețui. Și uneori oarecarile nedumeriri ale lor lămurite le făceau, iară alteori înșiși sfinții întrebau pre dânșii ceea ce era de trebuință. Și uneori adică, în cale rătăcindu-se, îi povățuiau, iară alteori, în ispite căzând, îi izbăveau. Și uneori adică năprasnică întâmplare și de primejdie venindu-le asupra, din mijloc pre aceștia răpeau, precum de la șarpe, au de la lespede de piatră, au de la despicătură de lemn, au de la zvrălitură de piatră. Iară alteori, aievea vrăjmașul bătănd război cu sfinții, [îngerii] în vederea ochilor li se arătau, și spre ajutorii lor ziceau că sânt trimiși, și încredere, și bună-cutezare, și răsuflare¹ le făceau ||cu graiurile lor||. Și alteori vindecări printr'înșii săvârșeau, iar câteodată pre înșiși sfinții, întru oarecarile pătămări căzând, îi tămăduiau. Și uneori, trupurile lor fiind căzute din pricina nemâncării, cu pipăirea mâinii sau cu cuvinte le împuterniceau și le întăreau mai presus de fire; iară alteori hrană le aduceau, pâini, uneori și calde, și altele din cele de mâncare. Și unora dintr'înșii mutarea mai nainte arătau, iară altora și chipul mutării. Și ce se cade multe a număra, cele ce arată pre dragostea sfinților îngerii cea către noi și pre toată purtarea lor de grijă cea către drepti? Căci ca frații mai mari pentru cei mai mici, așa pentru noi se grijesc. Și acestea s'au zis ca fieștecarele să cunoască cum că «aproape este Domnul de toți cei ce cheamă pre El întru adevăr» (Ps. 144: 18), și câtă

¹ Răsuflare (gr. παραψυχή): înviorare, răgaz, moment de respiro. (N. tr.)

purtare de grijă face pentru cei ce s'au dat pre sineși spre bună-plăcerea Lui și carii urmează Lui cu inimă curată.

Dacă crezi cum că Dumnezeu face purtare de grijă pentru tine, ce te frământă și te grijești pentru cele vremelnice și pentru trebuințele trupului tău? Iară de nu crezi cum că purtare de grijă pentru tine face Dumnezeu, și pentru aceasta te grijești afară de Dânsul de cele ce sânt spre trebuința ta, mai ticălos ești decât toți oamenii. Și pentru ce și trăiești, sau și vei trăi? «Aruncă spre Domnul grija ta, și El te va hrăni» (Ps. 54: 23), și nu te vei spăimânta de temerea ce vine preste tine¹.

Cel ce s'a aferosit lui Dumnezeu odată pentru totdeauna, întru odihna cugetului petrece. Fără neagoniseală nu poate sufletul a se slobozi de turburarea gândurilor, și fără liniștea simțirilor pacea cugetului nu va simți. Fără a intra întru ispite, înțelepciunea Duhului nimenea va câștiga; și fără citire stăruitoare, subțirăitatea gândurilor nu va cunoaște. Fără alinarea gândurilor, mintea întru ascunse taine nu va fi mișcată; și fără încrederea ce vine din credință nu poate sufletul cu îndrăzneală a cuteza asupra ispitelor. Și iarăși, fără cercarea deslușită a ocrotirii lui Dumnezeu nu poate inima a nădăjdui spre Dânsul; și fără a gusta sufletul întru cunoștință din pătimirile lui Hristos², părtășic cu Dânsul nu va avea.

Pre acela socotește a fi om al lui Dumnezeu, carele pentru multa milostivire s'a omorât pre sineși chiar și față de trebuința cea de nevoie. Căci cel ce miluiește pre sărac, are pre Dumnezeu grijindu-se de dânsul. Și cel ce pentru Dânsul sărac s'a făcut, comori nedeseertate a aflat.

Dumnezeu nu are trebuință de ceva. Însă se veselește când vede pre cineva odihnind chipul Lui și cinstindu-l pentru Dânsul. Când cere cineva de la tine ceea ce ai, să nu zici întru inima ta: «Lăsa-voi aceasta sufletului meu, ca să mă odihnesc întru dânsa, și Dumnezeu va da lui de aiurea trebuința lui»; că ale nedreptilor sânt graiurile

---

¹ Cf. Pilde 3: 25.

² Sîriacă: *pătimirile pentru Hristos*. (N. ed. amer.)

acestea, și ale celor ce nu cunosc pre Dumnezeu. Omul cel drept și bun nu dă altuia cinstea sa, nici vremea facerii de bine fără de lucrare o va lăsa să treacă. Omului sărac și lipsit i se dă de la Dumnezeu (pentru că Domnul pre nimenea nu lasă); dară tu te-ai întors de către cinstea ta cea de la Dumnezeu și ai depărtat harul Lui de la tine întorcând pre săracul. Deci când dai, veselește-te și zi: Slavă ție, Dumnezeule, că m'ai învrednicit a afla pre cineva să îl odihnesc. Iar de nu ai ce să dai, mai mult te bucură, și zi mulțămind lui Dumnezeu: Mulțămesc Ție, Dumnezeul meu, că mi-ai dat harul acesta și cinstea ca să fiu sărac pentru numele Tău, și m'ai învrednicit a gusta din necazul cel pus în calea poruncilor Tale, și în boală, și în sărăcie, precum au gustat sfinții Tăi cei ce au umblat în calea aceasta.

Și când ești bolnav, zi: Fericiți cei ce află lucrul cel pus de Dumnezeu în cele ce se aduc de către Dânsul asupra noastră ca să ne folosească.¹ Că boalele pentru sănătatea sufletului le aduce asupra Dumnezeu. Că a zis oarecarele din sfinți: «Aceasta o am însemnat, cum că monahul carele nu în chip plăcut lui Dumnezeu slujește Domnului, și nu cu sârguință se nevoiește spre mântuirea sufletului său, ci cu nepăsare spre lucrarea vârtușilor se află, negreșit slobozit este de Dumnezeu a cădea întru ispite, ca să nu rămâie nelucrătoriu, și din multa nelucrare a lui să se abată spre cele mai rele». Deci pentru aceasta aruncă Dumnezeu ispite preste cei trândavi și nepăsători, ca la acestea să cugete, și nu la cele deșarte. Și face aceasta Dumnezeu pururea cu cei ce iubesc pre El, ||dară când vede că încep a disprețui lucrurile Sale, trimite asupra lor ispită mare||, ca să-i deprinză, și să-i înțeleptească, și să-i învețe voia Lui. Și când se roagă Lui, nu îi aude degrab, ci așteaptă până ce se istovesc și ajung să cunoască cu întemeiere că din nepăsarea și din trândăvia lor li s'au întâmplat acestea. Că scris este: «Când veți întinde mâinile voastre către Mine, întoarce-voi ochii Mei de la voi. Și de veți înmulți rugăciunea, nu vă voi auzi» (Is. 1: 15). Căci măcar că pentru

---

¹ Gr.: *Fericit este cel ce s'a învrednicit de la Dumnezeu a fi ispitit întru cele prin carile moștenim viața.* (N. ed. amer.)

alții s'a zis aceasta, însă mai vârtos pentru cei ce au părăsit calea Domnului este scrisă.

Și fiindcă pre Dumnezeu multmilostiv Îl zicem că este, pentru ce întru ispите, pururea bătând și rugându-ne, nu sântem auziți, ci trece cu vederea rugăciunea noastră? Însă cu adevărat ne învățăm aceasta de la Prorocul ce zice: «Nu este mică mâna Domnului a ne scoate, nici greu cu auzul este a ne auzi; ci păcatele noastre au despărțit pre noi de la Dânsul, și fărădelegile noastre au întors fața Lui, ca să nu ne auză» (Is. 59: 1-2). Adu-ți aminte de Dumnezeu în toată vremea, și își va aduce aminte și El de tine când vei cădea întru cele rele.

Firea ta priimitoare de cele de năprasnă s'a făcut, și ispитеle lumii cesteia multe s'au făcut, și relele nu departe sânt de tine, ci înlăuntrul tău izvorăsc atunci când Dumnezeu face semn, și de sub picioarele tale, și din locul în carele stai. Și precum stau aproape genele una de alta, așa și ispитеle aproape sânt de oameni. Ci aceste lucruri cu înțelepciune au iconomisit Dumnezeu pentru folosul tău, ca să bați în ușa Lui cu stăruință, și prin frica celor de scârbă să se same-ne pomenirea Lui în cugetul tău, și de Dânsul prin cereri să te apropii, și să se sfințească inima ta prin cea de-a pururea pomenirea Lui. Și rugându-te tu, te va auzi. Și te vei învăța că Dumnezeu este Cela ce te izbăvește, și vei simți pre Cela ce te-au plâzmuț, și îți poartă de grijă, și te păzește, și Carele pentru tine îndoită lume au făcut: una adică ca pre un dascăl¹ și pedepsitoriu vremelnic; iară cealaltă ca pre o casă părintească și moștenire a ta vecinică. Nu te-au făcut Dumnezeu nepriimitoriu de cele de scârbă, ca nu dumnezeirea² pof-tind, să moștenești ceea ce a moștenit cel ce a fost mai nainte Lu-ceafăr, iară mai pre urmă, prin înălțarea-de-sine, satană s'a făcut. Asemenea nici neplecat și nemișcat te-au făcut, ca să nu fii ca firea celor fără de suflet [înțelegătoriu], și să ți se facă bunătățile cele din lăuntru fără de dobândă și fără de plată (precum dobitoacelor, că-

¹ Sîriacă: școală. (N. ed. amer.)

² Sîriacă: treapta dumnezeirii. (N. ed. amer.)

roră nu le sânt de nici un folos dobitoceștile înzestrări cele firești)¹. Căci cât folos și câtă mulțămire și câtă smerenie se naște din aducerea îmboldirilor acestora, tuturor cu lesnire le este a se învăța.

Deci arătat este cum că străduința pentru bine și abaterea de la rău întru puterea noastră sânt; iar cinstea și necinstea ce se fac dintru acestea, asupra noastră se cade a fi puse. Căci de necinste rușinându-ne, ne temem; dară prin cinste, pre mulțămire lui Dumnezeu aducem, și către vârtute încă mai mult ne întindem. Pre învățătorii aceștia Dumnezeu ți i-au înmulțit, ca nu slobod fiind de dânșii, și neîmpărtășit cu necazurile, și simțindu-te mai presus de toată frica, să uiți pre Domnul Dumnezeuul tău, și să te abați de la Dânsul, și să cazii în credința cea întru mulți dumnezei, precum mulți alții. Că aceștia, măcar că erau asemenea ție pătimiși, și supuși strâmtorării, și cu niște scârbicioase ca acestea bătuți, întru o clipeală de vreme, pentru proastă ||bogăție||, vremelnică stăpânire, și ||treacătoare|| sănătate, nu numai întru mulțime de dumnezei au căzut, ci și pre sineși nebunește dumnezei prin fire a se numi au cutezat. Deci pentru aceasta întru cele de scârbă te-au slobozit a fi; iară alteori ca nu, abătându-te, să mânii pre Dânsul, și prin aducerea asupra-ți a pedepsei să te prăpădească de la fața Lui. Că las a zice păgânătatea și celelalte hule ce se nasc dintru o viață îmbelșugată și din netemere, chiar și când cele mai sus zise nu ar ajunge să se întâmple². Pentru aceasta și prin pătimiri și prin cele de scârbă au înmulțit pomenirea Lui întru inima ta, și prin frica celor împotrivnice te-au îmboldit spre poarta milostivirii Sale. Și prin izbăvirea dintru acestea, pre sămânțele dragostei celei către Dânsul le-au semănat întru tine. Și când ai pus temelie dragostei, către cinstea punerii-de-fii te apropie, și îți arată cât este de bogat harul Lui, ||și cum că necontenită este purtarea Lui de grijă către tine. Apoi te va face să simți și sfințenia

¹ În loc de această frază siriaca are următoarele: *Asemenea nici neîn stare să te abați te-au făcut, ca să nu fii ca firile cele legate, iar bunele și relele tale [în-sușiri] să-ți fie fără de dobândă sau plată, precum celorlalte făpturi trupești de pre pământ.* (N. ed. amer.)

² Adică să cadă cineva în politeism sau să se creadă a fi un dumnezeu. Ultima propoziție este redată după siriacă. (N. ed. amer.)

slavei Lui, și ascunsele taine ale măreției firii Lui||. Că de unde ai fi cunoscut unele ca acestea, de nu s'ar fi întâmplat ție cele protivnice? Pentru că mai de multe ori dintru acestea este cu puțință a se înmulți dragostea lui Dumnezeu în sufletul tău, adică dintru simțirea harurilor Lui, și dintru aducerea-aminte de mulțimea purtării Lui de grijă. Toate bunătățile acestea se nasc ție dintru cele mahnicioase, ca să te înveți dintru acestea a mulțami¹.

Drept aceea, adu-ți aminte de Dumnezeu, ca și El să-Și aducă aminte de tine pururea; și aducându-Și aminte de tine, și păstrându-te cu binc până în sfârșit, priimi-vei de la Dânsul toată fericirea. Nu Îl uita pre Dânsul, răspândindu-ți cugetul întru cele deșarte, ca să nu te uite nici El în vremea războaielor tale. Întru îndestularea ta fă-te ascultătoriu Lui, ca întru necazuri să aibi către Dânsul îndrăzneală prin stăruitoarea rugăciune din inimă către Dânsul.

Așază-te² înaintea Domnului totdeauna, având pomenirea Lui întru inima ta, ca nu zăbovind afară de pomenirea Lui, fără de îndrăzneală să te faci când vei intra către Dânsul. Căci îndrăzneala cea către Dumnezeu din cea cu Dânsul neconținută vorbire se face și din multa rugăciune. Cea cu oamenii legătură și petrecere, prin trup este; iar cea cu Dumnezeu legătură și petrecere, prin pomenirea³ sufletului, și prin luarea-aminte și prinosul rugăciunii stăruitoare. Iară din multa petrecere întru pomenirea Lui se mută uneori omul spre uimire și spre minunare. Căci «se va veseli inima celor ce caută pre Domnul» (Ps. 104: 3). «Căutați pre Domnul», o, osândiților, «și vă întăriți» cu nădejdea; «căutați fața Lui» (Ps. 104: 4) prin pocăință, și sfințiți-vă cu sfințenia feței Lui, și de păcatele voastre de istov vă veți curăți. Alergați către Domnul, câți sânteți întru păcate vinovați, către Cea ce poate a ierta păcatele și a trece cu vederea scăpăturile. Căci cu jurământ au grăit prin Prorocul zicând: «Viu sânt Eu, zice Domnul; nu voiesc moartea păcătoșului, precum

¹ Textul siriatic tipărit are *dacă știi dintru acestea a mulțami*. (N. ed. amer.)

² Greaca are *curățește-te* (καθάρισον), ceea ce siriaca arată a fi o greșală a copistului, în loc de *așază-te* (κάθισον). (N. ed. amer.)

³ Siriatică: *cugetarea*. (N. ed. amer.)

a se întoarce și a fi viu» (Iez. 33: 11). Și iarăși: «Toată ziua am întins mâinile Mele către norod neplecat și împotrivă-grăitoriu» (Is. 65: 2). Și iarăși: «Pentru ce cu moarte muriți, casa lui Israil?» (Iez. 33: 11). Și iarăși: «Întoarceți-vă către Mine, și Mă voi întoarce către voi» (Malah. 3: 7). Și iarăși: «Ori întru carea zi se va întoarce păcătosul de la calea lui, și se va întoarce către Domnul, și va face judecată și dreptate, fărădelegile lui nu voi pomeni, ci trăind va trăi, zice Domnul. Și dreptul, de va lăsa dreptatea lui, și păcătuind va face nedreptate, dreptatea lui nu voi pomeni, ci alunecare voi pune înaintea lui, și întru întunerecul lucrurilor sale va muri, căci a rămas întru dânsule»¹. Pentru ce? Pentru că păcătosul nu va fi împiedecat de păcatul său, ori în ce zi s'ar întoarce către Domnul. Și dreptatea dreptului nu îl va izbăvi, ori în ce zi ar păcătui, de va rămânea întru un păcat ca acesta. Încă și Ieremieii așa au grăit Dumnezeu: «Ia tu carte de piele², și câte am zis ție scrie, din zilele lui Iosie, împăratul Iudei, până astăzi, toate relele câte am zis ție că le voi aduce asupra norodului cestuia: ca auzind și înfricoșându-se, să părăsească omul calea sa cea vicleană, și întorcându-se, să se pocăiască, și voi ridica păcatele lor»³. Și Înțelepciunea au zis: «Cela ce ascunde păcatul său, nu se va folosi; iară cela ce mărturisește păcatele sale și trece dincolo de dânsule, milă va dobândi de la Dumnezeu» (Pilde 28: 13). Și Isaia zice: «Căutați pre Domnul, și aflând pre El, chemați-L; și apropiindu-Se, părăsească păcătosul calea sa, și bărbatul cel nedrept gândurile sale, și întoarceți-vă către Mine, și Eu vă voi milui. Că gândurile Mele nu sânt precum gândurile voastre, nici căile Mele precum căile voastre» (Is. 55: 6-8). «Deci de Mă veți asculta, bunătățile pământului veți mânca» (Is. 1: 19). Veniți către Mine, și faceți Mie ascultare, și veți fi vii cu sufletul vostru. Când vei păzi căile Domnului, și vei face voile Lui, atunci nădăjduiește spre Domnul și cheamă pre El; «și strigând tu, va zice ție: Iată de față sânt» (Is. 58: 9).

¹ Cf. Iez. 33: 12-16.

² „Carte de piele”: pergament. (N. tr.)

³ Cf. Ier. 36: 2-3.

Când vine asupra celui nedrept ispită, nu are încredere a chema pre Dumnezeu, nici a aștepta mântuirea cea de la Dânsul, căci în zilele odihnei sale s'a depărtat de la voia lui Dumnezeu. Mai nainte de a începe războiul caută-ți ajutătoriu, și mai nainte de a te bolnăvi, caută-ți tămăduitoriu. Și mai nainte de a-ți veni asupra scârbele, roagă-te, și în vremea necazurilor vei afla pre Dânsul, și te va auzi. Mai nainte de a aluneca, cheamă și fă cereri; și mai nainte de a face făgăduință, gătește-ți celc ce vei făgădui, căci mai apoi ele îți sânt merinzile. Chivotul lui Noe în vremea păcii s'a alcătuit, și mai nainte cu o sută de ani lemnele lui s'au sădit. Și în vremea urgiei cei nedrepti au pierit¹, iară dreptului acoperemânt i s'a făcut chivotul.

Astupă-se gura cea nedreaptă în vremea rugăciunii, căci musttrarea conștiinței fără de îndrăzneală face pre om. Inima cea bună² varsă lacrimi cu bucurie întru rugăciune. || A suferi nedreptatea cu bunăvoire și fără clătire curățește pre inimă. Suferirea cu răbdare a strâmbătății vine din disprețuirea lumii; iară pricina pentru carea omul cu voioșie suferă clevetirea este aceea că inima lui a început a vedea adevărul. Bucuria ce vine din suferirea de bunăvoire a clevetirii și strâmbătății înalță pre inimă. || Cei căroră lumea s'a omorât, aceștia ocările cu bucurie rabdă. Dară cei căroră le trăiește lumea, aceștia nu pot a suferi nedreptățile: ci sau de slavă deșartă mișcați fiind, se mânia și se turbură, dobitocește pornindu-se, sau de scârbă vânați sânt. O, cum este cu anevoie de isprăvit o vârtute ca aceasta³, și câtă slavă aduce de la Dumnezeu! Cela ce voiește vârtutea accasta a isprăvi, are trebuință a se depărta de ai săi și a se înstreina, căci nu poate în patria sa a o isprăvi. Că a celor mari și puternici este a suferi durerea acestei vârtuți între ai săi fiind: acelora lumea ceasta a murit, și de toată mângâierca cea de aicea s'au deznădăduit.

¹ Siriacă: *cei nedrepti, carii viețuiau liniștiți întru nedreptatea lor, s'au turburat.* (N. ed. amer.)

² Siriacă: *cea neclintită.* (N. ed. amer.)

³ Adică a răbda nedreptățile. (N. ed. amer.)

Precum harul însoțește pre smerita-cugetare, așa și pre mândrie întâmplările dureroase. Ochii¹ Domnului sânt preste cei smerit-cugetători, ca să veselească pre dâșșii, dară fața Domnului stă împotriva celor mândri, ca să smerească pre dâșșii. Smerenia totdeauna primește de la Dumnezeu milă, dară învârtoșării de inimă și împuținării credinței întâmpinări înfricoșate li se întâmplă, ||până când de năprasnă și fără cunoștință vine asupra lor năpasta, dându-i spre grabnică pieire||. Micșorează pre sineți întru toate față de toți oamenii, și te vei înălța deasupra boierilor veacului cestuia. Apucă mai nainte de toți prin sărutarea și închinăciunea ta, și te vei cinsti mai mult decât cei ce aduc daruri aurul Sufirului.²

Defăimează pre sineți, și vei vedea slava lui Dumnezeu întru tine. Că unde odrăsește smerenia, acolo slava lui Dumnezeu izvorăște. De te vei nevoi în chip arătat a fi defăimat de toți oamenii, te face Dumnezeu a fi slăvit; iară de vei avea în inima ta smerenia, întru inima ta îți arată Dumnezeu slava Sa. Fă-te lesne defăimat întru mărirea ta, și nu mare întru micșorimea ta. Sârguiește-te a fi defăimat, și de cinstea lui Dumnezeu te vei umplea. Nu căuta a fi cinstit, plin fiind înlăuntru de rane. Prihănește cinstirea, ca să fii cinstit, și să nu o iubești, ca să nu te necinstești. Cinstea fuge de dinaintea celui ce aleargă după dânsa; dară pre cela ce fuge de ea îl urmărește, și propoveduitoare a smereniei lui se face tuturor oamenilor. Dacă defaimi pre sineți ca să fii cinstit de alții, Dumnezeu te va vădi tuturor; iar dacă pentru adevăr vei prihăni pre sineți, va pune Dumnezeu toate zidirile Sale să îți cânte laudă, și ele vor deschide înaintea ta ușa slavei Ziditoriului tău, și ||ca pre Ziditoriul|| te vor lăuda, căci cu adevărat după chipul și după asemănarea Lui ești.

Cine a văzut un om strălucit cu vârtuțile, luminos adică cu viața, și înțelept cu cunoașterea, și smerit cu duhul, dară oamenilor părându-le a fi de rând? Fericit este cel ce se smerește întru toate, că întru toate se va înălța. Căci cela ce pentru Dumnezeu se smerește și

¹ Siriacă: *inima*. (N. ed. amer.)

² „Sufirul oraș este în India, întru care sânt pietrele cele scumpe și aurul” (Nikifor Theotokis). Vezi 3 Împ. 10: 11. (N. ed. amer.)

se micșorează, de Dumnezeu se slăvește. Și cela ce pentru Dumnezeu flămânzește și însetează, îmbăta-va pre dânsul Dumnezeu cu bunătațile Sale¹. Și cela ce pentru Dumnezeu este gol, se îmbracă de Dânsul cu haina nesticăciunii și a slavei. Și cela ce pentru Dânsul este sărac, cu bogăția Lui cea adevărată se mângâie. Defaimă pre sineți pentru Dumnezeu și, neștiind tu, se va înmulți slava ta întru toată viața ta. Aibi pre sineți păcătos, ca drept să fii întru toată viața ta. ||Fă-te disprețuit când ești înțelept, și nu fi nesăbuit întru înțelepciunea ta.||² Fă-te prost întru înțelepciunea ta, și nu te arăta înțelept, prost fiind. Și dacă pre cel simplu și neînvățat smerenia îl înalță, de câtă cinste socotești că se face ea pricinuitoare celor mari și cinești?

Fugi de slava deșartă, și te vei slăvi; teme-te de mândrie, și te vei mări. Că pohfala³ nu fiilor oamenilor este dată, nici înalta-cugetare celor născuți din femei. Dacă de bunăvoie de toate lucrurile vieții te-ai lepădat, nicidecum să te pricești cu cineva pentru vreun lucru. Dacă lauda ai urât, fugi de cei ce vânează slavă. Fugi de iubitorii de agoniseală, ca și de agonisire. Depărtează pre sineți de cei ce se răsfăță, ca și de răsfățare. Fugi de cei nestâmpărați, ca și de nestâmpărare. Căci dacă până și pomenirea celor ziși ne turbură cugetul, cu cât mai vârtos vederca lor și viețuirea? Apropie-te de cei drepți, și printr'înșii de Dumnezeu te vei apropia. Petreci împreună cu cei ce au smerenie, și ale lor năravuri vei deprinde. Căci dacă numai vederea celor ziși aci este folositoare, cu cât mai vârtos ||pilda viețuirii lor și|| învățătura gurii lor?

Iubește pre cei săraci, ca printr'înșii să dobândești și tu mila. Nu te apropia de iubitorii de priciri, ca să nu fii silit a părăsi liniștea ta. Suferă fără îngreșare relele mirosiri ale bolnavilor, și mai ales ale săracilor, fiindcă și tu cu trup ești înfășurat. Nu înfrunta pre cei necăjiți cu inima, ca nu cu toiagul lor și tu să fii bătut, și vei căuta pre

¹ Siriacă: ...cu vinul a căruia beție nu mai trece vreodată de la cei ce îl beau pre dânsul. (N. ed. amer.)

² În siriacă fii nesăbuit (de la *shta*) este un joc de cuvinte, pornind de la cuvântul *disprețuit* (*shita*, de la *shat*). (N. ed. amer.)

³ Pohfală: pompă, fast, splendoare. (N. tr.)

cei ce mângâie, și nu îi vei afla. Nu defăima pre cei schilozi, că toți în mormânt¹ cu deopotrivă-cinstire vom merge. Iubește pre cei păcătoși, dar urăște lucrurile lor, și să nu îi defaimi pentru greșalele lor, ca nu cândva și tu întru aceleași să te ispitești. Adu-ți aminte că părtaș ești firii céii pământesti a lui Adam, și cu slăbiciunea lui înveșmântat². Nu muștra pre cei ce au trebuință de rugăciunea ta, și de cuvintele cele blânde ale mângâierii să nu îi lipsești, ca să nu piară, și cerute vor fi de la tine sufletele lor; ci urmează doftorilor, carii pătimirile cele mai cu fierbințală, cu leacuri mai reci le tămăduiesc, și pre cele mai reci cu cele protivnice.

Silește-te, când vei întâmpina pre aproapele tău, ca să îl cinstești mai presus de măsura lui. Sărută mâinile lui și picioarele, și ține-i mâinile adeseori cu multă cinstire, și le pune pre ochii tăi, și laudă-l și întru cele ce nu are. Iar când se desparte de tine, grăiește despre dânsul toată bunătatea și toate cele ce sânt de cinste. Căci prin unele ca acestea îl tragi către bine, și îl silești a se rușina din pricina numirii cu carea l-ai numit, și sameni întru dânsul sămânțele vârtușii. Și, dintru o purtare ca aceasta cu carea te obicinuiesti, chip bun se întipărește întru tine; și smerenie multă îți câștigi, și fără de osteneală isprăvești cele mari³. Și nu numai aceasta, ci de are și oarecarile greșale ||ori voite scădenii||, cinstit fiind de tine, cu lesnire priimește de la tine tămăduirea, rușinându-se pentru cinstea carea ai făcut lui, ||și pentru arătarea dragostei pre carea pururea o vede întru tine||. Acesta fie ție pururea chipul purtării: a fi binevoitoriu și cinstitoriu spre toți. Și să nu întărâți pre cineva, au să te întreci cu el întru râvnă⁴, nici pentru Credință, nici pentru faptele lui rele; ci păzește pre sineți a nu prihăni sau a muștra pre cineva întru ceva. Că avem Judecător în Ceriuri, necăutătoriu la față. Iar de voiesti a-l întoarce către adevăr, mâhnește-te pentru dânsul, și cu lacrimi și cu

¹ Gr. ὄρνιν înseamnă îndeobște „iad”, dar și „locuință a morților”, „mormânt”. Am tradus aici acest ultim sens, în conformitate cu ediția americană.

² Greaca are varianta: ...și tuturor fă bine. (N. ed. amer.)

³ Siriacă: ...și te vei slobozi de mari și nășâlnice lupte, de care alții prin multe trude s'au păzit. (N. ed. amer.)

⁴ Gr. ζηλώσης, „să te arăți plin de zel, să faci pe zelotul”. (N. tr.)

dragoste spune-i un cuvânt au două, și nu te aprinde cu mânie asupra lui, ca nu cumva să vadă întru tine semn de vrajbă. Că dragostea nu știe a se mânîia, sau a se întărâta, sau a prihăni pre cineva cu împătîmire. Arătare a dragostei și a cunoașterii este adânca smerenie, carea din conștiință bună se naște, întru Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia se cuvîne slava și stăpânirea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea, și în vecii vecilor. Amin.

C U V Â N T U L 6

Pentru cum că spre folosul nostru au lăsat Dumnezeu a fi sufletul priimitoriu de cele întâmplătoare; întru care și pentru lucrările nevoinței

lunecarea omului întru întâmplătoare păcate vădește slăbiciunea firii sale; căci spre folosul nostru au lăsat Dumnezeu firea noastră a fi priimitoare de păcătoase întâmplări¹. Că nu au socotit a așeza pre suflet mai presus de aceste întâmplări mai nainte de cea de-a doua naștere-din-nou. De folos este sufletului a fi priimitoriu de întâmplătoare păcate, căci aceasta îmboldește conștiința. Însă a petrece întru acestea, obraznic și nerușinat lucru este. Trei chipuri sânt prin carile tot sufletul cuvântătoriu poate a se apropia de Dumnezeu: prin fierbințeala credinței, prin frică și prin pedeapsa Domnului. Și nimenea poate a se apropia de dragostea lui Dumnezeu de nu povățuiește mai nainte unul dintru aceste trei chipuri.

Precum din îmbuibarea pântecelui se naște turburarea gândurilor, așa și din multa grăire și din nerânduiala vorbirilor, necunoașterea și ușurătatea minții. Grija pentru lucrurile vieții cesteia turbură pre suflet, și învălurirea cea de la dânsese zăpăcește pre minte și scoate liniștea dintr'însa.

¹ Grecescul τὸ πάθη (*ta pathi*) poate însemna atât *întâmplări*, *accidente* (adică cele ce vin asupra cuiva), cât și *patimi*. Cuvântul siriac nu are decât primul înțeles. (N. ed. amer.)

Se cuvine monahului, celui ce s'a dat pre sine cereștii plugării, de-a pururea și fără conținere a fi afară de toată grija pentru lucrurile vieții cesteia, ca întru sineși întrând, nimic cu totul de al veacului cestui de acum să nu afle acolo, ||nici vreun gând pentru ceva din cele văzute||. Că de unele ca acestea deșert făcându-se, fără abatere poate a cugeta la legea Domnului ziua și noaptea. Ostenelile cele trupești, fără de curăția cugetului, sânt ca un mitras neroditoriu, și ca niște țâțe cu totul uscate, căci nu pot a apropia de cunoașterea lui Dumnezeu. Și pre trup adică cu totul istovit îl fac, dară patimile din cuget a dezrădăcina nu se grijesc. Pentru aceasta ostenelele cele trupești nimic vor secera. Precum cela ce seamănă în mărăcini și nimic poate a secera, așa este cela ce își prăpădește cugetarea cu grijile, cu pomenirea de rău și cu iubirea de agoniseală, și apoi geme pre patul său, pentru multele sale privegheri și marea sa strâmtoare.¹ Și stă mărturie Scriptura carea zice: «Ca un norod ce lucrează dreptate, și ca unul ce de nici una din poruncile Domnului s'a lenevit, cer dreptatea cea de la Mine și adevărul, și voiesc a se apropia de Mine, Dumnezeu, zicând: Pentru ce am postit, și nu ne-ai văzut? Și pre înșine am smerit, și nu ai cunoscut? Căci în zilele posturilor voastre faceți voile voastre» (Is. 58: 2-3) – zic adică cugetările voastre cele vielene. Și le aduceți ca jertfe de ardere de tot idolilor; și gândurilor celor cumplite, pre carile ca dumnezei le socotiți întru sinevă, pre sloboda-voire a voastră în fieștecarea zi o jertfiți, cea decât toate tămâierile mai cinstită, pre carea vi se cădea mie să o afierosiți, prin bună lucrarea voastră și prin curăția conștiinței.

Pământ bun, veselind pre plugariul său prin aducerea de roadă însutită, este sufletul cel strălucit cu pomenirea lui Dumnezeu și cu neadormita priveghere a nopții și a zilei. Acolo zidește Domnul pre tăria lui nor ca să îl acopere ziua, iar noaptea cu lumină de foc îl luminează. Înlăuntrul negurii lui lumină va străluci.

Precum norul acoperă lumina lunii, așa aburii pântecelui gonească înțelepciunea lui Dumnezeu din suflet. Și precum este văpaia focului în lemne uscate, așa și pofta trupului când pântecelul este plin. Și

¹ Aceasta este versiunea siriacă. (N. ed. amer.)

precum materia arzătoare adăugată la materie arzătoare sporește văpaia focului, așa și felurimea mâncărilor sporește mișcarea poftelor trupului. În trupul cel iubitoriu de dulceți cunoașterea lui Dumnezeu nu locuiește, și cela ce iubește trupul său, darurile lui Dumnezeu nu va dobândi. Precum din chinurile facerii se naște rod carele veselește pre ceea ce l-a născut, așa din osteneală se naște în suflet cunoașterea tainelor lui Dumnezeu; dară leneșii și iubitorii de dulceți culeg rod de rușine. Precum tatăl se grijește de fiu, așa și Hristos se grijește de trupul cela ce rău pătimește pentru Dânsul, și aproape de gura lui este totdeauna. Neprețuită este dobândirea osteneții lucrate cu înțelepciune.

Strein este cel al cărui cuget s'a înstreinat de toate cele ale vieții. Tânguitoriu¹ este cela ce în foame și în sete petrece toate zilele vieții sale, pentru nădejdea bunătaților celor ce vor să fie. Monah este cela ce afară de lume șade, și pururea se roagă lui Dumnezeu ca să dobândească bunătațile cele ce vor să fie.² Bogăția monahului este mângâierea ce vine din plâns și bucuria ce vine din credință, carea în cămările cugetului său strălucește. Milostiv este cela ce nu osebește cu mintea pre unul de altul, ci pre toți miluiește. Feciorelnic este nu cela ce și-a păzit trupul neîntinat de împreunare, ci cela ce se rușinează de sineși și când ar fi deosebi. De iubești întreaga-cugetare, gonește gândurile cele de rușine prin îndeletnicirea întru citire și întru rugăciunea cea întinsă; atunci vei fi întrarmat ||lăuntric|| împotriva pricinilor lor firești. Însă fără citire și rugăciune, curăție a se vedea în suflet cu neputință este. De voiești a câștiga milostenie, mai întâi obicinuieste-te a defăima toate, ca nu prin povara acestora cugetul să-ți fie tras de la ținta de sineși hotărâtă. Că adevărarea³ milosteniei întru suferirea cu răbdare a nedreptății se arată. Desăvârșirea smereniei este a suferi cu bucurie învinuirile

¹ În siriacă cuvântul acesta mai înseamnă și *călugăr*. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *Monah este cela ce, departe de priveslile lumii sălășluindu-se, are drept singură stăruință a rugii sale dorul pentru lumea ce va să fie*. (N. ed. amer.)

³ Gr. ἡ ἀκρίβεια, *exactitatea*. Siriacă: *limpezimea*. (N. ed. amer.)

cele mincinoase. Dacă întru adevăr ești milostiv, să nu te necăjești în lăuntrul tău când ești jefuit de ale tale cu nedreptate, nici pre pagubă altora să o povestești. Ci mai vârtos paguba ce o suferi de la alții înghițită să se facă întru milostenia ta, precum acrima vinului întru mulțimea apei. Și arată mulțimea¹ milosteniei tale prin binele cu care răsplătești celor ce au făcut ție strâmbătate, precum și fericitul Elisei a făcut vrăjmașilor săi ce voiau să îl robească². Căci când s'a rugat și s'au orbit ochii lor cu negura, le-a arătat puterea ce era întru dânsul ||și, de ar fi voit, nimiciți ar fi fost înaintea lui||; iar când, dându-le mâncare și băutură, i-a lăsat să se ducă, le-a arătat milostenia ce era întru dânsul.

Cel cu adevărat smerit-cugetătoriu, năpăstuit fiind, nu se turbură, nici se apără pentru lucrul întru carele s'a nedreptățit, ci priimește clevtirile ca adevăr; și nu se grijește să încredințeze pre oameni că s'a năpăstuit, ci iertăciune cere. Că unii numele de desfrânați asupra lor de bunăvoie l-au tras, nefiind așa; iară alții al preacurvici l-au suferit, departe de aceasta fiind³, și prin lacrimi vesteau că poartă roada păcatului pre care nu l-au lucrat, și iertăciune pentru fărădelegea carea nu au lucrat, cu plângere de la cei ce i-au năpăstuit își cereau, cu toată curăția și neîntinarea fiind încununăți la suflet. Iară alții, ca să nu fie slăviți pentru așezarea lor cea plină de vârtute, carea era întru dânsii ascunsă, în chipul celor ieșiți din minte se arătau, cu dumnezeiasca sare îndulciți fiind, și întru liniște înfipti, cât, din desăvârșirea lor cea preafinală, pre sfinții îngeri a-i avea proveduitori ai vitejiilor lor.⁴

Tu socotești că ai smerenie. Alții se prihănesc pre sineși; tu însă nu suferi nici când alții te prihănesc, și te socotești smerit-cugetătoriu. Deci dacă smerit-cugetătoriu ești, cearcă pre sineți întru acestea, adică dacă te turburi sau nu când ești năpăstuit.

¹ Siriacă: *limpezimea*. (N. ed. amer.)

² Vezi 4 Împ. 6: 13-23.

³ *Pateric*, „Pentru Avva Macarie” 1. (N. ed. amer.)

⁴ Sf. Simeon din Emesa, cel nebun pentru Hristos († sfârșitul sec. al 6-lea). Pomenirea lui se face la 21 Iulie. (N. ed. amer.)

Mântuitoriul numește «multe lăcașuri» ale casei Părintelui Său¹ pre măsurile minții celor ce în laturea aceea se sălășluiesc, zic adică pre osebirile darurilor, și pre măsurile cele duhovnicești întru carile cu mintea se desfată, și pre felurimea rânduielilor darurilor. Că nu au zis că [acolo] fieștecare om va fi îngrădit întru viețuirea sa prin osebit loc de sălășluire, și prin văzut și osebitoriu semn al feluritei așezări a lăcașului fieștecărui. Ci aceasta seamănă mai curând felului cum fieștecare dintre noi osebit folos își trage dela soarele cest văzut, printr'o osebită desfătare de dânsul care este de obște tuturor, fieștecărui după curăția vederii și puterea ochilor săi de a cuprinde neconținută revărsare a luminii soarelui. Și iarăși, aceasta este precum o făclie pusă într'o casă, felurit răspândind razele luminii sale, măcar că, prin felurimea arătării ei, făclia nu se împarte întru mai multe, și să-și piarză singurimea luminii. Întru același chip, cei ce la vremea cuvenită se vor învrednici de acel tărâm, întru același lăcaș se sălășluiesc, nedespărțit întru multe părți osebite. Și fieștecările, după măsura petrecerii sale, își trage sieși desfătare dintru un gândit Soare, întru un singur văzduh, și un singur loc, și o singură sălășluire, și o vedere, și o înfățișare. Cel a cărui măsură este mai prejos nu vede măsura cea înaltă a rânduielii vecinului său, ca nu cumva, [socotind că] aceasta vine din covârșirea darurilor vecinului său și din puținătatea alor sale, să i se facă lui pricină de scârbă și mahniciune. Să nu fie aceasta, ca să crează cineva că se întâmplă un lucru ca acesta în laturea desfătării! Ci fieștecările se veselește în lăuntruul său întru darul și înălțimea rânduielii de care s'a învrednicit. Însă una singură este vederea² cea din afară de toți, și unul este locul.³ ||Și lucru cu adevărat mai măreț, sălășluirea lor va fi ca a oștilor îngerești întru unimea unui loc ceresc, întru aceeași limpede vedenie și întru ascunsa cunoaștere ce este dată cinurilor lor, prin descoperirile dumnezeieștii vedenii osebite după cetele lor. Deci, de vreme ce fapăturile cele vecinice, dincolo de lucrarea simțirilor,

¹ Vezi In. 14: 2.

² Adică ceea ce se vede. (N. ed. amer.)

³ De la începutul paragrafului și până în acest loc am redat versiunea siriacă, fiindcă greaca a prescurtat oarecum acest pasaj. (N. ed. amer.)

sânt înzestrate cu înțelegeri ale minții, nimenea va fi așa de îndrăzneț încât să zică cu cuvintele sale cum că în lumea cea viitoare va fi o rânduială a lucrurilor osebită de aceasta, adică de [rânduiala] minții, și ce anume este dincolo, chiar dacă, firea fiind [atunci] desăvârșită, acest lucru este cu totul vădit. Deci adevărat este cuvântul cel grăit de Părinți, cum că și necunoașterea va dăinui o oarecare vreme, dar și că s'a osebit o vreme a descoperirii înlăturării ei¹, cât și a [descoperirii] celorlalte osebite taine despre Cel Preaînalt, carele sânt înconjurate de tăcere. || Și afară de rânduiala cea cu totul mai presus, și de rânduiala cea cu totul mai prejos, nu este altă rânduială de mijloc întru cea viitoare despărțime. Și omul va fi cu totul ori între cei [ce locuiesc] întru cele de sus, ori cu totul între cei de jos; dar și întru o așezare, și întru cealaltă sânt felurite măsuri ale răsplătirilor.²

Iară de este aceasta adevărată, precum și adevărată este, ce poate fi mai cu nebunie sau mai cu neînțelegere decât cei ce zic cum că «Destul îmi este de gheenna a scăpa, iară de a intra întru Împărăție nu îmi pasă»? Că a scăpa de gheenna, însăși aceasta este a intra întru Împărăție, precum și dintru Împărăție a cădea, în gheenna a intra este. Că nu ne-a învățat Scriptura trei locuri – ci ce? «Când va veni Fiul Omului întru slava Sa, va pune oile de-a dreapta Lui, iară iezii de-a stânga» (Mt. 25: 31 și 33). Că nici au zis trei cete, ci două, una de-a dreapta, și alta de-a stânga. Și au despărțit hotarele osebitelor lor sălașe, zicând: «Dreptii vor străluci ca soarele în împărăția Tatălui lor, dară păcătoșii se vor duce în focul cel nestins» (Mt. 13: 43; 25: 41). Și iarăși: «Mulți de la răsărituri și de la apusuri vor veni și se vor odihni cu Avraam și cu Isaac și cu Iacov întru Împărăția Ceriurilor. Iară fiii Împărăției vor fi scoși întru întunerecul cel mai din afară; acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților» (Mt. 8: 11-12), carea este decât tot focul mai înfricoșată. Deci oare nu ai

---

¹ Adică a necunoașterii. Vezi 1 Cor. 13: 12: „Că vedem acum ca prin oglindă în ghicitoră, iar atunci față către față; acum cunosc în parte, iar atunci voi cunoaște precum și cunoscut sânt”. (N. ed. amer.)

² Greaca prescurtează această frază. (N. ed. amer.)

priceput dintru acestea cum că nenimerirea¹ cetii celei de sus este înșăși gheenna muncilor?

Deci bun lucru este a învăța pre oameni binele, și prin neconțință purtare de grijă a-i trage din rătăcire, și întru cunoașterea vieții a-i aduce. Că aceasta este calea lui Hristos și a apostolilor, și este înaltă foarte. Dară de ar simți omul întru sineși cum că din petrecerea aceasta și din deasa părtășie cu oamenii slăbește conștiința lui prin vederea celor din afară, și se turbură alinarea lui, și cunoașterea i se întunecă (căci încă are trebuință cugetul lui de păzire, și simțirile lui de supunere), și cum că voind pre alții a vindeca, pre sănătatea sa o pierde, și iese din ||curata|| slobozenie a voinii sale întru turburarea minții – unul ca acesta aducă-și aminte de îndemnarea cea apostolicească carea zice că «hrana cea vârtoasă este a celor mai desăvârșiți» (Evr. 5: 14). Și înapoi întoarcă-se, ca să nu auză de la Domnul ca în pildă: «Doftore, vindecă pre sineți» (Lc. 4: 23); și pre sineși osândească, și bună sănătatea sa să-și păzească. Și, în locul cuvintelor lui celor auzite, slujească viețuirea sa cea bună spre zidirea altora, și în locul glasurilor gurii sale, fapta lui învețe pre dânșii; și când știe că întru sănătate se află sufletul său, atunci și pre alții folosească-i, și prin sănătatea sa să fi tămăduiască. Căci, când este departe de oameni, mai mult poate a-i folosi prin râvna lucrurilor sale celor bune, decât prin cuvintele sale, bolnav fiind și el, și mai mult decât dânșii trebuință având de tămăduire. Că «orb pre orb povățuind, amândoi în groapă vor cădea» (Mt. 15: 14). Că hrana cea vârtoasă este a celor sănătoși, cei ce deprinse își au simțirile și pot a priimi toată hrana, zic adică asuprelile tuturor simțirilor; și a celor ce, din pricina deprinderii lor întru desăvârșire, nu se vătămă cu inima dintru toate întâmpinările.

Când voiește diavolul să întineze mintea ||cea cu bună-naștere|| prin pomenirea curviei, întâi prin iubirea slavei deșarte cearcă statornicia ei, căci începătura gândului acestuia nu pare a fi patimă. Așa obicinuiește a face celor ce își păzesc cugetul, întru carii nu

¹ Gr. „starea cea împrotivnică”. Siriaca folosește aci un cuvânt rar, pe care probabil traducătorii în greacă nu-l cunoșteau. (N. ed. amer.)

este cu putință degrab a arunca gând necuviincios. Dară când iese omul din întăritura lui prin împreună-vorbirea cu gândul cel dintâi, și se depărtează de adăpostul său, îndată diavolul îl întâmpină cu ceva dintr'ale curviei, și-i întoarce cugetul spre lucruri desfrânate. Și întâi îl turbură cu năvala aceasta cea de năprasnă, căci gândurile sale erau mai înainte întru întreaga-cugetare, căreia i-au ieșit în întâmpinare acele lucruri de a căroră vedere mintea cea ocârmuitoare era despărțită. Că măcar de și nu cu totul s'a întinat, însă din vrednicia ei cea dintâi o a surpat diavolul. Dară de nu se va întoarce omul înapoi, și degrab să pună stăpânire pre cele dintâi gânduri [ale slavei deșarte] – carile sânt pricina celor de-al doilea – atunci, întâlnindu-se mai de multe ori cu acele lucruri, obicinuița cu deaslor ivire va face să orbească puterea cea osebitoare a sufletului său.¹ ||Astfel, cu cât mai mare este măsura și întinderea celei dintâi patimi, cu-atât mai mare este robirea către cea de-a doua.||

Mai bine este a ocoli patimile prin pomenirea vârtuților, decât prin starea împotrivă. Căci patimile, când din laturea lor ar ieși și s'ar porni spre război, chipuri și idoli întipăresc în cuget, și multă putere are războiul acesta, cât și a slăbi cugetul, și foarte a răscoli și a turbura cugetarea. Însă dacă omul ține rânduiala cea dintâi de carea am zis, nici urmă de patimi se mai arată în cuget duple izgonirea acestora.

Osteneala cea trupească și cugetarea dumnezeieștilor Scripturi păzesc curăția; iară pre osteneală o întărește nădejdea și frica; iară pre nădejde și pre frică le sălășluiește în cuget depărtarea de oameni și nelipsita rugăciune. Până ce ar priimi omul pre Mângâietoriul, trebuință are de dumnezeieștile Scripturi², ca pomenirea binelui să

---

¹ Aceasta este versiunea siriacă. Textul grecesc tipărit și multe manuscrise grecești au această variantă: *Iară dacă se întoarce înapoi, și stă împotrivă celei dintâi năvale a gândurilor [slavei deșarte], carea este pricina aducerii asupra a celei de-a doua, atunci, împreună cu Dumnezeu, poate cu lesnire a birui patima.* (N. ed. amer.)

² Siriacă: *...de cele scrise cu cerneală*, adică de cuvântul scris, în general. (N. ed. amer.)

se pecetluiesc în inima lui, și din neconținută citire să se înnoiască mereu întru dânsul pornirea către bine și să păzească pre sufletul lui de subțirătatea căilor păcatului. Că încă nu a câștigat puterea Duhului, carea depărtează pre rătăcirea ce robește pomenirile cele de-suflet-folositoare și-l face pre om să fie rece prin risipirea minții sale. Căci când ||înțelegătoarele|| puteri ale sufletului celui lucrătoriu sânt pătrunse de puterea Duhului, atunci în locul legii Scripturilor¹ se înrădăcinează în inimă poruncile Duhului, și omul întru ascuns de la Duhul se învață, și de ajutoriul cel din materia cea simțită nu are trebuință. Căci câtă vreme inima de la materie se învață, numai-decât urmează învățaturii rătăcirea și uitarea; dară când învățătura este de la Duhul, pomenirea ei nevătămată se păzește.²

Sânt gânduri bune și voiri bune; și sânt gânduri viclene și inimă vicleană. ||Cele dintâi fără cele de-al doilea puțin se socotesc pentru răsplătire.|| Rânduiala cea dintâi³ este mișcare ce trece prin cuget ca vântul ce se ridică în mare și înalță valurile; dară a doua rânduială⁴ este talpa și temelie. Și după întinderea temeliei se face răsplătirea celor bune și celor rele, și nu după mișcarea gândurilor. Sufletul nu are odihnă din mișcarea gândurilor celor schimbăcioase; și de ar fi să dai răsplătire fieștecărui gând, măcar că nu are temelie în inima ta, de câte zece mii de ori în fieștecarea zi pre bunele [răsplătiri] ale tale ți-ai schimba și ți-ai hotărî judecata⁵.

Mintea cea de curând ieșită din împleticirea patimilor prin po-căință, și carea în vremea rugăciunii se nevoiește a se înalța din lucrurile ceste pământesti, pasăre fără de aripi este; și fiindcă a zbură nu poate, pre fața pământului saltă, ||unde se târăsc șerpil||. Însă își adună cugetele sale prin citire, și prin osteneală, și prin frică, și

¹ Siriacă: ...*legile [scrise] cu cerneală.* (N. ed. amer.)

² Siriacă: *Dară când învățătura este de la cele negreșalnice, atunci pomenirea ei nu dă greș, temeluită fiind pre limpezimea lor.* (N. ed. amer.)

³ Adică gândurile. (N. ed. amer.)

⁴ Adică voirea și inima. (N. ed. amer.)

⁵ Aceasta este versiunea siriacă. Cea grecească, *să îți schimbi și pre cele bune ale tale, și pre cele împotivnice,* este obscură. (N. ed. amer.)

prin grija vârtuților celor de multe feluri, că afară de acestea a cunoaște ceva nu poate. Și, pentru scurtă vreme, aceasta păzește pre minte neturburată și neîntinată; dară mai pre urmă vin asupra-i pomeniri, și acestea turbură și întinează pre inimă. Că încă nu a simțit omul pre văzduhul cel liniștit al slobozeniei care adună pre minte pentru îndelungată vreme prin uitarea tuturor lucrurilor celor pământești. Pentru că mintea numai trupeștile aripi și-a câștigat, zic adică pre vârtuțile carile în afară se săvârșesc, dară încă nu a zărit dumnezeiasca vedenie a vârtuților¹ ce se lucrează de dânsa, nici a simțit că aceasta este aripă a minții cu carea se apropie de cele cerești și se desparte de ceste pământești.

Câtă vreme prin lucrurile ceste simțite slujește cineva Domnului, chipurile acelor lucruri se întipăresc în gândurile lui și prin trupești chipuri cugetă pre cele dumnezeiești. Dar când priimește simțirea celor ce sânt înlăuntrul lucrurilor, îndată, dupre măsura simțirii lui, cugetul îi va fi înălțat mai presus de chipurile lucrurilor în felurite vremi.

«Ochii Domnului preste cei smeriți cu inima, și urechile Lui spre rugăciunea lor» (Ps. 33: 16). Rugăciunea smeritului-cugetătoriu, ca din gură spre urechi: «Doamne Dumnezeu meu, Tu vei lumina întunerecul meu» (Ps. 17: 29).

Când întru liniște petreci, și pre lucrarea smereniei ai câștigat, acesta fie-ți semnul că sufletul tău s'a apropiat a ieși dintru întunerec: arde inima ta, și se înfierbântează ca focul ziua și noaptea, încât întreaga lume o socotești gunoaie și cenușă, și nu poflești nici hrană, pentru dulceața gândurilor celor noi și înfocate carile pururea se pornesc în sufletul tău. Și de năprasnă se dă ție izvor de lacrimi, ca pârăul curgând fără de silă, amestecându-se întru toate lucrurile tale — și întru citirea ta, zic, și întru rugăciunea ta, și întru psălmuirea ta, și întru cugetarea ta, și întru mâncarea ta, și întru băutura ta; și întru tot lucrul tău lacrămile tale amestecate cu dânsul se află. Și când vei vedea pre acestea în sufletul tău, fă-te cu bună îndrăzneală,

¹ Citim τῆν θεωρίαν τῶν ἀρετῶν în loc de τὰς ἀρετὰς τῆς θεωρίας, conform cu siriaca. (N. ed. amer.)

că marea ai trecut. Și așa adaugă la lucrările tale, și ține bine păzirea, ca harul din zi în zi să se înmulțească întru tine. Dar până când nu te-ai întâmpina cu acestea, încă nu ți-ai săvârșit calea, ca să ajungi la Muntele lui Dumnezeu. Iar dacă după ce ai aflat și ai priimit darul lacrimilor, acestea încetează, și fierbințeala ta se răcește fără să fie vreo altă schimbare, adică vreo neputință trupească¹ – vai ție, ce ai pierdut! Că sau întru părere de sine ai venit, sau întru nepurtare de grijă, sau și întru slăbănogire. Iară ce urmează lacrimilor după ce le-ai priimit cineva, și ce după acestea îl va întâmpina, mai pre urmă întru alt loc vom scrie, întru capetele cele pentru urmarea petrecerilor [celor monahicești]², precum din Scripturi și de la Părinți ne-am luminat, căroră sânt încredințate niște taine ca acestea.

Dacă lucruri nu ai, nu grăi pentru vârtuți. Mai prețuite sânt înaintea Domnului necazurile cele pentru Dânsul³ decât toată făgăduința și jertfa; și mirosul sudorii lor este mai presus de toate mirezmele ||și tămâia cea de mult preț||. Pre fieștecarea vârtute carea fără de osteneală trupească se face, ca pre o stârpitură neînsuflită socotește-o. Prinusul dreptilor sânt lacrimile ochilor lor, și jertfa a lor priimită sânt suspinurile cele întru privegherile lor. Striga-vor cu jale către Domnul dreptii, de greimea trupului lor împovărați fiind, și cu durere cererile își vor trimite către Dumnezeu; și, la strigarea glasului lor, îngereștile cete spre ajutoriul lor vin, ca să-i îmbărbăteze cu nădejde și să mângâie pre dânșii. Că părtași sânt sfinții îngeri pătimirilor și necazurilor sfinților prin apropierea lor cea către dânșii.

¹ Siriacă: *...fără ca să fie după aceea vreo schimbare întru altceva*. Cuvintele: *adică vreo neputință trupească*, aflate în grecește, au fost probabil adăugate de către un copist. (N. ed. amer.)

² Vezi Cuvântul 18. Aceasta este versiunea siriacă. Expresia ar mai putea fi tradusă *pentru rânduiala viețuirii [monahicești]*, sau *pentru mersul ocârmuirii [lumii]*. Pornind de la acest ultim sens, greaca are aici *întru capetele cele pentru pronie*. (N. ed. amer.)

³ Siriacă: *pentru dreptate*. (N. ed. amer.)

Osteneala cea bună și smerita-cugetare fac pre om dumnezeu pre pământ. Iară credința și milostenia, către limpedea curăție degrab a se apropia îl fac. Cu neputință este ca fierbințeala și zdrobirea inimii să se afle împreună întru un suflet, precum cu neputință este celor ce sânt întru beție să-și stăpânească gândurile. Căci când se va da sufletului fierbințeala aceasta, se ridică zdrobirea plânsului. Vinul adică spre veselie, iară fierbințeala spre bucurarea sufletului s'au dăruit. Acela pre trup încălzește, iară cuvântul lui Dumnezeu, pre înțelegere. Cei înfocați cu fierbințeala, prin cugetarea nădejdiei se răpesc, și cugetul lor este dus către veacul ce va să fie. Că precum cei ce se îmbată de vin nălucesc oarecari chipuri schimbătoare, așa și cei ce cu nădejdea se îmbată și se înfierbântă, nici scârbă știu, nici ceva lumesc. Acestea, și altce ca acestea, carile sânt gătite celora ce călătoresc pre cărarea viețuirilor rânduite¹ dupre ce au săvârșit ostenelele cele îndelungate ale curățirii, se întâmplă întru începutul căii celor mai simpli cu inima și mai fierbinți cu nădejdea, și aceasta se face pentru singură credința sufletului. Căci toate câte voiește Domnul, face.

Fericiți cei ce, pentru dragostea lor de Dumnezeu, spre întâmpinarea mării scârbelor coapsele lor cu prostime și cu neiscoditoriu chip și-au încins, și spatele nu și-au întors. Aceștia degrab la limanul făgăduit² se adăpostesc, și în corturile celor ce bine s'au ostenit se odihnesc; sufletele lor afară din necazurile lor se călăuzesc și saltă întru veselia nădejdiei lor. Cei ce cu nădejde aleargă, către primejdiile căii nu își întorc privirile, nici zăbovesc spre a o iscodi; ci numai după ce au trecut marea, atunci către strâmbimea căii aruncându-și privirile, mulțămită aduc lui Dumnezeu pentru cum i-au izbăvit din strâmtori, și din prăpăstii, și de asprimea căii, ei neștiind. Iară cei ce multe cugetări cugetă, și foarte voiesc a fi chibzuți, și la întortocheate și fricoase gânduri se dau, și carii totdeauna se gătesc mai dinainte, și voiesc mai nainte a vedea pricinile cele vătămă-

¹Gr. *vârtușilor*. (N. ed. amer.)

² Lit. *limanul făgăduințelor*. Greaca are *limanul Împărăției*. Traducătorii au citit *malkutha* în loc de *mulkane*. (N. ed. amer.)

toare, se află (cei mai mulți dintre dânșii) pre pragul casei lor totdeauna șezând.

«Leneșul, în cale trimis fiind, va zice: Leu este în cale, și ucigași în uliță» (Pilde 22: 13). Și cei ce zic, precum fiii lui Israil: «Fii de uriași am văzut acolo, și eram înaintea lor ca niște lăcuste» (Num. 13: 33), aceștia sânt cei ce în vremea sfârșitului lor se află încă pre cale, cei ce pururea voiesc a fi chibzuiți, însă a pune început nicidecum voiesc. Iară cel prost și neînvățat, apucându-se să înnoate, trece prin ape păstrându-și întâia fierbințeală, cu totul nefăcând purtare de grijă de trup, nici cugetând întru sineși de cu adevărat va săvârși ceva dintru strădania lui, au ba. Ia aminte de sineți, să nu ți se facă mulțimea înțelepciunii alunecare sufletului și cursă înaintea feței tale; ci spre Dumnezeu nădăjduind, cu bărbăție pune început al căii céii pline de sânge, ca să nu te afli de-a pururea lipsit și gol de cunoașterea lui Dumnezeu. Căci cela ce se teme, sau așteaptă vânturile, nu va semăna.¹ Mai bine este a muri ||luptând|| pentru Dumnezeu, decât a viețui cu rușine și cu lenevire. Când vei voi a pune început la lucrul lui Dumnezeu, întâi fă așezământ², ca unul ce nu ai a mai trăi întru ceastă viață, ca un mai-nainte-gătit spre moarte și deznădăjduit de viața ceasta, și ca cela ce la vremea sorocului tău ai ajuns³. Și aceasta aibi-o cu adevăr înțelegere în cugetul tău, ca nădejdea vieții de aci să nu te împiedice a te lupta și a birui. Că nădejdea vieții cesteia slăbănogeste cugetarea. Pentru aceasta nu fi înțelept preste măsură, ci dă loc credinței în cugetul tău, și adu-ți aminte de zilele carile sânt dupre moartea ta⁴, și nu va intra niciodată slăbănogirea întru tine, dupre înțeleptul ce zice: «Că o mie de ani ai veacului cestui de acum nu sânt ca o zi în veacul dreptilor»⁵. Cu

¹ Cf. Eclis. 11: 4.

² Diată, testament. (N. tr.)

³ Siriaică: ...și ca și cum te-ai afla la sfârșitul zilelor tale, și nimic mai mult nu ai vedea. (N. ed. amer.)

⁴ Textul grecesc tipărit are aci: ...și adu-ți aminte de zilele cele multe ale veacurilor celor de pre urmă și nepovestite, carile sânt dupre moarte și dupre judecată. (N. tr.)

⁵ Cf. Ps. 89: 5.

bărbăție începe tot lucrul bun, și să nu te apropii de asemenea lucruri cu suflet îndoit; și să nu te îndoiești în inima ta de nădejdea ||în harul|| lui Dumnezeu, ca să nu se facă osteneala ta fără de folos, și grea lucrarea plugăriei tale. Ci crede întru inima ta că milostiv este Domnul, și celor ce caută pre Dânsul le dă har,¹ nu după lucrarea noastră, ci după osârdia sufletelor noastre și după credința noastră în El. Că zice: «Precum ai crezut, facă-se ție» (Mt. 8: 13).

Iară osebitele lucrări ale celor ce viețuiesc după Dumnezeu acestea sânt: unul adică își palmuiește creștetul său toată ziua, și în locul ceasurilor de slujbă așa petrece. Și altul, întru neconținute plecări ale genunchelor stăruind, le împreunează cu numărul rugăciunilor sale. Altul prin mulțimea lacrimilor sale plinește locul slujbelor lui, și se îndestulează întru dânsule, ||părăndu-i-se mai bune decât toate||. Altul se sârguiește întru cugetarea minții, și întru aceasta își mărginește pravila cea hotărâtă lui. Altul își chinuiește sufletul cu foame, încât nici mai poate a-și săvârși slujbele. Altul, dintru înfocarea cugetului său, neconținută face pre rostirea Psalmilor.² Altul se îndeletnicește întru citire, și așa se înfierbântează inima lui. Altul se robește înțelegând dumnezeieștile noime ale Dumnezeieștilor Scripturi. Altul, uimindu-se de stihuri, se oprește din obicinuita curgere a rostirii cu glas.³ Și altul, gustând din toate acestea și săturându-se, s'a întors înapoi și fără de lucrare a rămas. Și altul, puțin numai gustând dintru dânsule, și trufindu-se, în rătăcire a căzut. Altul a fost împiedicat a-și ține pravila de multa boală și de neputința sa; iară altul, pentru că era ținut de vreun nărav, sau de pofță, sau de iubirea de stăpânire, sau de slava deșartă, sau de lăcomie, sau de dorința de a strânge avere. Și altul a sporit, și a stat cu tărie, și nu și-a întors spatele până ce a luat mărgăritariul cel de mult preț. Tu dar pururea pune început la lucrul lui Dumnezeu, cu

¹ Textul grecesc tipărit adaugă: *ca un dătătoriu de plată*. (N. tr.)

² Gr.: *Altul, întru înfocată cugetare a Psalmilor petrecând, slujba sa o face neconținută*. (N. ed. amer.)

³ Gr.: *Altul, uimindu-se de minunile stihurilor, se oprește din obicinuita cugetare, de tăcere fiind ținut*. (N. ed. amer.)

bucurie și cu osârdie. Și de vei fi curat de patimi și de îndoirea inimii, Însuși Dumnezeu te va înălța în vârf, și îți va ajuta, și după voia Sa te va înțelepți, și cu minune vei primi desăvârșirea. Lui se cuvine slava, și stăpânirea, ||și închinăciunea, și mărirea||, acum și pururea, și în vecii vecilor. Amin.

C U V Â N T U L 7

Pentru chipurile nădejzii în Dumnezeu; și cui se cuvine a nădăjdui spre Dumnezeu, și cine este acela ce cu nebulie și cu nechibzuință are asemenea nădejde

ste o nădejde¹ în Dumnezeu ce vine prin credința inimii, carea este bună, având dreaptă-socoteală și cunoaștere. Și este o altă nădejde, mincinoasă, carea este scâlciată și din nebulie² se trage. Omul carele nu ia seama nicidecum la lucrurile cele pieritoare, ci cu totul se afierosește Domnului noaptea și ziua, carele nimic lumesc cugetă, pentru multă osârdia lui cea spre vârtuți, și toată zăbava lui întru cele dumnezeiești o are, și pentru aceasta nu-i pasă de a-și găti hrană și îmbrăcăminte, și de a-și găti loc de sălășluire trupului, și de toate celelalte: acesta cu dreptate și întru cunoștință nădăjduiește spre Domnul, că El îi va găti cele spre trebuință. Și cu adevărat aceasta este nădejdea cea adevărată și preaințeleaptă. Deci cu dreptate este ca unul ca acesta să nădăjduiască spre Dumnezeu, fiindcă rob al Lui s'a făcut, și cu sânguință se află întru lucrul Lui, afară de toată negrija ce din oarecarea pricină i s'ar întâmpla. Și vrednic lucru este ca Dumnezeu să arate unuia ca acesta osebita Sa grijă, căci a păzit porunca Lui carea zice: «Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și acestea toate se vor adăuga vouă» (Mt. 6: 33), și «Purtare de grijă a trupului să nu faceți» (Rom. 13:

¹ Cuvântul siriac mai are și înțelesul de *încredere*. (N. ed. amer.)

² Greaca are ἀνομία, *fărădelege*, greșală de copist în loc de ἀνοία, *nebulie*. (N. ed. amer.)

14). Căci când așa ne așezăm, lumea, precum o roabă, toate va găti nouă, și fără de îndoire se va supune cuvintelor noastre ca unor stăpâni, și voi noastre nu se va împotivi. Căci pentru a nu se lipsi unul ca acesta de starea lui cea de-a pururea înaintea lui Dumnezeu, nu se dă grijii pentru trebuința cea de nevoie a trupului. Și fiindcă la nimic altceva se gândește, și este ||deopotrivă|| deșert de toată grija pentru cele mici sau cele mari, cele ce îl trag spre desfătare, ori spre risipire, ||ori spre îndepărtarea|| de frica lui Dumnezeu, el chiar și pre acestea¹ le va dobândi în chip minunat, nici grijindu-se de ele, nici ostenindu-se pentru dânsle.

Însă multă osebire este omului celui ce cu totul își are inima îngropată întru cele pământești, și de-a pururea împreună cu șarpele mănâncă țărăna², și nicidecum se grijește de cele ce sânt bineplăcute lui Dumnezeu, și carele întru cele trupești cheltuiește toate ostenețile sale, și este slăbănogit, îndeletnicindu-se pururea întru griji și întru risipirile desfrânării, toată pricinuirea pentru aceasta pricinuind. Și fiindcă unul ca acesta, pentru o astfel de trândăvire și delăsare, din vârtute a căzut, întru alt chip se face lui când este strâmtorat, sau lipsit de oarecarea trebuință de nevoie, sau se scârbește de rodirea faptelor sale celor nebunești,³ și zice: «Nădăjdui-voi spre Dumnezeu, și fără de grijă mă va face, și răsuflare îmi va da». Nebune, până în ceasul de acum nu ți-ai adus aminte de Dumnezeu, ci ocărai pre El cu faptele tale cele stricate, și numele Lui pentru tine între neamuri se hulea, precum este scris⁴, și acum cutezi a zice cu toată gura: «Spre Dânsul voi nădăjdui, și El îmi va ajuta, și purtare de grijă pentru mine va face»? Bine au zis Dumnezeu prin Prorocul Său, pre unii ca aceștia rușinând: «În fieștecarea zi Mă caută, și voiesc a afla căile Mele, ca unii ce fac dreptatea, și îndreptările Dumnezeului lor nu au părăsit; ei cer de la Mine judecată și dreptate» (Is. 58: 2). Deci nebun este acela ce nici cu mintea se apropie

¹ Adică trebuințele cele de nevoie trupului. (N. ed. amer.)

² Vezi Fac. 3: 14.

³ De la începutul paragrafului și până aci am urmat siriaca. (N. ed. amer.)

⁴ Cf. Rom. 2: 24.

de Dumnezeu, iar când este înconjurat de necazuri își ridică mâinile către Dânsul cu încredere. Unul ca acesta are trebuință de multe ori a se arde cu fierul înroșit, ca oareșcând dintru aceasta să se învețe. Că nu are lucru vrednic de nădejdea cea spre Dumnezeu. Ci pentru faptele lui cele cumplite, și pentru nebăgarea lui de seamă de cele ce era datoriu, vrednic se face de pedepsire; însă Dumnezeu, pentru mila Sa, îndelung-răbdătoriu fiind, îl rabdă. Deci să nu se amăgească unul ca acesta, și să uite măsura petrecerii sale, și să zică cum că nădăjduiește spre Dumnezeu; căci se va pedepsi. Că de nu are pre lucrul credinței, nici să își întinză picioarele sale într-o lenevire și să zică: «Crez lui Dumnezeu că îmi va da cele spre trebuință», ca și cum într-o lucrurile lui Dumnezeu ar viețui. Iar dacă unul ca acesta, preumblându-se, din nebunia lui cade într'un puț, îndată zice (măcar că nicidecum mai înainte intrase Dumnezeu în cugetul lui)¹: «Pentru aceasta ce mi s'a întâmplat, nădăjdui-voi spre Dumnezeu, și El mă va izbăvi». Nu rătăci, o, nebune. Că osteneala cea pentru Dumnezeu și sudoarea cea într-o plugăria Lui sânt înainte-mergătoarele nădejdiei celei spre Dânsul. De crezi lui Dumnezeu, bine faci, ci credința are trebuință și de lucruri², și nădejdea cea spre Dumnezeu este buna mărturie a conștiinței născută din reaua-pățimire cea pentru vârtuți³. Au crezi că Dumnezeu poartă grijă de zidirile Sale, și puternic este într-o toate? Ci să urmeze credinței tale și lucrarea cea cuviincioasă, și atunci te va auzi. Să nu voiești a ține vânturile în pumnul tău⁴ – zic adică credință fără de lucruri.

De multe ori cineva, neștiind, călătorește pre cale ce are oarecarea fiară cumplită, au oarecari ucigași, au ceva de acest fel. Dară purtarea de grijă cea de obște a lui Dumnezeu îl izbăvește dintru o vătămare ca aceasta, fie împiedecându-l să pornească la drum pentru vreo pricină, până ce va trece fiara cea cumplită, ori făcându-l să

¹ Gr.: ...sau nebunește să se arunce pre sineși într'un puț (nicidecum având pre Dumnezeu într-o pomenire) și, după cădere, zice. (N. ed. amer.)

² Vezi Iac. 2: 19 și urm.

³ Gr. din reaua-pățimire cea într-o vârtuți se arată. (N. ed. amer.)

⁴ Cf. Pilde 30: 4.

se întâlnească cu cineva care să-l întoarcă din cale. Și iarăși, uneori se află șarpe cumplit în cale zăcând, și nevăzându-se, și nevrând Dumnezeu a da pre om întru o ispită ca aceasta, de năprasnă face pre șarpe a șuiera și din locul acela a se duce, sau a se târî înaintea lui, și acela văzându-l, se păzește și se izbăvește de dânsul, măcar de și nu este vrednic, pentru păcatele cele nearătate pre carile singur el le știe; însă totuși Dumnezeu îl scoate, pentru mila Sa. Și iarăși, se întâmplă de multe ori ca vreo casă, sau zid, sau piatră să cadă, și din locul său să se surpe cu huet, și vreunii să se afle acolo șezând, și cu iubire de oameni poruncește Dumnezeu unui înger a sprijini și a ținea locul fără de cădere până ce aceia se scoală de acolo; sau și, cu oarecarea pricină, îi scoate pre ei de acolo, ca să nu se afle nici-unul dedesupt. Și îndată dupre ieșirea lor, numaidecât lasă să cadă. Iară de și s'ar întâmpla vreunul a fi cuprins, îl face a nu fi vătămat nicidecum. Că întru aceasta voiește Dumnezeu a arăta nemărginita mărime a puterii Sale.

Deci acestea și unele ca acestea sânt ale purtării de grijă celei de obște și atotcuprinzătoare a lui Dumnezeu, iar cel drept are acest ||har|| cu sine în chip nedespărțit. Căci celorlalți oameni cu dreaptă-socoteală au poruncit Dumnezeu a chivernisi cele ale lor, și a-și amesteca cunoașterea cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Însă dreptul nu are trebuință a chivernisi cele pentru dânsul prin cunoașterea aceasta, căci în locul cunoașterii a câștigat credința, prin carea «va surpa toată înălțarea ce se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu» (2 Cor. 10: 5). Și de nici una dintru cele înșirate aci nu se va teme, precum este scris: «Dreptul ca un leu se încrede» (Pilde 28: 1), toate cutezând prin credință, nu ca ispitind pre Domnul, ci ca unul ce se încrede¹ întru Dânsul, și ca cela ce este întrarmat și îmbrăcat cu puterea Sfântului Duh. Și întrucât grija sa este pururea la Dumnezeu, va zice și Dumnezeu pentru dânsul: «Cu dânsul sânt în necaz, scoate-voi pre dânsul și îl voi slăvi, cu lungime de zile voi umple pre el și voi arăta lui mântuirea Mea» (Ps. 90: 15-16). Însă omul cel slăbănogit și zăbavnic întru lucrul său, nădejdea aceasta nu

---

¹ Gr. *Îl vede*. (N. ed. amer.)

poate a avea. Ci aceasta este a celui ce pururea petrece în Dumnezeu întru toate, și prin frumusețea lucrurilor lui se apropie de Dânsul, și nefîncetat își întinde privirea inimii spre harul Lui, precum a zis dumnezeiescul David: «Lipsit-au ochii mei, dintru a nădăjdui eu spre Dumnezeul meu» (Ps. 68: 4). Că Lui se cuvine slava, cinstea și închinăciunea în veci. Amin.

C U V Â N T U L 8

Pentru ceea ce ajută pre om spre a se apropia de Dumnezeu întru inima sa, și carea este pricina cea adevărată carea apropie de dânsul întru ascuns ajutoriul; și iarăși, carea este pricina ce aduce pre om întru smerenie

ericit este omul carele cunoaște neputința sa, căci cunoașterea aceasta i se face temelie și rădăcină și începătură de toată bunătatea. Căci când află cineva și cu adevărat își simte neputința, atunci din toate părțile își strânge sufletul de la slăbănogirea ce întunecă cunoașterea, și străjuire își învistierește întru sine. Însă nimenea poate a-și simți neputința, de nu va fi slobozit a se ispiți puțin întru cele ce chinuiesc sau pre trup, sau pre suflet. Că atunci, asemuind neputința sa cu ajutoriul lui Dumnezeu, îndată va cunoaște mărimea acestuia. Și iarăși, când va vedea mulțimea meșteșugirilor sale, și păzirea, și înfrânarea, și acoperemântul, și îngrădirea sufletului său, prin carile nădăjduiește a-i da încredințare, și vede că nu a dobândit-o; sau și dacă inima nu ar avea alinare, pentru frica și cutremurul ei – atunci înțeleagă și cunoască cum că frica aceasta a inimii lui însemnează și arată că are trebuință cu adevărat de alt oarecarle ajutoriu. Că inima dă mărturie înlăuntru și arată lipsirea oarecărui lucru, prin frica ce o lovește și o luptă în lăuntru ei. Și pentru aceasta se nedumirește, neputând a se sălășlui cu încredințare. Că ajutoriul lui Dumne-

zeu, zice, este cel ce mântuiește¹. Iar când ar cunoaște cineva cum că are trebuință de dumnezeiescul ajutoriu, multe rugăciuni face. Și precât pre acestea le înmulțește, i se smerește inima; că nimenea, rugându-se și cerând, poate să nu se smerească. Că «inimă zdrobită și smerită Dumnezeu nu va defăima» (Ps. 50: 19). Deci până ce nu se va smeri inima, nu poate a conteni din risipire; că smerenia adună pre inimă.

Dară când omul se va smeri, îndată îl înconjoară mila, și simte atunci inima lui dumnezeiescul ajutoriu, căci află oarecarea putere și încredințare mișcându-se întru dânsa. Și când va simți omul ||că vine|| dumnezeiescul ajutoriu, și că acesta este cel ce ajută lui, îndată inima i se umple de credință, și pricepe de aicea cum că rugăciunea este adăpostul ajutoriului, și izvorul mântuirii, și visticria încredințării, și liman izbăvitoriu de înviforare, și lumina ccelor din întunec, și sprijinirea neputincioșilor, și acoperemânt în vremea ispitelor, și ajutoriu întru vârfuirea² boalei, și pavază de izbăvire în război, și săgeată ascuțită împotriva vrăjmașilor, și în scurt a zice: toată mulțimea bunătăților acestora prin rugăciune se află avându-și intrarea. Și de acum înainte se desfătează omul întru rugăciunea credinței, și inima lui strălucește de încredințare, și nu mai rămâne întru orbirea ei cea de mai nainte și întru goala grăire a gurii. Ci când așa va înțelege pre acestea, atunci își va agonisi în suflet pre rugăciune ca pre o comoară. Și din multa bucurie, chipul rugăciunii lui întru mulțămitoare glasuri se schimbă. Și acesta este însuși cuvântul grăit de oareșicine, carele a rânduit fieștecăruia din lucrurile noastre osebitul său chip: «Rugăciunea bucurie este, mulțămire înălțând».³ Iară rugăciune pre aceasta o a însemnat, carea prin cunoașterea lui Dumnezeu se săvârșește, adică pre ceea ce de la Dumnezeu se trimite⁴. Căci nu cu osteneală și cu trudă atunci se roagă

¹ Cf. Ps. 59: 13; 107: 13.

² „Vârfuire”: *culme, culminare* (gr. ὄρυγί). (N. tr.)

³ Sf. Nil Sinaitul, „153 de capete pentru rugăciune”, cap 15. Originalul grecesc are: *Rugăciunea este roadă a bucuriei și a mulțămirii*. (N. ed. amer.)

⁴ Sîriacă: *rugăciunea ce înalță [mulțămită]*. (N. ed. amer.)

omul (precum în cealaltă rugăciune, cu carea se ruga mai înainte de simțirea harului acestuia), și fiindcă inima lui este plină de bucurie și de minunare, pururea izvorăște pomiri ||spre mărturisire și|| spre mulțămire, în vreme ce el își pleacă genunchele fără de grai. Ba încă, ||dintru nestăpânita fiebințeală lăuntrică||, foarte mișcat fiind de uimire din pricina acestei înțelegeri a harului lui Dumnezeu, de năprasnă își înalță glasul, cântând și slăvind pre Dânsul, și mulțămire înalță; și uimindu-se foarte, își pornește limba.

De a ajuns cineva aicea întru adevăr, și nu cu nălucire, și multe a băgat de seamă întru sineși despre acest lucru, și a ajuns să cunoască multe sale osebiri, pentru multa lui cercare, acesta știe ce zic, că nimic împotivnic adevărului este aci. Și de acum înainte încețeze de a cugeta cele deșarte, și cu Dumnezeu petreacă prin neconținuta rugăciune, temându-se și înfricoșându-se ca nu cumva de măreția ajutoririi lui Dumnezeu¹ să se lipsească.

Toate bunătățile acestea se nasc omului dintru a-și recunoaște neputința sa. Căci, dintru multă dorirea lui spre ajutoriul lui Dumnezeu, se apropie de Dumnezeu prin stăruința rugăciunii sale. Și precât se apropie de Dumnezeu întru socotința lui, și Dumnezeu se apropie de dânsul prin darurile Sale; și, pentru smerenia lui cea multă, nu Își va ridica de la dânsul harul, căci, ca văduva către judecătorul, neconținut strigă a i se face izbândire de pârâșul său². Însă tocmai pentru aceasta înduratul Dumnezeu zăbăvnițește a plini doririle lui, ca să i se facă aceasta pricină de a se apropia de Dânsul, și pentru trebuința lui să petreacă lângă Cela Ce este izvorul ce revarsă ajutorințele. Și unele din cereri i le dă preadegrab (acelea zic, fără de carile nimenea poate să se mântuiască), dară altele le oprește de la dânsul. Și întru unele lucruri împiedică și alungă de la el arderea pricinuită de vrăjmașul, dară întru altele îl sloboade a se ispitii, ca să i se facă ispitirea aceea pricină de a se apropia de Dumnezeu, precum mai înainte am zis, și ca să se deprinză, și iscus să aibă al ispitelor. Și acesta este cuvântul Scripturii: «Domnul au lăsat

¹ Siriață: ...de revărsarea ajutoriului [rugăciunii] sale. (N. ed. amer.)

² Vezi Lc. 18: 3.

neamuri multe, și nu au pierdut pre dânsese, nici le-au dat în mâinile lui Iisus, fiul lui Navi, ca să iscusească printr'însele pre fiii lui Israil, și ca să se învețe semințiile fiilor lui Israil și să deprinză războiul» (Jud. 2: 23; 3: 1-2).

Pentru că dreptul ce nu știe de neputința sa, pre muchie de cuțit umblă¹, și nicidecum este depărtat de cădere, nici de leul cel hrăpitoriu, zic adică de dracul mândriei. Și iarăși, cela ce nu își cunoaște neputința, lipsit este de smerenie, iar cel lipsit de aceasta, lipsit este și de desăvârșire; iar cel lipsit de desăvârșire, pururea este cuprins de frică, căci cetatea lui nu este întemeiată pre stâlpi de fier, nici pre praguri de aramă, zic adică pre smerenie. Iară smerenie nu poate cineva a câștiga, fără numai prin înseși căile ei, prin carile se obicinuieste inima a se face zdrobită și cugetele părerii de sine se zădărnicesc. Deci pentru aceasta de multe ori vrăjmașul își află oarecarea mică pricină prin carea poate să abată pre om din cale. Căci fără de smerenie nu poate a se desăvârși lucrul omului, și pecetea Duhului nu este încă pusă pre zapisul slobozeniei lui, ci mai vârtos până acum rob este, și lucrul lui mai presus de frică nu s'a ridicat. Fiindcă nu își îndreptează cineva lucrul său fără de smerenie, și nu se învață, fără numai prin ispite, iar fără de învățatură pre smerenie nu o dobândește.

Pentru aceasta sloboade Domnul asupra sfinților pricini ale smereniei, ale zdrobirii inimii și ale înflăcăratei rugăciuni ||nerăspândite||, pentru ca aceia ce Îl iubesc pre Dânsul să se apropie de El prin smerenie. Și de multe ori înfricoșează pre dânsii cu patimile firii lor, și cu rușinoasele și pângăritele gânduri ce se strecoară; de multe ori încă și cu defăimări, și ocărări, și palmuirii de la oameni; iară uneori cu boale și cu neputințe trupești, iară alteori cu sărăcie și lipsirea trebuinței celei de nevoie. Și uneori cu chinurile fricii celei cumplite, pre carea o lasă să cadă asupra lor, întru arătat război al diavolului, prin care să înfricoșeze pre dânsii foarte; dară alteori prin feluri de lucruri înfricoșate, fieștecarele mai năsâlnic, și mai

¹ Gr. ἐπὶ ἀκμῆς ξυροῦ ἔξει τὰ πράγματα, lit. *pre ascuțișul briciului are lucrurile.* (N. tr.)

mâhnicios, și mai greu decât celălalt¹. Și acestea toate se fac pentru ca ei să aibă pricini de a se smeri, și ca să nu se întâmple lor adormirea lipsei de grijă, ori față de lucrurile de la carile se obicinuieste a se bolnăvi nevoitoriul, ori față de frica de cele ce vor să fie. Drept aceea, negreșit, folositoare sânt oamenilor ispitele. Și nu zic aceasta, cum că se cuvine omului a se slăbănogi de bunăvoie prin gândurile cele rușinoase, ca să se facă lui pricină de smerire întru pomenirea lor, nici că trebuie să se sârguiască a intra în alte ispite, ci cum că se cuvine lui, când lucrează binele, a avea trezvie în toată vremea, și a păzi sufletul său, și a cugeta cum că zidit este, și pentru aceasta lesne plecat spre grabnică schimbare². Că tot cel zidit are trebuință de puterea lui Dumnezeu³ spre sprijinire; și tot carele are trebuință de sprijinirea altuia, fireasca sa neputință prin aceasta arată. Dară cela ce își cunoaște neputința, negreșit are trebuință de a se smeri, ca să dobândească trebuința sa de la Cela Ce poate să i-o dea. Și de ar fi știut și ar fi văzut dintru început neputința sa, nu s'ar fi făcut fără de grijă. Și de nu s'ar fi făcut fără de grijă, nu ar fi adormit, și nu ar fi fost dat în mâinile celor ce îl necăjesc, ca să îl deștepte.

Drept aceea, se cuvine celui ce călătorește în calea lui Dumnezeu a mulțami Lui pentru toate cele ce vin asupra sa, și a prihăni și a ocări pre sufletul său, și a cunoaște cum că nu ar fi fost părăsit de Purtătoriul său de grijă, fără numai pentru oarecarea neluare-aminte, ca să se deștepte cugetul lui, sau pentru că s'a trufit. Ci să nu se turbure de aceasta, nici să iasă din locul luptării și din nevoință, nici să înceteze de a prihăni pre sineși, ca nu îndoită să se facă osteneala lui. Căci nu este nedreptate la Dumnezeu, Cela ce revarsă dreptatea. Să nu fie! Lui se cuvine slava în veci. Amin.

---

¹ Greaca prescurtează această ultimă propoziție. (N. ed. amer.)

² Sîriacă: *înveșmântat întru abatere*. (N. ed. amer.)

³ Sîriacă: *de puterea altuia*. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 9

Pentru păcate de voie și fără de voie, și pentru cele ce din oarecarea întâmplare se fac

ânt păcate ce din neputință se fac, spre carile fără de voie este tras omul; și sânt păcate ce de bunăvoie se fac, și unele din neștiință. Însă se nimerește iarăși și din oarecarea întâmplare a face cineva păcat, și iarăși, din petrecerea în rău și din deprindere. Și deși toate aceste chipuri și feluri ale păcatelor sânt vrednice de prihănire, totuși, după pedeapsa ce se cuvine fieștecăruia, unul mai mare decât celălalt se află. Și prihănirea unui păcat preamare este, și cu osteneală se primește pocăința cea pentru dânsul, dară altul mai aproape este de iertare. Și precum Adam și Eva și șarpele, toți adică au primit de la Dumnezeu răsplătirea păcatului, însă cu multă osebite blestemul au moștenit, așa și întru fiii lui Adam și ai Evei. Fieștecăruia după socotința lui și după dorirea cea spre păcat, așa și strășnicia pedepsei îi este. Și dacă cineva, nevrând a urma păcatului, este tras către dânsul din negrija către vârtute (fiindcă nu se îndeletnicește cu aceasta), atunci, chiar de îi este greu a fi împreună cu păcatul, totuși pedeapsa lui va fi grea. Dară de s'ar întâmpla cuiva, carele se sârguiește pentru vârtute, a fi ispitit întru vreo scăpătate, atunci, fără de îndoială, aproape este de dânsul mila, spre curățirea lui.

Una este când se află omul sârguindu-se întru vârtute, statornic întru lucrarea ei, și își petrece noaptea cugetând la dânsa, ca întru nimic să se lipsească din cele cu carile este datoriu¹. Ci chiar de își trece ziua purtându-și povara, și toată grija lui este pentru vârtute, totuși, câtă vreme este întru unele ca acestea, se pleacă terezia² cumpenei lui puțin spre cele de-a stânga, și este tras de neputința trupului spre unul din chipurile păcatului, sau pentru oarecarea ne-

¹ Gr.: ...*dintru cele pentru carile se sârguiește*. (N. ed. amer.)

² Brațul cântarului sau indicatorul. (N. tr.)

știință, sau din pricina lucrurilor ce-i stau împotrivă pre calea sa (a vârtuții), și a valorilor ce se înalță întru mădulările lui în toată vremea, sau pentru abaterea¹ carea este îngăduită a fi întru dânsul spre a fi pusă la încercare sloboda lui voire. Pentru aceasta se mâhnește, și tânjește, și cu durere suspină asupra sufletului său pentru ticăloșia ce i se întâmplă de la cele ce-i stau împotrivă.

Dară alta este când se află omul întru slăbănogire și nepurtare de grijă spre lucrarea vârtuții, și calea cu totul părăsind, și ca un rob spre ascultarea de toată dulceața păcatelor alergând, și râvnă arătând ca să afle măiestrii spre întregăciunea desfătării cu dânsa, și fiind gata, ca un rob, spre a face cu sânguință voia vrăjmașului său, și a-și găti mădulările sale arme diavolului, întru deplină ascultare de el, și nicidecum voind a lua aminte la pocăință, nici a se apropia de virtuți, nici a face curmare și întoarcere căii sale céii pierzătoare.

Felurite sânt alunecările și căderile² cu puțință a se întâmpla pre calea vârtuții și pre cărarea dreptății, dupre cuvintele Părinților cele ce zic cum că pre calea vârtuții și pre cărarea dreptății se află căderi, și împotiviri, și silnicii, și cele ascemnea acestora.

Însă cu totul alta este moartea³ sufletului, și deplina pierzare, și desăvârșita părăsire. Și dintru aceasta se vedește că atunci când cade cineva, nu trebuie să uite dragostea Părintelui său. Și de s'ar întâmpla lui în multe feluri de căderi a cădea, să nu fie nepăsătoriu față de bine, și din călătoria sa să nu se oprească, ci și biruit fiind, iarăși să se scoale spre lupta cea asupra împotivnicilor lui, și în fieștecarea zi să pună începătură temeliei zidirii sale celei risipite, prorocescul cuvânt în gură având până la ieșirea lui din lumea ceasta: «Să nu te bucuri de mine, împotivnicul meu, că am căzut, pentru că iarăși mă voi scula; și de voi ședea întru întunec, Domnul va lumina mie» (Mih. 7: 8). Și nicicând să înceteze războiul până la moarte, și să nu-și dea sufletului biruirii cât mai este întru dânsul suflare, ba încă nici în însăși clipa biruirii lui. Ci chiar de i s'ar sfărâma corabia în

¹ Adică pornirea spre abatere. (N. ed. amer.)

² Gr.: *Și altul este păcatul cel din alunecări și din căderi.* (N. ed. amer.)

³ Gr.: *căderea.* (N. ed. amer.)

fiștecare a zi, și mărfurile i s'ar înneca, să nu contenească alte avuții a-și dobândi prin neguțatorie, ba încă și împrumutându-se; și în alte corăbii suie-se, cu nădejde plutind, până când Domnul, văzând nevoieța lui, și îndurându-Se de zdrobirea lui, va trimite spre dânsul mila Sa și tari îmboldiri va da lui, spre a suferi și a întâmpina săgețile vrăjmașului cele arzătoare. Aceasta este înțelepciunea cea dată de la Dumnezeu, și acesta este bolnavul cel înțelept, carele nu și-a tăiat nădejdea¹. Mai de folos este nouă a ne osândi întru unele din lucruri, și nu întru părăsirea tuturor. Și pentru aceasta Avva Martinian sfătuia a nu slăbi spre mulțimea luptărilor, nici spre multa felime a războiului ce se află neconținut pre calea dreptății, și a nu ne întoarce înapoi, și a da vrăjmașului biruința asupra noastră în vreunul din chipurile cele rușinoase. Căci ca un părinte iubitoriu de fii, cu bună rânduială povățuiește acestea, una câte una:

Sfătuire a Cuviosului Martinian

Fiiilor, de sânteți întru adevăr nevoitori, luând aminte la vârtute și purtând grijă de sufletele voastre, și voiți cugetul vostru cu limpede curăție a fi înaintea lui Hristos, și a face ceea ce este bineplăcut Lui, atuncea negreșit se cuvine vouă să priimiți pentru Dânsul tot războiul ce este ridicat de patimile firii noastre, și de atragerile lumii ceștia, și de dănuirea și de stăruința răutăților dracilor cu carile se obicinuesc a vă întâmpina, și de toată pândirea lor. Și nu vă înfricoșați de stăruința și îndărătnica înverșunare a războiului, și să nu șovăiți pentru prea lungirea luptei, și să nu slăbiți, nici să vă cutremurați de taberile vrăjmașilor; și dacă poate s'ar întâmpla vouă, la o vreme, a aluneca și a păcătui, să nu cădeți în groapa deznădăjduirii. Iar de ați pătimi ceva întru preamarele războiul acesta, și de v'ați răni și la față, nicidecum să vă împiedece aceasta de la scopul vostru cel bun. Ci mai vârtos petreceți întru lucrarea cea aleasă de voi, și veți câștiga multdoritul și lăudatul lucrul acesta, zic adică a vă arăta tari și neclățiți în război, și cu sângele răniturilor voastre

¹ Siriacă: *acesta este bolnavul cel înțelept. Deznădejdea* (lit. *tăierea nădejzii nu este de folos*. (N. ed. amer.)

înroșiți. Deci nu încetareți niciodinnoară de luptarea cea cu împotivnicii voștri.

Acestea sânt sfătuirile marelui Bătrân. Deci nu se cuvine vouă a vă slăbănogi sau a vă trândăvi pentru pricinile carile am zis. Dară vai monahului aceleuia carele a mințit întru făgăduința sa, și călcându-și conștiința, tinde mâna sa diavolului, dându-i puțința să se ridice asupra lui întru ceva mic sau întru ceva mare din chipurile păcatului, și carele nu mai poate sta împotriva vrăjmașilor săi, zorbită fiind vreoarecarea parte a sufletului lui. Și oare cu ce chip va să întâmpine pre Judecătorul¹, atunci când soții lui, ajunși la curăție, unii cu alții se vor întâlni? Căci calea sa și-a despărțit de la dânșii, și pre cărarea pierzării a umblat; și a căzut din îndrăzneala cea către Dumnezeu ce o au cuvioșii, și din rugăciunea ce din inimă curată se ridică și până dincolo de puterile cele îngerești se înalță, și nu se oprește până ce dobândește cererea sa și se întoarce cu bucurie către gura carea a trimis-o. Și ceea ce este mai înfricoșat decât toate, precum el aicea și-a osebit de dânșii calea sa, așa și Hristos va osebi pre el de dânșii în ziua aceea, când norul cel luminos va ține în spațe trupurile lor cele strălucite de curăție, și prin porțile cele cerești înlăuntru le va băga. Căci pentru aceasta «nu se vor scula necinstitorii la judecată», căci încă de aicea faptele lor judecate au fost: «nici păcătoșii în sfatul dreptilor»², întru învierea judecății.

¹ Siriacă: *cu ce chip va să privească de acum înainte*. (N. ed. amer.)

² Ps. 1: 5.

C U V Â N T U L 1 0

Pentru cuvintele Dumnezeieștii Scripturi, cele ce îndeamnă către pocăință, și cum că spre neputința oamenilor s'au grăit, ca să nu piară ei de la Dumnezeul Cel viu; și cum că nu se cuvine a le lua spre pricină de a păcătui

mbărbătarea pre carea o dau Părinții în dumnezeieștile lor scrieri, și împuternicirea pentru pocăință din scripturile apostolilor și prorocilor, nu trebuie a le lua spre ajutorire de a păcătui și a strica hotărnicirile¹ Domnului cele netrecute². Căci din zilele cele dedemult, prin gurile tuturor sfinților, întru toate scripturile și punerile lor de lege, spre surparea păcatului sânt hotărnicite, întru puterea lui Dumnezeu. Ci fiindcă pocăința aduce nădejde, aceasta nu trebuie să ni se facă pricină spre a ne fura pre înșine de la simțirea fricii, ca mai cu slobozenie și fără de frică să păcătuiască cineva.³ Că iată în tot chipul au învederat Dumnezeu frica întru toate Scripturile, și au arătat că urât este înaintea Lui păcatul.⁴ Că pentru ce oare s'a înneecat neamul cel din zilele lui Noe cu potopul? Au nu pentru destrăbălare, când s'au înnebunit asupra frumuseții fiicelor lui Cain?⁵ Nu era în vremea aceea iubire de argint, nici slujire de idoli, nici fermecătorie, nici războaie. Și pentru ce cetățile Sodomitenilor cu foc s'au ars? Au nu căci și-au dat mădulările lor poftei și necurăției, cât i-au stăpânit pre toți pre dânșii, dupre voile lor,

¹ Hotărniciri (gr. τὰ ὅρια): hotărâri, decrete, legiuri. (N. tr.)

² Siriacă: ...spre ajutorire de a nesocoti îngrozirile făcute de dumnezeieștile judecăți, și pedeapsa pentru călcarea hotărnicirilor celor netrecute. (N. ed. amer.)

³ Această frază a fost redată după siriacă. Manuscrisele grecești au aici variante mult diferite între ele. (N. ed. amer.)

⁴ În loc de această frază siriaca are varianta: *Însă dintre acele lucruri pre carile Domnul, printr'o hotărnicire cu tot felul de îngroziri, le-a întărit cu pecețile cuvântului lui Dumnezeu în toate Scripturile mântuirii noastre, pre unele în parte le-a descoperit, ori prin mai mulți bărbați, ori prin pușini, întru pedeapsa pre carea a adus-o asupra lor, ca să arate că urât este păcatul înaintea Lui.* (N. ed. amer.)

⁵ Vezi Fac. 6: 2 și urm.

între toate faptele cele spurcate și afară de fire?¹ Au nu pentru curvia unui om au căzut în moarte întru o clipeală douăzeci și cinci de mii din fiii lui Israil, celui întâi-născut al lui Dumnezeu?² Și pentru ce lepădat a fost de la Dumnezeu Sampson cel tare, cel din pântece osebit și sfințit lui Dumnezeu, și mai înainte de naștere prin înger vestit, ca Ioan, fiul Zahariei; el, cel învrednicit de mare putere și de mari minuni, ||și carele, prin puterea cea mai presus de fire pre carea Dumnezeu a turnat-o în trupul lui, a omorât o mie de bărbați cu falca unui asin, făcându-se izbăvitoriu și judecătoriu lui Israil||? Au nu căci și-a pângărit mădulările sale cele sfinte prin împreunarea curvei? Pentru aceasta S'au depărtat de la dânsul Dumnezeu și l-au dat vrăjmașilor lui.³ Și David, cel după inima lui Dumnezeu, carele pentru vârtuțile lui s'a învrednicit din sămânța sa a aduce făgăduința Părinților, și dintru dânsul a străluci Hristos spre mântuirea a toată lumea, au nu pentru preacurvia cu o femeie pedepsit a fost, când cu ochii a văzut frumusețea ei și săgeata în sufletul său a priimit? Că pentru aceasta au ridicat Dumnezeu asupra lui din casa lui război, și cel din coapsa lui a gonit pre el. Și acestea au venit asupra lui, măcar că cu multe lacrimi s'a pocăit, cât și așternutul său uda cu lacrămile sale, și după ce Dumnezeu au zis lui prin Prorocul: «Domnul au ridicat păcatul tău» (2 Împ. 12: 13).

Voiesc a face pomenire și de unii mai înainte de David. Pentru ce a venit urgia și moartea preste casa preotului Ili, bătrânului celui drept, carele patruzeci de ani întru preoție a strălucit? Au nu pentru fărădelegea fiilor lui, a lui Ofni și Fineés? Că nu el a păcătuit, nici aceia cu învoirea lui, ci aceasta s'a făcut fiindcă nu a avut râvnă ca să ceară izbândirea Domnului de la dânsii⁴, și mai mult pre aceștia îi iubea decât așezământurile Domnului. Deci ca să nu socotească cineva cum că Domnul arată urgia Sa întru singuri cei ce în toate zilele vieții lor întru fărădelegi au viețuit, iată că, pentru necuviinciosul acesta păcat, arată râvna Sa împotriva adevăraților slujitori ai Lui, preoți, judecători,

¹ Vezi Fac. 18: 20 și urm.

² Vezi Num. 25: 9.

³ Vezi Jud. 16: 4 și urm.

⁴ Adică să-i pedepsească. Vezi 1 Împ. 3: 13. (N. ed. amer.)

stăpânitori și bărbați sfinți Lui, cărora lucrarea de minuni au încredințat, și nicidecum îi trece cu vederea când se arată călcând așezământurile Lui, precum este scris la Iezekiil: «Zis-am omului căruia am poruncit a prăda Ierusalimul cu sabia cea nevăzută: Dinaintea altariului Meu începe, și să nu te milostivești de cel bătrân, nici de cel tânăr»¹; arătând că adevărații slujitori și iubiți ai Lui sânt cei ce cu frică și cu bună-cucernicie umblă înaintea Lui, și carii fac voia Lui, căci faptele vârtuții și conștiința cea curată sânt sfinte ||și bineplăcute|| lui Dumnezeu. Însă pre cei ce defaimă căile Domnului, și El îi defaimă, și de la fața Sa îi leapădă, și ridică harul Său de la dânșii. Că pentru ce hotărârea cea asupra lui Valtasar de năprasnă a ieșit, și ca cu o închipuire de mână l-a lovit? Au nu căci a îndrăznit asupra afierosirilor celor neatînse, pre care le-a răpit din Ierusalim, și întru dânsele bea el și țiițoarele lui?² Așa și cei ce și-au afierosit mădulările sale lui Dumnezeu, și îndrăznesc a le unelti iarăși întru faptele cele lumești, cu nevăzută lovire pier.

Drept aceea, să nu defăimăm cuvintele și îngrozirile lui Dumnezeu prin nădejdea pocăinței și prin bună-cutezarea cea dată nouă de Dumnezeuștile Scripturi, și să mâniem pre Dânsul prin necuvioșia faptelor noastre, și să pângărim mădulările noastre pre carile o dată pentru totdeauna le-am afierosit a sluji lui Dumnezeu. Că iată ne-am sfințit Lui și noi, ca Ilie și Elisei, și ca fiii prorocilor, și ca ceilalți sfinți și fecioare, carii lucrările de minuni cele mari săvârșeau, și față către față grăiau cu Dumnezeu. Și iarăși, ca toți cei de dupre aceia, ca Ioan Feciorelnicul, și ca sfântul Petru, și ca cealaltă ceată a binevestitorilor și propoveditorilor Legământului celui Nou, carii s'au afierosit pre sineși Domnului și au priimit de la Dânsul cunoașterea tainelor – unii adică din însăși gura Lui, iară alții prin descoperire – și s'au făcut mijlocitori între Dumnezeu și oameni, ||și priimitori ai descoperirilor Sale||, și propovăduitori ai Împărăției către întregă lumea oamenilor.

¹ Cf. Iez. 9: 5-6.

² Vezi Daniil 5: 1 și urm.

C U V Â N T U L 1 1

Pentru felul cum se păzește frumsețea vieții céii monahicești, și cum poate fi ea chip al slăvirii lui Dumnezeu

e cade monahului¹ a fi întru toate înfățișările și lucrurile sale chip de folos² celor ce îl văd, ca din pricina vârtuților celor multe ale lui, ce strălucesc ca niște raze, văzându-l vrăjmașii adevărului, să mărturisească și nevrând, cum că întemeiată și neclătită este nădejdea de mântuire a creștinilor, și din toate părțile să alerge către dânsul ca la o scăpare. Ca să se înalțe cornul Bisericii asupra vrăjmașilor ei, și mulți să se pornească spre râvna vârtuții lui, și din lume să iasă; și se va face el cinstit înaintea tuturor din frumusețea viețuirii lui, ||ca pentru dânsul să se deschidă gura fiilor Bisericii, și capul lor să se înalțe mai presus de toate credințele||. Că lauda Bisericii lui Hristos este viața cea monahicească.

Se cuvine dar ca frumsețile viețuirii monahicești să strălucească întru toate, adică: înălțare mai presus de lumea cea văzută, adevărată neagoniseală, desăvârșită defăimare a trupului, postire înaltă, statornicie întru liniște, bună rânduială a simțirilor, străjuire a vederii, tăiere de toată pricirea pentru vreun lucru al veacului cestuia, scurtime întru vorbire, curăție față de pomenirea de rău, prostime cu dreaptă-socoteală, întregime și nerăutate a inimii, unită cu pricepere, cu agerime și cu ascuțime a minții. Încă și acestea se cuvin lui: a cunoaște cum că netrebnică este viața ceasta de acum, și lesne trecătoare, și cum că aproape este viața cea adevărată și duhovnicească; a nu fi cunoscut de oameni sau băgat în seamă de dânșii; a nu se lega pre sineși întru prieteșug și întru unire cu cineva din oameni; a avea locul locuinței liniștit, ||și un adăpost strâmt, cu lucruri de rând și sărăcăcioase||; a fugi de-a pururea de oameni ca un asin sălbatic, și nelipsit a petrece întru rugăciuni și întru citiri; a nu iubi cinstirile,

¹ Sau: *singuraticului*. (N. ed. amer.)

² Sîriacă: *priveliște îmbolditoare*. (N. ed. amer.)

nici a se bucura de oaspeți; a nu se lega de viața aceasta; a răbda cu vitejie ispitele; a se despărți de zvonirile cele lumești și de iscodirea lucrurilor lumii; pururea¹ a avea gândul și cugetarea la adevărata lui țară; a avea fața posomorâtă și zbârcită; a lăcrăma neîncetat ziua și noaptea; și mai mult decât toate acestea, a-și păzi întreaga-cugetare și curat a fi de îndrăcirea pântecelui, și în cele mici, și în cele mari. Că acestea sânt, în scurt zicând, frumusețile¹ cele vădite ale monahului, cele ce dau mărturie de desăvârșita lui murire față de lume și de apropierea lui cea către Dumnezeu.

Deci se cuvine nouă a ne griji de aceste vârtuți în toată vremea, și a le câștiga pre dânezele. Iară de ar întreba cineva pentru ce era trebuință a spune pre fieștecare din acestea în parte, și nu cuprinzătoriu și în scurt pentru dânezele a zice, voi răspunde cum că aceasta de nevoie s'a făcut, ca atunci când cela ce se grijește de viața sa ar căuta pre vreuna dintru cele zise în sufletul său, ca să afle de este lipsit de vreuna dintru dânezele, să poată cunoaște din aceste ||osebiri|| neajungerea sa întru fieștecarea vârtute, și va fi lui rânduiala aceasta spre aducere-aminte. Iară când va câștiga întru sineși pre toate vârtuțile cele înșirate, atunci și cunoașterea celorlalte, de carile nu am făcut pomenire, se va da lui. Și va fi oamenilor și sfinților îngeri pricinuatoriu de slavoslovia cea către Dumnezeu. Și încă de aceea va găti sufletului său loc de odihnă, mai nainte de a ieși el din viața aceasta. Iară Dumnezeului nostru fie slava în veci. Amin.

---

¹ Gr.: *vârtușile*. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 1 2

Cum că nu se cuvine robul lui Dumnezeu, cela ce sărac s'a făcut de cele lumești și spre căutarea Lui a ieșit, pentru că nu a ajuns la cuprinderea adevărului, pentru frica acestui lucru a înceta din căutare, și a i se răci fierbințele ce se naște din dorirea celor dumnezeiești și din cercarea tainelor lor; și în ce chip obișnuiește cugetul a se turbura din pomenirea patimilor

rei rânduieli sânt întru carile înainte-spoarește omul: rânduiala noilor-începători, cea mijlocie și cea a celor desăvârșiți. Și întru cea dintâi rânduială, măcar că cugetul lui este îndreptat spre bine, toată gândirea ||și pomenirea|| omului în patimi se află. Iară a doua, mijloc oarecarele este între împătımire și nepătımire¹: și gândurile cele de-a dreapta și cele de-a stânga deopotrivă se mișcă întru dânsul², și nicidecum încetează a izvorî lumina și întunerecul, precum s'a mai zis. Dar de ar înceta spre puțin de la citirea cea deasă a dumnezeieștilor Scripturi, și de la a-și izvodii vii închipări ale dumnezeieștilor noime (întru carile cugetând, se aprinde de chipurile adevărului³, după puterea lui), și de ar înceta și de la păzirea cea din afară (dintru carea se face și paza cea mai din lăuntru, și lucrul cel destoinic), negreșit se va prăpăstui întru patimi. Trebuie dar să își hrănească fireasca înflăcărare în chipul carele am zis, și să nu lase căutarea, și cercarea, și dorirea cea către cele de departe, măcar că nu le-a văzut vreodată, ci numai semnele lor din citirea dumnezeieștilor Scripturi. Cu aceste lucruri trebuie să își hrănească gândurile, ținându-le strâns, ca să nu i se abată de-a stânga. Și să nu priimească vreoarecarea sămânță diavolească ||a nălucirii|| în chipul adevărului, ci mai vartos să păzească sufletul său cu înfocare. Apoi, de va face acestea, și de va cere de la Dumnezeu cu dureroasă rugăciune și cu răbdare, El va

¹ Siriacă: *starea duhovnicească*. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *întru aceasta*, adică a doua rânduială. (N. ed. amer.)

³ Siriacă: *prin fîntirea lor ce atinge adevărul*, adică prin adevărul lor. (N. ed. amer.)

da lui cererea lui, și îi va deschide ușa Sa, și mai vârtos pentru smerenia lui. Pentru că «tainele, celor smerit-cugetători se descopăr»¹. Dară de va muri întru această nădejde, deși nicăiri ar vedea pământul acela de aproape, totuși mi se pare cum că moștenirea lui împreună cu dreptii cei de demult va fi, carii au nădăjduit a ajunge de-săvârșirea, deși nu au văzut-o, după cuvântul cel apostolesc: «Că spre nădejde au lucrat în toate zilele lor, și au adormit».² Dar ce vom zice de nu ar ajunge omul acela a dobândi intrare în pământul făgăduinței, care este rânduiala³ desăvârșirii, adică să cuprindă adevărul în chip vădit, după măsura puterii lui căii firești? Oare pentru acest lucru se oprește de la aceasta, și rămâne întru rânduiala cea mai de pre urmă, unde întreagă socotința către cele de-a stânga s'a plecat? Sau și pentru că nu a cuprins tot adevărul, oare rămâne întru prostimea neamului rânduielii celei mai de pre urmă, carea nu cunoaște acestea, nici le dorește? Sau i se cuvine a fi înălțat la calea de mijloc de carea am zis? Că măcar că nu l-a văzut⁴, fără numai ca prin oglindă⁵, dar a nădăjduit de departe, și prin această nădejde s'a pus împreună cu Părinții lui. Și măcar că nu s'a învrednicit harului celui desăvârșit aici, dar pentru că totdeauna vorbea cu el, și cu toată mintea pururea petrecea întru dânsul, și cât a trăit, întru dorirea lui s'a aflat, a putut să taie gândurile cele viclene. Și astfel, plină fiind de Dumnezeu inima lui, întru nădejdea aceasta a ieșit din lumea de aici.

Deci tot lucrul ce are smerenie, prin însăși firea sa bineîncuviințat este. Căci cea netrupească îndeletnicire a minții întru dragostea lui Dumnezeu (care se povățuiește din înțelegerea Dumnezeieștilor Scripturi), îngrădește pre suflet din lăuntru împotriva gândurilor celor viclene, și păstrează cugetul întru pomenirea bunătăților celor

¹ Sirah 3: 19.

² Cf. Evr. 11: 13 și 39.

³ Siriaca folosește aci cuvântul grecesc τάξις, *rânduială*. Textul grecesc tipărit are τόπος, *chip*. Unele manuscrise grecești au τόπος, *loc*. Contextul ce urmează cere varianta siriacă. (N. ed. amer.)

⁴ Adică pământul făgăduinței. (N. tr.)

⁵ 1 Cor. 13: 12.

ce vor să fie, ca nu cumva cugetul, întru lenevirea lui, să se răspândească întru pomenirea lucrurilor celor lumești, și dintru acestea să se răccască fierbințeala mișcărilor sale, și în pofte să cadă. Iar Dumnezeu nostru fie slava. Amin.

C U V Â N T U L 13

Pentru schimbarea și prefacerea ce se face celor ce călătoresc în calea liniștirii cea de Dumnezeu rânduită; cum că li se întâmplă mâhniciune, și sugrumare sufletească, și de năprasnă bucurie, și neobicinuită fierbințeală. Slavă Celui ce bine îndreptează căile noastre! Amin.

el ce și-a pus în minte ca întru liniște să viețuiască, tocmească pre sineși, și întru lucrarea și întru rânduiala liniștirii petreacă-și cealaltă parte a zilelor sale. Când s'ar întâmpla ție (precum obicinuit este în rânduiala liniștirii celei hotărâte de dumnezeiescul har), învăluit a fi sufletul tău de întunerecul cel din lăuntru, și, precum razele Soarelui când de ceața norilor sânt ascunse de la pământ, lipsit a fi spre puțină vreme de mângâierea cea duhovnicească și de lumina harului, din pricina norului patimilor ce îl umbrează; și strânsă a fi de la tine puțin puterea cea făcătoare de bucurie în sufletul tău, și pre cuget a-l umbri neobicinuită ceață: să nu se turbure cugetul tău, și mână să tinzi deznădejzii¹. Ci rabdă și citește cărțile dascălilor Bisericii, și silește-te întru rugăciune, și așteaptă ajutoriul. Și îndată va veni, tu neștiind. Că precum prin razele soarelui se dezvelește fața pământului din întunerecul văzduhului ce îl învăluie, așa poate și rugăciunea a destrăma și a risipi din suflet norii patimilor, și a străluci pre cugetul nostru cu lumina veseliei și a mângâierii; care lucru ea cu adevărat obicinuieste a-l naște în gândurile

¹ Sau *temerii* [lit. *împușinării sufletului*]. Aceasta este varianta siriacă. Greaca are *necunoștinței sufletului*. (N. ed. amer.)

noastre, și mai vârtos când are materie ||ajutătoare|| din dumnezeieștile Scripturi și priveghere care strălucește pre cuget. Căci cugertarea cea de-a pururea întru scripturile sfinților, de necuprinsă minunare și de dumnezeiască veselie umple pre suflet. Iară Dumnezeuul nostru fie slava în veci. Amin.

C U V Â N T U L 1 4

Pentru cei ce se liniștesc: când anume încep a pricepe unde au ajuns cu lucrurile lor în marea cea netrecută, adică întru petrecerea liniștirii; și când pot a nădăjdui puțin că au început a da ostenele lor roduri

ice-voi ție un lucru, și să nu râzi, că adevărul zic ție; nici să te îndoiești de cuvintele mele, căci adevărați sânt cei ce mi le-au predanisit. De te-ai spânzura de pleoapele ochilor tăi ||înaintea lui Dumnezeu||, până ce nu ajungi la lacrimi să nu socotești cum că ai ajuns la ceva întru petrecerea viețuirii tale. Că până acum lumii slujesc cele ascunse ale tale, adică întru petrecerea celor din lume stai, și prin omul cel din afară lucrezi lucrul lui Dumnezeu. Iară omul cel din lăuntru încă neroditoriu este, că rodul lui din lacrimi se începe.

Căci când în laturea lacrimilor vei ajunge, atunci cunoaște cum că a ieșit cugetul tău din temnița lumii cesteia, și a pus piciorul în călătoria veacului celui nou, și a început a miroși pre celălalt văzduh, cel nou și minunat. Și îndată începe a vărsa lacrimi, căci s'au apropiat durerile nașterii pruncului celui duhovnicesc. Căci harul, maica cea de obște a tuturor, se grăbește a naște în suflet Dumnezeiescul chip¹ cu taină, pentru lumina veacului ce va să fie. Dară când sosește vremea nașterii, o dată cu aceasta cugetul începe a fi mișcat

¹ Gr. τύπον. (N. ed. amer.)

de ceva din cele ale veacului celuilalt, precum răsuflarea subțire pe carea o trage pruncul înlăuntru trupului întru carele are fire a crește. Și pentru că nu suferă cugetul ceea ce nu îi este întru obicei, de năprasnă începe a mișca trupul spre plângere, una amestecată cu dulceața mierii. Și după cât crește pruncul cel dinlăuntru, după atâta și adăugirea lacrimilor se face.¹ Și rânduiala aceasta a lacrimilor, despre carea am vorbit, nu este aceea carea vine și ea la unele soroace asupra celor ce se liniștesc. Căci mângâierea aceasta, carea din vreme în vreme se face, este a fieștecăruia dintre cei ce sălășluiesc în liniște cu Dumnezeu. Uneori ea vine fiind el întru dumnezeiasca vedenie a cugetului său, alteori prin cuvintele Scripturilor, și alteori întru vorbirea rugăciunii. Ci eu pentru această rânduială zic, carea este a celui ce neconținut lăcrămează noaptea și ziua.

Tot cel ce a aflat adevărul lucrurilor acestora cu adevărat și cu deadinsul, întru liniștire l-a aflat. Că se fac ochii lui ca izvoarele de apă, până la vreme de doi ani, sau și mai mult, ||care este răstimpul trecerii: zic adică al trecerii celei de taină||. Dar după aceea intră întru pacea gândurilor; iar din pacea gândurilor intră întru odihnă aceea pentru carea a zis Sfântul Apostol Pavel², însă numai în parte, și precât poate firea a o încăpea. Iară din pacinica odihnire începe mintea a vedea tainele. Și atunci Sfântul Duh începe a descoperi lui cele cerești, și Dumnezeu locuiește întru el, și roada Duhului o ridică întru dânsul. Și dintru aceasta simte, oarecum nedeslușit și ca în gâcitură³, schimbarea ce va să o priimească firea întru înnoirea tuturor lucrurilor.

Acestea le-am scris ca aducere-aminte și ca izvor de folos mie și fieștecăruia ce ar afla cartea aceasta, precum am luat și din dumnezeiasca vedenie a Scripturilor, și din gurile cele adevărate, și puțin din însăși cercarea, ca să se facă mie ajutoriu, prin rugăciunile celor

¹ Unele manuscrise siriace continuă cu următoarea propoziție: *Suvoiul lacrimilor începe atunci când cugetul se face limpede și senin.* (N. ed. amer.)

² Evr. 4: 3: «Că intrăm întru odihnă cei ce am crezut». (N. ed. amer.)

³ Cf. 1 Cor. 13: 12.

ce se folosesc dintru dănele. Căci nu puțină trudă am pus ca să aștern aceste lucruri.

Ascultă iarăși și ceea ce am a-ți zice acum, pre carea din nemicinoasă gură o am deprins. Când vei intra în laturea aceea a păcii gândurilor, atunci mulțimea lacrimilor se ia de la tine, iar după aceea lacrimile îți vin cu măsură și la vremea potrivită. Acesta este adevărul lucrurilor cu toată amărănțimea, ca în scurt a zice, și de toată Biserica se crede, ||și de bărbații ei cei mai aleși, și de lupătorii ei cei de frunte||.

C U V Â N T U L 1 5

Pentru păzirea și ferirea de cei slăbănogiți și nepăsători, și cum că din apropierea de dânsii împărățește preste om nepurtarea de grijă și slăbănogeala, și se umple de toată patima cea necurată. Și pentru a ne păzi de apropierea celor mai tineri, ca să nu se spurce mintea întru gânduri desfrânate.

ela ce își oprește gura de la clevetire, își păzește inima de patimi. Și acela ce își curățește inima de patimi, în tot ceasul vede pre Domnul; și cel a căruia cugetare totdeauna este întru Dumnezeu, gonește pre draci de la sineși și dezrădăcinează sămânța răutății lor. Căcel ce își cercează sufletul în tot ceasul, se veselește întru descoperiri inima lui. Și căcel ce își adună vedenia minții înlăuntru său, vede într'însa¹ raza Tatălui. Căcel ce a urât toată răspândirea, vede pre Stăpânul său înlăuntru inimii sale. Dacă iubești curăția, întru carea văzut este Stăpânul tuturor, să nu clevetești pre cineva, nici să ascuți pre cineva carele clevetește pre fratele său. Și de s'ar sfădi vreunii înaintea ta, și auzi graiuri de mânie, astupă-ți urechile și fugi de acolo, ca să nu piară sufletul tău din viață. Inima mâniaoasă este cu totul deșartă de tainele lui Dumnezeu,

¹ Adică în mintea sa. (N. ed. amer.)

dară cel blând și smerit-cugetătoriu, izvor este al tainelor veacului celui nou.

Iată Ceriul înlăuntru tău este (de vei fi fiind curat), și întru dânsul vei vedea pre îngerii întru lumina lor, și pre Stăpânul lor cu ei și în ei. Cea ce cu dreptate este laudat, nu se păgubește; dar de i se va îndulci lauda, lucrătoriu este fără de plată. Comoara celui smerit-cugetătoriu înlăuntru lui se află, carea este Domnul. Și cea ce își păzește limba, în veac nu se va jefui de dânsa. Gura tăcută tâlcuiește tainele lui Dumnezeu, dară cel grabnic grăitoriu departe este de Ziditoriul său. Sufletul celui bun strălucește mai mult decât Soarele, și întru vedenia (*theoria*) dumnezeieștilor descoperiri în tot ceasul se veselește. Și cea ce urmează celui ce iubește pre Dumnezeu, se va îmbogăți din tainele lui Dumnezeu; dară cea ce urmează nedreptului și mândrului se va înstrăina de Dumnezeu, și de prietenii Lui se va urî. Cel tăcut cu limba va câștiga rânduială smerit-cugetătoare întru toate purtările lui, și astfel fără de osteneală își va stăpâni patimile. Patimile se dezrădăcinează și se izgonesc prin necontenita cugetare la Dumnezeu, și aceasta este sabia carea le omoară. Precum se pornește și înnoată delfinul întru liniștea și alinarea mării cesteia văzute, așa și întru liniștirea și alinarea de iuțime și de mânie a mării inimii se pornesc într'însa tainele și dumnezeieștile descoperiri în toată vremea, spre veselia ei.

Cea ce voiește a vedea pre Domnul înlăuntru său se meșteșugește a-și curăța inima prin necontenită pomenirea lui Dumnezeu, și așa, prin limpezimea¹ ochilor cugetului său, în tot ceasul va vedea pre Domnul. Ceea ce se întâmplă peștelui celui ieșit din apă, aceasta se întâmplă și cugetului ce a ieșit din pomenirea lui Dumnezeu și se răspândește întru pomenirea lumii. Precât se depărtează omul de împreună-vorbirea cu oamenii, pre atâta se învrednicește de îndrăzneala cea către Dumnezeu în mintea sa. Și duple cât taie dintru sineși mângâierea lumii ceștiia, duple atâta se învrednicește de bucuria lui Dumnezeu întru Duhul Sfânt. Și precum pier peștii dintru lipsirea apei, așa pier și mișcările cele înțeleghătoare, carile de Dumnezeu sânt odrăslite, din inima mona-

---

¹ Sîriacă: *curățirea*. (N. ed. amer.)

hului celui ce obicnuiește a se învârti printre mireni și a-și petrece vremea cu dânșii.

Mai bun este mireanul cel ce se ticăloșește¹ întru cele lumești, și întru cele ale vieții rău pătimește, decât monahul carele rău pătimește, și cu mireni împreună viețuiește.² Înfricoșat dracilor și foarte iubit lui Dumnezeu și îngerilor Lui este acela ce³ cu râvnă fierbinte deșădăci-nează din inima sa asuprelile⁴ semănate de vrăjmașul. Țara⁵ celui curat la suflet înlăuntrul lui este. Soarele ce strălucește întru dânsul este lumina Sfintei Treimi. Și văzduhul pre carele îl răsufală locuitorii ei este mângâietoriul și Preasfântul Duh. Iar cei împreună-șezători cu dânsul sânt sfintele și cele fără de trup firi⁶. Hristos, Lumina cea din lumina Tatălui, este viața și bucuria și fericirea lor. Unul ca acesta în tot ceasul se veselește întru dumnezeiasca vedenie a sufletului său, și întru frumusețea sa se minunează, carea este însutit mai luminoasă decât strălucirea Soarelui. Acesta este Ierusalimul și Împărăția lui Dumnezeu cea înlăuntrul nostru ascunsă, după cuvântul Domnului⁷. Laturea aceasta nor este, al slavei lui Dumnezeu, întru care singuri cei curați cu inima vor intra, ca să vadă fața Stăpânului lor⁸ și să se strălucească mințile lor cu raza luminii Lui.

Iară mâniosul, și iușosul, și iubitoriul de slavă, și lacomul de avuție, și îndrăcitul cu pânțele, și cel ce petrece cu cei lumești, și acela ce voiește a-și face voia, și cel arțăgos, și cel plin de patimi – unii ca aceștia ca întru luptare de noapte petrec, și întru întunec pipăie, afară fiind de laturea vieții și de lumină; că laturea aceea, celor buni, și celor

¹ *A se ticăloși*, aici în sensul vechi de *a se necăji*, *a suferi*, *a se chinui*. (N. tr.)

² Sîriacă: *...cela ce își istovește inima prin legăturile cu mireni și locuirea cu dânșii*. (N. ed. amer.)

³ Unele manuscrise grecești și textul grecesc tipărit adaugă aici: *caută întru inima sa pre Dumnezeu noaptea și ziua, și...* (N. ed. amer.)

⁴ Sîriacă: *sămânțele*. (N. ed. amer.)

⁵ Gr. *χώρα*, *tărâm*, *latură*. (N. ed. amer.)

⁶ Adică îngerii. (N. ed. amer.)

⁷ Vezi Lc. 17: 21.

⁸ Cf. Mt. 5: 8.

smerit-cugetători, și celor ce și-au curățit inimile înșortită¹ este. Nu poate omul a vedea frumsețea ceea ce este înlăuntrul lui, până ce nu va necinsti și nu va urî toată frumsețea cea din afară de dânsul, și nu poate a privi curat spre Dumnezeu până ce nu se va lepăda desăvârșit de lume. Cea ce se prihănește și micșorează pre sineși, de la Domnul se va înțelepți, iar cel ce se socotește a fi înțelept, din înțelepciunea lui Dumnezeu va cădca. Cu cât se depărtează limba de multa grăire, cu atât se luminează mintea a deoscbi noimele. Căci din multa grăire se zăpăcește mintea cea înțelegătoare.

Cel ce de lucrurile lumești se face sărac, întru Dumnezeu se va îmbogăți; iar prictenul bogaților, de Dumnezeu va sărăci. Eu crez că cel întreg-cugetătoriu, și smerit-cugetătoriu, și carele urăște îndrăzneala, și a lepădat mânia din inimă, când se ridică² la rugăciune vede negreșit în sufletul său lumina Sfântului Duh, și sălțează întru fulgerările strălucirii luminii Lui, și se veselește întru dumnezeiasca vedenie a slavei Lui, și întru schimbarea sufletului dupre asemănarea Lui. Nu este altă lucrare carea să poată risipi taberile necuraților draci, precum vedenia cea întru Dumnezeu.

Că mi-a povestit oarecarele din Părinți așa: Șezând eu într'o zi, mi s'a robit mintea întru dumnezeiasca vedenie, și când întru sinemi m'am făcut, am suspinat cu tărie. Dară dracul, carele sta de cealaltă parte, cum a auzit, s'a înfricoșat, și ca de un fulger oarecare s'a înghițit, și de silă strigând, și ca de oarecine gonit fiind, fugariu s'a dus.

Fericit este cel ce își aduce aminte de ieșirea sa din viața ceasta și își taie legăturile cu desfătarea lumii ceștiia, că înmulțit va lua fericirea întru ieșirea sa, și nu va lipsi de la dânsul fericirea aceasta. Acesta este cel născut din Dumnezeu, și hrănitoriul lui este Sfântul Duh; el sughe hrana cea de viață dătătoare din sânul Duhului, și cu mirosul miresmei Lui se desfătează. Dară cel legat cu cele lumești, și cu lumea, și cu odihna ei, și carele iubește legăturile cu dânsa, acesta s'a lipsit de viață și nu am ce să zic pentru el, fără numai plâns nemângâiat cu plângere să plâng, a căruia auzire zdrobește inimile celor ce aud.

¹ Dată cu sorți, hărăzită (gr. κερλήρωτοι). (N. tr.)

² Sîriacă: *își ațintește privirea înlăuntrul său.* (N. ed. amer.)

Cei ce zăceți întru întunec înălțați capetele voastre, ca să strălucească fețele voastre întru lumină. Ieșiți din patimile lumii, ca să iasă spre întâmpinarea voastră Lumina cea din Tatăl, și să poruncească slujitorilor tainelor Sale legăturile voastre a dezlega, ca să călătoriți pe urmele Lui către Tatăl. Vai în ce chip sântem legați, și de la Cine sântem opriți, ca să nu vedem slava Lui! O, de s'ar tăia legăturile noastre, ca să căutăm și să aflăm pre Dumnezeuul nostru! De voiești să cunoști tainele oamenilor și încă nu ai ajuns a le învăța de la Duhul, din cuvintele fieștecăruia le vei deprinde, și din viețuirea lui, și din felul chivernisirii lui, dacă ești înțelept. Cel curat cu sufletul și neprihănit cu viețuirea, acesta totdeauna cu întreagă-cugetare grăiește cuvintele Duhului, și dupre măsura sa vorbește și pentru cele dumnezeiești, și pentru cele ce sânt întru dânsul. Dară cel zdrobit cu inima întru patimi, dintr'însele are și pre limba sa mișcându-se. Și măcar de și pentru cele duhovnicești ar grăi, însă cu împătımire vorbește, ca cu nedreptate să biruiască. Pre unul ca acesta cel înțelept dintru întâia întâmpinare îl însemnează, și cel curat mirosește reaua putoare a lui.

Cel ce petrece întru cuvântările cele deșarte și întru răspândirile cu sufletul și cu trupul, curvariu este; și cel ce împreună-binevoiește și se însoțește cu dânsul, preacurvariu este; și cel ce se face împreună-părtaș cu el, slujitoriu de idoli este. Prieteșugul cu cei mai tineri urâcioasă curvie este înaintea lui Dumnezeu, și nu este plastur care să vindece zdrobirea unuia ca acestuia; dară cela ce pre toți deopotrivă îi iubește cu milostivire și fără de alegere, acesta a ajuns la desăvârșire. Tânărul celui mai tânăr urmând, face pre cei cu dreaptă socoteală a plânge pentru dânsii și a se tângui; dară bătrânul ce urmează tinerilor mai răuputuroasă patimă are decât cel dinainte, și chiar de ar vorbi cu dânsii despre vârtute, inima lui este rănită foarte. Tânărul smerit-cugetătoriu și liniștit, având inima curățită de pizmă și iuțime, și carele se depărtează de tot omul și ia aminte de sineși, degrab va pricepe patimile unui bătrân fără purtare de grijă. Cu nici un chip să nu petreci împreună cu bătrânul carele nu are întocma pre cel bătrân și pre cel tânăr, ci te ferește cu toată puterea a petrece împreună cu unul ca acesta, ba încă mai vârtos fugi de dânsul.

Vai celor nepăsători, carii fățarnicesc chipul curăției spre a hrăni patimile lor! Dară cea ce a ajuns căruntețele întru curăția gândurilor și a viețuirii, și întru înfrânarea limbii, aicea adică se desfătează întru dulceața rodului cunoașterii, iară la ieșirea sa din trup priimește slava lui Dumnezeu. Nimic nu răcește așa de tare focul suflat de Sfântul Duh întru inima monahului spre sfințirea sufletului, ca împreună-petrecerea, și multa vorbire, și însoțirea cu alții, afară de cea cu fiii tainelor lui Dumnezeu, cea spre creșterea și sporirea cunoașterii sale; căci o însoțire ca aceasta deșteaptă pre suflet la viață, dezrădăcinează patimile și, mai mult decât toate vârtuțile, contenește gândurile cele de rușine. Să nu îți câștigi alți prieteni și împreună-tăinuitori, fără numai pre unii ca aceștia, ca nu poticnire să faci sufletului tău și să te abați din calea Domnului. Mărească-se întru inima ta dragostea ce te unește și te împreunează cu Dumnezeu¹, ca să nu te robească dragostea lumii, căci acesta este începutul și sfârșitul stricăciunii. Sălășluirea cu cei nevoitori și împreună-petrecerea cu dânșii face pre toți a se îmbogăți întru tainele lui Dumnezeu; dară dragostea către cei leneși și delăsători duce la umplerea pântecelui cu nesăturare în ospețe unii cu alții. Unuia ca acestuia grețoase i se arată bucatele fără de prietenul său, și zice: «Vai celui ce mănâncă pâinea sa singur, că nu i se va face lui dulce». Aceștia cheamă unii pre alții la ospețe și își răsplătesc unii altora ca năimiții. Vai de această dragoste blestemată, și de necuviincioasa și nerușinata purtare! Fugi, o, frate, de cei ce s'au obicinuit întru unele ca acestea, și nicidecum să voiești a mânca împreună cu dânșii, nici de s'ar întâmpla ție nevoie. Că masa lor blestemată este și pre draci îi au slujitori. Prietenii Mirelui Hristos dintru aceasta nu gustă.

Călugărul ce pururea gătește ospețe, lucrătoriu este al dracului curviei și spurcă sufletul smeritului-cugetătoriu. Pâinea proastă de pre masa celui curat, de toată patima curățește sufletul celui ce o mănâncă. Mirosul mesei celui lacom cu pântecelul este belșugul de bucate și fripturi, și cel fără de minte și fără de pricepere este tras către dânsa pre-

---

¹ Unele manuscrise siriace au varianta: *...dragostea pentru cea ce te unește cu Dumnezeu*. Contextul ne face să credem că este foarte posibil ca acesta să fie sensul real al pasajului. (N. ed. amer.)

cum câinele spre măcelărie. Iară masa celui ce petrece totdeauna întru rugăciune este mai dulce decât tot mirosul moscului și al miresmei mirului, și iubitorul de Dumnezeu ca pre o comoară neprețuită o dorește.

Ia-ți leacul vieții de la masa celor ce postesc și priveghează și se ostenesc întru Domnul, și astfel deșteaptă pre mortul din sufletul tău. Căci Cel Iubit este șezând în mijlocul lor, sfințindu-i, și amărăciunea relei-pătimirii lor întru dulceața Lui cea nepovestită o preface. Iar slujitorii Lui cei duhovnicești și cerești umbrează pre dâșii și pre sfintele lor bucate. Știu eu pre oarecarele din frați carele cu vederea ochilor a văzut aceasta.

Fericit cel ce se face surd față de toată dezmierdăciunea ce îl desparte de Ziditorul lui, ||că acela mănâncă numai desfătătoarea hrană de la masa Celui Preaînalt, cu carea se hrănesc Puterile cele Cerești||. Fericit cel ce are drept hrană Pâinea carea din Ceriu S'au pogorât, și viață au dat lumii, ||căci veacurile lumii celei noi cu aceasta se țin||. Fericit cel ce vede în băutura sa¹ adăpătoarea Apă a vieții, ceea ce pentru milă din Sânurile Tatălui se revarsă. Căci, când bea dintru aceasta, către Dânsul² este ațintit ochiul lui, și se va veseli inima lui, și de iznoavă înflorește, și întru veselie și bucurie va fi. Cea ce a văzut pre Domnul său întru hrana sa, se furișează și se împărtășește de ea singur, nimic împărțind cu cei nevrednici, ca nu cumva să se împărtășească dintr'înșă și să o afle goală de strălucirea Lui. Dară cea ce are amestecat veninul morții întru mâncarea sa nu poate cu dulceață a se împărtăși de aceasta fără de prietenii săi. Lup ce mănâncă mortăciuni este cea ce are prieteni pentru săturarea pântecelui său. Cât de mare este nesăturarea ta, o, nebune! Că voiești a-ți umple pântecelul tău din masa nebagătorilor de seamă, de la carii sufletul tău de toată patima se umple. Povățuirile acestea destule sânt celor ce pot a-și stăpâni pântecelul.

Mirosul postitorului este prcadulce, și întâlnirea cu el veseleşte inimile celor cu dreaptă socotcală; dară cel îndrăcit cu pântecelul este

¹ Gr.: *câmpul său*. (N. ed. amer.)

² Adică spre Hristos, Apa cea Curgătoare. (N. ed. amer.)

cuprins de frică când împreună-petrece cu cel postitoriu, și face meșteșugire a nu mânca împreună cu dânsul.

Iubită este lui Dumnezeu viețuirea celui înfrânat, dară iubitoriului de agonisiri vecinătatea lui este greu de suferit. Foarte se laudă de Hristos tăcutul, dară celor robiți de draci cu jocuri și cu răspândiri, dulce nu le va fi apropierea lui. Cine nu iubește pre cel smerit-cugetătoriu și blând? Fără numai cei mândri și clevetorii, carii sânt streini de lucrarea lui.

Povestirea oarecărui sfânt. Povestitu-mi-a oarecarele din cei ce au cercat: «În zilele întru carile împreună-petrec cu oarecarii, mănânc trei sau patru posmagi în zi, și de mă voi sili la rugăciune, îndrăzneală mintea mea nu are către Dumnezeu, nici pot a-mi aținti privirea către Dânsul. Însă când mă despart de aceștia pentru liniștire, în ziua cea dintâi mă silesc a mânca un posmag și jumătate; iară întru a doua, unul. Dară când se înfige mintea mea întru liniște, mă nevoiesc a mânca unul întreg, și nu pot. Însă mintea mea neîncetat cu îndrăzneală vorbește cu Dumnezeu, eu nesilindu-o, și strălucirea Lui nelipsit mă luminează, și mă trage ca să văz frumsețea dumnezeieștii lumini și să mă veselesc întru dânsa. Dară de s'ar întâmpla, în vremea liniștirii, a veni cineva și a vorbi cu mine măcar un ceas, cu neputință îmi este atunci a nu adăuga la mâncare, și a nu lăsa încă și din pravilă, și a nu mi se slăbănogi și mintea spre dumnezeiasca vedenie a luminii aceleia».

Vedeți dar, frații mei, ce bună și folositoare este răbdarea și singurătatea, și ce fel de putere și înlesnire dă nevoitorilor. Fericit este acela ce pentru Dumnezeu rabdă întru liniștire, și singur mănâncă pâinea sa, că totdeauna cu Dumnezeu¹ vorbește, Căruia fie slava și stăpânirea, acum și pururea și în veci. Amin.

¹ Siriacă: *cu Cel Unu*, făcându-se referire la singurătate. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 1 6

Pentru lepădarea de lume, și pentru depărtarea de îndrăzneala cea către oameni

ând vom iubi a fugi din lume și streini de cele lumești a ne face, nimic așa ne desparte de lume, nici omoară patimile dintru noi, și ne deșteaptă și ne aduce la viața întru cele duhovnicești, ca plânsul și durerea inimii cea cu dreaptă-socoteală. Căci fața celui sfiicios și cinstitoriu se face asemenea smereniei Celui Iubit. Și iarăși, nimic așa ne face să petrecem împreună cu lumea, și cu cei din lume, și cu bețivanii și nestâmpărații¹ cei dintru dânsa, și nimic așa ne desparte de comorile înțelepciunii și cunoașterii tainelor lui Dumnezeu, precum zeflemeaua² și ușurătatea cea nesăbuită³. Și aceasta este tot o lucrătură a dracului curviei. Ci de vreme ce ți-am cercat iubirea de înțelepciune, o, iubite, cu dragoste te rog, păzește-te de năsâlnicia vrăjmașului, ca nu cumva, întru flecăreala cuvintelor, să îți răcească sufletul de fierbințeala dragostei lui Hristos, Celui Ce pentru tine fiere au gustat pre Lemnul Crucii, și ca, în locul dulceții cugetării aceleia și a îndrăznirii⁴ către Dumnezeu, să îți umple sufletul de multe năluciri, și treaz fiind tu, iară dormind, să îl robească cu visurile cele necuviincioase, a căroră rea-miroseală sfinții îngeri ai lui Dumnezeu nu o sufăr. Și te vei face altora alunecare, și țieți bold. Silește-te dar a urma smereniei lui Hristos, ca mai vârtos să se aprinză focul cel întru tine aruncat de Dânsul, prin carele se dez-

¹ «Nestâmpărat» (gr. ἄσωτος), înseamnă la origine în limba greacă «cel ce nu are nădejde de mântuire», ajungând apoi să desemneze pe cel cu viață dezmațată, datat cu totul plăcerilor simjurilor, care nu-și poate stâmpăra poftele trupești, ca și cum ar fi ars de un foc lăuntric. Cuvântul ἄσωτος este tradus în alte locuri prin «curvariul», «cel pierdut», «cel întru pierzare», «risipitor», «desfrânat». (N. tr.)

² Gr. γελοιασμός, „luarea în răs, ridiculizarea, bășcălia, gluma proastă, bufoneria, miștocăreala”. (N. tr.)

³ Siriacă: *neînfrânarea plăcerii nesăbuite/dezmățate*. (N. ed. amer.)

⁴ Siriacă: *și a așintirii privirii către*. (N. ed. amer.)

rădăcinează toate mișcările lumii cele ce ucid pre omul cel nou și pângăresc curțile Domnului Celui Sfânt și Puternic. Că cu cutez a zice, dupre Sfântul Pavel, că «biserica a lui Dumnezeu sântem» (1 Cor. 3: 16). Deci să curățim biserica Lui, precum El curat este, ca să dorească a Se sălășlui întru dânsa. Să o sfințim, precum și El sfânt este. Și să o împodobim cu toate lucrurile cele bune și cinstite. Să o tămâiem cu tămâia odihnirii voii Lui, prin curată și din inimă rugăciune, pre carea cu neputință este a o câștiga prin părtășia necontentelor îndeletniciri lumești, și așa va umbri pre suflet norul slavei Lui, și va străluci lumina măreției Lui înlăuntrul inimii noastre; și se vor umplea de bucurie și de veselie toți locuitorii cortului lui Dumnezeu, dară cei obraznici și fără de rușine întru flacăra Sfântului Duh vor pieri.

Ocărăște-te deci, frate, totdeauna, și zi: Vai ție, ticăloase suflete, s'a apropiat dezlegarea ta de trup! Pentru ce te veselești întru cele ce astăzi va să lași, și de a căroră vedere lipsit vei fi în veci? Ia aminte la cele dinaintea ta, și socotește cele ce ai lucrat, cum și ce sânt, și cu cine ai petrecut zilele vieții tale, sau cine a priimit osteneala plugăriei tale, și pre cine ai veselit întru luptarea ta, ca întru întâmpinarea ta să iasă în vremea ieșirii tale. Dar cui ai făcut bucurie întru călătoria ta, ca în limanul lui să te odihnești? Și pentru cine te-ai ticăloșit ostenindu-te, ca să sosești la dânsul cu bucurie? Și pre cine ai câștigat prieten în veacul cela ce va să fie, ca acum să te priimească întru ieșirea ta? În carea țarină ai fost tocmit, și cine este cela ce va să-ți dea plata întru apunerea soarelui despărțirii tale?

Cercetează pre sineți, suflete, și vezi în care pământ este partea ta; și, de ai trecut țarina ce rodește amărăciune celor ce o ară, glăsuiește și strigă cu suspin și cu mâhnire mare graiurile ce odihnesc pre Dumnezeul tău mai mult decât jertfele și arderile de tot. Izvoarscă gura ta dureroase glasuri, carile bucură pre sfinții îngeri. Văpsește fața ta întru plângerea ochilor tăi, ca să odihnească preste tine Sfântul Duh și să te spele de tina răutății tale. Fă ție milostiv pre Domnul cu lacrămile, ca să vie întru ajutoriul tău. Cheamă pre Maria și pre Martha ca să te învețe glasuri de plângere. Strigă către Domnul:

**Rugă-
ciune.**

Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeu nostru, Carele preste Lazăr ai plâns, și lacrimi de înristare și de milostivire ai picat preste dânsul, priimește lacrimile amărăciunii mele. Cu Patimile Tale tămăduiește patimile mele. Cu Ranele Tale vindecă ranele mele. Cu Sângele Tău curățește sângele meu, și amestecă în trupul meu mireazma Trupului Tău celui de viață făcătoriu. Fierea, cu carea de la vrăjmași ai fost adăpat, îndulcească sufletul meu de amărăciunea cu carea m'a adăpat protivnicul. Trupul Tău cel întins pre Lemnul Crucii, Iubitoriile de oameni, să întinză către Tine mintea mea cea cu răutate trasă în jos de către draci. Capul Tău, carele pre Cruce l-ai plecat, înalțe capul meu cel palmuit de protivnici. Preasfintele Tale mâini, cele pre Cruce pironite de necredincioșii iudei, să mă scoată către Tine din prăpastia pierzării, precum s'a fâgăduit preasfântă gura Ta. Fața Ta carea a priimit palmui și scupiri de la cei blestemați, strălucită să facă fața mea cea întinată întru fărădelegi. Sufletul Tău pre carele, pre Cruce fiind, Tatălui Tău l-ai dat, povățuiască-mă către Tine prin harul Tău. Nu am inimă îndurerată spre căutarea Ta, nu am pocăință, nici umilință, carile întorc pre fii către moștenirea lor. Nu am, Stăpâne, lacrimă mângâietoare. Întunecatu-s'a cugetul meu întru cele lumești, și nu poate a privi către Tine cu durere. Răcitu-s'a inima mea de mulțimea ispitelor¹, și nu poate a se înfierbânta cu lacrimile dragostei céii către Tine. Ci Tu, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeu, Comoara bunătăților, dăruiește-mi pocăință întregă și inimă îndurerată, ca să ies cu tot sufletul spre căutarea Ta. Că fără de Tine strein sânt de tot binele. Dăruiește dar mie, Bunule, harul Tău. Tatăl, Carele din sânurile Sale, fără de ani și cu de-a pururea vecuire Te-au scos, înnoiască întru mine chipuirile Icoanei Tale. Părăsitu-Te-am: nu mă părăsi. Ieșit-am de la Tine: ieși spre căutarea mea, și întru pășunea Ta mă bagă, și numără-mă împreună cu Oile turmei Tale céii alese, și hrănește-mă împreună cu dânsele din verdeața Dumnezeieștilor Tale Taine; căci inima lor cea curată, sălășluire a Ta este, și limpede se vede întru dansa strălucirea descope-

¹ Sîriacă: *răutășilor*. (N. ed. amer.)

ririlor Tale, carea este mângâierea și odihna celor ce, pentru Tine, întru scârbe și întru tot felul de rele-pățimiri s'au trudit. Căreia străluciri și noi să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea Ta de oameni, Iisuse Hristoase, Mântuitorul nostru, în vecii vecilor. Amin.

C U V Â N T U L 1 7

Pentru rânduiala și așezarea noilor-începători și pentru cele convenite lor

ceasta este rânduiala cea cu întreagă-cugetare și lui Dumnezeu iubită: a nu căuta împrejur cu ochii încoace și încolo, ci totdeauna la cele dinainte a privi; și a nu cuvânta îndeșert, ci pre singure cele de nevoie a grăi, și cu haine sărăcești îndestulați a fi spre trebuința trupului. Și tot așa, mâncările cele ce țin trupul a le unelti, și nu îndrăcirea pânteceului; a se împărtăși din toate câte puțin, și nu pre unele adică a defăima, iară pre altele a alege, și dintru acestea a voi să-și umple pântecele. Mai mare decât toată vârtutea este dreaptasocoteală. Iară de vin să nu te împărtășești când nu ai pre cineva cu tine (afară de boală sau slăbiciune). Să nu tai cuvântul celui ce grăiește, și să grăiești împotrivă, ca unul prost crescut; ci stai în locul tău, ca un înțelept. Și oriunde te vei afla, mai mic pre sineți socotește, și slujitoriu fraților tăi. Să nu dezgolești ceva din mădulările tale înaintea cuiva, nici să atingi trupul cuiva, fără numai pentru pricină de nevoie; nici să lași pre cineva a se atinge de trupul tău fără de binecuvântată pricină, precum am zis. Ferește-te de îndrăzneală ca de moarte. Și câștigă-ți întreg-cugetătoare rânduială somnului tău, ca să nu se depărteze de la tine puterea carea te păzește¹. Și oriunde ai dormi, nimenea să te vază, de este cu puțință. Scurpiti înaintea cuiva să nu arunci. Iară de ți-ar veni ție tuse șezând la masă,

¹ Adică îngerul păzitor. (N. ed. amer.)

întoarce-ți fața înapoi, și așa tușește. Mănâncă și bea cu cumpătare, precum se cuvine fiilor lui Dumnezeu.

Să nu îți întinzi mâna a lua ceva dinaintea prietenilor tăi cu obrăznicie. Iar de va șede cu tine un strein, îndeamnă-l o dată și de două ori să mănânce; și cu bună rânduială pune masa, și nu de-a valma. Cu bună rânduială șezi, și strâns, nedezgolind ceva din mădulările tale. Când caști, acoperă-ți gura, ca să nu se vază, că țiindu-ți răsuflarea, va trece. De vei intra în chilia mai-marelui tău, sau a prietenului, sau a ucenicului, păzește-ți ochii ca să nu vază ceva din cele ce sânt acolo. Iară de vei fi silit de gând, ia aminte să nu îl ascuți și să faci aceasta. Căci cela ce întru acestea cu nerușinare se află, strein este de chipul cel monahicesc, și de Hristos, Cel Ce ne-au dăruit chipul acesta. Să nu iei aminte la locurile unde sânt ținute lucrurile chiliei prietenului tău. Cu liniște deschide ușa ta și o închide, și pre a prietenului tău. Să nu intri de năprasnă la cineva, ci bătând din afară, și dându-ți-se voie, atunci intră cu cucernicie.

Nu te grăbi întru umblarea ta, afară de trebuință de nevoie carea te-ar sili. Fă-te ascultătoriu tuturor întru tot lucrul bun: dară iubitorilor de agoniseală, sau iubitorilor de argint, sau celor lumești să nu urmezi, ca să nu se facă lucru diavolesc. Întru blândețe vorbește cu toți, și cu întreagă-cugetare spre toți privește, și să nu saturi ochii tăi de fața cuiva. Mergând în cale, să nu întreci pre cei mai mari decât tine; iar dacă însoțitoriul tău ar lua-o înaintea ta, grăbește-te puțin ca să-l ajungi. Căci cela ce nu face așa, nebun este, și nu cu mult mai bun decât porcul ce nu are nici o rânduială. De va grăi prietenul tău cu oarecarii ce l-ar întâmpina, așteaptă-l, și să nu îl zorești. Cel sănătos să zică celui bolnav mai nainte de vremea cuvenită: Să plinim trebuința trupului¹.

Să nu mustri pre cineva pentru vreo greșală, ci pre sineți socotește vinovat întru toate, și pricinuatoriu al greșalei. Nu te feri a face orice lucru de rând, cu smerită cugetare, și cu nici un chip să nu te lepezi de dânsul. Și de vei fi silit a râde, să nu ți se vază dinții. Și de

¹ Expresie călugărească, însemnând: *Haide să mâncăm*. (N. ed. amer.)

vei fi silit a vorbi cu femeii, întoarce-ți fața de la vederea lor, și așa vorbește cu dânsule. Iară de călugărițe depărtează-te ca de foc și ca de cursa diavolului – de întâlnirea și de vorbirea cu ele, și de vederea lor – ca să nu se răcească inima ta de dragostea lui Dumnezeu și să-ți pângărești inima cu noroiul patimilor. Chiar de ți-ar fi surori dupre trup, ferește-te de ele ca de cele streine. De amestecarea cu ai tăi păzește-te, ca să nu se răcească inima ta de dragostea lui Dumnezeu. Fugi de îndrăznelile¹ față de cei tineri și de împreună-vorbirile cu ei ca de prieteșugul diavolului. Pre unul numai aibi-l împreună-vorbitoriu și împreună-tăinuatoriu – pre acela ce se teme de Dumnezeu și ia aminte de sineși totdeauna; carele adică este sărac întru sălășluirea sa, dară bogat întru tainele lui Dumnezeu. Ascunde de la toți tainele tale, și faptele și războaiele tale. Să nu șezi fără acoperemântul capului² înaintea cuiva, afară de nevoie. Ieși la trebuința cea de nevoie cu întregă-cugetare, cucernicindu-te de îngerul cel ce te păzește, și cu frica lui Dumnezeu săvârșește-o. Și silește pre sineți până la moarte, măcar de și inimii tale nu i-ar fi cu plăcere.

Mai bine este ție a mânca venin de moarte, decât a mânca cu femeie, măcar de ar fi și maica ta, au sora ta. Mai bine este ție a locui împreună cu bălaur, decât a dormi împreună cu cel tânăr și împreună a te acoperi, măcar de ar fi și frate al tău dupre trup. Când mergi în cale, de ți-ar zice cineva mai mare decât tine: «Vino ca să cântăm», să nu-l neascuți pre dânsul. Iară de nu ți-ar zice – cu limba adică, taci; dară cu inima slavoslovește pre Dumnezeu. Să nu te împrotivești cuiva pentru ceva, nici să te pricești, nici să minți, nici să te juri pre numele Domnului Dumnezeului tău. Defăimat fii, și nu defăima. Năpăstuit fii, și nu năpăstui. Mai bine este a se strica cele trupești împreună cu trupul, decât a se păgubi ceva din cele ale sufletului. Să nu intri la judecată cu cineva, ci rabdă a fi osândit, neosândit fiind. Să nu ai în sufletul tău dragoste față de ceva din cele lumești; însă pleacă-te cârmuitorilor și stăpânitorilor, iar de

---

¹ Aici în sensul de „familiarități”. (N. tr.)

² Sau *fără glugă*. (N. ed. amer.)

amestecarea cea cu dânșii depărtează-te, că aceasta este cursă carea vânează pre cei mai nebăgători de seamă spre pierzarea lor.

O, lacomule cu pântecel, cela ce cauți a sluji pântecelui tău! Mai bine este ție a arunca în pântecelul tău cărbuni aprinși, decât fripturile cârmuitorilor și stăpânitorilor. Varsă mila ta preste toți, și fii cumpătat întru toate. De multa-cuvântare te păzește, că aceasta stinge mișcările cele înțelegătoare odrăslite de Dumnezeu în inima ta. Fugi de vorbirile despre dogme ca de un leu fără de rânduială; și să nu intri vreodată întru acestea, nici cu cei crescuți în Biserică, nici cu cei streini. Și prin ulițele mâniașilor sau ale luptașilor să nu treci, ca să nu se umple inima ta de iuțime, și va stăpâni pre sufletul tău întunecul rătăcirii. Cu cel mândru să nu locuiești împreună, ca să nu fie luată din sufletul tău lucrarea Sfântului Duh și să se facă sălășluire de toată patima vicleană. Păzirile acestea de le vei păzi, o, omule, și te vei îndeletnici totdeauna întru cugetarea lui Dumnezeu, cu adevărat va vedea sufletul tău întru sineși lumina lui Hristos, și în veac nu se va întuneca. Lui se cuvine slava și stăpânirea în veci. Amin.

C U V Â N T U L 1 8

Pentru rânduielele vieții monahicești, însemnate în scurt și deslușit; și cum și pre ce cale se nasc vârtuțile ei unele dintr'altele

in lucrarea cea silnică¹ se naște fierbințeala cea fără de măsură, carea se aprinde în inimă din gândurile cele înflăcărare nou ivite pre fața cugetului. Iar lucrarea aceasta și străjuirea subțiază pre minte prin fierbințeala lor și îi dau vedere². Și vederea aceasta naște pre gândurile cele fierbinți (de carile am zis mai nainte) prin adâncimea vederii sufletului, ce se cheamă *theoria* (dumnezeiască

¹ Adică postul, privegherea, plecările la pământ, etc. (N. ed. amer.)

² Gr. ὁρασις. (N. ed. amer.)

vedenie). Iar această dumnezeiască vedenie naște fierbințeala, și din fierbințeala aceasta, carea urmează harului dumnezeieștii vedenii¹, curgerea lacrimilor se naște. La început numai puțin – adică întru o zi de multe ori îi vin omului lacrimi, și iarăși lipsesc. Dar dintru aceasta îi vine lacrăma cea neconținută, și din lacrămile cele neconținute priimește sufletul pacea gândurilor. Iară din pacea gândurilor se înalță la limpedea curăție² a minții. Și prin această limpezime a minții vine omul întru vederea tainelor lui Dumnezeu, din pricina curăției carea este ascunsă în pacca din partea războaielor. Iar după acestea mintea ajunge a vedea ceea ce la Iezekiil Prorocul se însemnează prin ivirea pârâului celui iute, carele închipuiește pre cele trei rânduieli ale sufletului ce se apropie de lucrurile dumnezeiești, iar dincolo de a treia nu este trecere.³ Începutul tuturor acestora este socotința cea bună îndreptată către Dumnezeu, și felurile ostenei ale liniștirii, și neabaterea⁴ ce se naște din îndelunga despărțire de lume.⁵ Și nu este atâta nevoie a spune chipurile lucrurilor acestora unul câte unul, căci tuturor sânt cunoscute. Însă fiindcă arătarea acestora fără de pagubă este cititorilor, ba mai vârtos spre câștigul lor, nu se cuvine, precum socotesc, a mă lenevi să le înfățișez.

Acestea sânt: flămânzirea; citirea; privegherea cea de toată noaptea și cu trezvie, după puterea fieștcăruia; și mulțimea metaniilor, carile de trebuință este a se face și în ceasurile zilei, și în noapte de multe ori. Unii fac câte treizeci de metanii odată, și sărută cinstita Cruce, apoi se depărtează. Iar unii adaugă la numărul acestora după puterea lor. Și sânt alții carii fac trei ceasuri întru o rugăciune,

¹ Siriacă: *...ce urmează vedeniei celei din har.* (N. ed. amer.)

² Sau *limpezimea*. Pentru „limpedea curăție” vezi Cuvântul 3, p. 109, nota 1. (N. ed. amer.)

³ Vezi Iez. 47: 3-5. Greaca are aici varianta: *...a vedea descoperiri și semne, precum a văzut Iezekiil Prorocul, carile închipuiesc pre cele trei rânduieli prin carile se apropie sufletul de Dumnezeu.* (N. ed. amer.)

⁴ Lit. *nedeviare, neluare pe căi greșite* (engl. *undeviousness, unpervertedness*). În greacă aceasta este τὸ ἀμετάστρεπτον. (N. ed. amer.)

⁵ Aceasta este versiunea siriacă. Greaca are aici mai multe variante. (N. ed. amer.)

având fără de silă mintea trează și gândurile nerăspândite când pre fețele sale se aruncă. Amândouă aceste feluri de rugăciune, ||atât cca cu înmulțire, când cineva adaugă la numărul rugăciunilor, întru înflăcărată osârdia sa, cât și liniștea carea este priimită de suflet și carea adună întru o singură rugăciune mulțimea rugăciunilor mai nainte zise||, arată mulțimea bogăției bunătații, adică a harului, carele fieștecăruia din oameni duple a sa vrednicie se împarte. Dar carea este pricina¹ celui alt [fel de] rugăciune, și cum poate petrece cineva întru dânsa slobod de [folosirea] oricărui lucrări silnice, aceasta nu am socotit că este drept a arăta, dând la iveală rânduiala ei fie prin cuvintele gurii, fie prin scris, ca nu cumva cela ce ar citi și s'ar afla că nimic înțelege din cele ce citește să socotească cele scrise a fi fără de noimă; sau, de s'ar afla știindu-le, să fie defăimând pre cela ce nu cunoaște acea treaptă a lucrării. Și astfel dintru o parte să fie prihănire, iar din cealaltă răs; și mă voi afla bolborosind ca un varvar întru niște lucruri ca acestea, duple cuvântul Apostolului pre care l-a zis pentru cela ce procește². Deci cela ce dorește a deprinde acestea, vază rânduiala lor arătată mai sus³: și, ||cu harul Domnului nostru||, duple cugetarea la ele, porcează la facerea lor. Și când întru acestea va ajunge cu lucrul, însuși de la sineși se va deprinde, și de nimeni altul va avea trebuință ca să-l învețe. Că șezi, zice, în chilia ta, și ea singură te va învăța toate.⁴ Iară Dumnezeuului nostru fie slava în veci. Amin.

---

¹ Cuvântul grecesc *τρόπος* înseamnă de obicei *chip*, *fel*, dar traducătorii în greacă l-au folosit uneori pentru a reda cuvântul siriac *pricină* (*cauză*). (N. ed. amer.)

² Vezi 1 Cor. 14: 11.

³ Gr.: *călătorească în calea cea mai nainte scrisă*. (N. ed. amer.)

⁴ Sf. Moisi Arapul. Vezi A. W. Budge, *The Sayings of the Holy Fathers* 1: 62. (N. ed. amer.) Vezi și *Patericul*, «Pentru Avva Moisi» 6. (N. tr.)

C U V Â N T U L 1 9

Pentru cum că de folos este liniștitorilor a fi zăbavnici spre griji, și cum că de pagubă pricinuitoare este intrarea și ieșirea și grija; și pentru răspândire.

mul cu multe griji nu poate blând și liniștit a se face, căci pricinile cele de nevoie ale lucrurilor sale întru carile se trudește, pre neștiute și fără să vrea, îl silesc a se turbura, risipindu-i cu totul pacea și liniștea.¹ Se cade dar monahului înaintea feței lui Dumnezeu a se pune, și pururea a-și aținti ochii către Dânsul neabătut, de voiește cu adevărat a-și păzi mintea, și a curăți și a schimba² pre mișcările cele mici ce se târăsc întru dânsul, și cu liniștea gândurilor a învăța să osebească ce intră și ce iese. Că îndeletnicirile cele multe ale monahilor semn sânt al slăbănogirii lor întru gătirea spre lucrarea poruncilor lui Hristos, vădind neajungerile lor spre cele dumnezeiești.

Fără lipsirea de griji, lumină în sufletul tău nu căuta, nici pace și liniște întru slăbănogirea simțirilor tale, și nici simțiri adunate acolo unde sânt grijiri de lucruri. Nu înmulți grijile tale, și nu vei afla turburare în mintea ta sau în rugăciunea ta. Căci fără de rugăciune neîncetată a te apropia de Dumnezeu nu poți; iar a băga în cuget alte griji în vremea osteneii rugăciunii, risipire lucrează în inima ta. ||De se pornesc în tine înflăcărate gânduri atunci când, întru mistuitoarea flacăra a celor dumnezeiești, te îndulcești de gustarea lui Dumnezeu, și căutând a le afla din nou, searbede și reci se vădesc a fi în sufletul tău, [cunoaște că] s'a năpustit preste tine din oarecarea latu-re vorbirea fără de păs cu oamenii, sau ai socotit ostenelele trupești mai presus de acele lucruri, și pentru aceasta s'a răcit fierbințeala gândurilor tale.||

¹ Textul siriac tipărit adaugă: *dar fără răspândiri diavolul nu are cum să pătrundă în suflet.* (N. ed. amer.)

² Manuscrisul Siriac de la Vatican are doar: *a curăți.* Textul siriac tipărit are a *înțelege.* În siriacă cele două cuvinte sânt asemănătoare. (N. ed. amer.)

Lacrămile, pălmuirea capului întru rugăciune și aruncarea la pământ cu înflăcărare deșteaptă pre fierbințeala dulceții lor înlăuntrul inimii, și cu vrednică de laudă răpire¹ zboară inima către Dumnezeu, și strigă: «Însetat-a sufletul meu către Tine, Dumnezeul cel tare, cel viu; când voi veni și mă voi arăta feței Tale, Doamne?» (Ps. 41: 2). Cel ce din vinul acesta a băut din plin, iar apoi s'a lipsit de dânsul, el singur știe întru carea ticăloșie a fost lăsat, și ce de la dânsul s'a luat pentru slăbănogirea lui.

O, cât de rea este vederea oamenilor și vorbirea cu dânșii pentru cei ce petrec în liniștire! Cu adevărat, fraților, însoțirea cu cei ce au dezlegat liniștirea, mai cu osebire vătămătoare este. Că precum tăria înghețului, de năprasnă căzând pre mugurii pomilor, îi usucă și îi prăpădește, așa și întâlnirile cu oamenii, măcar cu totul scurte de ar fi și cu părut bun scop săvârșite, usucă florile vârtoșilor cele de curând înflorite din pricina prielnicului văzduh al liniștii² și carile îmbracă întru blândețe și gingășime pomul sufletului sădit lângă izvoarele apelor pocăinței. Și precum tăria brumei, prinzând pre cele de curând odrăslite, le arde, așa și vorbirea cu oamenii prinde pre rădăcina cugetului carele a început a odrăslă lăstarul vârtoșilor. Și dacă vorbirea celor ce întru unele se înfrânează, dar întru altele mici neajungeri au, obicinuieste a vătămă sufletul – cu cât mai vârtos grăirea și vederea proștilor și a nebunilor (ca să nu zic a mirrenilor)? Că precum omul de bun neam și cinstit, când se îmbată, își uită buna sa naștere, și se necinstește așezarea lui, și se batjocorește cinstea lui din gândurile cele necuviincioase ce vin preste dânsul din puterea vinului, așa și întreaga-cugetare a sufletului se turbură din vederea și din vorbirea oamenilor, și își uită obicinuița străjuirii, și se șterge din cugetul lui ținta doririi lui, și se dezrădăcinează dintru dânsul toată temelia așezării celei vrednice de laudă.

Deci dacă celui ce rămâne tăcut, și doar se află în apropierea unora ca aceștia, numai cât a vedea și a auzi, de ajuns îi sânt cele ce

¹ Gr. ἐξστόσεως, *extaz, răpire, ieșire din sine*. (N. tr.)

² Lit. *văzduhul (=aerul) cel împreună-amestecat al liniștii*. Aceasta este varianta siriacă. Greaca arc: *din împreună-amestecarea liniștii*. (N. ed. amer.)

intră prin porțile vederii și ale auzirii spre a-i pricinui turburare și răceală a cugetului de cele dumnezeiești, și dacă mic ceas atâta pagubă poate face monahului celui înfrânat, ce vom zice pentru în-tâlnirile cele neconținute și pentru cea multă zăbovire întru acestea? Că aburul ce din pântece se înalță nu lasă pre minte ca să primească cunoașterea cea dumnezeiască, ci o întunecă, precum negura ce din umezeala pământului se înalță întunecă văzduhul. Și mândria nu pricepe că întru întunerec umblă, și, întunecată fiind, cugetul înțelepciunii nu îl știe. Pentru aceasta, prin gândurile ei cele întunecate, decât toți mai presus se înalță, mai de rând și mai neputincioasă decât toți fiind, și căile Domnului neputând a deprinde. Și Domnul ascunde de la dânsa voia Lui, căci în calea celor smeriți nu a voit a umbla. Iar Dumnezeului nostru fie slava în vecii vecilor. Amin.

C U V Â N T U L 2 0

Pentru căile cele ce ne fac a ne apropia de Dumnezeu, și carile se arată omului din lucrurile cele dulci ale privegherii cēii de noapte, și cum că cei ce întru petrecerea aceasta se ostenesc, cu miere se hrănesc în toate zilele vieții lor

ă nu socotești, o, omule, cum că întru toată lucrarea monahilor este vreo petrecere mai mare decât privegherea nopții. Cu adevărat, frate, dacă de-a lungul ceasurilor zilei nu i s'ar face sihastrului risipire și turburare întru lucrurile cele trupești și întru grijirea de cele trecătoare, ci s'ar feri de lume și s'ar păzi pre sineși cu priveghere, atuncea ||cu lesnire aș zice că|| în scurtă vreme cugetul lui precum cu niște aripi va zbura, și către Dumnezeu cu desfătare se va înalța; și slava Lui degrab o va privi și, prin ușurimea și sprinteneala sa, întru cunoașterea cea mai presus de cugetarea omenească va înnota. Monahul ce cu dreaptă socoteală a minții stăruiește în priveghere să nu-ți pară a fi purtătoriu de trup, căci cu adevărat al

rânduilei celei îngerești este lucrul acesta. Căci cu neputință este ca cei ce își petrec viața întru neconținută priveghere de noapte să fie lăsați fără mari daruri de la Dumnezeu, pentru trezvia lor, și pentru deșteptarea¹ inimii, și pentru călăuzirea cu multă grijă a gândurilor lor către Dânsul. Sufletul care întru petrecerea privegherii acesteia se ostenește și se strălucește, ochi heruvimicești va avea, ca totdeauna să privească și să iscodească cereștile vedenii.

Eu socotesc că cu neputință este ca acela ce întru cunoștință și cu dreaptă socoteală și-a ales această mare și dumnezeiască osteneală, și a hotărât a purta povara aceasta, și a se nevoi întru preaslăvita parca aceasta carea a ales, să nu se păzească și în răstimpul zilei de turburarea întâlnirilor și de grija lucrurilor, ca nu deșert să se facă de rodirea cea minunată și de desfătarea cea mare ce așteaptă a culege dintr'înșă. Însă acela ce nu se grijește de aceasta, cutez a zice că nu știe pentru ce se ostenește și de somn se depărtează, și pentru ce întru cuvântarea de stihuri cea multă, și întru truda limbii, și întru starea cea de toată noaptea rău-pătimizește, neavându-și mîntea întru cântarea de psalmi și întru rugăciune, ci, ca de un obicei purtat fiind, fără dreaptă socoteală se ostenește. Și de nu sînt acestea precum am zis, atunci cum de nu seceră preamare rodire de faceri de bine din neconținută semănătura lui cea întru osteneală? Căci dacă, în locul grijilor acestora, s'ar fi îndeletnicit cu citirea dumnezeieștilor Scripturi – carea împuternicează pre mîntea, și mai vîrtos adăpare este a rugăciunii², și ajutoriu și împreună-înjugare către priveghere, și a cugetului lumină – atunci ar fi aflat că citirea este povătuitoare spre cărarea cea dreaptă, și semănătoare a sîmânței dumnezeieștii vedenii întru rugăciune; și cum că leagă gândurile ca să nu se răspândească, și să rățăcească, și să pască întru cele deșerte; și că neîncetat seamănă pomenirea lui Dumnezeu în suflet, și a căilor sfinților celor ce bine au plăcut Lui, și face pre mîntea a câștiga subțirătate și înțelepciune. Și, în scurt a zice, rodul cel copt al lucrurilor sale ar mânca.

¹ Siriacă: *limpezimea*. (N. ed. amer.)

² Sau *este suvoi de apă pentru rugăciune*. (N. ed. amer.)

Pentru ce dar, omule, așa fără de dreaptă socoteală ocârmuiești cele ale tale? Că stare de toată noaptea săvârșești, și te chinuiești întru cântările de Psalmi, și întru cântările de laudă, și întru rugăciuni; dar o mică băgare de seamă în răstimpul zilei, mare și grea ți se pare, dacă printr'înșa te învrednicești harului lui Dumnezeu ce ți se dăruiește pentru rcaua-pățimire întru celelalte? Pentru ce te chinuiești, și noaptea adică sameni, iară ziua vânturi osteneala ta, și te afli fără de roadă, risipind veghea, trezvia și fierbințeala pre carile le-ai câștigat ||întru privegherea nopții|| și, fără oarecarea binecuvântată pricină, în zadar îți pierzi osteneala întru întâlnirile cele turburătoare cu oamenii și cu lucrurile? Căci dacă cugetării celei de noapte ai fi făcut să-i urmeze plugăria cea de ziua și fierbințeala vorbirii inimii, și nu ai fi pus despărțire între dânsese, în scurtă vreme ai fi cuprins cu brațele tale pieptul lui Iisus. Ci de aicea arătat este că fără dreaptă socoteală viețuiești și nu știi pentru ce se cuvine a priveghea monahii. Tu poate socotești cum că acestea s'au pus numai ca să te ostenești, și nu pentru altceva ce se naște dintru dânsese. Dară cela ce s'a învrednicit a învăța de la har pentru carea nădejde nevoitorii se împrotivesc somnului, și silesc pre fire, și prin deșteptarea trupurilor și a cugetelor în fieștecarea noapte își ridică cererile lor, acela știe și puterea ce se face din păzirea cea de ziua, și ce fel de ajutoriu în priveghere dă ea cugetului întru liniștea nopții, și ce fel de stăpânire priimește asupra gândurilor, și ce fel de curăție și nerăspândire fără de silă și fără de luptă i se dăruiește, și cum că păzirea sa cea de ziua cu dărnicie îl face să priceapă preainălțimea Scripturilor¹. Deci eu zic că și dacă trupul ar fi slăbit de vreo boală, și omul nu ar putea să postească, și singură privegherea poate a câștiga minții pre neclătirea întru rugăciune², și a da inimii pătrundere

¹ Lit. *a cuvintelor*. Poate fi și o referire la cuvintele rostite în rugăciune. (N. ed. amer.)

² Greaca are aici *suflet* (ψυχῆς), care este o greșală a copistului pentru εὐχῆς, *rugăciune*. (N. ed. amer.)

spre a pricepe [firea] puterii celei duhovnicești, numai de i nu s'ar face lui turburare¹ din pricina împrăștierii în treburile cele de ziua.

Pentru aceea rogu-te, o, omule, ceta ce dorești a câștiga minte trează către Dumnezeu și cunoaștere a vieții celei noi: în toată viața ta să nu nesocotești vreodată rânduiala privegherii. Căci prin priveghere se deschid ochii tăi ca să vezi toată slava viețuirii celei monahicești și puterea căii dreptății. Dar de îți vine iarăși gând de slăbăno-gire – carea să nu fie! – și poate, ca o ispitire din partea Celui ce te sprijinește, se încuibeează întru tine și se obicinuiește a lăsa starea sufletului tău să se schimbe (cum ar fi, de pildă, întru fierbințeală ori întru răceală), sau dintru oarecarea pricină, sau dintru neputința trupului, sau dintru căci nu poți a răbda obicinuita trudă a lungii tale psălmui, și a rugăciunii celei întinse, și a multelor plecări ale genunchelor ce te-ai obicinit a face: rogu-te întru dragoste, de vei fi părăsit de aceste lucruri, și nu vei putea a le face, măcar șezând priveghează, și înlăuntrul inimii te roagă, și cu toată meșteșugirea treci noaptea fără să dormi, șezând și cugetând cugetări bune. Și de nu îți învârtoșezi inima, și să o întuneci cu somnul, iarăși îți va veni prin har întâia fierbințeală, și ușurarea, și puterea, și săltând te vei bucura, mulțămind lui Dumnezeu. Că răceala și greutatea, slobozite se fac omului de la Dumnezeu spre ispitire și cercare. Și de s'ar ridica cu fierbințeală, și s'ar nevoi puțin să le scuture de la sineși, atunci îndată se apropie de dânsul harul precum a fost, și altă putere îi vine, având ascuns întru sineși tot binele și tot chipul sprijineli². Și cu multă uimire se va minuna omul, aducându-și aminte de greutatea cea de mai nainte, și de ușurarea și puterea venită acum preste dânsul, și cugetând la osebite, și la starea lui cea de acum, și cum de năprasnă o schimbare ca aceasta a priimit. Și de atunci se înțelepțește, ca dacă iarăși ar veni preste dânsul o greutate ca aceasta, să o cunoască dintru cercarea lui cea dinainte. Dacă însă întru întâia

¹ Gr. ἀφανισμός, *prăpădire*. Aici traducătorii în greacă au citit *bilultha* în loc de *blilutha* (*turburare*). (N. ed. amer.)

² Siriacă: ...*având ascuns întru sineși zece mii de bunătați și schimbări ajutătoare*. (N. ed. amer.)

năvălire nu se va nevoi omul, cunoașterea aceasta nu poate câștiga. Vezi cât se înțelepțește omul când se deșteaptă puțin și rabdă cu tărie în vremea războiului? Numai să nu fie slăbită firea trupului, nu de război, ci de silnicia bolii, că atunci nu este de folos a bate război cu firea. Însă altfel, de folos este omului a se sili întru toate.

Deci neconținută liniștire cea împreună cu citire, și împărțirea de bucate cea cu măsură, și privegherea, degrab deșteaptă cugetul spre copleșirea uimirii, de nu s'ar face vreo pricină carea să risipească liniștea. Și noimele cele ce, întru liniștire, de la sine și pre negândite se pornesc ||din pricina nevoințelor omului||, fac ochii două scăldători ale botezului prin lacrămile ce se varsă, spălând obrazii cu mulțimea lor.

Când se domolește trupul tău prin înfrânare și priveghere, ca și prin liniștirea cea cu luarea-aminte, și simți în trupul tău împunșăturile patimii curviei fără a fi pricinuite de vreo mișcare a firii¹, cunoaște cum că de gândurile mândriei te-ai ispitit. Deci o, omule, amestecă îndată cu hrana ta cenușă, și lipește de pământ pântecelul tău, și cearcă cele ce cu mândrie ai cugetat; și învață schimbarea firii tale, și lucrurile tale cele potrivnice firii², și poate te va milui Dumnezeu, și va trimite lumina Lui asupra ta, ca să te deprinzi a te smeri și ca să nu crească răutatea ta. Deci să nu încetăm nevoindu-ne și sângrându-ne, până ce vom vedea întru noi pocăință, și vom afla smerenic, și se va odihni inima noastră întru Dumnezeu, Căruia se cuvine slava și stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

---

¹ Sîriacă: *...fără a fi pricinuite de tulburea mișcare obicinuită firii*. (N. ed. amer.)

² Sîriaca are aici: *și lucrarea ta cea mai presus de fire*. În context, greaca pare a avea varianta cea mai logică. Dar este cu puțință ca sfântul să fi vrut să spună ceva de felul acesta: *Învață slăbiciunea firii tale, și asemuiește-o cu măreția viețuirii tale* (adică a vieții monahale). În acest caz varianta greacă este o eroare a copistului. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 2 1

Povestire despre sfinții bărbați, și despre întrutot-cuvioasele lor cuvinte ce am auzit de la dânșii, și despre minunata lor viețuire

Într'una din zile m'am dus la chilia oarecăruia frate sfânt și, din pricina unei boli, m'am întins într'un colț al chiliei ca să mă îngrijească, pentru Dumnezeu; că nu aveam acolo vreun cunoscut. Și vedeam pre fratele acesta noaptea sculându-se mai nainte de vreme, și obicei având mai nainte de frați la pravilă a se afla. Acesta, îndestul citind la Psaltire, fără de veste își lăsa pravila, și cădea pre fața sa, și până de o sută de ori, sau și mai mult, își lovea capul de pământ, cu fierbințeala cea aprinsă în inima lui de har. Și după acestea se scula, și crucea Stăpânului săruta, și iarăși se închina, și pre aceiași cruce o săruta, și iarăși se arunca pre fața sa. Aceasta era petrecerea lui cea obicinuită, încât nici că puteam cu numărul a cuprinde mulțimea plecării genunchelor lui. Că cine putea a număra mulțimea metaniilor fratelui aceluia, pre carile în fieștecare noapte le făcea? Că de douăzeci de ori săruta crucea cu frică și cu fierbințeală, cu dragoste amestecată cu evlavie, și iarăși începea citirea Psalmilor; și dintr'o dată, din multa înflăcărare a gândurilor celor ce îl aprindeau cu fierbințeala lor, când nu putea a suferi aprinderea văpăii aceleia, de bucurie biruit fiind, striga; căci nu putea a se ține. Încât mult mă minunam eu de harul fratelui aceluia, și de nevoița lui, și de trezvierea pre carea o avea întru lucrul lui Dumnezeu. Iară dimineața, după întâiul ceas, când ședea la citire, se făcea asemenea omului celui robit, și la fieștecare cap pre care îl citea, de multe ori cădea pre fața sa, și la multe din stihuri mâinile sale la ceriu înălța, și slavoslovea pre Dumnezeu. Și era anul vârstei lui al patruzecilea. Avea încă și mâncarea lui prea puțină, și uscată foarte; și pentru că de multe ori își silea trupul preste măsură și preste putere, arăta ca o umbră, încât îmi era milă de dânșul pentru slăbiciunea feței lui, carea din nemâncarea cea multă se istovise și era nici de două degete având câtățime. Și de multe ori îi ziceam lui: «Ai milă de

sineți întru viețuirea ta, frate, și de această rânduială bună pre carea ai câștigat-o, și nu îți turbura, și nu îți tăia petrecerea ta, carea este asemenea unui lanț duhovnicesc, ca nu cumva, pentru dorința adăugării unei mici osteneli, să te oprești din drumul tău și să-l lași ne-săvârșit. Mănâncă cu măsură, ca să nu-ți pierzi puțința de a mânca. Și nu îți întinde piciorul mai presus de putere, ca nu cumva să-ți pierzi cu totul puțința de a lucra». Și era curat cu firea, ușor înduplecat de rugămintele,¹ înțelept după Dumnezeu și, pentru curăția și veselia lui, de toți era iubit. Și când era trebuință de dânsul, că era iscusit la toată slujba, lucra împreună cu frații², de multe ori și trei, și patru zile la rând, venind la chilia sa numai seara. Iar când avea ceva, nu putea zice că nu are (chiar când avea mare trebuință de acel lucru), pentru multa lui rușinare cea către mici și către mari. Și pre deasupra, când lucra împreună cu frații, de rușine o făcea, silind pre sineși, neaflându-se cu dulceață a ieși din chilie. Aceasta era viețuirea și petrecerea fratelui aceluia, cel cu adevărat minunat.

Pentru Bătrânul cel vechi de zile³

Altădată iarăși m'am dus către oarecarele vechi Bătrân, bun și plin de vârtute, carele foarte mă iubea. Și era prost adică cu cuvântul, dară luminat cu cunoașterea și adânc cu inima, și cele ce-i da harul grăia. Și nu ieșea des din chilia sa, fără numai pentru Sfintele Taine. Și era luând aminte de sineși și liniștindu-se. Acestuia i-am zis odată: Părinte, mi-a venit gând să mă duc Duminica în foișorul bisericii, și acolo să șez și să mănânc de dimineață, ca tot cela ce ar intra și ar ieși, văzându-mă, să mă defaime. Către acestea mi-a răspuns Bătrânul așa: Scris este cum că tot cel ce face sminteală celor din lume nu va vedea lumină. Că pre tine nimenea te știe în latimea aceasta, nici îți cunosc viața⁴, ci vor zice că «Monahii de dimineață mănâncă». Și mai vârtos fiindcă sânt aicea frați noi-începători, carii

¹ Siriacă: *foarte rușinos și bun la suflet*. (N. ed. amer.)

² Siriaca adaugă: *în chiliile lor, la lut*. Probabil că este vorba de lipirea pereților cu lut. (N. ed. amer.)

³ Începutul unui nou Cuvânt în textul grecesc tipărit. (N. ed. amer.)

⁴ Siriacă: *nici ce faimă ai*. (N. ed. amer.)

sânt încă neputincioși întru gândurile lor, și mulți dintru dânșii au către tine credință și se folosesc de la tine, și când te vor vedea că ai făcut aceasta, se vor vătăma. Părinții cei de demult făceau unele ca acestea pentru lucrările de minuni cele multe carile săvârșeau, și pentru cinstea carea aveau, și pentru numele cel mare. Și acestea le făceau ca să se necinstească, și să ascunză slava viețuirii lor, și departe să gonească de la dânșii pricinile mândriei. Dară pre tine ce te silește a face vreun lucru ca acesta? Au nu știi că este la fiește-careă viețuire rânduială și vreme? Dară la tine nu este viețuire ca aceasta osebită, nici nume ca acesta, căci ca unul din frați petreci; și nici pre sineți folosești, și pre alții vatămi. Și iarăși, iconomia aceasta nu tuturor este folositoare, ci singuri celor desăvârșiți și mari, fiindcă întru aceasta este dezlegare a simțirilor. Căci celor de mijloc și noilor-începători păgubitoare este, că aceștia de multă păzire au trebuință, și de supunerea simțirilor. Însă Bătrânii au trecut vremea păzirii, și întru toate carile voiesc, dobândesc. Că neguțătorii cei neiscușiți, întru lucrurile cele preamari, mari pagube își pricinuiesc; dară întru lucrurile cele mai mărunte degrabă sporesc. Și iarăși, precum am zis, la tot lucrul este o rânduială, și la toată viețuirea vreme cunoscută. Și tot cela ce mai nainte de vreme începe cele mai presus de măsura lui, îndoită face vătămarea sa, și nimic dobândește. Deci tu, de poștești aceasta, rabdă cu bucurie necinstea cea fără de voie carea cu iconomie vine asupra ta, și nu te turbura, nici să urăști pre cela ce te necinstește.

Eram oarecând întru vorbire cu acest îmbunătățit Bătrân, carele gustase din pomul vieții prin sudoarea sufletului său, din dimineața tinerețelor lui până în seara bătrânețelor, și dupre ce m'a învățat multe lucruri despre vârtute, mi-a zis așa: Toată rugăciunea întru carea nu se trudește trupul și nu se necăjește întru dânsa inima, lepădătură se socotește, că fără de suflet este rugăciunea aceea. Și iarăși mi-a zis: Omului carele se pricește, și voiește ca numai cuvântul său să se primească, și este viclean cu cugetul, și fără de rușine întru simțirile sale, nici să-i dai, nici să-i iei vreodată ceva, ca să nu depărtezi de la tine limpedea curăție cea cu multă trudă câștigată, și să umpli inima ta de întunerec și de turburare.

Pentru alt Bătrân¹

M'am dus oarecând la chilia unuia din Părinți. Și nu adesea deschidea sfântul acesta cuiva. Dară cum m'a văzut din fereastră, că însumi eu sânt, mi-a zis: Voiești a intra? Și eu i-am zis: Așa, cinstite Părinte. Și dupre ce am intrat eu, și rugăciune am făcut, și am șezut, și multă voroavă s'a pornit, mai pre urmă l-am întrebat: Ce să mă fac, Părinte, că oarecarii vin la mine, și nici dobândesc, nici mă folosesc din întâlnirea cu dânșii? Ci mă rușinez a le zice să nu vie. Încă și de la obicinuitele pravile mă împiedecă de multe ori, și pentru aceasta mă necăjesc. Către acestea mi-a răspuns fericitul acela Bătrân:

Când unii ca aceștia, carii iubesc zăbăvnicia, ar veni la tine, dupre ce vor șede puțin, fă-te că voiești a te scula la rugăciune, și zi, cu închinăciune, celui ce se află la tine: Frate, vino să ne rugăm; că iată a sosit vremea pravilei mele, și nu pot a trece preste dânsa, căci greutate se pricinuieste mie, vrând întru alt ceas pre aceasta a o împlini, și mi se face de aicea pricină de turburare. Și fără de oarecarea nevoie nu pot a o lăsa, iar acum nu este de nevoie a-mi părăsi rugăciunea. Și să nu lași pre dânsul a nu se ruga împreună cu tine. Iară de ar zice: Rogă-te tu, și eu mă voi duce – fă lui metanie și-i zi: Pentru dragoste, fă măcar o rugăciune împreună cu mine, ca să mă folosesc de ruga ta. Și dupre ce vă sculați, lungește-ți rugăciunea și mai presus de ceea ce te-ai obicinuit a face. Că dacă așa vei face lor oricând ar veni la tine, cunoscând cum că nu ești de un cuget cu dânșii, nici iubești zăbăvnicia, oriunde ar auzi că acolo ești, nu se vor apropia.

Vezi dar, ca nu cumva fața omului primind, lucrul lui Dumnezeu să zădărnicești. Iar de se va afla vreunul din Părinți, sau vreun strein ostenit, starea împreună cu unul ca acesta în loc de preamare rugăciune să o socotești. Și de ar fi streinul acela dintre cei ce iubesc cuvintele deșarte, dupre putere odihnește-l, și îl slobozește cu pace².

¹Începutul unui nou Cuvânt în textul grecesc tipărit. (N. ed. amer.)

² Siriaca are varianta *degrabă*. (N. ed. amer.)

A zis oarecarele din Părinți: Mă minunez, că am auzit de unii monahi carii fac în chiliile lor lucrul mâinilor, și pot nelipsit a-și face și pravila lor, și a nu se turbura. Și a zis cuvânt vrednic de minune: Cu adevărat vă spun, că de mă voi duce către ud, mă turbur din obicinuința [cugetului] meu și din rânduiala lui¹, și împiedecat sânt de la a săvârși faptele mele cele cu dreaptă-socoteală².

Pentru întrebarea oarecăruia frate³

Întrebat a fost oarecând același Bătrân de oarecarele frate, zicând: Ce voi face, că de multe ori mi se întâmplă a avea vreun lucru de care am trebuință, sau pentru boală, sau pentru ceea ce lucrez, sau pentru vreo altă pricină, și fără de el nu pot a petrece întru liniștire, și văzând pre cineva că are trebuință de dânsul, biruindu-mă de milă, îl dau lui. Și de multe ori, cerându-mi-se de oarecarele, dau celui ce îmi cere pre ceea ce îmi este trebuitoare, că silit sânt și de dragoste, și de poruncă a face aceasta. După aceea, trebuința aceluia lucru mă face a cădea în grijă și în turburarea gândurilor, apoi așa îmi risipește cugetul de la grija cea spre liniștire. Și adesea sânt silit a ieși din singurătate și a mă duce spre căutarea lucrului aceleuia. Iar dacă voi și suferi a nu ieși, întru scârbă multă și turburare a gândurilor mă fac. Nu știu dar carea din două îmi voi alege: să-mi încetez și să-mi risipesc liniștea pentru odihna fratelui meu, sau să-i trec cu vederea cererea, și să petrec întru liniște?

Către acestea a răspuns Bătrânul și a zis: Piară dreptatea aceea, și toată milostenia, sau dragostea, sau milosârdia, sau tot ce se socotește pentru Dumnezeu a fi, care te împiedică de la liniștire, și spre lume îți ațintește ochiul, și te bagă în griji, și te turbură de la pomenirea lui Dumnezeu, și taie rugăciunile tale, și te bagă în turburarea și nestatornicia gândurilor, și te oprește de la cugetarea dumnezeieștilor citiri (carea este armă ce te izbăvește de răspândiri), și îți risipește păzirea; și te face ca, după ce te-ai legat, să umbli încolo și

¹ Sau: *din rânduiala lucrării mele celei obicinuite*. (N. ed. amer.)

² Citim τὸν διακριτικὸν, conform cu siriaca, în loc de singular. (N. ed. amer.)

³ Începutul unui nou Cuvânt în textul grecesc tipărit. (N. ed. amer.)

Încoace, și după ce te-ai singurit, cu oamenii împreună să petreci; și deșteaptă în tine patimile cele îngropate, și pune capăt înfrânării simțirilor tale, și învie pre mortul tău, cel ce murise față de lume, și te pogoară dintru plugăria cea îngerească, a căreia lucrare o singură grijă are, și în partea mirenilor te pune. Că plinirea datoriei dragostei prin odihna cea trupească, al mirenilor lucru este, sau și al monahilor, însă numai a celor mai nedesăvârșiți, carii nu întru liniștire petrec, sau și a celor ce au liniștirea amestecată cu frățesca unire întru un gând cu alții, și pururea intră și ies. Pentru unii ca dâșii, bun lucru este acesta și vrednic de minunare.

Însă celor ce au ales depărtarea de lume cu trupul și cu cugetul, ca să își statornicească mintea întru rugăciunea cea singurățită prin murirea față de cele trecătoare, ||și față de grija de multe||, și de vederca și pomenirea lucrurilor lumești, nu li se cuvine prin plugăria cea trupească și prin dreptatea cea arătată a sluji (ca printr'însele îndreptățiți să se facă lui Hristos); ci, prin omorârea mădulărilor lor celor de pre pământ, după cuvântul Apostolului¹, a aduce Lui jertfa cea curată și fără prihană a gândurilor, pânga plugăriei lor și necăjirea trupurilor lor întru răbdarea primejdiilor pentru nădejdea ce va să fie. Că viețuirea monahicească se ia la întrecere cu cea a îngerilor. Și nu ni se cuvine a lăsa plugăria cea cerească, și de materialnice lucruri a ne alipi.

Pentru prihănirea oarecăruia frate²

Prihănit a fost oarecând un frate că nu a făcut milostenie, și cu îndrăzneală și cu obrăznicie a răspuns celui ce l-a prihănit: «Nu sânt datori monahii a face milostenie». Și a răspuns lui cela ce l-a prihănit: Cu totul vădit este singuraticul³ carele nu este datoriu a face milostenie, și carele cu față descoperită poate a zice lui Hristos

¹ Cf. Col. 3: 5.

² Începutul unui nou Cuvânt în textul grecesc tipărit. (N. ed. amer.)

³ Gr. ὁ μοναχός, aici în sensul strict al cuvântului, cel de *singuratic, pustnic*, în opoziție cu călugărul care iese în lume și lucrează cu mâinile sale. (N. ed. amer.)

precum este scris: «Iată noi am lăsat toate, și am urmat Ție» (Mt. 19: 27). El este acela ce nimica are pre pământ, și nimic dobândește pentru sineși din cele materialnice, nici se alipește cu cugetul de ceva din ceste ce se văd, nici se grijește a câștiga ceva; ci și de i-ar da lui cineva ceva, ia numai pre singure cele spre trebuință, dar nu caută nimic mai presus de aceasta, și este ca pasărea întru petrecerea lui. Unuia ca acestuia nu îi zace înainte a face milostenie, ||că lucrarea lui mai presus de milostenie este||. Căci cum din lucrurile de carile s'a slobozit poate altuia a da? Ci mai vârtos cel ce se risipește întru cele ale vieții cesteia, și cu mâinile sale lucrează, și de la alții ia, datornic este să facă milostenie. Și a nu se griji de aceasta, vădită împrotivire este poruncii Domnului. Că dacă prin cele ascunse nu se apropie cineva de Dumnezeu, nici știe a sluji Lui cu duhul, și de cele arătate, carile îi sânt cu puțință, nu se grijește – carea altă nădejde va fi unuia ca acestuia ca să câștige luiși viața? Nesăbuit¹ este unul ca acesta.

Alt Bătrân a zis: Eu mă minunez de cei ce se turbură întru liniștirea lor, lucrând ca pre alții să-i odihnească întru cele trupești. Și iarăși au zis: Nu se cuvine nouă a amesteca lucrarea liniștirii cu grija de altceva, ||fără numai de acelea pre carile însăși liniștirea ni le înlesnește||. Și tot lucrul cinstească-se la locul său, ca să nu se facă amestecătură întru viețuirea noastră. Că cela ce are grijă de multe, rob este al celor multe; iară cela ce toate a părăsit și numai de așezarea sufletului său se grijește, acesta prieten este al lui Dumnezeu. Socotește că mulți sânt în lume carii fac milostenie și plinesc [porunca] dragostei față de aproapele întru cele trupești; dară lucrătorii liniștii celei cuprinzătoare și bune, și cei ce se îndeletnicesc întru Dumnezeu, de-abia se află, și rari sânt. Și cine dintre cei din lume, carii fac milostenie sau dreptate întru cele trupești, a putut a ajunge măcar unul din darurile de carile se învrednicesc de la Dumnezeu cei ce rămân întru liniștire? Și iarăși a zis: Dacă ești în lume, întru rânduiala vârtuților potrivite mirenilor petreci; iară de ești

---

¹ Textul siriac tipărit are *anathema*, dar Manuscrisul Siriatic de la Sinai are *nesăbuit*, la fel ca greaca. (N. ed. amer.)

monah, în lucrurile întru carile fac vitejii monahii strălucește. Însă de voiești întru amândouă să petreci, îndată vei cădea și din una, și din cealaltă. Iară lucruri ale monahilor sânt acestea: slobozenia de cele trupești, osteneala cea trupească întru rugăciuni și necontenita pomenire a lui Dumnezeu în inimă. Deci judecă tu însuți de îți este cu putință fără de acestea a fi îndestulat cu vârtuțile cele lumești.

Întrebare: Oare nu poate monahul, cela ce întru liniștire rău-pătimeste, pre amândouă petrekerile, ||cea din afara și cea din lăuntru||, a câștiga, zic adică a avea în inima sa și grija lui Dumnezeu, și purtarea de grijă pentru ceilalți oameni?

Răspuns: Mie mi se pare că cela ce întru liniștire voiește a petrece, nici când ar lăsa toate, și de singur sufletul său s'ar griji, nu poate nelipsit întru lucrul liniștii a viețui, măcar de și afară s'ar face de grijile vieții cesteia; cu cât mai vârtos dacă și de alții s'ar griji? Domnul Și-au lăsat în lume pre cei ce slujesc Lui, și carii poartă grijă de fiii Lui, și au ales Luiși pre cei ce slujesc înaintea Sa. Că nu numai întru lucrurile împăraților celor pământești se pot vedea osebiri ale cinurilor – mai slăviți fiind cei ce de-a pururea stau înaintea feței împăratului, și tainelor lui se fac părtași, decât cei ce sânt întru lucrurile cele din afară; ci acestea și întru cele ale Împăratului Ceresc se pot vedea: câtă îndrăzneală câștigă cei ce prin vorbirea cu Dânsul tainici ai Lui se fac prin rugăciune totdeauna, și de câtă bogăție, și cerească, și pământească, se învrednicesc, și cu cât mai vădită este stăpânirea lor asupra a toată zidirea, ||ce nu se împotrivesc cuvintelor lor, și cu cât mai presus este slava lor decât a tuturor celor cuvântătoare și necuvântătoare, și|| decât a celora ce prin agoniseli și prin lucrurile vieții cesteia slujesc lui Dumnezeu și bineplac Lui prin bună-lucrarea lor, deși preamare și bun foarte este lucrul acesta. Deci se cuvine nouă a lua pildă nu de la aceștia carii întru lucrurile lui Dumnezeu sânt cu lipsire, ci de la sfinții pătimitori și luptători carii bine au viețuit, și încă fiind pre pământ, întru Cereasca Împărăție au plugărit, carii o dată pentru totdeauna pre ceste pământești au lepădat, și mâinile sale către porțile Ceriului și-au tins.

Prin ce au bineplăcut sfinții cei dedemult lui Dumnezeu, carii pre calea viețuirii acesteia mai nainte de noi au călătorit? Cel întru sfinți Ioan Thiveul¹, comoara vârtuților, izvorul prorociei, oare întru cele trupești odihnind pre frați, întru zăvorârea lui, a bineplăcut lui Dumnezeu, sau întru rugăciune și liniște? Căci cum că și întru cele din afară mulți au bineplăcut lui Dumnezeu, nu grăiesc împotrivă; dar aceștia mai puțin sânt decât cei ce au făcut aceasta prin rugăciune și prin părăsirea tuturor. Că ajutorul dat de cei ce întru liniște viețuiesc, carii sânt ținuți la mare cinste de frații lor, vădit este; zic adică ajutorul ce ni-l dau cu cuvântul în vreme de nevoie, sau înălțând pentru noi rugăciuni. Că dacă vreo pomenire sau grijă de ceva dintr'ale vieții acesteia, afară de cele două², ar zăcea în inima oarecăruia din cei ce șed întru liniște, una ca acesta nu este a înțelepciunii celei duhovnicești. Căci aceasta: «Dați cele ale Chesariului Chesariului, și cele ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu»³, adică să dai aproapelui ce este al lui, și lui Dumnezeu cele cuvenite Lui – nu celor ce se liniștesc este zisă, ci celor ce afară umblă. Că celor ce întru rânduiala cea îngerească petrec, zic adică întru grija sufletului, nu li s'a poruncit a bineplăcea lui Dumnezeu întru cele ale vieții acesteia, adică a se griji de lucrul mâinilor, sau a lua de la cineva, și altuia a da. ||Căci petrecerea lor cu adevărat este în Ceruri.|| Drept aceea nu se cuvine monahul a avea vreo grijă ce îi clătește și îi pogoară cutelul din starea lui înaintea feței lui Dumnezeu.

Iar dacă cineva, împotrivă-grăind, ar pomeni pre dumnezeiescul Pavel Apostolul, cum că acela lucra cu mâinile sale și făcea milostenii, vom zice lui că Pavel singur putea toate, iară alt Pavel nu știm să fi fost, carele să poată întru toate ca acela. Că arată mie pre altul ca Pavel, și eu mă plec ție! Deci pre cele ce cu Dumnezeiască iconomie se fac, să nu le aduci ca pildă pentru lucrurile cele de obște. Că altul este lucrul propovăduirii Evangheliei, și alta este lucrarea

---

¹ Cunoscute și ca Ioann din Licus sau Likopolis. Vezi Budge, *The Paradise of the Holy Fathers*, Hieronymus 2. (N. ed. amer.)

² Adică ajutorul cu cuvântul și înălțarea de rugăciuni. (N. ed. amer.)

³ Mt. 22: 21.

liniștirii. Iară tu, de voiești a te ținea de liniștire, fă-te ca Hcruvimii, carii de nimic dintr'ale vieții cesteia se grijesc, și nu socoti că este altcineva pre pământ afară de tine și de Dumnezeu¹, la Carele îți este grija, precum te-ai învățat de la Părinții tăi cei ce mai nainte de tine au fost. Că de nu va învățoșa monahul inima sa, și nu-și va ține cu sila mila sa, ca să se facă departe de grija pentru toți ceilalți oameni², fie ea chiar și pentru Dumnezeu, ori pentru ceva dintr'ale vieții, și nu ar petrece întru singură rugăciunea în vremile cele de el hotărâte, ||fără a lăsa ca iubirea sau purtarea de grijă față de alții să intre în inima sa||, nu poate slobozit a fi de turburare și de griji, și întru liniștire a petrece.

Deci când îți vine gând ca să te grijești de cineva, cu pricină de vârtute, ca să risipească de la tine pre alinarea din inima ta, zi lui: Bună este calea dragostei și a milei celei pentru Dumnezeu, dar tot pentru Dumnezeu nu o voiesc pre dânsa. «Așteaptă-mă, Părinte», a zis oarecarele monah, «că pentru Dumnezeu alerg dupre tine». Și acela a răspuns: «Și eu pentru Dumnezeu fug de tine».³ Avva Arsenie, pentru Dumnezeu, nu se întâmpina cu cineva nici pentru folos [duhovnicesc], nici pentru altceva. Altul, pentru Dumnezeu, toată ziua vorbea, și pre toți streinii cei ce veneau îi priimea⁴, dară el, în loc de aceasta, tăcerea și liniștea și-a ales. Și pentru aceea cu Dumnezeiescul Duh în mijlocul mării vieții cestiia grăia, și cu preamare alinare cu corabia liniștirii o trecea, precum limpede s'a văzut de nevoitorii cei ce au cercat de la Dumnezeu pentru aceasta.⁵ Iar hotărnicirea liniștirii aceasta este: tăcerea⁶ de toate. Iar dacă întru liniștire te-ai afla plin de turburare, și prin lucrul mâinilor îți turburi trupul, iar sufletul prin grija de ceva, judecă tu însuși ce fel de liniște aduci, gri-

¹ «Zis-a Avva Alonie: De nu va zice omul întru inima sa că: Eu singur și Dumnezeu sântem în lume, nu va avea odihnă» (*Patericul*, «Pentru Avva Alonie» 1). (N. tr.)

² Gr.: ...de grija tuturor cestor de jos, adică de pe pământ. (N. ed. amer.)

³ Vezi Budge, *The Paradise of the Holy Fathers*, Palladius 2: 16. (N. ed. amer.)

⁴ Avva Moisi Arapul. (N. ed. amer.)

⁵ Vezi Budge, *The Sayings of the Holy Fathers*, 1: 21. (N. ed. amer.)

⁶ Cuvântul siriac mai înseamnă și *calm, pace, repaos*. (N. ed. amer.)

jindu-te de multe ca să placi lui Dumnezeu! Că lucru de ocară este nouă a vorbi de isprăvirea liniștirii fără de părăsirea tuturor și fără depărtarea de toată gria. Iar Dumnezeului nostru fie slava. Amin.

C U V Â N T U L 2 2 ¹

Pentru feluritele puteri înțelegătoare ale minții, ce se întrebuintează în lucrarea descoperirilor și a duhovniceștilor vedenii

dumnezeiasca vedenie² este descoperire făcută minții fără simțiri. Dumnezeiasca descoperire este mișcare a cugetului de către duhovniceștile noime privitoare la Dumnezeire. Însă puterea de a fi mișcat după voie [de către noimele privitoare la] Dumnezeire, fără a fi priimit o descoperire de la dumnezeiescul har, nici în firea îngerilor este sădită. Una este a fi mișcat de descoperiri despre lucrările lui Dumnezeu, și alta a fi mișcat de descoperiri despre firea ființării Lui. Cea dintâi ne vine în chip firesc printr'un prilej adus de lucrurile simțite. Dar cea de-a doua nu își ia prilej nici din minte, nici din orice altceva. Căci, zic unii, aceasta este întreita și de căpetenie curăție a părților [sufletului], și nu este cu puțință ca măcar unul dintru o mie de drepti să se învrednicească de această preaînaltă simțire [a minții]. Și, cu adevărat, vedenia (*theoria*) întrupării Domnului nostru și a arătării Sale cu trup se spune că se naște și ea din vedenia Dumnezeirii³.

Vederea adevărată a îngerilor de către noi stă întru a fi mișcați de către duhovnicești noime privitoare la cele ce țin de dânșii. Căci ne este cu neputință a vedea puterile cele duhovnicești în afara cuprinderii minții noastre. Când cineva se învrednicește a-i vedea în însăși firea lor și în însăși laturea lor, și ca întru starea lor duhovnicească

¹ Acest Cuvânt se află numai în siriacă. (N. ed. amer.)

² Adică vederea proprie Dumnezeirii. (N. ed. amer.)

³ Lit. *dumnezeiasca theoria*. (N. ed. amer.)

zidită¹, harul este acela ce mișcă mintea lui prin descoperirea duhovniceștilor noime privitoare la dânsii. Când sufletul se curățește și se învrednicește a vedea pre cei împreună-slujitori cu dânsul, vederea lor nu o priimește cu ochii cei trupești. Că nu trupești sânt îngerii, [ca să se poată vedea] fără puterea văzătoare a sufletului, carea este adevărată vedenie (*theoria*), prin carea sânt văzuți așa cum sânt, fără schimbare; adică nu se pogoară din firea lor întru vedeniile lor [ce se văd de către oameni]. Iar omul nu poate primi această adevărată vedenie fără cea de-a doua curățire a minții.

Dară când îngerii se arată oamenilor întru oarecarile chipuri, nu adevărată vedenie este aceasta, ci îngerii, după rânduiala unei economii, dau aceste lucruri întru slujirea lor. Alteori ei se arată printr'o vedere simțită, spre mângâierea și îmbărbătarea celor mai simpli. Căci asemenea vedenii se dau și celor necurați. Însă cea dintâi rânduială [a vedeniilor] este a celor luminați și înțelepți, carii prin slăvita lucrare a liniștirii la treapta curăției s'au înălțat.

Pentru ceea ce se petrece întru liniștire în vremea rugăciunii²

Cine este omul cel ce cunoaște desfătătoarea plecării a genunchelor, când limba tace, și inima șoptind rostește vreo slavoslovie întru neconținută dulceață a cugetării sale, iară trupul tace, pre genunchele sale stând? Fericit cel ce pururea de acestea se împărtășește! Însă nu după voie se fac nouă acestea, nici în vremea când le căutăm. Ci aceasta este osebită îndulcire ce se dă ca mângâiere celor ce umblă fără prihană înaintea lui Dumnezeu întru petrecerea liniștirii. Iar de va stăruie omul întru această petrecere întru toată simplimea, grijindu-se cu sârguință de curăția osteneții sale monahicești, și de este vrednică viețuirea lui, atunci, după oarecarea vreme, se vor dăruie lui și cele mai nainte zise. Dară celor începători întru această petrecere, căroră ținta înainte le stă, harul le dă să guste aceste lucruri și altele asemenea lor în vremea citirii, și trage la

¹ Lit. în starea zidită a duhovnicimii lor. (N. ed. amer.)

² În textul siriac tipărit de Bedjan acest scurt fragment este un nou Cuvânt ce poartă acest titlu. (N. ed. amer.)

sine gândurile lor, ducându-le departe de orice cugetare la cele pământești. Atuncea aceștia se vor trudi, și vor priveghea, și se vor ruga, și nu se vor istovi. Iar celora ce sânt numai puțin cercați¹ întru tainele liniștirii, această simțire [a minții] li se dă și în rugăciune, și în liturghisirea lor.

C U V Â N T U L 2 3

Pentru felurile osebiri întru rugăciune², și pentru stăpânirea minții, și până unde poate această stăpânire a-și porni mișcările întru felurile chipuri ale rugăciunii; și care este hotarul cel firesc al rugăciunii; și până unde ai stăpânire întru dânsa a te ruga; și cum că, dacă trece acest hotar, nu mai este rugăciune, deși poartă numele de rugăciune ceea ce să săvârșește

lavă Celui Ce au vărsat cu îmbelșugare darurile Sale întru oameni! Că trupești fiind, i-au făcut a sluji Lui întru rânduiala firilor celor fără de trupuri și au învrednicit firea pământească a grăi pentru niște taine ca acestea – și mai vârtos păcătoși ca noi, carii nu sântem vrednici nici a auzi asemenea cuvinte. Ci cu harul Său au străpuns împietrirea inimii noastre, ca să pricepem din dumnezeiasca vedenie a Scripturilor și din învățătura marilor Părinți. Că nu m'am învrednicit ca prin a mea nevoie să cerc nici măcar una dintru o mie din cele ce cu mâinile mele am scris, și mai vârtos în Cuvântul acesta, pre carele voiesc acum a-l alcătui spre aprinderea și luminarea sufletelor noastre și ale celor ce îl vor afla, cu nădejdea că poate unii, dorind cele de mine spuse, se vor deștepta, și spre lucrarea lor se vor strădui.

¹ Sau *învățați, deprinși*. (N. ed. amer.)

² Greaca și Manuscrisul Sîriac de la Sinai au *liniște*, dar textul sîriac tipărit are *rugăciune*, ceea ce, în context, pare a fi citirea corectă. (N. ed. amer.)

Una este dulceața rugăciunii, și alta dumnezeiasca vedenie a rugăciunii; iară cea de-a doua mai cinstită este decât cea dintâi, precăt este mai desăvârșit bărbatul decât pruncul cel necopt. Uneori se îndulcesc stihurile în gură, și stihuire nenumărată se face a unui singur stih întru rugăciune, nelăsând limba spre alt stih a alerga, și sațiu nu știe. Iară alteori se naște din rugăciune oarecarea dumnezeiască vedenie, și rugăciunea buzelor se curmă și, copleșit de uimire întru această vedenie, se face omul ca un trup fără de suflare. Pre aceasta o numim dumnezeiască vedenie a rugăciunii¹, și pre cele asemenea ei, și nu vreun chip și vreo formă, sau vreo închipuire nălucită, precum zic cei fără de minte că ar fi. Și iarăși, întru dumnezeiasca vedenie a rugăciunii sânt măsuri și osebiri ale darurilor. Și până la aceasta, rugăciune este, căci cugetul încă nu a trecut acolo unde nu este rugăciune, în starea cea mai presus de rugăciune. Că mișcările limbii și ale inimii în rugăciune chei sânt; iară ceea ce vine dupre ele, intrare este în cămări. Contenească aicea toată gura, și toată limba, și inima, cămărășița gândurilor, și mintea, cărmaciul simțirilor, și cugetul, pasărea cea grabnic-zburătoare și preanerušinată, și toată măiestria acestora înceteze. Și aicea rămâie cei ce caută; că de față au stătut Stăpânul casei.²

Pentru rugăciunea cea curată³

Precum toată puterea legilor și a poruncilor date oamenilor de Dumnezeu are drept hotar curăția inimii, dupre cuvântul Părinților, așa și toate chipurile și formele rugăciunii, cu carile se roagă oamenii lui Dumnezeu, au drept hotar rugăciunea curată. Că și suspinurile, și plecările genunchelor, și cererile cele din inimă, și tânguirile cele preadulci, și toate celelalte chipuri ale rugăciunii, precum am zis, până la rugăciunea cea curată își au hotarul și stăpânirea de a se mișca. Iar de la curăția rugăciunii și până la cele din lăuntru, când

¹ Siriacă: *în rugăciune sau în vremea rugăciunii*. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *...și toată măiestria lor și îndeletnicirea, și [toate] cererile lor înceteze, că de față au stătut Stăpânul casei*. (N. ed. amer.)

³ În grecește acest titlu este începutul unui nou Cuvânt. (N. ed. amer.)

hotarul acesta l-ar trece, nu mai are volnicie cugetul nici spre rugăciune, nici spre mișcare, nici spre plângere, nici spre stăpânire, nici spre sloboda-voire, nici spre cerere, nici spre poftire, nici spre tânjire după ceva din cele ce în viața aceasta se nădăjduiesc, sau în veacul ce va să fie. Deci nu este altă rugăciune după rugăciunea cea curată. Și toată mișcarea, și toate chipurile rugăciunii, până aicea aduc pre cuget prin stăpânirea slobodei-voiri; pentru aceasta, luptare este în rugăciune. Dară după hotarul acesta răpire va fi, și nu rugăciune. Că au încetat cele ale rugăciunii, măcar că rămâne oarecarea dumnezeiască vedenie, și nu cu rugăciune se roagă cugetul. Tot chipul rugăciunii își are începutul într'o mișcare¹, dar când mintea intră în mișcările cele duhovnicești, nu mai este acolo rugăciune. Una este rugăciunea, și alta dumnezeiasca vedenie a rugăciunii², deși una din alta pricinile își iau. Că rugăciunea este sămânță, iară dumnezeiasca vedenie luare a mănunchelor. Întru aceasta se răpește secerătoriul dinaintea negrăitei vederi, cum din preamici și goale grăunțe ce a semănat, asemenea bogate spice de grâu înaintea lui de năprasnă au odrăslit; apoi rămâne cu totul nemișcat întru dumnezeiasca sa vedenie. Căci toată rugăciunea ce se face, rugăminte este, sau cerere, sau mulțămire, sau laudă. Cearcă cu amărunțime de este vreuna dintru acestea, sau cerere de ceva, când trece mintea hotarul acesta și intră în latură a ceea. Că pre cei ce știu adevărul întreb, că nu este la toți asemenea dreaptă-socoteală, ci numai la cei ce văzători și slujitori ai tainei acesteia s'au făcut, ori s'au deprins de la Părinții [carii au ajuns la ea], și din gurile lor au învățat adevărul, și întru acestea și-au petrecut viața, și întru astfel de căutări.

Precum din zece mii de oameni de-abia unul se află carele să fi plinit poruncile și cele ale Legii, măcar că cu oarecarea lipsă, și să fi ajuns întru limpedea curăție a sufletului, tot așa doar unul din mii se află carele, după multă străjuire, s'a învrednicit a ajunge întru rugăciunea cea curată, și a rumpe hotarul acela, și a dobândi cercare a

---

¹ Siriaca adaugă: *a sufletului*. Cuvântul *mișcare* folosit aici are și sensul de *gând*, adică mișcare a minții. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *din vremea rugăciunii*. (N. ed. amer.)

tainei aceleia. Pentru că, cei mai mulți dintre oameni, rugăciunii celei curate nicum s'au învrednicit, ci numai puțini. Dară la taina cea de după rugăciunea cea curată, și la cea de mai încolo, de-abia de se află vreunul din neam în neam carele, cu harul lui Dumnezeu, să fi ajuns la dânsa¹.

Rugăciunea este cerere și grijă și dorire de ceva: sau de izbăvire din ispitele cele de aicea, sau din cele ce vor să fie, sau dorire a moștenirii Părinților. Ea este cerere a ceva prin care se ajută omul de la Dumnezeu. Iar mișcările rugăciunii, în hotarul acestor mișcări se mărginesc. Însă curăția și necurăția rugăciunii întru acest chip se cearcă: dacă, în vremea când s'a gătit cugetul a aduce prinos vreuna din mișcările sale de carile am zis, s'ar amesteca cu dânsul vreun gând strein, sau răspândire întru ceva, atunci nu se zice curată rugăciunea aceea; căci din jivinele cele necurate a adus pre jertfelnicul Domnului – care este inima, înțelegătoriul altar al lui Dumnezeu. ||Dară când cugetul cu fierbințeală îmbrățișează vreuna dintre mișcări în vremea cererii – după cum este silit de împrejurări – și când, din pricina mării sale înflăcărări, curgerea² mișcării este trasă de ochiul credinței ca să intre dincolo de catapetasma inimii, de-acî înainte intrările sufletului sânt închise de aceasta pentru gândurile din afară, cele ce se cheamă streini, pre carii Legea îi oprește a intra în Cortul Mărturie. Aceasta se numește jertfă binepriimită a inimii, și rugăciune curată. Și iarăși, hotarele ei până aicea sânt. Iar ceea ce zace dincolo de aceasta nu se mai numește rugăciune.||

Iar dacă cineva pomenire ar face de ceea ce se numește de Părinți *duhovnicească rugăciune*, și neînțelegând puterea cuvintelor lor, ar zice: «Și aceasta este din hotarele rugăciunii», eu socotesc că, de ar veni spre cercarea înțelegerii, va afla că hulă este a zice cineva din zidiri cum că cu duhovniceasca rugăciune se poate ruga cineva

¹ Siriacă: *la această cunoaștere*. (N. ed. amer.)

² Lit. *așintirea, privirea*. (N. ed. amer.)

vreodată¹. Căci orice rugăciune cu carea se poate ruga cineva este mai prejos de cea duhovnicească; și tot ce este duhovnicesc, slobozit este de mișcare. Și dacă cu curăție de-abia se roagă cineva, ce vom zice de rugăciunea cea duhovnicească? Că Sfinții Părinți aveau obicei a numi cu numele rugăciunii toată mișcarea cea bună și lucrarea cea duhovnicească. Și nu numai ei, ci și toți cei luminați cu cunoașterea aveau obicei a socoti lucrările cele bune a fi întru apropiată asemănare cu rugăciunea – deși e vădit cum că una este rugăciunea, și alta faptele săvârșite. Și uneori, pre aceasta ce se zice duhovnicească rugăciune, unii o numesc *theoria*², alții *cunoaștere*, iară alții *vedere înțelegătoare*³. Vezi cum schimbă Părinții numirile între lucrurile cele duhovnicești? Că întocma-potrivirea numirilor, pentru lucrurile cele de aicea este cu puțință, însă întemeiat sau adevărat nume lucrurilor veacului ce va să fie nu este nicidecum, ci numai o simplă [stare de] cunoaștere, mai presus de toată numirea, și de toată stihia, și forma, și văpsirea, și chipuirea, și îmbinarea de nume⁴. Pentru aceasta, când cunoașterea sufletului se înalță din lumea cea văzută, Părinții uneltesc așa cum voiesc arătările acelei [stări], fiindcă numele ei întru adevărîță nimenea îl știe. Ci ca să statornicească întru dânsa cugetările sufletului, numiri uneltesc Părinții, și pilde, dupre cuvântul celui întru sfinți Dionisie, carele zice: «Pilde, și sloveniri⁵, și cele cu puțință numiri, și graiuri uneltem, din pricina simțirilor noastre; dară când, prin lucrarea Duhului, se mișcă sufletul nostru spre cele Dumnezeiești, de prisosit ne sânt atunci și simțirile, și lucrările cele printr'însele, când sufletul se va fi făcut

¹ Aceasta este varianta siriacă. Greaca are *se abate vreodată*. Verbul siriac poate însemna atât *a se ruga* (în *Pa'el*), cât și *a se abate* (în *Pe'al*), dar aici contextul și forma indică primul sens. (N. ed. amer.)

² Gr.: *cale*. În siriacă, prin elidarea primei litere, cuvântul *theoria* seamănă îndeaproape cu cuvântul siriac pentru *cale*. Oricare variantă este posibilă, dar contextul indică *theoria*. (N. ed. amer.)

³ Siriacă: *descoperire a noimelor*. (N. ed. amer.)

⁴ Sau *denumirile compuse*. (N. tr.)

⁵ „Sloveniri”: *silabe*. (N. tr.)

asemenea cu Dumnezeirea prin cea de necuprins unire, și se va lumina întru mișcărilor sale cu raza Luminii celei preaînalte»¹.

Deci fii încredințat, frate, că mintea are stăpânire a osebi mișcărilor sale până la locul curăției în rugăciune. Iar când mintea a ajuns acolo, fie se întoarce înapoi², fie părăsește rugăciunea; atunci se face rugăciunea ca o oarecare mijlocitoare între starea cea sufletească³ și cea duhovnicească. Când mintea se mișcă, ea se află în laturea cea sufletească; dară când în laturea cealaltă intră, contenește din rugăciune. Că sfinții, în veacul cel ce va să fie, nu cu rugăciune se roagă, când mintea lor se va fi înghițit de Duhul, ci răpiți în uimire sălășluiesc întru veselitoarea slavă. Așa și noi, când se învrednicește mintea a simți fericirea ce va să fie, uită și pre sineși, și pre toate cele de aicea, și nu mai are mișcare⁴ întru vreunele. Pentru aceasta cu încredințare cutează cineva a zice cum că sloboda voire povățuiește și mișcă pre toată vârtutea și pre toată rânduiala rugăciunii (ce se face fie în trup, fie în cuget), și pre însăși mintea, ceea ce este împărăteasă a simțirilor. Dar de îndată ce ocârmuirea și iconomia Duhului stăpânește pre minte, pre iconoama simțirilor și a gândurilor, se ia sloboda voire de la firea omului, și de altă povățuire se povățuiește, și nu ea va povățui. Și unde atunci va fi rugăciunea, când firea nu poate stăpânire a avea asupra sa însăși, ci de altă putere este dusă acolo unde nu cunoaște, și nici mișcărilor cugetului

¹ Dionisie Areopaghitul, *Pentru Dumnezeieștile Nume* §4, 11 (PG 3708d). Textul grecesc redat aci este o traducere a traducerii siriace și, ca urmare, are unele deosebiri față de original. Traducerea textului original al Sfântului Dionisie sună astfel: „Noi ne folosim de sunete, de silabe, de propoziții, de descrieri și de cuvinte, din pricina simțirilor noastre, căci atunci când sufletul este mișcat de lucrările cele înțelegătoare spre cele înțelegătoare, de prisosit sânt și simțirile, și cele simțite printr'însele; tot așa cum de prisosit sânt și puterile înțelegătoare atunci când sufletul, printr'o unire de necunoscut, ca și dumnezeiesc făcându-se, prin oarbe aruncări întru razele neapropiatei Lumini se aruncă”. (N. ed. amer.)

² Gr.: și nu (μη) se întoarce înapoi. Siriaca arată că acest nu (μη) este o greșală a copistului în loc de fie (ñ). (N. ed. amer.)

³ Gr. ψυχικῆ, lit. aparținând sufletului. (N. ed. amer.)

⁴ Cuvântul siriac înseamnă și gând. (N. ed. amer.)

poate a le îndrepta întru cele ce ar voi, ci strâns este ținută în ceasul acela întru oarecarea robire carea o povățuiește unde ea nu simte? **Încă** nici voire va avea atunci omul, nici știe de este în trup sau afară de trup, după mărturia Scripturii¹. Deci oare va fi rugăciune la acela ce așa s'a robit, și nici mai știe de sine? Pentru aceasta, nimeni să hulească și să cuteze a zice cum că cu puțină este a se ruga cu rugăciunea cea duhovnicească. Că cutezarea aceasta rău o uneltesc cei ce cu nerușinare se roagă, și neștiutori fiind de toată cunoașterea, pre ei înșiși amăgesc, zicând că se pot ruga cu duhovniceasca rugăciune oricând voiesc.² Dară cei smerit-cugetători și ageri la minte se pogoară a se învăța de la Părinți, și a cunoaște hotarele firii, și nu suferă a-și da mintea unei cutezări ca aceasta.

Întrebare: Și pentru ce, nefiind rugăciune, cu numirea rugăciunii se numește negrăitul acesta har?

Răspuns: Pricina, zicem noi, este faptul că se dă celor vrednici în vremea rugăciunii, și din rugăciune își ia prilejul. Căci, după mărturia Părinților, nu este alt răstimp al cercetării mai potrivit acestui preaslăvit har, fără numai vremea rugăciunii. Pentru aceasta deci cu numirea rugăciunii se numește, căci de rugăciune se povățuiește mintea spre fericirea aceea, și pentru că rugăciunea este pricina ei, și întru alte vremi nu are loc, după cum arată scrierile Părinților. Căci am văzut pre mulți dintre sfinți (precum și în viețile lor se află), că se răpesc cu mintea stând la rugăciune.

Dar de va întreba cineva: «Pentru ce numai în vremea aceea se dau aceste mari și negrăite daruri?», răspundem: Pentru că în vremea aceea, mai mult decât în toată vremea, omul este gătit și adunat spre a lua aminte la Dumnezeu, dorind și așteptând de la Dânsul mila. Și, în scurt a zice, rugăciunea este vremea stării la poarta Împăratului pentru a cere. Și stăruința celui ce se roagă și cere, în vremea aceasta se cuvine a fi plinită. Căci carea altă vreme este, când omul să fie așa gătit și întru atâta ferire, ca însăși vremea rugă-

---

¹ 2 Cor. 12: 2.

² Aici Sfântul Isaac respinge eresurile Messalienilor. Cuvintele *cei ce se roagă* înseamnă și Messalieni. (N. ed. amer.)

ciunii¹? Sau poate se cuvine ca omul să dobândească vreunul dintr'aceste daruri în vremea când doarme, sau lucrează ceva, sau când are mintea împrăștiată? Că iată, deși sfinții vreme a nelucrării nu au, că în tot ceasul se îndeletnicesc întru cele duhovnicești, sânt și răstimpuri când nu stau întru gătirea rugăciunii; că de multe ori sau cugetă la vreuna din cele istorisite ||în Scripturi||, sau la dumnezeiasca vedenie a zidurilor, sau la alte lucruri cu adevărat folositoare. Însă în vremea rugăciunii la singur Dumnezeu ia aminte vederea cugetului, și către Dânsul își întinde toate mișcărilor, și cereri din inimă cu sârguință și cu fierbințeală neconținută Îi aduce. Deci în vremea aceasta întru carea preasinguratecă grijă se află în suflet, cu cuviință este a izvorî din Dumnezeu dumnezeiasca bunăvoire. Că iată vedem cum că atunci când ||aducem Jertfa cea văzută||, și fieștecarele² se gătește, și la rugăciune stă, căutând milostivirea Dumnezeirii, făcând cereri și adunându-și mintea ||în Dumnezeu||, vine Duhul cel Sfânt preste pâinea și preste vinul cel pus pre jertfelnic. Și Zahariei încă, în vremea rugăciunii i s'a arătat îngerul, și nașterea lui Ioan mai nainte i-a vestit.³ Asemenea și lui Petru, când se ruga pre acoperiș în vremea ceasului al șaselea, i s'a arătat vedenia ce l-a povățuit către chemarea neamurilor, prin giulgiul cel pogorât din ceriu și prin jivinele ce erau într'însul.⁴ Și lui Cornilie, când se ruga, i s'a arătat îngerul și i-a zis cele scrise pentru dânsul.⁵ Și iarăși, lui Iisus, fiul lui Navi i-au grăit Dumnezeu când se plecaseră pre fața lui întru rugăciune.⁶ Și iarăși, din curățitoriul cel din susul Chivotului⁷ (dintru care preotul prin taină se învăța de la Dumnezeu vedeniile fieștecărui lucru din cele îndatorite)⁸, în vremea întru carea Arhiereul o

¹ Gr.: *ca vremea întru carea va să se roage.* (N. ed. amer.)

² Gr.: *preotul.* Propoziția *aducem jertfa cea văzută* este adăugată din textul siriac tipărit. (N. ed. amer.)

³ Vezi Lc. 1: 10 și urm.

⁴ Vezi Fap. 10: 9 și urm.

⁵ Vezi Fap. 10: 3 și urm.

⁶ Vezi Iisus Navi 7: 6 și urm.

⁷ Vezi Num. 7: 89.

⁸ Vezi Ieș. 29: 42 și urm.; 1 Împ. 3:1 și urm.; Lc. 1: 8 și urm.

dată în an¹, întru înfricoșata vreme a rugăciunii, intra în Sfintele Sfintelor și se arunca pre fața sa, iar toate semințiile fiilor lui Israil erau adunate și stăteau întru rugăciune în cortul cel mai din afară,² Arhiereul auzea cuvintele lui Dumnezeu prin vedenie înfricoșată și negrăită. O, ce înfricoșată era taina aceea, carea se slujea întru lucrarea aceea! Așa și toate vedeniile ||și descoperirile|| ce s'au arătat sfinților, în vremea rugăciunii s'au făcut. Căci carea altă vreme este așa de sfântă și, prin sfințenia sa, așa de convenită spre priimirea darurilor, ca vremea rugăciunii, întru carea omul împreună-vorbește cu Dumnezeu? Căci în vremea aceasta (când se fac rugile și cererile cele către Dumnezeu, și vorbirile cu Dânsul), cu de-a sila adună omul toate pornirile și cugetele [sufletului său] din toate părțile, și cu singur Dumnezeu stă de vorbă, și preaplină este inima lui de Dânsul. Și de aicea începe a înțelege pre cele necuprinse, căci Duhul cel Sfânt se mișcă în fieștecare om dupre măsura lui, și, materie luând din cele ce se roagă cineva, Se mișcă întru dânsul, încât, în răstimpul rugăciunii³, rugăciunea lui își curmă mișcarea, și mintea lui este copleșită și înghițită întru uimirea răpirii, de însăși dorirea cererii sale uitând. Și întru adâncă beție se cufundă mișcările minții, și nu este în lumea aceasta; și nu va fi acolo osebite între suflet și trup, nici aducere aminte de ceva, precum a zis dumnezeiescul și marele Grigorie: «Rugăciunea este curăția⁴ minții, carea numai de lumina Sfintei Treimi se contenește, întru uimirea răpirii». Vezi cum se contenește rugăciunea prin uimirea înțelegerii față de cele ce se nasc din rugăciune⁵ în minte, precum mai nainte am zis, întru începutul acestui Cuvânt, și în alte multe locuri? Și iarăși aceștiași [Grigorie] a zis: «Curăția minții este înaltă zburare a puterilor înțe-

---

¹ Vezi Levit. 16: 2; Evr. 9:7.

² Vezi Num. 20: 6.

³ Siriacă: *prin aceste înțelegeri/noime*, i.e. ale celor necuprinse. (N. ed. amer.)

⁴ Siriacă: *statornicia*. (N. ed. amer.)

⁵ Siriacă: *prin uimirea față de înțelegerile (sau noimele) ce se nasc din rugăciune*. (N. ed. amer.)

legătoare¹, carea se aseamnă cu văpseala ceriului, preste carea și prin carea strălucește lumina Sfintei Treimi în vremea rugăciunii».

Întrebare: Și când se învrednicește cineva de tot harul acesta în vremea rugăciunii?

Răspuns: Aceasta, zice, se întâmplă când mintea se dezbracă de omul cel vechi și se îmbracă întru cel nou al harului, și atunci își vede curăția asemenea cu văpseala ceriului, carea și «loc al lui Dumnezeu» de bătrâniea fiilor lui Israil a fost numită, când li s'a arătat în munte.² Deci, precum am zis, nu se cade a numi duhovnicească rugăciune pre darul și harul acesta, ci născătură a rugăciunii celei curate, carea de Sfântul Duh se înghite³. Atunci mintea este dincolo, mai presus de rugăciune și, întru aflarea celui mai bun, rugăciunea se părăsește. Și atunci mintea nu cu rugăciune se roagă, ci întru răpire privește la lucrurile cele de necuprins, cele ce sânt mai presus de lumea muritorilor, și amuțește întru necunoașterea tuturor celor ce sânt aicea. Aceasta este necunoașterea⁴ cea mai presus de cunoaștere, precum s'a numit. Aceasta este necunoașterea pentru carea s'a zis: «Fericit cel ce a ajuns la necunoașterea cea nedes-părțită de rugăciune»⁵; căreia să ne învrednicim, cu harul unuia-născut Fiului lui Dumnezeu, Căruia se cuvine toată slava, cinstea, și închinăciunea, acum și pururea, și în vecii vecilor. Amin.

¹ Gr.: τῶν νοητῶν, lit. *noimelor*. (N. ed. amer.)

² Vczi Ieș. 24: 9 și urm.

³ Gr. *se trimite în jos*. În greacă *a trimite în jos* seamănă cu *a înghiți*, deci e vorba probabil de o greșală de copiere. (N. ed. amer.)

⁴ Gr.: ἄγνωσία. (N. ed. amer.)

⁵ Siriacă: *...necunoașterea cea necovârșită ce se află în/prin rugăciune*. Însă, prin omiterea unei singure litere, siriaca poate avea același sens cu greaca. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 24¹

Pentru cuvântul rostit de adevărata cunoaștere

ot lucrul ce se poate simți, fie el faptă sau cuvânt, este o arătare a ceva ascuns înlăuntru, dacă lucrul [simțit] nu are o pricină întâmplătoare și este o lucrare statornică. Și întru răsplătire, aceasta din urmă la socotală se pune, dară cea dintâi abia de este luată în seamă. Căci, cu adevărat, tăria sau slăbiciunea voinii se vedește prin săvârșirea faptelor rele sau bune, nu prin întâmplătorea ivire a ceva; însă do-vada slobozeniei sale este dată de statornica ființare [a unui lucru].

Uneori se dă putere unei întâmplări neașteptate, cât să stea împotrivă și slobodei-voinii. Iar întâmplările neașteptate, fie ele bune sau rele, vin asupra omului ori spre îmboldire, ori ca ispitire, ori pentru iscusire, ori ca răsplată. Întâmplarea cea îmbolditoare este bună; ispitirea este socotită rea [la oameni]; dar cele ce se întâmplă spre iscusire și răsplătire au amândouă însușirile, [fiind și bune și rele]. Nu este nici o întâmplare fără pricină, căci nimica vine asupra omului în chip întâmplătoriu, fie că este ceva bun sau ceva rău. Voia lui Dumnezeu, carea este înainte-mergătoare a rugăciunii, la toată rugăciunea ia aminte, iar El, prin înțelepciunea Lui, în chip potrivit hotărăște ceea ce ne este spre ajutoriu. Căci este un Ocârmuitoriu Carele ocârmuiește² lucrurile lumii cesteia. Este un păzitoriu³ cu fieștecare dintre noi, și nimica trece cu vederea, și niciodată slăbește. Dară toată întâmplarea cu multă luare-aminte se chivernisește de păzitoriu cel rânduit, și lucrătoare este chivernisirea lui în cele patru feluri [de întâmplări neașteptate].

Rugăciunea cea cu întristare, când durerea rugăciunii este împreună cu o viețuire cuviincioasă, schimbă firea întâmplărilor și aduce [pre om] întru sporire, întărind pre omul cel bun, și neclătit făcându-l, iar celui rău pricinuindu-i schimbare către cele dimpro-

¹ Acest Cuvânt se află numai în siriacă. (N. ed. amer.)

² Sau: *un Stăpânitoriu Carele domnește preste*. (N. ed. amer.)

³ Adică îngerul păzitor. (N. ed. amer.)

tivă. Deci nu te îndoii de ceea ce am zis: Nimic se întâmplă fără pricină și fără Ocârmuitoriu. Deci de vreme ce rugăciunea cea împreunată cu întregăciunea vieții are stăpânire a preschimba sau a zădărnici¹ [întâmplările], datori sântem a crede că la toată întâmplarea este Cărmuitoriu. Fericit bărbatul carele pre toată întâmplarea ce vine asupra lui, cu cele ascunse ale sale o asemuiește, și pricina ei caută, și vede pre Ocârmuitoriu ei!

Cel ce voiește a fi înțelept în ochii lui Dumnezeu, altă cale nu are, fără numai nebun a se face pentru lume, și defăimătoriu ome-neștii slave. Vrednic de uimire este omul carele măreția osteneții sale cu osândirea de sine acoperă; că de unul ca acesta se minunează îngerii. Păzitori ai dreptății socotească-se de tine scăpăturile cele fără de voie, căci ele și la cei trezvitori din când în când se află.

Nu este rugăciune mai grabnic auzită precum cea prin carea omul cere a se împăca cu cei ce au mânie asupra lui. Căci când pre sineși vinuiește, grabnic se plinește rugăciunea aceea. Atunci când, măcar că faci ceea ce se cuvînc, și cu trezvie viețuiești, slab pre sineși vezi, și defăimat ești întru ochii tăi, și slava de la oameni urăști, cunoaște că în calea lui Dumnezeu cu adevărat te afli umblând. Dară de simți întru tine că departe ești de aceste lucruri, și, de te vei adânci întru sineși, vezi că până și nălucirea vreunor prihăniri² îți pricinuieste durere, cunoaște că din adevăr ai lipsit, și de slava deșartă³ te amăgești.

¹ Sau: a ține în frâu, a controla. (N. ed. amer.)

² Adică mustrări, blamări, învinuiri, reproșuri. (N. tr.)

³ Un alt manuscris are varianta: de minciună. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 2 5 ¹

Pentru lucrurile cele ce se dau unui frate în chilia sa

De multe ori se întâmplă unui frate, în ceasurile zilei, că și dacă i-ai da o împărăție pământească, nu s'ar pleca să lase chilia sa întru acel ceas, ori să-i bată la ușă cineva. Că vreme a [duhovniceștii] neguțătorii de năprasnă a venit lui. Unele ca acestea se întâmplă în zilele socotite a fi spre odihnă, dar adeseori și în vremea intrării și ieșirii². Că de năprasnă îl cercetează harul cu lacrimi fără măsură, ori cu înfocată simțire ce izbucnește în inimă, ori cu oarecarea bucurie fără [vădită] pricină, ori cu desfătare întru metanii.

Știu pre un frate carele a băgat cheia în ușa chiliei ca să o încuie și să iasă afară ca să pască vântul, precum zice Scriptura³, și acolo l-a cercetat harul, și îndată s'a întors înapoi. Deci nimenea prihănească pre vreun frate dacă, în zilele când nu ține liniștirea duple pravilă⁴, i s'ar întâmpla vreodată să lipsească de la slujbele de obște ale fraților. Și mai vârtos când acela nu este unul dintre cei cunoscuți a fi nepăsători, sau cu lucruri deșarte îndeletnicindu-se, și dacă lipșirea lui de la slujbe nu pentru trupești lucruri se face. Că voi știți, fraților, că osteneala noastră nu este numai aceea carea înaintea oamenilor se săvârșește, ci lucrare avem, ascunsă de ochii omenești, pre carea nu o știu cei nou-începători și mirenii. Că bine știți că singuraticul este om sub stăpânire, și nu mai este al său. De se întâmplă oarecarele din frați să vie ca să-l cerceteze, și acela nu răspunde, datoriu este fratele a se întoarce îndată îndărăt, și a nu prihăni pre fratele său, fiindcă nu știe întru ce se află în vremea aceea. Că fereastră a pietrei este chilia celui singuratic, unde Dumnezeu cu

¹ Acest Cuvânt se află numai în siriacă. (N. ed. amer.)

² Adică în vremea treburilor lumești. (N. ed. amer.)

³ Cf. Osie 12: 1.

⁴ Sau liniștirea duple rânduiala sa. (N. ed. amer.)

Moisè au vorbit¹, precum Părinții zic. Dară monahii ce aceasta nu au cercat prin lucrarea ce este adevărată gustare a liniștii, pre acestea nu cunosc, defăimând pre frații lor și judecându-i, și cerând ca, în toate câte fac, asemenea cu dânșii să se socotească.

Se întâmplă uneori oarecarele cumplit război de năprasnă a se lăsa să vie asupra fratelui, și să se afle primejduindu-se. Și măcar că stă cu mâinile încrucișate pre piept, [războiul] nu fuge de la dânsul; și căzând pre fața sa, stăruie către Dumnezeu, și nu suferă [în vremea aceea] glas omenesc să auză. Cunoscute sânt schimbările aceastea celora ce printr'însele pre marea aceasta cea mare au trecut, și pre vânturile cele ce bat acolo bine le știu.

Se întâmplă să izbucnească într'însul și gândul pocăinței, și de năprasnă faptele lui cele de mai nainte, cu aducerea-aminte a ieșirii sale unindu-se, înaintea lui stau. Atunci până și soarele cel strălucitoriu întunecat se va afla în ochii lui, și toată pomenirea lumii cesteia se va șterge din inima sa.

Se întâmplă iarăși ca de năprasnă să se ridice asupra lui valuri, și în adâncuri nepătrunse să se înghiță corabia lui. Unele ca acestea, celor mai mulți necunoscute, pre neștiute vin asupra singuraticului întru liniștea lui, din pricina nășâlnicelor războaie ale diavolului, și el atunci, întru a sa chilie, tânguirii se dă. Multe sânt schimbările pre marea ceasta – și cine va pricepe truda ei, și mărimea neguțătoriei, și mărgăritarele cele minunatele ce zac întru adâncurile ei, dară și fiarele ce de acolo se ridică? Fericit bărbatul cel ce nu doar-me întru toată călătoria sa, până ce ar ajunge la limanul ieșirii [dintru această viață]! Că nu este om carele, iubind ceva, să nu-și înmulțească strădaniile. Nimenea poate a se cufunda întru cele dumnezeiești, de nu va lepăda și defăima cele vremelnice, strein făcându-se de cinstirile și plăcerile lumii, și de rușinea crucii alipindu-se², și bând în fieștecarea zi fierea și oțetul ce de la necazuri, și de la oameni, și de la draci, și de la sărăcie se pricinuiesc.

¹ Ieș. 33: 22: „Și când va trece slava Mea, te voi pune în fereastra pietrii, și voi acoperi cu mâna Mea preste tine până ce voi trece”. (N. tr.)

² Cf. Evr. 12: 2.

Sârguiește-te, frate, și, atunci când porți mărgăritariul tău și pământul tot îl cutreieri, fă-te asemenea neguțătorului celui înțelept, luând aminte ca nu cumva să se vatăme strălucirea lui. Și priveghează, ca nu cumva să se fure acela de la tine, pentru slăbănoșia ta, și în locuința morților¹ să te duci cu dosădire.

Caută pre mica mângâiere ce din trudă se câștigă la vremea cuvenită, ca să te învrednicești de marea mângâiere ce risipește, pentru cei ce o află, scârbele vicții cesteia pline de întristare. Nu disprețui pre cele mici, ca nu de cele mari să te lipsești. Căci cine nu a văzut cum pruncul carne în gura lui pune, și lapte sugă? Că ușa celor mari, prin cele mici se deschide. Pre Dumnezeu necinstești, o, frate, voind fără de rânduială² de El să te ocârmuiești. Că nimănu i s'au încredințat cele mari, de nu va fi fost mai nainte ispitit întru cele mici. Pune cu tărie aceasta întru inima ta, frate, și adu-ți aminte de mine la vremea cuvenită: tot locul de sălășluire întru carele mâine vei ajunge pre calea ceasta a vârtuții și a cunoașterii adevărului, mai slăvit și mai strălucit va fi decât cele întru carele mai nainte preste noapte ai mas. Că numai ce te pornești la drum, și ești cuprins de uimire, văzând frumusețea sălășului întru carele astăzi va să intri. Dară frumusețea lui, de frumusețea celuilalt se înghite, pre carele mâine îl vei afla. Căci cine este acela ce poate pre toate desfătătoarele prefaceri ale cugetului a simți? Ci roagă-te ca să se deschiză ușa înaintea ta.

Ferește-te de deznădăjduire. Că nu unui tiran slujești, ci ești în slujba unui bun³ Stăpân, Carele nimica de la tine luând, toate ție au dat. Căci dintru a nu fi, spre [starea] cea de acum te-au plăzmuț. Și cine este îndestulat a aduce Lui mulțămintă pentru că întru ființare ne-au adus? O, har nemăsurat! Cine va putea cu îndestulare întru cântări de laudă a-L cinsti? Căci El ne-au dat cunoașterea a toate. Și nu numai a celor arătate, dar și a celor ce ascunse sânt. Căci știm că de va fi fiind ceva ce nu cunoaștem, destul ne este de la El a cere

---

¹ Șeol sau Hades. (N. ed. amer.)

² Adică în chip dezordonat, în neorânduială. (N. ed. amer.)

³ Sau *blând, dulce*. (N. ed. amer.)

[cunoașterea] aceea. Că cine te-a învățat, om muritoriu, a te-mboldi de dorul căutării, ca să cunoști aceea pentru carea nu are cunoștință firea ta¹?

Nu căuta vreodată mângâiere ce în afara inimii îți zace, că așa poruncește cunoașterea cea cu dreaptă socoteală. Ridică-te mai presus de toată mângâierea cea dată de simțiri, ca să te învrednicești a primi lăuntrica [mângâiere], cea de dincolo de simțiri. Singuraticul carele, de mângâierea lumii înstreinându-se, nu întru fieștecarea zi mângâierea lui Hristos așteaptă, în viață fiind, mort este. Că mult milostiv este Dumnezeu, și cu înfocare iubește a da, însă voiește ca noi să fim pricina². Căci cu adevărat Se bucură când înțeleaptă rugăciune Îi aduce omul.

Când de cele ascunse dorește omul, semn este că începe de boala lui a se tămădui. Dară va să mai zăbovească până să dea mărturie de adevărată însănătoșire. Omul căruia îi este lehamite să ceară cu stăruință, tovarăș este al celui ce cade în mâhnicie³ când se ivește vreo zăbavă. Lehamitea⁴ face pre om să amâne stăruința întru rugăciune, adică îl poticnește întru cererea cea stăruitoare. Mâhnicieuna taic rugăciunea, împiedicând îndelungarea ei. Dară așteptarea [dumnezeieștii mângâierii] face pre om a dobândi răbdare și-l îndeamnă a zăbovi întru rugăciune. Așteptarea ușurează povara osteneții mădurelor și știe cum să dea odihnă inimii întru scârbele ei. Nu este povară a căreia greime să fie mai desfătătoare decât truda săvârșită cu așteptare, nici vreun tovarăș a căruia prietenie să fie mai dorită decât așteptarea. Până și temnița desfătare se face omului celui ce cu așteptare locuiește într'însa. Pre aceasta fă-ți-o tovarăș, frate, cel ce te pocăiești, și niciuna din ostenețile luptei tale vei cunoaște. De

¹ Lit. *cunoașterea a ceea ce nu este întru firea ta*. (N. ed. amer.)

² Sau *ca noi să dăm prilejul*. (N. ed. amer.)

³ Cuvântul *mâhnicieune* (engl. *despondency*) traduce uneori grecescul *akedia* (*negrijanie*). Rădăcina cuvântului siriatic înseamnă „a întrerupe brusc”, „a reteză” ceea ce face cineva. (N. ed. amer.)

⁴ Cuvântul *lehamite* (engl. *tedium*) traduce un verb siriatic ce înseamnă „a se sătura de”, „a se plictisi de”, cu urmarea că omul nu mai vrea să facă ceea ce face, iar când totuși face, o face de mântuială. (N. ed. amer.)

te afli în chilia ta, ea cu tine va fi. Și de te afli între oameni, statornicește-ți cugetul întru dânsa, și inima ta niciodată va rătăci spre ceva pământesc, iar lumea ceasta, cu tot ce se află într'însa, streină ți se va face. Iar de te întinzi ca să dormi, împreună cu dânsa te culcă, și cu ea vorovește până ce în somn te cufunzi. Și atunci nici un gând necurat se va apropia de inima ta, căci vorbirea [cugetului tău] nematerialnică este, și nimica dintru cele materialnice se poate ivi, a căruia vedere să turbure cugetul. Căci nu este cu puțință gând drăcesc a se arăta nelegat de vreo înfățișare materialnică.

Îndelungă-răbdarea întru rugăciune naște pre rodul vieții, și tare ajutoriu se face așteptarea, în vremea rugăciunii, celora ce o au agonisit. Când te rogi, adu-ți aminte de plugariul carele seamănă cu nădejde. Că Acela Carele face ca îndoit să se întoarcă sămânța pre carea cu nădejde o seamănă plugariul, și Carele au socotit căutarea Împărăției Sale și a dreptății Sale a fi mai mare decât cele vremelnice¹, Acela va și răsplăti cererea ta dupre făgăduința Sa. Amin.

C U V Â N T U L 2 6

Pentru sufletul ce caută vedenia cea adâncă, ca să se cufunde întru dânsa din gândurile cele trupești, carile sânt din pomenirea lucrurilor

ot lucrul aflat mai presus de altul este ascuns față de cel aflat mai prejos de dânsul. Aceasta însă nu pentru că ar avea din fire oarecarea perdea alcătuită din vreun alt trup²; pentru aceea, [atunci când voiește], arc puțința a-și descoperi ascunderea sa. Toată fiiera cea înțelegă-

¹ Cf. Mt. 6: 33.

² Manuscrisul Siriac Sinai 409 adaugă: *dar, prin însușirile sale, este ca și cum și-ar alcătui unul.* (N. ed. amer.)

toare¹, osebirile treptei² sale nu din afara sa le dobândește, ci are aceste osebiri închise în mișcărilor³ sale. Adică, mai limpede spus, ea poate fără mijlocire mai lesne a intra înlăuntru spre a primi lumina cea întâi-stătătoare, decât o rânduială mai joasă⁴, [de] carea, în chip vădit, nu se osebește prin loc, ci prin înălțimea și cuprinderea curăției sale, sau prin măsura ființelor înțelegătoare [dintr'însa] de a putea primi semnele și puterile cele de sus. Toată fiiera cea înțelegătoare este ascunsă față de fiierile cele ce sânt mai jos de dânsa; însă nu prin fire este ascunsă de acestea, ci prin desăvârșirea mișcărilor sale⁵. Și aceasta o zic pentru cetele sfintelor Puteri, și pentru cetele sufletelor, și pentru cetele dracilor. Cele dintâi sânt ascunse față de cele de-al doilea, și acestea față de cele de-al treilea – și cu firea, și cu locul, și cu mișcărilor. Fieștecarea din cete⁶ este de sine stătătoare, iar în ce privește cunoașterea, ele sânt ascunse unele față de altele, fie că se văd, fie că nu; dar, prin fire, sânt ascunse față de cele mai de jos decât ele. Căci puțința vederii celor fără de trup nu este din afara lor, precum a celor trupești, ci puțința lor de a se vedea unii pre alții zice-se că vine din lăuntru mișcărilor lor, atât prin desăvârșirea, cât și prin măsura mișcărilor lor. Deci dacă au parte de aceeași măsură a cinstirii, măcar de și ar fi departe unii de alții, se văd între dânsii, nu cu nălucire, ci cu nemincinoasă vedere, în firea adevărată; însă nu văd Pricina tuturor, Cea singură închinată, Carea este mai presus de osebirea aceasta. Însă dracii, deși foarte sânt

¹ Sau: *esența inteligibilă/noetică* (gr. οὐσία νοητή). Cuvântul *fiere* traduce grecescul οὐσία – *esență*. (N. tr.)

² Gr. πραγμάτων, *lucrurilor*. Siriaca arată că aceasta este o eroare de copiere, în loc de ταγμάτων, *cinurilor, rânduielilor*. (N. ed. amer.)

³ Cuvântul *mișcări* în acest capitol pare a avea înțelesul de *făptuiri* sau *lucrări*, dar am lăsat traducerea literală. (N. ed. amer.)

⁴ Gr. κατὰ ἑτέραν, *dupre o altă*. Siriaca arată că aceasta este o eroare de copiere, în loc de κατωτέρων, *mai joasă*. (N. ed. amer.)

⁵ Aceasta este versiunea siriacă. Greaca are *prin mișcărilor vântuților*, ceea ce pare a fi o eroare de copiere. (N. ed. amer.)

⁶ Gr. τάγμα. Probabil că Sf. Isaac se referă aici la diferitele categorii de îngeri, suflete și draci. (N. ed. amer.)

necurați, nu sânt ascunși unii de alții întru cetele lor; însă pre cele două cete carile sânt mai presus de dânșii nu le văd. Căci vederea cea duhovnicească este lumina¹ mișcării, și înseși aceste [mișcări] le sânt lor² și oglindă, și ochi³; dar când li se întunecă mișcările, nu pot să vază pre cetele ce sânt mai presus de dânșii. Însă dracii, prin asemuire, fiind cei mai groși dintre cetele cele duhovnicești, se pot vedea doar unii pre alții⁴. Atât despre cele ale dracilor.

Iară sufletele, dupre măsura în carea sânt întinate și întunecate, nu pot nici unele pre altele a se vedea, nici pre sineși. Dară de se vor curăți, și către vechea lor plăzmuire se vor întoarce, luminat vor vedea pre aceste trei cete – zic adică pre cea mai de jos decât ele, și pre cea mai de sus, și unele pre altele [întru ceata lor]. Nu zic că îngerii, ori dracii, ori celelalte suflete trebuie să se schimbe întru chipuire trupească, ca astfel să se vază de sufletele curățite. Ci acestea înlăuntru văd, întru însăși firea lor și a cetei lor duhovnicești. Iar de vei zice că cu neputință este aceasta, adică văzut a fi dracul sau îngerul, de nu se vor schimba și nu vor lua chipuire – apoi nu sufletul vede, ci trupul. Și dacă ar fi așa, ce trebuință este de curățire? Că iată și celor necurați li se arată uneori draci, așijderea și îngeri; însă când i-ar vedea, cu ochii cei trupești îi văd, carii nu au trebuință de curățire. Însă nu așa este cu sufletul cel curățit, că duhovnicește vede cu ochiul cel firesc, adică cu străvăzătoriuil ochi al cugetului. Și cum că sufletele se văd unele pre altele încă în trup fiind, să nu te minunezi, că dovadă luminată arăt ție pentru aceasta de la unul carele dă mărturie despre adevăr, zic adică de la fericitului Athanasie cel Mare, spusă în scrierea lui despre marele Antonie. Odată, zice, stând marele Antonie la rugăciune, a văzut sufletul oarecăriua înălțându-se cu multă cinste, și l-a fericit pre cel ce s'a învrednicit a dobândi o slavă ca aceasta. Și acela era fericitul

¹ Cuvântul siriatic mai înseamnă *limpezime, transparență*. (N. ed. amer.)

² Adică firilor înțelegătoare. (N. ed. amer.)

³ Aceasta este versiunea siriatică. Greaca are și *însăși această [lumină] le este lor și oglindă, și ochi/vedere*. (N. ed. amer.)

⁴ Aceasta este versiunea siriatică. Greaca are: *se pot vedea unii pre alții dupre aceeași ceată*. (N. ed. amer.)

Ammun de la Nitria. Și era muntele întru carele petrecea Sfântul Antonie la depărtare de treisprezece zile de Nitria. S'a dovedit deci prin această pildă ceea ce s'a zis despre cele trei cete pomenite mai înainte, cum că firile cele duhovnicești, măcar de ar fi și depărtate unele de altele, se văd între ele, și cum că depărtările și simțirile trupurilor nu le opresc a se vedea unele pre altele. Asemenea și sufletele, când se curățesc, nu trupește văd, ci duhovnicește. Căci vederea cea trupească este a celor arătate, și pre cele dinaintea sa le vede. Dară cele ce sânt departe, de altă vedere au trebuință.

Fără de număr sânt cetele cele preafnalte dupre ființarea lor, și dupre osebirea și rânduiala lor se numesc. Că pentru ce oare s'au numit Începătorii, și Stăpânii, și Puteri, și Domnii, de nu pentru că sânt cinstite mai cu osebire? Și acestea mai puține sânt decât cele supuse lor, precum a zis Sfântul Dionisie, Episcopul Athinelor, dară cu stăpânirea și cu cunoașterea preamari sânt și preaosebite în ce privește mărimea cetelor lor. Ele se înșiruiesc ceată dupre ceată, până ce ajung la [ceata] cea una carea este mai veche și mai puternică și mai slăvită decât toate, carea este începutul¹ și temeliala a toată zidirea. Zic începutul, dară nu Ziditoriul² întâi-stătătoarelor minunății ale lucrurilor lui Dumnezeu.³ Căci sânt multe [cete] carile se află mai prejos în ce privește [cunoașterea] proniei înțelepciunii lui Dumnezeu, Ziditoriul lor și al nostru; și pre atâta sânt mai prejos, precât sânt cetele cele supuse lor mai prejos față de dânsele. Iar când zic mai prejos, înțeleg înălțarea sau smerirea lor nu în ce privește locul, ci puterea și cunoașterea lor, dupre măsura la carea au ajuns ca urmare a mai marii sau mai micii cunoașteri. Căci pre toate aceste ffieri înțeleghătoare, dumnezeieștile scrieri cu nouă numiri duhovnicești le-au numit, și pre acestea în trei părți de câte trei le-au despărțit. Pre cea întâi adică în Scaunele cele mari și înalte și preasfinte, și întru Heruvimii cei cu ochi mulți, și întru Serafimii cei cu câte șase aripi; iar pre cea de-a doua cu rânduiala, întru Domnii, și

¹ Sau *capul*, *întâi-stătătoriul*. (N. ed. amer.)

² Adică *Fiul*. (N. ed. amer.)

³ Ultimele două fraze au fost traduse din siriacă. (N. ed. amer.)

Puteri, și Stăpânii; și pre a treia, întru Începătorii, și Arhangheli, și Îngeri. Și se tâlcuiesc cetele acestea din cea evreiască, Serafimii adică, „înfierbântători și arzători”; iar Heruvimii, „cei mari cu cunoașterea și cu înțelepciunea”; iar Scaunele, „priimire a lui Dumnezeu și odihnire”.¹ Și s’au numit cetele acestea cu numele acestea din lucrările lor. Scaunele se zic astfel, ca cei cu adevărat cinstiți; Domniile, ca cei ce au stăpânire asupra a toată împărăția; Începătoriile, ca cei ce ocârmuiesc văzduhul; Stăpâniile, ca cei ce stăpânesc neamurile și pre fieștecare om; Puterile, ca cei tari întru putere și înfri-coșați la vedere; Serafimii, ca cei ce sfințesc; Heruvimii, ca cei ce poartă; Arhangheli, ca păzitorii cei veghetori; Îngerii, ca cei ce se trimit.

În ziua cea dintâi s’au zidit cele opt² firi înțelegătoare, șapte în tăcere, și una prin poruncă rostită³, și aceasta era lumina⁴; iară întru a doua zi s’a zidit tăria; și întru a treia zi au făcut Dumnezeu să se adune apele și să odrăslească ierburile; și întru a patra, pre împărțirea luminii; întru a cincea, paserile, târătoarele și peștii; și întru a șasea, dobitoacele și pre om. Alcătuirea a toată lumea este lungime și lă-

---

¹ Textul siriac continuă cu un citat direct din *Cereasca Ierarhie*, Cartea a 7-a, § 2, a Sfântului Dionisie. Dăm aci o traducere a originalului grecesc: „Ființele din întâia rânduială se cheamă văzătoare, nu fiindcă ar fi văzătoare ale celor înțelegătoare ca prin simvoluri simțite, ori fiindcă ar fi ridicate spre Dumnezeire prin felurimea vedeniei (*theoria*) sfintelor Scripturi, ci fiindcă sânt umplute de o lumină mai presus de toată cunoașterea nematerialnică și preapline (pre cât este cu puțință) de dumnezeiasca vedenie a celei mai-presus-de-fiire și întreprinde Frumuseți Carea este Obârșia și Făcătorul frumuseții. Întru același chip ele se învrednicesc părtașiei cu Iisus nu prin sfințite icoane carile cu închipare să întipărească îndumnezeitoarea asemănare, ci cu adevărat apropiindu-se către Dânsul întru întâia împărtașire a cunoașterii îndumnezeitoarelor Lui luminări... Și [aceste ființe se numesc desăvârșite] fiindcă sânt pline de întâi-stătătoarea și precovârșitoarea îndumnezeire, potrivit cunoașterii celei mai înalte a lucrărilor lui Dumnezeu pre carea o pot avea îngerii”. (PG 3.208 BC) (N. ed. amer.)

² Greaca are *șapte*, care a fost mutat din locul cuvenit în frază, așa cum arată siriacă. (N. ed. amer.)

³ Gr. ἐν φωνῇ, lit. *prin glas*. (N. ed. amer.)

⁴ Vezi Fac. 1: 3.

țime. Capul îi este Răsăritul; picioarele, Apusul; partea dreaptă este Miazănoaptea; partea stângă, Miazăziua. Și tot pământul l-au pus Dumnezeu ca un pat, și pre ceriul cel mai de sus ca o piele¹, și boltă, și cub². Iară pre al doilea ceriu, ca o roată lipită de cel dintâi, și marginea ceriului și cea a pământului lipite una de alta. Iară oceanul l-au pus ca un brâu ce înconjoară ceriul și pământul; și înlăuntrul lui au așezat munți înalți ce ajung până la ceriu, și au poruncit soarelui să călătorească toată noaptea în spatele munților³; și marea cea mare⁴ o au pus înlăuntrul munților, fiind jumătate și o pătrime din pământul cel uscat⁵. Iară Dumnezeului nostru fie slava. Amin.

C U V Â N T U L 2 7 ⁶

Împotriva celor ce zic: Dacă Dumnezeu este bun, pentru ce au făcut acestea?

ăcatul, gheenna și moartea nu au ființare la Dumnezeu, căci ele sânt urmări⁷, nu ipostasuri⁸. Păcatul este roada slobodei voiri. Fost-a vreme când păcatul nu era, și fi-va vreme când el nu va mai fi. Roadă a păcatului este gheenna. Luat-a început într-o vreme, dară sfârșitul ei

---

¹ Cf. Ps. 103: 2.

² Cuvintele *cub* și *piele* lipsesc din siriacă. (N. ed. amer.)

³ „Încă neștiuți fiind antipozii, au socotit unii că după munți se ascunde soarele noaptea, cu carii și pre Avva Isaac se cuvine împreună a-l pune”. (Nikifor Theotokis)

⁴ *Marea cea mare* și *oceanul* se referă la două întinderi de apă diferite. (N. ed. amer.)

⁵ Siriacă: *întreze de patru ori [întinderea] uscatului și o pătrime este pământ uscat*. (N. ed. amer.)

⁶ Acest Cuvânt se află numai în siriacă. (N. ed. amer.)

⁷ Sau *făptuiri*. (N. ed. amer.)

⁸ Aici cuvântul *ipostas* este folosit în sensul de *substanță*. (N. tr.)

nu se cunoaște. Moartea însă iconomie este a înțelepciunii Ziditoriului. Că puțină vreme stăpânind ea preste fire, de istov se va ză dărnici. Numele de satana se trage de la abaterea de bunăvoie¹ de la adevăr; ci aceasta nu arată că el ființează așa în chip firesc.²

Dară de vei afla, o, frate, unele dintru aceste lucruri scrise în alte locuri, să nu fim socotiți în ochii tăi ca unii ce voim pre înșine a învedera, ca și cum din scrierile altora furând, ale noastre le-am zice! Ci mai vârtos socotește-ne smeriți a fi, că sugem din laptele Părinților noștri, cei ce ne-au fost înainte-mergători; zic adică de acele lucruri pre carile le-am adunat și le-am pus înaintea noastre ca pricină a dumnezeieștii vedenii (*theoria*), ca să ne îmbogățim cugetele cu aceste merinde, pre carile avându-le spre pășune, să ne întărim. Că nu am uitat că, în câtă vreme în trup petrecem, mai presus de treapta învățăceilor nu ne vom ridica.

Dreapta socoteală este mișcarea gândurilor firești. Căci atunci când ele, prin mișcările lor, pornesc pre calea firii, întâmpină schimbările stihiiilor și stările lumii. Dar când [pornesc] pre cea de-a doua [cale], vor avea parte de o altă întrebuințare decât cea avută mai înainte. Căci atunci când [gândurile] cele firești din minte sânt îndoite în întrebuințarea lor, ele vor lua seama [numai] la jumătate din această întrebuințare, adică la rânduiala cea fără de suflet.³

¹ Sf. Isaac dă aici sensul etimologic siriatic al cuvântului *satana*. (N. ed. amer.)

² Sensul pasajului este acela că a o lua razna (*satana*) nu este o *substanță* naturală, ci un *act* sau *efect*, și deci nu există la Dumnezeu. Făptura numită Satana – a cărui existență personală nu este tăgăduită aici – a luat asupra lui această lucrare. Chiar dacă lucrarea va înceta, făptura va continua să existe, la fel cum se întâmplă cu păcatul și cu păcătosul. (N. ed. amer.)

³ Pasaj dificil. Probabil că Sf. Isaac spune aici că noi în chip firesc ne gândim la lumea cea din afară, la componentele ei de bază (lucrurile) și la stările ei. Dar tot în chip firesc ne gândim și la lucruri practice, adică a mânca, a munci și a face tot felul de lucruri, și aceste gânduri par să copleșească pe singurele de care sântem conștienți că le avem în gând. Dar această „jumătate” a atenției gândurilor firești este „fără suflet”. Nu este limpede ce înseamnă aici „rânduiala cea fără de suflet”; o posibilă interpretare ar fi „rânduiala cea moartă”, „cea fără de viață” (ca în gr. ὄψυχος). [Această notă, cât și noua variantă de traducere a pasajului la care se referă, nu se află în ediția americană a

Când te întâmpină dulceață întru stihurile slujbei tale, mintea ta cu lăcomie dorește a se desfăta pururea de acea dulceață. Și de voiești a plini cererea minții, sârguiește-te degrab a cunoaște pricina unei asemenea desfătări. Iar de vei ajunge curând la aceasta, ca omul cu dreaptă socoteală, și nu ca unul orb, nu-ți va fi greu a te bucura pururea de dânsa fără de împiedecare. Deci care ar fi făptuirea cea lucrătoare, carea și „pricină” se cheamă? Pila, nimic adăugând fierului, îl face lucitor și sclipitor, căci așa este firea fierului. Și cum face aceasta? Înlătură rugina cea pusă asupra lui dintru nelucrare. Tot astfel este și dumnezeiasca vedenie (*theoria*) față de firea minții. Pune-ți cugetul sub pilă, și vei vedea cum cu limpezime strălucește în vremea slujbei tale, întrecere făcând până și cu strălucirea stelelor. Căci mintea nu este în stare a merge înainte fără această lucrare, și zăbăvniceste când nu este îngrijită. Pentru aceasta am zis că în vremea rostirii Psalmilor¹ – dar nu a rugăciunii inimii și a citirii – numai cu anevoie poate fi ținută mintea în frâu. Dar nu așa se întâmplă la rugăciune și citire; că de mică purtare de grijă au trebuință. Ba mai mult, rostirea Psalmilor are trebuință de ajutoriul lor. Căci, cu adevărat, fără acestea, sânguința în psălmuire deșartă va fi. Și iarăși acestea, în însăși vremea când se aduce hrana, dau ajutoriu psălmuirii, și nu de altundeva, fără numai dintru aceste merinde.² Că știe foamea a afla bucate; ci a se înfrâna de la dânselle nu se pleacă.

Dulce este truditoriului pâinea câștigată cu sudoarea lui. Dacă omul nu a asudat, pâinea adevărului nu îl va sătura. Trupul, carele este truditoriul, asudă și hrănește mintea cea înțelegătoare. Și aceasta se întâmplă atunci când mintea se lipsește de obicinuita ei hrană, cea nefirească.

---

cărții, ci ne-au fost sugerate de Prof. Dana Miller în corespondența referitoare la această carte – N. tr.]

¹ Sau *prin rostirea Psalmilor*. (N. ed. amer.)

² Frază extrem de obscură în siriacă. *Merindele* sânt probabil substanța sau materia citirii și rugăciunii. (N. ed. amer.)

Vârtutea¹ cea duhovnicească este fiică a vârtuții voinței, și de nevoie este a fi așa. Deci voia cea slobodă², iar nu legătura, este puterea firească a înțelegerii³. Dară când ea se abate într'o parte sau alta și rămâne acolo, atunci dă naștere unei alte puteri ce nu ține de starea sa firească. Când se naște aceasta, voia cea slobodă ajunge a fi stăpânită de silnicie⁴ și robită ei, și cutez a zice că este legată, nemaifiind stăpână pre sineși. Căci mai nainte de aceasta silnicia era un lucru ce ținea de voință, dar acum silnicia a înrobit voința. Și zic că aceasta se poate vedea de amândouă părțile, fie că omul se înrobește celor de-a dreapta, ori se lasă în voia celor de-a stânga. Mîntea însă, ascuțită vedere având, poate simți în orișice lucru cum anume supune silnicia pre sloboda voire când din robirea cea de bunăvoic se naște această putere ce nu se află în fire. Și nu zic pre puterea ce se naște din obicinuință, căreia foarte cu anevoie poate cineva a-i sta împotrivă, ci pre aceea carea se cheamă „dezvinovățire”. Obicinuința însă se supune voinței, măcar că anevoios lucru este a se împotrivi obiceiului. Și afară de aceasta cunoaștem încă două puteri: una robește voia, dară cealaltă covârșește însăși firea, ba încă și stăpânire are a o preschimba. Iar această putere, carea este o lucrare⁵ ce covârșește firea, este cunoscută celor ce o au cercat.

Schimbările inimii oamenilor și neasemănătoarele feluri de a gândi ce se nasc de obicei dintr'însele – fie ele slobode sau neslobode, vii sau moarte – sînt mult ajutate de neuniformitatea⁶ vedeniei (*theoria*) ce se ivește în cugetele oamenilor în ce privește judecățile lui Dumnezeu. Prin această neuniformitate, așezată în sânul [lucrurilor], lumea a fost păstrată vreme de mii de ani. Și tot neuniformitatea aceasta ajută mult la trecerea pre un alt făgaș al drumului viețuirii muritoare, ba mai mult, ea duce pre oameni către vedenia (*theoria*) privitoare la judecățile [Dumnezeiești] ce dă naștere

¹ Sau *desăvârșirea*. (N. ed. amer.)

² Lit. *libertatea*. (N. ed. amer.)

³ Sau *rațiunii*. (N. tr.)

⁴ Sau *constrângere*. (N. tr.)

⁵ Sau *energie*. Referire la dumnezeiescul har. (N. ed. amer.)

⁶ Sau *neegalitatea, disparitatea, neasemenimea*. (N. ed. amer.)

arzătoarei nădăjduiri¹ în Dumnezeu. Dar de îndată ce încrederea în sine a intrat în multe inimi, este ca și cum omul ar fi luat otravă de moarte. Căci până și la fiii cei adevărați și nemincinoși zece părți de dragoste trebuie amestecate cu cinci părți de frică.

Firea cea plecată spre rătăcire nu este destoinică a priimi aici desăvârșirea² dumnezeiescului adevăr, ori deplin a cunoaște voia lui Dumnezeu pentru făpturile înțelegătoare. Căci până și oameni precum Pavel, și cei asemenea lui, nu sânt îndestulați spre aceasta, până ce va veni vremea ca rătăcirca să fie înlăturată, astfel ca firea să nu mai fie abătută de înrăurirea ce îi vine din rătăcire.

Ce este uniformitatea și neuniformitatea³? Neuniformitatea vedeniei (*theoria*), carea întru un suflet suferă schimbări și prefaceri, este neputința de a cunoaște mintea cea vecinică a lui Dumnezeu⁴. Iar uniformitatea [vedeniei] este descoperirea adevărului. Dacă firea, carea este plecată spre rătăcire, ar priimi aici întregul adevăr, ar muri sub năvala rătăcirii. Aceasta este «O, adâncul bogăției»⁵, și «Cât sânt de necercetate judecățile Lui»⁶, și «Cine a cunoscut mintea Domnului»⁷, și cele asemenea lor. Uncle ca acestea de năprasnă vin asupra cugetului din vreme în vreme în chip minunat, și din adânc suspină atunci omul. Unii numesc aceasta norul. De-aici se naște neuniformitatea vedenicii (*theoria*) și felurimea părerilor [omului] despre ținta cea de neajuns a [înțelegerii] judecăților lui Dumnezeu.

Dar când va veni desăvârșirea firii în lumea ce nu mai este plecată spre rătăcire, firea nu se va mai da înapoi de la cunoașterea adevărului, de frică să nu se plece spre cele de-a stânga din pricina

¹ Cuvântul siriatic mai poate însemna și *păreri, sugestii despre*, în funcție de felul cum este vocalizat. (N. ed. amer.)

² Sau *plinirea, deplinătatea*. (N. ed. amer.)

³ Sau: *paritatea și disparitatea, egalitatea și neegalitatea*. (N. ed. amer.)

⁴ Adică gândirea. Cf. 1 Cor. 2: 16. (N. ed. amer.)

⁵ Rom. 11: 33.

⁶ Ibid.

⁷ 1 Cor. 2: 16.

încrederii în sine. Încrederea în sine dă naștere disprețului și gândirii pripite. Frica iarăși are obicei a lega rătăcirea și a o ține în frâu. Iar această frică o vei afla în sufletul tău prin vedenia (*theoria*) privitoare la felurimea judecăților lui Dumnezeu, și la stările lumii, și la neasemănarea căilor vieții omenești, și la felurimea răsplătirilor date fieștecăruia chiar acum, și la dreptatea lui Dumnezeu, carea se arată din vreme în vreme, dar se trage înapoi, pentru îndelunga Sa răbdare; precum și prin vedenia (*theoria*) privitoare la drepti și păcătoși, și la vitregia nepriincioaselor întâlniri cu oamenii carii în chip proniatoriu îți stau împotrivă. Când mintea vede aceste lucruri, sufletul întreg se pune în mișcare. Iar apoi se naște în suflet întrebarea față de gânduri, cuvinte și fapte, și față de felul cum sânt așezate neclătitile hotare ale dreptății lui Dumnezeu.

Dară când mintea iese dintru aceasta și singură se înalță către Cel Ce Este, prin privirea la însușirile Firii celei bune Carea are cunoaștere vecinică ce premerge tuturor celor ce ființează, ca și prin privirea la toate celelalte însușiri ale ei, frica se izgonește de îndată și cugetul este sprijinit de încredere.

Însă când mintea se pogoară din nou de acolo și se răspândește în afară către feluritele stări ale lumii și osebirile lor, voiește să fugă și lasă loc friicii. Și aceasta fiindcă pronia nu se pleacă a lăsa mintea să rămâie pururea întru acea vedenie (*theoria*) a adevărului¹. Pentru aceea, din vreme în vreme, îndepărtează din inimă puterea încrederii stârnite de adevărata vedenie și lasă pre minte să fie asuprită de felurite păreri. Aceasta se întâmplă pentru ca omul să nu înceteze de la neconținută judecare a adevărului gândurilor și faptelor lui, și astfel să dobândească chibzuință, căci nu știe cum se va înfățișa la judecata lui Dumnezeu, Căruia fie slava în vecii vecilor. Amin.

¹ Adică să vadă pe Dumnezeu prin însușirile Sale. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 28

Pentru vederea firii celor fără de trupuri,
prin întrebări și răspunsuri

Întrebare:

n câte chipuri osebite primește firea omenească vederea firii celor fără de trupuri?

Răspuns: În trei chipuri ajunge la simțirile firii omenești priceperea nemijlocită a toată firea cea simplă¹ și subțire a trupurilor duhovnicești: sau întru grosimea ipostasului², adică în chip neființial³; sau întru subțirătatea ipostasului, [iarăși] în chip neființial; sau întru adevărată vedenie (*theoria*), carea este vedenia cea ființială⁴. În cel dintâi au stăpânire simțirile; în cel de-al doilea, sufletul vede cu partea lui cea de la margine⁵; iară în cel de-al treilea lucrează puterea firii cugetului. Și iarăși, unul din cele două din urmă este stăpânit de voire și de cuget, iar celălalt de voire și de lumina sufletului⁶, și de ceea ce o întărește. Deci mai întâi voirea este pricina; iar aceste [chipuri ale vederii] sânt odrasle ale voii slobode, deși voia slobodă și puțința de a voi rămân tăcute în vremea întrebuințării lor⁷, câtă vreme are loc lucrarea [chipurilor vederii] și cât dăinuie. Dar numai unul din chipurile vederii⁸ se arată neatârnat de voire și de cunoașterea cea adevărată, căci, neatârnat de voire, simțirile primesc înlăuntrul lor toate cele

¹ Gr. ἀσύνθετος, *necompusă*. (N. ed. amer.)

² Aici și în propoziția următoare cuvântul *ipostas* este folosit în sensul de *substanță*. (N. tr.)

³ Sau în *chip neesențial*, „care nu corespunde esenței” (gr. ἀνουσίως). Textul grecesc tipărit are aici ἐνουσίως, în *chip esențial*, care este o greșală de copiere. (N. ed. amer.)

⁴ Sau *contemplarea esențială*, gr. οὐσιώδης θεωρία. (N. tr.)

⁵ Sau: *vede în chip superficial*. (N. tr.)

⁶ S'a tradus aici textul siriac. (N. ed. amer.)

⁷ Adică a odraslelor, a chipurilor vederii. (N. ed. amer.)

⁸ Adică cel dintâi. (N. ed. amer.)

întâmplătoare. Sfintele Puteri Îngerești, în părtășia lor cu noi, se folosesc de toate trei chipurile spre învățătura noastră și spre orânduirea vieții noastre.

Însă dracii cei spurcați nu pot a porni întru noi decât numai pre cele două chipuri dintâi, atunci când se apropie de noi spre pierzarea noastră, iar nu spre folos. Iară prin al treilea chip nu pot a se apropia de noi ca să ne înșele, căci dracii nu au nicidecum putere a pune în mișcare gândurile cele firești ale minții noastre. Căci cu neputință este fiilor întunerecului a se apropia de lumină. Dară sfinții îngeri au această putință, adică și a pune în mișcare gândurile cele firești, și a le lumina. Însă dracii stăpânitori și făurari sânt ai mincinoaselor noime, odrasle ale întunerecului. Căci de la cei luminoși, lumină se priimește; iară de la cei întunecați, întunecime.

Întrebare: Și pentru carea pricină s'a dat aceasta îngerilor, iară dracilor nicidecum?

Răspuns: Fieștecarele din dascălii aceștia [ai oamenilor] trebuie întâi să vază întru sineși înțelegerea pre carea o învață; trebuie să o deprindă, să o priimească și să o guste, și numai atunci poate a o pune înainte celor ce se învață. Dascălii cei dintâi, îngerii, dau mai departe adevărul lucrurilor din cunoașterea lor cea sănătoasă, pre carea o pot dobândi de la început prin iute priceperea minții lor celei preaascuțite și precurate. Dară dracii, măcar că ascuțime au, lipsiți sânt de lumină. Și una este ascuțimea, și alta este lumina. Cea dintâi fără de cea de-a doua întru pierzare duce pre cel ce o are. Cea de-a doua arată adevărul, dară cea dintâi pre nălucirea¹ adevărului. Că lumina pre adevărul lucrurilor arată, și duple măsura viețuirii se înmulțește sau se împuținează.

Sfinții îngeri revarsă în noi acea cunoaștere a mișcărilor lucrurilor pre carea mai întâi o au gustat și o au înțeles, și numai atunci o dau nouă. Tot așa, dascălii cești de-al doilea, diavoli, pun în miș-

¹ Gr. ἰδωλα, *imagine, formă, aparență*. (N. ed. amer.)

care întru noi cugete despre lucruri¹ duple măsura cunoașterii lor; căci când nu au [priimit] îngăduința să ne ducă în rătăcire, nevoie este lor ca să pună în mișcare întru noi gânduri drepte despre acele lucruri.² Însă fii încredințat, precum mai nainte am zis, că nici de am fi noi în stare a priimi adevărata vedenie, nu ar putea să ne-o învețe, măcar că au avut-o întru început. Și iarăși, fieștecarele dintre acești dascăli, ori îngerii, ori împotivnicii lor, îi însuflă pre învățăceii săi potrivit cu Dumnezeiasca iconomie de carea se ocârmuiește acel dascăl. Însă eu așa am adevărit, că mintea noastră, fără de mijlocirea sfinților îngeri, de la sineși poate a se porni spre bine și ne-învățată; însă ea nu poate ajunge la cunoașterea răului, nici a fi stărnită de dânsul, fără mijlocirea dracilor sau a simțirilor.³ Mintea de la sineși nu poate a lucra răul; pentru că binele este sădit în firea ei, dar răul nicidecum. Și tot lucrul cel strein și venit din afară are trebuință de oarecare mijlocitoriu pentru dobândirea cunoașterii lui; însă ceea ce este sădit înlăuntru, fără de învățătură se strecoară în fire, măcar cât de cât. Și măcar că așa este firea, adică a se porni de la sineși spre bine, creșterea ei și luminarea nu este cu puțință a se face fără dumnezeiasca vedenie⁴ priimită de la îngeri. Ei sânt învățători ai noștri, precum și unii altora; că cei mai de jos se învață de la cei ce veghează asupra lor și luminează mai multă au, și așa fieștecarea ceată se luminează de cea mai presus de dânsa, până ce vor ajunge la [ceata] cea una⁵ carea are Învățătoare pre Sfânta Treime. Și iarăși, însăși întâia ceată aceasta zice deslușit că nu de la sineși se

¹ Aceasta este varianta siriacă. Cuvântul *cugete* înseamnă literal *mișcări* sau *mișcări ale minții*, adică gânduri. Greaca are aici *despre mișcările lucrurilor*. (N. ed. amer.)

² Greaca pare a spune aici același lucru ca siriaca, dar destul de obscur. (N. ed. amer.)

³ Aceasta este varianta siriacă. Greaca are *însă fără mijlocirea dracilor simțirile nu ajung să priimească cunoașterea răului, nici a fi stărnite de dânsul*. (N. ed. amer.)

⁴ Textul siriac tipărit are varianta *ocrotirea*. În siriacă acest cuvânt are un aspect similar cu *dumnezeiasca vedenie*. (N. ed. amer.)

⁵ Greaca are *la acea unime*. (N. ed. amer.)

învață, ci Învățătoriu are pre Iisus Mijlocitoriu¹, de la Carele priimește și apoi dă celor mai de jos.

Eu adică așa socotesc, cum că mintea noastră nu are putere firească a se mișca spre dumnezeiasca vedenie a Dumnezeirii. Și întru această scădenie sântem întocmai cu toate firile cele cerești, căci, ||fără cercetări și cugetări||, și întru noi și întru dânsele harul mișcă ceea ce prin fire este strein și minții celei omenești și celei îngerești. Căci dumnezeiasca vedenie cea privitoare la Dumnezeire nu se numără împreună cu celelalte feluri de dumnezeiești vedenii. ||Fiindcă noi avem dumnezeiasca vedenie a firii lucrurilor prin părtașie la firea lor cea îndoită, căci în noi se află o părticică din toate lucrurile. Dar nu avem vreo părticică din firea [Dumnezeieștii] Ffieri², și pentru aceea nici nu avem [prin fire] dumnezeiasca vedenie a Ei.|| Însă dumnezeiasca vedenie, în ființele cele cuvântătoare din rânduiala cea dintâi și din cea de mijloc, nu prin fire se stârnește, ci prin har este pusă în mișcare în toate mințile, și în cele cerești, și în cele pământești; dar pre aceasta firea nu o poate înțelege, precum pre celelalte lucruri³.

Mai nainte de venirea în trup a lui Hristos, vedenia minții și vederea⁴, prin carile este mișcată ceata celor cerești, nu erau lor întru stăpânire, ca să poată intra întru tainele acestea. Dar când Cuvântul trup S'au făcut, s'a deschis lor ușă în Iisus, duple cum zice Apostolul⁵. Ci eu socotesc – carea și adevărat este – cum că noi, oamenii, măcar de ne vom și curăți, și curați ne vom face, fără mijlocirea lor mintea noastră nu poate a se apropia de descoperirile și înțelegerile ce ne duc către dumnezeiasca vedenie cea pururea vecuitoare, carea

¹ Cf. I Tim. 2: 5.

² Sau [*Dumnezeieștii*] *Esențe*. (N. tr.)

³ Adică artele, științele, însușirile celor zidite. (N. ed. amer.)

⁴ Gr. *ὀπτασία*. Siriaca arc *descoperirile*. Întregul pasaj a fost omis în versiunea 'estică' a textului siriatic, dar se găsește în Manuscrisul Siriatic de la Sinai și în Manuscrisul Siriatic Vatican 124. (N. ed. amer.)

⁵ Cf. Col. 4: 3. (N. ed. amer.)

este cu adevărat descoperire a tainelor¹. Că nu are mintea noastră o putere la fel de mare ca a ființelor celor preafnalte, cele ce fără mijlocire priimesc descoperirile și dumnezeieștile vedenii de la Cel Pururea-Vecuitoriu. Dar până și acelea priimesc [aceste descoperiri] de la Dânsul prin chip, și nu gol; asemenea și mintea noastră, ||pre-cum și celelalte cete, afară de cea una, carca [le priimește] de la Iisus, Cel Ce ține schiptrul Împărăției||. Căci prin dare de la una la alta, fieștecarea ceată priimește de la cealaltă² descoperirea despre Dumnezeiasca economie și dreapta-socoteală dintr'înșă, de la cea dintâi la cea de-a doua, și așa mai departe, până ce ar trece taina la toate cetele. Însă multe din taine în ceata cea dintâi rămân, și către celelalte nu trec; că nu pot acelea a priimi mărimea tainei, ci numai cea dintâi. Și oarecarile din taine, de la ceata cea dintâi ieșind, numai celei de-a doua se descoperă, și acolo se păzesc în tăcere, celorlalte cete rămânându-le neînțelese. Și unele din taine ajung până la a treia și până la a patra ceată. Și iarăși, este înălțime și josime³ întru descoperirile cele ce se arată ||fieștecăreia din cetele|| sfinților îngerii. ||Una din cete întru descoperiri se îmbogățește, și taine preafnalte i se descoperă, și cu preaprisosință priimește luminare. Dară alta, mai prejos fiind decât cea dintâi, înțelegerile ei sânt prea slabe pentru asemenea taine. Pentru aceea, întru priimirea descoperirilor, cetele cele duhovnicești au parte de belșug și de lipsă, de mărime și de micime. Că afară de cea una și întâi-stătătoarea ceată, carea este cea dintâi între toate cetele, toate celelalte priimesc dumnezeiasca vedenie și arătările privitoare la întregul Dumnezeieștii economii de la cele de o seamă cu dânsele.|| Deci de vreme ce așa stau lucrurile cu cetele cele cerești, cu cât mai puțin putem noi a priimi niște taine ca acestea fără de îngeri și fără de mijlocire?

Însă când se pogoară în mințile sfinților simțirea descoperirii a orice fel de taină, aceasta tot de la îngeri este. Și când se face slobo-

¹ Siriacă: *spre cea dumnezeiască vedenie carea este adevărata descoperire a tainelor*. (N. ed. amer.)

² Adică de la cea de deasupra ei. (N. ed. amer.)

³ Aceasta este varianta siriacă. Greaca are *creștere și micșorare*. (N. ed. amer.)

zire de la Dumnezeu, se descoperă oarecarea taină din ceată în ceată, de la [ceata] mai înaltă către cea mai joasă, ||până la cea mai de jos||; și dupre chipul acesta, când slobozit ar fi de către Dumnezeiasca încuviințare ca oarecarea taină să ajungă până la firea omenească, ea este dusă de către cei¹ cu adevărat vrednici de dânsa. Căci printr'înșii sfinții priimesc lumina dumnezeieștii vedenii, [ce duce] până la preaslăvita Vecinică Ființare, taina cea de neînvățat; iar îngerii unii de la alții priimesc, «că duhuri slujitoare sânt, trimițându-se spre slujbă pentru cei ce au a moșteni mântuirea»², ||prin simțirea noimelor celor adevărate cuvenite lor||. Însă în veacul cela ce va să fie rânduiala aceasta se va zădărnici. Căci atunci descoperirea slavei lui Dumnezeu nu de la altul o priimește cineva, spre bucuria și veselia sufletului său; ci fieștecărui prin sine i se va da de la Stăpânul dupre vrednicia sa și dupre măsura vitejiilor lui, și nu de la altul își va lua dăruirea, precum aicea. Că nu este acolo nici cela ce învață, nici cela ce se învață, nici cela ce ar avea trebuință a plini neajungerea sa de la altul. Că unul este Dătătorul acolo, fără de mijlocire dăruind priimitorilor; și cei ce își agonisesc bucurie, de la Dânsul o agonisesc. ||Căci nu Îl simt prin felurite înțelegeri, ci prin [însăși] descoperirea Sa, fără a se depărta de la Dânsul prin gânduri.|| Acolo încetează rânduiala celor ce învață și a celor ce se învață, și întru singur Unul atârnă arzătoarea iubire a tuturor.

Iară eu zic cum că cei ce în gheenna se muncesc, cu biciul dragostei se biciuiesc. Căci ce este mai amar și mai cumplit decât chinul dragostei? Adică aceia carii au simțit cum că față de dragoste au greșit, mai mare muncire au dintru aceasta, decât de la toată munca cea înfricoșată. Căci mâhniciunea pricinuită în inimă de păcatul față de dragoste, mai ascuțită este decât toată munca. Cu necuviință este să socotească cineva cum că păcătoșii în gheenna se lipsesc de dragostea lui Dumnezeu. Dragostea odraslă este a cunoașterii adevărului, carea tuturor se dă, precum îndeobște se mărturisește. Însă

¹ Adică de către îngeri. Aceasta este varianta siriacă; sensul se lămurește în fraza următoare. Grecă are *către cei...* (N. ed. amer.)

² Evr. 1: 14.

dragostea, prin puterea ei, în două chipuri lucrează: pre păcătoși adică muncindu-i, precum și aicea se întâmplă, când prietenul de la prieten pătimește; dară pricină de bucurie făcându-se celor ce au păzit cele cuvenite ei. Zic dară că aceasta este munca cea din gheenna: căința cea amară. Însă dragostea îmbată sufletele fiilor Ceriului cu desfătarea ei.

Întrebat au fost oarecine: Când va cunoaște cineva că a dobândit iertarea păcatelor sale? Și a răspuns lui: Când va simți în sufletul său că desăvârșit le-a urât din toată inima sa, și când întru faptele lui cele arătate se ocârmuiește în chip protivnic viețuirii sale de mai nainte. Unul ca acesta, urându-și de acum păcatul, este încredințat că a dobândit de la Dumnezeu iertarea păcatelor sale din mărturia cea bună a conștiinței pre carea întru sineși a câștigat-o, dupre cuvântul Apostolului care zice: «Conștiința neosândită, sieși își este martor».¹ Facă-se dar ca să dobândim și noi iertarea păcatelor noastre, cu harul și cu de-oameni-iubirea ale Celui fără de început Părinte, împreună cu unul-născut Fiul Său, și cu Sfântul Duh, Căruia se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

C U V Â N T U L 2 9

Pentru pilda și asemănarea date de dumnezeiasca vedenie a Duminicii și a Sâmbetei

Duminica este taină a cunoașterii adevărului, carea de trup și de sânge nu se priimește, și toate cugetările precovârșește. În veacul acesta nu este ziua a opta, nici adevărată Sâmbătă. Că cela ce a zis: «S'au odihnit² Dumnezeu în ziua a șaptea» (Fac. 2: 2), pre odihnirea ||firii noastre|| de la călătoria vieții ceștiia a arătat, căci și mormântul trupesc este, și din lume este. Șase zile întru plugăria vieții

¹ Cf. Rom. 2: 15.

² Gr. κατέκλυσε. Cuvântul mai înseamnă și a încetat. (N. ed. amer.)

se săvârșesc, prin păzirea poruncilor; a șaptea, întregă în mormânt se petrece; iar a opta, întru ieșirea dintr'însul.

Precum pre tainele Duminicii întru asemănare le priimesc aici cei ce se învrednicesc, și nu pre însăși ziua, câtă vreme sânt întru firea lor trupească¹, tot așa și nevoitorii priimesc tainele Sâmbetei întru asemănare, și nu pre însăși Sâmbăta cea adevărată, carea este încetare de toată mâhniciunea, și odihnă desăvârșită de toată ||pati-ma|| cea turburăcioasă. Că taină au dat nouă Dumnezeu ||a gusta||, dar nu ||au rânduit|| a vieții noi aicea întru adevărul lucrului. Sâmbăta cea adevărată, nu cea întru asemănare, mormântul este, care descoperă și arată cea desăvârșită odihnă de scârbele patimilor și de plugăria cea împotriva lor. Întreg omul acolo sâmbetează, și sufletul, și trupul. În șase zile au rânduit Dumnezeu alcătuirea lumii ceștia, și au alcătuit stihiiile, și au dat alcătuirii lor mișcare purureamișcată spre plinirea slujirii lor, și nu vor înceta din călătoria lor mai nainte de risipire. Și din puterea acestora, zic adică a stihiiilor acestor întâi-făcute, El au alcătuit trupurile noastre. Dar nici acestora au dat odihnă de la mișcarea lor, nici trupurilor noastre, celor dintru dânsese făcute, a se odihni de plugăria lor. Dar au pus odihna drept hotar al stihiiilor noastre trupești², ca să urmeze rudeniei lor celei dintâi, carea este dezlegarea din această viață. Așa și lui Adam au zis: «Întru sudoarea feței tale vei mânca pâinea ta». Și până când? «Până ce te vei întoarce în pământul dintru carele ai fost luat» (Fac. 3: 19). Și pământul «spini și mărăcini va răsări ție» (Fac. 3: 18), carile sânt taine, [însemnând] plugăria vieții ceștia în câtă vreme trăiește omul³. Însă din noaptea aceea întru carea au asodat Domnul⁴, schimbat-au pre sudoarea carea a scos spini și mărăcini, întru sudoarea cea din rugăciune și întru plugăria dreptății.

¹ Lit. și nu pre însăși ziua trupește. Sîriaca are și nu pre însăși ziua întru trupimea lor. (N. ed. amer.)

² Lit. al acelor lucruri (stihii) întru noi. (N. ed. amer.)

³ Sîriacă: carea este taină [însemnând] că această lume este o lume a plugăriei (sau trudei) vieții acesteia, în câtă vreme trăiește omul (sau lumea). (N. ed. amer.)

⁴ Vezi Lc. 22: 44.

Mai mult de cinci mii de ani¹ au lăsat Domnul pre Adam a se trudi întru această plugărie dintâi, că nu era până atunci calea sfinților descoperită, precum zice Apostolul². Ci pentru a Sa bunătate, în zilele ceste de pre urmă S'au sălășluit între noi, și au poruncit slobodei-voiri omenești a schimba sudoare cu sudoare, și nu au îngăduit nouă deplină odihnă de toată truda, ci numai schimbare. Întru acest chip au arătat iubirea Sa de oameni cea către noi, pentru cea îndelungă rea-pățimire a noastră pre pământ. Deci de vom înceta a asuda întru truda rugăciunii, de nevoie spini vom secera; căci părăsirea rugăciunii, plugărie este a trupimii pământului, carea spini dupre fire răsare. Căci cu adevărat patimile spini sânt, și din sămânța cea din trupul nostru răsar. Și câtă vreme chipul lui Adam purtăm, nevoie este și patimile lui a purta. Căci cu neputință este pământului a înceta să odrăslească odraslă dupre firea sa. Iară odraslă a acelei firi este pământul trupurilor noastre, dupre mărturia lui Dumnezeu: «Pământul dintru carele ai fost luat» (Fac. 3: 19). Acela spini va răsări: iară cuvântătoriul acesta, patimi.

Dacă Domnul, cu taină, întru toate chip S'au făcut nouă, prin toate osebitele lucrări ale iconomiei Sale, și până la al nouălea ceas al Vinerii celei Mari nu S'au odihnit de lucru și de trudă (care este taină a plugăriei întregii noastre vieți), ci numai Sâmbăta în mormânt S'au odihnit – unde sânt cei ce zic cum că în viața aceasta Sâmbăta este, adică odihnire de patimi?³ Iară pentru Duminică, mare este a zice. Sâmbăta noastră este ziua îngropării; acolo întru adevăr sâmbetează firea noastră. Drept aceea în fieștecarea zi nevoie este pusă asupra noastră, a smulge spinii din pământul firii noastre câtă vreme ființează; și, pentru îndelunga noastră trudă întru plugăria ceasta, se-mpuținează spinii; dară nu cu totul desăvârșit poți a te curăți de aceștia. Și de este aceasta așa, că întru trândăvirea cea spre o vreme, sau prin mica nepurtare de grijă se înmulțesc spinii, și fața pământului tău acoperă, și sămânța ta înneacă, și truda ta aco-

¹ Gr.: *Mai mult de cinci mii și cinci sute de ani.* (N. ed. amer.)

² Cf. Evr. 9: 8.

³ Referire la Messalieni. (N. ed. amer.)

peră, înseamnă că trebuie a curăți pământul tău în fieștecarea zi. Că încetarea de la aceasta face să crească mulțime de spini, de carii fie să ne curățim, cu harul celui de-ó-fiiere și unuia-născut Fiului lui Dumnezeu, Căruia se cuvine slava, împreună cu Cel fără-de-început al Său Părinte, și cu de-viață-făcătorul Duh, în veci. Amin.

C U V Â N T U L 3 0 ¹

Pentru feluritele potrivite căi de înțeleaptă călăuzire
pentru povățuirea ucenicilor

oată înțelepciunea este de la Domnul, duple cum s'a zis². Deci întru înseși lucrurile noastre povățuiți sântem, ca înțelepți să ne facem întru purtările Domnului cele către noi. Însă Părintele adevărului Se poartă cu fiii Săi în felurite chipuri. Pentru folosul fiilor Săi El Își mărginește neschimbăciunea de a le arăta pururea aceeași față. Ba mai vârtos, pentru povățuirea lor, depărtează de la dânsii întru ascuns dragostea Sa. Astfel El le arată înfățișarea unei stări carea nu este³; dară ceea ce El aieva este, înlăuntru Lui păstrează. Fiul cel înțelept înțelege purtarea de grijă a tatălui său pentru dânsul, ca și dragostea lui cea cu dreaptă-socoteală, din schimbările purtării sale față de el. Lucrarea dragostei celei adevărate, drept înțeleasă, se arată a fi îndoită: în ceea ce pricinuieste bucurie și în ceea ce pricinuieste întristare. Altfel zicând, dragostea este pururea gata să aducă desfătare celui iubit al ei, dară uneori, din pricina marii iubiri, face pre cel iubit să pătimească; și când îi pricinuieste durere, împreună-pătimește cu cel iubit al ei. Dragostea se împrotivește cu tărie îmbol-dirilor milostivirii celei firești, temându-se ca nu cumva cel iubit al ei să se vatăme mai apoi. Dragostea îndeamnă la părtașie, dar cu-

¹ Acest Cuvânt se află numai în siriacă. (N. ed. amer.)

² Sirah 1: 1.

³ Adică faptul că El ar fi lipsit de dragoste. (N. ed. amer.)

noașterea întărește [pre dragoste] ca să se împotrivească acestor simțăminte. Felurimea formelor dragostei celei înțelepte este pre potriua schimbărilor de bunăvoie¹ ale celor ce primesc lucrările dragostei. De la prietenul înțelept dragoste neînțeleaptă să nu cerem. Omul ce își omoară fiul hrănindu-l cu miere nu se osebește de acela ce cu cuțitul îl omoară.

Nu se cuvine înțelepciunii dragostei a da același ajutoriu celui iubit al ei în vremea sănătății și în vremea boalei – zic adică [în vremea] schimbărilor prin carile trece voința întru alegerea așezărilor ei, iar nu în ceea ce ține de trup. Căci dacă noi înșine știm cum să chivernisim acele răstimpuri când cu dreaptă-socoteală ne arătam dragostea față de cineva, și mai vârtos când acela este în ascultare față de noi – au nu este drept să socotim cum că știe Dumnezeu a săvârși faptele potrivite ale dragostei Sale cele cu dreaptă-socoteală față de noi, măcar că doar le asemuim cu schimbările dragostei pre carea o arătam noi celor iubiți ai noștri? Greu de purtat sânt aceste schimbări; eu însumi o știu. Ci de folos ne este aceasta. Plecarea firii tale spre rătăcire te face să ai trebuință de aceste schimbări, dacă nu ca răsplată pentru cele ce de-acum au trecut, atunci măcar ca să însufle frică față de ceea ce negreșit va să fie. Căci așa sânt întâmplările cele mârnicioase pentru povățuirea lăuntrică, precum leacurile cele folositoare pentru necumpănirea² alcătuirii trupului.

Tot lucrul zidit și necompus, slobod este de luptă întru viețuirea sa, fie că este trupesc sau netrupesc. Truda se află în chip firesc numai în neuniformitate³, iar neuniformitatea se află numai în făpturile compuse, din pricina doimii unite cu dânsese. Și chiar dacă se află, precum se și zice că se află, între ființele necompose și simple unele ce sânt supuse abaterii⁴, aceasta se face numai spre cele de-a dreapta, și fără de osteneală, căci ele nu au cercarea celor de-a stânga⁵. Căci cu adevărat numai de către bine pot fi înrâurite.¹ Căci

¹ Lit. *schimbărilor preferate*. (N. ed. amer.)

² Lit. *neegalitatea, dezechilibrul, neuniformitatea*. (N. ed. amer.)

³ Sau *neegalitate, dezechilibrul*. (N. ed. amer.)

⁴ Sau *rătăcirii*. (N. ed. amer.)

⁵ Lit. *celorlalte*. (N. ed. amer.)

[aplecarea] lor spre rătăcire este ținută în frâu de o arzătoare dragoste, iar unde este dragoste, acolo nu este nici luptă, nici frică. Și aceasta se întâmplă măcar că au de-sineși-stăpânire²; că în stăpânirea-de-sine, zice-se, își are obârșia și rătăcirea. Pentru aceea vrednice sânt de și mai mare laudă.

Faptele bunc și rele sânt odrasla slobozeniei³. Unde nu este slobozenie, de prisos este săvârșirea faptelor [bune sau rele] pentru răsplătire. Și nu este răsplătire pentru cele ce țin de fire. Răsplata se dă pentru luptă, și fără luptă nu se poate zice că este biruință. Când se înlătură protivnicia, pierе și slobozenia o dată cu ea. Atunci firea nu mai are parte de luptă. Veni-va o vreme a desființării slobozeniei, iar apoi partea cea înțelegătoare se va lega, și la oameni, și la îngeri; zic adică puțința de a înțelege, nu puțința de a fi mișcat prin simțiri. În laturea minții partea cea înțelegătoare are două însușiri, adică două puteri: puterea cea înțelegătoare și puterea cunoscătoare. Cea dintâi este cu totul mărginită, dar cea din urmă împodobește firea, zic adică pre firea cea înțelegătoare. Dar și așa, această putere se va lega și ea în vremea aceea; nu cu silnică legătură, ci cu legătura desfătării, cu o desfătătoare silnicie. Uneori aceasta se întâmplă chiar și acum la foarte puțini, cu taină, adică întru răpire. Aceasta, cu adevărat, se află la ființele înțelegătoare⁴ din [ceata] cea dintâi, precât este cu puțință, măcar că nu sânt încă desăvârșite. Și ce anume cearcă aceste ființe fără de răpire și fără a fi desăvârșite? Sânt taine ce nu se pot priimi înainte de vremea rânduită. Pentru aceasta sânt nedesăvârșite, și nu fiindcă prin răpire au parte de starea în carea acum sălășluiesc. Căci ele nu cearcă nicidecum această [răpire], ci mai curând o stare neschimbătoare, iară nu răpire. Și dacă și este răpire, este către lucruri încă și mai înalte. Deci răpirea pentru dânsle este schimbare spre mai bine, dar pentru noi este desființare⁵, din pricina slăbiciunii trupului.

¹ Lit. *ele sânt simțitoare numai față de bine*. (N. ed. amer.)

² Sau *slobodă-voire*. (N. ed. amer.)

³ Sau *ale slobodei-voiri*. (N. ed. amer.)

⁴ Adică îngerii. (N. ed. amer.)

⁵ A slobozeniei. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 3 1

**Care cuprinde prea de nevoie și foarte folositoare aducere-
aminte de zi cu zi a celui ce șade în chilia sa și numai
la sineși a lua aminte voiește**

arecarele din frați a scris acestea, și le punea de-a pururea înaintea sa, aducându-și aminte de ele și zicând: «Întru necugetare ai cheltuit viața ta, o, rușinate omule, și de tot răul vrednicule. Ci păzește-te măcar în ziua aceasta rămasă din zilele tale cele trecute îndeșert, și fără de lucrarea bunătăților, și îmbogățite întru răutăți. Nu întreba pentru lume, nici pentru viețuirea ei, nici pentru monahi sau pentru lucrurile lor, și în ce fel sânt, nici pentru suma lucrării lor, și nu te griji de ceva dintru unele ca acestea. Ai ieșit din lume cu taină, și ca un mort te-ai socotit în Hristos: să nu mai viezi lumii, nici celor din lume, ca mai nainte să te întâmpine odihna și să te faci viu întru Hristos. Fii gata și sprintenit spre toată ocara, și spre toată dosădirea, și batjocorirea, și prihănirea de către toți. Și primește pre acestea toate cu bucurie, ca un vrednic de dânsese întru adevăr, și rabdă toată durerea și toată scârba, și primejdia cea de la draci, a căroro voie ai lucrat cu mulțămită. Și suferă cu vitejie toată nevoia, cea întâmplată ție în chip firesc, și toate amărăciunile. Și rabdă cu încredere în Dumnezeu și lipsirea celor de nevoie ale trupului, aceloră ce dupre puțin întru gunoi se vor preface. Și acestea toate prin nădejdea cea spre Dumnezeu voiește a le priimi, neașteptând izbăvirea cea de aiurea, sau mângâierea cea de la altul; ci aruncă spre Domnul grija ta¹, și întru toate ispitele tale pre sineși osândește, ca pre unul ce ești pricinuatoriu al acestora. Nu te sminti întru ceva, nici prihăni pre cineva din cei ce te-au scârbit, căci ai mâncat din pomul cel oprit și ai câștigat feluri de patimi. Cu bucurie primește amărăciunile, ca să te scuture puțin, și pre urmă să te îndulcești. Vai ție și slavei tale celei puturoase, că ai părăsit pre sufletul tău ca pre

¹ Ps. 54: 23.

un neosândit, plin fiind de tot păcatul, și pre alții ai osândit cu cuvântul și cu gândul. Ajungă, ajungă ție această mâncare porcească întru carea până acum ești hrănindu-te! Ce îți este ție și oamenilor, o, întinatule? Nu te rușinezi împreună a petrece cu dânșii, că dobitocește ai viețuit? Dacă vei lua aminte la acestea și le vei ținea pre toate, poate cu ajutoriul lui Dumnezeu te vei mântui. Iară de nu, te vei duce în laturea cea întunecoasă și întru sălășluirile dracilor, a cărora voie ai lucrat cu față nerușinată. Iată am mărturisit ție despre toate acestea. Deci de va porni asupra ta Dumnezeu cu dreptate pre oameni, ca să răsplătească ție pentru ocările și defăimările carile ai gândit și ai grăit asupra lor în tot răstimpul vieții tale, întreaga lume are a se îndeletnici numai cu tine. Drept aceea încetează de acum, și rabdă răsplătirile cele ce vin asupra ta».

De toate acestea făcea luiși pomenire fratele în toate zilele, ca, viind ispita sau scârba preste dânșul, să poată a le suferi cu mulțămită și a se folosi. Facă-se dar ca și noi cu mulțămită să răbdăm cele ce vin asupra noastră, și astfel să ne folosim, cu harul iubitorului de oameni Dumnezeu, Căruia se cuvine slava și stăpânirea în veci. Amin.

C U V Â N T U L 3 2

Pentru puterea și reaua lucrare a păcatului, și din ce se alcătuiesc și din ce încetează

ână când omul nu urăște cu adevărat pricina păcatului din toată inima sa, de dulceața lucrării lui nu se slobozește. Aceasta este lupta cea cumplită, carea stă împotrivă omului până la sânge, în carea se cearcă slobodă-voirea lui întru unimea dragostei lui pentru vârtuți. Aceasta este puterea pre carea unii o numesc *zădărare* și *bătălie rânduică*, dintru a căreia mirosire slăbește sufletul cel ticălos,

pentru nășâlnica zădărare¹ carea este întru dânsa. Aceasta este puterea cea preamare a păcatului, prin carea vrăjmașul obicinuieste a turbura sufletele² celor întreg-cugetători, și pre mișcările cele curate [ale sufletelor lor] le silește să primească ispitire de cele ce nicidecum au cercat vreodată. Aicea să arătăm răbdarea noastră, o, iubiților frați, și nevoița și sânguința. Că aceasta este vremea războiului celui nevăzut³ întru carele se zice cum că ceata monahilor totdeauna biruiește. La întâmpinarea cu războiul acesta degrab se turbură mintea cea binecinstitoare, de nu foarte tare se va păzi.

Rugăciune. Puternic ești Tu, Doamne, Izvorul a tot ajutoriul, ca să întărești în vremile acestea, carile sânt vremi de mucenicie, pre sufletele cele ce cu bucurie mirese s'au făcut Ție, Cerescului Mire, și au dat făgăduințele sfințeniei întru cunoștință, cu porniri curate, și nu cu vicleșug. Pentru aceea, dăruiește lor putere să surpe cu îndrăzneală zidurile cele întărite și toată înălțarea ce se ridică împotriva adevărului⁴, ca nu cumva, pentru silnicia cea nesuferită și nerăbdată, să greșească ținta lor în vremea întru carea se face luptare până la sânge⁵.

Însă nu totdeauna se face luptare asupra întregii-cugetări întru cumplitul acesta război, căci se face uneori și părăsire, spre cercare. Dară vai neputinciosului aceluia carele este pus la încercare întru acest război osebitoriu! Căci preamare tărie câștigă războiul acesta din obiceiurile celor ce s'au dat întru biruire, învoindu-se cu gândurile lor.

Păziți-vă, o, iubiților, de nelucrare, căci ascunsă este întru dânsa cunoscută moarte, fiindcă fără ea nu este cu puțință a cădea monahul în mâinile celor ce se sânguiesc a-l robi. Nu pentru Psalmi în ziua aceea ne va osândi Dumnezeu, nici pentru nelucrarea cea din

¹ „Nășâlnica zădărare”: violenta provocare. (N. tr.)

² Textul siriatic tipărit are: *a turbura limpedea curăție*. (N. ed. amer.)

³ Sau: *muceniei celei nearătate*. (N. ed. amer.)

⁴ Cf. 2 Cor. 10: 5.

⁵ Sau, mai exact: *în vremea întru carea se dă lupta sângelui* [sau *sângeroasa luptă*]. (N. ed. amer.)

rugăciune, ci căci prin părăsirea acestora intrare se face dracilor. Și când vor afla încăpere, vor și intra, și vor încuia ușile cămarilor noastre și ale ochilor noștri înțelegători, și atunci vor plini întru noi cu tirănie și cu necurăție acele lucruri carile țin pre lucrătorii lor sub Dumnezeiasca judecată și sub preagrea pedeapsă. Și sântem dați în mâinile lor pentru părăsirea acestora mici, carile însă, pentru Hristos, de multă purtare de grijă se învrednicesc din partea celor pre-înțelepți. Căci, precum s'a scris, cela ce nu lui Dumnezeu supune voia sa, o va supune împotivnicului Său. Deci pre acestea carile îți par mici, ca niște ziduri să le socotești împotriva celor ce ne robesc. Aceste lucruri mici, de înțelepții cei ce țin rânduiala Bisericii sânt puse, prin duhul descoperirii, spre a fi săvârșite în chilie pentru păstrarea vieții noastre; a căroră părăsire mică se socotește de cei neînțelepți. Și aceștia, paguba cea dintru aceasta nesocotind, începătura și mijlocimea căii lor li se face nepedepsită slobozenie, carea este maică a multor pierderi. Că mai bine este a ne nevoi să nu părăsim pre cele mici, decât a da loc păcatului viețuind cu lărgime. Că sfârșitul slobozeniei cesteia fără de vreme este robia cea desăvârșită.

Câtă vreme vii ai simțirile spre toate câte și se întâmplă, mort socotește pre sineți, căci nu va lipsi arderea păcatului dintru toate mădulările tale și pacea nu va putea să se sălășluiască în sufletul tău¹. Dacă, întru acestea fiind, ar zice cineva din monahi întru inima sa că de dânsule se păzește, acela nu voiește a ști când este pălmuit. Cel ce înșală pre aproapele său, de blestemul Legii s'a învrednicit²; dară cela ce pre sineși înșală, ce răspuns va da? Căci știind răutatea lucrului celui viclean, necunoștință fățărniceste, pentru carea pricină începe a fi muștrat de conștiința sa. Și greu lucru este lui acesta, căci știe ceea ce a nu și se fățărniceste.

---

¹ Gr.: ...și nu vei putea a-ți câștiga mântuire. (N. ed. amer.)

² Vezi Levit. 6: 2.

Pentru patimi¹

O, ce dulci sânt obârșiile² patimilor! Că omul uneori poate pre patimi a tăia, și întru depărtarea lor se alinează, și se veselește întru încetarea lor, însă pricinile³ patimilor nu le poate smulge. Pentru aceasta și nevrând ne ispitim. Și întru patimi adică ne scârbim, dară obârșiile lor a petrece întru noi iubim. Păcatul nu-l dorim, dară pre pricinile ce îl aduc asupra noastră cu dulceață le priimim. Pentru aceasta cele de-al doilea⁴, prin lucrarea lor, se fac obârșii ale celor dintâi⁵. Cea ce iubește obârșiile patimilor legat este fără de voie, și rob patimilor se face și nevrând el. Cea ce urăște păcatele sale va înceta de dânsule, și cea ce le mărturisește va dobândi iertarea. Însă cu neputință este cuiva a părăsi deprinderea păcatului mai nainte de a câștiga ură față de păcat; și cu neputință este a dobândi iertare mai nainte de mărturisirea scăpărilor. Căci cea din urmă⁶ este pricină a adevăratei smerenii, iar cea dintâi⁷ a umilinței⁸ ce vine din rușinea ce se lipește de inimă.

Dacă nu vom urî pre cele vrednice de prihănire, nu putem a simți reaua putoare a lucrării lor, și nici împuțiciunea lor, câtă vreme le purtăm în noi înșine. Până ce nu vei lepăda lucrul cel necuviincios de la tine, nu vei cunoaște cu ce fel de rușine ești împleticit, nici rușinarea ce vine dintru dânsa. Dară când la alții vei vedea povara ta, înțelege rușinea ce zace asupra ta. Depărtează-te de rău⁹, și îndată vei cunoaște reaua putoare a lui. Că de nu te vei depărta, nu vei afla cum este, ci mai vârtos, precum cu o bună mireazmă, cu reaua

¹ Începutul unui nou Cuvânt în textul grecesc tipărit. (N. ed. amer.)

² Gr. ἄφορμάι. Lit. *punctele de pornire*. (N. ed. amer.)

³ Gr. αἰτίαι. Siriaca are peste tot *pricinile*. (N. ed. amer.)

⁴ Adică pricinile. (N. ed. amer.)

⁵ Adică ale păcatelor. (N. ed. amer.)

⁶ Adică mărturisirea. (N. ed. amer.)

⁷ Adică ura față de păcat. (N. ed. amer.)

⁸ Gr. κατάνυξις; *umilință*, în context duhovnicesc, înseamnă duioasa străpungeră a inimii sub lucrarea harului. (N. tr.)

⁹ Gr. *de lume*. (N. ed. amer.)

putoare a lui te vei îmbrăca, și goliciunea rușinii tale perdea de slavă o vei socoti.

Fericit cel ce s'a depărtat de acest întunec și vede pre sineși, căci străvederea și dreapta-socoteală înlăuntru [întunericului] nu pot lucra. Căci cum dreapta-socoteală cea turburată a acestuia va putea să osebească ceea ce se cuvînc? Fericit acela ce a lăsat amețeala beției sale, și nesăturarea îmbătării sale întru alții văzându-o, a priceput-o. Că atunci va cunoaște rușinea sa. Dar câtă vreme poartă întru sine omul amețeala beției păcatelor sale, ca niște bine-încuviințate i se arată lui toate cele ce se lucrează de dânsul. Căci Când firea iese din rânduiala cuvenită ei, totuna este dacă de vin ori de pofte se îmbată, căci amândouă deopotrivă o scot din starea cuvenită ei, și amândouă pricinuiesc în trup aceeași aprindere. Căci osebite sânt chipurile, dară amestecătura este aceeași, așijderea și neorânduiala. Iar feluritele pricini nu deopotrivă sânt, dar între priimitorii lor nu este osebite.¹

Toată odihna² este urmată de necaz, și tot necazul cel pentru Dumnezeu, este urmat de odihnă. Toate cele ce sânt în lumea ceasta sânt supuse schimbării³, iar omul suferă schimbare în chipuri protivnice unele altora, sau în veacul de acum, sau în veacul ce va să fie, sau în vremea ieșirii sale; și aceasta mai ales în ce privește dulceața cea din dezmierdare și reaua-pățimire pre carea o rabdă omul pentru sfințenie, și carea se împrotivește dulceții aceleia. Însă Dumnezeu, din iubire de oameni, iconomisește ca să guste omul pedeapsa sau întru însăși calea, sau la sfârșitul ei; și atunci, pentru bogată mila Lui, să treacă omul pedeapsa ca pre oarecarea răsplătire⁴, iară

¹ Aceasta este versiunea siriacă. Greaca arc *însă se pot osebi dupre priimirea [lor] de fieștecare om.* (N. ed. amer.)

² Gr. ἄνεσις, care mai însemnă și *destindere, răgaz, tihnă.* (N. ed. amer.)

³ Sau *prefacerii, modificării.* Aceasta este versiunea siriacă. Greaca are *stricăciunii*, ceea ce este improbabil în context. Există un cuvânt siriacă înseamnând *irosire*, care seamănă cu cuvântul *schimbare*; probabil că de aici provine traducerea greșită. (N. ed. amer.)

⁴ Pentru dulceața dezmierdării. (N. ed. amer.)

odihna ca pre o arvună¹. Că Dumnezeu nu oprește plata binelui până la ceasul cel mai de pre urmă²; însă răutății, da, [fi oprește plata], căci scris este: Cela ce se pedepsește aicea³, din ghenna sa mănâncă.⁴

Ferește-te de slobozenia cea înainte-mergătoare robiei celei cumplite. Ferește-te de mângâierea cea înainte-mergătoare războiului. Ferește-te de cunoașterea ce se dobândește mai nainte de întâmpinarea ispitelor, dar mai ales ferește-te de arzătoarea dragoste cea mai nainte de săvârșirea pocăinței. Căci dacă toți păcătoși sântem, și nu este nici unul mai presus de ispitele ||păcatului||, apoi negreșit nici una dintre vârtuți nu este mai presus de pocăință. Că nu poate omul a desăvârși lucrarea ei vreodată. Că se cuvine aceasta tuturor păcătoșilor și dreptilor totdeauna, celor ce voiesc să dobândească mântuire. Și nu este hotar desăvârșirii, căci însăși desăvârșirea celor desăvârșiți, cu adevărat nedesăvârșită este. Pentru aceasta nici cu vremile, nici cu faptele se hotărniceste pocăința până la moarte. Adu-ți aminte cum că toatei dulceți următoare îi sânt îngrețoșarea și amărăciunea, ca niște nedespărțite însoțitoare.

Ferește-te de bucuria ce nu are împreună-înjugată cu dânsa pre pricina schimbării [ei]⁵. Căci nu poți înțelege sorocul⁶ și pricina schimbării a ceea ce este dat de o ascunsă iconomie de sus. Teme-te de lucrurile socotite a avea uniformitate⁷, căci ele, precum se zice,

¹ Pentru reaua-pățimire îndurată pentru sfințenie. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *până la trâmbiță*. Manuscrisele siriace diferă, fiind posibile mai multe traduceri diferite. (N. ed. amer.)

³ Textul grecesc tipărit și unele manuscrise grecești adaugă aici: *pentru rușinea sa*. (N. ed. amer.)

⁴ Adică dacă omul rău ar fi pedepsit de fiecare dată când săvârșește păcatul de bunăvoie, gheenna nu ar mai exista. (N. ed. amer.)

⁵ Manuscrisul Siriac de la Sinai are *pre schimbarea pricinii [sale]*. În oricare din variante sensul pare a fi acela că bucuria cea neschimbătoare este pri-mejdioasă. (N. ed. amer.)

⁶ Sau *capătul, hotarul*. Cuvântul acesta lipsește în siriacă. (N. ed. amer.)

⁷ Pentru termenul *uniformitate* vezi Cuv. 27. Greaca are aici *a căroro socotești că le ai îndreptarea*. (N. ed. amer.)

afară de cale se află. Cea Ce cu înțelepciune știe a urni corabia lumii, schimbare a amestecat cu toate cele ale Lui¹; iar ce se află în afara acesteia este numai asemănare².

Odihnei mădulărilor îi urmează răspândirea și turburarea gândurilor; și lucrării celei fără de măsură, negrijania³; și negrijaniei, răspândirea. Însă are osebire răspândirea dintâi de răspândirea din urmă. Că celei dintâi, celei din odihnire, îi urmează războiul curviei; iară celei de-a doua, celei din negrijanie, îi urmează părăsirea sihăstriei și mutarea din loc în loc. Iară lucrării celei cu măsură și cu ostenitoare stăruință, preț nu este. Slăbirea acestora înmulțește pofta; iară lipsa lor de măsură sporește răspândirea. Răbdă, frate, nebunia firii tale, carea preabiruiește asupra ta, căci te-ai gătit a ajunge la înțelepciunea aceea carea ține cununa cea purcea-vechitoare a domniei. Să nu te spăimântezi de turburăciunea trupului celui adamicesc, celui gătit să se bucure de desfătarea aceea (a căreia cunoaștere este mai presus de cugetul omului trupesc) când ar îmbrăca pre deasupra Chipul cel ceresc, Carele este Împăratul Păcii⁴. Să nu te turburi de schimbarea și turburăciunea firii, căci reaua-pățimire dintru aceasta grabnic trece de la cel ce cu dulceață o primește. Căci s'au asemănat patimile cățeilor celor ce s'au obicinuit a stăruii lângă măcelării, carii la glasul omului o iau la fugă, însă trecuți fiind cu vederea, ca niște lei preamari vin asupra. Defăimează toată pofta cea mică, ca să nu ajungi să cugeți la⁵ complicitatea înfocării ei. Căci răbdarea cea pentru scurtă vreme față de lucrurile mici risipește primejdia celor mari. Căci cu neputință este a stăpâni relele cele mari de nu vei birui pre cele mai mărunte.

¹ Adică cu tot ce se află în lume. (N. ed. amer.)

² Adică a adevărului. Sensul literal al cuvântului grecesc este *adumbrire*. (N. ed. amer.)

³ Gr. ἀκηδία. (N. tr.)

⁴ Grecaca are *când ar sta de față Chipul cel ceresc, care este Împăratul Păcii*. (N. ed. amer.)

⁵ În siriacă există varianta *să fii asaltat de*. (N. ed. amer.)

Adu-ți aminte, frate, de starea întru carea va să te afli, prin carea se zdrobește murirea, și carea nu are părtașie cu viața carea încet se târăște, și prin umeziciuni¹ se ține. Și nu este întru aceea căldura alcătuirii trupești, carea prin momelile dulceții pricinuieste oste-neală firii celei pruncești. Rabdă truda luptei întru carea spre cercare ai intrat, ca să iei cunună de la Dumnezeu și să te odihnești după ce vei trece dintru această lume. Adu-ți aminte și de odihna ce nu are sfârșit, și de viața cea fără de momeli, și de starea cea desăvârșită, și de viețuirea² cea nestrămutată, și de cuceritoarea robie a dragostei dumnezeiești³ carea domnește preste fire: căroră să ne învrednicim, cu harul lui Hristos, Căruia se cuvine slava, împreună cu Părintele cel fără-de-început, și cu Preasfântul Duh, acum și pururea, și în vecii vecilor. Amin.

C U V Â N T U L 3 3 ⁴

Cum că în oarecarile lupte este mai bine a ne trudi din greu
decât a ajunge în primejdia căderii

Nu este cu puțință a birui gândurile cele rele ce sânt unite cu momelile trupești, sau este lucru foarte cu anevoie. Unii le numesc sabie ascuțită de amândouă părțile pornită împotriva noastră. Și nu poate fi odihnă de către dânsule câtă vreme este săturare de pâine, și de apă, și de somn, și până ce avem intrare către lucrurile cele ce pot a ne zădărnî prin simțiri. Că mai bună este nouă încetarea vieții decât rușinea întru aceste lucruri. Când ne sânguim întru ceea ce ni se cuvine a face, slăbi-va înrăurirea trupului întru mădulările noastre.

---

¹ Umori, fluidele trupului. (N. ed. amer.)

² Gr. *iconomia, chivernisirea*. Cuvântul siriac poate avea și acest sens. (N. ed. amer.)

³ Aceasta este versiunea siriacă. Greaca are: *și de robirea ceea ce te silește a iubi pre Dumnezeu*. (N. ed. amer.)

⁴ Acest Cuvânt se află numai în siriacă. (N. ed. amer.)

Nu este cu putință și a ne griji pentru cele ce cad sub simțiri, și a îndrepta patimile noastre. Fără fierbinți rugăciuni și fără necontenite căderi cu fața la pământ, cu neputință este a trage milele lui Dumnezeu către noi; și de trebuință este nouă a nu înceta să le lucrăm și pre unele, și pre celelalte. Fără străduință întru cele mici, cu neputință este a scăpa de relele cele mari.

C U V Â N T U L 34

Pentru păzirea inimii, și pentru mai subțire dumnezeiască vedenie

acă rămâi în chilia ta, și încă nu ai câștigat puterea dumnezeieștii vedenii celei adevărate, adâncește-te pururea întru cugetarea troyarelor și a cathismelor, și întru pomenirea morții, și întru nădejdea celor ce vor să fie. Că acestea adună pre cuget, și nu îl lasă ca să se răspândească, până ce vine dumnezeiasca vedenie cea adevărată. Că puterea duhului mai mare este decât patimile. Cugetă încă și la nădejdea celor ce vor să fie, împreună cu pomenirea lui Dumnezeu. Și pătrunde bine înțelesul troyarelor, și păzește-te de lucrurile cele din afară ce te pomesc spre poște. Ține-te de cele mici, cele ce se fac de tine în chilia ta, și împreunează-le cu cele de mai nainte, și cercetează pururea gândurile tale.¹ ||De îți vei afla limanul, trecând partea mai mare a robiei tale

¹ De la început și până aici siriaca are următoarea variantă: *Nu lăsa mintea ta să uite puterea ce zace în cântările duhovnicești făcute cu înțelegere. Puterea aceasta, cu tărie gândurile robind, le îndepărtează de lume și fură răspândirea din cuget, măcar că de folos se socotește a fi cântarea [numai] celor tineri. Că îndată se ajută de dânsa mintea cea săltăreață. Mai lucrătoriu este duhovnicescul dor împotriva patimilor decât silnicirea minții. Când rămâi cu sineși, păzește-ți inima prin cântări, de nu ai dobândit încă puterea lăuntricei trezvirii prin theoria, carea este îndeletnicire a minții celei cu dreaptă-socoteală. Sau iarăși, păzește pre sineși prin necontenita pomenire a ieșirii tale din trup și prin pomenirea celor nădăjduite, unindu-le cu acele rânduieli pricinui-*

(care este mai nainte de acela, pentru sloboda-voire), apucă pre dânsul. Dară de vei vedea cum că acesta¹ te duce către fapte nechibzuite, înjugă-l cu pravili, că ușor prin aceasta se chivernisește. Și când, ajutorindu-te de înțelegere, prin mijlocul unor schimbări ca acestea și al celor asemenea lor în calca ta purcezi, călătorind în corabia chiliei tale încărcată de bunătați – carea cu adevărat iarmaroc mare este, plin de neșuțoria nevoitorilor – cercetează cu multă luare aminte neasemănătoarele odrasle ce se nasc fie din schimbările cele simțite. Și cu adevărat vei vedea cum fieștecărei desfătări duhovnicești îi sânt înainte-mergătoare durerile crucii, și cum dulceața păcatului din odihna cea trupească se naște. Și vei vedea iarăși pentru ce în limanul întregii-cugetări dragostea cea duhovnicească este pricinuită de către dumnezeiasca vedenie a duhului, carea și tămăduiește pre minte. Nu este nimic din cele de-al doilea care să nu aibă o pricină anume, și nu este vârtute de-a treia carea să nu aibă o alta mai nainte de dânsa. Afla-vei astfel cum că aripile minții în pântecul întregii-cugetări s’au născut și că, cu ele, mintea se înalță către dragostea cea dumnezeiască. Și numai prin dragoste se încumetă omul a se apropia în chip înțeleghătoriu de norul cel întunecat². Gândul acesta va da omului multă putere spre a amesteca privegherea întru lucrurile sale, și îi va da și îmboldirile îmbărbătării. Nevoința săvârșită fără de ochi îndeșert se face, căci cu lesnire aduce negrijanie din pricina răspândirii. || Roagă-te ca să câștigi întru toată petrecerea ta ochi ||priveghetori||. Dintru aceste lucruri va începe a izvorî întru tine bucuria, și atunci vei afla necazurile mai dulci decât mierca, ||și chilia³ ta cămară de nuntă se va face||.

Nimenea poate să biruiască patimile, fără numai prin simțite vârtuți; și răspândirea minții nimenea poate să o biruiască, fără numai prin adâncarea cunoașterii celei duhovnicești. Mintea noastră ușoară este, și

toare de dulceață, adică depărtarea de lucrurile ce ne stârnesc și micile ascultări ce se fac în chilie. (N. ed. amer.)

¹ Adică limanul, care este odihna de patimi. (N. ed. amer.)

² Adică norul întru care sălășluiește Dumnezeu. (N. ed. amer.)

³ Sir. *mandra: chilie* sau *stână*. (N. ed. amer.)

de nu va fi legată întru vreo cugetare, nu va înceta din răspândire. Și fără desăvârșirea vârtuților celor mai nainte zise nu este cu putință a câștiga păzirea aceasta. Că de nu va birui cineva pre vrăjmași, nu poate a fi în pace. Și dacă nu împărățește pacea, cum poate omul să afle pre cele înlăuntrul păcii învistierite? Că zid sânt patimile, îngrădind vârtuțile cele ascunse ale sufletului. Și de nu vor fi doborâte mai întâi patimile prin vârtuțile cele arătate, nu se pot vedea cele din lăuntru. Că nici poate cineva, afară de zid fiind, împreună cu cele din lăuntru a petrece. Și nimeni vede soarele în negură, nici pre fireasca vârtute a sufletului întru neîncetata turburăciune a patimilor.

Roagă-te lui Dumnezeu ca să dea ție a simți duhovniceasca năzuință și dorire. Căci când dorul duhului va veni asupra ta, atunci de lume te vei despărți, și lumea se va despărți de tine. Iară pre acesta fără de liniște, și fără de nevoie, și fără de voroava citirii celei osebite lui, cu neputință este a-l simți cineva. Și fără acestea din urmă nu căuta pre cel dintâi¹; căci de îl vei căuta, el se preschimbă încetul cu încetul și trupesc se face. Cea ce înțelege, înțelege. Binevoit-au Domnul cel înțelept a mânca noi pâinea aceasta întru sudoarea frunții. Însă nu cu reavoiere au făcut aceasta, ci ca să nu se facă întru noi nemistuire, și să murim. Că fieștecarea vârtute maică este a celei de-a doua. Deci de vei lăsa pre maica ce naște vârtuțile, și te vei duce să cauți pre fiice mai nainte de a câștiga pre maica lor, vipere se vor face vârtuțile acelea sufletului tău, și de nu le vei lepăda de la sineți, degrab vei muri.

---

¹ Adică dorul duhului. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 3 5

Pentru semnele și lucrările dragostei
lui Dumnezeu

eci fiindcă am scris mai sus¹ pentru duhovniceasca năzuință și dorire, vremea este a o lămuri. Ea este oarecarea nedeslușită putere ce de la dragoste se pornește în inimă, mai întâi fără simțite pricini, căci ea stârnește alcătuirea omului fără vreo adevărată vedere a unui lucru, sau înțelegere lucrătoare, sau cugetare. Pentru aceasta se socotește că ea nu are o pricină anume, căci mintea este încă încețosată. Ci este așa numai pentru cel necercat, dară celui cercat pricina i se descoperă mai apoi. Căci cu adevărat, când pricina iese la iveală, duhovnicescul dor mult mai puternic se face, fiindcă atunci inima se pătrunde de dulceață. Însă inima² trimite o părțică din acea dulceață către trup și o părțică către puterile sufletului, căci ca o mijlocitoare este așezată inima între simțirile sufletului și cele ale trupului: pentru cele dintâi ea [mijlocește] ca o unealtă, iar pentru cele din urmă în chip firesc. Și dulceața lucrării sale, inima către amândouă o îndreaptă. Din această pricină silită este lumea a se depărta de inimă, când inima de lucrurile lumii se depărtează. Deci trebuință este acum a cerceta pricina acestui lucru.||

Dragostea lui Dumnezeu fierbinte este³ din fire, și când fără de măsură cade preste cineva, face sufletul lui să-și iasă din sine. Pentru aceea inima celui ce a simțit acea dragoste nu poate a o încăpea sau a o suferi fără o neobicinuită schimbare carea se vede întru dansul potrivit cu măsura cătățimii⁴ dragostei.⁵ Și acestea sânt semnele ei: se face fața omului ca focul, și preaplină de bucurie, și trupul lui

¹ La sfârșitul Cuvântului 34. (N. ed. amer.)

² Lit. *priimitoarea*. (N. ed. amer.)

³ Siriacă: *dragostea fierbinte este*. În întregul pasaj Sf. Isaac vorbește și despre dragoste în general, și despre dragostea lui Dumnezeu în particular, descriindu-o pe cea de-a doua în termenii celei dintâi. (N. ed. amer.)

⁴ Cătățime: cantitate. (N. tr.)

⁵ Aceasta este varianta siriacă. (N. ed. amer.)

se înfierbântează. Frica și rușinea se depărtează de la dânsul, și se face omul ca un ieșit din sine. Și puterea ce adună cugetul fuge de la dânsul, și ca un fără de minte se face¹. ||Pre viața sa, de acum înainte, întru nimic o socotește față de cea a Iubitului său.||²Moartea îi pare bucurie, măcar că preaînfricoșat lucru îi este. Și iarăși, privirea minții sale, necurmat și cu aiurare, asupra Lui așintită rămâne. Și depărtat fiind de Dânsul, vorbește cu El ca și cum de față ar sta. Și ascuns fiind El vederii, întru cea preaînvederată ascunderea Lui își adâncește cugetarea. Vederea lui firească este, ci simțirilor neajunsă. Înflăcărare îi sânt faptele, înflăcărăt și chipul. În singurătate sălășluiește, dară cugetul său ca cu Altul grăiește, copleșit de uimire.

Aceasta este duhovniceasca pătimire cu carea s'au îmbătat oarecând apostolii și mucenicii. Și cei dintâi toată lumea cu dânsa au străbătut, trudindu-se și defăimându-se, iară ceilalți, mădulările tăindu-li-se, și sângiurile lor ca apa vărsându-se, și preacumplite chinuri pătimind, nu au slăbit, ci cu vitejie au suferit, și înțelepți fiind, nebuni s'au socotit. Și alții prin munți, și prin peșteri, și prin crăpăturile pământului au rătăcit³, întru neașezări cu bună-așezare fiind. ||Cumpătați fiind, nestrâmtorați erau; nepătimași fiind, în trup locuiau; pururea cerând, tăcuți erau fără de silnicie.|| În vedrednicească și pre noi Dumnezeu la asemenea nebunie⁴ a ajunge!

Mai nainte de a intra în cetatea smereniei, de ai vedea pre sineți cum că te-ai odihnit de supărarea patimilor, să nu crezi ție, căci cu pândire oarecarea te pândeste vrăjmașul. Ci mai vârtos așteaptă, du-pre acea odihnă, multă supărare și turburare. Că până nu vei trece prin toate conacele vârtuților, nu vei ajunge la odihnă de truda ta, nici răsufare de către uneltirile vrăjmașului vei avea, până ce la

¹ Siriacă: și este copleșit de nestăpânire și turburare. (N. ed. amer.)

² De aici și până la sfârșitul paragrafului s'a tradus versiunea siriacă. Manuscrisele grecești au variante foarte diferite. (N. ed. amer.)

³ Cf. Evr. 11: 38.

⁴ Gr. ἄνοια, lipsă de minte, pierderea minții. Întregul paragraf în greacă diferă foarte puțin față de siriacă. (N. ed. amer.)

conacul sfintei smerenii vei ajunge. Învrednicește pre noi, Dumnezeu, cu harul Tău, la dânsul a ajunge! Amin.

C U V Â N T U L 3 6

Pentru chipurile vârtușilor

Revoința¹ maică a sfințirii este. Din sfințire se naște întâia gustare a simțirii tainelor lui Hristos, carea se cheamă întâia treaptă a cunoașterii duhovnicești. Însă nimenia să se amăgească și să nălucească vrăjități.² Că sufletul cel pângărit nu se înalță întru împărăția cea curată ||nici alegoricește, nici aievea||, și nici se alătură duhurilor celor sfinte³. ||Dar atunci când stihiiile [trupului] se amestecă cu cele înrudite lor⁴, lipsind adică fireasca unime⁵, păstrează-se ticălosul suflet pentru marea Judecată ce va să vie.|| Deci spală-ți cu lacrimi frumuseța întregii-cugetări, și cu postirile, și cu liniștea singurătații.

||Însă când drumul cel drept al sferei celei firești ajunge la capătul său și întâlnește marea lumină carea hrănește sferile stelelor – carile de multe feluri sânt întru osebirile lor una de cealaltă, precum zice Pavel, încredințându-ne de învierea ce va să vie⁶ – și când se unește cu razele acelei lumini (și aceasta, zic, nu în chip firesc) atunci⁷ carul⁸ va fi strâns legat cu necunoaștere și cele două izvoare bogat curgătoare⁹ înceta-vor a-și vărsa șuvoaiele. Iar preoții¹ se vor

¹ Gr. ἡ ὄσκησις, *asceza*. (N. tr.)

² Gr. μαντείας. Referire la misterele păgâne care pretindeau a avea inițierea în cunoașterea duhovnicească. (N. ed. amer.)

³ Adică cu îngerii. (N. ed. amer.)

⁴ Adică la moartea și desfacerea trupului. (N. ed. amer.)

⁵ A trupului cu sufletul. (N. ed. amer.)

⁶ Vezi 1 Cor. 15: 41.

⁷ Adică la sfârșitul vremii. (N. ed. amer.)

⁸ Uncle manuscrise adaugă: *voinței*. (N. ed. amer.)

⁹ Adică ochii. (N. ed. amer.)

depărta de Sfânta Sfințelor², dinaintea norului slavei Domnului³. Și fi-va în vremea aceea Solomon împăratul lui Israil, adică pacea cea născută din smerenie. Acela va clădi casă pentru Domnul, și cu împodobirea tuturor vaselor celor sfinte o va împodobii.||

Un mic necaz răbdat pentru Dumnezeu este mai bun ||înaintea Lui|| decât un lucru mare ce fără de necaz se săvârșește, fiindcă necazul cel răbdat de bunăvoie dă la iveală dovada dragostei. Dară lucrarea odihnei din conștiință mulțumită de sine purcede. Pentru aceasta întru necazuri pentru dragostea lui Hristos s'au vădit sfinții, și nu întru tihnă. Căci lucrurile [bune] făcute fără trudă sânt dreptatea mirenilor, carii săvârșesc faptele dreptății⁴ cu avuțiile lor, [dar nu cu trupuile lor], și pentru aceasta nimic în lăuntru lor dobândesc. Dară tu, o, nevoitoriule, gustă⁵ întru sineți Patima lui Hristos, ca și slava Lui să te-nvrednicești a gusta. Că dacă împreună cu El pătimim, împreună cu El ne și slăvim.⁶ Nu se slăvește mintea împreună cu Iisus, de nu va împreună-pătimi trupul pentru Hristos⁷. Deci cela ce defaimă slava cea omenească, acela este carele de slava lui Dumnezeu se învrednicește, și se slăvește trupul lui împreună cu sufletul. Că slava trupului este supunere a întregii-cugetări lui Dumnezeu; dară slava minții este adevărată vedenie (*theoria*) a lui Dumnezeu. Supunerea cea adevărată îndoită este, în lucruri și în ocări; deci când pătimește trupul, împreună cu dânsul pătimește și inima. Dacă nu cunoști pre Dumnezeu, nu este cu puțință a se porni întru tine dragostea Lui; și nu poți a iubi pre Dumnezeu de nu îl vei vedea. Iară vederea⁸ lui Dumnezeu dintru a-L cunoaște este. Că nu este dumnezeiasca vedenie a Lui înainte-mergătoare cunoașterii Lui.

¹ Adică rugăciunea. (N. ed. amer.)

² Adică de inimă. (N. ed. amer.)

³ Vezi 3 Împ. 8: 11.

⁴ Siriaca poate însemna și *fac milostenie*, sens preluat aci de greacă. (N. ed. amer.)

⁵ Gr. ἀγώνισσαι, *luptă-te, îndură*. (N. ed. amer.)

⁶ Cf. Rom. 8: 17.

⁷ Siriacă: *Iisus*. (N. ed. amer.)

⁸ Gr. ὄρασις. (N. ed. amer.)

Rugă- Învrednicește-mă, Doamne, a cunoaște pre Tine, și a iubi ciune. pre Tine, nu cu cunoașterea cea întru risipirea minții, carea din truda învățaturii se face, ci învrednicește-mă cunoașterii aceleia întru carea mintea, pre Tine văzând, slăvește firea Ta întru dumnezeiasca vedenie carea fură din cuget pre simțirea lumii. Învrednicește-mă a mă înălța mai presus de ochiul răzleț al voinii care naște nălucirile, și întru silnicia legăturii Crucii să Te văz, în partea cea de-a doua a răstignirii minții, a căreia slobozenie contenește din lucrarea cugetelor ei, sălășluindu-se întru cea de-a pururea a Ta vedenic, carca este mai presus de fire. Pune întru mine tămăduitoarea alifie¹ a dragostei Tale, ca, tras fiind de fierbintea dragoste către Tine, să pot din lumea ceasta a ieși. Deșteaptă întru mine înțelegerea smereniei Tale, cu carea în lume ai petrecut, întru sălașul cel alcătuit din mădulările noastre, pre carele, prin mijlocirea Sfintei Fecioare, l-ai purtat, ca întru neconținută și neuitată pomenirea ceasta, cu dulceață smerenia firii mele să primesc.

Două chipuri sânt de a ne sui pre cruce: unul, răstignirea trupului; și al doilea, înălțarea întru dumnezeiasca vedenie. Cel dintâi vine din slobozenia de patimi; iar al doilea, din lucrarea lucrurilor Duhului se face.² Nu se supune mintea, de nu trupul se va supune ei. Împărățirea minții este răstignirea trupului. Și iarăși, nu se supune mintea lui Dumnezeu, de nu se va supune sloboda-voire părții celei înțelegătoare. Cu anevoie este a da ceva dintru cele înalte celui ce este încă nou-începătoriu și prunc cu vârsta. «Vai ție, cetate, al căreia împăratul tău este un copil» (Eclis. 10: 16). Cela ce supune pre sineși lui Dumnezeu, aproape este de a-i fi supuse lui toate. Celui ce s'a cunoscut pre sineși, cunoașterea tuturor se dă lui; căci a cunoaște pre sineși este plinătatea cunoașterii tuturor.³ Și, întru

¹ Sau alifia care închide o rană, alifia astringentă. Greaca are aici *creșterea, sporirea*. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *Cel dintâi este din sloboda-voire [sau slobozenie], iar al doilea este din lucrare* (lit. *din lucrarea acesteia*). Greaca a interpretat sensul acesta. Totuși este mai probabil că este vorba de *sloboda-voire*, iar nu de *slobozenie*. (N. ed. amer.)

³ Textul siriac tipărit adaugă aici: *căci, întrucât toate lucrurile sânt cuprinse în tine, cunoașterea tuturor se cuprinde în cunoaștere de sineși*. (N. ed. amer.)

supunerea sufletului tău, toate vor fi supuse ție. În vremea întru care smerenia împărătește întru viețuirea ta, se va supune ție sufletul tău, și împreună cu dânsul se vor supune ție toate, fiindcă se naște întru inima ta pacea lui Dumnezeu. Dar câtă vreme ești afară de aceasta, neîncetat va să fi prigonit nu numai de patimi, ci și de nesoșințe¹. Adevărat, Doamne, de nu ne vom smeri, nu încetezi a ne smeri pre noi. Smerenia cea adevărată odraslă este a cunoașterii, și cunoașterea cea adevărată, odraslă a ispitelor.

C U V Â N T U L 3 7

Cuvânt pentru felurite pricini, prin întrebări și răspunsuri. ||Și pentru viețuirea cea vrednică de încredere, și pentru toată vârtutea. Și mai vârtos acest Cuvânt este de folos celor ce s'au dezbrăcat de lume, și locuitorilor în pustie, și celor zăvorâți, și celor ce, prin omorâciunea cea de bunăvoie, cu nădejde așteaptă cununa dreptății.||

Întrebare:

u carea legătură este legată cugetul² omului, ca să nu alerge el spre cele rele?

Răspuns: Nu este altă legătură mai tare neorându-ielii cugetului decât a căuta întotdeauna înțelepciunea și cu nesațiu a fi către învățătura vieții.

Întrebare: Până la ce hotar va alerga cel ce urmărește înțelepciunea, și când se sfârșește [călătoria] învățăturii ei?

Răspuns: Cu adevărat, așa de neajuns este hotarul călătoriei acesteia, că până și sfinții se află lipsiți spre desăvârșirea înțelepciunii, căci călătoria înțelepciunii nu are sfârșit. Și până la aceasta se

¹ „Nesosință”: *întâmplare năprasnică, accident.* (N. tr.)

² Gr.: *inima*. Siriaca, la fel ca și răspunsul la întrebare, arată că este vorba de o greșală de copiere. (N. ed. amer.)

înalță înțelepciunea: până ce unește cu Dumnezeu pre cela ce urmează ei. Și iată semnul că nemărginite sânt înțelegerile¹ înțelepciunii: înțelepciunea este Însuși Dumnezeu.

Întrebare: Carea este cea dintâi cale și începătură ce ne duce către înțelepciune?

Răspuns: A porni omul în căutarea lui Dumnezeu cu toată puterea sa, și din tot sufletul a se sârgui întru acea căutare până în sfârșit; și a nu pregeta, când ar fi trebuință, de însăși viața lui a se dezbrăca, și de la sineși a o arunca pentru dragostea lui Dumnezeu.

Întrebare: Cine este acela carele este vrednic a se numi înțelegătoriu?

Răspuns: Cela ce cu adevărat înțelege că este un hotar al vieții cesteia, acela poate pune hotar scăpătărilor sale. Căci carea cunoaștere sau înțelegere este mai mare decât aceasta, adică a se înțelepți cineva ca să iasă din viața ceasta întru nesticăciune, neavând vreun mădulariu pângărit de mirosul poftirii, nici vreo întinăciune în suflet de la dulceața ei? Căci dacă omul se străduiește a subția noimele sale, ca să intre întru tainele tuturor firilor, și bogat a se face prin pricepere și înaintare întru toate chipurile cunoașterii, însă sufletul lui este întinat cu întinăciunea păcatului, și nu a câștigat, dintru bună-mărturia sufletului său, nădejdea că va ajunge cu bine în limanul încredințării, nu este în lume om mai fără de minte decât el, căci lucrurile sale, întru neconținuta lor alergare dupre lume, numai până la nădejdea lumii cesteia l-au adus.

Întrebare: Cine este cu adevărat tare?

Răspuns: Cela ce binevoiește întru scârbe vremelnice, întru carile zace ascunsă slava biruinței lui, și nu a poftit viețuirea întru lățime, întru carea este ascuns mirosul cel rău al rușinii, și carea în toată vremea adapă cu păharul suspinului pre cel ce s'a împărtășit de dânsa.

Întrebare: Oare cu adevărat se vatămă omul, în călătoria sa către Dumnezeu, dacă se abate de la lucrarea sa¹?

¹ Plural, conform cu siriaca. (N. ed. amer.)

Răspuns: Nu este cu putință a se apropia cineva de Hristos fără necazuri, și nu se păzește dreptatea lui neschimbată fără de dănsule. Și dacă va curma lucrurile cele ce sporesc dreptatea, curmă și pre cele ce o păzesc, și ca o comoară nestrăjuită se află dreptatea lui. Și el va fi ca un luptătoriu înconjurat de cetele vrăjmașilor lui și golit de armele sale, și ca o corabie lipsită de uneltele sale, și ca o grădină căreia s'a curmat izvorul apei ei.

Întrebare: Cine este cel luminat întru noimele sale?

Răspuns: Cea ce a ajuns a afla amărăciunea cea ascunsă în dulceața lumii, și a oprit gura sa, ca să nu bea din păharul acesta, și de-a pururea caută cum să-și mântuiască sufletul; carele nu contenește din călătorie până ce se va dezlega de lumea ceasta, și ușile simțirilor închide, ca nu cândva să intre întru dânsul dorul vieții cesteia și să fure dintru dânsul comorile lui cele ascunse.

Întrebare: Ce este lumea? Și cum o recunoaștem? Și cum poate să vatâme pre cei ce o iubesc?

Răspuns: Lumea curvă este, carea cu pofta frumseții ei trage către iubirea ei pre cei ce o privesc. Și cea ce s'a biruit în parte de iubirea lumii, și s'a prins în mrejele ei, nu poate a se desprinde din brațele ei până ce îl va dezbrăca de însăși viața lui. Și când îl va goli de toate și îl va scoate din casa lui în ziua morții lui, atunci va înțelege omul că lumea este cu adevărat amăgitoare și înșelătoare. Și chiar când cineva se nevoiește a ieși din întunerecul lumii cesteia, nu poate vedea împleticirile ei câtă vreme este ținut întru dânsa. Și astfel lumea ține în stăpânirea sa nu numai pre ucenicii ei, și pre fiii ei, și pre cei legați înlăuntrul ei, ci și pre cei neagonisitori, și pre sihaștri, și pre cei ce au rumpt cândva legăturile ei și s'au ridicat deasupra ei. Căci iată, prin multe chipuri a început lumea a-i prinde întru lucrurile ei, și a-i călca pre dânsii, și sub picioarele ei a-i pune.

||Întrebare: De vreme ce m'ai încredințat că lumea cu adevărat sugrumă pre cei ce locuiesc întru dânsa, și cum că greu este a pri-

---

¹ Aceasta este versiunea siriacă. Greaca are *dacă se abate de la lucrurile cele bune din pricina ispitelor*. (N. ed. amer.)

cepe măiestria legăturilor ei, rogu-te, învață-mă mai întâi carea este obârșia înțelegerii¹ ce strecoară în cuget îndoiala față de lume, dacă toate legăturile ei sânt așa de dulci și ascuns este chipul obezilor sale.

Răspuns: Când gândul dragostei față de suflet se deșteaptă înlăuntru omului, adâncarea acestui gând începe a face lumea să fie urâtă în ochii lui și îl face a se îndoii de dânsa.

Întrebare: De unde are el puțința de a se porni întru acest chip, încât cele ce în toată vremea le-a lăudat, și pururea frumoase le-a socotit, de năprasnă necuviincioase îi par a fi, și se căiește pentru viața sa, și pentru cunoașterea lui de mai nainte, că nu drept a cugentat pentru lume?

Răspuns: La început firea însăși îi împărtășește această înțelegere cu dreaptă socoteală, când în tăcere îi arată nestatornica alcătuire a lumii, sfârșitul călătoriei ei și vremelnicia celor ce intră întru dânsa, încât vede cum că lumea este numai un loc de trecere al celor ce vin întru dânsa, și pentru multele neamuri de mai nainte de dânsul, al căroră număr nu se cunoaște. Aceștia ca întru un han, pentru o noapte, intrat-au în lume, și pentru totdeauna dintr'însa au plecat, precum călătorii cei ce cutreieră lumea. Și unii dintr'înșii împărați erau, unii domnitori; unii înțelepți, unii preacinstiți; unii grămățici, unii ritori; unii judecători, unii căpetenii de oști; unii preaprisosind întru bogății, unii stăpânitori de avuții. Dară acum, după trecerea lor, nu se mai află cinul rânduiei lor, nici cununa stăpânirii lor, nici scaunul lor cel puternic, nici belșugul bucatelor celor alese, nici lauda lingușitorilor, nici dragostea prietenilor, nici răsfățurile trupului, nici bunăcuviința aleselor purtări, nici pohfala dregătoriei lor, nici mintea lor cea subțire, nici cugetul lor bogat în noime, nici îmbelșugata revărsare a Ghionului² învățăturii lor, carea din gurile lor curgea, răpind cu împodobirea ei pre cei ce ascultau. Și iață că

¹ Lit. *mișcării*. (N. ed. amer.)

² Cf. Fac. 2: 13 sau 2 Paralip. 32: 30. (N. ed. amer.)

ani îndelungați dormit-au în lăcașul morților¹ ca și cum ar fi fost doar o singură noapte! Și nicidecum se cunoaște câtă vreme mai au de dormit cu îndelungatul lor somn, sau când vor răsări lor zorii învierii și din adormirea lor îi vor deștepta. Și de va cugeta omul pentru ce sânt lăsați ei întru acea stare, cu mâhniciune se mâhnește. «Iată», va cugeta el, «câte neștiute neamuri sub pământ zac închise, și însumi eu de aci mă voi duce, și ca unul dintre dânșii mă voi afla. Blestamate fie bogățiile și viețuirea cea înlesnită!» Deci așa cugetând, cu mare mâhniciune se întunecă inima lui, și cugetul lui de durere se umple. Și din apăsarea durerii sale încep a pica lacrimile lui cu mare întristare. Atuncea lumea o va defăima, și viața își va jeli, și sufletul cu multe și amare tânguiri și-l va plânge. Și cu suspinare va zice întru sineși: «Unde vei merge, ticăloase suflete, și unde te vei afla după a mea moarte?» Și poate încă și această cugetare se va ivi întru dânșul: «Mai bine era mie de nu aș fi intrat în lume, și din pântecul maicii mele nu aș fi ieșit!»² Și cu o tânguire ca aceasta, dintru suspinarea inimii sale dulci lacrimi va vărsa, și cu plânsul său hainele sale va uda. Deci de-aci înainte lumea aceasta ca o temniță va fi lui, și dulceața ei cea de mai nainte face-se-va lui cea mai amară dintre toate lucrurile. Iar iubirea viețuirii lumii, și cea dorită a ei frumsețe, chip al iadului se vor face lui.

Apoi cugetul lui către Scriptură se va întoarce, carea va însufla întru dânșul credința în înviere, și întru sfârșenia tuturor lucrurilor lumii cesteia, și în făgăduințele puse în Scriptură pentru cei ce bine au viețuit în lume, și începe a lua aminte la dumnezeieștile judecăți carile îngrozesc pre călcătorii de Lege și pre cei ce, în scurtul răstimp al viețuirii lor, pre calea cea largă a păcatului cu dulceață au umblat. Apoi îndată, precum cel ce dă de lumină, aruncă omul de la sineși apăsarea întristării sale, și mare bucurie se pornește înlăuntrul lui, ca întru cela ce adevărată și înaltă nădejde a aflat. Asemenea

---

¹ Șeol sau Hades. Inițial cuvântul se referea la mormânt, locul trupului, dar mai târziu a ajuns să însemne și locul sufletelor. Pentru această pricină se spune adeseori în mod figurat că Șeolul (sau Hadesul) se află sub pământ. (N. ed. amer.)

² Cf. Iov 3: 10-11.

lucruri, și altele ca acestea, firea omului nu poate a le da la iveală din însăși lucrarea ei, ci ele numai prin credință se înțeleg, din cele arătate în Scriptură. Căci nu este cu puțință omului învățatură despre sine numai din firea sa a dobândi, și din noimele cele cu dreaptă socoteală ce întru dânsul răsar. Ci numai din Scripturi sau din descoperirea Duhului ne este cu puțință a afla pentru lucrurile cele trecute și viitoare ale pronicii lui Dumnezeu. Pentru aceea lumina-se-va ochiul cugetului omului cu razele credinței și ale Scripturii, și va străluci puterea cea oscbitoare a firii, și el se va deștepta ca să poarte grijă de sufletul său. Deci de-acî înainte în tot chipul va căuta a-și face viața slobodă de lume, ca astfel, mai nainte de a pleca din lume, să poată a-și găti merinde de folos întru cele de dincolo.

Întrebare: Cum poate omul a se depărta cu totul din lumea aceasta?

Răspuns: Prin dorul însuflat de pomenirea bunătăților celor ce vor să fie, semănat în inima lui de dumnezeieștile Scripturi prin dulceața graiurilor lor celor pline de nădejde. Căci până ce nu va pune omul pre dorirea celor mai bune împotriva celor socotite a fi slăvite și desfătătoare, de carile este ținut legat, nu-i va fi cu puțință să defaime pre cele ce mai nainte a iubit.

Întrebare: Ci iată că firea slabă este, și nu poate pre năravurile de mai nainte de năprasnă a lepăda, și vieții celei necăjite a se da!

Răspuns: Până ce omul, cu înțelepciune, nu va asemui în cugetul său măreția vieții celei ce va să fie cu mica întristare a scurtei vieții cesteia, nu va putea a se îmbărbăta ca să cuteze a suferi necazurile, spre a porni în călătoria sa pre calea ce duce la lumea cea nouă. Socotește, rogu-te, în cugetul tău numărul anilor acestui loc întru carele locuim, iar apoi înalță-te precât îți este cu puțință și asemuiește acel număr cu zilele lumii celei ce va să fie, și vezi de ajunge cumva numărul a ceea ce tu dai, la mărimea numărului a ceea ce primești în loc. Și socotește de este dreaptă cumpănire între cele ce ai lepădat, și cele ce în locul lor ai primit. Pentru aceea omul cel înțelept, uimindu-se de măreția lumii aceleia și de viața cea fără de sfârșit dintru dânsa, față cu scurtimea vieții celei de aci,

va zice: Numărul zilelor anilor omului, de va fi îndelungată viața lui, sânt o sută de ani,¹ ci aceasta este ca și cum ai scoate o găleată de apă din mare sau ai lua dintr'însa un fir de nisip. Ci o mie de ani în lumea ceasta nu sânt nici cât o singură zi în lumea celor dreți.^{2||}³

Întrebare: Ce vom face trupului nostru, când l-ar cuprinde durezza și greutatea, că împreună cu dânsul se slăbănogeste și voirea, în năzuința ei spre bine, și pierde tăria sa cea dintâi?

Răspuns: De multe ori se întâmplă aceasta cu oarecarii, că jumătate din sufletul lor iese spre a urma Domnului, și altă jumătate rămâne în lume, și astfel inima lor nu se desprinde de ceste de aci, ci aceștia s'au împărțit întru sineși, și uneori înainte privesc, iară alteori înapoi. Și socotesc eu cum că înțeleptul, pre cei așa împărțiți, și carii de calea lui Dumnezeu se apropie, îi îndeamnă zicând: «Nu te apropia de Domnul cu două inimi» (Sirah 1: 27), ci «precum cela ce samănă și precum cela ce seceră apropie-te de calea Lui» (cf. Sirah 6: 19). Asemenea și Domnul nostru, văzând că, între cei ce desăvârșit voiesc a se lepăda de lume, sânt unii carii cu voirea gătiți sânt spre aceasta, dară cu gândul înapoi se întorc,⁴ din pricina fricii scârbelor și fiindcă nu au aruncat încă de la dânsii pofta trupului – vrând El să lepede slăbănogirea cugetului lor, cuvânt hotărât au zis lor: «Cela ce voiește să vie duple Mine, să se lepede de sineși», și celelalte (Mt. 16: 24).

Întrebare: Și oare ce este a se lepăda de sineși?

Răspuns: ||A se lepăda de trup.|| Că precum omul cel ce s'a gătit a se sui pre cruce, pre singur gândul morții îl are în cugetul său, și așa iese, ca un om ce nu socotește a mai avea parte de viața veacului cestui de acum, așa și cela ce voiește a împlini cuvântul Domnului. ||Și aceasta este «să ia crucea sa și să urmeze Mie»⁵.|| Căci crucea

¹ Cf. Ps. 89: 10.

² Cf. Ps. 83: 11.

³ Pasajul acesta a fost tradus după textul siriatic tipărit de Bedjan. El nu se află nici în Manuscrisul Siriatic de la Sinai, nici în grecește. (N. ed. amer.)

⁴ Aceasta este varianta siriacă. (N. ed. amer.)

⁵ Mt. 16: 24.

este voirea cea gata spre tot necazul. Și când iarăși au voit să ne învețe pentru ce este așa, au zis: «Cela ce voiește a fi viu în lumea ceasta, pierde-va pre sineși din viața cea adevărată; iară cela ce pierde pre sineși aici pentru Mine, afla-va pre sineși acolo»¹. Adică cela ce merge pre calea crucii, și pașii săi întru dânsa a pus, dar apoi iarăși se grijește de viața ceasta, pierdu-tu-s'a dintru nădejdea pentru carea a ieșit a suferi necaz. Căci grija ceasta nu numai îl împiedică a se apropia de necazul cel pentru Dumnezeu, ci prin petrecerea lui cea întru dânsa îl trage câte puțin și îl scoate din mijlocul luptării pentru viața cea fericită, și crește întru dânsul gândul acesta până ce îl biruiește. Însă cela ce se învoiește în cugetul său a pierde pre sineși pentru a afla dragostea lui Hristos,² acesta fără de prihană va fi, și nevătămat se păzește spre viața cea vecinică. Și aceasta este [cea zisă]: «Cela ce își pierde sufletul pentru Mine, îl va afla»³. «Drept aceea, gătește tu însuși sufletul tău încă de acum spre desăvârșită prăpădire din viața ceasta. Și dacă pierderea vieții cesteia va veni preste tine, fiind tu întru cugetarea ceasta⁴, Eu îți voi da viață vecinică, dupre cum M'am făgăduit ție⁵. Și de vei rămânea în viața ceasta, făgăduința Mea cu însuși lucrul voi arăta ție aici, și adevirerea bunătăților celor ce vor să fie». Și atunci vei afla viața cea vecinică, când pre viața ceasta o vei fi defăimat. Și când cu o gătire ca aceasta vei intra întru luptare, atunci se defaimă întru ochii tăi toate cele ce se socotesc a fi cu durere și cu scârbă. Căci când cugetul așa se va găti, nu are luptă ori scârbă în vremea primejdiei morții. Pentru aceasta cu deadinsul se cuvine a ști că de nu își va urî omul viața în lume pentru dorirea fericitei vieți celei ce va să fie, nu poate nicicum a suferi scârbele și durerile cele de tot felul carile în fieștecare ceas vin asupra lui.

¹ Mt. 10: 39; 16: 25.

² Gr.: *cela ce, în cugetul său, își pierde sufletul (sau viața) pentru Mine, pentru dragostea Mea.* (N. ed. amer.)

³ Mt. 10: 39. Cuvântul *suflet* înseamnă aici *viață*. (N. ed. amer.)

⁴ Gr.: *Și de te vei pierde din viața aceasta, El îți va zice în cugetarea aceasta.* (N. ed. amer.)

⁵ Cf. In. 10: 28.

Întrebare: În ce chip își taie omul obiceiul cel dintâi, și se obișnuiește pre sineși întru viața sărăciei și a nevoiței?

Răspuns: Trupul nu se pleacă a trăi fără de trebuința lui câtă vreme este înconjurat de pricinile desfătării și ale slăbănogirii. Și nu poate cugetul a-l ține de la unele ca acestea, până ce nu îl înstreținează de toate cele ce îi pricinuiesc slăbănogire. Căci când zărește trupul privescerea desfătării și a lucrurilor lumești, și vede mai în fieștecare ceas pricinile slăbănogirii, se aprinde întru dânsul poftirea lor cea arzătoare. Pentru aceasta dar Izbăvitoriul Domnul preabine au poruncit, oricui voiește a urma Lui, a se dezbrăca pre sineși și a ieși din lume; căci datoriu este omul să lepede întâi de la sineși pricinile slăbănogirii, și așa să se apropie de lucru. Că și Însuși Domnul, când au început a bate război cu diavolul, în pustie prea uscată au bătut război cu dânsul.¹ Încă și Pavel îndeamnă, pre cei ce ridică crucea lui Hristos, a ieși din cetate: «Să ieșim», zice, «împreună cu Dânsul afară din cetate, și să luăm ocară Lui, că afară de cetate au pățimit» (Evr. 13: 12-13). Că dintru a se osebi de lume și de cele ale ei, degrab uită omul obiceiul lui cel dintâi și petrecerea, și nu multă vreme se va trudi cu dânsule. Dară de se va apropia de lume și de lucrurile ei, degrab slăbănogeste tăria cugetului său. Pentru aceea, se cade a cunoaște cum că despărțirea de lume foarte ajută pre om și îl povățuiește spre înainte-sporirea întru pățimitoare lupta aceasta cea mântuitoare. Deci cuvenit și de folos lucru este întru această luptă a fi întru sărăcie și întru lipsă așezarea chiliai monahului, și să fie chilia lui deșartă și goală de toate cele ce pornesc întru dânsul pofta odihnei. Căci când pricinile slăbănogirii departe vor fi de la om, nu se primejduiește întru cel îndoit război, adică întru cel ce este și în lăuntru, și în afară. Vezi dar că lupta este mult mai ușoară când omul dorește lucruri ce sânt departe, decât atunci când lucrurile îi sânt la îndemână și, prin vederea lor, înflăcărează gândurile; că atunci îndoită este lupta.

Când omul se află întru o asemenea stare încât este lipsit chiar și de un sălaș al său, și trebuințele lui sărăcicioase sânt și defăimate,

---

¹ Vezi Mt. 4: 1.

atunci, și de va dobândi ceea ce-i face trebuință, nu va privi aceasta cu dorire. Acela va putea să-și plece trupul a se mulțami cu puțin, și chiar și pre acest [puțin] lesne îl va defăima; și nu pentru dulceața mâncării se apropie de dânsa, ci ca pre fire să o sprijinească și să o întărească. Pricinile acestea din afară degrab îl fac pre om a lua asupra sa nevoița cu cuget nescârbit și neîntristat. Deci se cuvine monahului celui sânguitoriu cu sprintenit picior a fugi de toate cele ce bat război cu dânsul, și a nu se amesteca cu cele ce îl luptă, ci și de însăși vederea lor a se înfrâna, și a se depărta de apropierea lor precât poate. Și aceasta o zic nu numai pentru pânțele, ci și pentru toate cele întru carile, prin cercare și prin luptare, se ispitește și se cearcă slobozenia monahului. Căci când vine omul către Dumnezeu, legământ face cu Dumnezeu a se depărta de toate aceste lucruri. Carile sânt: a nu privi chip de femeie, și a nu vedea preamărite fețe, și nimic a pofti sau a se desfăta cu ceva, și a nu vedea frumoasa împodobire a veșmintelor,¹ și a nu privi la obștimea mirenilor, nici a auzi cuvintele lor, nici cele pentru dânsii a iscodi. Căci multă putere câștigă patimile din apropierea de fieștecăre dintru aceste lucruri ce slăbănogesc pre nevoitoriu și schimbă cugătarea și socotița lui. Și de este adevărat că vederea celor bune și frumoase îmboldește voirea celui cu adevărat râvnitoriu ca să se plece spre lucrarea lor, arătat este că și cele împrotivnice acestora au tărie a robi cugetul întru dânsule. Și măcar de și nimic mai mult s'ar pricinui cugetului ce se liniștește, fără numai că întru luptarea războaielor se aruncă, și aceasta pagubă mare îi este; căci cel ce de bunăvoie din pace întru turburare se aruncă, mare pierdere va suferi.

Și dacă oarecarele din bătrânii cei nevoitori și luptători, văzând pre un tinerel fără de barbă, asemănare a femeilor având, a socotit aceasta a fi vătămătoriu gândului său și spre pagubă luptei sale, cine este cela ce întru altele poate a fi cu nebăgare de seamă? Că odată sfântul acesta nu a priimit a intra într'o mănăstire și a da sărutare

---

¹ Siriacă: *...a nu privi la lucruri mărețe, sau la oamenii cei preamăriți și la desfătarea lor, și nici la oamenii cei împodobiți și la îmbrăcămintea lor.* (N. ed. amer.)

fraților, căci a judecat înțeleptul Bătrân că: Numai de voi cugeta în noaptea ceasta că este aicea unul ca acesta, mare pagubă va fi mie. Și pentru aceasta nu a intrat, și a zis fraților: Eu adică, fiilor, nu mă tem, dar pentru ce să-mi aduc război îndeșert?¹ Că pomenirea unora ca acestora turburare nefolositoare face în cuget.² Că întru toate cele ce țin de trup are război omul, și datoriu este a se păzi de dânsul. Căci, departe de acestea ținându-se, își micșorează războiul împotriva lor. Însă când acestea îi sânt la îndemână, măcar de s'ar sili și omul spre bunătate, se primejduiește dintru dânsule, pururea văzându-le și poftindu-le.³

Noi știm cum că vara multe ierburi de leac zac în pământ acoperite, din pricina arșiței, și nimenea le poate vedea; dară când se umezesc de ploaie și mirolesc puterea răcorelii văzduhului, atunci se arată fieștecare fel unde a fost îngropat în pământ. Așa și omul, când este întru harul liniștirii și întru fierbințeala înfrânării, cu adevărat de multe patimi se odihnește; însă dacă vine întru lucrurile lumii cesteia vede cum fieștecarea patimă se deșteaptă, și capul își ridică, și mai vârtos când ar mirosi miros de odihnă. Și aceasta o am zis ca să nu se încreadă cineva cât viețuiește în trupul acesta, adică până ce va muri, și ca să arăt că a fugi și a se depărta cineva de pricinile răutății foarte ajută întru lupta nevoieței. Pentru aceea, de lucrurile carile ne aduc rușine întru pomenirea lor se cuvine pururea a ne teme, și a nu călca conștiința și a o nesocoti. Deci să ne punem trupul la încercare într'un loc pustiu, lipsit de pricinile⁴ [războiului], și să îl facem a câștiga răbdare. Dară cea mai mare decât toate este ca să se sânguiască cineva, orișiunde ar fi, a se ține departe de pricinile războiului. Că măcar de ar și suferi cineva necaz [în cugetul

¹ Avva Avraam. Vezi Budge, *The Sayings of the Holy Fathers*, 1: 569. (N. ed. amer.)

² Siriacă: ...*adică de ce să dau în schimb limpedea curăție a nevoieței mele pentru pomenirea unora ca acestora.* (N. ed. amer.)

³ Pentru ultimele trei fraze există mai multe variante în manuscrisele grecești și siriace. (N. ed. amer.)

⁴ Siriaca arată că grecescul χωρῆσαι fusese inițial χωρῖς αἰτίων. Terminația -των era adesea abreviată. (N. ed. amer.)

său], totuși nu se va teme a suferi vreo cădere din pricina apropierii [față de lucruri], atunci când, viindu-i oarecarea trebuință, s'ar birui de gândurile sale.

Întrebare: Când omul a lepădat de la sineși toată împiedecarea, și a intrat în luptă, care este începutul războiului său împotriva păcatului și de unde începe lupta?

Răspuns: Aceasta tuturor este cunoscută, că începutul întru fieștecarea luptă cu păcatul și cu pofta este truda privegherii și a postirii, și mai vârtos pentru omul ce se luptă împotriva păcatului ce zace înlăuntrul nostru. Și întru cei ce bat războiul acesta nevăzut, semnul urâciunii față de păcat și de poftirea lui dintru aceasta se vede: prin postire fac începerea, iar mai apoi privegherea nopții împreună-lucreează cu postul spre temeluirea nevoinței lor.

Despre postire și priveghere

Cela ce în toată viața lui pre vorbirea postirii celei împreună-înjugate cu dânsul o iubește, acesta prieten al întregii-cugetări se face. Deci precum sațiul pântecelui începătură a tuturor relelor este, și precum slăbănogirea somnului aprinde pofta curviei, tot așa postul, privegherea și trezvirea întru slujba lui Dumnezeu, împotriva dulceții somnului stând prin răstignirea trupului în tot răstimpul zilei și al nopții, sânt calea lui Dumnezeu cea sfântă și temelia a toată vârtutea. Postirea apărătoare este a toată vârtutea, începutul nevoinței, cununa celor înfrânați, frumusețea fecioriei și sfințeniei, strălucirea întregii-cugetări, începutul căii Creștinătății, maica rugăciunii, izvorul curăției și al chibzuinței, învățătoarea liniștirii și înainte-mergătoarea tuturor lucrurilor celor bune. Precum dorirea luminii vine din sănătatea ochilor, așa și dorirea rugăciunii vine din postul cel ce cu dreaptă-socoteală se face.

Căci când începe omul a posti, îndată dorește în cugetul lui a veni spre vorbirea cu Dumnezeu. Că nu suferă trupul cel ce postește a dormi în așternutul său întreaga noapte. ||Postirea, în chip firesc stârnește trezvia cea către Dumnezeu, nu numai în răstimpul zilei, ci și al nopții. Căci trupul cel deșertat al postitorului nu este tare

luptat de războiul cu somnul. Și măcar că simțirile sale sânt slăbite, cugetul lui este treaz către Dumnezeu în rugăciune. Deci mai bine este omului a lăsa slujba sa din pricina slăbiciunii celei din postire, decât din pricina îngreierii celei din mâncare.||¹ Când pecetea postirilor s'ar pune preste buzele omului, gândul lui întru umilință cugetă, și inima lui rugăciune izvorăște, și mâhnirea pre fața lui zace, și gândurile cele de rușine departe sânt alungate de la dânsul; veselie nu se vede în ochii lui, și vrăjmaș este al poftelor și al vorbirilor celor deșarte. Nimenea a văzut vreodată postitoriu cu dreaptă-socoteală robit de pofta cea rea. Casă mare a toată bunătatea² este postul cel cu dreaptă-socoteală, și cela ce nu se grijește de dânsul, pre toată bunătatea o clătește. Căci postul este porunca cea pusă firii noastre dintru început, spre a se păzi ea întru gustarea hranei, și întru aceasta a căzut începătorii zidirii noastre. Deci de unde s'a făcut vătămarea cea dintâi, de acolo fac începere nevoitorii, întru frica lui Dumnezeu, când încep a păzi legile Lui.

Încă și Mântuitorul, când S'au arătat lumii în Iordan, de aceea au început. Căci dupre Botez au scos pre El Duhul în pustie, și au postit patruzeci de zile și patruzeci de nopți.³ Asemenea și toți cei ce ies a urma pre urma Lui, pre temelia aceasta pun începutul nevoinței lor. Căci armă este [postul], de Dumnezeu lucrată – și cine, nepurtând grijă de dânsul, nu va fi prihănit? Și dacă Cella ce au pus Legea postește, căruia din cei ce țin Legea nu i se cuvine a posti? Pentru aceasta mai nainte de post neamul oamenilor nu cunoștea biruința, nici diavolul a simțit cândva biruirea sa de către firea noastră; însă arma aceasta de la început neputincios l-a făcut. Și Domnul nostru au fost Stăpânitorul cel întâi-născut al biruinței, ca întâia cunună a biruinței pre capul firii noastre să puie. Și când vede diavolul pre cineva din oameni purtând arma aceasta, îndată se înfricoșează împotrivnicul și tiranul, și îndată își aduce aminte și vine întru pomenirea biruirii sale celei în pustie de la Mântuitorul,

---

¹ Pasajul acesta a fost tradus după textul siriac tipărit. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *a celor mai bune lucruri* sau *a vârtușilor*. (N. ed. amer.)

³ Vezi Mt. 4: 1-2.

și puterea lui se frânge, și prin vederea armei cesteia, date nouă de Voievodul nostru, se arde. Căci carea armă este mai puternică, și carea dă mai mare îndrăzneală inimii întru lupta cea asupra duhurilor vicleniei, decât foamea cea răbdată pentru Hristos? Că precât se ostenește trupul și rău-pătimește în vremea în carea înconjoară pre om tabăra dracilor, pre atâta sprijineală priimește inima lui din [puterea] încrederii. Și cel ce se întrarmează cu arma postului, cu râvnă se aprinde în toată vremea. Că și râvnitoriul Ilie, când pentru Legea lui Dumnezeu era râvnind, întru lucrul acesta al postului a petrecut. Căci postul aduce aminte postitorului de poruncile Duhului, și mijlocitoriu este între Legea cea Veche și harul cel dat nouă de Hristos.¹ Și cel ce nu poartă grijă de post, acela și întru celelalte luptări ale nevoiței slăbănogit este și nepăsătoriu și neputincios, și început și semn rău al slăbănogirii sufletului său arată, dând loc de biruință celui ce îl luptă. Căci vădit este că acela ce gol și fără de arme intră în luptă, fără de biruință iese dintr'însa, fiindcă mădulările lui nu au fost apărate de către fierbințeala flămânzirii postului. Această fire are postul, că tot cel ce petrece întru dânsul, neclătit își va avea cugetul și gata spre a întâmpina și a alunga toate patimile cele grele.

Grăitu-s' a pentru mulți mucenici, cum că, dacă mai nainte cunoșteau, sau din descoperire, sau din spunerea cuiva din prietenii lor, ziua întru carea aveau a primi cununa muceniei, în noaptea aceea nu gustau ceva, ci decuseară până dimineța stăteau în picioare priveghind întru rugăciune, slăvind pre Dumnezeu cu psalmi, cu laude și cu cântări duhovnicești, și cu bucurie și cu veselie priveau spre ceasul acela, așteptând a se întâmpina cu sabia, întru postirea lor, ca cei gătiți de nuntă. Deci să ne trezvim² și noi, cei chemați la mucenia cea nevăzută, ca să priimim cununile sfințeniei, încât

¹ „Moisi în muntele Sinai postind, a priimit lespezile Legii celei scrise; iar Mântuitoriul tuturor, dupre postirea cea de patruzeci de zile în pustie, legea harului bine a vesti au început. Deci pentru aceasta numește postul mijlocitoriu între Legea cea Veche și har. Că acesta înainte-mergând, și ca și cum mijlocind, amândouă acestea au fost date nouă”. (Nikifor Theotokis)

² Siriacă: *Fie ca și noi să ne aflăm întru o asemenea gătire...* (N. ed. amer.)

niciodată să se dea vrăjmașilor noștri semn de lepădare întru vreun mădulariu ori în vreo parte a trupului nostru.

Întrebare: Cum se face că mulți, carii poate că săvârșesc aceste lucruri, nu simt alinare și odihnă dinspre patimi și pace de gânduri?

Răspuns: Singure ostenelele cele trupești, o, frate, nu înăbușă patimile cele ascunse în suflet, nici opresc gândurile a fi pururea deșteptate de către simțiri. Că ostenelele acestea păzesc pre om de pofte, ca să nu se biruiască de dânsese, și de amăgirea dracilor¹, dară pre pace și pre alinare nu le dau sufletului. Că lucrurile și ostenelele dau sufletului nepățimire, omoară mădulările cele de pre pământ² și dăruiesc odihnă de gânduri numai atunci când ne împărtășim de liniște, și simțirile cele din afară încetează de a se turbura, și petrec îndelungată vreme întru lucrarea înțelepciunii. Că până nu se va lipsi omul de întâmpinarea oamenilor, și mădulările lui de răspândirea gândurilor, și nu va aduna pre sineși întru sineși, patima sa nu va putea cunoaște. Că liniștirea, precum a zis Sfântul Vasilie, început al curățirii sufletului este.³ Căci când mădulările cele din afară vor conteni din lucrarea lor cea din afară și din împraștieria pricinuită de dânsa, atunci se întoarce cugetul de la împraștierile și răspândirile în afara lui, și întru sineși se liniștește, și se deșteaptă inima a cerca cugetările cele din lăuntru sufletului. Și de stăruie bine întru acestea, începe omul a se îndrepta încet-încet către curăția sufletului.

Întrebare: Și oare nu poate nicidecum întru petrecerea cea din afara ușii [chiliei] a se curăți sufletul?

Răspuns: Oare copacul cel udat în fieștecarea zi se va usca vreodată din rădăcini? Și oare se va împuțina vreodată cuprinsul vasului care primește în fieștecarea zi adăugire? Și dacă curăția nimic

---

¹ Siriacă: ...și de draci, ca nu cumva să fie vătămăat. Traducătorii în greacă au citit *amăgit* în loc de *vătămăat*, cele două cuvinte fiind foarte asemănătoare ca grafie în limba siriacă, și lecțiunea lor poate fi cu adevărat cea corectă. (N. ed. amer.)

² Cf. Col. 3: 5.

³ Epistola a 2-a, *Către Grigorie*. (N. ed. amer.)

alt este, fără numai uitarea viețuirii neslobode¹ și ieșirea din obicinuințele ei, cum și când își va curăți sufletul omul acela carele cu lucrarea, de la sine sau prin alții, înnoiește întru sineși prin simțiri pomenirea obiceiurilor de mai nainte (care este cunoaștere a răutății)? Când va putea să-și curățească sufletul de aceasta? Sau când va avea odihnă de luptările ce vin asupra lui din afară, ca să poată vedea ce zace în lăuntru ||și să facă pace||? Că dacă inima în fieștecarea zi se întină, când se va curăți de întinăciune? Și dacă [omul] nu se poate împotrivi nici măcar lucrării celor din afară [asupra lui], cu cât mai puțin va putea a-și curăți inima, văzând că în mijlocul taberei stă, și în fieștecarea zi neconținute vești de război aude? Și cum va cuteza a propovedui pace sufletului său? Iar dacă dintru acestea se va depărta, atunci va putea, puțin câte puțin, să conțină pre cele dintâi turburări din lăuntru. Fiindcă până când nu se zăgăzuiește partea din sus a râului, apele lui din jos nu se usucă. Numai când va veni omul întru liniște poate sufletul lui a osebi patimile și a cerceta cu chibzuință înțelepciunea sa. Atunci și omul cel din lăuntru se deșteaptă la lucrarea cea duhovnicească și din zi în zi simte pre înțelepciunea cea ascunsă carea înflorește în sufletul său.

Întrebare: Care sânt dovedirile cele adevărate și semnele cele deslușite că rodul cel ascuns în suflet a început a se vedea din osteala omului?²

Răspuns: Când se va învrednici omul de darul lacrimilor celor multe carile fără de silire vin asupra lui. Căci lacrimile sânt puse cugetului ca un fel de hotar între cele trupești și cele duhovnicești, și între împătămire și curăție. Deci până când nu va primi cineva darul acesta, lucrarea lucrului său este încă întru omul cel din afară, și încă nu a simțit nicidecum lucrarea celor ascunse ale omului celui duhovnicesc. Dar când va începe omul a lăsa pre ceste trupești ale veacului de acum, și va trece hotarul acesta către ceea ce zace înlăuntru firii văzute, îndată la harul lacrimilor ajunge. Și dintru întâiul sălaş al viețuirii celei ascunse încep a curge lacrimile acestea, și îl

¹ Negația s'a pierdut în grecește. (N. ed. amer.)

² Gr. a se vedea întru sineși. (N. ed. amer.)

duc pre om la desăvârșirea dragostei lui Dumnezeu. Și precât înaintează întru această viețuire, pre atâta se îmbogățește întru dragoste, până ce, din multa petrecere întru lacrimi, în hrana și în băutura lui le va bea.

Deci acesta este semnul cel deslușit că a ieșit cugetul din lumea ceasta, și pre duhovniceasca lumea aceea a simțit. Și precât se apropie omul în cugetul său de lumea aceasta, pre atâta se micșorează lacrimile. Și când cugetul lui desăvârșit se împleticește în lume, desăvârșit se lipsește omul de lacrimile acestea. Și acesta este semnul că omul s'a îngropat cu totul în patimi.

Pentru osebirea lacrimilor

Sânt lacrimi carile ard, și sânt lacrimi carile ung ca untdelemnul. Deci toate lacrimile cele ce din umilință și din inima cea dure-roasă¹ ies pentru păcate, acestea usucă trupul și îl ard, și de multe ori și însăși puterea cea ocârmuitoare² simte vătămarea cea dintru ieșirea lor. Și întâi întru această rânduială a lacrimilor nevoie este să ajungă omul, și printr'însele i se deschide ușă a intra în rânduiala a doua, mai bună decât cea dintâi; aceasta este laturea întru carea priimește omul milă³. Și acestea sânt lacrimile cele ce se varsă din înțelegere, carile și înfrumusețează trupul, și îl ung ca untdelemnul, și fără de silă de la sineși se pogoară. Și nu numai ung trupul omului ca untdelemnul, ci și chipul omului preschimbă. «Că inima veselindu-se, fața înflorește; iară în scârbe fiind ea, posomorâtă este» (Pilde 15: 13). ||Căci amuțind gândirea, lacrimile acleca întreg chipul înneacă. Trupul priimește de la dânsel ca o oarecară hrană,

¹ Gr. ...și din inima cea cuvioasă (ὄσιος). Probabil că varianta inițială era ἄνοσιος (*necuvioasă*), ceea ce este transliterarea, dar nu traducerea cuvântului siriatic. (N. ed. amer.)

² Gr. τὸ ἡγεμονικόν. (N. ed. amer.)

³ Textul siriatic tipărit are aci: *acesta este semnul că omul a priimit milă*. În siriacă cuvintele *lature* (*loc*) și *semn* sânt asemănătoare. (N. ed. amer.)

și pre față se întipărește bucuria. Cea ce aceste două schimbări din cercare cunoaște, acela înțelege.||¹

Întrebare: Ce este învierea sufletului de care grăiește Apostolul, zicând: «De v' ați sculat împreună cu Hristos» (Col. 3: 1)?

Răspuns: Când Apostolul a zis cum că: «Dumnezeu, Cel Ce au zis dintru întunec lumină să strălucească, Acela au strălucit întru inimile noastre învierea»², el a arătat că această înviere este ieșire din starea cea veche ||careă, după asemănarea Șeolului, ține pre om în temniță, făcând ca lumina Evangheliei să nu strălucească în chip tainic asupra lui. Această [ieșire] este suflare de viață prin nădejdea în înviere, și printr'înșa strălucesc în inima lui zorii dumnezeieștii înțelepciuni||, pentru ca nou să se facă omul, nimic având din omul cel vechi. După cum și prorocul zice: «Și voi da lor inimă nouă, și duh nou» (Iez. 36: 26). Că atunci se alcătuiește chipul lui Hristos în noi, prin Duhul înțelepciunii și al descoperirii cunoașterii Lui.

Întrebare: În scurt, ce este puterea lucrării liniștirii?

Răspuns: Liniștirea omoară pre simțirile cele din afară, și înviază pre mișcările cele din lăuntru; iar viețuirea cea din afară lucrează cele împotrivnice acestora, adică înviază pre simțirile cele din afară, și omoară pre mișcările cele din lăuntru.

Întrebare: Carea este pricina vederilor și descoperirilor? Că unii le văd, dară la alții, carii se trudesă mai mult decât dânșii, vederea nu este lucrătoare.

Răspuns: Pricinile vederilor și descoperirilor multe sânt. Și unele dintr'însele au drept pricină dumnezeiasca iconomie și folosul cel de obște; iară altele spre mângâierea, îmbărbătarea și învățătura celor neputincioși se fac. Dar, mai întâi, toate vederile și descoperirile se economisesc spre neamul oamenilor pentru mila lui Dumnezeu, și cele mai multe la trei feluri de oameni se dăruiesc: celor simpli foarte și cu totul fără de răutate; sau oarecărora dintre cei desăvârșiți și sfinți; sau celor ce înfocată râvnă au pentru Dumnezeu, și

¹ Acest pasaj este adăugat din textul siriac tipărit. (N. ed. amer.)

² Cf. 2 Cor. 4: 6.

de lume s'au deznădăjduit, și de dânsa desăvârșit s'au lepădat, și s'au depărtat de locuirea cea împreună cu oamenii, și pre urma lui Dumnezeu goli au ieșit, neașteptând vreun ajutoriu de la cele ce se văd, [făcându-se lor aceasta] în vremea când vine asupra lor frică pentru viețuirea cea singuratică, sau când îi împresoară primejdie de moarte din foame, sau din boală, sau din oarecarea nesosință și scârbă, cât se apropie ei de deznădăjduire. Deci pricina cea dintâi pentru carea mângâierile acestea se dau către unii ca aceștia, dar nu se dau altora carii îi covârșesc întru osteneli, aceasta este: curăția sau necurăția – zic adică a conștiinței. Iar a doua pricină este negreșit aceasta: Câtă vreme cineva are parte de mângâiere de la oameni, sau de la ceva din cele ce se văd, mângâierea vederilor și a descoperirilor nu se dă lui, fără numai pentru oarecarea iconomie de obște a lui Dumnezeu. Ci cuvântul ne este pentru sihaștri. Și martor al celor zise este unul din Părinți, carele pentru aceasta s'a rugat și a auzit: Destul îți este mângâierea și vorbirea oamenilor.

Și alt oarecarele martor pentru aceasta este cel ce ducea o viață singuratică întru pustnicie, carele, când petrecea întru depărtarea de oameni, de mângâierea cea de la har întru tot ceasul era desfătându-se. Dară când s'a apropiat de lume, a căutat acea mângâiere, dupre obicei, și nu a aflat-o. Deci s'a rugat lui Dumnezeu ca să îi arate pricina, zicând: Nu cumva, Doamne, pentru episcopie s'a depărtat de la mine harul? Și s'a zis lui: Nu, ci Dumnezeu purtare de grijă face pentru cei ce viețuiesc în pustie și îi învrednicește de niște mângâieri ca acestea.¹ Că nu este cu puțință a fi la cineva din oameni și mângâiere de la cele văzute, și a priimi și pre această mângâiere a harului, fără numai de va fi pentru oarecarea ascunsă iconomie dumnezeiască (una adică dintru cele zise mai nainte), și singur Celui Ce iconomisește pre unele ca acestea este cunoscută.

Întrebare: Oare vederea și descoperirea sânt același lucru, sau nu?

---

¹ Vezi *Pateric*, «Pentru Avva Apfi». Vezi și Budge, *The Sayings of the Holy Fathers*, 1: 24. În siriacă răspunsul dat lui Avva Apfi (sau Apos) este: *Nu, dar acolo era pustie, și Dumnezeu îți purta de grijă.* (N. ed. amer.)

Răspuns: Nu, ci osebite este. Descoperirea de multe ori se zice pentru amândouă, fiindcă se arată ceea ce este ascuns, ||și ceea ce era oarecând ascuns se face acum arătat prin oarecarile chipuri||. Nu toată descoperirea se numește vedere, dar toată vederea se numește descoperire, ||fiindcă se descoperă ceva ascuns. Însă nu totul se face arătat și cunoscut prin vedere||. Că descoperirea se primește mai de multe ori pentru cele ce sânt cunoscute, gustate și simțite de minte; dar vederea în multe feluri se face, ca prin asemănare și prin chipuri, precum dedemult către cei vechi se făcea, fie în somn adânc, fie întru deșteptare. Și uneori adică deslușit; iară alteori ca prin nălucire și întunecat oarecum. Pentru aceea și însuși acela ce o vede, de multe ori nu știe de este treaz ori dormind. ||Și viindu-și întru sine, nici atunci știe de s'a petrecut lucrul acela aievea, ori ca prin vis s'a întâmplat.|| Se-ntâmplă iarăși și glas de sprijinire a auzi, iară uneori și chip oarecare a vedea, ba încă și mai limpede, adică față către față, și vedere, și vorbire, și întrebare, și apropierea cea dintru acestea. Sânt și puteri sfinte carile se văd de cei vrednici, și descoperiri le fac. Și lucrurile acestea se întâmplă în locurile cele mai pustii și depărtate de oameni, unde cu deadinsul are trebuință de dânsule omul, pentru că nu are sprijinire sau mângâiere din nici o altă parte. Dar descoperirile cele ce sânt simțite de minte prin curăția sa se primesc numai de cei desăvârșiți, carii sânt deplini întru cunoaștere.

Întrebare: Care este semnul că a ajuns cineva întru curăția inimii, și când cunoaște omul că a venit inima lui întru curăție?

Răspuns: Când vede pre toți oamenii buni, și nu i se arată lui cineva necurat și spurcat, atunci este cu adevărat curat cu inima. Căci cum ar împlini cineva cuvântul Apostolului ce zice «să socotească omul pre toți mai buni decât pre sineși»¹ din curată inimă, de nu ar ajunge la cea zisă: «Ochiul cel bun nu va vedea rele»²?

Întrebare: Ce este curăția și unde este hotarul ei?

¹ Cf. Filip. 2: 3.

² Cf. Avvac. 1: 13.

Răspuns: Curăția este uitarea chipurilor cunoașterii celor protivnice firii, carile în lume sânt născocite de firea [omenească]. Iară hotarul ei acesta este: a se slobozi omul, și afară a se afla de chipurile acestea ale cunoașterii, și a veni întru întâia prostime și ne-răutate a firii sale, și ca un prunc a se face, însă fără de scădeniile pruncului.

Întrebare: Și este cu putință să vie cineva întru rânduiala aceasta?

Răspuns: Da. Că iată au venit unii la măsura aceasta, precum Avva Sisoe, cât și pre ucenic îl întreba de a mâncat pâine au nu.¹ Și altul oarecarele din Părinți a venit întru o prostime și nevinovătic mai ca a pruncilor, și cu totul a uitat pre ceste de aicea, cât și ar fi mâncat el mai nainte de Sfânta Împărțășire, de nu l-ar fi oprit ucenicii lui. Și îl duceau ca pre un prunc ucenicii lui să se împărțășească: ||așa limpede-curăție și prostime avea acel fericit bărbat||. Și lumii adică prunc era, dară sufletul său desăvârșit era înaintea lui Dumnezeu.

Întrebare: Ce fel de cugetare și îndeletnicire se cade a avea nevoitorii întru sihăstria sa, șezând întru liniște, ca să nu se îndeletnicească mintea lui cu gânduri deșarte?

Răspuns: Pentru cugetare și îndeletnicire întrebi, cum poate omul mort a se face în chilia sa? Oare omul sânguitoriu și cu trezvie către sufletul său are trebuință să întrebe cum va petrece, de sineși fiind? Căci ce altă cugetare este monahului în chilia sa, fără numai plânsul? Oare din plâns are vreme spre alt gând a privi? Și carea îndeletnicire este mai bună decât aceasta? Că însăși chilia monahului și singurătatea lui, carea este asemănarea vicțuirii în mormânt cea depărtată de toată bucuria omenească, îl învață că lucrarea lui este tânguirea. Că și însăși chemarea numelui lui spre aceasta îl îndeamnă și îl îmboldește, că «tânguitoriu»² se numește, adică amar cu inima. Încă și toți sfinții tânguindu-se au ieșit din viața ceasta. Și dacă sfinții se tânguiu, și ochii lor se umpleau pururea de lacrimi

¹ Vezi *Pateric*, «Pentru Avva Sisoe» 4. (N. tr.)

² Cuvântul siriatic *abila* înseamnă *tânguitor* sau *călugăr*. (N. ed. amer.)

până când ieșeau din viața ceasta, cine oare nu va avea trebuință de plâns? Mângâierea monahului din plânsul lui se naște. Și dacă cei desăvârșiți și purtători de biruință au plâns aicea, cum va suferi cel plin de rane a înceta din plâns? Cel ce are pre cel iubit al său mort înaintea sa zăcând, și pre sineși mort întru păcate se vede, mai are trebuință de învățătură, cu ce fel de gând va unelti lacrămile? Sufletul tău, omorât cu păcatele, zace înaintea ta, carele este ție mai de preț decât toată lumea. Oare nu are trebuință a fi plâns de către tine? Deci dacă întru liniște vom intra, și întru dânsa vom îngădui cu răbdare, negreșit vom putea a petrece mereu întru plâns. Pentru aceasta, cu neîmblânzit cuget, să cerem Domnului ca să dea nouă tânguire. Că de vom priimi harul acesta, cel mai bun decât toate celelalte daruri și preacovârșitoriu, printr'însul întru curăție vom intra. Și când vom fi intrat întru curăție, ea nu se va mai lua de la noi până la ieșirea noastră din viața aceasta.

Fericiți dar sânt cei curați cu inima, că nu este vreme întru carea nu se desfată de dulceața lacrărilor, și întru această dulceață pururea văd pre Domnul. Și încă lacrămile în ochii lor fiind, se învrednicesc vederii descoperirilor Lui întru înălțimea rugăciunii lor; și nu este lor rugăciune fără de lacrimi. Și aceasta este cea zisă de Domnul: «Fericiți sânt cei ce se tânguiesc, că aceia se vor mângâia» (Mt. 5: 4). Că din tânguire vine omul întru curăția sufletului. Însă, zicând Domnul că aceia se vor mângâia, nu au tâlcuit cu ce fel de mângâiere. Căci când se va învrednici monahul prin lacrimi a trece latuirea patimilor și a ajunge în câmpul curăției sufletului, îl întâmpină acolo mângâiere carea nu trece de la cei ce au aflat-o, și întru această mângâiere ajunge, carea întru această lume nu se poate afla. Și atunci înțelege ce fel de mângâiere se priimește¹ prin curăție la săvârșitul tânguirii, când Dumnezeu voiește să o dea celor ce plâng. Că nu este cu puțință ca cineva, neconținut tânguindu-se, de patimi să fie supărat, că al celor nepătimași este darul acesta, adică a lăcrăma și a se tângui. Și dacă lacrămile celui ce numai o vreme se tânguieste și plânge pot nu numai a-l duce la nepătimire, ci și cugetul lui de-

¹ Sîriacă: *că aceasta este mângâierea ce se priimește.* (N. ed. amer.)

săvârșit a curăți și a-l izbăvi de pomenirea patimilor, ce vom zice pentru cei ce ziua și noaptea întru cunoștință au lucrarea aceasta? Deci pre ajutoriul cel ce vine din plângere nimenea îl cunoaște, fără numai cei ce și-au dat sufletele la lucrul acesta. Toți sfinții se străduiesc a ajunge la intrarea aceasta, căci prin lacrimi se deschide ușă înaintea lor ca să intre în laturea mângâierii, întru carea cele preabune și mântuitoare urme ale lui Dumnezeu¹ prin descoperiri se întipăresc.

Întrebare: Pentru că sânt unii neputincioși a se tângui neîncetat, pentru neputința trupului, ce li se cuvine să facă spre a-și păzi cugetul, ca nu patimile, leneș fiind el, să se ridice asupra lui?

Răspuns: Nu pot patimile a se ridica asupra sufletului și a turbura pre nevoitoriu când inima îi este desprinsă de cele ale vieții prin petrecerea cea singuratică, departe de toată împrăștierea², de nu se va trândăvi și va fi nepăsătoriu față de cele convenite lui. Că negreșit, de se va îndeletnici întru cugetarea Dumnezeieștilor Scripturi, prin cercetarea noimelor lor, nesupărat de patimi va petrece. Căci, pentru înțelegerea dumnezeieștilor Scripturi ce se înmulțește și petrece întru dânsul, grabnic fug de la el gândurile cele deșarte, și nu poate cugetul lui a se despărți de dorirea și pomenirea Scripturilor, nici a lua aminte la viața aceasta nicidecum, pentru dulceața cea preamare a cugetării lui, prin carea se preaînălță întru adâncă liniște a nevoitoriului în pustie. De unde și uitătoriu de sineși se face, și de firea sa, și ca un om ieșit din sine ajunge, nefăcând pomenire de veacul acesta nicidecum. Cu osebită sârguință adâncește și cugetă cele pentru măreția lui Dumnezeu, zicând: «Slavă Dumnezeirii Lui!» Și iarăși: «Slavă minunilor Lui. Preaslăvite și minunate sânt toate lucrurile Lui! Întru ce înălțime pre nevrednicia mea au înălțat, întru carile lucruri m'au învrednicit a cugeta, și întru ce fel de gânduri a cuteza, întru carile să se desfăteze sufletul meu!» Și

---

¹ Cuvintele *preabune și mântuitoare* lipsesc din cele mai vechi manuscrise grecești. Textul siriatic tipărit arc *urmele dragostei lui Dumnezeu*. (N. ed. amer.)

² Siriaca are aici *prin petrecerea cea singuratică întru deplina liniște a pustiei, departe de zarva și strigătele zidirii celei turburăcioase*. (N. ed. amer.)

întru minunile acestea petrecând nevoitoriul, pururea copleșit de uimire, neconținut se îmbată, și ca întru viața cea după înviere trăiește. Că foarte ajută liniștirea harului acestuia, căci mintea nevoitorului află loc a petrece cu sineși în pacea dăruită de liniștire. Și de aicea mintea lui se pornește spre pomenirea a ceea ce se potrivește cu felul viețuirii sale. Căci punând înaintea minții sale slava veacului ce va să fie, și nădejdea cea învistișită dreptilor întru duhovnicească viața aceea carea în Dumnezeu își are obârșia, și cea din nou-așezare întru starea cea dintâi, nu mai are în gând, nici își mai aduce aminte de cele ale lumii cesteia. Și când se îmbată de lucrurile acelea, iarăși se mută de acolo aici, prin dumnezeiasca vedenie cea pentru veacul acesta întru carele încă este, și zice copleșit de uimire: «O, adâncul bogăției înțelepciunii, și cunoașterii, și înțelegerii, și chibzuinței, și iconomieii neurmăturii Dumnezeu! Cât sânt de necercate judecățile Lui, și de neurmaturate căile Lui!»¹ Căci, atunci când El au gătit celălalt veac minunat, ca să aducă întru dânsul toate fapăturile cele înțelegătoare și întru viața cea fără de sfârșit le păzească, pentru carea pricină au făcut mai întâi lumea aceasta, și o au lășit, și o au îmbogățit așa întru desimea și mulțimea felurilor și a firilor, și au pus întru dânsa pricinile, materiile și luptările a multe patimi? Și cum întru început ne-au pus întru această lume, și au înfipt întru noi dragostea îndelungatei viețuirii aci, iar apoi de năprasună ne mută dintr'însa prin moarte, și vreme nu puțină întru nesimțire și nemișcare ne ține? Și cum de prăpădește chipuirea noastră, și varsă întocmirea noastră și cu pământul o amestecă, și lasă a se destrăma, și a pieri, și a se topi alcătuirea noastră, până ce desăvârșit ar înceta să mai fie omeneasca alcătuire. Și atunci, în vremea întru carea voiește și pre carea au hotărât-o întru închinată înțelepciunea Lui, întru altă chipuire ne va scula, pre carea El Însuși o cunoaște, și întru altă stare ne va aduce. Și acestea nu numai noi, oamenii, le nădăjduim, ci înșiși sfinții îngeri, carii nu au trebuință de lumea ceasta, pentru preaslăvită firea lor, și căroră puțin le lipsește spre a fi întru desăvârșire, așteaptă scularea noastră din strică-

---

¹ Cf. Rom. 11: 33.

ciune, când neamul nostru din țărână se va scula, și firea lui cea stricăcioasă se va înnoi. Că pentru noi sânt oprîți a intra înlăuntru, și așteaptă deschiderea ușii veacului celui nou, ce numai o dată se va întâmpla. Fiindcă «zidirea aceasta» (adică îngerii), «împreună cu noi suspină»¹ de silnicia trupului pre carea o vede apăsând asupra noastră, duple cum zice Apostolul: «Că și însăși zidirea pre descoperirea fiilor lui Dumnezeu așteaptă, ca să se slobozească ea din robia stricăciunii, întru slobozenia slavei fiilor lui Dumnezeu»², duple destrămarea cea cu totul desăvârșit a veacului cestuia dintru toată așezarea lui, și duple ce iarăși se va așeza firea noastră întru așezarea cea dintâi.

Și apoi de aici se înalță cu mintea la cele ce erau mai nainte de întemeierea lumii cesteia, când nu se afla vreoarecarea zidire, nici ceriu, nici pământ, nici îngeri, nici vreuna din cele ce au venit acum întru ființare. El cugetă cum Domnul de năprasnă pre toate dintru neființă întru ființă le-au adus prin singură a Lui bunăvoire, și cum tot lucrul, de îndată ce a ajuns desăvârșit, stă de față înaintea Lui. Și iarăși se pogoară cu cugetul spre toate cele făurite de Dumnezeu, și ia aminte la minunile zidirilor Lui, și la înțelepciunea făpturilor Lui, zicând întru sineși copleșit de uimire: «O, minune, cât de mult covârșește iconomia Lui și purtarca Lui de grijă toată înțelegerea, și cât de minunată și preatare este puterea facerilor Lui! Și cum pre zidire dintru neființă întru ființare au adus, adică mulțimea cea nenumărată a lucrurilor celor de multe feluri? Și cum iarăși va să o strice din minunată bună-rânduiala ceasta, și din frumusețea firilor, și din călătoria cea bine-rânduită a zidirilor: ceasurile și vremile, împreunarea nopții și a zilei, schimbările cele folositoare ale anului, florile pământului cele felurit colorate, zidirile cele preafrumoase ale cetăților, palaturile cele mărețe dintru dânsese, alergarea cea preagrabnică a oamenilor și firea lor cea suferitoare de trudă de la intrarea în viață și până la ieșirea ei? Și cum fără de veste va strica

¹ Rom. 8: 22. Greaca are *împreună cu noi se va odihni*. În siriacă *a suspina* și *a se odihni* sânt aproape identice. (N. ed. amer.)

² Cf. Rom. 8: 19, 21.

El minună rănduiala ceasta, și alt veac va așeza, întru carele pomenirea zidirii cesteia dintâi nicidecum se va sui întru inima cuiva, ci altă schimbare se va face, și alte cugetări, și alte griji?» Atunci firea oamenilor nicidecum va mai pomeni lumea aceasta, nici cea mai dinainte viețuire a ei. Că se va lega cugetul omului¹ întru vedenia așezării aceleia, și nu va mai avea vreme a se întoarce iarăși ||cu pomenirea|| către lupta cărnii și sângelui. Că împreună cu stricarea veacului cestuia, îndată priimește început veacul ce va să fie. Și va zice atunci tot omul unele ca acestea: «O, maică uitată de fiii tăi pre carii i-ai născut și i-ai crescut și i-ai înțeleptit, și carii întru o clipeală de ochi au fost adunați în strein sân, și s'au făcut fii adevărați ai celei sterpe, carea niciodată a născut! „Veselește-te stearpo, ceea ce nu naști” (Is. 54: 1), întru fiii pre carii ți i-a născut pământul!»

Și atunci cugetă ca un ieșit din sine, și zice: «Oare câtă vreme va dăinui veacul acesta? Și când ia început cela ce va să fie? Și cât vor dormi sălaşurile² acestea în starea aceasta, iar trupurile noastre cu țărâna amestecate vor fi? Și cum oare se va face viețuirea aceea? Și întru carea formă va fi înviată și alcătuită firea aceasta? Și în ce fel va veni întru cea de-a doua zidire?» Și cugetând la acestea și la unele ca acestea, cade preste dânsul ieșire din sine, și copleșitoare uimire, și lină tăcere³; și îndată se scoală, apoi își pleacă genunchile, și cu destule lacrimi înalță mulțămiri și cuvântări de slavă unuia înțeleptului Dumnezeu, Celui Ce întru preafînțeleptele lucrurile Sale Se slăvește pururea.

Deci fericit este carele de unele ca acestea s'a învrednicit! Fericit cel ce are cugetarea aceasta ziua și noaptea! Fericit cel ce întru acestea și întru unele ca acestea se adâncește întru toate zilele vieții

¹ Siriacă: *privirea cugetului omului*. (N. ed. amer.)

² Adică trupurile noastre. (N. ed. amer.)

³ Aceasta este varianta din textul grecesc tipărit. Textele diferă în acest loc, atât în siriacă cât și în greacă. Manuscrisul Siriac Sinait și multe manuscrise grecești au doar *cade asupra lui liniștea*; textul siriac tipărit are și *cade asupra lui liniștea, iar simțirea trupului se răpește de la dânsul, și rămâne întru tăcere îndelungată vreme, minunându-se de lucrurile lui Dumnezeu cele de necuprins*. (N. ed. amer.)

sale! ||De folos este fieștecărui om cugetul acesta, dară mai vârtos celui ce se liniștește, că se cuvine lui a cugeta neconținut la pomenirile acestea în toată vremea. Să aibă în gând povețele acestea și, după ce și-ar sfârși rugăciunea, să cugete la ele și întru dânsule să se adâncească. Și întru acestea îndeletnicindu-se, și întru astfel de cugetare, nu mai rămâne loc în cugetul lui pentru vreoarecarea streină pomenire carea din pururea-pomenirea lui Dumnezeu să îl scoată.||¹ Dar dacă, întru începutul liniștirii sale, nu simte omul puterea unor dumnezeiești vedenii ca acestea, pentru răspândirea cugetului lui, și nu poate încă a se înălța spre puterile minunilor lui Dumnezeu celor mai înainte zise, să nu cadă întru mahniciune² și să lase tihna viețuirii sale celei liniștite. Căci plugariul, când seamănă pământul, nu îndată, împreună cu semănarea sămânței, vede și spicul; ci urmează semănatului mahniciune, și osteneală, și durere a mădulărilor, și tăiere a prieteșugurilor, și despărțire a celor deaproape. Iară după ce a suferit acestea, vine altă vreme, întru carea se îndulcește, și saltă, și se bucură, și se veselește lucrătorul. Și când este aceasta? Când mănâncă din pâinea sudorii lui, și întru liniște păzindu-se petrece cugetarea lui. Că multă și nesfârșită dulceață pornește în inimă, și degrab către nepovestită uimire împinge pre minte liniștea și adâncarea cu răbdare întru dânsa cea mai înainte zisă. Și fericit este acela ce stăruie întru dânsa, că înaintea lui s'a deschis cale către acest izvor dumnezeiește-izvorătoriu, și a băut dintr'însul, și s'a îndulcit, și nu va înceta a bea dintr'însul pururea, în tot ceasul nopții și al zilei, până la săvârșitul și capătul vremelniceii vieții sale acesteia.

Întrebare: Ce anume cuprinde toate ostenele lucrului cestuia, adică al liniștirii, ca, după ce a ajuns cineva întru dânsul, să cunoască că a ajuns la desăvârșirea viețuirii cesteia?

Răspuns: Când se va învrednici cineva de rugăciunea neconținută. Căci când va ajunge la aceasta, la marginea tuturor vârșurilor a ajuns, și lăcaș al Sfântului Duh s'a făcut. Că până ce omul nu a

¹ Pasajul este tradus după textul siriatic tipărit. (N. ed. amer.)

² Gr. ἄκνηστον. (N. tr.)

priimit cu adevărate harul Mângâietoriului, nu poate a săvârși cu odihnă petrecerea rugăciunii neconținute. Că Duhul, când Se va sălășlui în cineva din oameni, precum zice Apostolul, nu mai încetează acela din rugăciune, că Însuși Duhul pururea Se roagă [întru dânsul].¹ Atunci, fie că doarme el sau priveghează, rugăciunea din sufletul lui nu se curmă; ci ori de mănâncă, ori de bea, ori de stă întins, ori de lucrează ceva, ba încă și în somnul cel adânc, bunele mirezme și miroazne ale rugăciunii întru inima lui răsufală fără de osteneală. Și atunci rugăciunea în el nu mai are hotar, ci măcar de și s'ar liniști [rugăciunea] în afara lui, în ascuns în tot ceasul întru dânsul slujește. Că pre tăcerea celor cu limpede curăție, rugăciunc o numește oarecarele din purtătorii de Hristos, fiindcă gândurile lor sânt dumnezeiești mișcări. Iară mișcările inimii și minții celei curate, glasuri blânde și line sânt, prin carile, cei curați, întru ascuns Celui Ascuns Îi cântă.

Întrebare: Ce este rugăciunea cea duhovnicească și cum se învrednicește de dânsa cel ce se nevoiește?

Răspuns: Rugăciunea cea duhovnicească sânt mișcările sufletului carile de lucrarea Sfântului Duh se împărtășesc prin deplină neprihănire și curăție. Și unul din zece mii de oameni se învrednicește rugăciunii duhovnicești. Căci ea este taină a așezării și a viețuirii celei viitoare, pentru că într'însa sus se înalță omul, și firea lui rămâne nelucrătoare și nemișcată de vreo mișcare sau pomenire a celor de aicea. Și nu cu rugăciune se roagă sufletul, ci întru cunoștință simte² lucrurile cele duhovnicești ale veacului aceluia, carile covârșesc cugetul omenesc; iar înțelegerea lor este prin puterea Sfântului Duh. Aceasta este dumnezeiască vedenie înțelegătoare, și nu mișcare și stăruire a rugăciunii, măcar că din însăși rugăciunea a luat pricină. Pentru aceasta unii au și ajuns întru desăvârșirea curăției, și nu este ceas când mișcările lor cele lăuntrice să nu fie închise întru rugăciune, precum mai nainte am zis. Și când îi umbrează Duhul cel Sfânt, pururea întru rugăciune îi află. Și dintru

¹ Vezi Rom. 8: 26.

² Gr. αἰσθῆσαι αἰσθάνεται, „cu simțirea simte”. (N. ed. amer.)

rugăciunea aceasta îi aduce întru *theoria*, carea înseamnă «vedenie a duhului»¹. Că nu au trebuință unii ca aceștia de forma rugăciunii celei îndelungate, nici de starea și rânduiala slujbei celei multe, căci ajunge lor pomenirea lui Dumnezeu, și îndată se robesc întru dragostea Lui. Însă, ca să cinstească rugăciunea, nu nesocotesc nici starea la rugăciune; și, pre lângă rugăciunea lor cea neîncetată, în picioare stau în ceasurile cele rânduite.

Că vedem cum Sfântul Antonie, stând la rugăciunea ceasului al nouălea, a simțit că mintea i-a fost înălțată. Și altul din Părinți, întinzându-și mâinile când sta la rugăciune, a venit întru ieșire din sine vreme de patru zile. Și alții mulți, tot așa, când se rugau, din multă pomenirea lui Dumnezeu și din dragostea Lui se răpeau, și întru ieșire din sine veneau. Și se învrednicește omul de aceasta când se dezbracă de păcatul cel din lăuntru și cel din afară, prin păzirea poruncilor Domnului celor împotrivnice păcatului. Pre carile porunci, de le va unelti omul după rânduială, negreșit va ieși încetul cu încetul din omenestile lucruri cele multe; adică se va dezbrăca de trup și afară de dânsul se va face, ca așa să zicem: nu de firea lui, ci de întrebuițarea lui. Că nu este om întru carele să mai rămâie păcatul, și el în căile Puitoriului-de-lege să umble, și poruncile Lui să săvârșească. Pentru aceea Domnul S'au făgăduit în Evanghelie să Își facă lăcaș la cela ce păzește poruncile Lui².

Întrebare: Carea este desăvârșirea tuturor roadelor Duhului?

Răspuns: Când se învrednicește omul dragostei desăvârșite a lui Dumnezeu.

Întrebare: Și de unde cunoaște cineva că a ajuns întru aceasta?

Răspuns: Când se stârnește pomenirea lui Dumnezeu în cugetul său, inima îndată i se aprinde de dragostea Lui, și ochii săi pogoară lacrimi cu îndestulare. Că obicei are dragostea din pomenirea celor iubiți a aprinde pre lacrimi. Cel aflat în starea ceasta niciodată se

¹ Cuvântul grecesc *theoria* este pur și simplu transliterat în scrierile ascetice siriace, astfel că era nevoie de o traducere. (N. ed. amer.)

² Vezi In. 14: 23.

lipsește de lacrimi, fiindcă ceea ce îl aduce întru pomenirea lui Dumnezeu nicicând de la dânsul lipsește, cât și în somnul lui vorovește cu Dumnezeu. Că obicei are dragostea unele ca acestea a lucra. Și aceasta este desăvârșirea oamenilor în viața lor cea de aci.

Întrebare: Dacă după ce omul a avut parte de multă osteneală, trudă și luptă, ar obrăznic gândul mândriei a năvăli asupra lui, luând prilej din frumsețea vârtoșilor lui, și și-ar socoti el multa trudă ce a suferit – prin ce și-ar stăpâni gândul, și întemeiere sufletului său ar câștiga ca să nu se plece lui?

Răspuns: Când va cunoaște omul cum că poate cădea de la Dumnezeu ca frunza uscată din copac, atunci cunoaște puterea sufletului său. Când strânge Domnul ajutorii Său de la om, și singur îl lasă să intre în luptă cu diavolul, și nu intră împreună cu dânsul, precum are obicei a intra cu cei ce se oștesc întru luptarea lor și a le ajuta – atunci se arată puterea omului, iară mai vârtos biruirea lui și nedumerirea – dacă cu puterea sa a câștigat vârtoșii acelea și a răbdat toate luptele cele pentru dânsule. Că purtarea de grijă a lui Dumnezeu împreună este cu sfinții în toată vremea, păzind pre dânsii și întărindu-i. Cu dumnezeiasca purtare de grijă biruiește omul toate taberele oamenilor, fie că intră întru lupta muceniei și întru pătimirile ei, fie întru celelalte greutăți carile pentru Dumnezeu se primesc, și pentru Dânsul se rabdă. Iar acest lucru limpede este și vădit, și nu poate fi îndoială. Căci cum poate firea omenească să biruiască puterea gâdiliturilor celor ce neîncetat întru mădulările omului se pornesc, și îl dosădesc, și pot cu totul să îl covârșească? Și cum se face că alți oameni doresc și iubesc biruința asupra acestora, și măcar că foarte se luptă împotriva lor, în fieștecarea zi se biruiesc de dânsule, și întru durere, plângere și trudă se află pentru sufletele lor, iară tu cu lesnire poți purta greutatea trupului, atâta de apăsătoare fiind, și strâmtorare nu ai multă? Și cum altfel este cu puțință unui trup pătimaș a se lupta cu tăierea fierului, și a suferi zdrobirea mădulărilor, și tot felul de munci, și a nu se birui de patimi – când omul nu suferă nici rana unui ghimpe ce i-a înghimpat unghia – și să nu simtă multa felurime a muncilor după rânduiala firii, dacă nu altă putere, afară de puterea lui cea firească, de aiurea

îi vine aproape și tăria muncilor domolește? Și de vreme ce am vorbit despre purtarea de grijă a lui Dumnezeu, nu se cuvine să ne lenevim a face pomenire și de oarecare istorisire de suflet folositoare carea poate înălța pre om întru luptele lui.

Oarecarele tânăr, cu numele Theodor¹, muncit fiind preste tot trupul lui, și întrebat fiind de oarecarele: «Cum simțea muncile?», a răspuns: «Întru începuturi le simțeam, iar pre urmă am văzut pre oarecarele tânăr ștergând cu burete sudoarea luptei mele, și întărindumă, și dându-mi odihnă întru pătimirea mea». O, îndurările lui Dumnezeu! Cât de aproape este harul Lui de cei ce pătimesc pentru numele Lui, ca să poată răbda cu bucurie pătimirile pentru Dânsul!

Deci să nu fii nemulțămătoriu spre purtarea de grijă a lui Dumnezeu, ceea ce către tine se face, o, omule! Că de vreme ce arătat este cum că nu tu biruiești, ci ești numai ca o unealtă, și Domnul este Carele biruiește întru tine, și tu în dar priimești numele de biruitoriu – ce anume te poate opri ca în toată vremea aceeași putere să ceri, și ce anume te poate opri ca aceleași biruințe să câștigi, și lui Dumnezeu să dai mulțămă pentru aceasta? Oare nu ai auzit, o, omule, câți nevoitori de la întemeierea lumii și de la începătura vremurilor dintru înălțimea luptei lor au căzut, fiindcă nu au dat mulțămă pentru harul acesta? Precât de multe și felurite sânt dăruirile lui Dumnezeu către neamul omenesc, pre atâta sânt osebirile între darurile priimate, potrivit cu cei ce le priimesc. Și încă micime și mărimă este întru darurile lui Dumnezeu, și măcar că toate sânt înalte și minunate, ci unul covârșește pre celălalt întru slavă și cinste, și este treaptă mai înaltă decât altă treaptă. Și iarăși, a se afierosi cineva ||lucrării faptelor bune și|| viețuirii întru vârtute este unul din darurile cele mari ale lui Hristos. Că mulți harul acesta uitându-l, cum că s'au învrednicit a fi osebiți dintre oameni înaintea lui Dumnezeu, și că lui Dumnezeu s'au afierosit², și părtași s'au făcut celor ce priimesc darurile Lui, ba încă și aleși au fost spre slujirea și slujba lui Dumnezeu, în loc ca neîncetat să mulțamească lui Dumnezeu

¹ Prăznuit la 30 Noiembrie. (N. ed. amer.)

² Propoziția aceasta nu se află în siriacă. (N. ed. amer.)

cu gura lor pentru acestea, spre mândrie și spre înalta-cugetare se abat. Și așa socotesc, nu ca unii ce au luat harul liturghisirii ca să slujească lui Dumnezeu întru curată viețuire și întru duhovnicească lucrare, ci ca lui Dumnezeu dar făcându-i¹, în loc să socotească cum că i-au luat dintre oameni, și casnici ai Săi i-au făcut, și învățați întru cunoașterea tainelor Lui. Și acestea cugetând ei, nu se cutremură sufletele lor, mai vârtos când văd cum cei ce mai nainte de dânsii, acestea cugetând, de năprasnă s'a ridicat de la dânsii vrednicia, și cum au lepădat pre ei Domnul întru o clipeală de ochi din slava și cinstea cea preamare ce aveau; și cum s'au abătut spre necurăție, și spre desfrânare, și spre lucruri de rușine, cu dobitocească nărvire. Că de vreme ce nu au cunoscut neputința lor, nici și-au adus aminte neconținut de Cela ce au dat lor darul de a sluji Lui, și întru ||cinstea|| Împărăției Lui a se sălășlui, și împreună-petrecători cu îngerii a fi, și de petrecerea cea îngerească a se apropia, au lepădat pre dânsii din lucrarea lor. Și astfel, prin schimbarea viețuirii lor din liniște, le-au arătat că nu prin a lor putere s'au statornicit întru petrecerea cea bine rânduită, supărați fiind de silnicia firii, și de draci, și de celelalte protivnicii, ci a harului lui Dumnezeu este puterea. Și întru lucrurile pre care lumea nu poate a le încăpea sau a le auzi, pentru greutatea lor, aceștia multă vreme au răbdat, și nu s'au biruit, fiindcă era cu adevărat oarecarea putere însoțind pre dânsii, de ajuns fiind a ajuta lor și a păzi pre dânsii întru toate. Dar de vreme ce au uitat puterea aceasta, s'a împlinit întru dânsii cuvântul Apostolului: «Precum nu au cercat a avea pre Dumnezeu întru cunoaștere», pre Stăpânul lor, Carele au împreunat țărâna cu slujba cea duhovnicească, «au dat pre dânsii întru necercată minte» (Rom. 1: 28), și pre necinstirea carea se cădea rătăcirii lor întru dânsii au luat.

Întrebare: Oare de cutează cineva îndată a se lepăda cu totul de împreună-locuirea oamenilor, și de năprasnă, cu bună râvnă, iese ||[gol] ca Adam|| în pustie nelocuită și înfricoșată, este cu puțință ca

¹ Textul siriac poate însemna fie aceasta, fie: *ci ca unii pre carii Dumnezeu i-au așezat întru aceasta, socotindu-i drepti.* (N. ed. amer.)

din această pricină să moară de foame, pentru lipsirea acoperemântului și a celorlalte trebuințe?

Răspuns: Cei ce au gătit adăpostiri dobitoacelor celor necuvântătoare mai înainte de a le plăzui, și face purtare de grijă de trebuințele lor, nu va trece cu vederea pre zidirea Sa, mai ales pre cei ce se tem de El, carii cu prostime și fără de iscodire urmează Lui. Cei ce întru toate afierosește voia sa lui Dumnezeu, niciodată se grijește pentru trebuința trupului său și pentru ticăloșia și reaua-pătimire a lui, ci toată dorirea lui este a rămâne întru răpănoșenia¹ viețuirii sale pustnicești, și cu răbdare a suferi viața smereniei. Nu ca spăimântându-se de necazuri, ci căci dulce și iubită socotește înstreinarea de toată lumea. Pentru curăția viețuirii se trudește printre dealuri și munți, și ca un rătăcit se face în laturea dobitoacelor celor necuvântătoare, nepriimind a da odihnă trupului său, ori întru ticăloasă și întinată viață a viețui. Și când dă pre sineși la moarte întru tot ceasul, ca să nu se lipsească de viețuirea cea curată carea este iubită de Dumnezeu, priimește ajutoriu de la Dânsul.² Lui se cuvine slava și cinstea, și El să ne păzească întru curăția Sa, și să ne sfințească cu sfințenia harului Sfântului Duh, spre cinstea numelui Său, ca întru curăție să slăvim numele Lui cel sfânt în vecii vecilor. Amin.

¹ Gr. *întru ascunsul*. Aici κρυπτόν l-a înlocuit pe πρόσω (*întru rapănul/murdăria*) (N. ed. amer.)

² Siriaca are aici: *...ori întru ticăloasă și întinată viață a viețui, ca nu cumva întru tot ceasul să-și dea sufletul la moarte, carea este lipsire de sfințenia viețuirii celei curate îndreptate către Dumnezeu*. Este foarte probabil ca aceasta să fi fost și varianta grecească originală, dar întrucât din cele mai vechi manuscrise grecești lipsesc aceste rânduri, este cu neputință a o dovedi. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 3 8

**Pentru cum că trupul, temându-se de ispite,
se face prieten al păcatului**

zis oarecarele din sfinți că trupul carele se teme de ispite se face prieten al păcatului, ca nu cumva să se strâmtoreze și să își piardă viața. Pentru aceasta îl silește Duhul cel Sfânt a muri, căci știe că de nu va muri, nu biruiește pre păcat. De voiește cineva ca să locuiască întru dânsul Domnul, își silește trupul, și liturghisește Domnului, și slujește întru poruncile Duhului¹ cele însemnate de Apostol, și își păzește sufletul de lucrurile trupului pre carile Apostolul le-a scris.² Trupul cel împreună-amestecat cu păcatul, întru lucrurile trupești se odihnește; dară Duhul lui Dumnezeu întru ale Sale roduri se odihnește³. Căci când slăbește trupul prin postire și smerenie, sufletul se împuternicează duhovnicește întru rugăciune. Când trupul se strâmtorează în multe feluri întru scârbele liniștirii, și are parte de lipsuri și de nevoi, cât mai să se apropie de a-și pierde viața, atunci obicei are a te ruga, zicând: «Lasă-mă puțin, ca să viețuiesc mai cu măsură; acum drept merg, căci am fost încercat de relele acestea». Și când l-ai odihni din scârbe, și i-ai da puțină răsufare, împreună-pătimitoriu cu dânsul arătându-te, și dacă puțin s'ar odihni, atunci îți șoptește cu momire, puțin câte puțin, până ce te face a ieși din pustie (că foarte tari sânt momirile lui). Și îți zice: «Putem bine a viețui și aproape de lume, petrecând întru cele ce sântem acum, căci mult ne-am iscusit. Cearcă-mă numai, și de nu voi fi precum voiești, putem orișicând să ne întoarcem. Că iată, pustia nu fuge de noi». Deci să nu crezi lui, măcar de și foarte s'ar

¹ Textul siriatic tipărit are: *slujește Domnului cu roadele Duhului* (vezi Gal. 5: 22). (N. ed. amer.)

² Vezi Gal. 5: 19-21.

³ Aceasta este varianta siriacă. Greaca adaugă o negație, care dă următoarea variantă: *dară Duhul lui Dumnezeu nu se odihnește întru rodurile sale* [adică, probabil, ale trupului]. (N. ed. amer.)

ruga, și fângăduințe multe ar face, că nu face cele ce zice. Că după ce îi vei da cererea lui, întru mari căderi te aruncă, dintru carile nu poți a te scula și a ieși.

Când cazi întru negrijanie din pricina ispitelor și te saturi de dânsle, zi țieți: «Tu iarăși tânjești după o viață necurată și rușinoasă». Și de ar zice ție trupul: «Păcat mare este a ucide pre sineți», zi lui: «Da, mă ucid pre sinemi fiindcă nu pot duce o viață curată. Mai bine să mor aicea, decât să văz dincolo pre moartea cea adevărată a sufletului meu, departe de Dumnezeu. Mai de folos îmi este ca să mor aicea pentru curăție, decât rea viață să viețuiesc în lume. Cu voia mea ales-am moartea aceasta, pentru păcatele mele. Ucid-voi pre sinemi, căci am greșit naintea Domnului, și să nu Îl mânii mai mult. Ce-mi folosește viața carea este departe de Dumnezeu? Rabd aceste rele-pătimiri, ca nu înstreinat să mă fac de nădejdea cea cerească. ||Că pentru ce am fost zidit întru această lume, de nu voiu face nimic alt, fără numai a intra și a pleca dintr'însa?|| Și ce folos are Dumnezeu din viața mea aci pre pământ, dacă în chip rău trăiesc întru ea, și mânii pre Dânsul?

C U V Â N T U L 3 9

**Pentru feluritele chipuri ale războiului celui de la diavolul
împotriva celor ce călătoresc în calea cea strâmtă,
careă este mai presus de lume**

Pentru întâiul chip al războaielor diavolului

bicei vechi are diavolul, împotriva-luptătoriul nostru, cu măiestrie a alege luptările sale împotriva celor ce se pogoară întru lupta nevoinței după forma armelor lor¹, schimbându-și chipul războirii după scopul fieștecăruia. Și văzând pre cei ce sânt trândavi cu voirea

¹ Sîriacă: *dupre cercetarea armelor lor*. (N. ed. amer.)

și neputincioși cu gândurile, dintru început foarte cumplit bate război cu dâșșii, cât ridică asupra lor ispite tari și puternice, ca dintru începutul căii să îi facă a gusta din chipurile vicleniei sale, ca să îi cuprinză frica, și calea lor aspră și cu anevoie de umblat să se arate. Și așa își vor zice: «Dacă începutul căii este atât de greu și de aspru, cine până în sfârșitul ei poate a se întâmpina cu luptele cele multe ce sânt puse întru dânsa?» Și de-acî înainte nu mai pot ei a sta împotrivă, sau înainte a spori, încă nici spre altceva a privi, așa de mult îi apasă grija. Și numai puțin are a-i strâmtora cu războiul său diavolul, mai nainte ca aceștia să o ia la fugă. Ci mai vârtos Însuși Dumnezeu dă slobozenic diavolului a se împuternici asupra lor, și nicidecum le ajută. Căci cu îndoială și cu răceală în lupta Domnului au intrat. Că zice prorocul: «Blestemat este tot cel ce face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă, și își oprește sabia de la sânge» (Ier. 48: 10). Și iarăși: «Aproape este Domnul de cei ce se tem de Dânsul»¹. Că fără de frică și fără de răceală a te întâmpina cu diavolul îți poruncește Dumnezeu, zicând: «Începe dar a pierde pre dânsul, și năvălește asupra lui cu război, și împleticește-te cu dânsul cu bărbăție, și voi începe a pune frica ta preste toți vrăjmașii tăi cei de sub ceriu, zice Domnul»². Că de nu vei muri de bunăvoie, cu simțită moarte, pentru bunătatea lui Dumnezeu, fără de voie vei muri cu înțelegătoare moarte, [căzând] de la Dumnezeu.

Deci oricare ar fi partea ta, nu te îngreua a priimi de bunăvoie pentru dânsa vremelnice pătimiri, ca să intri întru slava lui Dumnezeu. Că dacă întru lupta Domnului vei muri trupește, Însuși Domnul te va încununa, și cinstitelor tale moaște le va da Dumnezeu cinstea mucenicilor. Pentru aceasta, precum mai nainte am zis, cei ce la începuturile lor sânt nepăsători și slăbănogiți, și nu s'au silit a da pre sineși spre moarte, de aicca întru toate războaiele se află preamici și lipsiți de bărbăție. Ci mai vârtos Dumnezeu sloboade pre dâșșii a fi goniți și luptați, fiindcă nu întru adevăr au căutat pre Dânsul, ci ca niște ispititori și batjocoritori ai lui Dumnezeu au cercat a săvârși

---

¹ Cf. Ps. 84: 10.

² Cf. A 2-a Lege 11: 25.

lucrul Lui. Pentru aceasta și însuși diavolul dintru început i-a cunoscut, și a cercat gândurile lor, vădindu-i că sânt fricoși, iubitori de sine, și mai vârtos cruțându-și trupul. Pentru aceasta ca viforul îi gonește, căci nu vede întru dânșii puterea înțelegătoare pre carea s'a obicinuit a o vedea întru sfinți. Că după măsura voinții omului de a se strădui pentru Dumnezeu, și după măsura hotărârii lui de a-și ajunge scopul cel pentru Dumnezeu, împreună-lucrează cu dânsul Dumnezeu, și îi ajută, și arată în el purtarea Sa de grijă. Că nu poate diavolul a se apropia de om, sau să aducă asupra lui ispite, de nu i se va face slobozenie prin cereasca încuviințare¹, sau de nu cumva se va slăbănogi omul și va da pre sineși spre gânduri de rușine și spre răspândire, ori va cădea în mândrie și în părere de sine, ori va priimi gânduri de îndoială și temere.

Însă diavolul nu atât cere de la Dumnezeu pre unii ca aceștia ca să îi ispitească, adică pre noii-începători neiscușiți și necercați, precât îi cere pre cei sfinți și mari, căci cunoaște cum că nu sloboade Dumnezeu pre cei dintâi să cază în mâinile lui. Că știe Dumnezeu cum că nu sânt destoinici de ispitele diavolului, și pentru aceea nu îi dă, de nu vor avea întru dânșii vreuna din pricinile cele mai nainte zise: căci atunci puterea purtării de grijă a lui Dumnezeu se depărtează de la ei. Acesta este chipul cel dintâi al războaielor diavolului.

Pentru al doilea chip al războaielor diavolului²

Iară pre carii-i vede diavolul viteji și puternici, și moartea întru nimic socotind, și cu mare râvnă ieșind, și la toată ispita și moartea dând pre sineși, și defăimând viața lumii și a trupului, și toate ispitele, pre aceștia nu îndată îi înfruntă diavolul, nici li se arată fățiș, ci se

---

¹Gr. *de nu cumva omul se va face fără purtare de grijă, sau va îngădui Dumnezeu. Siriaca spune literal: de nu cumva va fi spre dânsul nepurtarea de grijă a cereștii încuviințări.* Cuvântul siriac *nepurtare de grijă* era folosit uneori cu sensul de *îngăduință*. Pare-se că traducătorii în greacă l-au interpretat cu referire la neglijența omului. (N. ed. amer.)

²Începutul unui nou Cuvânt în textul grecesc tipărit. (N. ed. amer.)

strânge pre sineși, și loc le dă, și nu se întâmpină cu dânșii întru întâia năvălire a lor, nici se gătește a se oști cu dânșii. Căci cunoaște cum că la om tot începutul războiului mai fierbinte este, și că luptătorii cei râvnitori nu cu lesnire se biruiesc, și vede că multă râvnă are împotriva-luptătorii său. Ci nu din teama de dânșii face diavolul aceasta, ci se înfricoșează de dumnezeiasca putere ce îi acoperă¹. Deci câtă vreme îi vede așa, nu cutează a se atinge de ei; ci așteaptă până când îi vede răciți de râvna lor, și cum că au lepădat armele ce și le-au gătit în cugetele lor prin feluritele dumnezeiești cuvinte [ale Scripturii]² și prin pomenirile cele împreună-lucrătoare și ajutătoare lor. Și ia aminte la vremea trândăvirii lor, și când anume se întorc puțin de la gândurile lor cele de mai nainte, și când, prin momelile cele ce izvorăsc în cugetul lor, de la sineși încep a născoci meșteșugiri ale biruirii lor. Și ei înșiși își sapă groapă de pierzare sufletelor lor, cu gândurile cele răspândite ce răsar în cugetele lor din lenevire, prin care răceala împărătește întru dânșii, adică în inimile lor. Și când diavolul se oprește din a-i lupta, ca și cum i-ar cruța, nu de bunăvoie face aceasta, nici temându-se de dânșii sau rușinat fiind de ei. Că întru nimic îi socotește. Ci eu socotesc că putere oarecarea înconjoară pre cei ce întru fierbințeala râvnei se află către Dumnezeu, carii pruncește ies, și fără socoteală se leapădă de lume, nădăjduind și crezând în Dumnezeu, și nu știu către cine au lupta. Pentru aceasta gonește Dumnezeu cumplițimea vicleniei diavolului de la dânșii, ca să nu se apropie de ei. Că este ținut în frâu vrăjmașul când vede pre păzitorii [înger] carele de-a pururea scutește pre dânșii. Căci de nu lepădă de la sineși pricinile ajutoririi lor, carile sânt rugăciunile, ostenele și smerita-cugetare, niciodată se depărtează de la ei apărătorii și ajutătorii lor.

Vezi și scrie acestea întru inima ta; căci iubirea de dulceți și de odihnă este pricină a părăsirii. Dar dacă omul stăruie și se înfrânează

¹ Sîriacă: *ci de dumnezeiasca putere ce îi înflăcărează prin firea lor materialnică, până când de bunăvoie o leapădă puțin câte puțin când ajung a se încrede în sine.* (N. ed. amer.)

² Sîriacă: *pre carile și le-au gătit și prin carile și-au întrarmat cugetele, adică prin feluritele dumnezeiești cuvinte.* (N. ed. amer.)

cu tărie de la aceasta, de ajutoriul lui Dumnezeu niciodată se părăsește și vrăjmașului nu i se dă slobozire să se năpustească asupra lui. Și dacă vreodată slobozit ar fi să se năpustească asupra lui, spre învățătură este; însă sfânta putere îl însoțește și îl sprijinește, și nu se teme de ispitele dracilor, căci cutezătoriu este gândul lui, și defaimă pre dânsul pentru acea [sfântă] putere. Că dumnezeiasca putere învață pre dânsul așa cum un bărbat învață pre un tinerel să înnoate. Și când începe a se afunda, îl ridică, fiindcă deasupra mâinilor celui ce îl învață înnoată cel mai tânăr. Și când începe a se teme că se afundă, cel ce îl ține pre mâinile sale strigă către dânsul, îmbărbătându-l: Nu te teme, te țin. Și precum o maică, învățând pre fiul său cel mic a umbla, se depărtează de dânsul și îl cheamă; și când el, viind spre maica sa, începe a tremura, gata să cadă, pentru moliciunea și cruziciunea picioarelor, aleargă maica sa și îl prinde în brațele ei – așa și harul lui Dumnezeu prinde în brațe și învață pre oamenii cei ce curat și cu prostime au dat pre sineși în mâinile Ziditoriului lor, și pre cei ce din toată inima s'au lepădat de lume și urmează Lui.

Ci tu, omule, carele ai ieșit a urma lui Dumnezeu, în toată vremea nevoieții tale adu-ți aminte pururea de început, și de râvna cea dintâi pre carea o aveai când ai pornit pre cale, și de gândurile cele fierbinți cu carile ai ieșit din casa¹ ta, și în tabăra războiului te-ai băgat. Întru acest chip cercă pre sineți în fieștecarea zi, ca să nu se răcească fierbințeala sufletului tău întru vreuna din armele ce le porți, nici întru râvna cea aprinsă în tine dintru începerea luptei tale, ca nu cumva să te păgubești de vreuna din armele cu carile ai fost îmbrăcat întru începutul nevoieții tale. Și înalță pururea glasul tău înlăuntrul taberei, și fă îndrăzneți și îmbărbătează pre fiii cei de-a dreapta (adică pre gândurile tale), și arată celorlalți, adică părții împotrivnicului, cum că treaz ești. Și măcar de ai vedea la începuturi năvălire a ispititoriului ca să te înfricoșeze, să nu te slăbănogști, că poate aceasta îți este de folos. Căci Cela Ce te mântuiește nu în zadar sloboade vreunele să se apropie de tine, fără numai iconomie oarecarea pricinuind, spre folosul tău.

¹ Cuvântul siriac mai are și sensul de *viețuire*. (N. ed. amer.)

Ci să nu arăți trândăvire întru început, ca nu cumva, arătând acum trândăvire, să cazi când vei cerca să mergi înainte, și nu vei mai putea a sta împotrivă scârbelor celor ce vin asupra ta, zic adică din foame, din boală, din nălucirile cele înfricoșate și din celelalte. Să nu te abați de la scopul Puitoriului tău de nevoință, căci ajutoriu asupra împotivnicului îți pricinuieste, ca să nu te afle vrăjmașul tău precum nădăjduiește. Ci roagă pre Dumnezeu neconținut, și plângi înaintea harului Lui, și jelește, și ostenește-te, până când îți va trimite ajutoriu¹. Că dacă o dată vei vedea alături de tine pre cela ce te mântuiește, nu vei mai fi biruit de vrăjmașul tău ce se împotrivește ție. Până aici, două chipuri ale luptei diavolului s'au înfățișat.

Pentru al treilea chip al războiului vrăjmașului cătreci puternici și viteji²

Deci, dupre acestea toate, iarăși se scoală diavolul asupra omului, ci nu are putere a sta împotriva lui în luptă – iară mai vârtos împotriva îngerului ce îl întărește și îl ajută, din pricina căruia omul se ridică deasupra diavolului, și primește de la ajutoriul său putere și răbdare, încât trupul lui cel gros și materialnic să poată birui pre cel fără de trup și gândit cu mintea. Deci când vede vrăjmașul toată puterea aceasta priimită de om de la Dumnezeu, și pre simțirile lui cele din afară nebiruindu-se de lucrurile cele ce se văd și de glasurile ce se aud, și pre gândurile lui neslăbănogindu-se de momeli și de amăgături, atunci vicleanul caută oarecare chip ca să despartă de om pre îngerul ce îi ajută. Iară mai vârtos dorește vicleanul ca să orbească mintea omului celui ce este ajutorit, și să se afle el fără de ajutoriu, și să pornească întru dânsul gânduri de mândrie, ca să socotească că dintru a sa putere îi este toată tăria aceasta, și el luiși bogăția aceasta a agonisit, și cu puterea sa se păzește de împotivnicul și ucigașul. Și uneori gândește cum că din întâmplare a biruit pre vrăjmașul, iară alteori cum că pentru neputința vrăjmașului. (Și tac pentru celelalte meșteșugiri ale vrăjmașului și huli-

¹ Adică înger păzitor. (N. ed. amer.)

² Începutul unui nou Cuvânt în textul grecesc tipărit. (N. ed. amer.)

toare gânduri, carile din singură pomenirea lor îmi fac sufletul a cădea în frică.) Alteori vrăjmașul aduce în mijloc înșelarea sa prin chipul descoperirilor de la Dumnezeu, și arată omului felurite lucruri în visurile sale. Și iarăși, întru deșteptare, se închipuiește viclanul în îngerul luminii¹. Și face toate acestea ca, puțin câte puțin, să plece pre om a se învoi cu dânsul, cât să se dea în mâinile lui. Dar dacă omul cel bine chibzuit își ține gândurile cu întemeiere, iară mai vârtos ține pomenirea Celui Ce ajută lui, și aținește ochiul inimii lui spre Ceriu, ca să nu vază pre cei ce îi șoptesc acestea, atunci se sârguiește vrăjmașul a măiestri alte chipuri ale războiului.

Pentru îndărătnicul al patruea chip al războiului vrăjmașului²

Deci îi rămâne numai acest război, fiindcă rudenie are firea spre el, și pentru aceasta mai cu osebite nădăduiește că va face pierzare omului printr'însul. Și carea este măiestria? A se năpusti asupra omului prin trebuințele lui cele firești.³ Că de multe ori se orbește mintea luptătorului din vederea și din apropierea lucrurilor celor simțite, și cu lesnire se biruiește întru lupta lui când aproape este de dânsule, iară mai vârtos când s'ar afla înaintea ochilor lui. Căci diavolul cel cumplit uneltește meșteșugul acesta cu cunoaștere și cu iscusință, adică cu iscusul dobândit de la mulții nevoitori, și tarii bărbați, și puternicii carii prin aceste lucruri au căzut, cu multă meșteșugire făcându-o. Că măcar că nu poate sili pre om să greșască cu lucrul, din pricina temeiniciei date lui de către liniștire și pentru depărtarea locuinței lui de prilejurile și pricinile păcatului, însă se străduiește a-l face a năluci cu mintea și a-i închipui năluciri mincinoase în chipul adevărului. Și pentru ca să vie omul spre poftirea acelor lucruri, îi pricinuieste diavolul gâdiliri, și mișcări pornește întru dânsul, făcându-l să cugete la dânsule cu rușinoase

¹ Cf. 2 Cor. 11: 14.

² Începutul unui nou Cuvânt în textul grecesc tipărit. (N. ed. amer.)

³ Siriacă: *În tot chipul a-l face să se întâmpine (sau a-l ataca) cu acele lucruri pentru carile adeseori păcătuiește din pricina firii.* (N. ed. amer.)

gânduri, și să se învoiască cu ele, și vinovat să se facă, ca să se depărteze de la dânsul ajutătorul lui. Că știe cum că biruința omului, și înfrângerea lui, și comoara lui, și sprijinirea lui, și toate cele ale nevoitoriului prin gândul lui se temeluiesc, și într'o clipită se dobândesc, cât numai gândul lui din loc să se miște și dintru înălțime¹ la pământ să se pogoare, iar voirea lui numai o clipă să-și arate încuviințarea, precum s'a întâmplat multora dintre sfinți întru nălucirile frumuseții femeilor. Și de multe ori a meșteșugit a aduce aievea femei către cei ce locuiesc aproape de lume ca la o milă sau două, sau și la depărtare de o zi. Dar fiindcă pre cei depărtați de lume nu poate să îi vâneze astfel, prin năluciri le arată frumusețea femeilor: uneori adică împodobite cu frumoase veșminte și cu înfățișări ațățătoare, iară alteori le arată cu nerușinare goliciunea femeiască. Că prin acestea și prin unele ca acestea pre unii i-a biruit întru însuși lucrul; iară pre alții prin năluciri i-a batjocorit, pentru lenevirea gândurilor lor, ca întru adâncul deznădăjduirii să-i arunce; și aceasta pricină s'a făcut lor ca să se întoarcă în lume și din cereasca nădejde să cază sufletele lor.

Dară alții, mai tari decât aceștia, de la har luminați fiind, au biruit pre dânsul și nălucirile lui, și au călcat în picioare dulcele trupului, și cercați s'au aflat întru dragostea lui Dumnezeu. Și de multe ori arătări de aur, și lucruri de mult preț, și ascunse comori de aur a nălucit lor vrăjmașul; iar uneori și aievea le-a arătat, ca poate prin asemenea năluciri de multe feluri va izbuti a împiedeca pre vreunul dintr'înșii din călătoria sa și a-l poticni prin vreuna din cursele și mrejele lui.

Rugăciune. Ci Doamne, Doamne, Cea ce cunoști neputința noastră, nu ne duce întru ispite ca acestea, căci și cei puternici și iscușiți de-abia de ies biruitori dintru o luptă ca aceasta!

Slobozit este ispititoriul diavol a bate război cu sfinții întru toate aceste felurite ispite, ca printr'însele să se lămurească dragostea lor

¹ Siriacă: *din cuibul vieții*. (N. ed. amer.)

pentru Dumnezeu și să se vădească dacă, pentru lipsirea de niște lucruri ca acestea, și depărtarea, și neaflarea, și nedobândirea lor, iubitori de Dumnezeu vor rămâne, petrecând întru dragostea Lui și cu adevărat iubind pre Dânsul, și dacă, atunci când se apropie de lucrurile acestea, se nevoiesc a le defăima și întru nimic a le socoti, pentru dragostea lui Dumnezeu, și momiți fiind de dânsule, nu se biruiesc, nici își schimbă dragostea lor față de Dumnezeu. Și se ispitesc așa nu numai pentru a se face cunoscuți lui Dumnezeu, ci și însuși diavolului. Că foarte pofteste să ispitească și să cerce pre toți oamenii, de ar fi fost cu puțință, și să-i ceară de la Dumnezeu ca să îi ispitească, precum a cerut pre dreptul Iov.¹ Și când mică slobozire a lui Dumnezeu s'ar face, se apropie diavolul ispitindu-i foarte, după măsura puterii celor ispitiți de dânsul; și astfel năvălește asupra lor nelegiuitul după pofta lui. Însă prin aceasta cei adevărați, și carii sânt întăriți întru dragostea lui Dumnezeu, se vădesc dacă defaimă toate acestea și ca nimic le socotesc înaintea ochilor lor, față de dragostea lui Dumnezeu. Și pururca întru acest chip smerind pre sineși, toată slava o pun în seama Celui ce împreună-lucează cu dânsii întru toate și Carele este pricina biruinței lor; și întru luptă în mâinile Lui se dau, zicând lui Dumnezeu: «Tu ești Cel Puternic, Doamne, și a Ta este lupta; bate război pentru noi și biruiește întru dânsa, Doamne». Atunci se lămuresc aceștia ca aurul în topitoare.

Dară cei calpi și neadevărați, când întru ispite ca acestea se cearcă și se cunosc, cad de la Dumnezeu ca zgura, căci aceștia, dând loc vrăjmașului lor, părăsesc câmpul de bătălie împovărați de vină, fie pentru trândăvia cugetului lor, fie pentru mândria lor. Că nu s'au învrednicit a priimi puterea pre carea sfinții o aveau lucrând întru dânsii, căci nu se biruiește puterea ce ajută nouă. Că atotputernic este Domnul, și mai tare decât toți, și în toată vremea este biruitoriu în trupul celor muritori când Se pogoară ca să-i ajute în război. Iară de se vor și birui, arătat este că afară de Dânsul se biruiesc. Aceștia sânt cei ce de bunăvoie s'au dezbrăcat de Dânsul, pentru nerecunoștința lor, căci nu s'au învrednicit puterii ce sprijinește pre bi-

---

¹ Vezi Iov 1: 9 și urm.

ruituri, ba încă simt că sânt deșești și de însăși puterea lor cea obicinuită pre carea o aveau în vremile războaielor lor celor cumplite. Și cum simt accasta? Își văd căderea plăcută și dulce în ochii lor, și cum că greu le este a suferi greutatea luptei cu vrăjmașul, aceeași greutate pre carea obicinuiau cu râvnă a o birui desăvârșit prin îmboldirea din însuși pornirea firii, carea mai nainte era atât de fierbinte și ascuțită. Însă acum nu mai află în sufletul lor aceasta.

Și cei ce întru începuturile lor leneși și slăbănogiți sânt, nu numai de luptele acestea și de unele ca acestea, ci și de foșnetul frunzei copacului se îngrozesc și se turbură, și de mica nevoie a foamei se biruiesc, și de vreo mică boală, și astfel se leapădă și înapoi se întorc. Dară cei ce sânt adevărați și iscusți, nici de ierburi și de verdețuri se satură; și cu rădăcini de ierburi uscate hrănindu-se, nu priimesc mai nainte de ceasul cel legiuit al hranei a gusta ceva. Încă și pre jos zac, pentru slăbirea trupului lor, și împăicjenți sânt ochii lor, dintru istovirea cea preste măsură a trupului lor; și măcar că însuși sufletul lor este apăsător și aproape să iasă din trup, nici așa nu se dau bătuți și nu își lasă voirea cea sănătoasă. Că doresc și poftesc a sili pre sineși pentru dragostea lui Dumnezeu, și de bunăvoie aleg a se osteni pentru vârtute, decât a avea viața ceastă vremelnică și toată odihna cea dintru dânsa. Și când ar veni asupra lor ispitele, mai mult se bucură, și întru dânsese mai desăvârșiți se fac¹. Dar nici ostenelele cele grele, ce se întâmplă lor, nu îi fac să se îndoiască de dragostea lui Hristos, ci până când vor ieși din viața aceasta se sârguiesc cu vitejie a priimi dosădirile, și nu se depărtează. Iară Dumnezeului nostru fie slava în vecii vecilor. Amin.

¹ Siriacă: *pentru că știu că ispitele desăvârșiți îi fac.* (N. cd. amer.)

C U V Â N T U L 4 0

Pentru necontenita postire, și pentru a se aduna pre sineși întru un loc, și ce sânt cele ce se nasc dintru aceasta; și cum că prin cunoașterea dreptei-socoteli m'am învățat folosirea deslușită a unora ca acestora.

În multă vreme ispitit fiind întru cele de-a dreapta și cele de-a stânga, și pre sinemi adeseori punând la încercare întru amândouă, și priimind de la împotrivnicul rane nenumărate, și de mari sprijiniri ascunse învrednicindu-mă, cercetare am făcut asupra mea¹ vreme de mulți ani, și prin cercare și cu harul lui Dumnezeu am învățat acestea, cum că temelia tuturor bunătăților, și întoarcerea sufletului din robia vrăjmașului, și calea ce duce către lumină și carea dă viață sânt aceste două fapte ale vârtuții: a rămâne adunat întru un loc și pururea a posti. Adică a pune sieși canonul înțeleptei înfrânări a pântecelui, și al chibzuitei și nemișcatei șederi întru un loc, și al necontenitei îndeletniciri și cugetări întru Dumnezeu. Din aceasta se naște supunerea simțirilor; din aceasta se naște trezvia minții; prin aceasta se îmblânzește sălbaticia patimilor ce cu turbare se pornesc în trup; din aceasta vine blândețea gândurilor; din aceasta vin pornirile cele luminoase ale cugetului; din aceasta vine râvna pentru lucrarea vârtuții; din aceasta se nasc noimele cele înalte și subțiri; din aceasta vin lacrămile cele fără de măsură carile curg în toată vremea, și pomenirea morții; din aceasta vine curata întreagă-cugetare cea desăvârșit depărtată de toată nălucirea ce ispitește cugetul; din aceasta vine străvederea și cunoașterea pătrunzătoare a celor ce sânt departe; din aceasta se nasc cele mai adânci din noimele cele tainice pre carile poate cugetul a le cuprinde, adică puterea dumnezeieștilor

¹ Citim εαυτοῦ în loc de εαυτῶ, conform cu siriaca. (N. ed. amer.)

graiuri¹, și mișcările cele mai din lăuntru ce se ivesc în suflet, și osebirea și deslușirea celor duhovnicești: cele ce sânt de la Sfintele Puteri și din adevăratele vederi, și cele ce sânt din nălucirile cele deșarte; din aceasta vine frica de căile și cărările cele din largul mării cugetului, carea taie trândăvirea și nepăsarea; din aceasta se aprinde văpaia râvnei ce calcă toată primejdia și trece preste toată temerea, și fierbințeala ce defaimă toată pofta, și o șterge din cugetare, și naște uitarea pomenirii de toate cele trecătoare și de cele asemenea lor. Și, ca în scurt să zic, din aceasta vine slobozenia omului celui adevărat, și înnoirea sufletului², și învierea cu Hristos în Împărăție.

Iar de nu poartă grijă omul de acestea două, cunoască cum că nu numai de toate binecuvântările mai nainte zise se păgubește, ci și temelia tuturor vârtuților clătește prin defăimarea celor două vârtuți. Și precum sânt acestea începătură și cap al dumnezeieștilor lucrări ale sufletului, și ușă și cale către Hristos (de le va ține omul, și întru dânsle va petrece), tot așa, de se va depărta și va sări dintr'însele, ajunge la cele împotrivnice lor – zic adică la umblarea din loc în loc și la îmbuibarea pântecelui cea necuviincioasă. Acestea sânt începăturile celor împotrivnice celor mai nainte zise, și încăpere gâtesc în suflet pentru patimile mai sus pomenite.

Și întru însuși începutul, cea dintâi, adică umblarea din loc în loc, dezleagă din legăturile străngerii-de-sine³ pre simțirile cele suse. Și ce urmează de aci? De aci urmează întâlniri necuvenite și neașteptate, la hotarul căderilor; înviforarea valurilor celor tari, carea din vederea ochilor se deșteaptă; aprigă înfocare ce stăpânește și cuprinde trupul; lesne poticnire întru cugetare; gânduri neînfrânate, spre cădere sârguitoare; încropită dorire pentru lucrurile lui Dum-

¹ Siriaca are aici următoarea variantă: *de aici vin adâncile noime cele ce pătrund și pricep lucrurile cele ascunse ale tuturor adâncurilor, puterea dumnezeieștilor graiuri.* (N. ed. amer.)

² Greaca și Manuscrisul Siriatic Sinait au aici *bucuria sufletului (hadutha)*. Textul siriatic tipărit are *înnoirea sufletului (hudatha)*, ceea ce, în context, pare mai probabil. (N. ed. amer.)

³ Siriacă: *din legăturile unei vieți liniștite.* (N. ed. amer.)

nezeu; ștergerea¹ puțin câte puțin a osebirilor liniștirii; și desăvârșita părăsire a pravilei viețuirii sale. Și din cele ce de-a pururea vin asupra omului prin felurile priveliști fără de voie carile din mutarea din lature în lature și din loc în loc se întâmplă lui, se face înnoire a relelor celor demult uitate și deprindere a altora ce nu le știa. Și patimile, carile iată, prin harul lui Dumnezeu, omorâte fuseseră în sufletul lui, și a căror pomenire pierise din cugetul lui, iarăși spre mișcare încep a se ridica, și pre suflet către lucrarea lor a sili. Și ca nu pre toate celelalte să povestesc, zic numai că aceste lucruri vin asupra omului din umblarea din loc în loc și dintru căci nu suferă strâmtorarea liniștirii.

Dar ce urmează din cealaltă, adică dintru a se îndeletnici cu lucrul porcilor? Și ce alt este lucrul porcilor, fără numai a nu pune hotar pântecelui, și totdeauna a-l umple, și a nu avea vreme anume rânduită pentru trebuința trupului, precum au făpturile cele cuvântătoare. Și ce urmează dintru aceasta? De aici vine amețea capului și marea îngreuiere a trupului, dimpreună cu slăbănogirea umerilor. Apoi urmează nevoia lăsării slujbei lui Dumnezeu; lenevire ce împiedică pre om a face metanii întru rugăciuni și nepăsare față de obicinuitele închinăciuni; întunecare și răceală a cugetului; minte îngroșată și lipsită de dreapta-socoteală din pricina turburării și marii întunecări a gândurilor; negură groasă și întunecoasă întinsă preste întreg sufletul; negrijanie² multă întru tot lucrul lui Dumnezeu, ca și întru citire, pentru că nu gustă dulceața graiurilor lui Dumnezeu; delăsare multă întru cele de nevoie; minte nestăpânită și carea cutreieră tot pământul³; umeziciuni⁴ multe adunate întru mădulare; necurate năluciri de noapte ale unor arătări pângărite, și necuvioase închipuiri pline de poftă, carea, pătrunzând în suflet, voile ei cu necurăție împlinește într'însul. Încă și așternutul tică-

¹ Sau *slăbirea*. (N. ed. amer.)

² Gr. ἀκηδία. (N. tr.)

³ Sîriacă: *minte nestăpânită, orbită de cutreierarea preste tot pământul*. (N. ed. amer.)

⁴ Umori, „mustul trupului”. (N. tr.)

losului, și hainele lui, și însuși trupul tot se întinează pentru mulțimea scurgerii celei rușinoase ce ca dintru un izvor dintr'însul izvorăște. Și aceasta nu numai noaptea, ci și în zi se întâmplă lui. Căci trupul lui totdeauna curge, spurecându-i astfel cugetul, încât prin lucrurile acestea se leapadă monahul de întreaga-cugetare. Că dulceața gădilitorilor lucrează în tot trupul lui neconținută și nesuferită înfocare. Încă și gânduri amăgitoare i se întâmplă, zugrăvindu-i frumusețe înaintea ochilor, zădărându-l în toată vremea și gădilindu-i mintea întru voroava lor. Și cu neîndoire se unește monahul cu gândurile acestea, prin cugetarea lor și prin poftirea lor, pentru că i s'a întunecat puterea cea osebitoare. Precum și Prorocul a zis: «Aceasta este răsplătirea surorii tale, Sodoma, carea, desfătându-se, mânca pâine spre săturare», și celelalte¹. Încă și aceasta s'a zis de oarecarele din înțelepții cei mari: «De își va sătura cineva trupul cu bucate alese, în război aruncă pre sufletul său. Și de și-ar veni cândva întru sineși, și ar căuta a se sili spre înfrânare, nu poate, pentru înfocarea cea covârșitoare a pornirilor trupului, și pentru silnicia și asupreața zădăririlor și a gădilirilor celor ce robesc pre suflet duple cum le este voia». Vezi aci subțirătețea acestui bărbat fără de Dumnezeu? Și iarăși aceștia înțelept zice: «Hrana proaspătă și fragedă iute izvodește în suflet pofta patimilor; apoi moartea mahnicioasă i se face, și întru groaza judecății lui Dumnezeu stă [sufletul]»².

Însă sufletul cel ce se îndeletnicește pururea întru pomenirea celor folositoare află odihnă întru slobozenia sa, și grijile lui sânt mici, și de nimic se căiește. El face purtare de grijă pentru vârtute, pune frâu patimilor, păzește buna săvârșire, având parte de creștere ||neîmpiedecată||, de bucurie fără griji, de viață bună și de liman fără de primejdie. Că desfătările cele trupești nu numai întăresc patimile și le împuternicează asupra sufletului, ci și smulg pre suflet din rădăcinile lui. Și împreună cu aceasta ele aprind pânțele spre necumpătare și spre nerânduiala ceasurilor [mâncării], adică îl silesc a

¹ Cf. Iez. 16: 49.

² Gr.: ...izvodește în suflet patimile tinereții, și îl cuprinde moartea, și așa cade sufletul sub judecata lui Dumnezeu. (N. ed. amer.)

plini trebuința trupului afară de vreme. Cel luptat întru aceste lucruri nu voicște a suferi flămânzire nici pentru puțină vreme, ca să se stăpânească, pentru că robit este de patimi.

Acestea sânt roadele rușinoasei patimi a îmbuibării pântecelui, iar cele arătate mai nainte sânt roadele nerăbdării întru un loc și ale nepetrecerii întru liniștire.¹ Vrajmașul cunoaște aceste vremi, căci neconținut umblă în urma noastră, și cum că mai ales întru aceste două pricini firea noastră poate fi cu lesnire clătită și zădărată spre patimă², și știe că mintea mai vârtos dintru răsfirarea ochilor și dintru odihna pântecelui se rătăcește. Pentru aceea mai vârtos întru niște vremi ca acestea se sârguiește și se nevoiește să ne facă a adăugi la slăbiciunea firii noastre, și a semăna în noi felurite chipuri de gânduri viclene, încât, de ar fi cu puțință, întru preaprisosița luptei, să se prea-împaternicească patimile împotriva firii și să-l cufunde pre om întru căderea sa. Deci fiindcă vrajmașul cunoaște vremile acestea, se cuvenea nouă să cunoaștem neputința noastră și puterea firii noastre, cum că nu este îndestulată spre năvălirile și spre pornirile vremilor acelora, și spre subțirăteea gândurilor celor ce, ca praful cel subțire, sânt suflate în ochii noștri, încât nu putem a vedea noi înșine ori a sta împotriva celor ce ni se întâmplă. Însă pentru multele încercări prin carile am trecut, adeseori întru mare ticăloșire din pricina ispitirilor vrajmașului, am învățat de-acum a fi bine chibzuiți, și a nu ne lăsa cu nepăsare a face voia odihnei noastre, nici a ne birui de foame, nici de strâmtorare, nici a ne clăti din locul liniștirii noastre (ca nu cumva să ajungem acolo unde cu lesnire pot veni asupra noastră lucrurile mai nainte zise), nici a ne izvodii pricini și chipuri ca din pustie să ieșim. Că acestea sânt meșteșugirile diavolului cele arătate. Iară de vei răbda în pustie, nu te vei ispiti, fiindcă nu vezi întru dânsa femeii, nici ceva care vatămă viețuirea ta, nici auzi necuvioase glasuri.

¹ Negațiile (nerăbdării/nepetrecerii) au fost adăugate din textul siriatic tipărit. Deși ele nu se află în Manuscrisul Siriatic Sinait și în greacă, totuși contextul le cere. (N. ed. amer.)

² Aceasta este versiunea siriacă. (N. ed. amer.)

«Ce este ție și căii Eghiptului, ca să bei apa Ghionilor?»¹. Înțelege cele ce îți zic. Arată vrăjmașului răbdarea ta și iscusința întru cele mici, ca să nu ceară de la tine pre cele mari. Dreptar fie-ți aceste mici, ca prin luptele întru cele mici să pui cursă² [vrăjmașului] și să nu îi dai răgaz să îți întindă curse mari. Căci cela ce nu se pleacă vrăjmașului nici cinci pași a ieși din sihăstria sa, cum poate a se pleca să iasă din pustie sau de sat să se apropie? Și cela ce nu primește a privi prin fereastra sihăstriei sale, cum se va pleca a ieși dintru dânsa? Și cela ce de-abia seara se pleacă a se împărtași de puțină hrană, cum va fi amăgit de gândurile sale mai nainte de vreme a mânca? Și cela ce de bucatele cele proaste se rușinează a se sătura, cum de cele alese va dori? Și pre cela ce nici spre trupul său se pleacă a privi, cum spre frumsetele cele streine îl va amăgi vrăjmașul iscodire a face?

Deci arătat este cum că numai așa se biruiește omul, dacă dintru început defaimă pre aceste mici, dând astfel pricină vrăjmașului a-l lupta întru cele mari. Fiindcă cela ce de viața ceasta vremelnică nu face purtare de grijă, nevoind să rămână întru dânsa nici măcar pentru puțină vreme, cum se va teme de dosădirile și de necazurile cele ce îl duc mai aproape de moartea cea mult dorită? Acesta este războiul cel cu dreaptă-socoteală; căci cei înțelepți nu își îngăduie a se găti spre marile lupte ale nevoinței³, ci știu că răbdarea cea arătată de dânsii întru cele mici îi păzește de a cădea întru ostenele cele mari.

Deci întâi diavolul se nevoiește a zădărnici neconținută rugăciune a inimii, apoi îl pleacă pre monah a defăima rânduitele vremi ale rugăciunii și pravila ce trupește se face. Și așa întâi se slăbănogește gândul, făcându-l pre monah mai nainte de vreme a se împărtași de puține îmbucături din sărăcăcioasă și proastă hrană; și duple

¹ Ier. 2: 18. Peshitta are *apa Nilului*. (N. ed. amer.)

² Gr.: *să îl surpi*. Aici *καταβάλης*, *să surpi*, a înlocuit originarul *καταλάβης*, *să prinzi*. (N. ed. amer.)

³ Siriacă: *nu îngăduie vrăjmașului lor să îi bage întru marile lupte ale nevoinței*. (N. ed. amer.)

această cădere, prin care pune capăt înfrânării sale, monahul alunecă într-o necumpătare și într-o nestămpărare. Și întâi adică se biruiește, iară mai vârtos preamic lucru se socotește în ochii săi, a privi spre goliciunea trupului său, sau spre altă oarecare frumsețe a mădulărilor sale, când se dezbracă de hainele sale, sau când iese afară pentru trebuința trupului său sau pentru ud, și își pierde stăpânirea asupra simțirilor sale sau bagă mâna cu îndrăzneală pe sub hainele sale și își pipăie trupul; și atunci se ridică într-o el altele și altele. Căla ce într-o ceste mici nu păzește statornicia cugetului său, ci mai vârtos o risipește și arată slăbănogire într-o una dintr'însele, deschide împotriva sa mari și cumplite intrări. Că gândurile, ca în pildă să zic, ca apa sânt, și cât sânt strânse din toate părțile, într-o bună-rânduiala lor umblă. Iar dacă ar găsi o mică ieșire, scapă afară, și surpare a îngrădirii și multă pustiire lucrează. Că stă vrăjmașul zi și noapte înaintea noastră, așteptând, chibzuind și chitind, ca să pân-dească intrare prin care, deschise fiind simțirile noastre, să pătrundă. Și făcându-se oarecare nepurtare de grijă într-o vreuna dintru cele mai nainte zise, atunci și însuși vicleanul și nerușinatul câine ne trimite săgețile sale. Și uneori adică însuși firea noastră iubește odihna, îndrăzneala, râsul, răspândirea cugetului și trândăvirea, și se face izvor al patimilor și noian al turburării. Dară alteori însuși împotrivicul vără pre acestea în suflet. Ci noi pre ostenele noastre cele mari ||și pre pricinile cumplitelor primejdii||, într-o cele mici să le schimbăm. Că dacă acestea mici sânt trecute cu vederea, măcar că nimic sânt, atunci, precum s'a arătat, printr'însele vin asupra noastră nevoie mari, și ostenele cu anevoie de isprăvit, și lupte turburate, și rane preamari. Și cine oare, puțin cheltuind, nu ar voi somn dulce să-și câștige?¹

O, înțelepciune, cât ești de minunată! Și cum mai nainte vezi toate de departe! Fericit cel ce te-a aflat, că acela s'a slobozit din trândăvirea tineretelor, carea, prin mică nepurtare de grijă, mari

¹ Aceasta este varianta siriacă. (N. ed. amer.)

năpaste își agonisește.¹ Bine a făcut oarecarele din filosofi, căci spre trândăvire pornit fiind oarecând, și simțindu-o, îndată s'a ridicat săltând fără de veste. Și văzând pre el altul, a răs pentru aceasta. Dară acela a răspuns: «Nu pentru aceasta m'am temut, ci pentru nesocotință, căci o mică nesocotință, de mari primejdii pricinuitoare se face. Iar căci afară de rânduială m'am făcut, și degrab m'am îndreptat, m'am arătat că sânt cu trezvie, și cum că nici pre cele nevrednice de temere le trec cu vederea». Că aceasta este iubirea de înțelepciune, ca pururea treaz să fie omul, chiar și întru cele mici și de nimic carile se fac de dânsul; că odihniri mari își învistierește. Și nu doarme, ca să nu i se întâmple ceva împotivnic, ci taie pricinile la bună vreme. Și risipește mahniciunea cea mică prin preamici osteneli, izbăvindu-se printr'însele de mahniciunea cea mare și călcându-o în picioare.²

Iară nebunii aleg mai bine pre mica odihnire cea de aproape, decât pre împărăția cea de departe, neștiind că mai bine este a suferi munciri întru luptare, decât a se odihni întru împărătescul așternut al lumii cesteia întru osânda trândăvirii. Că înțelepților mai vârtos dorită le este moartea, decât să fie prihăniți că fără de trezvie au săvârșit ceva întru lucrurile lor. Pentru aceea și zice înțeleptul: «Fii priveghetoriu și treaz față de viața ta, că rudenie a cugetului este somnul, și chip al morții celei adevărate». Iară de-Dumnezeu-purtătoriu Vasilie, cel iubitoriu de înțelepciune, zice: «Carele întru cele mici ale sale lenevos este, să nu crezi că întru cele mari strălucit va fi». Nu te mahnii pentru lucrurile întru carile va să afli viața, nici pregeta pentru dânsule a muri.³

¹ Gr.: *Oricine își agonisește cu mică cheltuială lecuirea patimilor celor mari, bine face.* Cu ajutorul textului siriac se poate reconstitui cu ușurință textul grecesc original. (N. ed. amer.)

² Textul grecesc tipărit și unele manuscrise grecești au aici: *Și prin lucrurile cele preamici suferă mahniciunea cea mică, pierzând printr'înșă pre cea mare.* (N. ed. amer.)

³ În siriacă începe aici un nou Cuvânt intitulat *Capete osebitoare ale mișcărilor cugetului.* (N. ed. amer.)

Împutinarea de suflet este semn al negrijaniei, iară maică amândurora acestora este nesocotința. Omul fricos arată cum că de două boale boalește: zic adică de iubirea de trup și de puținătatea credinței; dară iubirea de trup este semn al necredinței. Iar acela ce pre iubirea de trup defaimă, adeverește cum că crede lui Dumnezeu cu tot sufletul, și pre cele ce vor să fie așteaptă.

De va fi fiind cineva carele fără de primejdii, și fără de luptări, și fără de ispite de Dumnezeu s'a apropiat, urmează lui! Buna-îndrăznire a inimii și defăimarea primejdiilor din una dintru aceste două pricini se face: sau din învârtoșarea inimii, sau din multa credință cea către Dumnezeu. Și învârtoșării inimii îi urmează mândria; iară credinței, smerita-cugetare. Nu poate omul a câștiga nădejde către Dumnezeu, de nu săvârșește mai întâi voia Lui cu amărunțime. Că nădejdea cea către Dumnezeu și bărbăția inimii din mărturia conștiinței se nasc, și prin adevărata mărturie a cugetului nostru pre încrederea în Dumnezeu o avem. Iar mărturia cugetului stă întru a nu fi osândit omul de conștiința sa, cum că nu a purtat grijă de ceva din ceea ce era datoriu să facă după putința lui. «Că de nu ne osândește inima noastră, îndrăzneală avem către Dumnezeu» (1 In. 3: 21). Deci îndrăzneala vine din isprăvile vârtuților și din conștiința cea bună. Amarnic lucru este a robi trupului. Și cel ce măcar și puțin simte pre nădejdea cea către Dumnezeu, nu se mai pleacă silniciei de a sluji asprului cestuia stăpân, trupului celui pământesc și stricăcios.

Tăcerea de-a pururea și păzirea liniștii dintru aceste trei pricini întru oarecarele se fac: ori pentru slava oamenilor, ori pentru fierbintețea râvnă întru vârtute, ori căci oarecarea dumnezeiască voroavă are cineva înlăuntru și cugetul lui tras este către dânsa. Însă de nu are cineva pre vreuna dintru cele două de pre urmă, negreșit cu boala cea dintâi boalește. Vârtutea nu este arătarea lucrurilor celor multe și felurite ce prin trup se săvârșesc, ci inima cea preaînțeleaptă întru nădejdea ei și carea împreunează pre scopul cel drept cu lucrurile cele după Dumnezeu. Că adeseori cugetul poate fără de fapte trupești a săvârși binele, dară trupul fără de înțelepciunea ini-

mii nu poate a se folosi, orice ar lucra.¹ Însă când omul lui Dumnezeu află prilej de a face binele nu suferă să nu-și arate dragostea de Dumnezeu prin osteneala lucrărilor sale. Rânduiala cea dintâi totdeauna sporește, iar cea de-a doua adeseori sporește, uneori însă nu. Și să nu socotești că mic lucru este ca cineva de pricinile patimilor departe să se țină totdeauna. Iar Dumnezeului nostru fie slava în veci. Amin.

C U V Â N T U L 4 1

Pentru pornirea trupului

ornirea mădulărilor celor de jos ale trupului carea cumplită se face fără de gânduri, sau mai vârtos dulceața cea necuvioasă ce se pornește cu înfocare mai dinjos de buric și întru turbare trage pre suflet fără de voie, negreșit din săturarea pântecelui izvorăște în trup.² Și armă tare și nebiruită socotește a fi, întru luptarea aceasta, depărtarea de tot ceea ce zădărește și de vederea femeilor, că nici împotrivnicul poate a lucra întru noi cele ce lucrează firea prin puterea ei. Căci să nu socotești că firea uită cândva pre cele întru dânsa firește semănate de Dumnezeu spre nașterea de prunci și spre încercarea celor ce sânt întru luptarea ceasta. Însă depărtarea de lucrurile dorite omoară toată pofta întru mădulările noastre și pricinuieste uitare și pierdere a pomenirii³ ei.

---

¹ Siriacă: *Fiindcă adeseori când lucrurile nu susțin praxis-ul, cugetul poate să facă aceasta, și chiar fără de dânsule poate avea folos.* Greaca încearcă să interpreteze această frază mai curând obscură. (N. ed. amer.)

² Gr.: *... fără de gânduri ale dulceții cēii necuvioase, ce se pornește cu înfocare și trage pre suflet întru ticăloșie fără de voie, neîndoielnic din săturarea pântecelui este. Dară lipsind această pricină, cunoaște cum că întru însuși trupul izvorăște patima.* Manuscrisele grecești au mai multe variante pentru ultima propoziție. (N. ed. amer.)

³ Acest cuvânt s'a pierdut în greacă. (N. ed. amer.)

Altele sânt gândurile lucrurilor celor departe aflate, carile trec simplu prin cuget, și mișcare mică și nedeslușită înlăuntru pricinuiesc; și altele sânt gândurile cele ce prin vederea fără de uitare a vreunui lucru materialnic cufundă pre cuget, și prin apropierea lui pornesc patimile, carile hrănesc pofta în om precum untul-de-lemn hrănește flacăra candelii, carea [pofță] iarăși aprinde o patimă ce abia licărea și era aproape stinsă și turbură pre noianul trupului prin mișcarea corabiei cugetului. Iară fireasca mișcare aceasta (ce locuiește întru noi pentru singură nașterea de prunci), fără vreo adăugire din afară nu poate a turbura voirea din limpedea curăție, nici a clăti întreaga-cugetare, căci nu au dat Dumnezeu putere firii a birui pre voirea cea bună a omului de a năzui către Dânsul. Ci când cineva este stârmit ori de mânie, ori de pofță, nu vreo putere firească îl silește a ieși din hotarele firii sale și a se da înapoi de la cele cuvenite lui, ci adăugirea pre carea o facem firii prin mijlocirea voinii. Că Dumnezeu toate câte au făcut, frumos și cu măsură au făcut. Și câtă vreme măsură în lucrurile cele firești drept se păzește întru noi, zădărrările firii nu pot a ne sili să ieșim din calea ||rânduinelor lui Dumnezeu, ca și cum ne-am purta de puhoiul apelor||. Ci doar cu îmboldiri bine rânduite și blânde este stârmit trupul, numai cât să știm că este în noi patima cea firească, iar nu ca să ne gâdilească și să ne turbure, încât să ne împiedece din călătoria întregii-cugetări, nici iarăși ca să întunece cugetul cu iuțime, și din pacc spre mânie să îl pornească. Dar dacă noi cu lăcomie poftim cândva lucrurile simțirilor (prin carile și iuțimea se obicinuieste a-și priimi răbufnirea cea protivnică firii), fie mâncare, fie băutură, fie covârșitoare cățățime¹, fie apropiere de femei și privire la ele sau la chipuri plăcute, fie vorbiri despre dânsle (dintru carile văpaia poștei se aprinde și saltă în trup), atunci blândețea firii noastre întru sălbăticie schimbăm: sau pentru mulțimea umeziciunilor [din sângiuri], sau pentru vederile cele de multe feluri ale lucrurilor.

Uneori pornirea mădulărilor noastre vine și din îngăduința [lui Dumnezeu]², pentru părerea de sine, însă această pornire nu este pre-

¹ „Covârșitoare cățățime”: cantitate exagerat de mare. (N. tr.)

² Sîriaca poate însemna și *din părăsirea [de către Dumnezeu]*. (N. ed. amer.)

cum cea dintâi; căci pre unele ca acelea le numim războaie ale slobozeniei, fiind calea de obște a firii. Dară pre războiul cel din îngăduința [lui Dumnezeu], cel ce vine asupra noastră din pricina părerii de sine, îl putem recunoaște atunci când, petrecând mulți ani în rugăciune și în osteneli, ni se pare că am făcut oarece ispravă; că atunci sloboziți sântem spre luptare, ca să deprindem smerenia. Iară celelalte războaie, carile întrec puterea noastră și nu vin din pricina aceasta, din trândăvia noastră se fac. Căci când, prin lăcomia pânteceleui, adăugăm firii noastre ceva dintru ceste simțite, de-acum ea nu se mai pleacă a-și păzi rânduiala de la zidirea sa cea dintâi. Căci cela ce a lepădat de bunăvoie necazurile¹ și neieșirea [din chilie], silit este fără de voie a iubi păcatul; că fără de acestea două nu putem a ne despărți de măguliturile cugetării noastre: că acestea se împuținează precât se înmulțesc durerile. Fiindcă necazurile și primejdiile ucid dezmiardarea cea dulce a patimilor, iară odihna² le hrănește și le crește.

Deci arătat am cunoscut cum că Dumnezeu și îngerii Lui întru nevoi se bucură, iară diavolul și lucrătorii lui, întru desfătare, îndulcire și odihna trupului. Și dacă prin necazuri și prin strâmtorări se săvârșesc poruncile lui Dumnezeu, iar noi pre acestea le defăimăm, vădit este că, pentru iubirea patimilor ce se nasc din odihna și din dulcele trupului, pre Însuși Cea ce ne-au poruncit aceste porunci ne măiestrim a-L defăima. Și zădărnici pricina vârtuții, adică strâmtorarea și necazul, și, dupre măsura odihnei pre carea am dobândit-o, facem loc patimilor în noi. Căci în trupul strâmtorat nu pot gândurile a se împrăstia spre cele deșarte; și când cineva suferă cu bucurie ostenelile și necazurile, poate cu tărie a înfrâna și gândurile, căci înseși gândurile sale încetează întru osteneli. Și când omul își aduce aminte de păcatele sale cele dintâi, și pedepsește pre sineși³, atunci și Dumnezeu poartă grijă ca să îl odihnească, căci se bucură Domnul că el singur și-a dat certarea pentru ieșirea afară din calea lui Dumnezeu; iar aceasta semn este al

¹ Unele manuscrise grecești au *necazurile nevoinței pustnicești*. (N. ed. amer.)

² Gr. ὀνόπανσις. Cuvântul mai înseamnă *tihnă, înlesnire, confort, relaxare*. (N. ed. amer.)

³ Textul siriac tipărit adaugă: *cu necazuri*. (N. ed. amer.)

adevăratei căi de pocăință. Și cu cât mai mult silește omul pre sufletul său, pre atâta se înmulțește de la Dumnezeu cinstea lui. Și toată bucuria ce nu își are pricina în vârtute, îndată ridică porniri ale poftelor în cel ce s'a împărțait de dânsa; ci bagă de seamă că aceasta am zis-o pentru orișicarea dorință pătimașă, iar nu ||numai|| pentru dorința cea sădită în fire. Iară Dumnezeului nostru fie slava în vecii vecilor. Amin.

C U V Â N T U L 4 2

Pentru chipul ispitelor celor de multe feluri; și câtă dulceață au ispitele cele ce pentru adevăr se întâmplă și sânt suferite; și pentru treptele și rânduielele întru carile călătorește omul cel înțelept

ârtuțile se moștenesc unele pre altele, ca să nu fie calea vârtuții urăcioasă și grea, și pentru ca, duple rânduială săvârșindu-se una dintr'alta, ușoare să se facă, și astfel să iubească omul greutatea suferită pentru vârtute ca pre însuși binele. Că nimenea poate să câștige adevărată neagoniseală, de nu se va hotărî întru sineși a suferi necazurile¹ cu bucurie. Și nimenea poate a suferi necazurile², fără numai cela ce crede că este un lucru mai înalt decât odihna trupească, pre care-l va priimi ca răsplată pentru necazurile de carile s'a gătit a se împărțai. Deci întru tot omul ce s'a gătit spre neagoniseală trebuie mai întâi să se fi stârnit dragostea necazurilor, și numai atunci îi vine gândul ca să nu-și agonisească nimic din cele ale lumii cesteia. Și tot cela ce se apropie de necaz, este întâi întărit prin credință, și atunci se apropie de necazuri. Cel ce se lipsește de lucrurile materialnice, dar nu s'a lipsit de lucrarea simțirilor (zic adică a vederii și a auzirii), îndoită scârbă și-a pricinuit, și îndoit se va ticăloși și se va necăji.

---

¹ Gr.: *ispitele*. (N. ed. amer.)

² Ibid.

Iară mai vârtos, ce folos este a se lipsi de lucrurile cele simțite, și de dânsese prin simțiri a se îndulci? Că aceeași pătimește din patimile cele pricinuite de dânsese, carea pătimea mai nainte prin făptuire, căci pomenirea obicinuinței cu lucrurile cele simțite nu s'a șters din cugetul lui. Căci dacă nălucirile lucrurilor în minte, fără de înseși lucrurile, chinuire dau omului, ce vom zice când ele se află împrejurul nostru și aproape de noi? Drept aceea, bună este depărtarea în singurătate, căci foarte ajută! Că pre gânduri cu vitejie le amuțește, și dă puterea de a îndura, și răbdare mare învață pre om întru scârbele cele ce negreșit trebuie să vie asupra lui.

Nu căuta a priimi sfat de la cineva carele nu este întru viețuirea ta, măcar și foarte înțelept de ar fi. Ci mai vârtos încredințează gândul tău celui neînvățat, carele are cercarea¹ lucrurilor [liniștirii], decât cuvântărețului filosof carele vorbește din prepúsurile minții sale, fără să aibă cercarea lucrurilor. Și ce este cercarea? Cercarea nu este ceea ce câștigă cineva atunci când se apropie și iscodește lucrurile (căci nezăbovind întru dânsese, cunoaștere adevărată a lor nu dobândește), ci atunci când, prin ispitire, folosul și paguba lor cu limpezime simte. Că de multe ori se arată un lucru pagubă având, dară înlăuntru îl afli cu totul plin de folos. Și întru aceștia chip înțelege și cea împrotivnică acesteia: adică de multe ori se arată un lucru folos având, dară înlăuntru este plin de multă pagubă. Pentru aceea mulți oameni află pagubă din lucrurile cele ce se arată folositoare, iar mărturia cunoașterii lor nu este adevărată. Deci pre acela sfătuitoriu să-l aibi, carele știe să încerce cu răbdare lucrurile ce au trebuință de dreaptă socoteală. Pentru aceasta nu fieștecăre poate să dea sfat vrednic de crezare, fără numai cela ce mai întâi pre sineși bine a cârmuit, carele are cunoaștere agonisită din cercare întru toate lucrurile, și carele nu are iubire de sine și nu se teme de clevetiri.²

Când afli pace neschimbată în calea ta, atunci să te temi: căci departe stai de cărarea cea dumnezeiască pre carea calcă osteni-

¹ Experiența. (N. tr.)

² Gr.: *fără numai cela ce mai întâi bine a cârmuit slobozenia sa, și nu se teme de prihăniri și de clevetiri.* (N. ed. amer.)

cioasele picioare ale sfinților. Căci câtă vreme călătorești pre calea cetății Împărăției și de cetatea lui Dumnezeu te apropii, acesta îți va fi semnul: tăria ispitelor ce te întâmpină. Și precât te apropii și înainte-sporești, pre atâta ispitele se înmulțesc asupra ta. Deci când simți în sufletul tău felurite și mai tari ispite în calea ta, cunoaște cum că în vremile acelea cu adevărat a priimit sufletul tău altă mai înaltă treaptă întru ascuns, și s'a adăugat lui har întru așezarea întru carea se afla; că duple mărimea harului, duple atâta și întru necazul ispitelor aduce Dumnezeu pre suflet. Însă nu înțelege pre acestea a fi ispitele cele lumești, ce se fac unora pentru ca să înfrâneze răutatea și faptele lor cele arătate, nici turburările cele trupești, ci ispitele ce se potrivesc monahilor ce petrec întru liniștire, pre carile mai pre urmă le vom osebi. Iară de ar avea sufletul neputință, și nu este destoinic către ispitele cele mari, și cere ca să nu intre întru dânsule, și îl aude Dumnezeu, cunoaște luminos cum că duple cât nu este destoinic către ispitele cele mari, pre atâta și către darurile cele mari nu este destoinic. Și precum oprită s'a făcut de la dânsul năvălirea ispitelor celor mari, așa oprite se fac de la dânsul și darurile cele mari. Că nu dă Dumnezeu dar mare fără de mare ispită. Că Dumnezeu, întru înțelepciunea Lui, pre carea nu o cuprind cei făuriți de Dânsul, duple măsura ispitelor a rânduit și darurile. Deci din necazurile cele grele, ce se întâmplă ție din purtarea de grijă a lui Dumnezeu, poți să pricepi câtă cinste a priimit sufletul tău de la măreția Lui. Căci duple cum este necazul, așa și mângâierea.

Întrebare: Deci întâi este ispita, și apoi darul, ori întâi darul, și în urma lui ispita?

Răspuns: Nu vine ispita, de nu întâi va priimi sufletul întru ascuns mărime mai presus de măsura pre carea a priimit-o întâi, și Duhul harului. Și dă mărturie pentru aceasta ispita Domnului, asemenea și ispitele apostolilor, că nu au fost sloboziți a intra întru ispite până când nu au priimit pre Mângâietoriul. Că se cuvine celor ce se împărtășesc cu cele bune să sufere și ispitele acestora, fiindcă necazul lor este amestecat cu binele, căci așa au plăcut înțeleptului Dumnezeu a face întru toate. Și de este așa, adică harul mai nainte de ispită, însă cu adevărat simțirca ispitelor vine mai nainte de sim-

țirea harului, pentru încercarea slobozeniei; că niciodată vine harul în om mai înainte de gustarea ispitelor. Deci, întru însuși lucrul¹, harul vine mai înainte, dar zăbovește [a se arăta] întru simțire. În vremea ispitelor acestora se cade nouă a avea întru noi două lucruri protivnice unul altuia și carile întru nimic se aseamănă. Iară acestea sânt bucuria și frica. Bucuria, căci în calea cea călcată de sfinți, iară mai vârtos de Cela Ce dă viață tuturor, ne-am aflat umblând; și aceasta ni se vedește când cu dreaptă socotință cercetăm ispitele. Iar frică datori sântem a avea, căci poate din pricina mândriei ne ispitim întru acestea. Însă cei smerit-cugetători se înțelepțesc de la har ca să poată a osebi acestea toate și a cunoaște carea ispită este rodul mândriei, și carea este din lovirile pricinuite de dumnezeiasca dragoste. Că osebite sânt ispitele ce vin din lucrarea cea cu sârguință, din luptă și din sporirea în bine, de ispitele ce vin din slobozirea spre pedepsire, pentru mândria inimii.

Ispitele prietenilor lui Dumnezeu, carii sânt cei smerit-cugetători

Ispitele cele ce de la toiagul cel părintesc² spre sporirea și creșterea sufletului se fac, și întru carile el se iscusește, sânt acestea: lenevirea, povara cea de la trup, slăbănogirea mădulărilor, negrijania, turburarea cugetului, durerile trupului³, pierderea vremelnică a nădejzii, întunecarea gândurilor, lipsirea ajutoriului omenesc, lipsa celor trebuincioase trupului, și altele asemenea lor. Din ispitele acestea câștigă omul suflet însingurat și neajutorit, și inimă omorâtă și plină de smerenie, și dintru aceasta se ispitește a veni spre dorirea Celui ce l-au zidit. Însă dumnezeiasca purtare de grijă iconomisește acestea după puterea și după trebuințele celor ce le priimesc. În ele sânt amestecate atât mângâierea cât și necazurile, lumina și

---

¹ Gr. *în minte*. Cuvintele siriace *realitate (însuși-lucrul)* și *minte* sânt foarte asemănătoare. (N. ed. amer.)

² Textul grecesc tipărit are *duhovnicesc*. (N. ed. amer.)

³ Aceasta e varianta din manuscrisele grecești și din siriacă. Textul grecesc tipărit are *bănuiala îmbolnăvirii trupului*. (N. ed. amer.)

întunecul, războaiele și sprijinirile. Și, în scurt a zice, strămtorarea și lărgimea. Acesta este semnul sporirii ajutorului lui Dumnezeu.¹

Ispitele vrăjmașilor lui Dumnezeu, carii sânt cei mândri

Dară ispitele cele ce se fac din slobozirea lui Dumnezeu asupra celor ce sânt fără de rușine, și se înalță întru cugetele lor înaintea bunătății lui Dumnezeu, și nedreptățesc bunătatea lui Dumnezeu întru mândria lor, sânt acestea: ispitele cele arătate ale dracilor, carile și covârșesc hotarul puterii sufletului omenesc; lipsirea puterilor înțelepciunii pre carea o au oamenii; simțirea pătrunzătoare a gândului curviei, celei slobozite asupra lor spre smerirea semețirii lor; grabnica mâniere; dorința de a-și face voia; pricirea în cuvinte; cearta; inima defăimătoare; desăvârșita rătăcire a minții; hula asupra numelui lui Dumnezeu; înțelegeri nebune, cu totul vrednice de răs, iară mai vârtos de plâns; a fi defăimați de toți oamenii și a pierde cinstirea lor; a se face de rușine și de ocară de către draci, prin multe chipuri, întru ascuns și la arătare; dorința de a se amesteca cu lumea și împreună a petrece cu dânsa; a grăi și a se purta nebunește totdeauna; pururea a afla sieși ceva nou prin mincinoasă prorocie; a făgădui multe lucruri aflate mai presus de puterea sa. Acestea sânt ispitele sufletului.

Iar ispitele cele trupești ce vin asupra lor sânt: întâmplări dure-roase, pururea petrecătoare, întortocheate și cu anevoie de dezlegat; neconținute întâlniri cu oameni răi și fără de Dumnezeu; a cădea în mâinile oamenilor celor ce fac necazuri; de năprasnă a fi cuprinsă inima lor de spaimă (și pururea fără de pricină); a pătimi de multe ori grele poticniri de pietre și căderi din locuri înalte, și altele asemenea acestora, ce pricinuiesc zdrobirea trupului; și în sfârșit, desăvârșita lipsire a inimii de încrederea în purtarea de grijă a lui Dum-

---

¹ Multe manuscrise grecești și textul grecesc tipărit au: *semnul sporirii omului prin ajutorul lui Dumnezeu*. (N. ed. amer.)

nezeu și de nădejdea credinței sale¹. Și în scurt a zice, câte sânt cu neputință și mai presus de puterea lor se aduc asupra acestor oameni și asupra celor ce locuiesc împreună cu dânșii. Acestea toate câte le-am înșiruit și numărat țin de ispitele mândriei.

Începutul acestor ispite se arată în om când începe a se socoti înțelept întru ochii săi; și după măsura priimirii gândurilor mândriei trece prin toate relele acestea. Deci din chipurile ispitelor tale poți pricepe subțirătatea căilor cugetului tău. Dar dacă vezi că ai vreunele din ispitele acestea amestecate cu ispitele cele mai nainte zise², cunoaște cum că după cât ai dintru acestea, după atâta mândria s'a năpustit asupra ta.

Pentru răbdare

Ascultă iarăși și alt chip. Toate protivniciile și necazurile ce nu sânt însoțite de răbdare, îndoit chin au. Că răbdarea omului izgonește necazul, iar împușinarea sufletului maică este a chinuirii. Răbdarea este maică a mângâierii, și putere oarecarea, ce are fire a se naște din lărgimea inimii. Pre carea putere cu anevoie o află omul întru scârbele lui fără darul lui Dumnezeu, carele din înflăcărata urmărire a rugăciunii și din vărsarea lacrărilor se priimește.

Pentru împușinarea sufletului

Când voiește Dumnezeu a supune pre om la mai mari necazuri, îl lasă să cadă în mâinile împușinării de suflet. Aceasta naște întru dânșul putere tare a negrijaniei³, întru carea gustă sugrumarea sufletului. Aceasta este gustare a gheennei. Și dintru aceasta se aduce asupra-i duhul rătăcirii (dintru care izvorăsc zeci de mii de ispite), turburarea, mânia, hula, cârtirea și jelirea soartei sale, gândurile cele

¹ Gr. *lipsirea lucrurilor ce sprijină inima, prin puterea lui Dumnezeu și prin nădejdea credinței lor.* (N. ed. amer.)

² Adică ispitele celor smerit-cugetători. (N. ed. amer.)

³ Gr. ἀκηδία. (N. tr.)

stricate, umblarea din loc în loc, și cele asemenea acestora. Iar de ai întreba carea este pricina acestora, zic ție că tu însuși¹, că nu te-ai grijit a căuta doftoria lor. Că doftoria tuturor acestora una este, și într'însa, în însăși mâna ei, îndată află omul mângâiere pentru sufletul său. Și carea este aceasta? Smerita-cugetare a inimii. Și fără de dânsa nimenea poate surpa gardul răutăților acestora, ci mai vârtos le află împuternicindu-se asupra lui.

Nu te mânia asupra mea, căci adevărul îți zic. Niciodată ai căutat smerita-cugetare cu tot sufletul tău. Iară de voiești, intră în latrea ei, și vei vedea cum îți risipește răutatea. Că după măsura smeritei-cugetării tale ți se dă și răbdare întru necazurile tale; și după răbdarea ta, se ușurează povara scârbelor tale, și mângâiere vei dobândi; și după mângâierea ta, sporește dragostea ta către Dumnezeu; și după dragostea ta, se mărește bucuria ta întru Duhul Sfânt. Iară de la cei ce întru adevăr sânt fii, Părintele nostru Cel îndurat, când bine va voi «a face istovul ispitelor lor»², nu cu luare le ia ispitele, ci răbdare dă fiilor Săi întru ispitele lor. Și toate bunătățile acestea se dau în mâna răbdării lor, spre desăvârșirea sufletelor lor. Ci învrednicească și pre noi Hristos Dumnezeu nostru, cu harul Său, a fi suferitori întru cele rele cu mulțămitoare inimă, pentru dragostea Lui. Amin.

---

¹ Gr. *tu și nepurtarea ta de grijă*. Altă variantă: *nepurtarea ta de grijă*. (N. ed. amer.)

² 1 Cor. 10: 13.

C U V Â N T U L 4 3

Pentru tâlcuirea chipurilor vârtuții: carea este tăria fieștecăreia dintr'însele, și carea este osebirea fieștecăreia

iețuirea¹ trupului întru liniștire curățește pre trup de materia [cea necurată] dintr'însul. Dară viețuirea cugetului² smereste pre suflet, și îl străcură de cugetările cele groase carile pier, și îl trage din starea în carea gândurile sânt cuprinse de împătımire, către starea unde ele sânt mișcate de dumnezeiasca sa vedenie³. Iar această dumnezeiască vedenie îl apropie de despuierea minții carea se cheamă vedenie (*theoria*) nematerialnică. Și aceasta este viețuirea cea duhovnicească. Că aceasta ridică cugetul dintru ceste pământești, și îl apropie de întâia vedenie (*theoria*) a duhului, și lui Dumnezeu îl înfățișează prin dumnezeiasca vedenie a slavei dintâi celei nepovestite (carea este o mișcare a noimelor măreției firii Lui), și îl desparte de lumea ceasta și de simțirea ei. Și prin aceasta desăvârșit ne încredințăm de nădejdea cea gătită nouă⁴, deplină adevărire a rânduieții sale având. Și aceasta este «înduplecarea» de carea Apostolul a zis⁵, adică dumnezeiasca adevărire cu carea mintea în chip înțelegătoriu se veselește întru nădejdea cea făgăduită nouă. Iară ce sânt acestea, și cum fieștecarea dintru acestea este, ascultă.

Viețuirea trupească cea duple Dumnezeu se cheamă osteneți trupești, ce se fac spre curățirea trupului întru făptuirea vârtuții prin lucruri arătate, prin carile se strecură necurățenia trupului. Iară viețuirea cugetului⁶ este lucrul inimii ce se face fără contenire întru

¹ Gr. *vârtutea*. (N. ed. amer.)

² Gr. *vârtutea cugetului*. (N. ed. amer.)

³ Gr. *...ca să nu cugete întru acestea cu împătımire, ci mai vârtos să se miște întru dumnezeiasca sa vedenie*. (N. ed. amer.)

⁴ Cf. Col. 1: 5.

⁵ Gal. 5: 8.

⁶ Gr. *ή πολιτεία της διανοίας*. (N. ed. amer.)

grija judecării, adică a dreptății lui Dumnezeu și a judecăților Lui¹; rugăciunea cea neîncetată a inimii; gândul la pronia și purtarea de grijă a lui Dumnezeu, carea în lumea ceasta lucrează, și osebit, și de obște totdeauna; și păzirea de patimile cele ascunse, ca să nu în-tâmpini pre vreuna dintr'însele în laturea cea ascunsă și duhovnicească. Acest lucru al inimii se cheamă viețuire a cugetului. Prin lucrul acestei viețuiri, care se cheamă și dreaptă făptuire a sufletului, se subțiază inima și se desparte de părtășia vieții celei pieritoare și protivnice firii. Dintru această subțiere și despărțire ea începe a fi mișcată în toată vremea de o înțelegere a celor simțitoare² ce au fost zidite spre trebuința și creșterea trupului și prin a căror slujire se dă putere celor patru stihii aflate în trup.

Dar viețuirea cea duhovnicească este lucrare osebită de simțiri³. Și aceasta este viețuirea de carea au scris Părinții, cum că atunci când mințile sfinților primesc vedenia (*theoria*) cea ipostatnică, se înlătură până și grosimea trupului, și de-acî înainte vedenia (*theoria*) lor se face înțelegătoare. Căci „vedenie ipostatnică” se numește starea de zidire a firii celei dintâi [a omului].⁴ Și dintru această vedenie ipostatnică cu lesnire se pornește și se înalță omul către ceea ce se cheamă cunoașterea cea întru unime⁵, carea este, mai limpede zicând, minunarea de Dumnezeu. Aceasta este starea măreței viețuiri ce va să fie⁶, carea se

¹ Siriacă: *adică a marii Judecări ce va să fie.* (N. ed. amer.)

² Gr.: *începe uneori a se porni a înțelege întru vedenia (theoria) celor simțitoare.* (N. ed. amer.)

³ Sau *fără de simțiri.* (N. ed. amer.)

⁴ Aceasta pare să însemne că *vedenia ipostatnică* este acea vedenie pe care firea omenească o avea în starea sa primordială, adică înainte de cădere. Vezi și Cuvântul 3, p. 109, nota 1, despre *limpedea curăție.* (N. ed. amer.)

⁵ Siriaca are *cunoaștere singurățită* sau *unitară*, ceea ce este traducerea unui termen grecesc ce înseamnă *cunoaștere unitară*. Când cuvântul *singurățită* a fost retradus în greacă, s'a preluat sensul de 'viețuire singuratică', astfel că în greacă avem *cunoașterea petrecerii celei singuraticice*. Eroarea poate proveni și de la copişti. Folosirea cuvântului *μονοδική* pentru *singurățită* indică faptul că traducerea inițială era corectă, fiind apoi coruptă de către copişti. (N. ed. amer.)

⁶ Aceasta este versiunea siriacă. Greaca are: *Aceasta este starea cea măreață a bunătăților ce vor să fie.* (N. ed. amer.)

dă întru slobozenia vieții celei fără de moarte, întru petrecerea cea după înviere. Că acolo nu mai conținește vreodată firea omenească dintru copleșitoarea sa uimire față de Dumnezeu, nemaicuketând defel la cele zidite. Că de ar fi fost ceva asemenea cu Dumnezeu, mintea s'ar fi mișcat și spre aceea, uneori fiind în Dumnezeu, iară alteori întru aceea. Dară de vreme ce toată frumusețea lucrurilor ce vor fi întru înnoirea cea viitoare este mai prejos de frumusețea Lui, cum poate mintea a ieși din frumusețea lui Dumnezeu prin [puterea] dumnezeieștii sale vedenii? Ce dar? Oare murirea îl mârșește pre acel om? Oare în-greuirea trupului? Oare aducerea aminte de ai săi? Oare trebuința firii? Oare năpastele? Oare protivniciile? Sau răspândirea gândurilor fără cunoștință? Sau nedesăvârșirea firii? Sau mișcarea stihiiilor împrejur? Sau venirea cuiva fără de veste? Sau negrijania? Sau truda cea istovitoare a trupului? Nicidecum. Ci măcar că toate cele zise se întâmplă în lume, însă în vremea când se ridică acoperemântul patimilor de pre ochii cugetului său și întrezărește omul slava aceea, îndată se înalță mintea lui întru copleșirea uimirii. Și de nu ar fi pus Dumnezeu hotar în viața ceasta unor minuni ca acestea, cât se cuvine a zăbovi întru dănsule, și de ar fi fost îngăduite omului întru toată viața lui, nu ar mai fi ieșit vreodată dintru dumnezeiasca vedenie a lor¹. Cu cât mai vârtos acolo, unde toate cele mai înainte zise nu sânt (că vârtutea aceea este fără hotar), și aievea și în chip ipostatnic vom fi înlăuntru în curțile Împăratului, de ne vom învrednici prin viețuirea noastră!

Cum dar poate cugetul iarăși a ieși și a se depărta din acea minunată și dumnezeiască vedenie², și a cădea întru alte lucruri? Vai nouă! Că nu cunoaștem nici sufletele noastre, nici întru carea petrecere am fost chemați; iar viața aceasta a neputinței, și starea cea dobitocească, și necazurile lumii, și însăși lumea ceasta și răutățile și odihnele ei le socotim cum că sânt ceva!

Rugă- Ci, o, Hristoase, Cel singur puternic, fericit este căruia **ciune.** sprijinirea lui este de la Tine; suișuri în inima sa a pus!³ Tu,

¹ Siriacă: *nu ar mai fi ieșit vreodată de acolo.* (N. ed. amer.)

² Siriacă: *din vedenia minunilor lui Dumnezeu.* (N. ed. amer.)

³ Ps. 83: 6.

Doamne, întoarce fețele noastre din lume, cu dorirea Ta, ca să o vedem așa cum este, și să nu mai credem umbrei ca adevărului. Și înnoiți făcându-ne, Doamne, înnoiește și dă în cugetul nostru sânguință mai înainte de moarte, ca în ceasul ieșirii noastre să cunoaștem pentru ce a fost intrarea noastră în lumea ceasta și ieșirea dintr'însa. Și astfel, săvârșind lucrul la carele chemați am fost de voia Ta în viața ceasta întâi, să nădăjduim și după aceea, cu cuget plin de încredere, a priimi cele mari, pre carile, după făgăduința Scripturilor, le-a gătit dragostea Ta într-o doua, nouă zidire¹, a căror pomenire într-o credința tainelor Tale se păzește.

Pentru curățirea trupului, a sufletului și a minții

Curățirea trupului este curioșie lipsită de înținăciunea trupului. Curățirea sufletului este slobozenie de patimile cele ascunse adunate în cugetare. Dară curățirea minții se face prin descoperirea tainelor. Că se curățește de toate cele ce cad sub simțire din pricina grosimii lor. Și copiii cei mici neprihăniți sânt cu trupul și nepătimiși cu sufletul, și nimenea îi numește pre dânșii curați cu mintea. Căci curăția minții este desăvârșire prin petrecerea într-o vedeniile cele cerești, când mintea este mișcată fără de simțiri de către puterile duhovnicești ale lumilor celor de sus ce au minuni fără de număr. Acele ființe sânt osebite prin viețuirea lor, însă unite² în slujirea lor cea nevăzută ce cuprinde mișcarea dumnezeieștilor descoperiri ce nu conțin a se schimba în toată vremea.³ Înșuși Dumnezeu nostru să ne învrednicească pururea a vedea pre Dânsul într-o despuierea minții noastre, și după acestea, fără de mijlocire, în vecii vecilor. Lui se cuvina slava. Amin.

¹ Vezi 1 Cor. 2: 8.

² Un alt manuscris are: și subțiri. (N. ed. amer.)

³ Ultima propoziție este redată după siriacă, greaca fiind destul de neclară, deși probabil apropiată ca sens de siriacă. Greaca interpretează cuvântul siriacă mișcare drept înțelegere. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 4 4

Trimitere a celui întru sfinți Părintelui nostru Isaac Sirul, scrisă către oarecarele frate ce iubea liniștirea, pentru cum că diavolul, pre cei ce întru lucrarea liniștirii neconținut se străduiesc, meșteșugeste a-i face să înceteze de la neconținutul lor liniștire prin iubirea către vreo rudenie sau către oamenii cei de cinste; și cum că se cuvine sihastrului a defăima toate lucrurile pentru cunoașterea lui Dumnezeu carea întru liniștire se află, precum la Părinții noștri cei din vechime s'a arătat

entru că știi cum că iubești liniștea, bunule frate, și diavolul, cunoscând voia cugetului tău, întru multe te împleticește cu pricină a săvârșirii binelui, până ce te va abate cu totul și te va împiedeca de la vârtutea¹ cea cuprinzătoare de multe chipuri ale bunătăților, grijitu-m'am a sprijini dorul tău cel bun cu un cuvânt de folos, ca un mădulariu pre cel împreună-înjugat cu dânsul. Pentru aceasta deci grijitu-m'am a așterne câte ceva din cele ce de la bărbații cei înțelepți întru vârtute, și din Scripturi, și de la Părinți, și din cercare am agonisit. Că de nu va defăima omul cinstirile și necinstirile, și de nu va suferi pentru liniște ocară, și batjocorire, și pagubă, și până și bătăi, și de nu se va face cu totul de răs, și de nu se va socoti nebun și scrântit la minte de către cei ce îl văd, nu poate rămâne întru scopul² cel bun al liniștirii. Căci dacă numai o dată va deschide omul ușa pricinilor, nu se mai astâmpără diavolul aducându-i oameni cu fieștece prilej, și neconținute și nenumărate întâlniri. Pentru aceasta, frate, de iubești viețuirea adevăratei liniștiri ce nu cunoaște abatere, oprire sau curmare a călătoriei sale (întru carea au biruit cei dedemult), putea-vei săvârși dorința ta cea lăudată asemănându-te Părinților tăi și păstrând în cugetul tău istorisirile vieților lor. Că aceia dintre dâșii carii au iubit liniștea cea desăvârșită nu s'au grijit a întări dragostea celor de aproape ai lor, nici au căutat a se lăți pre

¹ Adică liniștirea. (N. ed. amer.)

² Sîriacă: *lucrurile cele bune*. (N. ed. amer.)

sineși pentru odihna lor, nici s'au rușinat a fugi de însoțirea cu cei socotiți a fi de cinste.

Și așa călătoreau aceștia, iar cei înțelepți și cunoscători nu îi judecau că defaimă pre frații lor, sau îi trec cu vederea, sau sânt nepăsători, sau lipsiți de dreaptă socoteală. Aceasta a zis și oarecarele dintre aceștia, spre apărarea oricui cinstește liniștirea și depărtarea, mai vârtos decât însoțirea cu oamenii. «Omul», zice, «carele cunoaște din cercare dulceața liniștirii în chilia sa, nu ca defăimând pre aproapele fuge de întâlnirea lui, ci pentru rodul pre care îl culege din liniștire». Cum de fugea Avva Arsenie, și nu îl odihnea a se întâlni cu cineva? Iar Avva Theodor, măcar că se întâlnea cu oamenii, dar ca o sabie era întâlnirea lui, și nici binețe dădea cuiva când îl aflau afară de chilia sa.¹ Iar Avva Arsenie nici pre cei ce veneau către dânsul pentru închinăciune nu îi priimea. Că, întru o vreme, oarecarele din Părinți s'a dus să văză pre Avva Arsenie, și a deschis Bătrânul, părându-i-se că este slujitoriul său. Dar când l-a văzut cine este, s'a aruncat pre fața sa, și mult rugat fiind de acela să se scoale, și numai să se blagoslovească de la dânsul și să se ducă, s'a lepădat sfântul, zicând: Nu mă voi scula până când te vei duce.² Și aceasta o făcea fericitul ca nu cumva, întinzând o dată mâna oamenilor, iarăși să se întoarcă către dânsul.

Ci ia seama la urmarea cuvântului, ca nu cumva să zici că poate pentru preamicimea lui a defăimat Avva Arsenie pre acela (asemenea și pre alții), dară cu altul se arăta părtinitoriu, pentru cinstirea pre carea o avea acela. Căci deopotrivă fugea de toți, și de cei mici, și de cei mari. Numai un lucru avea înaintea ochilor: să defaime însoțirea și cu cel mare, și cu cel mic, pentru liniște, și să sufere prihănirea tuturor asupra sa pentru cinstea liniștirii și a tăcerii. Căci bine știm cum că a mers la el fericitul Theofil, Arhiepiscopul [Alexandriei], având împreună cu sineși și pre judecătoria laturii aceleia, dorind a vedea pre dânsul și a se bucura de cinstea aceasta. Și

¹ Vezi Budge, *The Sayings of the Holy Fathers*, 1: 29. (N. ed. amer.) Vezi și *Patericul*, «Pentru Avva Arsenie» 31. (N. tr.)

² Vezi Budge, *ibid.* 1: 13. (N. ed. amer.) Vezi și *Patericul*, *ibid.* 37. (N. tr.)

când a șezut înaintea lor, nici cu un singur cuvânt nu i-a odihnit pentru cinstea lor, măcar că doreau mulțime de cuvinte a auzi de la dânsul. Și când l-a rugat Arhiepiscopul pentru aceasta, a tăcut puțin călugărul, și apoi a zis: Și de voi zice vouă, păzi-veți? Și au mărturisit, zicând: Așa. Și a zis lor Bătrânul: Unde veți auzi că este Arsenie, să nu vă apropiați de locul acela.¹ Văzut-ai lucrul cel minunat al Bătrânului? Văzut-ai cum se ferea de însoțirea cu oamenii?² Acesta este cel ce culege rodul liniștirii! Că nu a socotit fericitul cum că acela este Katholikos³ și cap al Bisericii, ci a cugetat întru sineși cum că «Eu o dată am murit lumii. Ce folosește mortul pre cei vii?» Ci și Avva Macarie, cu prihănire plină de dragoste l-a prihănit, zicând: «Ce fugi de noi?» Și a răspuns Bătrânul răspuns minunat și vrednic de laudă, zicând: «Dumnezeu știe că vă iubesc, ci nu pot fi și cu Dumnezeu, și cu oamenii».⁴ Altădată iarăși i-a trimis cuvânt Arhiepiscopul că ar vrea să-l vază. Și i-a dat răspuns Bătrânul, zicând: «De vei veni, voi deschide ție. Și dacă voi deschide ție, tuturor voi deschide; și dacă tuturor voi deschide, nu voi mai putea a petrece aicea».⁵ Și minunata cunoaștere aceasta nu de aiurea, ci din glasul cel dumnezeiesc o a deprins. Că zicea: «Arsenie, fugi de oameni, și te vei mântui».⁶

Deci nici un om dintre cei deșerți, și carii iubesc vorbirile, să nu obrăznicească și să grăiască împotriva celor de mai nainte cu surpătoare cuvinte și bârfeli, zicând că omenească născocire este aceasta, cu pricină de liniștire pricinuindu-se: pentru că cerească învățătură este. Și ca nu cumva să socotim că i s'a grăit să fugă numai ca să iasă din lume, dar nu și de frați să fugă, iarăși s'a rugat lui Dumnezeu după ce a lăsat el lumea și a venit să locuiască în Lavră, ca să afle cum ar putea să viețuiască precum se cuvine: «Doamne», zice, «povățuiește-mă cum să mă mântuiesc». Și i se părea cum că

¹ Vezi *Patericul*, «Pentru Avva Arsenie» 7. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *a cinstirii de la oameni*. (N. ed. amer.)

³ Katholikos este un titlu echivalent cu cel de Patriarh. (N. ed. amer.)

⁴ Vezi *Patericul*, «Pentru Avva Arsenie» 13. (N. ed. amer.)

⁵ Ibid. 8.

⁶ Ibid. 1.

altceva va să auză. Și iarăși pre același glas stăpânesc de-a doua oară l-a auzit zicând: «Arsenie, fugi, taci, liniștește-te. Că deși mult te folosește vederea fraților și împreună șederea cu dânșii, dar nu atâta te folosește însoțirea cu dânșii, precât a fugi de dânșii».¹

Fericitul Arsenie era în lume atunci când a priimit întru dumnezeiasca descoperire porunca să fugă, iar când era împreună cu frații iarăși aceeași i s'a grăit; atunci s'a adevărit și a cunoscut cum că nu îi este de ajuns spre câștigarea vieții celei bune a fugi numai de cei din lume, ci de toți deopotrivă. Căci poate oare cineva a sta și a grăi împotriva glasului lui Dumnezeu? Încă și dumnezeiescului Antonie i s'a grăit întru descoperire: «Dacă voiești a te liniști, nu numai în Thivaida să te duci, ci și în pustia cea mai din lăuntru».² Deci dacă Dumnezeu ne poruncește a fugi de toți, și așa a iubi liniștirea, căci cei ce iubesc pre Dânsul stăruiesc întru liniștire, cine va pricinui pricinuirii spre a petrece întru însoțirea și apropierea oamenilor? Și dacă lui Antonie și lui Arsenie folositoare le era fugirea și păzirea, cu cât mai vârtos celor neputincioși? Și dacă liniștea acestor oameni – de al căror cuvânt, și vedere, și ajutoriu întreaga lume avea trebuință – a cinstit-o Dumnezeu mai mult decât sprijinirea a toatei frățimi, iară mai vârtos a omenirii, cu cât mai vârtos pre a celuia ce nu poate a păzi pre sineși bine?

Știm și pre altul oarecarele din sfinți, că fratele lui cel dupre trup s'a bolnăvit, și era zăvorât întru altă chilie. Și stăpânindu-și acela împreună-pățimirea sa în tot răstimpul bolii fratelui său, nu a ieșit să îl vadă. Însă în vremea ieșirii lui dintru această viață i-a trimis vorbă fratele său, zicând: «Deși până acum nu ai venit la mine, vino măcar acum, fie și noaptea, ca să te văz mai nainte de a ieși din lumea ceasta, și să te sărut și să mă odihnesc». Și nu s'a plecat fericitul nici în ceasul acela, întru care s'a obicinuit firea a împreună-pățimi unul cu altul și a covârși hotarul voirii, ci a zis: «De voi ieși, nu voi fi curat întru inima mea înaintea lui Dumnezeu, că pre frații cei du-

¹ Ibid. 1-2.

² Vezi Sf. Athanasie cel Mare, *Viața Cuviosului Părintelui nostru Antonie*, 48. (N. ed. amer.)

hovnicești nu m'am grijit a-i cerceta, iar pre fire o am cinstit mai mult decât pre Hristos». Și a murit fratele lui, și nu l-a văzut pre dânsul.¹

Deci nimenea, pentru trândăvia gândurilor sale, să aducă pricină cum că cu neputință sânt aceste lucruri, și să le alunge, și să își zădărnicească liniștirea, nesocotind purtarea de grijă a lui Dumnezeu cea pentru dânsul.² Și dacă pre firea cea așa de tare au biruit-o sfinții, iar Hristos iubește a vedea că liniștea se cinstește de sfinți, chiar când fiii Lui sânt trecuți cu vederea de către dânșii – ce altă nevoie ți se poate ivi, pre carea să nu o poți defăima când ai cădea întru dânsa? Porunca aceea carea zice: «Să iubești pre Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, și din tot sufletul tău, și din tot cugetul tău»³, mai mult decât pre lume, și pre fire, și pre toate cele ale ei, se împlinește atunci când suferi cu răbdare întru liniștirea ta. Iar porunca ce zice de dragostea față de aproapele, înlăuntrul acesteia este încuiată. Voiești a câștiga în sufletul tău dragostea de aproapele tău, dupre porunca Evangheliei? Depărtează-te de la dânsul, și atunci se aprinde întru tine arderea dragostei lui, și te vei bucura de vederea chipului lui ca de a îngerului luminii. Voiești iarăși ca să înseteze de tine cei ce te iubesc? În zile rânduite vezi fețele lor. Cu adevărat cercarea este dascălul tuturor. Fii sănătos.

¹ Vezi Budge, *The Sayings of the Holy Fathers*, 1: 29. (N. ed. amer.) Vezi și *Patericul*, Cap. 21, «Cum că nu se cuvine cineva să se mute lesne, că Părinții nici din chilie cu lesnire se strămutau», 23. (N. tr.)

² Textul siriac tipărit are următoarea variantă: *Nimenea deci să nu folosească slăbiciunea (sau trândăvia) gândurilor ca pricină pentru zădărnicierea liniștii zicând că [aceste lucruri] sânt cu neputință și de neajuns, sau vreo pronie de sus.* (N. ed. amer.)

³ Mt. 22: 37.

C U V Â N T U L 45

Trimitere a celui întru sfinți Părintelui nostru Isaac Sirul către fratele său firesc și duhovnicesc, carele, locuind în lume și însetând să îl vadă, îl îndemna și îl ruga prin scrisori ca să meargă la dânsul

Nu așa puternici sântem precum tu socotești, o, fericite, și poate nu cunoști neputința mea, că mic lucru îți pare pierzarea mea. Pentru aceasta ceri de la mine pururea (ca unul ce de fire cu totul te arzi, după obiceiul ei), un lucru de carele noi nu trebuie să ne grijim, nici tu să iei aminte la dânsul. Aceasta numai să nu ceri de la mine: ceea ce odihnește pre trup și pre cugetul lui¹; ci mai vârtos, o, frate, mântuirea sufletului pricinuieste-mi. În scurtă vreme vom trece din veacul acesta. Cu câte fețe am a mă întâlni de voi veni acolo [la tine]? Și câte năravuri de oameni și locuri voi vedea, până ce mă voi întoarce la locul meu? Și câte pricini de gânduri va priimi sufletul meu dintru întâlnirea cu aceste lucruri? Și câtă turburare va suferi de la patimile ce se vor deștepta întru dânsul, de carile puțin s'a odihnit? Și acestea nu îți sânt necunoscute. Că mult vatămă pre monah vederea mirenilor, nu numai a femeilor, ci și a bărbaților, și aceasta tu o cunoști. Și vezi câtă schimbare primește în cuget cela ce multă vreme a petrecut liniștindu-se singur de sineși, când iarăși întru acestea de năprasnă cade, și vede și aude ceva afară de obiceiul său. Iar dacă și întâlnirea cu monahii carii nu se potrivesc cu așezarea lui vatămă pre monahul ce este întru luptă, și carele încă bate război cu împotrivă-luptătorul său, cum oare nu vom cădea întru adânc puț, și cum de săgețile vrăjmașului nu ne vom străpunge? Deci, ca să ne izbăvim de săgețile vrăjmașului nostru, înțelege în ce fel de puț cădem, mai vârtos cei ce prin multă cercare am dobândit cunoaștere. Pentru aceea, nu cere de la mine a face aceasta fără de nevoie. Să nu te înșele cei ce zic că întru nimic ne vatămă auzirea și vederea a ceva, și că, în ce privește gândul nostru,

¹ Cf. Rom. 8: 6.

deopotrivă sântem în pustie și în lume, în chilia noastră și în afara ei, și că, pentru odihnierea noastră de turburare¹, nu priimim vreo schimbare rea, nici simțim supărarea patimilor ce se ivesc din întâlnirea cu oamenii și cu lucrurile. Cei ce zic acestea nici măcar nu știu când se rănesc cu rană. Ci noi încă nu am ajuns la o asemenea sănătate a sufletului. Că avem rane împuțite, și de le lăsăm măcar și o zi fără de purtare de grijă și neoblojite, și de nu le strângem cu plasturi și nu le legăm cu legături, se umplu de viermi.

C U V Â N T U L 46

Care cuprinde pricini folositoare, pline de înțelepciunea Duhului

redința este ușa tainelor. Căci ceea ce sânt ochii cei trupești pentru lucrurile cele simțite, aceea este și credința pentru ochii minții ce privesc la comorile cele ascunse. Precum avem doi ochi trupești, avem și doi ochi sufletești, duple cum zic Părinții; ci nu este la amândoi aceiași lucrare întru dumnezeiasca vedenie. Că cu un ochi vedem pre cele acoperite ale slavei lui Dumnezeu, carile sânt ascunse în firea lucrurilor, adică puterea Lui, și înțelepciunea Lui, și pururea-vecuitoarea Lui purtare de grijă pentru noi, carea se înțelege din măreția ocârmuirii Sale spre folosul nostru. Asemenea încă vedem cu ochiul acesta și cetele cerești, cele împreună-slujitoare cu noi. Iar cu celălalt ochi vedem slava firii Lui celei sfinte. Când bine va voi Dumnezeu a ne aduce întru tainele cele duhovnicești, va deschide și marea credinței în cugetul nostru.

Pocăința s'a dat omului drept har după har, căci pocăința este a doua naștere-din-nou de la Dumnezeu. Ceea ce prin botez ca arvună am priimit, ca dar priimim prin pocăință. Pocăința este ușa milei, deschisă celor ce o caută. Prin ușa aceasta intrăm întru mila lui

---

¹ Gr. și nu ne turburăm din cumpătarea noastră. (N. ed. amer.)

Dumnezeu, și afară de intrarea aceasta nu vom afla milă. «Că toți au greșit», după Dumnezeiasca Scriptură, «îndreptându-se în dar prin harul Lui» (Rom. 3: 23-24). Pocăința este al doilea har, și se naște în inimă din credință și din frică. Iară frica este togiag părintesc ce ne ocârmuiește până ce vom ajunge în raiul bunătăților cel duhovnicesc. Și când vom ajunge acolo, ne lasă și se întoarce.

Raiul este dragostea lui Dumnezeu, întru care este desfătarea tuturor fericirilor, unde fericitul Pavel s'a hrănit cu hrană mai presus de fire. Și după ce a gustat acolo din lemnul vieții, a strigat zicând: «Cele ce ochiul nu a văzut, și urechea nu a auzit, și la inima omului nu s'au suit, acelca au gătit Dumnezeu celora ce iubesc pre Dânsul» (1 Cor. 2: 9). De la lemnul acesta a fost oprit Adam prin sfatul diavolului. Lemnul vieții este dragostea lui Dumnezeu, dintru care a căzut Adam, și nu s'a mai întâlnit cu bucuria, ci în pământul spinilor lucra și se ostenea. Cei ce de dragostea lui Dumnezeu s'au lipsit, chiar de ar umbla pre calea dreptății, pâine a sudorii mănâncă întru lucrurile lor, pre carea celui întâi-plăzmuț i s'a poruncit a o mânca după cădere.¹ Până ce vom afla dragostea, în pământul spinilor este lucrarea noastră, și în mijlocul spinilor semănăm și secerăm, chiar dacă sămânța noastră ar fi sămânța a dreptății. Și în tot ceasul ne împungem de dâșii, și oricât ne-am îndrepta, întru sudoarea feței noastre trăim. Și când aflăm dragostea, cu pâine cerească ne hrănim, și fără de lucru și fără de osteneală ne împuternicim. Pâinea cea cerească este Hristos, Carele S'au pogorât din Ceriu², și viață au dat lumii. Aceasta este hrana îngerilor.

Cela ce a aflat dragostea, pre Hristos Îl mănâncă și Îl bea în fieștecarea zi și în fieștecare ceas, și fără de moarte se face dintru aceasta. Că zice: «Cela ce mănâncă din pâinea carea Eu voi da lui, moarte nu va vedea în veac» (In. 6: 50-51, 58). Fericit cel ce mănâncă din pâinea dragostei, carea este Iisus! Iar cum că cela ce mănâncă din dragoste, pre Hristos mănâncă, Dumnezeu cel preste toate, dă mărturie Ioan, grăind: «Dumnezeu dragoste este» (1 In. 4:

---

¹ Vezi Fac. 3: 19.

² Cf. In. 6: 50.

8). Deci cela ce în dragoste trăiește, rodul vieții din Dumnezeu culege, și în lumea aceasta pre aerul învierii încă de acum îl mirosește. Întru aerul acesta se desfășează dreptii la înviere. Dragostea este Împărăția pre carea cu taină au făgăduit Domnul apostolilor a o mânca întru Împărăția Lui. Căci [când zice]: «Veți mânca și veți bea la masa Împărăției Mele» (Lc. 22: 30), ce este aceasta pre carea o vom mânca, fără numai dragostea? Că de ajuns este a hrăni pre om dragostea, în loc de mâncare și de băutură. Acesta este vinul care «veselește inima omului» (Ps. 103: 15). Fericit carele a băut din vinul acesta! Din vinul acesta au băut desfrânații, și s'au rușinat¹; și păcătoșii, și și-au uitat căile poticnirilor; și bețivii, și postitori s'au făcut; și bogații, și au dorit sărăcia; și săracii, și s'au îmbogățit cu nădejdea; și bolnavii, și s'au făcut tari; și proștii, și s'au înțelepțit.

Precum nu este cu puțință a trece marea cea mare fără de corabie, așa nu poate cineva a trece către dragoste fără de frică. Marea cea rău-mirositoare, carea este pusă între noi și între raiul cel înțelegătoriu, cu corabia pocăinței o putem trece, mânăta de vâslașii fricii. Și dacă vâslașii fricii nu vor cârmui corabia pocăinței cu carea trecem marea lumii cesteia către Dumnezeu, ne înneacă în marea cea rău-mirositoare. Pocăința este corabia, iar frica este cârmaciul ei. Dragostea este limanul cel dumnezeiesc. Deci frica ne așază în corabia pocăinței, și ne trece marea vieții cesteia cea rău-mirositoare, și către limanul cel dumnezeiesc ne povățuiește, care este dragostea, unde trec toți cei ce se ostesc și sânt împovărați prin pocăință. Și când am ajuns dragostea, la Dumnezeu am ajuns. Și calea noastră s'a săvârșit, și la ostrovul ce este dincolo de lume am trecut, unde este Tatăl, și Fiul, și Duhul cel Sfânt. Lui se cuvine slava și stăpânirea, iar pre noi să ne învrednicească slavei Sale și dragostei celei prin frica Lui. Amin.

---

¹ Cuvântul siriac mai înseamnă: *s'au făcut întreg-cugetători (caști)*. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 4 7

Cât de mare este măsura cunoașterii și măsurile cele pentru credință

ste o cunoaștere înainte-mergătoare credinței, și este o cunoaștere ce se naște din credință. Cunoașterea înainte-mergătoare credinței este cunoaștere firească, iar cea născută din credință este cunoaștere duhovnicească. Ce este cunoașterea firească? Cunoașterea firească este aceea carca osebește binele de rău, numindu-se și firească dreapta-socotală, prin carea cunoaștem a osebi binele de rău în chip firesc, fără învățătură. Pre aceasta au pus-o Dumnezeu în firea cea cuvântătoare, iar prin învățătură priimește creștere și ajutoriu; și nu este cineva carele să nu o aibă. Puterea aceasta a cunoașterii celei firești este dreapta-socotință a sufletului cuvântătoriu în privința binelui și răului, lucrând neîncetat întru dânsul. Și cei ce sânt lipsiți de aceasta sânt mai prejos de firea cea cuvântătoare, dară cei ce o au, drept stau întru firea sufletului lor și nu au vreo lipsă întru cele ce au dat Dumnezeu firii lor spre a cinsti puterea ei cea cuvântătoare¹. Iar pre cei ce au nimicit înțelegerea aceasta ce osebește binele de rău îi prihănește prorocul, zicând: «Omul, în cinste fiind, nu a priceput» (Ps. 48: 13). Cinstea firii celei cuvântătoare este dreapta-socotală ce osebește binele de rău, și cu dreptate, pre cei ce au nimicit-o, i-a asemănat «dobitoacelor celor fără de minte» (Ps. 48: 13) ce nu au puterea cuvântării și a dreptei-socoteli. Prin dreapta-socotală ne este cu puțință a afla calea lui Dumnezeu. Aceasta este cunoașterea cea firească, și ea este înainte-mergătoarea credinței, și este calea către Dumnezeu. Și printr'însa cunoaștem a osebi binele de rău și a priimi credința. Și puterea firii dă mărturie că se cuvine omului a crede Celui Ce au adus întru zidirea Sa pre acestea toate, și a crede cuvintelor poruncilor Lui, și a le face. Și dintru a crede se naște frica lui Dumnezeu. Și când omul însoțește lucrurile cele

¹ Greaca citește aici τῶν λογικῶν, a celor cuvântătoare. Siriaca arată că este vorba de o greșală de copiere, în loc de τὸ λογικόν. (N. ed. amer.)

drepte cu frica lui Dumnezeu și înaintează puțin întru această lucrare, frica lui Dumnezeu naște pre cunoașterea cea duhovnicească despre carea am zis că din credință se naște.

Cunoașterea cea firească, carea este dreapta-socotință a binelui și a răului sădită în firea noastră de Dumnezeu, ne încredințează că trebuie să credem în Dumnezeu, Cel Ce au adus toate întru ființare. Și credința pricinuieste în noi pre frică, și frica ne silește a ne pocăi și a ne pune la lucru. Și așa se dă omului cunoașterea cea duhovnicească, carea este simțirea tainelor, iar această simțire naște pre credința dumnezeieștii vedenii celei adevărate. Însă cunoașterea duhovnicească nu atât de simplu se naște doar din singură credință; ci credința naște frica lui Dumnezeu, și când vom începe a lucra întru frica lui Dumnezeu, atunci, din lucrarea statornică a fricii lui Dumnezeu se naște cunoașterea cea duhovnicească, precum a zis Sfântul Ioan Gură de Aur: «Când își câștigă cineva voire următoare fricii lui Dumnezeu și cugetării celei drepte, degrab priimește descoperirea celor ascunse». Iar «descoperire a celor ascunse» numește pre cunoașterea cea duhovnicească.

Însă nu frica lui Dumnezeu naște pre această cunoaștere duhovnicească (căci ceea ce nu se află în fire zăcând, nu poate fi născut), ci ca dar se dă cunoașterea aceasta lucrării ce ține de frica lui Dumnezeu. Când bine vei cerca lucrul fricii lui Dumnezeu, afli cum că el este pocăința, și dintr'însa se ivește cunoașterea duhovnicească. Aceasta este despre carea am zis că: «Ceea ce prin botez ca arvună am priimit, ca dar priimim prin pocăință»¹. Și darul pre carele am zis că îl priimim prin pocăință este cunoașterea cea duhovnicească, dată în dar prin lucrarea fricii lui Dumnezeu. Însă cunoașterea cea duhovnicească este simțirea celor ascunse. Și când va simți omul pre nevăzutele acelea și mult preacovârșitoare lucruri (de la carile își priimește numele cunoașterea duhovnicească), atunci simțirea ce ține de această cunoaștere naște o altă credință, nu protivnică credinței celei dintâi, ci carea o adeverează. Și aceasta se numește cre-

¹ Vezi Cuvântul 46, p. 352. (N. ed. amer.)

dința dumnezeieștii vedenii. Până atunci, auzire: dară acum, dumnezeiască vedenie.¹ Iar vederea mai temeinică este decât auzirea.

Acestea toate se nasc din acea cunoaștere, aflată în fire, ce drept osebește binele de rău. Aceasta este sămânța cea bună a vârtuții, de carea am și vorbit. Și când pre cunoașterea firească o vom acoperi cu voia noastră cea iubitoare de dezmiardări, din toate bunățile acestea cădem. Cunoașterea firească este însoțită de necontenita îmboldire a conștiinței, de neîncetata pomenire a morții și de o oarecarea grijă carea și chinuire este până la ieșirea din viața ceasta. Urmează apoi: mânăciunea, posomorârea, frica lui Dumnezeu, rușinea cea din fire, întristarea pentru toate păcatele cele dinainte, sânguința întru cele cuvenite nouă, pomenirea căii noastre celei de obște și grijire pentru merindele ei, cerere cu tânguire către Dumnezeu ca să avem bună intrare pre poarta aceea prin carea toată firea trece, defăimare a lumii și multă luptă pentru vârtute. Toate aceste bunăți prin cunoașterea cea firească se află. Deci asemuiască-și omul lucrurile cu acestea. Căci când omul se află întru acestea, în calea cea firească umblă. Și când se ridică mai presus de acestea și ajunge la dragoste, mai presus de fire se ridică, și trece de la dânsul lupta, frica, osteneala și truda întru toate. Acestea sânt cele ce urmează cunoașterii celei firești, și pre acestea le aflăm întru înșine, când nu o acoperim cu voia noastră cea iubitoare de dezmiardări. Și sântem întru dânsle până ce vom ajunge dragostea, carea din toate acestea ne slobozește. Deci asemuiască omul pre sineși cu cele zise, și cerce pre sineși, ca să vază întru ce fel de lucruri călătorește: întru cele ce sânt protivnice firii, sau întru cele dupre fire, sau întru cele mai presus de fire. Din chipurile cele zise, deslușit și degrabă poate afla omul cum își ocârmuiește întreaga viață. Și când nu s'ar afla întru cele dupre fire, hotărâte de noi ||aci||, și nici întru cele mai presus de fire, vădit este cum că întru cele protivnice firii s'a aruncat. Iar Dumnezeului nostru fie slava în veci. Amin.

---

¹ Cf. Rom. 10: 17; Iov 42: 5.

C U V Â N T U L 4 8

Care cuprinde sfătuiri pline de folos, pre carile cu dragoste le-a grăit celor ce cu smerenie au ascultat pre dânsul

Nu este cugetare bună carea să nu cază în inimă din darul cel dumnezeiesc, și nu este gând viclean care să se apropie de suflet, fără numai spre ispită și cercare. Omul carele a ajuns a cunoaște măsura neputinței sale, a ajuns de-săvârșirea smereniei. Inima cea necontenit mișcată spre mulțămire este călăuzitoarea darurilor lui Dumnezeu către om. Cugetul cel cârtitoriu ce se mișcă pururea în inimă este călăuzitoriul ispitei către suflet. Toate neputințele oamenilor le poartă Dumnezeu, dară pre omul ce pururea cârtește nu rabdă a-l lăsa nepedepsit. Sufletul lipsit de toată luminarea cunoașterii, întru astfel de cugete se află. Gura ce totdeauna mulțamește, blagoslovenie priimește de la Dumnezeu, și în inima ce petrece întru mulțămire pogoară harul. Mai nainte de har aleargă smerenia, și mai nainte de pedepsire aleargă părerea de sine. Cea ce se mândrește¹ se sloboade a cădea în hulă; și cea ce înalță pre sineși pentru lucrarea vârtuții, în curvie se sloboade a cădea; și cea ce se semetește pentru înțelepciunea sa, întru cursele cele întunecoase ale necunoașterii se sloboade a cădea.

Omul lipsit de toată pomenirea lui Dumnezeu poartă în inima sa grijă protivnică aproapelui său prin pomenirea cea rea. Însă cea ce cinsteste pre tot omul pentru pomenirea lui Dumnezeu, acesta află ajutoriu de la tot omul prin porunca lui Dumnezeu cea ascunsă. Cea ce dă cuvânt de apărare pentru cel ce se nedreptățește, află pre Dumnezeu apărătoriu al său. Cea ce își împrumută brațul spre a ajuta aproapelui său, priimește brațul lui Dumnezeu ajutoriu sieși. Cea ce prihănește pre fratele său pentru răutățile lui, află pre Dumnezeu prihânitoriu al său. Cea ce îndreaptă pre fratele său în cămara lui, pre răutatea sa vindecă; dară cea ce prihănește pre cineva

¹ Textul siriac tipărit adaugă: *din pricina cunoașterii*, adică a cunoașterii din afară. (N. ed. amer.)

întru adunare își întărește ranele. Cela ce tămăduiește pre fratele său întru ascuns, arătată face tăria dragostei sale; dară cela ce îl rușinează în ochii prietenilor lui, tăria zavistiei celei dintru sineși vădește. Prietenul ce muștră întru ascuns, doftor înțelept este; dară cela ce în ochii multora voiește a vindeca, ocărătoriu este cu adevărat. Semn al împreună-pățimirii este iertarea a toată datoria, și semn al cugetului celui viclean este grăirea cu înfruntare către cela ce a căzut. Cela ce spre sănătate aduce pedepsirea, întru dragoste pedepsește; dară cela ce caută izbândire, deșert este de dragoste. Dumnezeu întru dragoste pedepsește, nu răzbunându-Se – să nu fie! – ci căutând să vindece pre chipul Său. Și nu își păzește mânia până în vremea când nu mai este cu puțință îndreptarea, căci nu caută izbândire Luiși.¹ ||Aceasta este ținta dragostei. Că pedeapsa dragostei spre îndreptare este, și nu țintește spre răsplătire.|| Dreptul cel înțelept este asemenea lui Dumnezeu, că niciodată pedepsește pre om răsplătindu-i și răzbunându-se pentru răutatea lui, ci ori ca să-l îndrepteze, ori ca alții să se înfricoșeze. Iară ceea ce nu se aseamănă cu aceasta nu este pedepsire. ||Însă prin aceasta Duhul ca întru o iconă zugrăvește cea pururea-fiitoare socotință a lui Dumnezeu. Dară omul carele alege a socoti pre Dumnezeu răzbunătoriu, cugetând că [astfel] dă mărturie de dreptatea Lui, el însuși Îl vinuiește a fi lipsit de bunătate. Ci să nu fie aceasta, ca să se afle oarecarea răzbunare întru acel Izvor al dragostei și Noian din carele se revarsă preaplinul bunătații! Căci scopul socotinței Sale este îndreptarea oamenilor; și de nu ar trebui să ne dezbrace de cinstea voii noastre slobode, poate că, nici cu muștrare muștrându-ne, ne-ar vindeca². Hotarul slobodei-voiri în faptele noastre este tăria dată de îndrăzneală³ puterii noastre cuvântătoare; iar puterea cuvântătoare se închină și ea măreției bunătații Sale. Căci El voiește să ne bucurăm nu ca de ceva ce este al Lui, ci ca de răsplătirile faptelor noastre. Căci măcar că toate ale

¹ Gr.: *Chipul acesta al dragostei din îndreptare este, și cu împătimire spre izbândire nu se abate.* (N. ed. amer.)

² Adică Dumnezeu ne-ar vindeca și împotriva voinței noastre, în chip silnic, dacă aceasta nu ne-ar lipsi de sloboda voire. (N. ed. amer.)

³ Sau *încrederea în sine.* Lit. *deschiderea feței.* (N. ed. amer.)

Lui sânt, însă nu binevoiește să le socotim ale Sale, ci de cele ale Lui ca de ale noastre să ne desfătăm.||

Cela ce face binele pentru răsplătirea ||ce va să fie|| este degrab schimbătoriu. Dară cela ce, prin puterea cunoașterii sale, se minunează la vederea dragostei lui Dumnezeu, acesta, chiar de i s'ar tăia trupul în bucăți, nici se înalță în cugetul său, nici din vârtute se abate cândva. Omul al cărui cuget este luminat în privința răsplătirilor ce le aduce Dumnezeu asupra noastră¹, întru adâncul smeritei-cugetări se pogoară și cu sufletul și cu trupul. Că mai nainte de a se apropia cineva de cunoaștere, se suie și se pogoară întru viețuirea sa; dară când se va apropia de cunoaștere, cu totul întru înălțime se înalță. Și oricât s'ar înălța, urcușul lui întru cunoaștere nu ajunge la săvârșire, până ce va veni veacul acela al slavei și atunci își va priimi întreaga măsură a bogățiilor sale. Că precât se face desăvârșit omul față de Dumnezeu, pre atâta pre urma Lui călătorește. Dară în veacul adevărului Dumnezeu îi arată fața Sa, însă nu ceea ce El este². Că oricât de mult intră dreptii întru dumnezeiască vedenia Lui, ghicitură a vedeniei Lui privesc, ca un chip văzut prin oglindă³; dară acolo arătarea adevărului văd.

Focul aprins în lemne uscate cu anevoie se stinge, iar flacăra dumnezeieștii fierbințeli, ce se pogoară în inima celui ce s'a lepădat de lume, nu se va stinge, și mai aprigă este decât focul. Când puterea vinului intră în mădulări, face pre minte să uite [firea] cea deslușită a tuturor lucrurilor; și pomenirea lui Dumnezeu, când va ținea pășune în suflet, face să piară din inimă toată pomenirea celor văzute. Cugetul ce a aflat înțelepciunea duhovnicească este ca omul ce află corabie gata în mare, și când va ședeă într'însa, îl duce din marea lumii cesteia în ostrovul veacului ce va să fie. Tot așa simțirea veacului celui viitoriu în lumea aceasta este ca un ostrov mic în mare, și cela ce se apropie de dânsul nu se mai ostenește în valurile nălucirilor veacului cestuia.

¹ Aceasta este versiunea siriacă. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *dar nu esența Sa*. (N. ed. amer.)

³ Gr.: *văd numai chipul Lui ca în oglindă*. Cf. 1 Cor. 13: 12. (N. ed. amer.)

Neguțatoriul, când și-a săvârșit negustoria, se grăbește a se duce la casa sa. Iar monahul, cât încă nu și-a plinit vremea lucrării celei drepte, se scârbește la gândul de a se despărți de trupul acesta; dară când simte în sufletul său că a răscumpărat vremea¹ și și-a luat arvuna, tânjește a vedea veacul ce va să fie. Neguțatoriul, cât este pre mare, frică are în mădulările lui, ca nu cumva să se ridice asupra lui valurile și să se cufunde nădejdea lucrării lui. Și monahul, cât se află în lume, viețuirea lui este cu totul stăpânită de frică, nu cumva să se scoale asupra lui furtuna și să se piardă lucrul lui cel din tinerețe până la bătrânețe. Neguțatoriul către uscat își ațintește ochii, iar monahul către ceasul morții.

Corăbierul la stele privește, când trece prin mijlocul mării, și dupre stele își îndreaptă corabia până ce ajunge la liman. Iar monahul la rugăciune caută, căci ea îl îndreptează, și către limanul spre care trebuie să îl ducă viețuirea lui îi povățuiește călătoria. Monahul privește la rugăciune în tot ceasul, ca ea să-i arate ostrov² unde să lege corabia sa și să încarce merindele pentru călătorie; apoi iarăși spre alt ostrov se îndreaptă. Așa este călătoria monahului cât este în viața ceasta: din ostrov în ostrov trece, adică din cunoaștere în cunoaștere, și, prin schimbarea ostroavelor, adică a cunoașterilor, sporește, până ce iese din mare și călătoria lui ajunge la adevărată cetatea aceea ai căreia locuitori nu mai fac neguțatorie, ci fieștecarele întru bogăția sa se odihnește. Fericit cel nu s'a rătăcit în călătoria sa prin deșartă lumea ceasta, în marea cea mare! Fericit omul a căruia corabie nu s'a sfârâmat, și cu bucurie la liman a ajuns!

Înotătoriul gol se afundă în mare, până ce află mărgăritariul; iar monahul cel înțelept gol călătorește prin viață, până ce va afla întru sineși pre Mărgăritariul Iisus Hristos. Și când îl află, nimic altceva caută să mai câștige afară de Dânsul. Mărgăritariul în cămări se păzește; iar desfătarea celui singuratic înlăuntrul liniștirii se păstrează. Fecioara întru adunări și întru mulțimile noroadelor cu totul se vatămă, iar cugetul monahului întru împreună-vorbirile cu cei mulți.

---

¹ Cf. Efes. 5: 16.

² Gr.: *Prin rugăciune monahul vede ostrovul în toată vremea.* (N. ed. amer.)

Pasărea, ori în ce loc ar fi, spre cuibul ei aleargă, ca să facă pui; iar monahul ce are dreaptă-socoteală spre lăcașul său grăbește, ca să facă întru dânsul rod de viață. Șarpele, când i se zdrobește tot trupul, își păzește capul; iar monahul cel înțelept își păzește în toată vremea credința, căci ea este începătura vieții lui. Norul întunecă soarele, iar cuvintele cele multe întunecă pre sufletul ce a început a se lumina prin dumnezeiasca vedenie a rugăciunii.

Pasărea ce se cheamă erodiu, întru acea vreme se veselește și se bucură, după cuvântul celor înțelepți, când se osebește de lumea oamenilor și se duce în loc pustiu și cuibărește întru dânsul; așa și sufletul celui singuratic priimește bucuria cea cerească în vremea când se depărtează de oameni și se duce să locuiască în latimea liniștirii și acolo așteaptă vremea ieșirii sale. S'a zis pentru pasărea ce se cheamă sirină, cum că fieștecare om, auzind viersul glasului ei, așa cu totul se robește, cât urmează ei întru călătoria pustiei și, întru dulceața viersurii ei, uită și însăși viața, căzând și murind. Asemenea se întâmplă și cu sufletul. Căci când se pogoară întru dânsul dulceața cea cerească din dulcea viersuire a graiurilor lui Dumnezeu, ce pătrund în chip simțit în minte, sufletul cu totul aleargă pre urma ei, cât și uită viața ceasta trupească, și lipsește pre trup de poftele lui, și din viața ceasta către Dumnezeu este înălțat. ||Dulce este viața lumii cesteia omului carele trupește trăiește, dară mai dulce este despărțirea de viață omului ce desparte pre sineși prin simțirea întru Dumnezeu.||

Copacul, de nu își va lepăda întâi frunzele cele de mai nainte, nu scoate ramurile cele nouă; iar singuraticul, până ce nu va lepăda din inima sa pomenirea celor de mai nainte ale sale, nu scoate roduri nouă și ramuri întru Iisus Hristos. Vântul coace rodurile pomilor, și Duhul lui Dumnezeu¹ rodurile sufletului. În scoica întru carea se naște mărgăritariul se pricinuieste un fel de scânteie din fulger, și

¹ Greaca are *cugetarea la Dumnezeu sau grija lui Dumnezeu*. Această traducere este susținută de Manuscrisul Siriatic de la Sinai, dar textul siriatic tipărit are *duhul*, ceea ce pare mai probabil în context, [fiind un joc de cuvinte], căci același cuvânt înseamnă și *vânt* și *duh*. (N. ed. amer.)

scoica din văzduh primește materie, pre cum se zice, și până atunci este trup gol; iar inima monahului, până ce primește materia cea cerească prin înțelegeri, lucrul ei gol rămâne, și nu are din lăuntru scoicii sale rodul mângâierii. ||Rodurile pomilor tari sânt și grețoase la gust, și nu sânt bune de mâncare până ce va cădea asupra lor dulceața ce vine de la soare. Tot așa, cele dintâi osteneli ale pocăinței amare sânt și grețoase foarte, și nu dau mângâiere celui singuratic, până ce vor primi dulceața ce vine din dumnezeiasca vedenie, carea mută pre inimă dintru cele pământeste, cât și uită de sineși.||

Câinele ce linge răzuitoarea¹ din sângele său bea, și nu-și știe vătămarea, din pricina dulceții sângelui său; iar monahul ce se pleacă a bea slava deșartă, din viața sa bea, și nu-și simte vătămarea, din pricina dulceții celei grabnic trecătoare. Slava cea lumească piatră este în mare, acoperită de ape, de carea nu știe corăbierul până ce se lovește de dânsa corabia dedesupt și se umple de apă, cufundându-se; așa face și slava deșartă cu omul, până ce îl cufundă și îl pierde. Pentru dânsa au zis Părinții că în sufletul cel cu slavă deșartă se întorc iarăși patimile cele ce odată s'au biruit și au ieșit dintr'însul. Nor mic acoperă rătujeala soarelui, dar după trecerea norului soarele foarte este fierbinte; și mică negrijanie acoperă pre suflet, dară bucuria cea de după dânsa mare este. ||Fluierariul ce cântă din fluier, cu sunetul cântărilor sale nu se satură, și când contenește din cântare, mai înfometat este pântecul său. Și cuvintele cele dulci, fără de fapte, nu satură pre om; iar când le lasă, și mai nedumirit se află. Precum cu neputință este să bea cineva vin și mirosul lui să nu iasă din gura sa, tot așa, cu neputință este ca cela ce de duhovniceasca mângâiere întru viețuirea sa s'a învrednicit, și de schimbarea stării sale, să nu se cunoască de bărbatul cel înțelept. Inima carea cereasca sămânță a priimit, întru alt chip grăiește, întru alt chip cugetă, întru alt chip viețuiește, întru alt chip simțește. Unul ca acesta

¹ Gr. *πίλιον*, *pilă mică*, *pilișoară* (diminutiv de la *πίλη* – *raspilă*, *unealtă de răzuit lemnu*). Toate traduceri românești îl confundă cu omonimul său *πίλιον*, *nară*, care însă nu are sens în context. (N. tr.)

osebit este de ceilalți oameni întru toate ale lui, și este ca unul carele dormea și din somn s'a trezit.||

De cuvintele tainelor din dumnezeieștile Scripturi, fără de rugăciune și de cererea ajutoriului de la Dumnezeu să nu te apropii, ci zi: Doamne, dă-mi să primesc simțire a puterii celei dintru dânezele! Socotește pre rugăciune a fi cheia noimelor celor adevărate din dumnezeieștile Scripturi. Când voiești să te apropii de Dumnezeu cu inima ta, întâi prin ostenele cele trupești arată Lui dorirea ta. Căci dintru acestea este începutul viețuirii. Că foarte se apropie inima de Dumnezeu prin lipsa celor de trebuință și prin nevoița de a mânca un singur fel de hrană când te afli întru lucrare. Că și Domnul prin aceasta au pus temelia desăvârșirii.¹ Socotește nelucrarea începătură a întunecării sufletului, iar adunările cele cuvântărețe, întunecare preste întunecare, pricina celor de-al doilea cea dintâi fiind. Că dacă și cuvintele cele de folos, grăite fără de măsură, întunecare pricinuiesc, cu cât mai vârtos cele deșarte? Că se înjosește sufletul întru multă mulțimea voroavelor celor lungi, chiar de s'ar face acestea întru frica lui Dumnezeu. ||Socotește pre întunecarea sufletului a fi pricinuitoare a turburării.|| Însă întunecarea sufletului din neorânduiala viețuirii se face.

Măsura și îndelungarea întru viețuire luminează cugetul și gonește turburarea. Când cugetul este turburat de neorânduială, întunecat este. Iar când cugetul este întunecat, sufletul este turburat.² Din buna rânduială se ivește pacea, iar pacea naște în suflet lumină; și pacea, pre aerul cel curat din cuget strălucitor³ îl face. Și cu cât se apropie inima de înțelepciunea duhovnicească, cu-atât mai mult priimește bucurie de la Dumnezeu. Osebirea înțelepciunii duhovnicești de înțelepciunea cea lumească aceasta este: omul simte în sufletul său că înțelepciunea duhovnicească face să stăpânească într'însul tăcerea, iar înțelepciunea cea lumească se face izvor al

¹ Vezi Mt. 6: 11; 10: 9-10.

² Gr.: *Turburarea cugetului, cea din neorânduială, întunecare pricinuieste sufletului; și întunecarea, turbureală.* (N. ed. amer.)

³ Cuvântul siriatic mai înseamnă și *vesel, voios.* (N. ed. amer.)

risipirii. Și după aflarea înțelepciunii celei duhovnicești te umpli de multă smerită-cugetare, de blândețe și de pacea carea împărățește preste toate gândurile tale; dintru aceasta și mădulările tale vor afla odihnă, și se vor liniști de turburare și de nestămpărare. Iar după aflarea înțelepciunii celei de-a doua câștigi mândrie în cugetul tău, și gânduri nespuse de rățacite, și minte turburată, și simțiri nerușinate și îngâmfate.¹

Să nu socotești că va avea îndrăzneală în rugăciune înaintea lui Dumnezeu omul cel legat cu cele trupești. Sufletul celui zgârcit se lipsește de înțelepciune, dară sufletul celui milostiv se înțelepțește de la Duhul. Precum untdelemnul hrănește flacăra candelii, așa milostenia hrănește cunoașterea din suflet. Cheia dumnezeieștilor daruri se dă inimii prin dragostea de aproapele; și după măsura dezlegării inimii de legăturile trupului se deschide înaintea ei ușa cunoașterii. Trecerea sufletului dintr'o lume în altă lume este priimirea înțelegerii. Cât de frumoasă și vrednică de laudă este dragostea de aproapele, numai de nu ne-ar abate grija ei de la dragostea lui Dumnezeu! Cât de dulce este vorbirea cu frații noștri cei duhovnicești, numai de am putea să păzim împreună cu dânsa și pre vorbirea cu Dumnezeu! Deci bine este a ne griji și de acestea până unde ne slobozește cuviința, adică a nu cădea, prin pricina acestora, din lucrarea noastră cea ascunsă, și din viețuire, și din nelipsita vorbire cu Dumnezeu. Căci turburarea celei de a doua vine din statornicirea celei dintâi²; și nu este destoinică mintea spre două vorbiri.

Vederea oamenilor din lume turburare face sufletului celui ce s'a lepădat de dânsii pentru lucrul lui Dumnezeu. Neconținută împreună-petrecere chiar și cu frații cei duhovnicești pricinuieste vătămare, iară a mirenilor și numai vederea de departe pricinuieste aceasta. Însă întâlnirile de carile au parte simțirile nu împiedică lucrarea cea trupească. Dar cela ce voiește a culege bucurie din pacea cugetului prin lucrarea celor ascunse se turbură întru odihna inimii sale și

¹ Aici începe un alt Cuvânt în siriacă, intitulat *Alte cugetări*. (N. ed. amer.)

² Adică vorbirea cu Dumnezeu este turburată de vorbirea cu oamenii. (N. ed. amer.)

numai de la glasuri, fără de vedere. Nu poate fi murire lăuntrică fără de nelucrarea simțirilor. Viețuirea cea trupească cere deșteptarea simțirilor, dar viețuirea cea sufletească, deșteptarea inimii.

Precum, prin firca lui, mai bun este sufletul decât trupul, tot așa mai bun este lucrul sufletului decât al trupului. Și precum întru început ființarea trupului a fost înainte-mergătoare celei a sufletului¹, așa și ostenele trupești sânt înainte-mergătoare lucrării sufletului. Mai mare putere are viețuirea cea mică, dar carea de-a pururea petrece; căci picătura moale, dar stăruitoare, pre piatra cea vârtoasă o găvănează.

Când se apropie a învia în tine omul cel duhovnicesc, se deșteaptă în tine murirea cea față de toate, și arde în sufletul tău o bucurie ce nu seamănă cu nimic din zidire, și se încuie gândurile tale înlăuntrul tău din pricina dulceții din inima ta. Dar când lumea va să învie iarăși în tine și se înmulțește răspândirea cugetului dimpreună cu josnicimea și nestatornicia cugetării. Iară lume numesc pre patimile născute de răspândire. Și când acestea se nasc și se desăvârșesc, se preschimbă în păcate și omoară pre om. Precum nu se nasc fii fără de maică, așa nu se nasc patimile fără de răspândirea cugetului, iar păcatul nu se săvârșește fără de împreună-vorbirea cu patimile.

Când se înmulțește răbdarea în sufletele noastre este semn cum că am luat întru ascuns harul mângâierii. Tăria răbdării mai puternică este decât gândurile de bucurie ce se pogoară în inimă. Viața în Dumnezeu este surparea simțirilor. Iar când inima va fi vie, simțirile cad. Învierea simțirilor este murirea inimii; și când acestea se însuflețesc, semn este al muririi inimii față de Dumnezeu.

Din vârtuțile ce se lucrează între oameni nu primește conștiința îndreptare. Vârtutea făptuită în folosul altora nu poate curăți pre suflet, însă se socotește înaintea lui Dumnezeu spre răsplătire a ostenelelor. Iar vârtutea pre carea întru sineși o va face omul pre amândouă le săvârșește: și spre răsplătire se socotește, și curăție prici-

---

¹ Gr.: *plăzmuirea trupului a fost înainte-mergătoarea însuflării [sufletului];* vezi Fac. 2: 7. (N. ed. amer.)

nuiește. Pentru aceasta desparte-te de cel dintâi [chip al vârtuții] și urmează celui de-al doilea. Căci negrijirea de cel din urmă și părăsirea celui dintâi cădere arătată este de la Dumnezeu. Însă cel de-al doilea poate plini cu totul locul celui dintâi fără de lucrarea lui. ||Fii mort întru această viață, ca slobod să fii întru murirea ta. Mori lumii cesteia, ca de legi să te slobozești; că nici măcar unul din cei ce le țin nu poate a le plini în chip desăvârșit întru această viață. Însă omul carele este mort întru viața sa, slobod este întru viețuirea sa și viiază întru murirea sa. Necuvenita sârguință întru împodobirea cuvintelor este îndată cunoscută de către curăția inimii cea de-Dumnezeu-dată. Sufletul ce simte viața cea mai presus de trup, cu lumea ceasta nu se mai folosește. Dară omul ce nu a aflat pre cea dintâi [viață], abia de va putea să o defaime pre cea din urmă; iar cu totul a o defăima, cu neputință îi este. Și de se va sili la aceasta, mare război va stârni împotriva sa. Însă de îndată ce află pre viața aceea, fără de război se poate lepăda de aceasta.||

Odihna și nelucrarea sânt pierzarea sufletului, și mai mult decât dracii pot a-l vătăma. ||Cu neputință este dracilor a lucra când sufletul locuiește în lumină, adică întru lăudatele osteneli ale vârtuții. Dară sufletul cel întunecat povățuiește și pre draci către sineși, ca toată răutatea să o săvârșească.|| Pre trupul cel neputincios, când îl vei sili spre osteneli ce covârșesc puterea lui, întunecare preste întunecare pui în sufletul tău, și turburare preste dânsul mai vartos aduci. Iară pre trupul cel tare, dacă odihnei și nelucrării îl vei da, toată răutatea se săvârșește de sufletul ce locuiește întru dânsul, măcar de și foarte ar pofti omul binele; căci dupre puțin și pre însăși cugetarea binelui, pre carea o avea, o ridică de la dânsul. Când sufletul se îmbată de bucuria nădejzii și de veselia cea în Dumnezeu, trupul nu simte scârbele, măcar și slab de ar fi. Că poartă îndoită greutate și nu se istovește, ci împreună se îndulcește și împreună lucrează cu sufletul întru desfătarea lui cea duhovnicească. Așa este când intră sufletul întru bucuria cea duhovnicească, măcar de și trupul neputincios ar fi.

Dacă îți vei păzi limba, o, frate, se dă ție de la Dumnezeu darul umilinței inimii, ca astfel să poți vedea sufletul tău, și prin aceasta

întru bucuria cea duhovnicească vei intra. Dar dacă limba ta te va birui – crede mie întru ceea ce îți zic – niciodată vei putea scăpa din întunecare. De nu ai inimă curată, aibi măcar gură curată, precum a zis fericitul Ioan.

Când voiești a îndemna pre cineva spre bine, întâi odihnește-l trupește și cinstește-l cu cuvintele dragostei. Că nimic este care să-l plece pre om a se rușina, și să-l facă a se schimba dintru răutatea sa spre cele mai bune, precât bunătățile cele trupești și cinstea ce o priimește de la tine. ||Iar alt chip de a-l pleca pre dânsul este osârdia de a te face pildă vrednică de laudă. Cea ce a ajuns a fi stăpân pre sineși prin rugăciune și trezvie, cu lesnire va trage către viață pre aproapele său chiar și fără truda grăirii și a îndemnului auzit. Însă nepăsarea și slăbănogirea nu numai că vatămă pre cei ce se dau lor, ci încă și pre cei ce privesc la dânsii. Nu sânt graiuri carile să poară spune cât de mare este binecuvântarea celui ce prin sârguitoare gri-jire de sineși poate însufla râvna către faptele cele minunate întru tovarășii săi, și prin însăși vederea lui poate face pre cei leneși să se rușineze. Că faptele cele tăcute mai multă putere au a preschimba pre alții, decât muștrările cele pline de grijă, împreunate cu o viețuire slăbănogită. Căci când pre sineși vei îndrepta, nu puțin vei ajutori aproapei tău.||

Căci cu cât intră mai mult omul în lupta cea pentru Dumnezeu, cu-atât mai mult îndrăznește inima lui întru rugăciunea sa; și cu cât va fi tras către mai multe lucruri, cu-atât mai mult se lipsește de ajutorul lui Dumnezeu. ||Sufletul ce s'a odihnit de supărările trupului, liniște va avea întru gândurile lui. Fă-te slobod față de trup, ca de slobozenia duhului¹ să te învrednicești. Fă-te împreună-înjugat cu slobozenia ta, ca nu cumva în jugul robiei vrăjmașilor tăi să te înhami. De ai văzut oarecând în sineți vreun chip al dezlegării dintru ceastă viață, atunci, contenind de lucrurile vieții, fă-te cu totul mort, la fel ca întru lipsirea de toate² ce va să vie, căci de toată grija de cele materialnice te vei lipsi prin moarte.|| Nu te teme, nici te

¹ Lit. *care este în duh*. (N. ed. amer.)

² Sau: *ca întru încetarea*. (N. ed. amer.)

scârbi de arsurile¹ trupului, căci moartea le ia de la tine desăvârșit. Nu te teme de moarte, că au gătit Dumnezeu să te ridice mai presus de dânsa. Lui se cuvine slava și stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

C U V Â N T U L 49

Pentru mișcarea cea îngerească ce se deșteaptă în noi prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, spre sporirea sufletului întru cele duhovnicești

ntâiul gând² ce din iubirea de oameni a lui Dumnezeu se pogoară în om, carele intră în inima lui și îi povățuiește sufletul spre viață, este gândul la ieșirea lui din firea aceasta³. Gândului cestuia îi urmează în chip firesc defăimarea lumii, și toată mișcarea cea bună carea povățuiește pre om spre viață dintru acesta vine întru dânsul. Și pre acesta ca pre o oarecarea temelc îl pune dumnezeiasca putere ce însoțește pre om, când ar voi să arate întru dânsul viața. Gândul de carele am zis, de nu-l va stinge omul prin împleticirile vieții și prin deșarta cuvântare, și de îl va crește în sufletul său prin necontenita adâncare în lăuntruul său și prin vedenia lui⁴, îl duce întru dumnezeiasca vedenie cea adâncă carea de nimenea se poate povesti. Pre gândul acesta satana foarte îl urăște, și cu toată puterea lui bate război ca să îl smulgă din inima omului. Și de ar fi fost cu puțință, ar fi dat omului împărăția a toată lumea, numai ca prin împrăștierea aceasta să șteargă din cugetul lui un gând ca acela. Și de ar fi putut, precum s'a zis, ar fi făcut aceasta cu osârdie, că știe vicleanul cum că dacă un astfel de gând petrece în om, nu mai rămâne cugetul lui

¹ Adică arsurile pricinuite de patimi. (N. ed. amer.)

² Sîriacă: *întâia mișcare*. (N. ed. amer.)

³ Sîriacă: *gândul vremelniciei firii cesteia*. (N. ed. amer.)

⁴ Gr.: *ci o ar crește pre cugetarea ceasta întru liniște, și ar rămânea întru dânsul, văzându-o și cugetând întru dânsa*. (N. ed. amer.)

pre pământul acesta al înșelării, și măiestriile lui către dânsul nu se apropie. Însă nu despre întâiul gând zicem aceasta, cea ce pornește întru noi pomenirea morții prin aducere-aminte, ci despre plinătatea lucrării cesteia, carea în chip de neclătit temeluește în om pomenirea morții, și carea, prin pururca-cugetarea întru dânsa, îl face a se minuna în toată vremea. Că gândul cel dintâi este trupesc, dară cel din urmă duhovnicească vedenie este și har minunat. Și dumnezeiască vedenia aceasta cu strălucite înțelegeri este înveșmântată. Iar cea ce pre dânsa o are, nu mai iscodește lumea ceasta, și de trupul său nu se mai alipește.

Cu adevărat, o, iubiți frați, de ar fi trimis Dumnezeu către oameni pre adevărată vedenia aceasta numai puțină vreme, rămas-ar-fi lumea fără de moștenitori. Dumnezeiască vedenia aceasta legătură este, înaintea căreia firea nu poate a sta, și celui ce a priimit pre pururca-cugetarea aceasta în sufletul său, har îi este de-Dumnezeu-dat, mai tare decât toate lucrările cele osebite date celor ce sânt în rânduiala de mijloc, carii cu inimă dreaptă doresc pocăința. Și se dă cu deadinsul căroro cunoaște Dumnezeu cum că se cuvine lor a se depărta cu adevărat din lumea ceasta către mai bună viață, pentru voia cea bună pre carea El o au aflat întru dânșii. Însă ea crește și rămâne cu dânșii atunci când locuiesc într'un loc depărtat de lume și singuratic. Pre dumnezeiască vedenia ceasta să o cerem întru rugăciunile noastre. Pentru dânsa privegheri lungi să facem. Și cu lacrimi de la Domnul să cerem ca să o dea nouă ca pre un dar ce nu are asemănare. Și să nu mai slăbim iarăși întru truda lumii cesteia. Aceasta este încепătura gândurilor vieții carea desăvârșește în om plinătatea dreptății.

Pentru a doua lucrare în om¹

Când bine-sporește omul întru bună viețuire, și la treapta pocăinței a se sui ajunge, și se apropie a gusta din dumnezeiasca vedenie ce vine din lucrarea cea dreaptă², și când se pogoară asupra lui darul

¹ Începutul unui nou Cuvânt în textul grecesc tipărit. (N. ed. amer.)

² Gr.: *din dumnezeiasca vedenie și din lucrarea ei.* (N. ed. amer.)

de sus ca să guste din dulceața cunoașterii duhovnicești, se ivește a doua lucrare după cea dintâi. Mai întâi primește adevărul pentru pronia lui Dumnezeu cea spre fieștecare om, și este luminat de dragostea Lui cea către zidire, și se minunează de orânduirea celor cuvântătoare și de cea multă purtarea Lui de grijă pentru dânsule. De aceea începe întru dânsul dulceața lui Dumnezeu și focul dragostei Lui, ce se aprinde în inimă și mistuie patimile sufletului și ale trupului. Și simte omul puterea aceasta când cugetă cu înțelegere, și cercetează, și drept osebește duhovnicește toate firile zidirii și tot lucrul pre care-l întâlnește. De unde, printr' o sânguitoare și dumnezeiască purtare de grijă ca aceasta, și prin bună conștiința sa, începe omul a se porni spre dumnezeiasca dragoste, și îndată se îmbată de dânsa ca de vin; și se înmoaie mădulările lui, și rămâne cugetul lui copleșit de uimire, și inima lui se robește de Dumnezeu¹. Și se face, precum am zis, ca un îmbătat de vin. Și precât se împuternicează simțirile cele din lăuntru, pre atâta se împuternicează și dumnezeiască vedenia aceasta. Și precât se nevoiește omul a vieții bine, și a se păzi, și a se osteni întru citire și întru rugăciune, pre atâta se statornicește și se întărește întru dânsul puterea ei². Cu adevărat, o, fraților, întru aceasta vine omul³ în vremea când nu-și aduce aminte de sineși, cum că poartă trup, și nu cunoaște că se află în lumea ceasta.

A doua lucrare este începutul vedeniei celei duhovnicești în om, și aceasta este începutul tuturor descoperirilor în minte; prin lucrarea aceasta mintea crește și se împuternicează întru cele ascunse, și printr'înșa înaintează către alte descoperiri ce covârșesc firea omenească. Și în scurt zicând, toate dumnezeieștile vedenii, și toate descoperirile Duhului pre carile sfinții le primesc în lumea ceasta, și toate darurile și descoperirile câte ajunge firea a cunoaște în viața ceasta, prin mâna lucrării celei de-a doua se mută către om. Aceasta

---

¹ Lit. *urmează lui Dumnezeu precum cel dus în robie*. (N. ed. amer.)

² Gr.: *lor*. Greșală de copiere. (N. ed. amer.)

³ Adică întru copleșirea uimirii. Aceasta este versiunea siriacă. Greaca are: *aceasta vine în om*. (N. ed. amer.)

este rădăcina simțirii de către noi a Ziditoriul nostru.¹ Fericit este omul carele a păzit pre bună sămânța ceasta când în sufletul lui va fi căzut, și o a crescut, și nu o a risipit întru cele deșarte și întru răspândirile celor trecătoare și curgătoare! Iar Dumnezeului nostru fie slava în veci. Amin.

C U V Â N T U L 5 0

Pentru schimbătoarele stări ale luminii și ale întunerecului ce se fac în suflet în toată vremea, și pentru iscusirea lui întru cele de-a dreapta și întru cele de-a stânga

ă vedem, o, iubiților, de avem în sufletul nostru, în ceasul rugăciunii, dumnezeiască vedenie întru stihurile cugetării și rugăciunii. Că aceasta se naște din liniștirea cea adevărată. Și să nu ne turburăm în vremea când ne aflăm întru întunecare, mai vârtos dacă pricina acesteia nu întru noi va fi. Însă socotește pre dânsa ca pre lucrarea proniei lui Dumnezeu, pentru pricini ce singur El le știe. Că întru oarecarea vreme se sugrumă sufletul nostru, și este ca în mijlocul valurilor; și omul, fie că citește Scripturile, fie că slujește, fie că de oarecarele alt lucru se apropie, întunecare preste întunecare priimește. Și iese unul ca acesta [din rugăciune], și de multe ori nici a se apropia de dânsa este lăsat. Și nu poate crede nicidecum acesta că va priimi schimbare și va mai fi în pace. Plin de deznădăjduire și de frică este ceasul acesta; și nădejdea în Dumnezeu și mângâierea credinței desăvârșit se scot din suflet, și cu totul de îndoială și de frică se umple.

---

¹ Aceasta este versiunea din cele mai multe manuscrise grecești și din siriacă. Textul grecesc tipărit are: *Aceasta este rădăcina [(duhovniceștii) puteri] de a simți, carea de la Ziditoriul nostru întru noi se pune.* (N. ed. amer.)

Cei ce s'au ispitit în valul ceasului cestuia, din cercare cunosc schimbarea ce urmează la sfârșitul lui. Însă nu lasă Dumnezeu pre suflet întru acestea o zi deplin, căci ar pieri din nădejdea creștinilor, ci degrab îi face istovul¹. Dar dacă spre mai mult ar rămânea silnicia întunecării cesteia, așteaptă-te atunci ca degrab să porceadă din mijlocul ei schimbare spre mai bine².

Însă eu te îndemn și te sfătuiesc, o, omule, de nu ai putere a stăpâni pre sineți și a cădea pre fața ta întru rugăciune, învălește-ți capul cu mantia ta și dormi până ce trece de la tine ceasul acesta al întunecării, dar din sălașul tău să nu ieși. Cu ispita aceasta se ispitesc mai ales cei ce întru viețuirea cugetului³ doresc a petrece și carii caută mângâierea credinței întru călătoria lor. Pentru aceea, cea mai mare durere și trudă se face lor ceasul acela cel întunecat, când cugetul lor întru îndoială se zbate. Și duple aceasta cu tărie urmează hula. Și uneori omul este cuprins de îndoieli pentru înviere, și de alte lucruri pre carile nu se cuvine a le grăi. Și de multe ori întru cercarea tuturor acestor lucruri ne-am aflat, și spre mângâierea multora despre lupta aceasta am scris.

Cei ce întru lucrurile cele trupești petrec sânt cu totul lipsiți de aceste ispite. Ci alt fel de negrijanie⁴ vine asupra lor, cunoscută tuturor, și carea are osebite chipuri față de ispitele pomenite și de altele ca acelea. Vindecarea acestora dintru liniștire izvorăște. Aceasta este mângâierea omului. Dar întru împreună-petrecerea cu oame-nii niciodată va priimi lumina mângâierii, și voroavele lor nicicând îl vor tămădui, ci numai o vreme se odihnește, iar duple aceea mai tare se ridică asupra lui ispitele. Și are neapărată trebuință de un om luminat, care să fie cercat întru acestea, ca printr'însul să se lumineze și să se împuterniceze la vreme de nevoie, dar nu totdeauna. Fericit cel ce rabdă acestea înlăuntrul ușii [chiliei sale]! Că la măreț și puternic lăcaș va ajunge duple aceea, precum Părinții zic. Însă nu

---

¹ Cf. 1 Cor. 10: 13.

² Lit. *spre viață*. (N. ed. amer.)

³ Pentru *viețuirea cugetului* vezi Cuvântul 43, p. 342. (N. ed. amer.)

⁴ Gr. ἀκηδία. (N. tr.)

îndată, nici întru un ceas trece lupta ceasta; și nici harul odată pentru totdeauna vine și sălășluiește în suflet, ci puțin câte puțin, din una și din alta: uneori ispită, alteori mângâiere. Și petrece omul întru acestea până la ieșire. Căci să nu așteptăm aici a ne slobozi desăvârșit de această luptă, nici a ne mângâia desăvârșit. Că așa au binevoit Dumnezeu a ocârmui viața noastră aici, și întru acestea a fi cei ce călătoresc în cale. Lui se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

C U V Â N T U L 5 1

Pentru vătămarea râvnei celei nebune, ce ia chipul celei dumnezeiești, și pentru ajutoriul cel din blândețe, și pentru felurite alte pricini

mul cel râvnitoriu niciodată ajunge la pacea cugetului. Iar cel strein de pace, strein este de bucurie. Căci dacă, precum se zice, pacea cugetului este sănătate desăvârșită, iar râvna este protivnică păcii, apoi cu boală mare bolește cela ce are râvnă rea¹. O, omule, cela ce împotriva boalelor celor streine socotești că trimiți râvna ta, sănătatea sufletului tău ai gonit; ci mai vârtos spre sănătatea sufletului tău sârguiește a te osteni. Iar dacă pre cei neputincioși dorești să tămăduiești, cunoaște că mai vârtos de iubitoare purtare de grijă au trebuință cei bolnavi, decât de certare. Apoi iarăși, deși altora nu ajuți, pre sineți întru grea boală a băga te trudești. La oameni râvna nu se socotește a fi între chipurile înțelepciunii, ci ca una dintre boalele sufletului, adică îngustime a minții și adâncă necunoaștere. Începutul dumnezeieștii înțelepciuni este bunătate și blândețe, ivindu-se din măreția sufletului și din purtarea neputințelor oamenilor. «Că», zice, «voi cei tari, purtați neputințele celor slabi» (Rom. 15:

¹ Sau *vicleană* (gr. πονηρόν). Cuvântul acesta lipsește în siriacă. (N. ed. amer.)

1), și «pre cela ce a greșit îndreptați-l cu duhul blândetelor» (Gal. 6: 1). Apostolul numără pacea și răbdarea între roadele Duhului¹.

O inimă plină de întristare pentru slăbiciunea și neputința sa întru faptele trupești cele arătate plinește locul tuturor lucrurilor trupești. Faptele trupului fără de întristarea cugetului sânt ca un trup fără de suflet. Cel preîntristat cu inima, dar cu simțirile lăsate slobode, este ca un bolnav ce bolește trupește iar gura o are slobozită spre toată mâncarea cea vătămoare. Cel preîntristat cu inima, dar cu simțirile lăsate slobode, este ca un om ce are un singur fiu și îl junghie cu mâinile sale puțin câte puțin. Întristarea cugetului este dar de mare preț înaintea lui Dumnezeu, și cela ce o poartă precum se cuvine este ca un om ce poartă întru mădulările sale sfințenie. Omul carele sloboadă limba sa împotriva oamenilor pentru lucruri bune sau rele nu este vrednic de harul acesta. Pocăința împreună cu vorbiri este chiup găurit. Dărnicia împreună cu pălmuii este cuțit împlântat și înmuat în miere. Întreaga-cugetare și vorbirea cu o femeie este ca o leoaică cu un miel întru aceeași casă. Lucrurile bune făcute cu nemilostivire sânt înaintea lui Dumnezeu ca un om ce junghie pre fiu în fața tatălui său. Cel ce are sufletul bolnav și îndreptează pre soții săi este ca un om orb ce arată altora calea.

Mila și dreapta-judecată² întru același suflet sânt ca un om ce se închină lui Dumnezeu și idolilor întru aceeași casă. Mila protivnică este dreptei-judecăți. Că dreapta-judecată este potrivire a cumpenei celei drepte, căci dă fieștecăruia duple cum este vrednic, și când face răsplătire nu se pleacă spre o parte, nici se uită la față. Dară mila este o întristare stărnită de bunătate, și spre toți se pleacă cu împreună-pățimire, și celui vrednic de rău nu răsplătește, iar celui vrednic de bine îi preaprisosește. Deci de vreme ce este vădit că mila ține de partea dreptății, atunci dreapta-judecată ține de partea răutății.³ Precum iarba și focul nu pot sta întru același loc, așa nici

¹ Vezi Gal. 5: 22.

² Gr. δικαιοκρισία. (N. ed. amer.)

³ „Dreapta-judecată din partea răutății este? Împotrivică pare a fi ceea ce zice, și nepriimită. Ci de vom pune mintea la porunca Domnului carea poruncește:

dreapta-judecată și mila întru același suflet. Precum un grăunte de nisip nu cumpănește o mare greutate de aur, tot așa și folosirea dreptei-judecăți de către Dumnezeu nu cumpănește mila Lui.

Precum o mână de nisip aruncată în marea cea mare, așa sânt greșalele a tot trupul față de cugetul lui Dumnezeu¹. Și precum izvorul ce izvorăște cu îndestulare nu se astupă cu un pumn de țărână, așa nu se biruiește mila Ziditoriului de răutatea zidirilor. Precum cela ce seamănă în mare și așteaptă să secere, așa este cela ce are pomnire de rău² și se roagă. Precum nu este cu puțință a închide flacăra focului ca să nu se înalțe în sus, așa nu se împiedică rugăciunile celor milostivi a se înălța la ceriu. Precum șuvoiul apei în locul cel pogorâcios curge repede, așa și puterea mâniei când află loc în cugetul nostru. Cela ce a câștigat smerenie în inima sa, mort s'a făcut lumii. Și cel mort față de lume, a murit față de patimi. Căci celui

«Tot celui ce cere de la tine dă-i» (Lc. 6: 30), foarte dreaptă se va arăta, și învățaturii céii sănătoase binepriimită și foarte potrivită. Unii adică toată bogăția lor în tot feluri de ospețe, și de beții, și de curvii mâncându-o, în cea mai de pre urmă lipsă și sărăcie ajung. Ci și așa aflându-se, năravul cel rău, pre care l-au câștigat, a-l lepăda dupre cât este cu puțință lor nicidecum voiesc. Deci dacă pre aceștia cu cumpenele dreptății îi vom cumpăni, oare se vor afla vrednici ca să dobândească mila? Iară alții cu ucideri de bărbați, și cu furtisaguri, și cu tâlhării, și cu tot felul de alte fapte rele în mulți ani viețuind, apoi în feluri de primejdii căzând, lipsiți sânt, și de milă au trebuință, însă nu se depărtează de rele decât numai fără de voie, pentru neputință. Ce dar, dreaptă judecată este și pre aceștia a milui? Ci cela ce nu i-a miluit și pre aceștia, ci în pedepsele cele cuviincioase lor i-a pus, drept adică va fi, dar milostiv nicidecum. Încât, uneori, cela ce voiește a fi drept nu este milostiv. Deci pentru aceasta a zis Cuviosul că dreptatea este protivnică milosteniei. De unde și, ca pre una ce stă uneori milosteniei împotrivă, de partea răutății a zis-o. Nu că răutate este – să nu fie! Că vârtute este, decât multe altele mai aleasă, și una din cele ce lângă Dumnezeu a fi și sânt, și se zic, însă nu este mai înaltă și decât milostenia. Că «se prealaudă mila împotriva judecății» (Iac. 2: 13)». (Nikifor Theotokis)

¹ Aceasta este versiunea siriacă. Cuvântul „cuget” are sensul de *mod de gândire*. Greaca are aici: *față de pronia și mila lui Dumnezeu*. (N. ed. amer.)

² Sau *ciudă/ranchiună*. (N. ed. amer.)

ce a murit cu inima față de ai săi, mort i s'a făcut diavolul. Cea ce a aflat pizma, împreună cu dânsa a aflat și pre cel ce a întemeiat-o¹.

Este smerenie din frica lui Dumnezeu, și este smerenie din dorirea lui Dumnezeu. Și este cea ce pentru frica lui Dumnezeu se smerește, și este cea ce pentru bucurie se smerește. Și cea ce pentru frica lui Dumnezeu se smerește dobândește buna-cuviință a mădulărilor, împreună cu bine-rânduite simțiri și inimă zdrobită în toată vremea. Dară cea ce pentru bucurie se smerește dobândește veselie nestăpânită și inimă largă și neținută.

Dragostea nu cunoaște rușinea, pentru aceea nu știe a da chip de bună-rânduială mădulărilor sale. Firesc este dragostei a nu se rușina și a-și uita măsura. Fericit este cea ce a aflat pre tine, limanul a toată bucuria! Iubită este de Dumnezeu adunarea smeriților, ca adunarea Serafimilor. Mai de preț este la Dumnezeu un trup întru întreaga-cugetare, decât o jertfă curată. Că amândouă, adică smerenia și întreaga-cugetare, sălaş² Sfintei Treimi gâtesc în suflet.

Cu prietenii tăi cu cucernicie umblă. Și când vei face aceasta, și pre sineți, și pre dâșii vei folosi; că de multe ori, cu pricina dragostei, leapădă sufletul frâul păzirii. De vorbiri păzește-te, că nu în toată vremea folosesc. Întru adunări cinstește tăcerea, că de multă vătămare te scapă aceasta. Păzește-ți pânțele, dar și mai mult pre vedere. Căci, neîndoielnic, războiul din casă mai ușor este decât cel de afară. Să nu crezi, frate, că se pot opri gândurile cele din lăuntru fără o bună și bine-rânduită stare a trupului. Tem-te de obiceiuri, mai mult decât de vrăjmași. Cea ce hrănește întru sineși obicei este ca un om ce hrănește foc, căci la amândouă măsura puterii ține de materia [cu care sânt hrănite]. Când obiceiul cere o dată ceva, și nu se plinește cererea lui, cealaltă dată îl vei afla slăbit. Dar de îi vei face voia o dată, a doua oară mult mai tare îl vei afla asupra ta.

---

¹ Adică pe diavolul. (N. ed. amer.)

² În siriacă sânt două cuvinte care se scriu la fel, unul însemnând *zalog*, iar ce-lălalt *cort*, *sălaş*. Traducătorii în greacă au ales *zalog*, dar sensul de aici arată că este vorba de *sălaş*. (N. ed. amer.)

Pentru tot lucrul petreacă întru tine această pomenire, că mai bun este ajutoriul cel din păzire decât ajutoriul cel din fapte. Nu te face prieten al celui ce iubește răsul și iubește a se face priveliște¹ oamenilor, căci spre slăbănogite obicinuințe te povățuiește. Cu cel neînfrânat întru viețuirea sa să nu veselești fața ta; însă păzește-te, ca să nu îl urăști. Și de va voi să se scoale, dă-i mâna ta, și până la moarte te grijește de el. Dar dacă și tu încă boalești, ocolește lucrarea vindecării. Că zice: «Dă lui capătul toiagului tău», și celelalte.² Înaintea celui înalt cu cugetul și carele boalește cu pizma, cu luare-aminte grăiește. Că în vreme ce tu grăiești, el tâlcuiește cuvintele tale în inima sa așa cum îi place, și din cele bune ale tale ia materie ca să facă pre alții să se poticnească. Și schimbă cuvintele tale în cugetul lui spre materia bolii lui. Și de îndată ce începe a cleveti pre fratele său înaintea ta, posomorește fața ta. Și când aceasta vei face, bine-chibzuit te vei afla și înaintea lui Dumnezeu, și înaintea lui.

De vei da ceva celui ce are trebuință, întrecă pre darea ta veselia feței tale, și cu cuvinte bune mângâie-i necazul. Și când vei face aceasta, veselia cugetului său pentru darul tău biruiește și trebuința trupului său³. În ziua când deschizi gura ta și grăiești ceva rău despre cineva, socotește-te mort lui Dumnezeu și deșert de toate lucrurile tale, măcar de și gândul tău te-a îndemnat să grăiești ceva ce

---

¹ „A se face priveliște” (gr. θεατρίσαι): a se da în spectacol sau a stârni răsul privitorilor. (N. tr.)

² Vezi Budge, *The Sayings of the Holy Fathers*, 1: 331: „De vei vedea un om căzut în apă și poți să-i ajuți, tinde lui toiagul tău și trage-l afară, ca nu cumva, de-i vei întinde mâna ta și nu poți să-l tragi în sus, el să te tragă jos și să pieriți amândoi”. (N. ed. amer.) Vezi și *Patericul*, Cap. 25, «Pentru socotință», § 35: „Zis-a un Bătrân că de vei vedea pre cineva căzut în apă, și de poți să-i ajuți, dă-ți bățul și îl trage la margine, iar de nu poți să-l tragi, lasă-i bățul tău. Iar de ți-a tins mâna sa și nu poți să-l tragi, el te va trage în jos, și veți muri. Iar aceasta o a zis pentru cei ce se aruncă pre sineși întru ispită, pentru ca să ajute altora mai presus de puterea lor”. (N. tr.)

³ Aceasta este varianta siriacă. Greaca are *veselia cugetului său întrece darul tău mai mult decât trebuința trupului său*. (N. ed. amer.)

cu dreptate părea a fi și spre zidire. Căci ce nevoie are omul să surpe casa lui, și pre a prietenului său să o îndrepte?

În ziua întru carea suferi durere în fiecare chip, trupește sau cu cugetul, pentru cineva, fie el bun sau rău, socotește-te mucenic în ziua aceea, și ca și cum ai pătimi pentru Hristos, și ca unul ce s'a învrednicit mărturisirii. Că adu-ți aminte că Hristos pentru cei păcătoși au murit, nu pentru cei drepți. Vezi cât de mare este lucrul acesta, a ne mâhni pentru cei vicleni și a face bine păcătoșilor mai mult decât dreptilor! Apostolul pomenește aceasta ca pre un lucru vrednic de minunare.¹ De vei putea a dobândi întru sineți dreptatea sufletului tău, să nu te grijești a alerga după altă dreptate. Întru toate lucrurile tale înainte-mergătoare fie întreaga-cugetare a trupului și curăția conștiinței, căci fără de acestea deșert este înaintea lui Dumnezeu tot lucrul. Cunoaște cum că fieștece lucru ce se face fără de socotință și fără de cercare, deșert este, măcar de și cuviincios ar fi, căci Dumnezeu socotește dreptatea după dreapta-socoteală, și nu după lucrarea cea fără dreptă-socoteală.

Sfeșnic în soare este dreptul neînțelept. Sămânță pre piatră este rugăciunea pomeneratorului de rău. Pom neroditoriu este sihastrul nemilostiv. Săgeată veninoasă este muștrarea din pizmă. Cursă ascunsă este lauda vicleanului. Sfetnic nebun este străjuitoriul orb. Frângere a inimii este șederea împreună cu cei fără de pricepere. Izvor dulce este vorbirea cu cei pricepuți. Sfetnicul înțelept este zid al nădejzii. Prietenul nebun și nepriceput este vistierie a pagubei. Mai bine este a vedea o casă plină de bocitoare, decât pre înțelept urmând celui nebun. Mai bine este a locui cu fiarele, decât cu cei pizmași. Mai bine este a locui într'un mormânt, decât a locui cu cei ce viețuiesc rău. Șezi împreună cu vulturi, mai vârtos decât cu lacom și cu nesățios. Fă-te prieten cu cel ucigaș, mai vârtos decât cu cel priceplnic. Grăiește cu porcul, mai vârtos decât cu lacomul cu pânțele, că mai bună este troaca porcilor decât gura mâncăcioșilor și

---

¹ Vezi Rom. 5: 6-8.

lacomilor cu pântecele. Şezi între lei¹, mai vârtos decât între cei mândri. Fii tu prigonit, şi nu prigoni; răstignit fii, şi nu răstigni; năpăstuit fii, şi nu năpăstui; clevetit fii, şi nu cleveti; fii blând, şi nu râvnitoriu în rău. ||Ține-te de bunătate, nu de dreptate.||

Îndreptarea prin cuvânt nu este a viețuirii creștinilor, și nu este pomenită în învățătura lui Hristos. Veseleşte-te cu cei ce se veselesc, și plângi cu cei ce plâng; că acesta este semnul limpedei curății. Cu cei bolnavi, bolește, și cu cei păcătoși tânguiește-te. Cu cei ce se pocăiesc, bucură-te. Fii prietenul tuturor oamenilor, dar singur rămâi în cugetul tău. Fă-te părtaș pătimirilor tuturor, dar ține-ți trupul departe de toți. Nu muștra pre cineva, nici ocări, nici pre cei foarte răi întru viețuirea lor. Întinde-ți haina preste cel ce greșește și acoperă pre el. Și dacă nu poți a lua asupra ta greșalele sale și a priimi certarea în locul lui, măcar rabdă rușinea lui și nu îl fă de ocară. ||Nu te învrăjbi cu oamenii pentru pântece. Și nu urî pentru cinstire. Și nu te îndulci cu judecarea.|| Cunoaște, frate, că pentru aceasta se cuvine nouă a rămâne înlăuntrul chilieii, ca să nu cunoaștem faptele oamenilor cele rele, și atunci, văzându-i pre toți sfinți și buni, întru curăția cugetului vom ajunge. Iară de ne vom face muștrători, și pedepsitori, și judecători, și cercători, și izbânditori, și prihănitori, ce osebite are șederea noastră de șederea în cetăți? Și de nu vom lăsa acestea, ce poate fi mai rău decât șederea în pustie? De nu te liniștești cu inima, liniștește-te măcar cu limba. Și de nu poți a-ți așeza gândurile întru bună rânduială, fă-ți măcar simțirile cu bună rânduială. Și de nu poți fi singur cu cugetul tău, fii singur măcar cu trupul. Și de nu poți a lucra cu trupul tău, mârnește-te măcar cu cugetul. Și dacă nu poți a priveghea stând în picioare, priveghează șezând pre patul tău, sau și culcat fiind. Și de nu poți două zile a posti, măcar postește până seara. Și de nu poți până seara, măcar fcrește-te a te sătura. De nu ești sfânt întru inima ta, măcar fii sfânt în trupul tău. De nu jeleşti întru inima ta, măcar acoperă cu jale fața ta. De nu poți fi milostiv, măcar grăiește ca un păcătos. De

¹ Gr. *leproși*, i.e. λωβών în loc de λεόντων. β avea adesea o formă asemănătoare cu v. (N. ed. amer.)

nu ești făcătoriu de pace, măcar nu fi iubitoriu de turburare. De nu poți fi sânguitoriu, fii măcar în cugetul tău ca un pregetătoriu¹. De nu ești biruitoriu, nu te înălța cu cugetul mai presus de cei biruiți². De nu poți a astupa gura celui ce clevește pre prietenul său, păzește-te măcar a nu te face părtaș cu dânsul la aceasta.

Cunoaște că de va ieși din tine foc și va arde pre alții, pre sufletele cele ce se ard în focul tău Dumnezeu din mâinile tale le va cere. Și chiar dacă nu pui tu focul, dar împreună-binevoiești cu cela ce îl aruncă, și afli plăcere întru aceasta, părtaș cu el ești socotit la judecată. Dacă iubești blândețea, fii în pace. Și de te vei învrednici păcii, în toată vremea te vei bucura. Caută pricepere, și nu aur. Îmbracă-te cu smerenie, nu cu visson. Câștigă-ți pace, nu împărăție.

Nu are pricepere cel lipsit de smerenie, și cel ce nu are smerenie este lipsit de pricepere. Nu este smerit-cugetătoriu nepacinicul, și cela ce nu este pacinic, nici smerit-cugetătoriu este. Și nimenea are pace fără a se bucura. În toate căile întru carile călătoresc oamenii în această lume pacea nu vor afla, până ce se vor apropia de nădejdea lui Dumnezeu. Nu câștigă inima pace din osteneală și din poticniri, până ce va intra întru dânsa nădejdea, și va păciui pre inimă, și bucurie va vărsa întru dânsa. Și aceasta este pre carea o a zis gura cea închinată și plină de sfințenie: «Veniți către Mine toți cei osteniți și împovărați, și Eu voi odihni pre voi» (Mt. 11: 28). Apropie-te, zice, și nădăjduiește în Mine, și odihnește-te de trudă și de frică.

Dumnezeiasca nădejde înalță pre inimă, dară frica gheennei o zdrobește. Lumina cugetului naște pre credință, și credința naște pre mângâierea nădejzii, iar nădejdea întărește pre inimă. Credința este descoperire a priceperii³. Și când se întunecă cugetul, se ascunde credința, și ne stăpânește frica, și se curmă nădejdea noastră. Nu credința cea din învățătură slobozește pre om din mândrie și din

¹ Adică socotește-te un leneș. (N. ed. amer.)

² Gr. *vinovați*. În siriacă același cuvânt înseamnă și *biruit* și *vinovat*. (N. ed. amer.)

³ Sau a *înțelegerii lăuntrice*. Textul siriac tipărit citește aici un plural, ceea ce dă a *înțelegerilor*. (N. ed. amer.)

îndoială, ci credința ce întru pricepere se vede și răsare; aceasta se cheamă cunoaștere și arătare a adevărului. Câtă vreme mintea pricepe pre Dumnezeu ca Dumnezeu ce se face arătat înțelegerii, nu se apropie frica de inimă. Când vom fi sloboziți a fi întru întunecare și vom pierde priceperea aceasta, veni-va asupra noastră frica până ce ne smerim și de smerenie și de pocăință ne apropiem.

Fiul lui Dumnezeu cruce au răbdat, drept aceea noi, păcătoșii, îndrăzneală să avem în pocăință. Că dacă chipul pocăinței a abătut urgia lui Dumnezeu de la împăratul Ahaav, atuncea negreșit pocăința noastră cea adevărată nu ne va fi acum nefolositoare. Și dacă chipul smereniei a întors dumnezeiasca urgie de la ceta ce nu cu adevărat [s'a pocăit], cu cât mai vârtos de la noi, cei ce cu adevărat ne mâhnim pentru greșalele noastre? Destulă este mâhniciunea cugetului a ține locul a toată lucrarea trupească.

Sfântul Grigorie zice: «Biserica a harului este cel împreunat cu Dumnezeu și carele stăruie întru grija de judecata Lui¹». Și ce este grija de judecata Lui? Decât numai neconținută căutare a odihnei Lui²; tânguirea în toată vremea și cugetarea cu zdrobire din pricina acelor lucruri ce pururea rămân nedesăvârșite, pentru ticăloșia firii noastre; întristarea cea neconținută pentru acestea, carea cu puternice gânduri este ținută în cuget și carea în rugăciune se aduce înaintea lui Dumnezeu ca prinos cu smerită zdrobire; și, precât este cu puțință și stă în puterea omului, defăimarea grijii față de trup.³ Astfel este omul ce poartă în sufletul său pomenirea cea neîncetată a lui Dumnezeu. Precum zice fericitul Vasilie: «Rugăciune nerăspândită este aceea ce pricinuieste în suflet deslușită cugetare la Dumnezeu. Și înlăuntru-sălășluirea lui Dumnezeu aceasta este: a avea pre Dumnezeu statornicit întru sineși prin pomenire [neîncetată]»⁴.

¹ Textul siriac tipărit are: *grija de ceea ce ține de El* (sau *el*). Această lecțiune rezultă din schimbarea unei singure litere (*nun* în *lamadh*). (N. ed. amer.)

² Sau: *neconținută cugetare la ceea ce este bineplăcut Lui*. (N. ed. amer.)

³ Fraza aceasta este mult prescurtată în greacă. (N. ed. amer.)

⁴ Epistola a II-a, *Către Grigorie*. (N. ed. amer.)

Întru acest chip ne facem biserică a lui Dumnezeu. Și aceasta este grija cu inimă zdrobită întru gătirea odihnei Domnului.

Pentru viclenele gânduri fără de voie, carile se fac din dezlegarea dată de nepurtarea de grijă cea mai nainte de ele¹

Sânt unii carii își sprijină trupul și, pentru lucrul lui Dumnezeu, doresc a-l odihni puțin² până l-ar împuternici, și iarăși se întorc la osteneala lor. Deci în zilele cele puține ale odihnei noastre să nu dezlegăm desăvârșit străjuirea noastră și să dăm tot sufletul nostru la dezlegare, ca oamenii ce nu voiesc a se întoarce iarăși la lucrul lor. Cei ce în vremea păcii sânt străpunși de săgețile vrăjmașului și-au învistierit în suflet materia acestui lucru prin îndrăzneala voinii lor. Și aceștia văd că în locul cel sfânt, adică în rugăciune, cu întinată îmbrăcăminte sânt îmbrăcați, adică ceea ce se stârnește în sufletul lor în ceasul cugetării la Dumnezeu și al rugăciunii. Pre lucrurile ce în vremea rugăciunii curate caută să ne războiască și să ne rușineze, noi înșine le-am priimit înlăuntrul nostru atunci când simțirile noastre erau lipsite de grijă.

Ajută omului trezvia mai mult decât lucrul, și îl vatămă dezlegarea mai mult decât odihna. Și măcar că din odihnă vin războaie lăuntrice și supără pre om, ci stăpânire are a le risipi. Căci când lasă omul odihna și se întoarce la locul lucrului său, se ridică [războaiele] de la dânsul și fug. Dar nu este așa cu ceea ce se naște din dezlegare, măcar că slăbănogirea cu adevărat din odihnă se naște. Căci câtă vreme omul rămâne în laturea slobozeniei sale în răstimpul odihnei, se poate întoarce iarăși înapoi și, puindu-și pravilă, să chivernisească pre sineși, pentru că încă se află în laturea slobozeniei sale. Dar întru dezlegare iese din laturea slobozeniei lui. Că de nu ar fi aruncat omul cu totul de la sineși străjuirea, nu ar fi fost silit în chip năsâlnic și fără de voie a se pleca celor ce nu îl odihnesc. De nu ar fi părăsit cu totul hotarele slobozeniei sale, nu ar fi

¹ Începutul unui nou Cuvânt în textul grec tipărit. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *Bărbați și frați, voi cei ce numai spre sprijinire doriți a da puțină odihnă trupului vostru pentru lucrul lui Dumnezeu.* (N. ed. amer.)

căzut pradă unor întâlniri ce de nevoie îl leagă și cărora nu are putere a le sta împotrivă.

Să nu lepezi slobozenia vreunea din simțirile tale, o, omule, ca nu cumva să nu mai poți a o lua înapoi. Odihna vatămă numai pre cei tineri, dară dezlegarea și pre cei bătrâni, și pre cei desăvârșiți. Cei ce din odihnă vin întru gândurile cele viclene, pot iarăși întru străjuire a se întoarce, și întru viețuirea lor cea înaltă iarăși a se statornici. Dară cei ce, puindu-și nădejdea în fapte, nu s'au grijit de străjuire, robiți s'au făcut, și din viețuirea cea înaltă întru dezmațată viață au ajuns: că este cela ce în laturea vrăjmașilor se rănește, și în vremea păcii moare; și este cela ce cu pricina neguțătoriei vieții iese, și bold în sufletul său priimește.

Nu când suferim alunecare întru oarecarele lucru să ne scârbim, ci când rămânem întru aceasta; căci alunecarea se întâmplă de multe ori și celor desăvârșiți, dară a rămânea întru dânsa este omorâre desăvârșită. Iară scârba cu carea ne scârbim pentru alunecările noastre, în locul lucrării celei curate ni se socotește de la har. Cela ce cu nădejdea pocăinței alunecă a doua oară, cu vicleșug umblă înaintea lui Dumnezeu; preste acesta de năprasnă cade moartea¹ și nu ajunge la vremea când nădăjduia a plini lucrurile vârtuții. Tot cela ce și-a dezlegat simțirile, și-a dezlegat și inima.

Lucrarea inimii leagă mădulările cele din afară. Și vădit este cum că cu dreaptă-socoteală face omul lucrarea inimii, urmând pilda Părinților celor mai nainte de noi, dacă întru arătarea celor din afară nu este legat de câștigul trupesc, nici iubește lăcomia pântecelui, și este cu totul depărtat de mânie. Că unde sânt aceste trei – dorința de câștigul cel trupesc (fie că este mică sau mare), pornirea spre mânie și supunerea față de îndrăcirea pântecelui – măcar de și s'ar arăta cineva asemenea sfinților celor dedemult, cunoaște că dezlegarea lui în cele din afară vine din nerăbdarea celor din lăuntru; căci nu din osebitoarea defăimare a sufletului lui se pricinuiesc acestea. Că de nu ar fi așa, cum cele trupești a defăimat, și blândețea nu a câștigat?

---

¹ Siriacă: *lațul pedepsei cu moartea*. (N. ed. amer.)

Defăimării celui cu dreptă-socoteală îi urmează nelegarea de ceva, defăimarea odihnei¹ și dragostea față de neamul omenesc. Și de este gata cineva a primi pagube pentru Dumnezeu bucurându-se, curat este în lăuntru său. Și de nu defăimă pre cineva pentru scădeniile lui, cu adevărat slobod este. Și de nu binevoiește către cela ce îl cinstește, nici se îngreșează de cela ce îl necinstește, murit-a lumii și vieții acesteia. Păzirea dreptei-socotelei² este mai presus de toată viețuirea săvârșită de oameni, oricare ar fi măsura la carea s'ar afla ei.

Să nu urăști pre cel păcătos. Că toți purtăm povara vinovăției. Și dacă pentru Dumnezeu te pornești asupra lui, plângi pentru dânsul. Și pentru ce îl urăști? Păcatele lui urăște și roagă-te pentru dânsul, ca să te asemeni lui Hristos, Carele nu S'au mâniat asupra păcătoșilor, ci se ruga pentru dânsii. Nu vezi cum au plâns El pentru Ierusalim? Că întru multe ne batjocorim și noi de la diavolul; deci pentru ce să urâm pre cel ce s'a batjocorit de către cela ce și pre noi batjocorește? Și pentru ce urăști pre cel păcătos, o, omule? Oare fiindcă nu este la fel de drept ca tine? Și unde este dreptatea ta, dacă nu ai dragoste? Pentru ce nu plângi pentru dânsul? Ci tu prigonești pre dânsul. Căci din neștiință unii, păruți a avea dreptă-socoteală, cu mânie se pornesc împotriva faptelor păcătoșilor.

Fă-te propoveditoriu al bunătații lui Dumnezeu, că nevrednic fiind tu, te ocârmuiește. Și datoriu fiind tu cu datorie multă, nu se vede cerându-ți plata; și pentru lucrurile cele mici făcute de tine, răsplătește ție pre cele mari. Nu chema pre Dumnezeu drept, că nu se arată dreptatea Lui în lucrurile cele pentru tine. Și măcar că David Îl numește drept și fără strâmbătate³, Fiul Lui ne-au arătat cum că este bun și blând. «Bun este», zice, «celor vicleni și necin-

---

¹ Siriacă: *vieții*. În siriacă cele două cuvinte sânt foarte asemănătoare. (N. ed. amer.)

² Sau: *paza cea cu dreptă socoteală*. (N. ed. amer.)

³ Vezi Ps. 24: 8; 144: 17. Greaca are aici doi termeni, δίκαιος și εὐθής, amândoi traduși în Psaltire prin *drept*, ale căror nuanțe nu pot fi redată în română decât aproximativ ca *just* și *onest*. (N. tr.)

stitori»¹. Și cum numești pre Dumnezeu drept, când ajungi la capul cel pentru plata lucrătorilor? «Prietene, nu fac ție strâmbătate, voriesc a da și cestui de pre urmă ca și ție. Au este ochiul tău viclean pentru că Eu bun sânt?» (Mt. 20: 13-15). Cum iarăși poate omul a numi pre Dumnezeu drept când ajunge la capul pentru fiul cel întru pierzare, carele a risipit bogăția sa viețuind în desfrânare, și [aude] cum, pentru singură umiliința pre carea a arătat-o, tatăl său a alergat și a căzut pre grumazul lui, și stăpânire a dat lui preste toată bogăția sa?² Că nimenea altul a zis pentru Dânsul acestea, ci însuși Fiul Lui, ca nu cumva să ne îndoim de ele, și astfel au dat mărturie pentru Dânsul. Unde dar este dreptatea lui Dumnezeu, că păcătoși fiind noi, Hristos pentru noi au murit!³ Iar dacă El aicea este milostiv, să credem că schimbare nu priimește.

Să nu fie ca să gândim vreodată o nelegiuire ca aceasta, că Dumnezeu poate fi nemilostiv! Că nu se schimbă osebita însușire⁴ a lui Dumnezeu, precum se întâmplă cu muritorii. Dumnezeu nu câștigă ceva ce nu are, sau Se lipsește de ceea ce are, sau adăugire priimește, precum zidirile. Ci ceea ce are Dumnezeu dintru început, pururea o va avea și o are⁵, precum a zis fericitul Kirill întru tâlcuirea Facerii. Teme-te de Dumnezeu din dragoste de Dânsul, și nu din numele cel aspru ce este pus asupra Lui. Iubește-L precum ești datoriu a-L iubi, nu numai pentru cele ce vor să ți se dea de la Dânsul, ci pentru cele ce am luat. Și pentru singură lumea ceasta pre carea o au făcut pentru noi, cine este carele ar putea să Îi răsplătească? Unde este răsplătirea Lui întru lucrurile noastre? Cine L-a plecat întru început a aduce pre noi întru zidire? Și cine Îl roagă pentru noi când vom ajunge fără pomenire, ca și cum nici că am fi fost vreodată?⁶ Cine va deștepta pre trupul nostru acesta spre viața

¹ Cf. Lc. 6: 35.

² Vezi Lc. 15: 11 și urm.

³ Cf. Rom. 5: 8.

⁴ Gr. τὸ ἴδιον, *ceea ce este propriu, particularitatea.* (N. tr.)

⁵ Textul grecesc tipărit adaugă: *până la sfârșitul fără de sfârșit.* (N. tr.)

⁶ Sf. Isaac se referă la starea de după moarte, pomenită și ceva mai jos. (N. ed. amer.)

aceea? Și iarăși, de unde se pogoară gândul cunoașterii în țărână? O, minunata milostivire a lui Dumnezeu! O, uimire înaintea bunătății lui Dumnezeu și Ziditoriului nostru! O, putere destoinică a face toate! O, nemăsurata bunătate cea către firea noastră, că încă și pre păcătoși îi va aduce iarăși întru ființare¹! Cine este destoinic a slăvi pre El? El ridică pre călcătoriul de poruncă și pre hulitoriu, pre țărâna cea necuvântătoare o înnoiește, înțelegătoare și cuvântătoare făcându-o, iar pre țărâna cea risipită și nesimțitoare, și pre simțirile cele risipite fire cuvântătoare le face, în stare a gândi, măcar că păcătosul, la învierea sa, nu va fi destoinic a se împăciui cu harul Său². Unde este gheenna carea poate a întrista pre noi? Și unde este munca aceea ce în multe chipuri ne înfricoșează și biruiește bucuria dragostei Lui? Și ce este gheenna față de harul Învierii Sale, când din Șeol³ ne va ridica, și va face pre stricăciosul acesta a se îmbrăca întru nesticăciune, și pre cel căzut în Șeol îl va ridica întru slavă?

O, voi cei cu dreaptă-socoteală, veniți și vă minunați! Cine are cuget așa de înțelept ca să se minuneze după vrednicie de darul Ziditoriului nostru? Că iată ce fel de răsplătire dă El păcătoșilor: în locul răsplătirii celei drepte, cu înviere răsplătește lor, și în locul trupurilor cu carile au călcat legea Lui, cu slava desăvârșirii⁴ îi îmbracă. Harul acesta, prin carele înviați sântem după ce am păcătuit, mai mare este decât acela ce ne-a adus întru zidire atunci când nu eram. Slavă, Doamne, harului Tău celui fără de măsură! Iată, Doamne, valorile harului Tău cu tăcere au astupat gura mea, și nu a rămas întru mine gând, ca măcar să aduc mulțămintă Ție. Ce guri vor mărturisi lauda Ta, Împărate Bune, Cela Ce iubești viața noastră? Slavă Ție pentru amândouă lumile carile ai făurit spre

¹ Gr.: ...pentru carea pre firea noastră a păcătoșilor iarăși o aduce la cea din-nou-plăzmuire a Lui. (N. ed. amer.)

² Gr.: măcar că nu este în stare păcătosul a înțelege harul învierii sale. Verbul siriatic a se împăciui cu poate însemna și a înțelege. (N. ed. amer.)

³ Adică din mormânt. (N. ed. amer.)

⁴ Gr.: cu slava desăvârșită a nesticăciunii. Probabil că cuvintele a nesticăciunii sânt o adăugire târzie la textul grecesc. (N. ed. amer.)

creșterea și desfătarea noastră, aducându-ne, prin toate câte ai făurit, spre cunoașterea slavei Tale, de acum și până în veac. Amin.

C U V Â N T U L 5 2

Pentru cele trei chipuri ale cunoașterii, și pentru deosebirea lucrărilor lor și a noimelor lor; și pentru credința sufletului, și pentru tainica bogăție ascunsă întru dânsa; și câtă osebire are cunoașterea lumii cesteia de simplitatea credinței

sufletul ce în cărările viețuirii pre calea credinței călătorește, întru aceasta adescori bine sporește. Dar dacă sufletul se întoarce iarăși la chipurile¹ cunoașterii, îndată șchiopătează în credința sa și se lipsește de puterea ei cca înțelegătoare. Însă credința, prin feluritele chipuri ale [dumnezeieștii] sprijiniri, se arată în sufletul cel curat carele fără de iscodire întru dânsa petrece cu prostime întru toate ale sale. Că sufletul carele cu credință s'a dat lui Dumnezeu pentru totdeauna, și prin multă cercare a priimit gustarea ajutorului Lui, nu se mai grijește de sineși. Ci mai vârtos cu copleșitoare uimire și cu tăcere i se astupă gura, și nu are stăpânire a se întoarce iarăși la chipurile cunoașterii sale și întru dânsela a petrece. Și aceasta ca nu cumva, chiar dimpotrivă², să se lipsească de pronia lui Dumnezeu ce pre ascuns îl cercetează neîncetat, și se grijește de el, și nelipsit îl însoțește întru tot locul. Că întru nebunic ar fi ajuns sufletul socotindu-se destoinic a se griji de sineși prin puterea cunoașterii sale. Căci cei întru carii a răsărit lumina credinței nu mai obrăznicesc a se ruga pentru sineși, nici a cere de la Dumnezeu: «Dă nouă aceasta», sau «ia de la noi aceea», nici se grijesc de sineși întru tot chipul. Căci

¹ Sau *căile/mijloacele*. (N. ed. amer.)

² Aceasta este varianta siriacă. Greaca are *ἐν τῷ ἐναντιώσει αὐτῶν*, prin *împotrivirea lor*, care trebuie să fi fost inițial *ἐν τῷ ἐναντιῷ*, *dimpotrivă*. (N. ed. amer.)

aceștia, cu ochii cei înțelegători ai credinței, în tot ceasul văd purtarea de grijă cea părintească, ce vine ca să umbreze pre dânsii de la adevăratul Părintele Acela, Carele cu marea și nemăsurata Lui dragoste covârșește toate întru părintească iubire, și Carele, mai presus de toate, are puterea și tăria a ajuta nouă prea cu prisosință, mai presus de ceea ce cerem, și cugetăm, și gândim.

Căci cunoașterea protivnică este credinței; dar credința, întru toate cele ce țin de dânsa, surpă legile cunoașterii (însă nu grăim aici de cunoașterea cea duhovnicească). Că aceasta este hotărnicirea¹ cunoașterii, că nu are stăpânire a face vreun lucru fără de cercetare și iscodire, ci trebuie să cerceteze de este cu puțință a se face ceea ce cugetă și voiește. Dar pentru credință ce vom zice? Când da și nu se apropie de dânsa deodată, a rămânea întru aceasta nu se pleacă.²

Precum bine se știe, nici că se află cunoaștere fără de³ cercetare și fără de folosirea meșteșugurilor ei; și acesta este semnul îndoielii în ce privește adevărul. Dară credința cere o cugetare unatică⁴, cu limpede curăție și simplă, departe de orice întortocheri și de izvodirea vreunor meșteșuguri. Vezi cum credința și cunoașterea se împrotivesc una alteia! Casa credinței este cugetarea pruncească și inima simplă. Că «întru prostimea inimii lor», zice, «slăveau pre Dumnezeu» (Col. 3: 22); și: «De nu vă veți întoarce, și să vă faceți ca pruncii, nu veți intra întru Împărăția Ceriurilor» (Mt. 18: 3). Dară cunoașterea împrotivă-uneltește și se împrotivește amândurora acestora.

Cunoașterea se păzește în hotarele firii întru toate căile ei. Dară credința își săvârșește călătoria mai presus de fire. Cunoașterea nu-și îngăduie a cerca vreun lucru ce surpă pre fire, ci îl ține departe de dânsa. Dară credința cu lesnire se supune la aceasta, și zice: «Pre

¹ *Limita sau definiția.* (N. tr.)

² Adică credința nu suportă discuții. Greaca are οὐκ ὀρθῶς, *nu drept*. Dar *nu și da* din siriacă arată că este vorba de o greșală de copiere, în loc de οὐ καὶ ὀρθῶς, *nu și da* (lit. *drept*), fiindcă καὶ se scria adesea doar κ plus titlă (semn de abreviere). (N. ed. amer.)

³ Greaca are aici: *Cunoașterea nici nu se poate cunoaște fără...* (N. ed. amer.)

⁴ Adică neîmpărțită, unică. (N. tr.)

aspidă și pre vasilisc vei încăleca, și vei călca preste leu și preste bălaur» (Ps. 90: 13). Cunoașterea cu frica se însoțește, dară credința este însoțită de nădejde. Că precât călătorește cineva în căile cunoașterii, pre atâta este mai legat de frică, și slobozirii de dânsa nu poate a se învrednici. Dară cela ce urmează credinței îndată se face slobod și desineși-stăpânitoriu, și ca un fiu al lui Dumnezeu cu stăpânire toate lucrurile întru slobozenie uneltește. Omul ce a aflat cheile credinței¹ uneltește pre toate firile zidirii asemenea lui Dumnezeu; că prin credință vine stăpânirea de a făuri zidire nouă, dupre asemănarea lui Dumnezeu. «Ai voit», zice, «și toate au stătut înaintea Ta»². Și de multe ori credința pre toate le poate face dintru a nu fi. Dară cunoașterea nu poate face nimic fără de materie. Cunoașterea nu cutează a se încerca întru ceva ce nu este dat firii. Și pentru carea pricină? Pentru că firea cea curgătoare a apei pașii vreunui trup pre spatele ei nu priimește, și cel ce se apropie prea mult de foc se arde, și dacă cineva cu nesăbuintă se împrotivește firii întru acest chip, se primejduiește.

Cunoașterea cu multă păzire se păzește de acestea, și a trece hotarele lor nicidecum se pleacă. Dară credința cu stăpânire le trece, zicând: «De vei trece prin foc, nu te vei arde, și răurile nu te vor înneca» (Is. 43: 2). Și de multe ori credința a lucrat acestea înaintea ochilor a toată zidirea. Și de s'ar fi dat prilej cunoașterii a se încerca întru asemenea lucruri, nu s'ar fi plecat cu nici un chip. Căci prin credință mulți în văpaie au intrat, și pre puterea cea arzătoare a focului au înfrânat, și fără de vătămare prin mijlocul ei treceau, și pre spatele mării ca pre uscat au umblat. Și acestea toate mai presus de fire sânt, și protivnice chipurilor cunoașterii. Văzut-ai cum credința a clătit temeliiile cunoașterii și deșartă o a arătat întru toate căile și legile ei? Văzut-ai pre cunoaștere cum se păzește în hotarele firii? Văzut-ai pre credință cum mai presus de fire trece, săvârșindu-și calea călătoriei sale? Chipurile cunoașterii au ocârmuit lumea ceva mai mult sau mai puțin de cinci mii de ani, și omul nicidecum a putut a-și ridica capul din pământ și a

¹ Aceasta este varianta siriacă. Greaca are *care a îndrăgit* (ἐρῶν) – greșală în loc de εὐρῶν, *care a aflat*. (N. ed. amer.)

² Cf. Iov 23: 13.

simți tăria Ziditoriului său. Că nu s'a făcut aceasta până ce a răsărit credința noastră, și ne-a slobozit din întunerecul lucrării celei pământești și din robia cea deșartă ce caută răspândire fără de roadă. Și acum, când am aflat marea cea prea adâncă¹ și comoara cea nedeșertată, iarăși către sărăcicioase izvoare dorim a ne abate. Nu este cunoaștere carea să nu fie cu lipsă, măcar de și foarte ar fi bogată; dară pre comorile credinței ceriul și pământul nu le pot încape. Cel ce de nădejdea credinței își reazemă inima, niciodată se va lipsi de ceva; și când nimica are, prin credință pre toate le are, precum este scris: «Câte veți cere, întru rugăciune și întru credință, veți lua» (Mt. 21: 22). Și iarăși: «Domnul este aproape, de nimic vă grijiți» (Filip. 4: 5-6).

Cunoașterea pururea caută căi spre a păzi pre cei ce o au dobândit. Dară credința zice: «De nu va Domnul zidi casa și va păzi cetatea, în-deșert a privegheat cel ce păzește și s'a ostenit cel ce zidește»². Cea ce își află adăpost în credință niciodată uneltește căi și meșteșugiri, nici petrece întru dânsle. Căci cunoașterea în tot locul aduce laude fricii, precum a zis înțeleptul: «Fericit cel ce se teme întru inima sa»³. Dar credința ce zice? «S'a temut, și a început a se cufunda» (Mt. 14: 30). Și iarăși: «Că nu ați luat duhul robiei spre frică, ci Duhul punerii de fiu» (Rom. 8: 15), spre slobozenia credinței și a nădejzii în Dumnezeu. Și iarăși: «Să nu te temi de dânșii, nici să fugi de la fața lor». Totdeauna frica este urmată de îndoială; și îndoiala, de cercetare; și cercetarea, de căi și meșteșugiri; iar căile și meșteșugirile, de cunoaștere. În iscodire și cercetare se arată pururea frica și îndoiala, căci cunoașterea nu în toată vremea pretutindenea biruiește, precum am arătat la început. Că de multe ori întâmpină pre suflet nesoșințe, și năpădiri grele, și felurite pricini pline de primejdii. Însă cunoașterea și chipurile înțelepciunii nicidecum pot a ajuta cu ceva, căci toată puterea și hotarul însuși al cunoașterii celei omenești nu sânt în stare a cuprinde aceste lucruri. Dară credința niciodată se biruiește de vreuna dintru dânsle. Căci ce ajutoriu poate să dea cunoașterea cea omenească în războaiele cele ară-

¹ Gr. *neturburată*. (N. ed. amer.)

² Cf. Ps. 126: 1.

³ Cf. Sirah 34: 14.

tate, sau în cele împotriva firilor nevăzute, și împotriva puterilor celor netrupești¹, și a multor lucruri de acest fel? Văzut-ai slăbiciunea puterii cunoașterii și tăria puterii credinței? Cunoașterea oprește pre ucenicii ei a se apropia de toate cele streine² firii. Ci vezi aicea puterea credinței, și ce poruncește celor ce se fac ucenicii ei: «Întru numele Meu», zice, «draci veți scoate, șerpi veți lua, și de veți bea otravă, nu vă veți vătăma» (Mc. 16: 17-18).

Cunoașterea poruncește tuturor celor ce călătoresc în calea ei ca, mai înainte de a face început, să cerceteze după legile ei sfârșitul a toate, și așa să înceapă, ca nu cumva sfârșitul lucrului, vădindu-se a fi cu neputință de ajuns în hotarele puterii omenești, deșartă să le fie osteneala, și ca nu cumva lucrul să se vădească a fi anevoios și cu neputință de făcut. Dară credința ce zice? «Toate sânt cu putință celui ce crede» (Mc. 9: 23). Că nimic este cu neputință la Dumnezeu.³ O, bogăție negrăită, și mare bogată întru valurile ei și întru comorile ei cele minunate, cele ce cu prisosință se revarsă prin puterea credinței! O, de câtă îndrăzneală se umple, și de câtă dulceață și nădejde este plină călătoria cea însoțită de nădejde! Și cât sânt de ușoare poverile credinței, și cât de dulce este lucrarea ei!

Întrebare: Cu cine se aseamănă cela ce s'a învrednicit a gusta dulceața credinței, și apoi iarăși se întoarce către cunoașterea cea sufletească⁴?

Răspuns: Cu cela ce a aflat mărgăritariu de mult preț, și îl schimbă pre un ban de aramă, carele și-a lăsat slobozenia cea de-sineși-stă-pânitoare și s'a întors la starea sărăciei, plină de frică și de robie.

¹ Greaca are ἐννομήτους (*trupești*), dar siriaca are echivalentul lui ἀνεσώματους (adică ἄσωματους, *netrupești*), care este în mod vădit lecțiunea corectă. (N. ed. amer.)

² Siriaca: *vătămătoare*. În siriacă cele două cuvinte sânt asemănătoare ca grafie. (N. ed. amer.)

³ Cf. Mc. 10: 27.

⁴ Gr. ψυχική, *adică neduhovnicească, psihologică*, în sensul din 1 Cor. 2: 14 („omul cel sufletesc”). Vezi și p. 510, nota 1. (N. ed. amer.)

Nu zic că trebuie prihănită¹ cunoașterea, dară credința este mai înaltă; și dacă prihănim ceva, nu cunoașterea prihănim – să nu fie! Ci ca să osebim (lucru pre care îl vom face îndată) chipurile cele rătăcite prin carile merge împotriva firii; și cum cu cetele dracilor se înru-dește; și câte sânt treptele întru carile călătorește cunoașterea; și carea este osebirea în fieștecarea din ele; și prin ce noime este deșteptată întru fieștecarea chip, când petrece într'însele; și în care din chipurile acestea (când călătorește întru dânsese) se împotrivește credinței și iese afară de fire; și carile sânt osebirile din credință; și întru carea treaptă (când cunoașterea se întoarce la scopul ei cel dintâi) vine întru firea sa și, prin bună viețuire, se face treaptă pentru credință; și până unde ajunge osebirea treptelor sale; și cum trece de la acestea la cele mai înalte decât ele; și carile sânt chipurile celeilalte trepte, carea este cea dintâi ||în cinstire||; și când se împreunează cunoașterea cu credința, și se face una cu dânsa, și cu înfocate noime se îmbracă dintr'înșu; și când se aprinde de Duhul, câștigând aripile nepătimirii; și când se înalță din slujirea celor pământești în laturea Ziditorului său cu ajutorința altor chipuri. Însă acum ni se cuvine a ști numai că treapta lucrării credinței² este mai înaltă decât cunoașterea.

Cunoașterea se desăvârșește prin credință și câștigă puterea de a merge în sus, și a simți ceea ce este mai înalt decât toată simțirea, și a vedea raza Celui de necuprins cu mintea și prin cunoașterea zidirilor. Iar cunoașterea treaptă este, prin carea omul se poate sui întru înălțimea credinței; și când a ajuns la credință nu mai are trebuință de cunoaștere. «Că acum», zice, «în parte cunoaștem, și în parte înțelegem; dară când va veni cea desăvârșită, cea în parte se va zădărnici» (1 Cor. 13: 9-10). Deci credința ne arată acum ca înaintea ochilor adevărul desăvârșirii ||ce va să fie||. Iar acele lucruri ce nu se pot cuprinde, prin credința noastră le învățăm, și nu prin cercetare și prin puterea cunoașterii.

Acestea sânt lucrurile dreptății: postul, milostenia, privegherea, sfînțenia și celelalte ce prin trup se lucrează. Dragostea către aproa-

¹ Siriacă: *Nu zic că trebuie lepădată.* (N. ed. amer.)

² Gr.: *că credința, și treptele ei, și lucrarea lor.* (N. ed. amer.)

pele, smerita-cugetare a inimii, iertarea celor ce au greșit, pomenirea bunătăților, cercetarea tainelor ce sânt acoperite în Sfintele Scripturi, adâncarea cugetului întru lucrurile cele mai bune, păzirea hotarelor patimilor sufletului, ca și celelalte vârtuți, în suflet se săvârșesc. Acestea toate au trebuință de cunoaștere, căci cunoașterea le păzește și le învață rânduiala lor¹. Și toate acestea se numesc vârtuți, dar încă trepte sânt, prin care sufletul se suie la cea mai de sus înălțime a credinței. Iar viețuirea credinței este mai înaltă decât osteneala vârtuții, și nu este ostencală², ci odihnă desăvârșită, mângâiere și cuvinte în inimă, și prin cugetările sufletului se săvârșește. Și toate chipurile cele minunate ale viețuirii celei duhovnicești – a căroră lucrare în viața duhovnicească este simțire, desfătare, rodire a sufletului, dragoste arzătoare, bucurie în Dumnezeu, și celelalte –, și oricâte se dau în viețuirea ceasta sufletului celui vrednic de harul fericirii celei de acolo, și oricâte ca întru amelintare³ sânt arătate în dumnezeieștile Scripturi – toate prin credință se săvârșesc de către Dumnezeu, Cel bogat întru darurile Sale.

Nedumerire: Dar dacă ar zice cineva cum că dacă toate bunătățile acestea, și lucrurile vârtuții cele mai nainte zise, și depărtarea de cele rele, și dreapta-socoteală a gândurilor celor subțiri ce răsar în suflet, și lupta cu gândurile, și războiul cu patimile cele zădăratoare, și toate celelalte, fără de carile nici însăși credința nu poate a-și arăta puterea întru lucrările sufletului, dacă deci pre toate acestea cunoașterea le săvârșește, cum se socotește cunoașterea protivnică credinței?

Dezlegare a nedumeririi: Noi zicem cum că sânt și trei trepte⁴ înțelegătoare prin carile cunoașterea se suie și se pogoară, și, dupre schimbarea chipurilor întru carile umblă, așa și ea se supune schimbării, făcându-se fie pricină de vătămare, fie de ajutoriu. Trei trepte sânt: trup, suflet și duh. Și deși una este cunoașterea în firea ei, ea se

¹ Siriacă: *este orânduitoarea lor*. (N. ed. amer.)

² Gr.: *...decât vârtutea, și osteneala ei nu este osteneală*. (N. ed. amer.)

³ „Întru amelintare”: în chip subțire, printr’o aluzie sau printr’un semn. (N. tr.)

⁴ Sau *rânduielei, stări*. (N. ed. amer.)

face mai ||vârtoasă sau mai|| subțire, și își schimbă merindele¹ sale și lucrările noimelor sale față de laturea celor gândite și a celor simțite. Deci ascultă și află rânduiala lucrării ei și pricinile pentru carile vatămă ori ajută. Cunoașterea este un dar dat de Dumnezeu firii făpturilor cuvântătoare dintru începutul plăzmuirii lor. Ea este în chip firească simplă și neîmpărțită, precum lumina soarelui, dar primește schimbări și împărțiri potrivit cu lucrarea ei.

Pentru întâia treaptă a cunoașterii²

Când cunoașterea se însoțește cu iubirea față de trup, aceste merinde își adună: bogăție, slavă deșartă, ||cinstire||, împodobire, odihna trupului, ||oscbite meșteșugiri spre a păzi firea trupului de cele protivnice||, sânguință întru înțelegciunea cea cuvântătoare³, carea se potrivește la ocârmuirea lumii cesteia și carea izvorăște noutățile născocirilor, măiestriilor, științelor și învățăturilor, și toate celelalte lucruri ce încununează pre trup în lumea ceasta văzută. Între însușirile acestei cunoașteri se află și cele protivnice credinței, pre carile le-am spus și le-am înșiruit mai înainte. Ea se numește cunoaștere goală⁴, fiindcă este goală de toată grija față de Dumnezeu. Și fiind cu totul stăpânită de trup, dobitocească⁵ neputință aduce în cuget, și grija ei este cu totul pentru lumea ceasta. Această măsură a cunoașterii nicidecum socotește că este vreo putere înțelegătoare și vreun ocârmuitoriu ascuns deasupra omului, nici vreo dumnezeiască grijă carea îl cercetează și se grijește de dânsul. Și nu ia seama la ocârmuirea cea purtătoare de grijă a lui Dumnezeu, ci i se pare că tot lucrul bun ce este în om, și mântuirea lui de ceea ce îl vatămă, și iscusința lui cea firească de a ocoli cele grele și protivniciile cele multe ce în chip ascuns și arătat însoțesc firea noastră, țin de

¹ Sau *proviziile, hrana*. Greaca are τροπίους (*chipuri, modalități*), care poate fi greșală de copiere în loc de τροφός (*merinde*), cum are siriaca. (N. ed. amer.)

² Începutul unui nou Cuvânt în textul grecesc tipărit. (N. ed. amer.)

³ Sau *rațională* (λογική). (N. tr.)

⁴ Sau *de rând, primitivă, grosolană*. (N. ed. amer.)

⁵ Sau *irațională* (ἄλογον). (N. tr.)

sânguința și de meșteșugirile lui. Această treaptă a cunoașterii socotește că toate lucrurile atârnă de purtarea sa de grijă, după cei ce zic cum că nu este vreo dumnezeiască ocârmuire a celor văzute. Totuși ea nu poate scăpa de grija cea neîncetată și de frica pentru trup. Pentru aceea cade pradă împușinării de suflet, întristării, dez-nădăjduirii, fricii de draci, temerii în fața oamenilor, zvonurilor despre tâlhari și veștilor despre omoruri, grijii boalelor, fricii de sărăcie și de lipsirea celor de trebuință, fricii de moarte, fricii de pătimire, de fiarele sălbaticice și de altele asemenea acestora, ce fac [cunoașterea] aceasta ca o mare ce se turbură de valuri în tot ceasul nopții și al zilei. Căci [cunoașterea] nu știe cum să-și arunce asupra lui Dumnezeu grija sa prin tăria credinței întru Dânsul; pentru aceea totdeauna întru măiestrii și vicleșuguri petrece în toate cele privitoare la dânsa. Dar când chipurile măiestriilor ei se dovedesc a fi nelucrătoare întru oarecarea pricină, ea se luptă cu oamenii, ca și cum ar împiedeca-o și s'ar împotivi ei, fiindcă nu vede în aceasta pre tainica purtare de grijă.

În cunoașterea aceasta este sădit pomul cunoașterii binelui și răului, pomul ce dezrădăcinează dragostea. Ea iscodește micile greșale ale celorlalți oameni și pricinile acestora, precum și slăbiciunile lor, și-l gătește pre om a ține cu îndărătnicie cele ce i se par, și a se împotivi în cuvinte, și a vicleni întru măiestrii și întru vicleșuguri rele, și întru alte chipuri ce fac pre om de ocară. În această cunoaștere se ivește și se află semeție și mândrie, căci ea pune asupra sa tot lucrul bun, și nu îl pune în seama lui Dumnezeu.

Credința însă pune lucrurile ei în seama harului. Pentru aceasta nu poate a se înălța, precum este scris: «Toate pot întru Hristos, Cel Ce mă întărește» (Filip. 4: 13); și iarăși: «Însă nu eu, ci harul lui Dumnezeu carele este cu mine» (1 Cor. 15: 10). Și ceea ce a zis fericitul Apostol, cum că «cunoașterea semețește» (1 Cor. 8: 1), pentru cunoașterea aceasta a zis, căci nu este amestecată cu credința și cu nădejdea în Dumnezeu, însă nu a zis-o pentru cunoașterea cea adevărată – să nu fie!

Prin smerenie, cunoașterea cea adevărată face desăvârșit pre sufletul celor ce au câștigat-o, precum Moisi, David, Isaia, Petru, Pavel și ceilalți sfinți carii s'au învrednicit acestei desăvârșite cunoașteri după măsura firii omenești. Și prin felurite vedenii și dumnezeiești descoperiri, prin vedenia cea înaltă a celor duhovnicești, prin tainele cele negrăite și prin altele asemenea acestora înghițită se face cunoașterea lor în toată vremea, și cenușă și țărână se socotește sufletul lor întru ochii lor. Dară cunoașterea cealaltă se semețește, precum se și cuvine, căci întru întunec umblă, și prețaluiește pre cele ale ei alăturându-le cu cele de pre pământ, și nu cunoaște că este ceva mai bun decât ea. Și astfel toți [cei ce se alipesc de acea cunoaștere], de înălțarea mândriei se răpesc, pentru că își măsoară viețuirea după cele ale pământului și trupului, și întru lucrurile lor se încred, și mintea lor nu intră întru cele de necuprins. Dară toți câți cugetă la valurile slăvitei străluciri a Dumnezeuirii¹, și a căror lucrare sus este, nu își abat cugetul a se griji de născociri și de gânduri deșarte. Căci cei ce întru lumină umblă nu pot a se rătăci, și pentru aceasta toți cei ce s'au rătăcit de la lumina cunoașterii Fiului lui Dumnezeu și s'au abătut de la adevăr, întru cărările cele mai nainte zise umblă. Aceasta este întâia treaptă a cunoașterii, întru carea omul urmează poftii trupului. Pre aceasta o prihănim, și protivnică nu numai a credinței, ci și a toată lucrarea vârtuții o hotărâm.

Pentru a doua treaptă a cunoașterii²

Dar când omul³ părăsește treapta cea dintâi și se întoarce către cugetările cele adânci și către iubirea cea pentru suflet, lucrează faptele bune cele mai nainte zise cu ajutoriul noimelor sufletului său, împreună cu simțirile trupului și întru lumina firii sufletului. Iar aceste [fapte bune] sânt postul, rugăciunea, milostenia, citirea dum-

¹ Gr.: ... și în mintea lor nu cugetă la cele necuprinsse, câtă vreme se află înnotând în valurile acestea. Dară sfinții pre vârtutea cea slăvită a dumnezeirii o săvârșesc. (N. ed. amer.)

² Începutul unui nou Cuvânt în textul grecesc tipărit. (N. ed. amer.)

³ Siriacă: *cunoașterea*. (N. ed. amer.)

nezeieștilor Scripturi, chipurile vârtușii, lupta cu patimile, și celelalte. Că toate faptele bune, toate felurimile bunătăților ce se văd în suflet și minunatele chipuri de slujire la curtea lui Hristos¹, întru această a doua treaptă a cunoașterii, de către Duhul cel Sfânt sânt desăvârșite² prin lucrarea puterii ei. Această cunoaștere îndreptează cărările inimii ce ne călăuzesc către credință, prin carea adunăm merinde pentru călătoria către veacul cel adevărat³. Însă și așa, cunoașterea aceasta încă trupească este și alcătuită; și măcar că ea este calea ce ne călăuzește și ne trece către credință, rămâne totuși o treaptă și mai înaltă decât aceasta. Și dacă merge înainte, ea se va afla înălțată prin credință cu ajutoriul lui Hristos, adică dacă și-a temeluit lucrarea pre sihăstria față de oameni, citirea Scripturilor, rugăciune și celelalte fapte bune prin carele se desăvârșește a doua treaptă a cunoașterii. Prin această [cunoaștere] se lucrează toate bunătățile: carea se și numește cunoaștere a fapturilor, căci întru fapte văzute, prin simțirile cele trupești își săvârșește lucrul, întru rânduiala cea din afară.

Pentru a treia treaptă a cunoașterii, carea este rânduiala desăvârșirii⁴

Ascultă deci cum se subțiază cunoașterea, și câștigă pre ceea ce este a Duhului, și ajunge a se asemăna viețuirii puterilor celor nevăzute, ce liturghisesc nu prin lucrarea cea simțită a faptelor, ci prin lucrarea ce se săvârșește întru cugetarea minții. Când cunoașterea se înalță mai presus de cele pământești, și de grija pământeștilor lucruri, și gândurile ei încep a dobândi cercare întru cele lăuntrice, ascunse ochilor; și când defaimă în parte ||pomenirea|| lucrurilor (dintru carea se ivește strâmbimea patimilor), și când se întinde în sus și urmează credinței întru grija ei pentru veacul ce va să fie, și întru

¹ Siriacă: *în Biserica lui Hristos*. (N. ed. amer.)

² Sau: *săvârșite*. (N. ed. amer.)

³ Siriacă: *către adevărata noastră lume* [sau *adevărutul nostru veac*]. (N. ed. amer.)

⁴ Începutul unui nou Cuvânt în textul grecesc tipărit. (N. ed. amer.)

doririle ei pentru cele fãgãduite nouã, și întru cercetarea tainelor celor ascunse, atunci însãși credința înghite cunoașterea, și o întoarce, și o naște din nou, încât se face toată și cu totul duh.

Atunci ea poate a se înãlța cu aripile în laturile celor fãrã de trupuri, și a se atinge de adâncul mării celei de nepãtruns, cugetând la dumnezeieștile și minunatele lucrãri ale ocãrmuirii lui Dumnezeu asupra firilor celor înțelegãtoare și simțitoare. Ea cerceteazã tainele cele duhovnicești ce se pricep de cugetul cel simplu și subțire. Atunci simțirile cele din lãuntru se deșteaptã spre lucrarea cea duhovniceascã, dupre rãnduiala ce va sã fie în viața cea nemuritoare și nesticãcioasã. Cãci încã de acum a priimit, ca întru tainã, pre învierea cea înțelegãtoare, spre mãrturie adevãratã a înnoirii celei de obște a tuturor lucrurilor.

Acestea sânt cele trei chipuri ale cunoașterii întru carile împreunatã este toatã cãlãtoria omului în trup, în suflet și în duh. Din vremea când omul începe a osebi între bine și rãu, și pânã când iese din lumea ceasta, cunoașterea sufletului sãu trece prin aceste trei mãsuri. Și plinãtatea a toatã nedreptatea și pãgãnãtatea, și plinãtatea a toatã dreptatea, și pipãirea adâncului tuturor tainelor Duhului, de o singurã cunoaștere se lucreazã întru cele trei mãsuri mai nainte zise; și întru dânsa se cuprinde toatã mișcarea minții, fie cã mintea se suie sau se pogoarã în bine sau în rãu sau în cele de mijloc. Mãsurile acestea sânt numite de Pãrinți fireascã, protivnicã firii și mai presus de fire. Și acestea sânt cele trei laturi întru carile se suie și se pogoarã pomenirea sufletului celui cuvântãtoriu, dupre cum s'a zis: când sufletul lucreazã dreptatea în [hotarele] firii, sau când, prin pomenirea sa, se rãpește mai presus de fire, întru vedenia lui Dumnezeu, sau când se trage înapoi din firea sa ca sã pascã porcii, ca [tãnãrul] acela ce și-a cheltuit bogãția dreptei-socoteli și pentru ceata dracilor se ostenea.¹

¹ Vezi Lc. 15: 11 și urm.

Poftorire¹ în scurt a celor trei cunoașteri

Întâia rânduială a cunoașterii răcește pre suflet față de lucrurile alergării în urma lui Dumnezeu². A doua îl înfierbântează întru grabnica alergare cea întru treapta credinței. Iară a treia este odihnă de lucrare: carea este chip al veacului ce va să fie, și cu singură cugetarea minții se desfată întru tainele bunătăților celor ce vor să fie. Dar fiindcă încă nu s'a înălțat firea în chip desăvârșit mai presus de starea muririi și a poverii trupului, și nu s'a făcut desăvârșită întru duhovniceasca stare ce o întrece pre cea dintâi, cea rătăcită, nu este putincioasă a ajunge la desăvârșirea ce nu cunoaște lipsă întru liturghisirea ei; și în lumea muririi fiind omul, nu poate a-și părăsi firea trupului în chip desăvârșit. Și cât încă întru firea trupului petrece, întru neconținută trecere se află dintru o [stare] în alta. Și câteodată, ca un scăpătat și sărac, sufletul lui își face slujirea întru a doua rânduială, cea de mijloc, lucrând vârtutea cea sădită în firea lui prin cele ce sânt firești trupului.

Și în altă vreme, asemeni celor ce au priimit duhul punerii de fii în taina slobozeniei, sufletul se bucură de darul Duhului, dat lui în chip vrednic de [dărnicia] Dătătorului său; apoi iarăși se întoarce întru smerenia lucrurilor lui, adică cele prin trup. Și sufletul veghează asupra trupului, ca nu cumva să îl robească vrăjmașul cu amăgirile din veacul acesta viclean și cu gândurile cele turburate și rătăcite. Căci câtă vreme sufletul se află încuiat în spatele acoperemântului ușii trupului, nu are încredere, căci nu este desăvârșită slobozenie în veacul acesta nedesăvârșit. Că toată lucrarea cunoașterii, spre făptuire și spre deprindere este; dară lucrarea credinței nu în fapte se săvârșește, ci întru cugetările cele duhovnicești, prin lucrarea goală a sufletului se plinește, și este mai presus de simțiri. Căci credința mai subțire este decât cunoașterea, precum și cunoașterea decât lucrurile cele simțite. Că toți sfinții carii s'au învrednicit a afla

¹ Recapitulare, repetare. (N. tr.)

² Siriacă: *în urma celor bune*. (N. ed. amer.)

viețuirea aceasta duhovnicească (care este copleșitoare uimire față de Dumnezeu)¹, își petrec viața prin puterea credinței întru desfătarea petrecerii celei mai presus de fire.

Iară credință numim nu pre aceea cu care crede cineva întru deosebirea preaînchinatelor și Dumnezeieștilor Ipostasuri, și întru firea aparte și osebită a Dumnezeirii însăși,² și întru minunata iconomie cea pentru omenire, cea prin luarea firii noastre, măcar că și această credință este înaltă foarte. Ci credință numim pre acea lumină ce răsare în suflet prin har³, și carea întărește pre inimă prin mărturia cugetului, făcându-o a fi fără de îndoială prin deplin-adeverirea nădejzii carea este departe de toată părerea de sine. Această credință se arată nu prin predania⁴ cea din auzire, ci cu ochii cei duhovnicești privește tainele cele ascunse în suflet, și bogăția cea ascunsă și dumnezeiască carea este tănuită de ochii fiilor trupului, dar se descoperă de către Duhul celor ce la masa lui Hristos se sălășluiesc, prin adâncarea întru legile Lui, precum El au zis: «De veți păzi poruncile Mele, trimite-voi vouă pre Mângâietoriul, Duhul adevărului, pre Carele lumea nu poate să-L priimească, și Acela vă va învăța tot adevărul»⁵. Mângâietoriul arată omului puterea cea sfântă ce locuiește într'însul în toată vremea, precum și acoperemântul, tăria cea înțelegătoare ce acoperă pre om pururea și gonește de la dânsul toată vătămarea, ca să nu se apropie de sufletul lui sau de trupul lui. Minteaa cea luminată și înțelegătoare simte în chip nevăzut această [sfântă putere] cu ochii credinței, iar sfinții, prin cercare, mai mare cunoaștere a ei câștigă.

¹ Vezi Cuvântul 43, p. 342. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *întru deosebirea/deosebirele preaînchinatelor Ipostasuri ale Dumnezeieștii Esențe, și întru însușirile firii Sale*. (N. ed. amer.)

³ Aceasta este varianta siriacă. Greaca are: *Ci credința ce prin lumina harului răsare în suflet*. (N. ed. amer.)

⁴ Gr. ἐπιδόσει. Siriaca arată că aceasta este o greșală de copiere, în loc de πᾶ-ροδόσει. Vezi Rom. 10: 17. (N. ed. amer.)

⁵ Cf. In. 14: 15-17; 16: 13.

Puterea aceea Însuși Mângâietoriul este, Carele, întru tăria credinței, arde părțile sufletului precum cu un foc. Atunci sufletul se aruncă înainte, defăimând toată primejdia pentru nădejdea sa în Dumnezeu, și se înalță cu aripile credinței, părăsind zidirea cea văzută. Și ca un beat se face întru coplesirea uimirii neconținutei sale griji pentru Dumnezeu; și prin vedenie simplă și necompusă, și prin nevăzătoare înțelegeri privitoare la¹ firea cea Dumnezeiască, mintea se obicinuieste a lua aminte la cugetarea asupra tăinicii acelei firi². Căci până ce va veni aceea carea este desăvârșirea³ tainelor, și până ce ne vom învrednici de descoperirea lor în chip arătat, credința liturghisește între Dumnezeu și sfinți negrăite taine.⁴ Căroră să ne învrednicim, prin harul lui Hristos, aicea ca întru arvună, iară acolo întru ipostasul adevărului, întru Împărăția Ceriurilor, împreună cu cei ce iubesc pre Dânsul. Amin.

C U V Â N T U L 53

Pentru alte osebiri între înțelegerile cunoașterii

unoașterea ce petrece întru lucrurile văzute, și prin simțiri priimește învățătură despre dânsese, firească se numește. Dară cunoașterea ce petrece întru puterea cea înțelegătoare din lăuntru lucrurilor, și întru firile cele netrupești, duhovnicească se numește, căci într'înșă simțirea este priimită de către duh, nu de către simțiri. Și în amândouă cunoașterile vine în suflet materie⁵ din afară, spre a-i da înțelegere. Dară cunoașterea ce întru Dumnezeire petrece, mai presus de fire se numește, iară mai vârtos necunoscută și mai presus de

¹ Cuvintele *privitoare la* s'au pierdut în greacă. (N. ed. amer.)

² Lit. *asupra tăinicii sale*. Aceasta se poate referi și la minte. Greaca are *asupra celor ascunse/tănuite ale sale*. (N. ed. amer.)

³ Sau *săvârșitul/sfârșitul*. (N. ed. amer.)

⁴ Vezi 1 Cor. 13: 10.

⁵ Acest cuvânt s'a pierdut în greacă. (N. ed. amer.)

cunoaștere. Și întru această cunoaștere sufletul nu primește dumnezeiasca vedenie prin materia cea din afară de dânsul, ca întru cele dintâi, ci aceasta în chip nematerialnic se arată înlăuntru său prin harul lui Dumnezeu, îndată și fără ca el să se aștepte, și din lăuntru se descoperă. Că «Împărăția Cerurilor înlăuntru vostru este», și să nu nădăjduiești a o afla într'un loc, nici cu pândire vine, după cuvântul lui Hristos.¹ Ci fără pricină din afară, și fără cugetare asupra ei, înlăuntru chipului celui ascuns al minții se descoperă, căci mintea nu află întru dânsa materie².

Întâia cunoaștere vine din cugetarea neconținută și din sârguința în învățătură; a doua, din viețuirea cea bună și din credința minții; iară a treia numai credinței este înșortită. Căci prin credință se zădărnicește cunoașterea, și lucrurile sfârșire iau, și de prisos se face folosirea simțirilor. Deci precât se pogoară cunoașterea din hotarul acesta, pre atât mai mult se cinstește³. Și precât mai mult se pogoară, pre atât mai mult se și cinstește. Și când cunoașterea ajunge la pământ și la cele pământești, se face stăpânitoarea a toate, și fără ea fieștecare lucru șchiop este și nelucrătoriu. Dară când sufletul în sus înălță vedenia sa, și întru cele cerești întinde cugetele sale, și tânjește după cele ce nu se văd cu ochii trupești și preste carile trupul nu are stăpânire, atunci toate stau prin credință; pre carea să ne-o dăruiască Domnul Iisus Hristos, Cel Ce este binecuvântat în veci. Amin.

---

¹ Cf. Lc. 17: 20-21.

² Textul siriatic tipărit adaugă: *pentru cugetare*. (N. ed. amer.)

³ De către oameni adică. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 5 4

Pentru rugăciune, și pentru celelalte lucruri ce neapărat se cer pentru cea de-a pururea pomenire, și carile sânt de folos în multe feluri, dacă cineva, cu dreaptă-socoteală citindu-le, le va păzi

arta cea mai bună a darului credinței este a fi omul adevărat într-o cerere de rugăciune prin nădejdea sa în Dumnezeu. Însă adevărarea credinței în Dumnezeu nu este sănătatea mărturisirii (deși maică a credinței este aceasta), ci sufletul ce vede adevărul lui Dumnezeu prin puterea viețuirilor sale. Când afli în Sfintele Scripturi credința împreună cu viețuirile, nu pune înțelesul acestui lucru în seama dreptei mărturisiri. Cei nebotezați¹ sau cei ce au cugetul stricat în privința adevărului niciodată ajung la credința ce dă deplină adevărire a nădejzii. Deplina adevărire a credinței se face ea însăși descoperită în suflet potrivit cu înălțimea chipului viețuirii celor ce iau aminte la împlinirea poruncilor Domnului.

Cugetarea cea de-a pururea asupra Scripturilor este lumină a sufletului, căci acestea întipăresc în minte pomeniri folositoare pentru păzirea de patimi și pentru a petrece mereu cu Dumnezeu prin dragoste și prin curăția rugăciunii. Ba încă și îndreptează înaintea noastră calea păcii călcată de pașii sfinților. Însă să nu îți pui nădejdea în semnele² stihurilor, când întru rugăciunile tale sau întru citirea cea din tot ceasul nu urmează lor multă trezvie și neconțință

¹ Siriacă: *cei nedesăvârșiți*. (N. ed. amer.)

² Gr. σημειώσεις. Siriaca are un complicat sistem de puncte pentru a indica cititorului tonul vocii și accentul pe care trebuie să-l folosească. Iacov din Edessa scrie: „Scriitorii siriaci ... au alcătuit o rânduială și au statomicit puncte-semne pentru accente, astfel încât felurilele tonuri, având fiecare un anumit înțeles, să poată fi rostite de către cititor doar privind-le, la fel cum sânt ele recunoscute de către vorbitor prin auz... Fiecare din aceste puncte-semne are o legătură anume cu un ton al glasului vorbit care trimite la un înțeles anume, iar tonul glasului se recunoaște prin semn.” *Ktaba d-Semhe*, 4: 5. (N. ed. amer.)

umilință.¹ Priimește negreșit cuvintele cele ce din cercare se grăiesc, chiar dacă cela ce le grăiește neînvățat ar fi; căci vistieriile cele mari ale împăraților celor de pre pământ nu disprețuiesc adăugirea bănuțului cerșetoriului, și din pâraiele cele mici se umplu râurile și se măresc întru curgerea lor.

Căci dacă pomenirea celor vârtuoși² înnoiește vârtutea înlăuntrul nostru când cugetăm la dânșii, arătat este cum că pomenirea celor desfrânați, când zăbovim cu gândul asupra lor, înnoiește în cugetul nostru rușinoasă poftă. Căci pomenirea fieștecăruia dintre aceștia întipărește și înscrie în gândurile noastre osebita însușire a lucrurilor lor, și precum cu un deget ne arată fie rușinea faptelor lor³, fie înălțimea viețuirii lor, dupre cum aceștia sânt vârtuoși sau desfrânați. Aceasta întărește întru noi gânduri și porniri ce țin fie de cele de-a dreapta, fie de cele de-a stânga. Și ne aflăm cugetând la dânșii întru ascunsul cugetului nostru, și osebirea viețuirii lor se închipuiește întru cugetarea minții noastre, încât totdeauna sântem siliți să îi avem înaintea ochilor. Drept aceea, nu numai cugetarea la rău vatămă pre cela ce petrece întru dânșii, ci și vederea celor ce fac rele și aducerea-aminte de dânșii. Și iarăși, nu numai lucrarea vârtuții ajută mult celui ce o săvârșește, ci și închipuirea cugetului ce din pomenirea fețelor celor ce lucrează vârtutea se alcătuiește.

Dintru aceasta se poate înțelege cum că cei ce sânt aproape de a ajunge la treapta curăției se învrednicesc totdeauna de vederea oarecăror sfinți întru vedenia nopții; și ziua, în tot ceasul, vedenia aceloră (pecetluită în sufletele lor) li se face hrană de bucurie întru

¹ Majoritatea manuscriselor grecești și siriaca au această variantă. Însă textul grecesc tipărit și Manuscrisul Grecesc Vatican 605 au următoarea variantă: *Însă să nu te îndoiești întru rugăciunile [cântate în] stihuri, când nu le urmează multă trezvie și neconținută umilință în vremea rugăciunilor tale sau a citirilor celor din tot ceasul.* (N. ed. amer.)

² Manuscrisele grecești au τῶν ἀρετῶν, *a vârtuților*, dar siriaca arată că aceasta este o greșală, în loc de τῶν ἐναρετῶν, *a celor vârtuoși*. În general textul grecesc actual al acestui paragraf este foarte confuz față de sensul celui siriac. Contextul a ceea ce urmează cere varianta siriacă. (N. ed. amer.)

³ Gr. *gândurilor noastre*. (N. ed. amer.)

pururea-cugetarea cea înțelegătoare a minții lor. Și pentru aceasta cu fierbințeală se apropie de lucrarea vârtuții, și văpaie mare a dorinței pentru vârtute se pogoară asupra lor. Aceștia zic cum că sfinții îngeri iau asemănările unor sfinți și a unor oameni cinstiți și buni, și arată aceste asemănări sufletului întru nălucirea somnului, când gândurile lui sânt împrăștiate, spre a-i aduce bucurie și îmbelșugată veselie; și în răstimpul zilei pururea deșteaptă îngerii acele asemănări întru vedenia gândurilor lor. Și astfel, bucurându-se de sfinți, se ușurează lucrarea lor, și prin aceasta înainte-sporesc pe calea lor. Tot așa și întru neconținerea¹ războaielor. Cel ce are obicei a cugeta la cele rele este amăgit de draci cu asemănarea răului. Căci dracii iau o anume asemănare și arată sufletului năluciri ce îl înfricoșează, folosindu-se mai mult de pomenirea lucrurilor văzute ziua. Și uneori fac pre suflet degrab a slăbi printr'o înfricoșată vedere ca aceasta carea îl înspăimântă, iar alteori îi arată greutatea viețuirii în liniște și în singurătate, și altele de felul acesta.

Deci și noi, fraților,² să începem de acum înainte a osebi pururea între pomenirile cugetării noastre, cu carile dintre dânsese să vorbim și pre carile degrab să le gonim de la noi când se apropie de gândul nostru: dacă sânt pomeniri ce vin din mai-nainte-cunoștința dracilor, ce aruncă hrană patimilor noastre; sau vin din poftă și mânie; sau sânt de la sfinții îngeri, cei ce ne dau semnul bucuricii, al cunoașterii și al pomenirilor celor prin gândurile ce ne pricinuiesc deșteptare întru apropierea lor³ cea către noi; sau din întipăririle cele mai nainte priimate de către simțiri, și carile stârnesc în suflet gânduri ce se potrivesc cu una dintre cele două pomenite mai sus. Însă cercarea acestor două⁴, a arătării lor, a vorbirii lor și a chipului lucrării lor, prin cea limpede cunoaștere a dreptei-socoteli o vom câștiga, și

¹ Cuvântul siriac înseamnă și *inversunare*. (N. ed. amer.)

² Greaca adaugă următoarea frază: *în ce privește luarea aminte la pomenirile noastre și din ele a înțelege așezarea sufletului*. (N. ed. amer.)

³ Adică fie apropierea gândurilor, fie a îngerilor. (N. ed. amer.)

⁴ Adică a pomenirilor ce vin de la îngeri și a celor ce vin de la draci. (N. ed. amer.)

astfel vom putea să facem ca fieștecăreia dintre dânselle osebită rugăciune să-i urmeze.

Dragostea ce își are pricina în oarecari lucruri [zidite] este ca o candelă mică carea din untdelemn se hrănește, prin care se alcătuiește lumina ei; sau și ca un pârâu ce se umflă de ploaie, a cărui curgere contenește când nu mai este apa ce îl alcătuiește. Dar dragostea ce are pricină pre Dumnezeu este ca un izvor ce izbucnește cu putere: șuvoaiiele sale niciodată se curmă, căci singur Dumnezeu este Izvorul dragostei ale cărui ape nu mai contenesc.

Voiești a te desfăta întru stihurile slujbei tale și a pricepe graiurile Duhului ce se rostesc de tine? Lasă cu totul deoparte cățătimea stihurilor, și nesocotește-ți iscusința întru măsurile stihurilor, ca să le zici în chip de rugăciune. Și zicerea lor de rost cea obicinuită păreșește, și înțelege ceea ce îți zic. Cât despre ceea ce este scris în chip de istorisire, lasă-ți cugetul să-și ațintească privirea întru cugătarea acestor lucruri ca și cum ai citi despre oarecari lucrări ale dumnezeieștii ocârmuirii, până ce se deșteaptă sufletul tău spre mărețe înțelegeri prin copleșitoare uimire față de Dumnezeiasca economie; și dintru aceasta se va porni sufletul tău fie spre slavoslovie, fie spre folositoare întristare. Și de afli ceva ce este rugăciune, fă-o a ta; și când cugetul ți se întărește întru aceste cugetări, turburarea dă loc și se duce de la tine. Că nu este pace a gândului întru lucrarea cea robească¹, nici întru slobozenia fiilor [lui Dumnezeu] turburare a înviforării. Că obicei are turburarea a lăsa fără de gust priceperea și înțelegerea, și a prăda noimele lor, precum lipitoarea ce suges viața din trupuri împreună cu sângele mădulărilor lor. Căci cu adevărat căruță a diavolului se cuvine a fi numită turburarea (de ne este îngăduit), fiindcă obicei are satana pururea a încăleca pre dânsa², precum un vizitiu și, aducând cu sine grămada patimilor, intră în ticălosul suflet și în adâncul turburării îl cufundă.

¹ Adică în simpla rostire de pravilă a rugăciunilor. (N. ed. amer.)

² Gr. *pre cuget*. Siriaca are *pre dânsa*, adică *pre turburare*, care este în chip vădit varianta corectă. (N. ed. amer.)

Încă și aceasta cu dreaptă-socoteală înțelege: Nu fii, întru stihurile psălmuirii tale, ca de la altul împrumutând cuvintele, ca nu cumva să socotești că înmulțești neîncetat lucrul cugetării¹, cu totul lipsit fiind tu de umilința și de bucuria ce se află în psălmuire. Ci mai vârtos rostește cuvintele psălmuirii ca și cum ar fi ale tale, ca să grăiești cuvintele cererii tale cu înțelegere și cu drept-socotitoare umilință, ca cela ce cu adevărat înțelege lucrul său². Negrijania³ se naște din răspândirea cugetului, iar răspândirea, din delăsarea în lucruri și în citire, și din vorbirea deșartă; sau și dintr'un pântece prea plin.

Cela ce nu grăiește împotrivă gândurilor semănate în noi de vrăjmașul, ci taie toată voroava cu dânsele prin rugăciunea stăruitoare către Dumnezeu, poate socoti acest lucru ca pre un semn că mintea sa a aflat înțelepciunea cea de la har și că cunoașterea lui cea adevărată l-a slobozit de multe osteneli. Și prin aflarea cărării celei scurte pre carea umblă, răspândirea cea multă a căii celei lungi a tăiat. Căci nu în toată vremea avem putere a grăi împotrivă tuturor gândurilor celor ce se împotivesc nouă, ca să le contenim; ci de multe ori priimim rană de la dânsele, carea nu se tămăduiește în multă vreme. Că împotriva acelor ce au șase mii de ani⁴ te apuci a dogmatisi? Și însăși aceasta se face armă în mâinile lor, cu carea vor putea a te lovi, covârșind cu mult înțelepciunea ta și chibzuința ta. Ci chiar de ai birui tu pre dânșii, noroiul acelor gânduri întinează cugetul tău, și putoarea lor în nările tale îndelungă vreme va stăruii. Însă prin chipul cel dintâi de toate acestea te vei slobozi, dimpreună cu frica; căci nu este alt ajutătoriu ca Dumnezeu.

Lacrămile cele întru rugăciune semn sânt al milei lui Dumnezeu, de carea s'a învrednicit sufletul întru pocăința sa, și cum că pocăința sa s'a priimit, iar sufletul, prin lacrămile sale, a început a intra în câmpul limpedei curății. Căci până ce nu se vor depărta gândurile

¹ Siriacă: *lucrarea apostolicească*. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *precum omul ce este încredințat că petrece cu adevărat întru lucrul său*. (N. ed. amer.)

³ Sau *măhniciumea* (gr. ἄκηδία). (N. tr.)

⁴ Vârsta dracilor, socotită de la facerea lumii. (N. ed. amer.)

omului de grija și de pomenirea acestor trecătoare, și nu vor lepăda nădejdea cea lumească, și nu se va porni întru dănsese defăimarea lumii, și până ce nu începe omul a găti merinde pentru ieșirea sa, și în sufletul lui se pornesc gânduri ce se întind către cele de dincolo, nu pot ochii lui a vărsa lacrimi. Că lacrimile se nasc din pururea-cugetare curată și nerăspândită, și din gândurile cele multe, neconținute și neabătute, și din aducerea-aminte de vreun lucru subțire și ascuns ce pătrunde în cuget și întristează inima prin pomenirea lui. Și dintru acestea lacrimile se înmulțesc, și cu prisosință sporesc.

Când te întorci la lucrul mâinilor, întru petrecerea liniștirii tale, să nu pui porunca Părinților acoperemânt al iubirii tale de argint. Ci, pentru negrijania ta¹, să ai o mică lucrare ce nu turbură mîntea. Dar dacă dorești a te îndeletnici mai mult cu lucrul pentru a face milostenie, cunoaște că rugăciunea, întru treapta ei, mai înaltă este decât milostenia. Iar de voiești a face aceasta pentru trebuința trupului tău, de nu ești nesățios, să știi că îți ajunge spre plinirea trebuinței tale ceea ce Dumnezeu îți rânduiește. Că niciodată au lăsat Dumnezeu pre lucrătorii Săi a fi lipsiți de ceste trecătoare. Căci «căutați mai întâi», au zis Domnul, «Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și acestea toate se vor adauge vouă, mai nainte de a le cere voi» (Mt. 6: 33; 6: 8).

Că a zis oarecarele din sfinți: Nu aceasta este rânduiala viețuirii tale, ca să saturi pre cei flămânzi și să se facă chilia ta casă de primire a streinilor, că viețuirea aceasta a mirenilor este, și mai vârtos lor se cuvine ca o bunătate, iară nu sihaștrilor, carii s'au slobozit de grija acestor văzute și carii își păzesc mîntea prin rugăciune.

---

¹ Adică pentru a nu cădea în negrijanie sau *akedie*. (N. tr.)

Pentru viața cea singuratică, și cum că nu ni se cade a ne teme și a ne spăimânta, ci a ne întări inima cu nădăjduirea spre Dumnezeu, și a cuteza cu neîndoită credință, ca unii ce avem ocrotitoriu și păzitoriu pre Dumnezeu¹

Dacă te vei afla cândva vrednic vieții ceii singuraticice² (ale cărei poveri ușoare sânt întru împărăția slobozeniei ei), să nu te îmbulzească gândul temerii, după obiceiul lui, cu tot felul de graiuri și împrotivă-grăiri ce se schimbă dintr'unul într'altul. Ci mai vârtos fii crezând cum că Păzitoriuul tău împreună cu tine este, și deplin aderează-te întru înțelepciunea ta, că tu, împreună cu toată zidirea, sub un singur Stăpân sântei, Carele cu un semn mișcă toate, și clătește, și îmblânzește, și iconomisește. Și nici un rob poate a vătăma pre vreunul din cei împreună-robi cu el fără de volnicia³ Celui Ce poartă de grijă tuturor și ocârmuiește pre toți; și toate sânt sub purtarea Sa de grijă. Ci scoală-te îndată și îndrăznește! Că de s'a și dat slobozenie oarecăroră, dar nu întru tot lucrul. Că nici dracii, nici fiarele cele stricătoare, nici oamenii cei plecați spre răutate pot a-și plini voirea de a strica și a da pierzării, de nu voia Ocârmuitoriuului i-ar slobozi și le-ar da loc îndeajuns. Că dumnezeiasca încuviințare de sus nici poruncește, nici îngăduie slobozeniei a veni cu deplină stăpânire; că de ar fi fost aceasta, nu mai era viu tot trupul. Că nu lasă Domnul pre zidirea Lui, a năpădi asupra ei stăpânirea dracilor și a oamenilor și a face cu dânsa după voia lor. Pentru aceasta zi pururea sufletului tău: Am Păzitoriu Carele păzește pre mine, și nici poate vreuna din zidiri a se arăta înaintea mea, de nu se face poruncire de Sus. Și măcar de ai vedea cu ochii tăi, și cu urechile tale ai auzi înfricoșările lor, să nu crezi cum că cutează a le săvârși. Că de ar fi avut volnicie de la porunca Ceriuului, nu era trebuință de cuvântare și de cuvinte, ci voii lor ar fi urmat îndată și lucrul.

Ci iarăși zi ție: De este voia Stăpânului meu ca plăzmuirea Sa să fie stăpânită de cei vicleni, nu mă îngreuez de aceasta, ca unul ce

¹ În textul grecesc tipărit acest titlu este începutul unui nou Cuvânt. (N. ed. amer.)

² Sau *pustniciei/sihăstriei*. (N. ed. amer.)

³ Împuternicirea, autorizarea. (N. tr.)

nu voiește a zădărnici voia Domnului său. Și așa, chiar și în ispite, te vei umple de bucurie, ca cela ce ai cunoscut, și deslușit ai simțit, cum că încuviințarea Stăpânului te ocârmuiește întru toate. Deci întărește-ți inima prin nădejdea ||credinței|| în Domnul, și nu te teme nici de frica de noapte, nici de săgeata ce zboară ziua¹, căci, zice, credința dreptului cea către Dumnezeu împlânzește fiarele cele sălbatice ca pre niște oi.²

Nu sânt drept, va zice oarecine, ca să fiu nădăjduindu-mă spre Domnul. Ci tu cu adevărat pentru lucrarea dreptății ai ieșit în pustia cea plină de necazuri, și pentru aceasta te-ai făcut ascultătoriu vocii lui Dumnezeu. Deci în zadar te ostenești, când porți ostenelele acestea, de nu înțelegi că Dumnezeu voiește ostenelele tale numai când Îi aduci necazul tău ca pre o jertfă a dragostei. Toți cei ce iubesc pre Dumnezeu arată acest osebit semn, că se dau pre sineși necazurilor pentru dragostea cea către Dânsul. Căci cei ce întru frica lui Dumnezeu binevoiesc a vieții în Hristos Iisus, necaz își aleg și prigonire suferă. Iară El asupra comorilor Sale celor ascunse stăpânire le dăruiește.

Că a zis unul dintre Sfinți: Era oarecarele dintre sihaștri Bătrân cinstit, și m'am dus la dânsul odată când eram în scârbă din ispite. Iară el era bolnav, zăcând jos; și când l-am sărutat, am șezut lângă dânsul și i-am zis: «Roagă-te pentru mine, Părinte, că foarte mă scârbesc de ispitele dracilor». Iară el, deschizând ochii, a căutat spre mine și a zis: «Fiule, tu ești foarte tânăr, și nu lasă Dumnezeu preste tine ispite». Și eu am zis lui: «Așa, foarte tânăr sânt, dar am ispitele bărbaților celor tari». Și acela iarăși a zis: «Deci voiește Dumnezeu ca să te înțeleptească». Și eu am zis: «Cum oare mă va înțelepți? Că eu în fieștecarea zi gust moartea». Și acela iarăși a zis: «Dumnezeu te iubește, fii liniștit. Dumnezeu va să îți dea harul Său». Și a zis iarăși: «Să știi, fiule, cum că treizeci de ani am făcut război cu dracii³, și până ce am trecut de al douăzecilea, ajutoriță nu am

¹ Ps. 90: 5.

² Vezi Evr. 11: 33.

³ „Acesta era războiul somnului”. (Nikifor Theotokis)

priimit nicidecum. Dar apoi, trecând încă alți cinci, am început a afla odihnă¹. Și cu cât trecea vremea, se înmulțea. Și după ce a trecut al șaptelea an, întru al optulca fiind, încă mai mult s'a întărit. Iară acum, trecând și cel de-al treizecilea an, și spre sfârșit ajungând, așa s'a întărit odihna, cât nici cunosc măsura la carea a ajuns». Și a adaus: «Când voiesc a mă scula la slujba mea, o singură *Slavă*² sânt lăsat a sluji; iară întru celelalte, de voi sta în picioare trei zile, întru copleşirea uimirii mă aflu împreună cu Dumnezeu, și nicidecum simt osteneala». Iată lucrul osteneții celei de mulți ani, și ce odihnă fără de sfârșit a născut!

Era oarecarele din Părinți care mânca de două ori în săptămână, și a zis nouă: «În ziua întru carea grăiesc cu cineva nu îmi este cu putință a păzi pravila postirii după obiceiul meu, ci silit sânt a o dezlega». Și am priceput cum că păzirea limbii nu numai deșteaptă mintea către Dumnezeu, ci și lucrurilor celor arătate, ce prin trup se lucrează, tărie mare întru ascuns le dă spre a se săvârși ele; și dă lumină cugetului și întru lucrarea noastră cea ascunsă, precum au zis Părinții: «Păzirea gurii deșteaptă conștiința către Dumnezeu, dacă cu înțelegere tace cineva». Sfântul acesta foarte se obicinuisa a priveghea noaptea. Că zicea: În noaptea întru carea stau până dimineața, după cântarea de Psalmi mă odihnesc; iar după ce mă deștept din somn, în răstimpul zilei sânt ca un om ce nu este în lumea ceasta, și nici un fel de gânduri pământești întru inima mea se suie, nici de pravilele cele rânduite am trebuință, ci întru copleşirea uimii mă aflu în toată ziua aceea.

Deci întru una din aceste zile voiam să mănânc, căci trecuseră patru zile de când nu gustasem nimic; și când m'am sculat pentru slujba de seară, ca apoi să gust, am stătut în ograda chiliei mele când încă era soare mult, și începând, numai la o *Slavă* din slujba mea am fost întru simțire, și de atunci am rămas necunoscând unde

¹ Cuvântul *odihnă*, atât în siriacă, cât și în greacă, are și înțelesul de *stare de mulțumire, destindere, tihnă*. (N. ed. amer.)

² Adică o treime de cathismă. Psaltirea este împărțită în douăzeci de cathisme. (N. ed. amer.)

sânt; și am stat așa până ce a răsărit iarăși soarele în ziua cealaltă și a înfierbântat fața mea. Iar apoi, când soarele mai mult m'a îngreuiat și mi-a ars fața, s'a întors¹ mintea mea întru mine, și iată am văzut că altă zi este, și am mulțămît lui Dumnezeu, văzând cât de îmbelșugat se revarsă harul Lui preste om și cu ce fel de măreție învrednicește pre cei ce urmează Lui. Deci Lui unuia se cuvine slava și marea-cuviință în vecii vecilor. Amin.

C U V Â N T U L 5 5

Pentru cum se păzește trezvia cea ascunsă în suflet, și cum se strecoară în cuget somnul și răceala, stingând sfânta fierbințeală a sufletului, și omoară dorirea cea spre Dumnezeu ce tânjește dupre cele duhovnicești și cerești

Nu este cu puțință ca protivnicia [diavolului] să oprească pre doritorii binelui de la săvârșirea lui, de nu va afla prilej pentru viclenele sale uneltiri întru înșiși aceia ce doresc binele. Însă nu este numai atât. Întru începutul mișcării ei, orice pornire² a unei dorințe de bine este însoțită de oarecarea râvnă, asemenea cărbunilor focului întru fierbințeala sa. Asemenea râvnă obicinuiește a face zid împrejurul pornirii ||dragostei de bine|| și a goni de la dânsa toată împrotivirea, împiedecarea și oprirea ce i s'ar face. Că tărie multă și putere negrăită are râvna aceasta ca să apere sufletul în tot ceasul de slăbănogire și de frica năvălirii a toată împresurarea. Deci întâia pornire este puterea doririi celei sfinte carea este în chip firesc sădită în firea sufletului. Dar râvna este pornirea pusă în mișcare de către puterea iuțimii ce se află în suflet. Această putere este pusă în noi de către Dumnezeu spre folosul nostru, spre a păzi hotarele firii [sufletului]

¹ Siriacă: *s'a adunat*. (N. ed. amer.)

² Gr. *gând*. Cuvântul siriac poate avea și acest înțeles, adică mișcare a minții. (N. ed. amer.)

și spre a trimite pornirea iuțimii¹ lui spre plinirea dorinței lui celei firești, carea este vârtutea. Fără această pornire vârtutea² nu se poate lucra, și ea se cheamă râvnă. Căci râvna este aceea carea stârnește pre om, și îl face râvnitoriu, și îl aprinde, și îl împuternicează din vreme în vreme a defăima trupul întru scârbele și ispitele cele înfricoșate ce îl întâmpină, și pururea a-și da spre moarte sufletul său, și a înfrunta puterile răzvrătirii³ pentru săvârșirea lucrului pre carele sufletul său îl dorește foarte.

Că oarecarele om îmbrăcat în Hristos, câine de pază pre râvna aceasta o a numit în scrierile sale, și păzitoare a legii lui Dumnezeu, carea este vârtutea. Că vârtutea plinire⁴ a legii lui Dumnezeu se numește. Însă puterea aceasta a râvnei în două chipuri se întărește, se deșteaptă și se aprinde spre străjuirea casei [sufletului]; și slăbește iarăși, și dormitează, și se trândăvește în două chipuri. Și chipul cel dintâi, adică deșteptarea și aprinderea ei, se face când se iscă în cugetul omului oarecarea temere, înfricoșându-l pentru vârtutea pre carea a câștigat-o sau pre carea va să o câștige, nu cumva se va fura, sau va fi zădărnicită de către vreo întâmplare ce ar însoți vârtutea. Și aceasta din dumnezeiasca purtare de grijă se pornește, zic adică frica (ce se află în toți cei ce cu adevărat lucrează vârtutea), spre deșteptarea și rămânerea râvnei în suflet, ca nu cumva să dormiteze.

Iar când frica aceasta se pornește în firea omului, râvna cea numită de noi câine arde ziua și noaptea ca un cuptoriu încins și deșteaptă pre fire. Și după asemănarea Heruvimilor veghează, luând aminte la tot ce o înconjoară în tot ceasul. Și dacă, precum ar zice cineva, vreo pasăre ar zbura și s'ar roti împrejurul ei, ea latră cu ascuțită și negrăită sălbăticie. Dar când această frică este pentru ceva ce ține de trup, satanicească se face. Căci omul acela s'a clătinat în credința sa în pronia lui Dumnezeu, și a uitat cum se grijește

¹ Textul siriac tipărit are *tăria iuțimii*. Greaca are *slobozeniei* în loc de *iuțimii*, din pricina unei citiri greșite a cuvântului siriac. (N. ed. amer.)

² Gr. *binele*. (N. ed. amer.)

³ Probabil că aceasta se referă la demoni. (N. ed. amer.)

⁴ Acest cuvânt s'a pierdut în greacă. (N. ed. amer.)

Dumnezeu și poartă grijă de cei ce se nevoiesc pentru vârtute, acoperindu-i întru tot ceasul, precum și Duhul cel Sfânt prin gura prorocului zice: «Ochii Domnului spre cei drepți», și celelalte (Ps. 33: 16); și iarăși: «Întărire este Domnul celor ce se tem de El» (Ps. 24: 14); și același proroc zice, ca despre fața lui Dumnezeu, celor ce se tem de El: «Nu vor veni către tine rele, și bătaie nu se va apropia de lăcașul tău» (Ps. 90: 10). Însă când frica este pentru suflet (din pricina celor ce se întâmplă vârtuții și o însoțesc), ca nu cumva să pătimească furare sau să aibă vătămare de la ceva, gândul acesta dumnezeiesc este, și grija bună, și din pronia lui Dumnezeu este mahniciunea ceasta și chinuirea.

Și iarăși, al doilea chip al întăririi și asmuțirii câinelui este când dorința vârtuții crește și mai mult în suflet. Că precât crește în suflet dorința, pre atâta se aprinde râvna cea firească pentru vârtute.¹ Și întâia pricină a răcirii ei este când dorirea vârtuții scade și se împuținează în suflet. Iar a doua, când intră în suflet oarecarele gând de întemeiere în sine și de îndrăzneală, și petrece întru dânsul, și omul începe a nădăjdui, și a cugeta, și a socoti cum că nu are a se teme de vreo putere ce l-ar putea vătămă. Și astfel lasă jos armele râvnei, și se face ca o casă fără de păzire. Și adoarme câinele, și părăsește paza pentru multă vreme.

Din pricina gândului acesta se jefuiesc cele mai multe din casele cele gândite. Și aceasta se face când se întunecă lumina cea curată a sfintei cunoașteri ce se află în suflet. Și cum anume se întunecă, fără numai dacă vreun preasubțire gând al mândriei se strecoară în suflet și se încuibează acolo, sau dacă omul se dă pre sineși mai mult grijii cestor trecătoare, sau din neconținută întâlnire cu lumea carea îl amăgește, sau de la pântece, doamna tuturor relelor. Că totdeauna când nevoitoriul se întâlnește cu lumea, îndată sufletul lui slăbește, și mai vârtos prin întâlnirea cu femeie. La fel se întâmplă și când se întâlnește cu mulți oameni, căci aceștia negreșit îi zdrobesc sufletul

---

¹ Textul siriac tipărit are aici: *Că cu cât este mai mare dorința sufletului după dumnezeiescul gând, de a cărui dragoste este prins, cu atât mai mult se aprinde râvna cea firească pentru [vârtute].* (N. ed. amer.)

cu slava deșartă. Și de ar trebui în scurt a zice, asemenea este min-tea cea ocârmuitoare¹, când se întâmpină cu lumea, cârmaciului ce-lui ce, în liniște trecând marea, de năprasnă se lovește de stânci și se înneacă corabia lui. Iară Dumnezeuului nostru fie slava, stăpânirea, cinstea și marea-cuviință în veci. Amin.

C U V Â N T U L 5 6

Pentru răbdarea cea pentru dragostea lui Dumnezeu, și cum se dobândește sprijineala prin răbdare

Precât va defăima omul lumea ceasta, întru sânguința sa pentru frica lui Dumnezeu, pre atâta se apropie de dânsul dumnezeiasca purtare de grijă, și sprijineala ei întru ascuns o simte, și se dau lui gânduri curate spre a o înțelege. Și dacă cineva se lipsește de bunătățile cele lumesti, chiar și fără de voie², precât se lipsește de dânsule, pre atâta îl însoțește mila lui Dumnezeu, și iubirea de oameni a lui Dumnezeu îl sprijinește. Slavă Celui Ce și întru cele de-a dreapta, și întru cele de-a stânga Se milostivește spre noi³, prin toate dând nouă prilej de a afla viața! Căci pre cei ce cu voia lor s'au făcut neputincioși a câștiga viața, Dumnezeu prin scârbe fără de voie le îmboldește sufletele spre vârtute. Că și săracul Lazăr nu de bunăvoie era lipsindu-se de bunătățile lumii cesteia, ba încă și trupul lui foarte era lovit cu rane, dar suferind aceste două pătimiri amare, fieșteca-rea mai rea decât cealaltă, s'a cinstit mai pre urmă, în sânurile lui Avraam aflându-și odihna.⁴ Aproape este Dumnezeu de inima cea întristată a celui ce întru necazul său strigă către Dânsul. Căci dacă

¹ Gr. *fugăreață*. Cuvântul siriac poate avea și acest înțeles. (N. ed. amer.)

² Greaca are *ἐκουσίως*, *de bunăvoie*, care este o greșală de copiere în loc de *ἀκουσίως*, *fără de voie*. (N. ed. amer.)

³ Gr.: *mântuiește pre noi*. În siriacă *mântuiește pre noi* seamănă cu *se milostivește spre noi*. (N. ed. amer.)

⁴ Vezi Lc. 16: 20 și urm.

uneori până și întru ceste trupești ar șovăi omul să sufere necaz, care să i se facă lui spre sprijinire (căci Domnul lucrează ca un doftor carele, întru boală prea grea, hirurghisind¹ aduce sănătatea), încă și atunci arată Domnul mare iubire de oameni către sufletul omului, dupre asprimea durerilor întristării lui.

Deci când dorirea dragostei lui Hristos nu a biruit cu totul întru tine, încât, pentru bucuria cea întru Dânsul, să te faci nepătimitoriu întru tot necazul tău, cunoaște cum că lumea viiază întru tine mai mult decât Hristos. Și când boala, sau lipsirea, sau istovirea trupului, sau frica de vătămări trupești turbură cugetul tău, clătindu-l din bucuria nădejzii tale și din curata grijă de a plăcea Domnului, cunoaște cum că trupul viiază întru tine, și nu Hristos. Și în scurt a zice, ceea ce tu iubești, și carea întru tine stăpânește, aceea este carea viiază întru tine. Și de vei fi fără de lipsire întru trebuințele tale, și trupul l-ai avea sănătos, și nu ai avea temere de cei împrotivnici, și ai zice cum că poți călători către Hristos întru limpede curăție, cunoaște cum că bolești cu cugetul, și de gustarea slavei lui Dumnezeu ești lipsit. Și nu pentru că unul ca acesta ești te judec, ci mai vârtos ca să cunoști cât de departe ești de desăvârșire, măcar de ai și ajunge, în parte, prin viețuirea ta, la măsura Sfinților Părinți celor mai nainte de noi.

Și să nu zici că nu se află om al cărui cuget să rămâie înălțat în chip desăvârșit mai presus de slăbiciunea lui, și că atunci când trupul lui se cufundă în marea ispitelor și necazurilor, dragostea lui pentru Hristos poate covârși pre întristarea cugetului. Nu voi aduce aminte de sfinții mucenici, ca nu cumva să nu pot sta înaintea adâncului pătimirilor lor; tăcea-voi despre cum a biruit marea lor răbdare, cea din puterea dragostei lor pentru Hristos, cumplitul necaz și chin al trupului. Ci vom lăsa acestea, pentru că scârbicioase sânt firii celei omenești și întru singură pomenirea lor, și oamenii se turbură de mărirea faptei și de priveliștea cea copleșitoare.

---

¹ Adică prin operație chirurgicală. (N. tr.)

Să cercetăm însă măcar pre cei fără de Dumnezeu, pre cei ce se zic filosofi, ¹||ca din pilda răbdării lor să aflăm slăbiciunea voii noastre. Însă vom amâna aceasta pentru o vreme și o vom da la iveală la locul convenit, când vom fi ajuns a cunoaște cum că o slăbiciune ca aceasta este și ea un semn de boală. Nu judecăm pricina dupre noi înșine, căci trebuie să credem și cât de jos zăcem, dar și că este cu puțință omului a se afla cu totul mai presus de această stare. Bețivul nu va crede vreodată că mulți oameni nici măcar nu beau vin. Curvariul nu va crede nicidecum că sânt oameni ce se înfrânează desăvârșit de la împreunarea trupească. Omul cel asuprit de oarecarea poftă nu va crede nicicând că se află vreunul carele să nu fie asuprit defel de acea poftă, chiar de ar încerca vreunii să-l încredințeze de aceasta. Iar omul ce are nevindecată boală nu va crede vreodată că poate fi un trup nesupărat de boală. Asemenea sânt și cei ce nu pot a birui desăvârșit pre îndoielile cugetului lor. Aceștia își vor afla mângâiere zicând că nu este om carele să fie cu totul slobod de a se birui de către cele protivnice. Și nicidecum pot crede cum că se află oameni întru carii dragostea lui Hristos a covârșit pre slăbiciunea firii, și carii desăvârșit defaimă trupul și iubirea lui. Ei nu pot crede că se află vreunii al căror cuget nu se clătește dintru bucuria sa în Hristos, și carii pot să-și stăpânească plecarea firii spre biruirea de către năvălirile celor protivnice trupului, și cum că dumnezeieștile daruri covârșesc neputința omeneștii firii.

Nu voiesc a zice că unii ca aceștia din urmă au trecut de locurile cele grele din calea cea către Dumnezeu, ori că este cineva carele să viețuiască pre această cale fără a suferi ispită. Ci zic că omul ce trăiește în vârtute va afla că necazurile lui se înmulțesc din zi în zi, și precât sporește înainte, pre atâta întru cele protivnice se va afla. Și negreșit acesta este semnul că adevărată este calea călătoriei omului: amară viață a petrece întru această lume, și cu durere a fi ieșirea lui din trup. Că lumea ceasta nu a dreptilor este, iară dreptii nu pot fără de scârbe întru dânsa a locui. Însă dumnezeiescul dar

¹ Pasajele următoare, puse între bare duble, lipsesc din Manuscrisul Siriac Sinaït și din grecește. Ele au fost traduse după textul siriac tipărit. (N. ed. amer.)

poate să întărească pre voire, cât să defaime necazurile, și poate păstra cugetul neclătit întru bucuria dragostei lui Hristos.

Și cum că au fost oameni ce aieveau ajuns la aceasta, și încă și acum este cu puțință oamenilor a se face întru acest chip, dintru ajutorința cea tare a darului lui Hristos este. O, omule, nu judeca duple a ta stare faptele tuturor! Nu măsură viețuirea lor cu dreptarul slăbiciunii tale! De voiești, începe cu nădejde, și ajutorință vei primi. Nu fi neîncredătoriu, ca nu cumva să suferi părăsire de către Cel Ce sădește întru tine acestea. Că abia întru părăsire va să înțelegi cât este de mare lipsa ta, față de cei ce desăvârșit au biruit lumea și zarva ei.

Iar de nu crezi Bisericii, apropie-te de filosofi, și vei vedea câtă putere are voirea, încât și mai presus de trup poate a se înălța, și, întru hotărârea pre carea a luat-o, cu neclătire a se sălășlui. Și vei vedea cum acei bărbați, necunoscând pre Dumnezeu, mare statornicie și tărie au arătat lumii întru vitejia vuirii lor, și au vădit puterea cea mare a firii noastre celei lăuntrice, încât, de va voi, orișice lucru poate a-l birui. Pentru aceea, de citește cineva istorisirile despre dânșii, rămâne copleșit de uimire de marea puterea pre care Dumnezeu au așezat-o în firea omenească, cât, de voiește, pre toate poate a le birui. Ci fiindcă nu ne iscusim voirea, a firii noastre slăbiciune cu glas mare propovăduim. Și ascunzând tăria firii îndărătul slăbiciunii voii noastre, zicem: «Cine oare ar putea să biruiască aceste lucruri?»||

Că unul dintre filosofi a pus lege în cugetul lui ca să păzească tăcerea un răstimp de vreme.¹ Și împăratul romanilor s'a minunat de auzirea lucrului, și a voit să-l pună la încercare. Deci a poruncit a fi adus el înaintea lui; și duple ce l-a văzut că tace cu totul spre toată întrebarea cu carea l-a întrebat, și nu răspunde, s'a mâniat împăratul și a poruncit ca să-l omoare, că nu s'a rușinat de scaunul și de coroana slavei lui. Dară acela nu s'a temut, ci legea sa și-a păzit, și s'a gătit cu liniște spre moarte. Iară împăratul a poruncit speculătorilor²,

¹ Filosoful Secundus. (N. ed. amer.)

² Speculători: ostași însărcinați cu paza celor întemnițați. (N. tr.)

zicând: De se va înfricoșa de sabie și va dezlega legea lui, să îl uci-deți; iară de va petrece întru voirea sa, să îl întoarceți către mine viu. Deci când s'au apropiat la locul cel rânduit, cei cărora fusese dat în pază îl necăjeau, silindu-l ca să dezlege legea sa și să nu moară. Dară el a cugetat cum că: Mai bine este mic a muri întru un ceas, și voirea mea să păzesc, pentru carea atâta vreme m'am nevoit, decât biruit să fiu de frica morții, și să îmi ocărăsc înțelepciunea, și să sufăr prihana fricoșenici pentru nevoia cea de o clipă. Și s'a întins pre sineși fără de turburare ca să fie tăiat de sabie. Deci s'au vestit acestea împăratului, și minunându-se dimpreună cu toți supușii săi, l-a slobozit cu cinste.

Iară alții pofta cea firească desăvârșit au călcat; alții ocările cu lesnire au suferit; alții în boale cumplite cu bărbăție au răbdat fără de necăjire; alții întru necazuri și în năpaste mari răbdarea lor au arătat, ||și alții de bunăvoie s'au nevoit; iară alții desăvârșită goliciune au răbdat (nepurtând nimic alt, fără numai acoperământul cerut de curăție), și în loc singuratic au locuit, mâncând numai verdețuri. Deci când împăratul Alexandru s'a dus odată să-l cerceteze pre unul dintre aceștia¹, nimic alta a auzit, fără numai cuvinte de defăimare a lumii.

Deci dacă lucrarea cea învățătoarească și viețuirea înțelepciunii pot a săvârși cu strălucire asemenea fapte fără de ajutorința fricii lui Dumnezeu, a luminii credinței și a nădejzii lumii celei viitoare, cine nu se va prihăni de conștiința sa? Că măcar că toată lumina lui Hristos s'a întins preste lume, și multe daruri cu îmbelșugare s'au revărsat, și dumnezeiasca nădejde zi de zi prin fapte se adeverește, totuși protivniciile și trupeștile bucurii încă mai biruiesc pre om, și nu rămâne tare precum piatra de adamant², din dragoste de Dumnezeu, cu bucurie defăimând toate lucrurile. Dar dacă încă se îndoiește cineva cum că poate omul a birui acestea, cunoască că nimica poate face omul prin puterea sa, ci cu ajutoriul lui Dumnezeu sânt cu

¹ Este vorba de filosoful Dioghen Cincul. (N. ed. amer.)

² Diamant. (N. tr.)

putință, și cum că atunci când voirea lui este gata, toate le va afla supuse ei; tot omul înțelept știe aceasta.

Cu asemenea socotințe s'au umplut de râvnă monahii, părăsind și lepădând îndată lumea și avuțiile ei. Și cu tărie au stat împotrivă, și cu răbdare au îndurat toată protivnicia, și prin neclătirea voinii și cu sprijineala Domnului nostru (Carele între dânșii sălășluia), toată strâmtorarea au biruit. Și, duple pilda filosofilor, mulți dintre dânșii s'au făcut întru acestea. Că ziceau: «Acești înțelepți din afară, ce nu în calea lui Dumnezeu au fost, priimit-au a suferi acestea pentru cea trecătoare înțelepciune și pentru iscusirea întru învățătura lumii celei pieritoare. Ei s'au înstreinat de lume, și departe s'au ținut de dânșii întru lucrurile lor, ca pre dorirea voinii lor să o câștige. Și măcar că nu drepte erau cugetările lor, și măcar că, întru ostenele lor, nu aveau nădejde a dobândi ceva duple ieșirea lor, săvârșit-au acestea toate, întru deșartă nădejde nădăjduind. Cu cât mai vârtos se cuvine nouă a stărui pentru dragostea lui Dumnezeu, și toată greutatea a defăima pentru cea mare nădejde a celor făgăduite nouă!» Deci cu astfel de socotințe întărindu-se, slăbănogirea gândurilor și-au stăpânit; și lupta începând, nu s'au întors înapoi până ce au luat cununa. Făcutu-s'au deci și pildă din neam în neam, și dreptar lumii au așezat, cum se cuvine a intra în luptă cei ce pre această cale a apuca voiesc ||.¹ Căreia să ne învrednicim cu rugăciunile Preasfintei Stăpânei noastre de-Dumnezeu-Născătoarei și pururea-Fecioarei Maria, și ale tuturor celor ce cu sudoarea nevoinței lor au bineplăcut lui Hristos. Căruia se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, împreună cu Cel fără-de-început al Lui Părinte, și cu împreună-vecinul, și de o fire, și de-viață-începătorul Duh, acum și pururea, și în vecii vecilor. Amin.²

---

¹ În locul acestui pasaj pus între bare duble greaca are următoarele: *Și dacă aceștia pentru deșartă slavă și nădejde acestea au răbdat, cu cât mai vârtos noi, monahii, datori sântem a le răbda, chemați fiind către părășia cu Dumnezeu?* (N. ed. amer.)

² Invocarea și slavoslovnia se află numai în textul grecesc tipărit. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 5 7

Pentru cei ce lângă Dumnezeu viețuiesc și întru
viața cunoașterii își petrec zilele

ericit cel ce cu bună-chibzuință viețuiește în lume!||¹

Oarecarele Bătrân a scris pre păreții chiliei sale tot felul de cuvinte. Și întrebat fiind ce sânt acestea, a răspuns: Acestea sânt gândurile cele drepte carile îmi vin prin îngerul ce petrece lângă mine, și cugetările cele adevărate iscate în mine de către fire. Și le scriu în vremea venirii lor, ca în vremea întunecării mele să cuget întru dânsule și să mă izbăvească de rătăcire. ||Așa se cuvine omului a face întru toate zilele sale.||

Un alt Bătrân, fericindu-se de gândurile sale, carile-i ziceau că: «În locul lumii cesteia trecătoare, nădejzii celei nepieritoare te-ai învrednicit», a răspuns zicând: «Încă pre cale sânt, deci îndeșert mă laudați; că încă nu am săvârșit călătoria mea»². ||Dreaptă cu adevărat este cugetarea aceasta. Că se cuvine a pune ziua morții drept semn al biruinței noastre. Că nimenea poate a se chema biruitoriu mai nainte de moarte. Că vrăjmașii lui trăiesc, drumul îi zace nainte, și nu știe ce îi stă în cale. Și nu fără primejdie este calea sa, și vremea bunei păziri nu a ajuns. Deci nici omului celui împleticit cu faptele cele rele nu i se cade să deznădăjduiască, căci cu puțință este lui a câștiga viața, căci încă trăiește. Că nădejde are acesta, precum și cel ce cu cuvioșie viețuiește. Pentru ce, omule, lovești pre cel păcătos? Că și ostenelile neguțătoriei tale încă nu au ajuns la liman, și încă nu a curmat Dumnezeu nădejdea celui preste carele te înalți. Că poate în scurtă vreme te va întrece în vârtute, și decât tine mai

¹ Pasajele din acest Cuvânt puse între bare duble lipsesc din Manuscrisul Siriac Sinait și din greacă. Ele au fost traduse după textul siriac tipărit. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *Această fericire nu este încă a mea cu adevărit; că încă nu am ajuns acasă.* (N. ed. amer.)

aproape de Dumnezeu se va face. Că încă nu a venit moartea carea să pecetluiască viețuirea lui ori a ta. Că în câtă vreme trăiește omul multe se schimbă în viața sa, dar Dumnezeu la săvârșit se uită, iar nu la ceea ce zace în mijloc. Că mulți drepti au fost carii au căzut din dreptatea lor, și mulți păcătoși carii s'au ridicat și le-au luat locul. Deci să nu se înalțe dreptul, căci iată încă trăiește; nici dez-nădăjduiască păcătosul, că aproape îi este Dumnezeu dacă Îl caută pre Dânsul, și gata este să îl priimească, dacă își schimbă viețuirea și către Dânsul se întoarce.||

Să nu te minunezi de vei face vârtute mare și nu vei simți gustarea sprijinirii ei; că până nu se va smeri omul, nu priimește plata lucrării sale. Iar răsplătirea nu lucrării se dă, ci smereniei. Cea ce nedreptățește pre a doua, pre cea dintâi o pierde. Cea ce mai nainte gustă și cu adevărat priimește răsplătirea bunătăților¹, acesta covârșește pre cea ce are lucrarea vârtuții. Vârtutea este maică a întristării, și din întristare se naște smerenia, și smereniei i se dă harul. Deci răsplătirea nu a vârtuții este, nici a ostenelii celei pentru dânsa, ci a smereniei ce se naște dintru amândouă. Iar dacă smerenia va lipsi, cele dintâi îndeșert se fac.

Lucrarea vârtuților este păzirea poruncilor Domnului. Preaprisosința acestor osteneli² este buna întocmire a cugetului, carea, prin smerita-cugetare și prin păzire, statornică se face. Când puterea celor dintâi³ lipsește, aceasta în locul lor se priimește. Și Hristos nu lucrarea poruncilor cere, ci îndreptarea sufletului, pentru carele au și dat poruncile Sale făpturilor înțelegătoare. Trupul lucrează deopotrivă întru cele de-a dreapta și întru cele de-a stânga, dară cugetul ori se adeverește, ori greșește, precum îi este voia. Este cea ce prin lucrurile cele de-a stânga lucrează viața, prin înțelepciunea lui Dumnezeu; și este cea ce, sub chipul celor dumnezeiești, cu păcatul se îndeletnicește.

¹ Siriacă: *cela ce a luat vârtutea (bunătatea) lucrului.* (N. ed. amer.)

² Siriacă: *vârtuții (bunătății) lucrării.* (N. ed. amer.)

³ Adică a lucrării vârtuților. (N. ed. amer.)

Scădeniile¹ celor ce se păzesc pre sineși, păzitoare sânt ale dreptății lor ||și sânt lăsate de Dumnezeu pentru ca greșalele și scăpăturile lor să li se facă pricină de smerită-cugetare. Smerita-cugetare păzește osteneala bărbaților celor mari, nu numai prin aceea că îi ferește de mândrie, ci și fiindcă smerește pre dânșii cu pomenirea scăpăturilor lor; prin carea și mai mare plată dobândesc||.

Darul² fără de ispitate este pierzare celor ce îl priimesc. Dacă faci ceva bun înaintea lui Dumnezeu, și îți dai oarecarele dar ||pentru nestrâmbătatea ta față de Dânsul, ca la mai mult să te îndemne și să te mângâie întru osteneala ta||, pleacă pre El să îți dea a cunoaște cum ți se cade să te smerești, sau să îți puie ție străjuitoriu preste acel dar, sau să îl ia de la tine, ca nu pricinuatoriu de pierzare să ți se facă. Fiindcă nu toți pot păzi bogăția fără de vătămare.

Sufletul ce poartă grijă de vârtute, și întru amărunțimea sârguinței și în frica lui Dumnezeu viețuiește, nu poate a fi fără de întristare în fieștecarea zi, căci vârtuțile împletite sânt cu întristări. Cea ce fuge de necazuri, negreșit și de vârtuți se desparte. Dacă dorești vârtutea, dă pre sineți la tot necazul, că necazurile nasc smerenia. Nu voiește Dumnezeu a fi sufletul fără de grijă, și cea ce voiește a fi fără de grijă, strein este de voia lui Dumnezeu întru cugetarea sa. Însă grijă nu pre cea pentru cele materialnice o zicem, ci pre grija pentru lucrurile ce pricinuiesc necazuri și carea însoțește faptele cele bune. Până ce vom ajunge la cunoașterea cea adevărată, carea este descoperirea tainelor, prin ispitate ne apropiem de smerenie. Cea ce fără de necaz petrece întru vârtutea sa, ușă a mândriei are deschisă înaintea lui.

Cine este dar cea ce dorește fără de întristare a fi întru cugetarea sa? Că, fără de pălmui, nu poate cugetul întru smerenie a rămânea; și fără de smerenie nu poate cu limpede curăție a se îndeletnici întru rugăciunea cea către Dumnezeu. Omul își depărtează mai întâi cugetarea de grija cu carea este datoriu, și dupre aceea se apropie de dânsul duhul mândriei. Și zăbovind el întru mândrie, îngerul pro-

¹ Sau *neajunsurile, cusururile, defectele*. (N. tr.)

² Gr. *χαρισμα*. (N. tr.)

niei, carele este lângă el și stârnește întru dânsul grija dreptății, se depărtează de la dânsul. Și când omul nedreptățește pre înger, iar îngerul se depărtează de la el, atuncea cel strein¹ se apropie de dânsul, și nicicum mai poartă grijă de dreptate.

«Mai nainte de zdrobire este mândria», zice înțeleptul², și mai nainte de dar este smerenia. Dupre măsura mândriei ce se vede în suflet se face și zdrobirea pre carea pedeapsa lui Dumnezeu o aduce asupra lui. ||Dumnezeu nu leapădă pre om pentru un singur fel de păcat, nici desăvârșit îl părăsește, ca disprețuit să fie la Dânsul, până ce nu va afla cugetul lui petrecând întru mândrie ori hulă; iar cea dintâi dintre aceste [patimi] este pricina celei de-a doua. Cei ce întru cugetarea lor se depărtează de calea smereniei, și de ajutoriul lui Dumnezeu se lipsesc, fie de curvie se batjocoresc, fie în hulirea celor dumnezeiești cad, sau vătămare a minții suferă. Iar cei ce se înalță pentru viețuirea lor în vârtute, mai ales de curvie se batjocoresc. Dară cei ce se înalță pentru cunoașterea lor și pentru îndeletnicirea minții lor cad fie întru hulirea celor dumnezeiești, fie întru turburarea minții.||

Nu socotim a fi mândrie când trece prin cuget vreun gând de al acesteia, nici când se biruiește cineva de dânsa pentru o vreme, ci când mândria petrece în chip statornic în om. Că întru cel dintâi poate să fie umilință; dară cea ce a iubit mândria nu știe umilință. ||Căci de simțea umilință, nu ar fi stăruit întru mândrie.³ Că mai cumplit lucru este nu atât a păcătui ori a grăi rele împotriva lui Dumnezeu, cât a stăruî întru acea răutate. Căci cea dintâi arată slăbiciune a firii, dară cea din urmă îndrăzneala voirii.

Dar și prin lauda de la fiii oamenilor se turbură înțelegerea omului și este lovit de nebunie, ca atunci când voiește a săvârși între oameni fapte mai presus de măsura lui, ca să sporească lauda măreției lui și oamenii aproape de Dumnezeu să-l socotească. Că mulți

¹ Adică diavolul. (N. ed. amer.)

² Cf. Pilde 16: 20; 18: 12.

³ Propoziția mai poate fi tradusă și astfel: *Dar chiar de ar fi simțit umilință, nu ar fi zăbovit întru dânsa.* (N. ed. amer.)

au strălucit întru petrecerea lor, și au preaprisosit întru darurile lui Dumnezeu, și s'au cinstit cu harul facerii de minuni. Dar mai apoi aceiași bărbați carii mai nainte aveau atâta cinste, au suferit schimbare și au fost loviți de Dumnezeu, pentru că nu au fost în stare a păstra îmbelșugatele daruri ce au priimit, și de mândrie au fost prinși. Pentru aceea lepădați au fost de Dumnezeu precum zgura, și streini s'au făcut de înaltul cin de carele s'au bucurat. Și mulți erau între dânșii carii fuseseră liniștiți și cu cuget neclătuit, cu vorbe bine chibzuite și cu viață curată, a căror cunoaștere era râvnită, dar carii înfricoșat lucru s'au făcut celor ce îi cunoșteau, și jalnică vedere celor ce îi priveau.

Ridică dar glasul tău către Dumnezeu cu tânguire mare și cerșește smerenia. Uplete de plâns gura ta, și pune țărână pre capul tău. Și nu ridica fruntea ta de la pământ, până ce Dumnezeu, fiindu-i milă de tine, prin moarte te va trece din această viață, sau va arăta ție milosârdia Sa și smerenia îți va dărui. Nu înceta a te tângui, până ce vei simți în sufletul tău că ai priimit-o, ca nu cumva de năprasnă să te afli ca unul dintre acei oameni. Ci măcar de vei și priimi smerenia, nu ridica ochii tăi, nici privi către ceriu, ori să îți umpli privirea de vederea oamenilor, ori să dai pre inima ta a se odihni de frică și de cererile cele stăruitoare. Că poate întru acest chip te vei păzi de relele cele gătite nouă de către draci în calea călătoriei viețuirii noastre acesteia, cale îngustă și plină de umbre, năpădită de multe pietre de poticnire, și carea înfruntă cunoașterea noastră, nepătrunsă fiind înțelegerii firii omenești.

Crede mie, frate, și dă crezare cuvintelor mele: nu ești destoinic a pricepe toată puterea dracilor, și nu este îndestulată cunoașterea ta ca să stea împotrivă meșteșugirilor lor. Deci lasă cea multă lumină să se reverse întru tine, însăși cea lumină¹ întru carea se află dragostea lui Hristos, și înlăuntrul zidului de scăpare al dumnezeieștii mile te vei așeza, pentru cinstea smereniei la carea ai ajuns.

---

¹ Adică smerenia. (N. ed. amer.)

Dar dacă, p[ă]lind acea lumin[ă]¹, [n]tru [n]tunerecul ispitelor vei intra, [i] cu negura cea deas[ă] a sufletului a fi ispitit te vei slobozi, pre carea o cearc[ă] cei ce s'au p[ă]r[ă]sit de Dumnezeu [i] [n] m[ă]nile dracilor s'au dat, atuncea vei cunoa[te] cum c[ă] te afli ca un prunc [n]aintea lor, carele nu [te] [n]c[un]osc s[ă] apuce. [i] r[ă]v[ă]sit[ă] va fi toat[ă] cunoa[te]rea ta, precum a unui copil[ă]. [i] cugetul t[ău] carele necl[ă]tit s[ă]l[ă][s]l[ui]a [n] Dumnezeu, [i] cunoa[te]rea ta cea cu luare-aminte, [i] cugetarea ta cea f[ă]r[ă] cusur [n]tru noian de [n]doieli se vor cufunda. Ci numai cu una fi² po[te] birui: cu smerenia. C[ă] de [n]dat[ă] ce apuci pre d[â]nsa pier[ă] toat[ă] puterea lor.

Nu socoti aceasta ca un semn c[ă] sufletul t[ău] este s[ă]n[ă]tos, atunci c[ă]nd lin str[ă]ba[te]i calea ta cu bucurie [n]tru Dumnezeu, ci atunci c[ă]nd leg[ă]turile lucrurilor p[ă]m[â]nte[te]ști³ nu abat cugetul t[ău] de la dragostea de Dumnezeu [i] de aproapele, [i] c[ă]nd leg[ă]turile cu oarecarile fe[te] nu risipesc grija ta pentru Domnul, a C[ă]ruia este slava, [i] fie ca aproape de D[â]nsul [i] [n]tru cea cu D[â]nsul voroav[ă] s[ă] p[ă]streze pre noi! Amin.||

C U V [A] N T U L 5 8

**Pentru schimb[ă]rile cele multe ce se lipsesc de cuget
[i] prin rug[ă]ciune se cearc[ă]**

legerea binelui este a voii celei bune a celui ce dore[te] aceasta; dar[ă] a s[ă]v[ă]r[si]i alegerea voii celei bune este a lui Dumnezeu. Pentru aceasta are omul trebuin[te] de sprijinirea cea de la D[â]nsul. Deci [n]so[te]m pre dorirea noastr[ă] cea bun[ă] cu ne[nc]et[ă]t[ă] rug[ă]ciune, rug[ă]ndu-ne nu numai pentru sprijinire, ci [i] ca s[ă] facem osebite [n]tru d[â]nsa, de este spre pl[ă]cerea voii lui Dumnezeu, sau nu. C[ă] nu toat[ă] dorirea p[ă]rut-bun[ă],

¹ Ibid.

² Adic[ă] pe draci. (N. ed. amer.)

³ Lit. *leg[ă]tura cea prin lucruri*. (N. ed. amer.)

de la Dumnezeu cade în inimă, ci numai aceea carea folosește. Că este când poștește omul binele, și nu îi ajută Dumnezeu; căci poate intra și de la diavolul oarecarea asemănare a doririi celei bune. Și aceasta se socotește de către om a fi spre ajutoriul său, dară de multe ori nu este la măsura lui. Diavolul însuși meșteșugește aceasta spre vătămarea omului și silește pre dânsul să caute un lucru, măcar că încă nu a ajuns la viețuirea aceea; sau poate strein este [lucrul] de chipul cel monahicesc¹; sau, atunci când îl pornește pre om spre a plini dorirea sa, încă nu este vremea potrivită pentru acesta;² sau omul nu este îndestulat pentru acel lucru nici cu cunoașterea, nici cu puterea trupului; sau vremea nu ne dă mână de ajutoriu. Și diavolul se străduiește în tot chipul, sub înfățișarea vreunui lucru bun, să turbure pre om, sau să îi vatăme trupul, sau să ascundă cursă în mintea lui.

Însă precum am zis, neîncetate rugăciuni să facem cu sârguință, pentru dorirea cea bună carea se ivește în noi, și să zicem fieștecare: «Facă-se voia Ta, până ce voi săvârși lucrul cel bun, pre care a-l face am dorit, de este cu plăcere voii Tale. Căci cu lesnire este mie a-l voi, dară a-l face nu este în puterea mea, fără harul ce vine de la Tine; măcar că amândouă de la Tine sânt, „și a voi, și a lucra” (Flps. 2: 13). Că nu fără harul Tău m'am încredințat a priimi această dorire carea s'a pornit întru mine, sau m'am lăsat cuprins de dânsa». Că acest obicei are cela ce dorește binele cu dreaptă-socoteală a minții: a lucra pentru dânsul neîncetat întru rugăciune, și putere a priimi prin rugăciune spre ajutorirea lucrării lui, și înțelepciune spre a despărți adevărul de minciună. Că binele prin multă rugăciune se osebește, și prin osteneală și păzire, și prin neconțință dorire, și prin necurmăte lacrimi, și prin smerenie, și prin sprijinirea cea cerească, mai ales când are împotrivnice pre gândurile mândriei; că acestea opresc pre ajutoriul lui Dumnezeu de la noi, însă le putem zădărnici prin rugăciune.

¹ Lit. *de rânduiala chipului său*. (N. ed. amer.)

² Aceasta este varianta siriacă. Este limpede că, inițial, și greaca spunea același lucru, dar acum are următoarele: *sau fiindcă nu este încă vremea întru carea îi este cu puțință a-l împlini sau porni*. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 59

Pentru iubirea lumii

devărat este cuvântul Domnului ce zice cum că cela ce iubeste lumea, dragostea lui Dumnezeu nu poate câștiga.¹ Și iarăși, cela ce are părtășie cu lumea nu poate a avea părtășie cu Dumnezeu, nici cel ce are grija lumii poate avea grija lui Dumnezeu.² Însă noi lăsăm lucrurile lui Dumnezeu pentru slava deșartă³; sau și, de multe ori, pentru lipsirea trebuinței trupului, mulți dintre noi se pleacă spre alte lucruri. Unii ca aceștia au mărturisit a lucra cele ale Împărăției Ceriurilor, dar nu își aduc aminte de făgăduința Domnului carea o au zis: «Dacă toată grija voastră o veți face a fi pentru Împărăția Ceriurilor, nu vă voi lipsi de cele de trebuință firii celei văzute, ci toate acestea vor veni vouă împreună cu celălalte. Că nu vă voi lăsa a vă griji pentru dănsule.»⁴ Au doară se grijește El de paserile cele lipsite de suflet înțelegătoriu, și carile pentru noi sânt zidite, și nu va purta grijă de noi? Nicidecum. Celui ce se grijește de cele duhovnicești, fie și numai de una dintre ele, trebuințele cele trupești i se găsesc fără purtare de grijă pentru dănsule, dupre măsura lipsei lor, și atunci când este vremea. Iară cela ce întru cele trupești se grijește mai mult decât se cuvine, fără să vrea cadă și de la Dumnezeu. Iar dacă ne vom sârgui a purta grijă de cele ce sânt pentru Numele Domnului, El însuși poartă grijă de amândouă, dupre măsura nevoinței noastre ||și dupre câtă trebuință avem de fieștecare||.

Însă noi să nu căutăm a ispiti⁵ pre Dumnezeu în sufletele noastre, voind a priimi cele trupești în schimbul ostenețelor noastre, ci toate lucrurile să le abatem către nădejdea celor ce vor să fie. Căci cela ce, din dragostea sufletului său, s'a dat pre sineși vârtuții o dată

¹ Vezi Mt. 10: 37.

² Vezi Mt. 6: 24.

³ Siriacă: *Lăsând deoparte acele lucruri pentru slava deșartă.* (N. ed. amer.)

⁴ Cf. Mt. 6: 33.

⁵ Sau *a pune la încercare.* (N. tr.)

pentru totdeauna, și lucrarea ei dorește a desăvârși, nu se grijește vreodată pentru cele trupești, fie că le are, fie că nu le are. Pentru care de multe ori lasă Dumnezeu pre cei îmbunătățiți¹ a fi ispitiți întru unele ca acestea, și nu numai aceasta, ci și multe rele lasă a se ridica asupra lor din toate părțile. Și îi răneste în trupul lor ca pre Iov, și întru sărăcie îi aduce, și a fi lepădați de către omenire, și în toate câte au îi lovește; și numai de sufletele lor nu se apropie vătămare. Că nu este cu puțință, când în calea dreptății călătorim, a nu ne întâmpina mahniciune, și trupul în boale și în dureri a nu pătimi, și neschimbat a rămâne, dacă iubim cu adevărat întru vârtute a viețui. Dară omul carele de bunăvoie dă pre sineși întru ucidere² sau întru prăpădirea sufletului său, sau întru altceva din cele vătămatoare, osândă are. Iar când umblă în calea dreptății, și își face călătoria către Dumnezeu, și pre mulți asemenea cu dânsul îi are însoțitori, dacă întâlnește în cale vreuna din aceste năpaste, nu i se cuvine a se abate de la dânsa; ci cu bucurie i se cade a o priimi fără de iscodire, și a mulțami lui Dumnezeu, fiindcă El Însuși au trimis lui darul acesta. Adică s'a învrednicit a cădea în ispită pentru Dânsul, și părtaș a se face pătimirilor prorocilor, și ale apostolilor, și ale celorlalți sfinți, carii pentru calea lui Dumnezeu au răbdat necazurile venite fie de la oameni, fie de la draci, fie de la trup. Că necazurile, fără de voia lui Dumnezeu, nu este cu puțință să fie slobozite a se arăta; ci ele se întâmplă ca să se facă omului pricină de dreptate. Că nu poate Dumnezeu întru alt fel a face bine celui ce dorește a fi împreună cu Dânsul, fără numai prin a-i aduce ispitele cele pentru adevăr. Că nici poate omul, fără harul cel de la Hristos, să facă pre sineși a se învrednici măreției acesteia, ca pentru dumnezeieștile lucruri să intre întru ispite și să se bucure. Și dă mărturie pentru aceasta Sfântul Pavel. Că atâta de mare este lucrul acesta, încât el și numește «dar» faptul de a fi cineva gata a pătimi pentru nădejdea

¹ Sau *vârtuoși* (gr. ἐναρῆτοι). (N. tr.)

² Gr. φόβω, *fricii*, în majoritatea manuscriselor. Textul grecesc tipărit are φθόω, *pizmei*. Dar siriaca are *uciderii*, în greacă φόνω. Trebuie notat că în scrierea bizantină β arată adeseori aproape ca v. (N. ed. amer.)

cea spre Dumnezeu prin credință. Că zice: «Aceasta de la Dumnezeu s'a dat nouă, adică nu numai întru Hristos a crede, ci și pentru Dânsul a pătimi» (Filip. 1: 29). Și precum Sfântul Petru a scris întru a sa trimitere: «Când pătimiți pentru dreptate, fericiți sânteți, că părtași v'ați făcut patimilor lui Hristos» (1 Pt. 3: 14; 4: 13). Drept aceea nu se cuvine a te bucura când ești întru lărgime, nici întru neazuri a fi posomorât cu fața, și ca pre niște streine de calea lui Dumnezeu a le socoti. Că din veac, și din neam în neam, prin cruce și prin moarte se umblă pre cărarea Lui. Și de unde ție aceasta, ca neazurile de pre cale, afară de cale să îți pară a fi?¹ Au nu pre urma sfinților voiești a călători? Au doară altă osebită cale voiești a-ți izvodii, și fără de pătimire a petrece întru dânsa?

Calea lui Dumnezeu cruce de toate zilele este. Că nimenea în ceriu s'a suit cu răsfațare, că știm unde duce calea răsfațării și cum sfârșește. Pre ceta ce cu toată inima s'a dat pre sineși lui Dumnezeu, nu îl voiește Dumnezeu a fi vreodată fără de grijă (grijă adică pentru adevăr). Ci când Dumnezeu îi trimite pururea scârbe, dintru aceasta cunoaște omul că se află sub purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

Cei ce în mijlocul ispitelor petrec, niciodată sânt sloboziți de către pronie a veni în mâinile dracilor, mai ales dacă sărută picioarele fraților, și greșalele lor acoperă și le ascund ca și cum ar fi ale lor. Cel ce voiește în lumea ceasta a fi fără de grijă, și, dorind aceasta, tânjește și în vârtute a petrece, strein² este de calea lui Dumnezeu. Că nu numai de voia lor se nevoiesc cei drepti întru lucrurile cele bune, ci și fără de voie, prin ispiti, întru mari lupte ajung, pentru încercarea răbdării lor. Că sufletul ce are frica lui Dumnezeu nu se teme de ceva ce l-ar putea vătăma trupește, că întru Dânsul nădăduiește, de acum și până în vecii vecilor. Amin.

---

¹ Aceasta este versiunea siriacă. Manuscrisele grecești au mai multe variante. (N. ed. amer.)

² Lit. *sătul*. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 6 0

**Cum că nu se cuvine fără de nevoie a dori sau a căuta oarecarile
semne vădite făcute prin mâinile noastre sau pentru noi**

Măcar că Domnul este întotdeauna¹ aproape de sfinți, sprijinindu-i, însă fără de nevoie nu Își arată puterea în chip vădit, prin oarecare lucru și semn văzut, ca nu cumva sprijinirea dată nouă nelucrătoare să se facă, spre vătămarea noastră întorcându-se. Și aceasta o face Domnul din purtare de grijă pentru sfinții Săi, măcar că nici o clipă lipsește de la dânsii grija Lui cea ascunsă. Ci în tot lucrul îi lasă să arate nevoință și să se ostenească întru rugăciune duple puterea lor. Dar dacă întâlnesc vreun lucru carele prin greutatea lui covârșește măsura cunoașterii lor, și slăbesc și dau greș întru dânsul, pentru că nu este firea îndestulată spre aceasta, El Însuși îl săvârșește, duple mărimea stăpânirii Sale și duple cum le este de folos; și precum știe El [mai bine], aceia se ajutorează. Și duple cât este cu putință îi întărește întru ascuns, până când puternici se fac înaintea necazului lor. Că Domnul destramă împleticirea necazului lor prin cunoașterea pre carea o dăruiește lor, și prin dumnezeiasca vedenie îi deșteaptă spre slavoslovia ce le este folositoare în amândouă chipurile. Iar dacă pricina are trebuință și de o făptuire arătată, negreșit va face și aceasta. Căci căile Domnului preaînțelepte sânt, la vreme de lipsă și nevoie săvârșindu-se, și nu cum s'ar întâmpla.

Cela ce fără de nevoie îndrăznește a se amesteca întru aceasta², sau cela ce stăruie la Dumnezeu cu dorința ca prin mâinile lui să se facă minuni și puteri, se ispitește în cugetul lui de dracul ce îl batjocorește. Acesta lăudăros om este, și bolnav întru conștiința lui. Că în necaz se cuvine nouă ajutorul lui Dumnezeu a cere. Însă primejdios lucru este a ispiti pre Dumnezeu fără de nevoie. Și cu

¹ Gr.: *În toată vremea când Domnul este*. Cuvântul siriatic *kad* are amîndouă sensurile, *măcar că/deși și când*. (N. ed. amer.)

² Adică în lucrarea proniei dumnezeiești. (N. ed. amer.)

adevărat nu este dintre drepti acela ce dorește a face aceasta. Dară a face ceea ce este de la Domnul, chiar când nu o voiește cineva, aceasta la mulțimea sfinților se află.¹ Iară acela ce voiește și poștește semn după voia sa, nefiind vreo nevoie, cu cădere cade din străjuire, și din cunoașterea adevărului alunecă. Că de va fi auzită cererea lui, află loc întru dânsul vicleanul, ca întru acela ce spre Dumnezeu a obrăznicit, și întru [primejdii] mai mari decât acestea îl aduce. Că dreptii cei adevărați nu numai că nu doresc semne, ci și date fiind lor, se întorc de la dânsule. Și nu numai că nu voiesc a se lucra acestea înaintea ochilor oamenilor, ci nici pre ascuns, înlăuntrul lor.

Că iată oarecarele din Părinții cei sfinți, pentru limpedea sa curăție, a luat darul de a cunoaște mai înainte pre cei ce veneau către dânsul; și a rugat Bătrânul pre Dumnezeu ca să ia de la sine darul, cerând și altor sfinți să se roage pentru aceasta. Iar dacă oarecarii dintre dânsii au priimit daruri, numai de nevoie le-au priimit, sau pentru simplimea lor. Cât despre ceilalți, Duhul cel Dumnezeiesc Se mișca întru dânsii, și nicidecum la întâmplare.

Vezi ce a zis sfântul și fericitul Ammun către Dumnezeu, când s'a dus să ia blagoslovenia Sfântului Antonie cel Mare și a rătăcit pre cale. ||Că nu a zis: «Dumnezeule, ia-mă de aci și lasă-mă unde este Antonie», măcar că ar fi putut să facă unele ca acestea, pentru apropierea lui de Dumnezeu și pentru nevoie; căci se zice că cu primejdie era acea pustie celor ce umblau printr'însa. Ci necăutând la acele lucruri, nu a zis lui Dumnezeu una ca aceasta, fără numai cuvântul: «Doamne, nu lăsa să piară făptura Ta». Vezi smerita cugetare, înțelege adevărata înțelepciune a Părinților? Și Dumnezeu, știind că adevărat era bărbatul acela, și nu era dus de mândrie întru cugetările lui, arătat-au lui grija Sa pentru sfinți și a făcut acelui bărbat după mărimea lui. Și măcar că Ammun nu cu stăruință L-a rugat, Dumnezeu precum se cuvenea au făcut. Că Ammun s'a culcat

---

¹ Frază extrem de obscură în siriacă, redată literal în greacă. Siriaca (la fel ca și greaca) se mai poate traduce și astfel: *Dar ceea ce Domnul face fără a o voi, la mulțimea sfinților se află*, dar această traducere pare improbabilă. (N. ed. amer.)

să doarmă, și trezindu-se, văzut-a ca o mână de om spânzurată în ceriu preste capul lui și arătându-i calea, până ce a venit deasupra peșterii fericitului Antonie și a rămas nemișcată. Vezi grija lui Dumnezeu pentru robii Săi? Că era cu puțință și să nu-l lase a rătăci din cale, ci dorea Dumnezeu să cunoască Ammun câtă grijă îi poartă. Deci l-au lăsat să se abată, arătându-i apoi calea în chip deslușit, nu printr'un om, ci printr'un înger din văzduh.||¹ Și adu-ți aminte și de Avva Macarie ||când se ducea la Schit și căra niște coșnițe. Că ostenind el și istovindu-se, a șezut, nemaiputând să meargă. Dară nu a cerut lui Dumnezeu să facă ceva cu puterea Lui ca să-i dea răsufare. Ci mai vârtos s'a încrezut în Dumnezeu, zicând: «Dumnezeule, Tu știi că nu mai pot!» Și îndată, întru o clipită, a fost ridicat în sus de către dumnezeiasca putere și așezat acolo unde voia să meargă, atât el, cât și coșnițele sale.²||

Dreptii cei adevărați pururea socotesc întru sineși cum că nu sânt lui Dumnezeu vrednici. Și întru aceasta se vădesc cum că adevărați sânt, când ticăloși se au pre sineși și nevrednici purtării de grijă a lui Dumnezeu. Și aceasta mărturisesc și întru ascuns, și la arătare, și se înțeleptesc spre aceasta de la Sfântul Duh, ca să nu se lipsească de purtarea de grijă cea cuvenită lor și de a lucra întru cât sânt în viața aceasta. Iară vremea odihnei o au păstrat Dumnezeu pentru veacul ce va să fie. Și cei ce au întru sineși pre Domnul locuind, nu doresc a fi întru odihnă, sau a fi izbăviți de necazuri, măcar că, în chip tainic, se dă lor mângâiere din vreme în vreme întru cele duhovnicești.

Și nu este a firii vârtuții ca, dupre ce omul ajunge întru dânsa, să se slobozească de grija și de osteneala ei; ci aceasta este sălășluirea Duhului, ca pururea să se silească omul a supune pre sineși, chiar când se află o cale de a face fiecă lucră cu odihnă. Că aceasta este voia Duhului pentru cei întru carii locuiește, a nu îi obicinui întru lenevire. Și nici a căuta odihna îi îndeamnă, ci mai vârtos a da pre sineși la osteneală și la scârbele cele multe. Și trezvia îi învață, și

¹ Pasajele puse între bare duble au fost traduse după textul siriac tipărit. Ele lipsesc din Manuscrisul Siriatic Sinait și din greacă. (N. ed. amer.)

² Vezi *Pateric*, «Pentru Avva Macarie», 13. (N. tr.)

prin ispite îi întărește, aproape de înțelepciune aducându-i, căci aceasta este voia Duhului, ca întru osteneli să fie cei iubiți ai Lui.

Nu Duhul lui Dumnezeu locuiește întru cei ce viețuiesc întru odihnă, ci al diavolului. ||Că nu binevoiește Duhul lui Dumnezeu întru mângâierile cele trupești, nici îi este priimită viața întru odihnă, ci una întru osteneli. Diavolul însă se bucură de viața cea plină de mângâieri, dupre mărturia Domnului nostru. Duhul Sfânt fuge de odihnă, precum au zis Sfinții Părinți: «Duhul lui Dumnezeu nu sălășluiește în trupul slăbănogit de odihnă». Ci mai vârtos caută Duhul a afla pre oamenii carii silesc pre sineși, necăjindu-și trupurile și gătindu-și sufletele, și la dâșii își face lăcaș, învățându-i cum să-și petreacă scurtul răstimp al vieții cesteia. Cei ce iubesc pre Dumnezeu, întru tot felul de necazuri petrec întreaga viață. Că toți dreptii prin rele-pățimiri au alungat de la dâșii lumea. Și precât s'au apropiat de Dumnezeu, pre atâta și reaua lor pătimire s'a înmulțit.||

Oarecarele din cei ce iubesc pre Dumnezeu a zis: «M'am jurat că în fieștecarea zi mor»¹. Prin aceasta se oselesc fiii lui Dumnezeu de ceilalți [oameni]: ei adică în scârbe viețuiesc, iară lumea întru desfătare și odihnă strălucește. Că nu au binevoit Dumnezeu ca să se odihnească cei iubiți ai Lui câtă vreme sânt în trup. Ci mai vârtos au voit ca să fie ei, cât sânt în lume, întru necaz, întru împovărare, în trude, în sărăcie, în golătate, în singurătate, în lipsă, în boală, în defăimare, întru pălmuire, întru zdrobirea inimii, în trup cu totul ostenit, întru lepădare de rudenii și întru mahnicioasă cugetare. El voiește ca ei să aibă înfățișare osebită de toată zidirea, lăcuință ce nu seamănă cu a celorlalți oameni, sălășluire singuratecă și liniștită, nearătată vederii oamenilor și lipsită de tot lucrul ce veselește aici. Ei plâng, iar lumea râde; ei se întristează, iar lumea se veselește; ei postesc, iar lumea se desfată. Ziua trudes, și noaptea spre luptele nevoianței se silesc, întru strâmtorare și întru osteneli. Și unii dintr'înșii petrec în scârbe de bunăvoie, alții întru ostenicioase lupte cu patimile; unii sânt prigoniiți de oameni, alții întru primejdii de la pa-

¹ Cf. 1 Cor. 15: 31.

timi, de la draci și de la celelalte năpădiri. Și unii dintr'înșii au fost izgoniți, iară alții au fost uciși, alții au pribegit în piei de oaie, și celelalte.¹ ||Dară lucrul cel minunat este că, întru asemenea rele-pățimiri aflându-se, nu au așteptat a se izbăvi ori a lua răsuflare, precum zice fericitul Apostol.² Slavă Celui Ce încununează pre dânșii, Carele prin patima Crucii au desăvârșit calea aceasta, El Însuși pătimind acestea toate, pentru ca și sfinții Lui să poată urma pașilor Săi!||

Întru dânșii s'a plinit cuvântul Domnului carele zice: «În lume necazuri veți avea» (In. 16: 33), ci întru Mine vă veți bucura. ||Prin puterea acestei bucurii priimit-au sfinții tăria să sufere cu răbdare. Fie ca Dumnezeu, cu a Căruia putere sfinții au stăruit întru aceste lupte, și din nădejdea lor nu au slăbit, să întărească credința Lui întru noi toți! Amin. Cu adevărat, fără de necazuri viață nu este.||

Cunoaște Dumnezeu că ||nu este cu puțință două bucurii deodată întru un singur om a petrece; și fiindcă|| nu este cu puțință celor ce întru odihna trupului petrec, întru dragostea Lui a rămânea, oprit-au pre robii Săi de la odihnă și de la dulceața ei. Fie ca Hristos Mântuitoriul nostru, a Căruia dragoste covârșește morțile cele trupești, să facă arătată întru noi puterea dragostei Sale! Amin.

¹ Cf. Evr. 11: 37 și urm. Textul siriac tipărit amplifică mult această listă de rele-pățimiri.

² Vezi Evr. 11: 13.

C U V Â N T U L 6 1

Pentru carile pricini lasă Dumnezeu ispite
preste cei ce iubesc pre Dânsul

în dragostea pre carea o arată sfinții către Dumnezeu pentru cele ce pătimesc pentru numele Lui (când suferă strâmtorare, dar nu se depărtează de ceea ce iubeste Dumnezeu),¹ câștigă inima lor îndrăzneală a pri- vi spre El fără acoperemânt, și cu încredere a cere de la Dânsul. Mare este puterea rugăciunii celei cu îndrăzneală. Pentru aceasta² lasă Dumnezeu pre sfinții Săi a fi ispitiți întru toată scârba, apoi iarăși a priimi cercarea și dovedirea sprijinirii Lui și a înțelege câtă purtare de grijă are El pentru dânșii, că Îl află Izbăvitoriu întru primejdiile lor. Și iarăși, El face aceasta pentru ca ei să câștige înțelepciune din ispite, ca nu cumva, neînvățați fiind, să se lipsească de cele două părți ale iscusului³, și pentru ca să câștige cunoașterea tuturor lucrurilor, ca să nu se batjocorească de draci. Căci de i-ar fi iscusit numai întru cele bune, s'ar fi lipsit de cealaltă iscusire și orbi ar fi fost în războaie.

Și de vom zice cum că Dumnezeu povățuiește pre sfinții Săi fără a-i iscusi și fără ca ei să aibă cunoștință de aceasta⁴, urmează că îi voiește a se face ca boii și ca asinii, și ca făpturile ce nu au slobozenie. Căci dacă omul nu se va ispiti mai întâi întru cercarea celor rele, gustul binelui nu va avea. Și astfel, când întru cele rele va întâlni binele, nu va putea să se folosească de el întru cunoștință și slobozenie, ca de ceea ce este al său. Iar cât este de dulce cunoașterea câștigată din cercarea lucrurilor și din iscusire, și câtă putere dă celui ce prin multă cercare întru sineși o a aflat, acelora este cu-

¹ Aceasta este varianta siriacă. Greaca are *când îi strâmtorează pre cei ce Îl iubesc, dar nu se depărtează de la dânșii*. (N. ed. amer.)

² Adică pentru a dobândi îndrăzneală în rugăciune. (N. ed. amer.)

³ Gr. γομνασία, *iscus, deprindere, exercitare*. (N. tr.)

⁴ Aceasta este varianta siriacă. Greaca are *că Dumnezeu iscusește pre sfinții Săi fără ca ei să aibă cunoștință de aceasta*. (N. ed. amer.)

noscut, carii de dânsa s'au încredințat, și împreună-lucrarea ei au văzut. Că atunci cunosc neputința firii lor și sprijinirea puterii celei Dumnezeiești, când Dumnezeu, ||întru ispite fiind ei||, oprește mai întâi puterea Sa de la dânsii. Astfel El îi face să simtă neputința firii lor, și greutatea ispitelor, și viclenia vrăjmașului, dându-le să înțeleagă către cine au lupta, cu ce fel de fire sânt îmbrăcați, cum sânt păziți de puterea cea dumnezeiască, cât au înaintat pre cale, la carea înălțime i-a ridicat puterea lui Dumnezeu și cât sânt de slabi înaintea fieștecărei patimi când se depărtează de la dânsii dumnezeiasca putere. Dintru toate acestea ei câștigă smerenie, și aproape stau de Dumnezeu, și sprijinirea Lui așteaptă, și întru rugăciune petrec. Și de unde ar fi priimit acestea toate, de nu ar fi avut cercarea relelor celor multe întru carile i-au lăsat Dumnezeu să ajungă? Precum zice Apostolul: «Și ca să nu mă trufesc cu covârșirea descoperirilor, datu-mi-s'a îmbolditoriu trupului, îngerul satanei» (2 Cor. 12: 7). Încă și credință tare câștigă omul prin cercarea sprijinirii celei dumnezeiești întru ispite pre carea o a avut de multe ori. Prin aceasta fără de frică se face și câștigă vitejie întru ispite din iscusirea ce a dobândit.

Pre tot omul îl folosește ispita. Că dacă pre Pavel îl folosește ispita, apoi «toată gura să se astupe și sub judecată să fie toată lumea lui Dumnezeu» (Rom. 3: 19). Nevoitorii se ispitesc ca să facă adăugire bogăției lor; cei slăbănogiți, ca să se păzească de cele ce îi vatămă; cei ce dorm, ca spre deșteptare să se întrarneze; cei ce sânt departe, ca să se apropie de Dumnezeu: iară cei ce sânt ai Săi, ca să intre în casa Lui cu îndrăzneală. Tot fiul cel neiscusit nu va priimi folos din bogățiile casei tatălui său. Pentru aceasta întâi ispitește Dumnezeu și îngreuiază, și abia apoi arată darul Său. Slavă Stăpânului nostru Iisus Hristos, Celui Ce, prin leacuri ce strepezesc gura, dulceața sănătății ne aduce.

Nu este cineva carele să nu se simtă strâmtorat în vremea iscusirii. Și nu este cineva căruia să nu-i pară amară vremea întru carea cu veninul ispitelor se adapă. Fără de ispite nu este cu putință a câștiga omul alcătuire tare, însă a suferi cu răbdare nu este al nostru. Căci cum ar suferi urciorul cel de lut năsâlnicia apei, de nu l-ar

întări focul cel dumnezeiesc? De ne vom supune lui Dumnezeu, cerându-I smerit, cu stăruință, întru neconținută dorire, negreșit vom primi toate, întru Hristos Iisus Domnul nostru. Amin.

C U V Â N T U L 6 2

Pentru cum poate pricepe cineva măsura întru carea stă, din gândurile cele ce se pornesc întru dânsul

mul, în câtă vreme întru negrijă se află, de ceasul morții se înfricoșează; și când se apropie de Dumnezeu, de întâmpinarea judecării se teme; dar când apucă înainte cu toată inima sa, amândouă fricile întru dragoste se înghit. Și pentru ce este așa? Pentru că omul, când întru cunoașterea și întru viețuirea trupului rămâne, se teme de moarte. Dar când cunoașterea lui se face sufletească¹, iar el întru viețuirea cea bună petrece, cugetul lui se mișcă în tot ceasul întru pomenirea judecării ce va să fie. Că atuncia drept stă omul față de firea sa, și întru însăși rânduiala sufletului se mișcă, și de cunoașterea lui și de viețuirea lui se călăuzește, și spre apropierea lui Dumnezeu bine se așază. Dară când omul a ajuns la cunoașterea adevărului prin lucrătoarea simțire a tainelor lui Dumnezeu, și se întărește întru nădejdea² celor ce vor să fie, întru dragoste se înghite. Omul cel trupesc se teme [de moarte] precum se teme dobitocul de junghiere; cel cuvântătoriu³, de judecata lui Dumnezeu se înfricoșează; dară cela ce s'a făcut fiu, cu dragostea se împodobește, și nu cu toiagul fricii se povățuiește, zicând: «Dară eu și casa părintelui meu Domnului vom sluji» (Iisus Navi 25: 15).

¹ Gr. ψυχική. Aici Sf. Isaac pune în opoziție această cunoaștere cu cunoașterea cea trupească, pomenită mai înainte. (N. ed. amer.)

² Aceasta este varianta siriacă. Greaca are și prin întărirea nădejzii. (N. ed. amer.)

³ Sau rațional. (N. tr.)

Cela ce a ajuns la dragostea lui Dumnezeu nu mai dorește a rămânea întru această viață, căci dragostea zădărnicește frica. Iubiților, pentru că m'am făcut nebun, nu sufăr a păzi taina întru tăcere, ci mă fac fără de minte¹ pentru folosul fraților. Căci dragostea cea adevărată nu poate zăbovi întru vreo taină fără de cci iubiți ai săi. De multe ori, când scriam acestea, degetele mele nu izbuteau a pune totul pre hârtie și nu erau în stare a răbda dulceața ce se pogora în inima mea și-mi amuțea simțirile. Ci fericit este omul cel ce pururea se adâncește în Dumnezeu, și de la toate cele lumești se oprește, și singur cu Dânsul rămâne întru voroava cunoașterii Lui! Și dacă îndelung va răbda, nu va întârzia a vedea multă roadă.

Bucuria cea întru Dumnezeu mai puternică este decât viața cea de acum. Cela ce o a aflat, nu doar către patimi nu mai caută, ci nici spre viața sa se mai întoarce, nici de altceva mai are cunoștință, dacă s'a învrednicit cu adevărat de bucuria aceasta. Dragostea este mai dulce decât viața, iar înțelegerea cea duple Dumnezeu, dintru carea dragostea se naște, mai dulce este decât mierea și fagurul. ||Ce este dulceața dragostei carea este mai dulce decât viața?|| Nu este dragostei cu mâhniciune a priimi amarnică moarte pentru cci ce iubiți ai săi. Dragostea este odraslă a cunoașterii, iar cunoașterea este odraslă a sănătății sufletului; iar sănătatea sufletului putere este, ce din răbdarea cea îndelungată vine.

Întrebare: Și ce este cunoașterea?

Răspuns: Simțire² a vieții celei nemuritoare.

Întrebare: Și ce este viața cea nemuritoare?

Răspuns: Cunoștință³ întru Dumnezeu.

Cunoașterea cea duple Dumnezeu împărăteasă este a tuturor dorințelor, și de prisos este toată dulceața cea de pre pământ inimii celei ce a priimit-o. Că nimic este asemenea cu dulceața cunoașterii lui Dumnezeu.

¹ Cf. 2 Cor. 12: 11.

² Gr. αἴσθησις. Vezi p. 94, nota 2. (N. ed. amer.)

³ Ibid. Siriaca folosește aici două cuvinte diferite, dar înrudite. (N. ed. amer.)

Rugăciune: Doamne, umple inima mea de viață vecinică!

Viața vecinică este mângâiere în Dumnezeu; și cea ce a aflat mângâiere în Dumnezeu, de prisos o socotește pre cea lumească.

Întrebare: De unde simte omul că a priimit înțelepciune de la Duhul?

Răspuns: Din cunoașterea ce îl învață chipurile smerenicii întru ascunsul lui și întru simțirile lui, și îi descoperă în minte cum se priimește smerenia.

Întrebare: Dar de unde simte cineva că a ajuns smerenia?

Răspuns: Din aceea că se îngrețosează a plăcea lumii, fie prin împreună-petrecerea cu ea, fie prin cuvânt, și urâtă este în ochii lui slava lumii cesteia.

Întrebare: Și ce sânt patimile?

Răspuns: Asuprelī sânt, carile întru lucrurile lumii cesteia sânt puse și carile pornesc pre trup să-și împlinescă trebuințele cele de nevoie; și cât dăinuiește lumea ceasta, ele nu încetează să ne asuprească. Dar în inima omului ce s'a învrednicit de harul cel dumnezeiesc¹, și a gustat și a simțit ceva mai înalt, asuprelile acestea nu intră; căci în locul lor a stăpânit o altă dorire, mai bună, încât nici înseși asuprelile, nici ceva din cele născute dintr'însele nu se apropie de inima lui, ci rămân afară, nelucrătoare. Nu pentru că nu mai sânt asuprelī ale patimilor, ci fiindcă inima ce le priimea este moartă față de dănsule și întru altceva viețuiește. Și iarăși, nu pentru că omul a încetat păzirea dreptei-socoteli și a lucrurilor, ci fiindcă cugetul lui nu mai este supărat de nimic, căci conștiința lui întru altă desfătare și-a aflat sațul.

Inima carea a priimit simțirea celor duhovnicești și dumnezeiasca vedenie a veacului ce va să fie cu toată amărunțimea, față de pomenirea patimilor este în conștiința sa ca omul cel ce, cu alese

¹ Siriacă: *de o minte dumnezeiască*. Cf. 1 Cor. 2: 16. (N. ed. amer.)

bucate săturat fiind, nu bagă în seamă bucatele cele proaste puse înaintea lui; că nici le pofteste, ci mai vârtos se îngrețosează de ele și se trage înapoi. Nu numai pentru că îi sânt grețose și urâte, ci și pentru săturarea de bucatele cele preabune de mai nainte, din carile a mâncat. Și nu este precum tânărul ce a risipit moștenirea lui, iar apoi poftea să-și umple pânțelele cu roșcove pentru că își cheltuise mai nainte părinteasca bogăție.¹ ||Însă când omul își pierde bogăția și ajunge sărac, lipsindu-se de alesele și preabunele bucate cu carile obicinuia să se desfete în îmbelșugata casă părintească, uită până în sfârșit petrecerea sa cca de mai nainte și gustul mărețelor bucate, și nemaiumplându-și pânțelele cu dulceața sățioaselor mâncări, către prea sărăcăcioasă hrană a se întoarce îl silește nevoia. Tot așa este și omul căruia i s'a dăruit sănătatea sufletului. Căci dacă, nepăsătoriu fiind pentru cele ce este datoriu a face, și cu somnul negrijii dormitând, se lipsește de acea dumnezeiască dulceață, iarăși se va întoarce la hrana cea nesuferită, plină de toată prihana și necurăția, și nicidecum se va îndoii întru conștiința lui, căci deșert este pânțelele sufletului său. Căci, cu adevărat, sufletului înfometat dulci îi sânt și cele amare.||

Omul căruia este încredințată o comoară nu doarme. De vom păzi legea trezviei și lucrarea dreptei-socoteli întru cunoaștere, dintru carile se culege rodul vieții, lupta cu asuprelile patimilor nicidecum se apropie de cugetul nostru. Însă nu din luptă sânt oprite a intra în inimă, ci pentru săturarea conștiinței și pentru cunoașterea de carea s'a umplut sufletul nostru, și pentru dorirea minunatelor dumnezeiești vedenii ce se pot afla întru dânsa. Acestea opresc pre asupreli a se apropia de suflet, nu pentru că sufletul s'a despărțit de străjuire și de lucrarea dreptei-socoteli (carile, precum am zis, păzesc cunoașterea adevărului și lumina sufletului), ci fiindcă nu are luptă cugetul, pentru pricinile mai nainte zise. Că bucatele săracilor urâte sânt bogaților, tot așa cum și bucatele bolnavilor urâte sânt sănătoșilor. Însă bogăția și sănătatea prin trezvie și sânguință se păstrează. Căci câtă vreme trăiește cineva are trebuință de trezvie, de sânguință

¹ Vezi Lc. 15: 11 și urm.

și de veghere, ca să păzească comoara sa. Dară de va părăsi hotarele sale, are a se bolnăvi și furat a fi. ||Și măcar că puterea va rămâne întru dânsul destulă vreme, pentru sănătatea lui cea de mai nainte, totuși, atunci când ea nu mai sporește, omul va ajunge întru slăbiciune și sărăcie. Au nu și firea însăși ne învață acestea? Și care este cerescul lucru a căruia asemănare să nu se afle întru firea noastră, făcându-ne în stare a vorbi despre dânsul? Că iată și Domnul nostru toate cele duhovnicești prin pilde dintru cele ale firii le-au întărit, însuflând întru acest chip puterea lor în sufletele noastre. Și aceasta nu numai în ce privește micile arvune ale lucrurilor de dincolo, cu carile ne îndulcim acum, ci și în ce privește adevăratul trup [cel înviat] și desăvârșirea și adevărul ce se vor da nouă în veacul ce va să fie. Nu te uimi de cele ce îți zic!||

Și nu numai până la vederea rodului trebuință este a lucra, ci până la vremea culesului. Iar cules, mormântul îl zicem.¹ Că de multe ori rodul, copt fiind, îl surpă de năprasnă grindina. Cea ce se amestecă în lucrurile din afară și sloboade pre sineși spre vorbiri, nu mai poate avea încredințare că sănătatea lui întru dânsul va rămâne.

|| Rugăciune. Iisuse Hristoase, Împăratul veacurilor, învrednicește-mă doririi carea este întru Tine!

Mare este omul carele întru vorbirea cu Dumnezeu petrece, și viața lui cu dânsa o unește; ba încă mai mare este acesta decât oricare om de pre pământ, iară lucrarea ceasta mai mare este decât toată lucrarea săvârșită de făptura cea înțelegătoare.||

Când te rogi, zi această rugăciune: Învrednicește-mă, Doamne, a muri cu adevărat vorbirii veacului cestuia! Și cunoaște cum că întru aceasta toată cererea ai adunat. Însă nevoiește-te a plini lucrarea aceasta întru tine, căci dacă lucrarea urmează rugăciunii, cu adevărat întru slobozenia lui Hristos neclătit ai stătut. Iar omorâciunea față de lume este nu numai a se feri cineva de a se face părtaș vor-

¹ Gr.: ...ci până la ieșire se cuvine a ne lupta. (N. ed. amer.)

birii cu vreunul din lucrurile ei, ci și a nu dori nimic din bunătățile ei într-o vorbire a cugetului său.

Dacă pre înșine într-o cugetarea cea bună ne vom obicinui, rușina-ne-vom de patimi când cu dânselle ne vom întâmpina (și aceasta o cunosc cei ce au câștigat cercarea ei într-o dânsii), ba încă și de înseși pricinile patimilor ne vom rușina când ne apropiem de dânselle. Când dorești a urma oarecarele lucru bun pentru dragostea lui Dumnezeu, pune moartea hotar al doririi tale. Și astfel te vei învrednici a te sui cu lucrul la treapta muceniei într-o fieștecarea pătimire și vătămare din cele ce te întâmpină în hotarul acela, de vei răbda până în sfârșit și nu te vei slăbănogi.¹ Cugetarea asupra gândului celui neputincios, neputincioasă face pre tăria răbdării, dară cugetul cel neclătit dă celui ce urmează cugetării lui o putere pre carea firea nu o are.

Rugă- În vrednicește-mă, Doamne, a urî viața mea, pentru viața ciune. carea este într-o Tine.

Viețuirea în lumea ceasta este asemenea unui izvod făcut de mână al oarecărora scrieri, încă netocmit aflându-se. Și când voiește cineva, și dorește, adaugă într'însele sau scoate, și face schimbare în scrieri. Dară viețuirea în lumea ce va să fie, asemenea este hrisoavelor scrise pre membrane curate și pecetluite cu pecetea cea împărătească, într-o carile nici adăugire, nici ștergere este cu puțință. Deci câtă vreme sântem în mijlocul schimbării, să luăm aminte de înșine; și cât avem stăpânire asupra scrisorii vieții noastre, pre carea cu mâinile noastre o am scris², să ne nevoim a face într-o dânsa adăugire prin bună viețuire, și să ștergem din ea scădeniile viețuirii

¹ „Când dorește cineva a face vreun lucru pentru dragostea lui Dumnezeu, socotind că trebuie să își dea pentru aceasta și viața, cade-se lui până la moarte a se găti. Că așa nu numai de toată patima biruitoriu va fi, și decât vătămarea celor ce se întâmplă mai înalt, ci și de treapta și de rânduiala mucenicilor se va învrednici, ca unul ce cu adevărat și a muri a ales pentru lucrul cel pentru dragostea lui Dumnezeu”. (Nikifor Theotokis)

² Sîriacă: și manuscrisul nostru este [încă] în mâinile noastre. Dacă se citește *dalath* în loc de *waw* inițial, se obține varianta din greacă. (N. ed. amer.)

cele de mai nainte. ||Că avem puțința a șterge datoriile noastre dintr'însa câtă vreme mai sântem aci. Iar Dumnezeu va lua aminte la toată schimbarea ce o facem întru ea, ca de vecinica viață să ne învrednicim mai nainte de a merge către Împăratul ca să pună pecetea Lui preste dânsa.|| Căci câtă vreme sântem în lumea ceasta nu pune Dumnezeu pecetea Lui nici preste cele bune ale noastre, nici preste cele rele, până la ceasul ieșirii noastre, întru carele se sfârșește lucrul patriei noastre, și în călătorie plecăm. Și precum zice Sfântul Efrem, se cuvine să socotim sufletul nostru asemenea corabiei celei gata, ce nu cunoaște când vine asupra ei vântul, sau asemenea oștirii ce nu știe când va trâmbița trâmbița cea de război.¹ Și dacă, zice el, neguțătorii, pentru preamic câștig, așa se gătesc, măcar că poate se și întorc curând din călătoria lor, cu cât mai mult avem noi trebuință a ne găti, și mai nainte gătiți a fi, înainte de cumplită ziua aceea, de podul și de ușa către veacul cel nou? Fie ca Hristos, Mijlocitoriul vieții noastre, să dea nouă a ajunge la judecata cea nestrămutată întru deplină gătire², Cea Ce are slava, închinăciunea și mulțămirea în vecii vecilor. Amin.

¹ Textul siriatic tipărit adaugă: *sau ca un năimit ce nu știe când îi va porunci stăpânul moșiei să plece.* (N. ed. amer.)

² Aceasta este varianta siriacă. Greaca are: *să dea nouă gătire, ca [să fim în stare] a îndura judecata cea așteptată.* Aici cuvântul siriatic *a ajunge la* poate însemna și *a îndura, a suporta*, de unde și traducerea grecească. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 63

Pentru ce oamenii cei sufletești, întru cunoașterea lor, caută la cele duhovnicești potrivit cu grosimea trupului lor; și cum poate a se înălța cugetul mai presus de grosimea trupului, și pentru carea pricină nu este slobozit omul dintru aceasta; și când și în ce chip este cu puțință a rămânea cugetul fără de nălucire în ceasul litaniei

Binecuvântată este măreția Domnului, Carele deschide ușă înaintea noastră, ca să nu mai avem altă vrere, fără numai dorirea cea către Dânsul! Că așa părăsim toate, și numai spre căutarea Lui iese cugetul, neavând vreo grijă carea să-l oprească de la dumnezeiasca vedenie a Domnului. Că precât, iubiților, lasă cugetul grija cestor văzute, și întru nădejdea celor ce vor să fie se grijește (dupre măsura înălțării lui mai presus de grija trupului și de toată cugetarea la acea grijă), pre atâta se subțiază și se străluminează în rugăciune. Și precât se slobozește trupul de legăturile lucrurilor lumești, pre atâta se slobozește de ele și cugetul. Și precât cugetul din legăturile grijilor lumești se slobozește, pre atâta mai limpede se face. Și precât se face mai limpede, pre atâta se și subțiază; și precât se subțiază, se și înălță mai presus de noimele veacului cestuia, cele ce poartă chipurile grosimii. Și atunci va cunoaște cugetul cum să vază pre Dumnezeu precum El este, și nu precum sântem noi.¹ Căci de nu se va face mai întâi omul vrednic descoperirii, niciodată va putea a o înțelege. Și de nu va veni întru curăție, noimele lui nu vor fi limpezi, ca să vază cele ascunse. Și până ce, prin dobândirea acesteia, nu se va slobozi de toate cele văzute, nu se slobozește de noimele privitoare la ele, nici se face deșert de gândurile cele întunecoase. Și unde este întunec și împleticire a gândurilor, acolo sânt și patimile. Că de nu se va slobozi omul de acestea toate și de pricinile

¹ Vezi 1 In. 3: 2.

lor, precum am zis, cugetul lui nu va vedea cele ascunse.¹ Pentru aceasta au poruncit Domnul ca, mai nainte de toate, pre necăstigare a o ținea, și a ne depărta de turburarea lumii, și a ne dezlega de grijile cele de obște ale tuturor oamenilor, zicând: «Oricine nu se va lepăda de întreaga sa stare omenească, și de toate ale sale, și nu se va lepăda de sine, nu poate ucenic al Meu să fie»².

Însă aceasta o au zis pentru ca să nu se vatăme cugetul omului prin vedere, prin auzire, prin grija pentru lucrurile lumești, fie că sporesc, fie că se prăpădesc, sau prin oameni. Și prin legarea cugetului nostru întru singură nădejdea cea către Dânsul, Domnul au abătut către Sine toată grija gândurilor noastre; și prin dezlegarea noastră de toate, întru Sineși toată grija gândului nostru au legat, ca dintru aceasta să năzuim fierbinte către vorbirea cu El, întru necontenită purtare de grijă numai către Dânsul. Dar și de iscusință are trebuință rugăciunea, ca prin îndelungă lucrarea ei să se înțelepțească cugetul. Că după ce am ajuns la necăstigare ce slobozește din legături noimele noastre, statornicie voiește rugăciunea, căci prin statornicie și îndelungă vreme se iscusește cugetul, și astfel cunoaște a goni gândurile de la dânsul, și deprinde din multa cercare cele ce din altă parte nu poate a priimi. Că fieștecarea viețuire își ia putere din viețuirea cea de mai nainte, și trebuință are de cele mai nainte de dânsa, spre a putea afla pre cele de după dânsa. Depărta-rea de lume³ este înainte-mergătoarea rugăciunii, și însăși depărta-rea pentru rugăciune se face; și rugăciunea iarăși, pentru ca dragostea lui Dumnezeu să câștigăm, căci din rugăciune aflăm pricinile de a iubi pre Dumnezeu.

Încă și această se cuvine să cunoaștem, o, iubiților, cum că toată împreună-voroava cea întru ascuns, și toată grija cea bună a minții îndreptată către Dumnezeu, și toată cugetarea celor duhovnicești întru rugăciune se hotărniceste, și cu numele rugăciunii se numește,

---

¹ Textul siriatic tipărit are *nu va privi la lucrurile cele ascunse ale cugetului*. Deosebirea este dată de prezența unui singur *dalath*. (N. ed. amer.)

² Cf. Lc. 14: 33 și 14: 26.

³ Gr. ἀναχώρησις. (N. ed.)

și întru numele ei se cuprinde – fie că vorbești de feluritele citiri, ori de glasurile gurii spre slavoslovnia lui Dumnezeu, ori de întristata cugetare la Domnul, ori de închinăciunile trupului, ori de psălmuirea de stihuri¹, ori de toate celelalte din carile se pricinuieste învățatura rugăciunii celei curate. Din rugăciunea cea curată se naște dragostea de Dumnezeu, că dragostea din rugăciune vine, iar rugăciunea din viețuirea cea depărtată de lume. Și spre aceasta avem trebuință de depărtarea de lume, ca să avem puțința singuri cu Dumnezeu a vorovi. Însă înainte-mergătoarea depărtării de lume este lepădarea lumii. Că de nu se va lepăda omul mai întâi de lume, și de nu se va dezbara de toate ale ei, nu-i va fi cu puțință a se singurăta. Și iarăși, înainte-mergătoarea lepădării de lume este răbdarea. Înainte-mergătoarea răbdării este urârea lumii, iar înainte-mergătoarele urării lumii sânt frica și dorul. Că de nu se va îngrozi cugetul de frica gheennei, și dorul nu îl va face să tânjească după fericirile [cele ce vor să fie], nu se va porni în om urârea lumii cesteia. Și de nu va urî lumea, nu va răbda să se lipsească ||de împreună-petrecerea cu dânsa și|| de odihna ei. Și dacă cugetul nu și-a agonisit mai nainte răbdarea, nu poate omul a-și alege loc plin de sălbătăcie și deșert de orișice locuitori. Și de nu își va alege luiși viața departe de lume, nu poate a stărui întru rugăciune. Și de nu va petrece pururea întru împreună-voroava cu Dumnezeu, rămânând întru cugetările și socotințele împreunate cu rugăciunea, și întru feluritele chipuri ale învățării rugăciunii (de carile am pomenit mai nainte), niciodată va avea parte de simțirea dragostei.

Deci dragostea lui Dumnezeu vine din vorbirea cu Dânsul; vorbirea rugăciunii², din liniște; liniștea, din neagonisire; neagonisirea, din răbdare; răbdarea, din urârea poftelor; iar urârea poftelor se naște din frica gheennei și din așteptarea fericirilor [celor ce vor să fie]. Iar pre poftă o urâște cela ce cunoaște roadele ei, și ceea ce îi gătește ea, și de carile bunătați îl lipsește. Deci fieștecarea viețuire întru cea mai nainte de dânsa legată este, și dintru dânsa priimește

¹ Siriacă: (*cântarea*) de alliluvia în psălmuire. (N. ed. amer.)

² Gr. *îndeletnicirea și cugetarea întru rugăciune*. (N. ed. amer.)

sporire, și se mută întru alta mai înaltă decât ea. Și dacă una dintru acestea ||din mijloc|| ar lipsi, cele din urma ei nu ar putea să stea, și s'ar vedea cum toate se destramă și pier. Și ceea ce este mai mult decât acestea întrece măsura cuvintelor. Iar Dumnezeului nostru fie slava și marea-cuviință în veci. Amin.

C U V Â N T U L 6 4

Pentru rugăciune, metanii, lacrimi, citire,
tăcere și cântarea de Psalmi.

**||Povățuiri preabune, carile învață trezvia și pravilele vieții de
nevointă, ca printr'însele să își agonisească omul bine-
încuviințată viețuire.¹**

Pocăința este maica vieții. Ea ne deschide ușile ei atunci când de toate vom fugi. Pocăința, prin uimitoarele noime ale minții, înnoiește întru noi harul pre care l-am pierdut după botez prin viețuirea noastră cea slăbă-nogită. Prin apă și prin Duh ne-am îmbrăcat în Hristos², măcar că slava Lui nu am simțit. Prin pocăință intrăm întru desfătarea Lui, prin cunoașterea uimitoarelor noime pre carile pocăința le-a făcut să răsară înlăuntrul nostru.

Cel ce s'a lipsit de pocăință, de desfătarea ce va să vie s'a lipsit. Cel ce este aproape de toate lucrurile, departe este de pocăință. Iar acela ce, cu dreaptă socoteală, departe este de toate, acela cu adevărat se pocăiește. Când cineva se depărtează de oameni și se adună întru sineși, îndată se întipăresc în mintea lui gândurile³ pocăinței. Atunci primește din pocăință sămânța vieții și, ca un prunc fiind, ascuțită întristare se pornește întru dânsul. În inima lui se mișcă

¹ Pasajele puse între bare duble au fost traduse după textul siriac tipărit. Ele nu se află în Manuscrisul Siriac Sinait și nici în grecește. (N. ed. amer.)

² Cf. In. 3: 5; Gal. 3: 27.

³ Lit. *mișcările*. (N. ed. amer.)

pomenirea vieții veacului ce va să vie, și așteptarea învierii, și cugetarea la judecată.

Să nu socotești că fără de dumnezeiasca pocăință se poate pogori în cuget umilința. Prin darul harului¹ cugetul primește umilința întru ascuns, prin dumnezeiasca milă, sub [chipul] unei pătrunzătoare străpungeri pricinuite de dorirea [adevăratei] vieți. Căci, precum zice Avva Evagrie², «Umlința sufletului cea cu fierbințeală este iarbă de leac curățitoare pre carea Domnul, prin sfinții îngeri, o dă celor ce se pocăiesc, ca de patimi cu sânguință să se curățească». Și iarăși: «Umlința sufletului cea cu fierbințeală, foc al cuptoriului este, carele, prin harul lui Hristos, vine preste suflet în vremea rugăciunii și îndată puterea aducerii-aminte ajunge la dumnezeiasca vedenie. Iar lipsa umilinței prin apa cea vie se tămăduiește».

Începutul pocăinței este smerenia cea ncfățarnicită. Bogăția veșmintelor este surpare a pocăinței. Calea înțelepciunii este stăpânirea mădulărilor cea cu rânduială. Nestăpânirea trupului este nestărnicie a înțelepciunii. Înțelepciunea cea adevărată are privirea ațintită către Dumnezeu. Privirea către Dumnezeu este tăcere a gândurilor. Tăcerea gândurilor este pace cu dreaptă-socotală. Pomenirile cele turburate ale simțirilor sânt izvor neseecat al gândurilor. Dumnezeiasca simțire este adânc de smerenie. Adevărata vedenie dumnezeiască (*theoria*), omorâciune a inimii este. Inima ce cu adevărat a murit lumii este cu totul trează în Dumnezeu. Adevărata omorâciune este mișcare a vieții. Este mai bine să primești suflare

¹ Sau *prin adumbrire*. (N. ed. amer.)

² Evagrie s'a născut în Pontul Asiei Mici pe la mijlocul veacului al 4-lea. Bucurându-se de prietenia Sfântului Vasile cel Mare și a Sfântului Grigorie [din Nazianz], s'a retras în pustia Eghiptului unde a locuit împreună cu feluriti părinți eghipteni. Însă unele dintre scrierile sale au fost puternic înrăurite de lecturile sale din Orighen, și din această pricină au fost osândite de către Al Cincilea Sobor a toată lumea (535 d.H.). Mai nainte de această dată s'a făcut o traducere siriacă din scrierile sale, din care s'au scos toate afirmațiile vădit heterodoxe, astfel că ea s'a bucurat de mare faimă între monahii vorbitori de siriacă. Chiar dacă în Persia veacului al 7-lea s'au exprimat unele îndoieli asupra unora dintre învățături, cele mai multe din scrierile sale au continuat să fie ținute la mare cinste. (N. ed. amer.)

de viață stând departe de toți, decât a da ziditoare povețe celor vii, depărtându-te de suflare¹. Mai bun este cela ce zidește sufletul său, decât cela ce zidește întreaga lume. Mai bine este a se pătrunde de viață, decât a împărți viață. Cela ce moarte le are pre mădulările sale cele din afară, viață dă mișcărilor sale celor din lăuntru. Cela ce pre mădulările sale din afară le lasă să trăiască omoară pre mădulările înțelepciunii. Smerenia cu dreaptă-socoteală este adevărata cunoaștere. Adevărata cunoaștere izvor este al smereniei. Cel smerit cu inima este smerit și cu trupul. Cel nerușinat cu trupul, nerușinat este și cu inima. Cel neliniștit cu trupul, neliniștit este și cu inima. Cel neliniștit cu inima este ușuratic cu cugetul. Cel cu cugetul ușuratic pre rele căi călătorește. Cel ce umblă pre căi rele, în viață fiind, mort este. De iubești smerenia, nu fi iubitoriu de împodobire. Omul ce iubește a se împodobi nu poate suferi ocară. Acestuia greu îi este a lucra un lucru de rând, și a se supune celor mai jos decât el se rușinează.

Robul lui Dumnezeu trupul său nu împodobește. Cunoaște cum că cela ce iubește a împodobi trupul său, măcar și fapte bune de ar avea, bolește întru conștiința sa. Tot cela ce iubește avuțiile cele văzute, adevărată dragoste pentru alt om nu poate dobândi. Tot cela ce aleargă dupre cinstiri, rob este lumii cesteia. Dacă disprețuiești pre cei ce fac unele ca acestea, atunci și de la faptele lor te înfrâncază. Smerenia și întreaga-cugetare dintru aceeași muștrare se ajutorează. Însă nu căuta a afla adevărul acestor lucruri de la omul ce iubește cinstirile și împodobirea.

De iubești întreaga-cugetare, nu iubi a umbla dintru un loc într'altul. Că întâmplările ce te întâmpină întru umbletele tale nu te lasă cu trezvie a păzi în sufletul tău întreaga-cugetare. Și să nu socotești că este cineva dintre cei împleticiți cu oamenii cei lumești carele să fie smerit. Tot cela ce iubește pre Dumnezeu, viața cea liniștită iubește. Cu neputință este omului celui ce umblă de colo-colo să păstreze în sufletul său adevărul neprihănit.

---

¹ Probabil că aceasta înseamnă *a muri pentru o cauză nobilă*. (N. ed. amer.)

Mulți sânt carii fătărnicesc pocăința, însă aievea nimenea o are, fără numai cela ce întru inima sa cu adâncă mâhnire petrece. Mulți aleargă să afle umilința inimii, însă aievea nimenea o află, fără numai cela ce are tăcere necurmată. Tot cela ce este rob al lui Dumnezeu iubește umilința. Cunoaște că tot omul limbut deșert este înlăuntrul său, măcar că minunate grăiește. Lăuntrica mâhnicione frâu este simțirilor. De iubești adevărul, iubește tăcerea. Aceasta te va face luminat întru Dumnezeu precum soarele, și din amăgirile necunoașterii te va slobozi. Tăcerea cu Însuși Dumnezeu te unește.

De câte ori afli desfătare întru plecarea genunchelor [în rugăciune] nu asculta de [gândul] de a o curma. Și o, de nu s'ar curma aceasta niciodată câtă vreme te afli în viața de aci! Și întru fieștecarea vreme când cugetul îți este adunat, nu curma rugăciunea ta. || Să nu socotești lenevire întinderea rugăciunii celei nerăspândite și adunate, pentru că ai lăsat tu psalmii [pentru dânsa]. Și iubește metaniile întru rugăciune mai mult decât lucrarea grăirii de stihuri. Căci când rugăciunea îți va da mâna ei, ea însăși locul slujbei tale plinește. Și când întru slujba aceasta se dă ție darul lacrimilor, să nu socotești pre desfătarea cea întru dânsese drept contenire a slujbei tale. Că plinătate a rugăciunii este darul lacrimilor.

||Să nu te miri dacă vreodată, când îți pleci genunchele la rugăciune și cugetul tău este adunat întru dânsa, amuțește cugetul tău și contenește din rugăciune. Și vei afla că aceasta ți se întâmplă și întru slujba ta, și întru citire. || Stăruie mai mult întru citire, decât în rugăciune, în vremea când cugetul tău este risipit. ||Se cuvine ca citirea ta să se potrivească scopului viețuirii tale. || Însă nu toate scrierile sânt folositoare pentru adunarea cugetului¹. ||Multe din cărțile ce cuprind învățături [pentru dogme] nu sânt de folos pentru curățire. Citirea multor cărți felurite aduce asupra ta răspândirea cugetului. Cunoaște dar că nu fieștecarea carte ce învață despre credință este de folos pentru curățirea conștiinței și pentru adunarea

---

¹ Aceasta este varianta siriacă. Greaca are *sânt folositoare, dupre cum s'a zis.* (N. ed. amer.)

gândurilor. Dar să nu faci pricire pentru adevărul lucrurilor acestora cu omul ce nu cunoaște adevărul.||

Iubește liniștirea mult mai mult decât ostenelele. Cinstește mai mult citirea, de este cu puțință, decât statul în picioare, căci ea este izvorul rugăciunii celei curate. Dar să nu te lenevești cu totul de statul în picioare, și fii cu trezvie împotriva răspândirii minții. Cântarea de psalmi este rădăcina vieții nevoiței. Însă cunoaște și aceasta, cum că grăirea de stihuri cea cu răspândire, decât ostenelele trupului mai mult folosește.¹ Iar întristarea cugetului covârșește pre osteneala trupului. În vremea delăsării trezește-te și îți pornește puțin râvna, căci râvna mult deșteaptă pre inimă și înfierbântă gândurile sufletului. Precum mânia cea firească ajutoriu este împotriva poftii, tot așa este și la vremea delăsării², fiindcă risipește răceala sufletului. Că dintru una din pricinile acestea obicinuieste a veni asupra noastră delăsarea: sau din îngreuirea pântecelui, sau din istovirea cea din mult lucru.

Buna rânduială întru ostenelele lumină este a înțelegerii. Nu este altceva asemenea cunoașterii. Toată rugăciunea pre carea o aduci prinos noaptea fie în ochii tăi mai cinstită decât toate faptele cele de ziua. Să nu îngreuezi pântecul tău, ca nu cumva să se turbure cugetul tău și să fii supărat de răspândirea minții când te scoli noaptea, și ca nu cumva să se slăbănogească mădulările tale, și plin de femeiască molesire să te afli. Ba încă și sufletul tău întunecat fiind, și gândurile tale turburate, să nu poți a le aduna nicidecum întru cuvântarea de stihuri din pricina întunecării, și toate lucrurile să ți se facă fără de gust, și să nu te mai îndulcești întru rostirea stihurilor psălmuirii tale, a căreia felurime mintea ta, prin agerimea și străluminarea cugetului tău, cu dulceață a o gusta se obicinuieste. Căci

---

¹ Aceasta este varianta din manuscrisele siriace și din textul siriac tipărit. Manuscrisele grecești și textul grecesc tipărit spun aici exact invers, adică *decât grăirea de stihuri cea cu răspândire, ostenelele trupului mai mult folosesc*. (N. ed. amer.)

² Fraza are mai multe variante în manuscrisele grecești. Aceasta este varianta siriacă. (N. ed. amer.)

când buna rânduială a petrecerii nopții se turbură, atunci și întru osteneala cea de ziua se face mintea turburată; și întru întunecare umblând, nu se desfată întru citire, precum are obicei. Și fie că se pornește spre rugăciune, fie spre cugetare, turburarea se năpustește preste gândurile ei ca un vifor¹. Căci dulceața ce se dă nevoitorilor în vremea zilei, din lumina lucrării nopții se varsă preste mintea lor cea curată. De la omul carele nu a luat cercarea liniștirii celei îndelungate să nu aștepți a învăța ceva mai mult despre bunătățile nevoinței, măcar de ar fi și mare înțelept și dascăl, și multe isprăvi ar avea.

Păzește-te ca nu cu totul să îți istovești trupul, ca nu cumva să se împuterniceze asupra ta delăsarea și să răcească pre sufletul tău de gustul lucrării lui. Ca întru o cumpănă se cuvine a-și cântări fieștecare om petrecerea sa. În vremea întru carea ești sătul, păzește-te puțin de îndrăzneala cea către sineți. Întru întregă-cugetare fie șederea ta și în ceasul trebuinței tale trupești. Iară mai vârtos fii întreg-cugetătoriu și curat când mergi către somn, și fii cu multă luare-aminte nu numai la gândurile tale, ci și la mădulările tale. Păzește-te de părerea de sine în ceasul schimbărilor spre bine. Arată Domnului cu sânguință, întru rugăciunea ta, slăbiciunea și nepriceperea ta în fața subțiririi părerii de sine, ca să nu fii părăsit a te ispiti întru lucrurile cele de rușine. Că curvia urmează mândriei, și părerii de sine rătăcirea².

Ostenește-te cu lucrul mâinilor tale duple trebuința ta, iară mai vârtos pentru legarea ta întru liniștea ta. Să nu slăbești întru încrederea ta către Purtătoriuul tău de grijă, că minunatele iconomii ale lui Dumnezeu întru casnicii Lui se fac; căci El, și fără a se folosi de mâinile oamenilor, iconomisește pre cei ce în pustie nelocuită șed și își pun nădejdea întru Dânsul. Dacă te cercetează Domnul întru ceste trupești, când tu numai spre purtarea de grijă a sufletului tău te nevoiești, și se iscă întru tine gândul că numai tu ești pricina a toatei purtării de grijă acesteia, din măiestria diavolului celui ucigaș

¹ Siriacă: *turburarea vine preste gândurile ei ca o pâclă deasă*. (N. ed. amer.)

² Gr. *πλάγη, rătăcirea sau înșelarea duhovnicească*. (N. tr.)

de oameni este aceasta. Și o dată cu gândul acesta contenește de la tine și purtarea de grijă a lui Dumnezeu, și în clipa aceea izbucnesc asupra ta mulțime de ispite, ori din nebăgarea de seamă a [fratelui] celui ce îți poartă de grijă, ori din înnoirea durerilor și a boalelor ce se pornesc în trupul tău. Însă nu din singură mișcarea unui gând se întoarce Dumnezeu de la noi, ci fiindcă stăruie cugetul nostru întru aceasta. Că nu pedepsește și nu judecă Dumnezeu pre om pentru mișcarea cea fără de voie, nici dacă ne învoim cu dânsa pentru o clipită. Și dacă, în clipa când îmboldim patima, ne va cuprinde umilința, Domnul nu ne va cere socoteală pentru o nepurtare de grijă ca aceasta. Dar ne va cere socoteală pentru aceea pre carea cugetul nostru cu adevărat o a priimit, și cu nerușinare privește la dânsa, și ca pre o cuviincioasă și folositoare a priimit-o, și nu a socotit a fi cumplit lucru cugetarea la dânsa. Ci noi de-a pururea cu această rugăciune să ne rugăm Domnului: Hristoase, Plinirea adevărului, răsără adevărul Tău întru inimile noastre, ca să cunoaștem a umbla în calea Ta după voia Ta!

Când oarecarele gând viclean se seamănă întru tine, fie pentru lucruri aflate departe, fie din deprinderile cele de mai nainte¹, și în chip statornic se arată în cugetul tău, cunoaște cu adevărat că îți întinde cursă; ci deșteaptă-te la vreme și fii cu trezvie. Iară de este dintru cele de-a dreapta și dintru cele bune, cunoaște cum că oarecarele chip² al vieții voiește Dumnezeu a-ți da, și pentru aceasta necontentit se stârnește întru tine cu neobicinuire. Iară de va fi întu-necos gândul, și te îndoiești de dânsul, și nu poți limpede a osebi de este unul dintre ai tăi sau un tâlhariu, de este un ajulătoriu, sau un pânditoriu ascuns sub un chip bun: gătește-te asupra lui cu rugăciune întinsă și preaosârdnică, ziua și noaptea, întru multă priveghere. Să nu-l lezezi, dar nici să te învoiești cu el; ci rugăciune cu sârguință și cu fierbințeală fă pentru dânsul. Și să nu taci de a chema pre Domnul, și El Însuși ți-l va arăta de unde este.

¹ «Deprinderile cele de mai nainte», gr. πρόληψις, vezi p. 106, nota 3. (N. tr.)

² Siriacă: *parte, părtășie*. (N. ed. amer.)

Pentru tăcere

Tubește tăcerea mai mult decât toate, căci ea te apropie spre rod pre carele limba nu este putincioasă a-l tâlcui. Să ne silim mai întâi a tăcea, și atunci din acea tăcere se naște ceva ce ne povățuiește spre însăși tăcerea. Dea ție Dumnezeu ca să simți câte ceva din ceea ce se naște din tăcere! Și de vei începe viețuirea aceasta, nu știu eu câtă lumină va răsări ție de aicea. Să nu socotești, o, frate, din ceea ce s'a zis pentru minunatul acela Arsenie, când îl cercetau Părinții, și veneau frații ca să îl vază, și ședea împreună cu ei tăcând, și în tăcere slobozea pre dâșii, cum că făcea aceasta numai prin voință – fără numai la început, când foarte pre sineși se silea spre dânsa. Cu vremea, din iscusirea întru lucrarea ceasta, se naște în inimă oarecarea dulceață și cu de-a sila povățuiește pre trup a stăruii întru liniștire. Și mulțime de lacrimi se naște nouă întru această viețuire, prin minunata dumnezeiască vedenie a ceva ce inima cu deslușire simte¹, uneori cu durere, alteori cu minunare. Că se înmicșorează inima și se face ca pruncul, și când începe a se ruga, lacrimile încep a curge mai nainte de rugăciunea ei. Mare este omul carele, prin răbdarea mădulărilor sale, minunate obicinuite dobândește în sufletul său! Când vei pune toate lucrurile viețuirii cesteia întru o parte, iar tăcerea întru alta, o afli pre dânsa că trage mai mult la cântar. Multe sânt povețele Părinților². Dar când omul se apropie de tăcere, de prisosit îi este păzirea lor, și înșeși lucrările îi sânt de prisosit; și el se află dincolo de dânsel, căci de desăvârșire s'a apropiat.

Tăcerea este și ajutorătoare a liniștirii. Și cum este aceasta? Căci cu neputință este, întru sălășluirea celor mulți fiind noi, a nu ne întâlni cu cineva. Că nici Arsenie, cel întocmai cu îngerii, carele a iubit liniștirea mai mult decât toți oamenii, nu a putut a scăpa de aceasta. Căci sântem siliți a ne întâlni cu părinții și frații ce locuiesc

¹ Manuscrisele grecești variază aici. Unele au: *simte întru acele [lacrimi?]*, altele *simte întru sine însăși*. Siriaca are literal *a unui lucru, pre care lucru inima îl simte*. Repetiția cuvintelor *pre care lucru (b-hon)* a dat naștere diferitelor variante din manuscrisele grecești. (N. ed. amer.)

² Gr. *oamenilor*. (N. ed. amer.)

împreună cu noi, și uneori ne întâmpinăm cu ei fără să ne așteptăm, căci nu putem să nu mergem la biserică sau în alte părți. Acestea toate când le-a văzut vrednicul de fericire bărbatul acela, și a cunoscut cum că nu îi este cu puțință a se feri de ele câtă vreme este aproape de locuirea oamenilor; și când a aflat că adeseori îi era cu neputință, din pricina locului locuinței sale, a se depărta de apropierea oamenilor și de monahii ce locuiau în locurile acelea, chipul acesta l-a deprins de la har: tăcerea cea de-a pururea. Și dacă de nevoie deschidea cândva ușa sa oarecăroră dintre dânșii, numai de vederea lui se veseleau; dară vorbirea cuvintelor și întrebuițarea ei, de prisos era între dânșii.

Prin singură vederea aceasta mulți din Părinți au ajuns la stărea de a se putea păzi pre sineși, câștigând adăugire a bogăției celei duhovnicești din învățătura ce au priimit din vederea fericitului bărbat. Și unii dintr'înșii cu piatră limba își priponeau, sau cu funie se legau; sau cu foame se topeau pre sineși în vremea când voiau către oameni să iasă, căci foamea mult folosește spre strângerea simțirilor. ||Și mulți au făcut acestea ca să câștige acea trezvie față de ei înșiși carea este așa de plăcută vederii și îl face pre om să dobândească viața.||

Pre mulți Părinți am aflat, o, frate, bărbați mari și minunați, carii mai mult se grijeau de buna rânduială a simțirilor și de năravul trupului, decât de osteneli. Căci dintru aceasta se naște buna rânduială a gândurilor. Sânt multe pricini ce întâmpină pre om fără de voia lui și îl fac a trece dincolo de hotarele slobozeniei sale. Și de nu se va afla păzindu-și simțirile printr'o necurmată obicinuință, carea mai nainte s'a alcătuit întru dânsul, acestea îl vor împiedica pentru multă vreme să își vie întru sineși și să își afle pacinica așezare cea dintâi.

Sporirea inimii este pururea-cugetare asupra nădejzii sale. Iar sporirea viețuirii noastre este dezlegarea de toate lucrurile. Pomenirea morții este bună legătură a mădulărilor celor din afară. Bucuria ce înflorește în inimă din nădejde, nadă este sufletului nostru,

trăgându-l spre viață. Băutura¹ a cunoașterii sânt ispitirile cele neconținute, pre carile mintea le primește în fieștecarea zi din lăuntru, dintru amândouă schimbările². ||Înflorirea inimii este adevărarea învierii prin credința pre carea nădejdea o primește în lăuntru ei.

Învrednicește-mă, Doamne, a vedea mila Ta în sufletul meu mai nainte de a ieși din lumea ceasta, și a simți înlăuntru meu în ceasul acela mângâierea de carea au parte cei ce întru nădejdea cea bună din lumea ceasta s'au mutat. Deschide inima mea cu harul Tău, Dumnezeuul meu, și de părtășia păcatului mă curățește. Îndreptează întru inima mea calea pocăinței, Dumnezeuul meu și Domnul meu, nădejdea mea și lauda mea, și ajutoriul mea cel tare, prin Carele s'au luminat ochii mei, și cu adevărul Tău mă înțelepțește. Învrednicește-mă, Doamne, a gusta din dulceața darului pocăinței, prin carele sufletul de lucrarea păcatului se desparte, și de voia trupului și a sângelui. Învrednicește-mă, Doamne, a gusta acca umilință ce are întru dânsa darul rugăciunii curate. Dă mie, Mântuitorul meu, a ajunge la trecerea cea minunată, prin carea sufletul părăsește lumea ceasta văzută, și noi gânduri răsar întru dânsul, ca în lumea cea duhovnicească să intre și întru cercarea unor noi simțiri să ajungă!

Cela ce începe și sfârșește bine, pre această temelie așază viețuirea sa, și neconținut stăruie către Dumnezeu să îl învrednicească de această simțire anume. Căci întru dânsa este sădită cunoașterea stării celei viitoare prin nădejdea cea nepieritoare, stare ce este păstrată oamenilor prin harul lui Dumnezeu până la sfârșenia veacului acestuia. Dară omul carele pre calea cea împrotivnică pornește, merge de sus în jos. Adică cu bucurie începând, cu plângere sfârșește, lipsit fiind de cunoaștere și de nădejde, ca un trup necomitat, carele nu a ajuns a se desăvârși prin priimirea unui suflet,

¹ Cuvântul în textul grecesc tipărit este αὔξησις, *creștere*. Însă majoritatea manuscriselor grecești au πόσαι, *cantitate*. Dar siriaca are *băutura*, care în greacă ar fi πόσις. Se pare că cineva, găsind că greșala copistului πόσαι este necelară, a schimbat-o cu αὔξησις. (N. ed. amer.)

² Adică spre stânga și spre dreapta, spre rău și spre bine. (N. ed. amer.)

fiindcă nu și-a plinit răstimpul zămislirii sale în pântece și să dobândească plinătatea bine-tocmitei vieți.

Dezgustul față de împreună-vorbirea cu lumea, semn este al suflului carele și-a cunoscut nădejdea lui. Privegherea cea întru ascuns, dormitare este față de cele văzute. Întrarmarea inimii este credința în Hristos. Omul carele, întru dorirea nădejdiei lui, înfruntă până și moartea, pre aceasta ca pre un nimic o socotește, și nici că ia în seamă pustietatea locului unde sălășluiește, și luptele sale cu dracii, și înstrăinarea de oameni, și lipsirea de mângâierile acestei lumi. Căci ce este lui mângâierea cea din lucrurile cele văzute și din împreună-petrecerea cu dânsule, lângă desfătarea nădejdiei pre carea în inimă o simte? Unul ca acesta este asemenea omului carele, întru beția bucuriei sale, simțirea trupului său a pierdut. Și din pricina arzătoarei fierbințeli a credinței sale carea îi aprinde inima, ascunse îi sânt toate cele văzute, pentru osârdia trupului său și pentru înțelegerile suflului său. Și prin credința cugetului său i se pare cum că s'a făcut asemenea omului ce a și ajuns să stea întru acea Împărăție.||

Căci dacă uneori, pentru singurătate, vine și mahniciune¹ asupra noastră (slobozită poate prin dumnezeiasca iconomie), totuși, prin credința inimii noastre, avem covârșitoarea mângâiere a credinței, ||prin carea necazurile și chiar moartea întru nimic le socotim||. Și bine a zis oarecarele din purtătorii de Dumnezeu Părinți: «Ajunge dorul lui Dumnezeu a se face credinciosului mângâiere chiar și întru pierzarea vieții sale». Căci, zice, ce vătămare pot pricinui necazurile celui ce desfătarea și odihna defăimate le are, pentru bunătățile ce vor să fie?

Încă și aceasta te sfătuiesc, frate: Biruiască pururea întru tine cumpăna milosteniei, până când vei simți întru sineți mila aceea pre carea o are Dumnezeu² către lume. Fie ca această stare a noastră oglindă să ni se facă, ca să vedem întru noi înșine asemănarea și

¹ Sau *negrijanie* (*akedia*). (N. tr.)

² Greaca are *ἐχεις*, [*pre carea*] o ai. Siriaca are cuvântul *Dumnezeu* ca subiect al frazei, ceea ce în greacă ar da *ἔχει*, cuvântul *Dumnezeu* fiind subînțeles. (N. ed. amer.)

chipul cel adevărat carile prin firea lor sânt ale Dumnezeieștii Fîieri¹. Prin acestea și prin unele ca acestea ne luminăm, spre a ne mișca către Dumnezeu cu limpede minte². Inima aspră și nemilostivă niciodată se curățește. Omul milostiv, doftor este sufletului său, căci pre întunecarea patimilor ca printr'un silnic vânt o gonește din lăuntruul său. Împrumut cu bună dobândă către Dumnezeu este aceasta, după cuvântul vieții cel evanghelicesc: ||Fericit cel milostiv, că acela se va milui³, nu numai acolo, ci, în chip tainic, și aici. Căci carea milă este mai mare decât aceasta, ca atunci când împreună-pătimizește cineva cu aproapele său și părtaș pătimirilor sale se face, Domnul nostru să îi izbăvească sufletul de negura întunerecului – carea este gheena cea gândită – și întru lumina vieții să-l aducă, umplându-l de desfătare. Precum bine a zis Evagrie: Limpede cale se deschide celui ce milă arată.

Deci, precum am zis, fie ca întreagă viețuirea ta de milostivă inimă să fie stăpânită, și pace cu Dumnezeu aibă voirea ta. Ia aminte ca nu cândva prin tine să vie răul asupra cuiva, măcar și rău de ar fi omul acela. Iar de îți este cu puțință a izbăvi de rău pre cel nedrept, nu pregeta. Nu zic cum că, dacă un astfel de lucru se petrece departe de tine, să mergi și să te arunci întru dânsul, căci nu ale viețuirii tale sânt aceste fapte. Însă dacă aceasta cade de-a dreptul în mâinile tale, și este întru puterea ta (căci atunci, de năprasnă întâmplându-se, ca o oarecarea ispitire ți-a venit, iar Dumnezeu cu voia Lui o a adus asupra ta, ca la încercare să te pună), atunci ia aminte de sineți, ca nu cumva să te faci părtaș sânghiurilor omului celui nedrept, de nu te vei strădui a izbăvi pre dânsul. Ci mai vârtos caută din tot sufletul a-l mântui, ba încă și a muri pentru dânsul. Și în ceasul acela mucenic te vei face cu adevărat, și asemenea Celui Ce pentru păcătoși pre Cruce moartea au priimit. Ci stăruie către Dumnezeu ca să nu te lipsești de aceasta. Iar de va fi cineva vrednic a priimi cele rele, din mâna altora priimească jude-

¹ Sau *ale Dumnezeieștii Esențe* (ὀυσία). (N. tr.)

² Gr. *voire*. (N. ed. amer.)

³ Cf. Mt. 5: 7.

cata faptelor sale. Că nu este al tău a căuta la vrednicia faptelor sale, ci numai binele vie asupra lui prin mâinile tale.

Cugetă la Cela Ce ține toate, și cum că faptele fieștecăru om înaintea ochilor Lui sânt, și că mai limpede decât soarele se arată înaintea Lui; și adu-ți aminte că pre toți oamenii poate să-i prăpădească numai cu suflarea gurii Sale, de voiește aceasta. Ci nu s'a dat ție a hotărî izbândire asupra faptelor și lucrurilor oamenilor, ci mai vârtos milă a cere pentru lume, și pentru mântuirea tuturor a priveghea, și părtaș a te face la toată pătimirea omenească, și a dreptilor, și a păcătoșilor. Cunoaște și aceasta, cum că dacă cineva este vrednic [de osândă], atunci nu va trece multă vreme până ce dreptatea legii prin mâinile altora îl va lega, căroro li se cade a face aceasta. Și astfel vei mântui sufletul tău, și mucenic în viață te vei face. Însă nu trebuie să te rogi pentru aceasta, și nici să o gândești, ci cu stăruință cere ca mila lui Dumnezeu să vie asupra lui, ca să se schimbe el, și dupre voia lui Dumnezeu să umble, și ieșirea lui din viață întru dreptate să fie, iar nu întru osândă pentru nedreptate.

Mai bine să fii izbăvitor, decât răzbunător; mai bine alinător, decât prihănitor; mai bine mucenic, decât vânzător¹; mai bine apă-rător, decât muștrător. Stăruie către Dumnezeu pentru cei păcătoși, ca să dobândească milă, și roagă-te pentru drepti ca să se păzească [întru dreptatea lor]. Biruiește pre cei răi cu blândă bunăvoirea ta și fă pre cei râvnitori să se minuneze de bunătatea ta. Pre iubitoriul de dreptate rușinează-l cu împreună-pățimirea ta. Cu cel mahnit, mahneste-te în cugetul tău. Pre toți iubește, dar de toți departe te ține. Adu-ți aminte de moarte și gătește-te a intra întru dânsa, și împodobeste purtarea ta. Adu-ți aminte că păcatele tuturor oamenilor înaintea lor merg la scaunul de judecată.

Să nu cazi în deznădăjduire pentru alunecări. Nu zic ca să nu simți căință pentru ele, ci să nu le socotești a fi fără de tămăduire. Că mai bine este să te rănești, decât să mori. Cu adevărat, este Tămăduitoriu omului celui ce a alunecat, Cela Ce pre Cruce au

---

¹ Adică cel ce îl dă pe altul spre pedeapsă. (N. ed. amer.)

cerut să se arate milă celor ce Îl răstigneau, și Carele au iertat pre ucigașii Săi când pre Cruce era spânzurat.¹ Căci El au zis cum că «tot păcatul și hula ierta-se-va oamenilor»² – adică prin pocăință. Că pentru puțin plâns au iertat pre Simon, cel ce se lepădase de Dânsul, și dupre învierea Sa i-a poruncit să fie cap al turmei Sale. Și, pentru întreita lui lepădare de Dânsul, de trei ori l-a întrebat «Mă iubești?», ca să-i adeverească că l-au iertat.³ Că Hristos pentru cei păcătoși au venit, ca pre cei zdrobiți cu inima să tămăduiască, și ranele lor să oblojească. «Duhul Domnului este preste Mine», zice El, «ca să binevestesc săracilor; El M'au trimis să vindec pre cei zdrobiți cu inima, să propovăduiesc robiților slobozire, și orbilor vedere⁴, și să întăresc cu iertarea pre cei răniți». Iar Apostolul zice în trimiterea sa: «Iisus Hristos au venit în lume pre păcătoși a mântui»⁵. Iar Domnul său dă și El mărturie: «Nu am venit să chem pre drepți, că nu cei în putere au trebuință de vraci, ci bolnavii»⁶. Și iarăși zice cum că un oarecarele cămătarinic avea doi datornici, și fiindcă nici unul dintr'înșii nu avea cu ce să-i plătească, i-a iertat pre amândoi, însă când ei l-au rugat.⁷

Dacă dreptatea lui Dumnezeu s'ar ridica să facă izbândire⁸, firea noastră cea slabă nu ar putea să rabde. Pentru aceea El folosește mila, căci noi în toată vremea de datorie ținute sântem. Ci să nu păcătuiești, o, omule, socotind că te vei pocăi; și să nu te lași pradă [păcatului], încrezându-te în iertare! Adu-ți aminte că moartea nu zăbovește. Nu căuta cu meșteșugire în ce chip te vei apropia de plăcerea păcatului cu cuget viclean! Că Dumnezeu nu se batjocorește.⁹ Că mai nainte apucă cunoașterea Lui de gândurile tale. Și

¹ Vezi Lc. 23: 34.

² Mt. 12: 31.

³ Vezi In. 21: 15 și urm.

⁴ Cf. Is. 61: 1; Lc. 4: 18.

⁵ 1 Tim. 1: 15.

⁶ Mc. 2: 17.

⁷ Vezi Lc. 7: 41-42.

⁸ Sau: *să ceară plata datoriei*. (N. ed. amer.)

⁹ Gal. 6: 7.

de năprasnă va veni asupra ta necazul, și când cu glas mare vei striga, El nu îți va răspunde.||

Când te apropii de așternutul tău, zi lui: «O, așternutule, poate în noaptea aceasta mormânt vei fi mie; că nu cunosc, nu cumva în locul somnului cestui vremelnic, acela vecinicul, ce va să fie, va intra întru mine în noaptea aceasta». Deci câtă vreme ai picioare, aleargă după lucrare, mai nainte de a te lega cu legătura aceea dintru carea nu este cu puțință ca iarăși să te dezlegi. ||Câtă vreme ai mâini, întinde-le către Ceriu în rugăciune, mai nainte să cadă din încheieturile lor, și să nu poți a le ridica în sus, măcar că dorești aceasta.|| Câtă vreme ai degete, răstignește-te întru rugăciune, mai nainte de a veni moartea ||și ele să-și piardă cuvenita tărie a vinelor lor||. Câtă vreme ai ochi, umple pre ei de lacrimi, ||mai nainte de ceasul acela când țărâna va acoperi veșmintele tale cele cernite și ochii tăi vor fi ațintiți numai într'o parte, privind fără să vază, iară tu nici vei ști. Ci mai vârtos umple ochii tăi cu lacrimi, câtă vreme inima ta este stăpânită de puterea dreptei socoteli, și mai nainte ca sufletul tău să fie zdruncinat de plecarea lui dintr'înșă și să rămâie inima ta ca o casă părăsită de stăpânul ei. O, înțelepte omule, nu te amăgi așteptând să trăiești viață îndelungată!|| Că precum trandafirul se veștejește dintru o suflare de vânt, tot așa, dintru o mică adiere asupra uneia din stihiiile dintru carile ești alcătuit, ||de năprasnă vor slăbi genunchele tale fără să te aștepți. Și în vreme ce tu socotești că nimica este, și te-ngrijești de boala ta, de năprasnă cel neînduplecat¹ se va apropia de tine, cela ce își râde de cei înțelepți. O, cât este de ticăloasă firea noastră! Cum sântem ținuti de iubirea acestei materii întru carea Dumnezeu nu voiește să ne lase!||²

Pune întru inima ta că va să te duci, o, omule, pururea zicând către sineți: «Iată a sosit la ușă trimisul, cela ce vine după mine. Pentru ce șez? Ducerea este vecinică și fără de întoarcere». ||Petrece-ți noaptea cu gândul acesta; cugetă la el în vremea zilei. Și

¹ Adică îngerul morții. Vezi, de pildă, 2 Împ. 24: 16. (N. ed. amer.)

² În locul acestui pasaj, greaca și Manuscrisul Siriac Sinaït au *va să mori*. (N. ed. amer.)

când vine vremea plecării, întâmpină-l cu bucurie, zicând: «Vino în pace! Știam că va să vii, și nimic am trecut cu vederea din cele ce mi-ar fi de folos pre cale».

Ia ție merinde pentru lunga ta cale, o, înțelepte omule! De-părtează îngreuierea dormitării din inima ta, cela ce ai venit în ospete! Rânduiește-ți desagii pentru plecare, cela ce numai o zi ai poposit! Iată, se crapă de ziuă, drumețule pribeag; pentru ce dormi? Scoală și te gătește, corăbierule ce va să plutești pre mare! Scoală și gătește uneltele corabiei tale, că nu știi ceasul când vântul va să te scoată în larg! Gătește-te și te chitește spre venirea acelui [înger al morții] carele va pierde chipul nostru. Că, zice, «pieri-va chipul lor în Școl»¹. Că din bunăcuviința slavei firii lor se vor scoate și trupurile lor întru loc pustiu se vor preface. Adu-ți aminte în toată vremea de jalnica privesște a stricăciunii, de risipirea cea netocmită a simțirilor tale, de surparea zidirii trupului tău, și cum întregă alcătuirea ta în tină se va preschimba în locuința morților. Fericit bărbatul carele cu bucurie întâmpină pomenirea acestei nimiciri! Fericit cela ce cu bună nădejde așteaptă pre lucrul cel pretaimic, întru carele este ascunsă minunea puterii Ziditorului!²

Cugetarea cea duhovnicască este pururea-așteptare cu dorire a ceea ce va să fie după înviere. Începătura acestui gând în cuget este [trecere a] hotarului pocăinței. Ceea ce păstrează pre pocăință în suflet este neconținută cugetare la cele viitoare. Omul mișcat de pocăință s'a mutat prin nădejde în lumea ce va să fie. Dară cugetul celui ce a uitat de dânsa, în lumea ceasta rămâne.||

Cela ce iubește vorbirea cea împreună cu Hristos, iubește a se face singuratec. Dară cela ce iubește a zăbovi cu cei mulți, prieten este al lumii cesteia. ||Pocăința este pururea-întristare a inimii, cugetând la mareața aceea și nepovestită stare, zicând: Cum voi ajunge la intrarea cea negrăită?|| Dacă iubești pocăința, iubește și liniștirea. Că afară de liniștire nu se desăvârșește pocăința. Și dacă cineva împotrivă ar grăi pentru aceasta, să nu faci pricire cu dânsul, ||că

¹ Ps. 48 (49): 14, în Peshita. (N. ed. amer.)

² Adică învierea morților. (N. ed. amer.)

nu știe ce zice. Că de ar fi cunoscut ce este pocăința, ar fi cunoscut și locul ei, și cum că nu este cu puțință a ajunge la desăvârșire în mijlocul turburării.|| Și dacă iubești liniștirea, maica pocăinței, iubește cu dulceață și paguba cea puțină a trupului, și prihămirile, și nedreptățile cele pentru dânsa. Că fără de gătirea aceasta nu vei putea a viețui în liniștire, cu neturburată slobozenie. Iar dacă pre acestea vei defăima, părtaș al liniștirii te vei face, după bunăvoirea lui Dumnezeu, și neclătit vei rămâne întru dânsa, precum Dumnezeu voiește. Dorul liniștii este pururea așteptare a morții. Cea ce fără de cugetarea aceasta intră întru liniștire nu va putea purta cele ce sântem datori a purta și din toate părțile a suferi. || A muri pentru Dumnezeu și a trăi în Dumnezeu este plinirea vieții. A cugeta la moarte pentru Dumnezeu duce pre mintea noastră la unirea cu Dumnezeu, precum zice Evagrie.||

Încă și aceasta cunoaște, o, omule cea ce ai dreaptă-socoteală, cum că nu pentru lucrurile cele multe ale pravilelor, și ca pre acestea să le împlinim, singuri cu sufletul nostru ne facem lăcașul și întru liniștire și zăvorâre petrecem. Căci, precum bine se știe, mai vârtos părtașia cu cei mulți înlesnește aceasta, din pricina osârdicii trupului.¹ Și de era nevoie de aceste lucruri, nu ar fi fost oarecarii din Părinți carii să lase împreună-petrecerea cu oamenii și părtașia lor, unii dintr'înșii în mormânturi locuind, iară alții zăvorârea alegând în singuratec lăcaș. Întru acest chip bărbații aceștia, mai vârtos topindu-și trupurile și nepurtându-le de grijă, nu mai puteau a împlini pravilele lor, pentru slăbiciunea lor și truda cea trupească; ci și pre boalele cele rele carile îi ajungeau, cu dulceață le sufereau întru toată viața lor. Iar unii dintre dânsii nu puteau nici măcar a sta pre picioarele lor, sau rugăciunea cea obicinuită a aduce, sau a slavoslovi, din pricina slăbiciunii trupului; ci nici Psalm ziceau, nici altceva făceau din cele ce cu trupul se săvârșesc. Și numai neputința trupului și liniștirea de ajuns au fost lor în locul tuturor pravilelor. Acesta a fost chipul viețuirii lor întru toate zilele vieții lor. Și întru

---

¹ Adică trupul este mai bine susținut într'o obște și are mai multă putere spre a împlini feluritele rânduieli. (N. ed. amer.)

toată păruta lor nelucrare, nici unul dintre dâșșii nu a dorit a-și părăsi chilia, sau, fiindcă niciuna din pravilele lor săvârșeau, a umbla primprejur sau a se veseli de glasurile cele din biserici și de slujbele săvârșite de alții.

Cela ce a cunoscut păcatele sale, mai mare este decât cela ce folosește întreaga lumea cu vederea chipului său. Cela ce suspină un ceas pentru sufletul său, mai mare este decât cela ce înviază morții cu rugăciunea sa, în mijlocul celor mulți locuind. Cela ce s'a învrednicit a vedea pre sineși, mai mare este decât cela ce s'a învrednicit a vedea pre îngeri, căci acesta din urmă cu ochii cei trupești se împărtășește, iară cel dintâi cu ochii sufletului. Cela ce urmează lui Hristos cu singuratecă plângere, mai mare este decât cela ce laudă pre Hristos întru adunări. Și nimenea să aducă în mijloc cuvântul Apostolului care zice: «Că mă rugam eu însumi anáthema a fi de la Hristos pentru frații mei» (Rom. 9: 3). Căci celui ce a priimit puterea lui Pavel, și aceea a face i se poruncește. Dară Pavel era călăuzit de încuviințarea¹ dată lui spre folosul întregii lumi, precum el a dat mărturie, că nu cu voia lui făcea aceasta. «Că nevoie îmi zace asupra», zice, «și vai mie de nu voi binevesti» (1 Cor. 9: 16). Și alegerea lui Pavel nu spre chipul pocăinței sale privea, ci spre a binevesti omenirii, și prea-de-prisosit putere a luat.

Ci noi, fraților, liniștirea să iubim, până ce se va omorî lumea în inima noastră. Și pururea să ne aducem aminte de moarte, și printr'o cugetare ca aceasta să ne apropiem de Dumnezeu întru inima noastră, și deșertăciunea lumii să defăimăm, și defăimată fie dulceața ei întru ochii noștri. Și cu dulceață să răbdăm în trup bolnăvicios neconținută nelucrare a liniștirii, ca să ne învrednicim desfătării celei împreună cu cei ce în peșteri și în crăpăturile pământului așteaptă laudata descoperire a Domnului cea din Ceriu. Că Lui, și Tatălui Lui, și Sfântului Său Duh se cuvine slava, cinstea, stăpânirea și marea-cuviință în vecii vecilor. Amin.

¹ Sau *amelințare*, semn cu capul (de încuviințare). Greaca are πνεύματος, *duh*, dar siriaca arată că este vorba de o greșală de copiere, în loc de νεύματος. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 65

Epistola celui între sfinți Părintelui nostru Isaac Sirul, trimisă către oarecarele prieten iubit al său, întru carea îl învață cele pentru tainele liniștirii, și cum că mulți monahi, pentru că nu le cunosc, cu nepăsare se află către minunată lucrarea ceasta, și cum că cei mai mulți dintre dânșii au ținut șederea chiliilor din pricina predaniei ce dănuie între monahi; și, împreună cu aceasta, și o scurtă adunare de cuvinte folositoare petrecerii întru liniștire

rate, silit fiind de datorie a-ți scrie pentru cele ce sânt de neapărată trebuință, cunoscute le fac dragostei tale prin scrisoarea mea, după făgăduința noastră cea către tine. Fiindcă te-am aflat hotărât a săvârși calea șederii întru liniștire prin viețuire cu toată amărungițimea, am adunat în cugetul meu înțelesul graiurilor despre lucrarea liniștirii auzite de la bărbații cei cu dreaptă-socoteală, și alăturându-le cercarea mea cea îndeaproape întru înseși lucrurile acestea, întru pomenirea ta le pecetluiesc prin scurt cuvânt, ajutând și tu țieți prin scrisoarea aceasta, de o vei citi cu sârguința ta cea din totdeauna. Căci nu ca de o citire obicinuită va să te apropii de citirea cuvintelor adunate în scrisoarea noastră, ci cu înțelegerea înțelepciunii, și ca pre o lumină pentru cealaltă citire o vei priimi, pentru multa putere cea ascunsă întru dânsa. ||Căci foarte se întărește mintea dintru citirea unora ca acestora, și armă dintru aceasta priimește împotriva împrăștierii gândurilor și împotriva negrijaniei ce obicinuieste a se ivi din ostenelile cele aspre și din îndelunga petrecere întru liniștire. Și prin osârdia pre carea o priimește din cele întâlnite în citire, ea se întoarce de către lume, grijindu-se de lucrurile sale.||¹ Iată dar scopul trimiterii acesteia: să înveți ce este șederea în liniște, și ce este lucrarea ei, și ce fel de taine sânt ascunse întru petrecerea aceasta, ||taine neștiute celor mulți, dar spre aflarea căroră aleargă bărbații

¹ Pasajele puse între bare duble au fost traduse după textul siriac tipărit. Ele lipsesc din Manuscrisul Siriatic Sinait și din greacă. (N. ed. amer.)

cei osârduitori, căutând a ajunge la dânselle întru liniștire||; și pentru ce unii pre dreptatea ce se săvârșește între oameni o micșorează, alegând mai vârtos scârbele și luptele șederii în liniștire și singurătate. ||Din înțelegerea acestor lucruri, și pentru cele aflate din scrisoare, oamenii vor ferici pre singuraticii carii, petrecându-și viața în lumea ceasta, rămân fără de risipire și întru ei înșiși. Dară celor ce nu au cunoștință de asemenea lucruri, de prisos le va fi învățătura ceasta, cu toate povețele ei pentru treptele liniștirii. Că pentru bărbații cei înțelepți scriu aci, și cu dragoste le dau sfat.||

De voiești a afla viață nesticăcioasă în zilele tale cele puține, o, frate, intrarea ta întru liniștire cu dreaptă-socotală să se facă, ||ca să afli folosul pre carele bărbații cei înțelepți voiesc a-l dobândi din viețuirea cea singurătățită||. Cercetează lucrarea ei, și să nu alergi dupre nume, ci intră, adâncește-te, nevoiește-te, deprinde-te, dobân-dește ||și săvârșește toate minunatele și alcele chipuri ale lucrării liniștirii, ca să poți cuprinde||, dimpreună cu toți sfinții, ce este adâncul și înălțimea și lățimea și lungimea ||nesfârșitei|| viețuirii cesteia. ||Că fără de sfârșit sânt bogățiile ce se străduiesc a le câștiga cei ce neguțătoresc întru dânsa. Să nu te oprești până ce vei fi străbătut toate căile lucrării ei.|| Că în fieștecarea făptuire omenească, dintru început și până în sfârșit, se află un oarecare chip al lucrării ei și o nădejde ce caută oarecare folos din lucrare, și aceasta este ceea ce îmboldește cugetul spre a pune temelie acelei făptuiri. Și scopul acesta întărește pre cuget a purta asprimea lucrului, și mângâiere priimește cugetul din privirea către scopul lui. Și acesta ca un stăpânitoriu ține pre minte în stăpânirea lui până la săvârșitul lucrului.

Pentru omul cu dreaptă-socotală, cinstitul lucru al liniștirii li-man al tainelor este, și scop spre carele privește cugetul de la începutul zidirii până la săvârșirea casei, și întru toate ostenețile omului cele îndelungate și grele. Și precum ochii cărmaciului iau aminte la stele, așa și singuratecul, întru toată calea călătoriei sale, cu ochiul cel lăuntric al dumnezeicștii vedenii ia aminte către scopul pre care și l-a pus în cuget din ziua cea dintâi întru carea s'a dat pre sineși a călători în marea cea aspră a liniștirii, până ce va afla mărgăritariul

pentru carele a pornit către adâncul cel de nepătruns al mării liniștii. Și privirea cu luare-aminte către nădejdea sa îi ușurează greaua povară a osteneții sale și strâmtorările cele pline de primejdii ce îl întâmpină în călătoria lui. Și acela ce nu pune scopul acesta întru sineși dintru începutul liniștirii sale, fără de judecată se ostenește întru lucrarea cea cuvenită lui, precum acela ce se luptă cu văzduhul. Unul ca acesta nicicând se izbăvește de duhul negrijaniei întru toată viața lui. Și una din două se face lui: sau că nu suferă greutatea cea nesuferită, și se biruiește, și cu totul iese din liniștire; sau stăruie întru dânsa, și temniță i se face lui chilia, și ca în tigaie se perpelește în ea, fiindcă nu știe să-și pună nădejdea în mângâierea ce se naște din lucrarea liniștirii. Pentru aceasta nici poate a cere întru durerea inimii, sau a plânge întru rugăciune, ori a năzui către lucrurile pre carile Părinții noștri cei plini de milă, carii iubesc pre fiii lor, le-au lăsat în scrierile lor drept semne pentru trebuințele vieții noastre.

Și unul dintre dânșii a zis: Acesta este câștigul meu din liniștire: când plec din casa întru carea șez, cugetul meu, golit fiind de gătirile de război, către mai bună lucrare se întoarce.

Asemenea și altul a zis: Eu pentru aceasta la liniștire alerg, ca să mi se îndulcească stihurile citirii și ale rugăciunii. Și când limba mea amuțește din pricina dulceții ce vine din înțelegerea lor, atunci, ca întru oarecare somn, cad întru o stare în carea simțirile și înțelegerile mele contenesc. Și iarăși, când prin îndelungarea liniștirii se alină inima mea și se face neturburată de zarva pomenerilor, se ridică neîncetat asupra mea valurile bucuriei, valori răsărite din înțeleșurile cele lăuntrice carile, fără de așteptare, de năprasnă vin spre desfătarea inimii mele. Și când valurile acestea se apropie de corabia sufletului meu, întru minunile cele adevărate îl cufundă, întru liniștea ce se află în Dumnezeu, ducându-l departe de șoptirile¹ lumii și de viața trupului.

Și altul iarăși zicea: Liniștirea taie prilejurile și pricinile ce înnoiesc gândurile, iar înlăuntrul zidurilor ei face să se învechească și să

---

¹ Gr. *graiurile*. (N. ed. amer.)

se veștejească pomenirile deprinderilor celor de mai nainte¹. Și când de istov slăbesc materiile cele vechi în cuget, mintea întru a sa rânduială se întoarce, îndreptându-le.

Și altul iarăși a zis: Măsurile celor ascunse ale tale, din osebirea cugetărilor tale le vei pricepe – zic însă a celor ce de-a pururea le ai, nu a celor ce se pornesc din vreo întâmplare și întru un ceas trec. Nu este vreun om purtătoriu de trup a căruia casă să nu fie cercetată de un călătoriu ce vine din cele două schimbări, a binelui și a răului. Dacă omul este sânguitoriu, din pricina firii este cercetat de schimbări întru cele preamici, căci părinții sânt părinți ai fiilor lor; iară de este leneș, este cercetat de schimbări întru cele înalte, pentru aluaturii harului cel turnat în firea noastră, ||din pricina căruia ea s'a înrudit cu stirpea Împărăției celei de sus||.²

Și altul a zis: Alege ție lucrare plină de desfătare: neconținută priveghere de noapte, prin carea toți Părinții s'au dezbrăcat de omul cel vechi și s'au învrednicit de înnoirea minții. În ceasurile acestea simte sufletul viața aceea fără de moarte, și prin simțirea aceasta se dezbracă de haina întunerecului și primește ||darurile|| Duhului.

Și altul iarăși zicea: Când cineva vede multe feluri de fețe, și aude multe feluri de glasuri, streine de cugetarea sa cea duhovnicească, și vorbește și împreună-petrece cu unii ca aceștia, nu poate a-și slobozi cugetul, ca astfel să se vadă pre sineși întru ascuns, și să își aducă aminte de păcatele sale, și să surpe gândurile sale, și să ia aminte la cele ce vin asupra lui, și a se griji de rugăciunea cea ascunsă.

Și iarăși: Cu neputință este, fără de liniștire și fără de înstreinarea de oameni, a-și supune cineva simțirile sub stăpânirea sufletului. Căci sufletul cel înțelegătoriu este unit și împreunat cu simțirile în chip ipostatnic, și fără de voie este tras de gândurile sale, de nu va fi omul cu priveghere întru rugăciunea cea ascunsă.

¹ «Deprinderile cele de mai nainte», gr. πρόληψις, vezi p. 106, nota 3. (N. tr.)

² Pasaj obscur. După părerea noastră Sfântul Isaac spune că omul leneș este supus unor aspre căderi, din pricină că a neglijat și a călcat în picioare harul pe care l-a priimit. (N. ed. amer.)

Și iarăși: O, câtă desfătare pricinuieste vegherea întru trezvia sa, împreună cu rugăciunea și cu citirea, și cât de mult veseleşte și bucură și curățește pre suflet! Și mai vârtos cunosc acestea cei ce întru dânselle în toată vremea vieții lor împreună-petrec, și întru prea aspră și cu toată amărăunțimea nevoiță viețuiesc.

Tu dar, omule, ceta ce iubești liniștea, pune înaintea ta ca pre oarecarea țintă aceste însemnări luate din învățătura cuvintelor Părinților, și așa îndreptcaz-ți călătoria ostenelii tale, ca aproape de ele să ajungi. Și mai nainte de toate caută cu înțelepciune carea dintr'însele este cea mai potrivită spre împreună-glăsuire cu scopul lucrării tale, căci fără aceste făptuiri a cunoaște cunoașterea adevărului nu vei putea. Pentru aceea zic ție, sârguiește-te prea cu prisosință a arăta stăruința ta întru dânselle.

Tăcerea taină este a veacului ce va să fie, dară cuvintele unelte sânt ale lumii cesteia. Omul postitoriu se străduiește să asemene pre sufletul său cu firea celor duhovnicești. Și prin tăcere și prin nelipsita postire se desparte omul pre sineși, spre a petrece întru lucrarea sa cea dumnezeiască întru ascunsul său. Și întru înseși tainele aceste¹ puterile cele nevăzute săvârșesc liturghisirea cea plină de dumnezeieștile taine și de sfințenia Celui Preaînalt Carele stăpânește veacurile.² Și oarecarii dintre sfinți s'au despărțit pre sineși spre a intra întru tainele lui Dumnezeu și cu pecetea aceasta s'au însemnat; și unora dintre dânșii li s'a încredințat ocârmuirea unui norod puternic; iar altora li s'a încredințat a priimi stăpânire asupra stihiiilor, și, cu minune mare, firile făpturilor s'au supus poruncii cuvintelor lor; și unora dintre dânșii li s'a încredințat a face arătate pre cele ascunse, învăluite întru tăcerea Domnului cea ascunsă, spre înnoirea celor aflați în starea de mijloc³. Că nici era cu cuviință a se

¹ Adică tăcerea și postirea. (N. ed. amer.)

² Aceasta este varianta din Manuscrisul Siriac Sinait. Greaca are: Întru tainele acestea, liturghisirea lui, plină de dumnezeieștile taine, se săvârșește de către puterile cele nevăzutele și [întru?] sfințenia Celui Preaînalt Carele stăpânește zidirile. (N. ed. amer.)

³ Siriacă mai înseamnă și *în obștea oamenilor*. (N. ed. amer.)

sluji niște taine ca acestea de către oameni cu pânțele plin și cu mintea turburată de neînfrânare. Încă și sfinții nu cutezau a vorbi cu Dumnezeu, nici a se înălța către tainele Lui cele ascunse, fără numai prin slăbiciunea mădulărilor, și prin gălbeneala feței celei din foamea cea chinuitoare, și cu mintea liniștită ||întru simțirile ei|| prin lepădarea de toate gândurile cele pământești.

Căci când te umbrește puterea liniștirii din pricina îndelungatei petreceri în chilia ta, a lucrurilor celor ostentivoase, a păzirii celor ascunse și a strângerii simțirilor de către toată întâlnirea, întâi adică te întâmpini cu bucuria carea fără de pricină copleșește sufletul tău din vreme în vreme; și atunci, după măsura curăției tale, se deschid ochii tăi, ca să vezi puterea cea ziditoare a lui Dumnezeu și frumusețea zidirilor. Și când povățui-se-va mintea de minunea dumnezeieștii vedenii acesteia, atunci și noaptea, și ziua, una i se vor face, pentru minunarea ei de slăvitele zidiri ale lui Dumnezeu. Iar apoi se fură din însuși sufletul simțirea patimilor prin dulceața dumnezeieștii vedenii acesteia, și sufletul, prin dumnezeiasca vedenie, intră întru cele două trepte ale descoperirilor celor cunoscute cu mintea, carile sânt așezate în rânduială după aceasta, amândouă venind din curăție și covârșindu-o. Învrednicească-ne Dumnezeu acestora. Amin.

C U V Â N T U L 6 6

Cercetare și lămurire, cu pilde, pentru felurite pricini, și carea este întrebuințarea fieștecăreia

intea¹ este simțire duhovnicească ce are însușirea de a primi puterea dumnezeieștii vedenii², asemenea luminilor³ ochilor celor trupești întru carile se varsă⁴ lumina ceasta simțită. Vederea minții este cunoaștere firească, carea este unită ||de către putere|| cu starea cea firească, și se numește lumină firească. Putere sfântă este harul, soare⁵ ce dă puțința osebirii lucrurilor aflate între lumină și între dumnezeiasca vedenie. Firile sânt lucruri aflate în starea de mijloc, putându-se osebi cu dreaptă socoteală de către dumnezeiasca vedenie prin lumină.⁶ Patimile sânt ca niște ființări învârtoșate; ele stau la mijloc între lumină și între dumnezeiasca vedenie și opresc pre aceasta din urmă de la osebirea cu dreaptă-socoteală a feluririi lucrurilor. Curăția este limpezime a văzduhului cclui înțelegătoriu⁷, în sânul căruia se întraripează firea noastră⁸. De nu va fi mintea să-

¹ Acest cuvânt (*mad'a* în siriacă) a fost adăugat din textul siriacă. Greaca pare să-l fi omis, având varianta *simțirea duhovnicească este ceea ce are însușirea de...* (N. ed. amer.)

² Siriacă: *vederii*. (N. ed. amer.)

³ Sau *pupilele*. (N. tr.)

⁴ Greaca are *...luminile ochilor celor trupești ce au într'însele lumina ceasta simțită*. Este probabil o confuzie între *ἔχω*, *a avea*, și *χεῶ*, *a vărsa*. (N. ed. amer.)

⁵ Gr.: *Puterea cea sfântă este har (dar) al soarelui*. Siriaca și contextul a ceea ce urmează arată că este vorba de o greșală. Greșala poate să fi pornit de la manuscrisul siriacă folosit de traducători, unde pur și simplu litera *alap* de la sfârșitul cuvântului *har* putea să lipsească. (N. ed. amer.)

⁶ Frază deosebit de obscură, atât în greacă, cât și în siriacă. (N. ed. amer.)

⁷ „Prin «văzduhul cel înțelegătoriu» pre dumnezeiasca suflare a Duhului o însemnează”. (Nikifor Theotokis).

⁸ Lit. *firea cea din noi*. Textul siriacă tipărit are *firea duhovnicească din noi*. (N. ed. amer.)

nătoasă întru firea sa, nu lucrează întru dânsa cunoașterea, tot așa cum simțirea cea trupească, când din oarecarile pricini se vatămă, lipsită se face de vedere. Dar dacă mintea, sănătoasă fiind, nu are cunoaștere, atunci, lipsită fiind de cunoaștere, nu poate osebi cu dreaptă-socoteală între cele duhovnicești, tot așa cum ochiul, măcar că este sănătos întru toate cele ale sale, are adeseori o slabă puțință a vederii. Și dacă aceste lucruri¹ sânt păstrate întru însăși starea lor, însă harul nu este aproape de ele, toate rămân nelucrătoare în slujirea dreptei-socoteli, tot așa cum în ceasurile nopții, pentru că nu este soare, rămân nevăzătoare (zic adică ochiul și puterea vederii, nu ceea ce cu dreaptă-socoteală se osebește sau nu), chiar de ar fi cu totul sănătoase și desăvârșite întru cele ale lor. Și aceasta este cea zisă: «Întru lumina Ta vom vedea lumină» (Ps. 35: 10). Însă chiar dacă harul, soarele cel înțelegătoriu, ar veni aproape, și spre dorire ar porni pre suflet, și l-ar zădări, și trezvitoriu l-ar face, dară nu ar fi întru dânsul curăție (prin carea, ca printr'un văzduh curățit de grosimea norilor și a materiilor celor întunecoase, razele soarelui aceleia² cu lesnire se întind către noi, și întru dulcea lor lumină ne veselim de dulceața vedeniei celei cu totul duhovnicești)³, dumnezeiasca vedenie este împiedecată de la lucrarea dreptei-socoteli, și astfel firea conținește din făptuirea cea bună (*praxis*). Drept aceea, sufletul este împiedecat a simți dulceața celui de-al doilea soare⁴ (cel ce răsare lumina sa preste toate), din pricina acoperemântului trupesc cel pus preste dânsul, carele, ascunzându-i luminile adevărului, le oprește să vie către noi.

Deci toate cele ce s'au zis trebuie căutate negreșit. Și fiindcă cu greu se află întru un om acestea toate fără de știrbire și fără vreo pată, cei mai mulți dintre oameni nu sânt în stare a ajunge la oarecarea treaptă a desăvârșirii întru cunoașterea cea duhovnicească.

¹ Adică mintea, dumnezeiasca vedenie etc. (N. ed. amer.)

² Adică ale harului dumnezeiesc. (N. ed. amer.)

³ Fraza din paranteză este ușor confuză în greacă. Am tradus aici varianta siriacă. (N. ed. amer.)

⁴ Adică soarele harului lui Dumnezeu. (N. ed. amer.)

Însă lipsa acestor lucruri este pricinuită de neîndestularea minții, de neaștinerea voinții, de așezarea nepotrivită scopului, de lipsa curăției, de neputința aflării unui învățătoriu și povățuitoriu, de încetarea harului («Bărbatului celui zgârcit», zice, «nu îi este bună bogăția¹, nici a stăpâni preste cele mari») și de protivnicia vremilor, locurilor și căilor.

Alegere a oarecărora scurte capete

||Voi știți, fraților, că ochiul simțirii, prin singură puterea cea văzătoare (carea se trimite de la creieri la ochi ca printr'un oarecarele jgheab), nu poate a simți deosebiriile dintre lucruri, de nu se va împărtași de o altă lumină. Însă toate fireștile simțiri sânt orânduite întru același chip ca și înțelegerile stării celei duhovnicești. Și până ce puterea cea firească a cugetului (carea este și cunoașterea cea suflească) nu va priimi dumnezeiasca lumină, sufletul nu se poate împărtași de adevăr prin dumnezeiasca vedenie (*theoria*). Vedenia cea dumnezeiască se naște din viețuirea întru vârtute, la carea se ajunge atunci când partea cea poftitoare a sufletului este statornicită întru fireasca stare de sănătate. Că mulți, cufundați fiind în patimile trupului și ale sufletului, au cutezat cu grăbire a ajunge la ea² prin filosoficeasca iscusință, întru singură aceasta încrezându-se; dar s'au abătut până și de la adevărul pre carele îl aveau, nimicindu-și fireasca putere a vederii [minții]. Căci precum ochii văd năluciri în văzduh, din pricina slăbiciunii vederii lor carea este împiedecată de oarecarea întunecată licoare dintr'înșii, tot așa fieștecarele dintre acești oameni socotește că tot chipul pre carele îl închi-puiește înainte sa este adevărul. Iar când toate chipurile³ izvodite de dânșii sânt puse laolaltă întru una, atunci, în locul unimii, se ivesc o mulțime de chipuri ce țin loc de adevăr. Aceasta se întâmplă lor fiindcă nu cer cu stăruință luminoasele raze ale harului ce stră-lucesc prin curăția sufletului.|| Adevărul este simțire a lui Dumne-

¹ Sirah 14: 3.

² Adică la dumnezeiasca vedenie. (N. ed. amer.)

³ Adică conceptele. (N. ed. amer.)

zeu, pre carea omul o gustă întru sineși prin simțirea ce se face cu simțirile cele duhovnicești ale minții¹. ||Odrasla cunoașterii celei duhovnicești este dumnezeiasca dragoste, carea se naște din înflăcăratele noime pre carile duhul le află în vremea rugăciunii.|| Dragostea este rod al rugăciunii care, prin dumnezeiasca vedenie a rugăciunii, călăuzește pre minte fără de săturare spre lucrul duple carele tânjește², atunci când mintea stăruie cu răbdare în rugăciune fără să se istovească³, ||fie că se roagă în chip văzut, folosindu-se de trup, fic|| numai cu tăcute gânduri ale cugetului, cu sânguință și cu fierbințeală. Rugăciunea este omorâciune a mișcărilor voirii ce țin de viața trupului. Căci cela ce se roagă așa cum se cuvine întocmai este cu cela ce a murit lumii. Și aceasta este a se lepăda de sineși: a stărui cu vitejie întru rugăciune. ||Cei ce cunosc Scripturile știu ce este stăruința cea arzătoare a rugăciunii făcute așa cum se cuvine. Iar cei ce se dau pre sineși cugetării celei singurătățite, ca prin cererile lor să dobândească rugăciunea cea singuratică duple măsură doririi lor, știu că nu trebuie să își îngăduie a aduce turburare asupra sufletului lor prin patimile cele protivnice ce le-ar putea stârni întru ei înșiși duple rugăciune.|| Deci dragostea lui Dumnezeu întru lepădarea de sine a sufletului se află.

Precum din sămânța sudorii postului odrăsește spicul întregii-cugetări, tot așa din săturare [odrasește] desfrânarea și din ghiftuire necurăția. Dar dacă pântecul este flămând și smerit, niciodată se vor strecura în suflet gânduri ale spurcăciunii. Toată mâncarea ce se mănâncă, adăugire face umeziciunilor trupului nostru și tărie firească se face întru noi. Și când se umplu mădulările cele lucrătoare de tina ce vine din tot trupul, și se întâmplă a vedea omul ceva trupesc, sau dacă inima lui suferă o mișcare fără de voie împreună cu un gând, de năprasnă se iscă din aceasta materie a dulceții și se trimite în tot trupul. Și chiar dacă cugetul celui întreg-cugetătoriu și curat este tare întru toate gândurile sale, totuși, din simțirea carea este

¹ Gr. *cu simțirile minții celei duhovnicești*. (N. ed. amer.)

² Adică spre dragoste. (N. ed. amer.)

³ Sau *fără a cădea în mâhnicie/akedia*. (N. ed. amer.)

întru mădulările sale, îndată se turbură dreapta lui socoteală, și ca dintr'un pisc înalt se aruncă în jos din pacca întru carea stătea. Și cuvioșia gândurilor lui este zdruncinată, și întreaga-cugetare cea strălucită se întină întru turburarea patimilor celor ce au intrat în inimă prin aprinderea mădulărilor sale. Și atunci pierde jumătate din puterea lui, încât ai zice că uită și scopul cel dintâi al nădejzii sale; și mai înainte de a intra în luptă, se află fără de luptă vinovat, și fără de osteneala vrăjmașilor lui vinovat se face, biruit fiind de către moleșita voie a trupului său. La acestea toate silește pre voia omului celui bun mâncarea cea îmbelșugată a săturării celei neconținute. Și chiar dacă petrece cu bine în limanul întregii-cugetări, totuși săturarea îl pleacă a da pre sineși celeia pre carea niciodată o a voit a se sui în inima lui. Și când doarme de unul singur, îl împresoară ceata gândurilor ce cuprind nălucirile cele deșarte și rușinoase, și fac din așternutul lui cel curat casă de curvie și loc de priveală a vedeniilor. Și când, prin îmbătarea gândurilor sale, se împărtășește de împreună-vorbirea cu dânsese și, fără a se apropia de femeie, mădulările sale cele cuvioase întinează – carea mare se turbură așa, și fierbe din furtună, precum se turbură mintea cea așezată, carea, din pricina săturării pântecelui, este izbită de tăria valurilor ce se ridică asupra ei în marea trupului său?

O, întreagă-cugetare, cât de mult strălucește frumșetea ta întru culcarea pre jos și întru chinurile foamei celei ce alungă somnul, prin reaua-pățimire a trupului și prin depărtarea de mâncări ce pricinuieste ca un fel de groapă adâncă între coaste și pânțecel! Toată mâncarea și toată odihna cu care ne răsăfătam, chipuri rușinoase și idoli spurcați izvodesc și nasc, și toate acestea ies la iveală și le privim în locul cel ascuns al cugetului nostru, și ne stârnesc a ne face părtași întru ascuns la rușinoase fapte. Dară pânțecelul cel deșert, pământ pustiu face pre cugetarea noastră, pustie și liniștită de tot gândul cel turburătoriu. Pânțecelul cel plin până la săturare, loc este al vedeniilor, și țarc cu patru porți al nălucirilor celor necuviincioase, măcar de și am fi singuri în pustie. Că sațiul, zice, cele multe pofteste.

Nu vei putea înțelege că te-ai învrednicit harului celui dumnezeiesc și nepătimirii sufletului dintru aceea că nu trec prin conștiința ta gânduri spurcate sau mișcări ale gândurilor pricinuite de trup (căci cu neputință este a fi cineva fără de dânsle), nici dintru lesnicioasa ta biruință asupra unor astfel de gânduri, când cugetul tău rămâne cu totul neîntinat sau turburat, oricât de înaltă ar fi starea aceea. Ci vei cunoaște aceasta din faptul că, pentru mai înalta lucrare a înțelegerii, mintea nu este lăsată a bate război cu gândurile cele spurcate și a le nimici; ci mai vârtos, când se ivesc gândurile, mintea cu răpire se răpește din cele ce sânt ale lor, prin oarecarea silnică putere ce este afară de voire și carea, prin obicinuință și prin har, ține aluatul înlăuntrul inimii, carea este lăcașul înțelegerii.

Alta este mintea nevoitoriului, și alta rânduiala preoției. Cugetul care, cu mila cea cerească, mort s'a făcut față de lume, are numai trecătoare gânduri pentru oarecarile lucruri, fără de luptă și fără de nevoie. ||Și chiar de va fi oarecarea luptă, din pricina pornirii mădulărilor, simțirea aceasta nu va fi spre moarte.|| Desăvârșirea cea înjugată cu trupul și cu sângele împărătește preste împărăția celor ce din trup și din sânge izvorăsc. Și nu de istov zădărnicește pre cele ce cu osebite sânt ale firii, până ce pornirea¹ omului spre viețuire încă tresaltă de viața ce vine din stihii, iar temelia ființării² lui încă priimește schimbare dintru toată mișcarea și clătirea celor patru umeziciuni ale trupului. Iară Dumnezeului nostru fie slava în vecii vecilor. Amin.

¹ Gr. *gândul*. (N. ed. amer.)

² Manuscrisul Siriatic Sinait și greaca au *minții*. În siriacă cuvintele *minte* și *ființare* (*existență*) sânt foarte asemănătoare. Însă contextul pare să ceară lecțiunea *existență*, dată de textul siriatic tipărit. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 67

Pentru cum este datoriu a ședeia întru liniștire cea ce are dreaptă-socoteală

scultă pre mine, iubite, de voiești ca să nu se facă lucrurile tale deșarte și zilele tale sterpe și lipsite de câștigul pre care cei cu dreaptă-socoteală nădăduiesc a-l afla în liniștire. Fie intrarea ta întru dânsa cu dreaptă-socoteală, iar nu numai din oarecarea predanie, precum a celor mai mulți; ci fie-ți țintă așezată în cugetul tău, ca spre dânsa să îndreptezi lucrurile viețuirii tale. Și întreabă pre cei ce au mai multă cunoaștere, dobândită prin cercare, nu numai prin învățătura din cărți. ||Iscusește-te întru toate minunatele și neostenicioasele osebiri ale liniștirii|| și să nu încetezi până ce te vei iscusi întru toate căile lucrărilor ei. Și la tot pasul pre care îl faci cercetează de umbli în cale, sau te-ai abătut pre vreo cărare afară de dânsa. Și să nu crezi că adevărata petrecere a liniștirii prin singure lucrurile cele arătate se desăvârșește.

De voiești a găsi ceva ||aflat de Părinți||, și a ajunge la acel lucru prin cercare, facă-se ție semne și dovediri întru ascuns în sufletul tău la fieștecare pas pre care îl faci, și dintr'însele vei cunoaște adevărul învățat de Părinți și înșelăciunea vrăjmașului. Și fie-ți semne aceste puține lucruri ce urmează, până ce te vei înțelepți în calea ta. Când întru liniștirea ta vezi în minte că cugetul tău poate cu slobozenie a lucra întru gândurile cele de-a dreapta, și nu se silește pentru niciunul din cele de sub stăpânirea lui, cunoaște că liniștirea ta dreaptă este.

Și iarăși, când săvârșești liturghisirea ta cu dreaptă-socoteală și ești departe de împrăștierea gândurilor precât este cu puțință, dacă de năprasnă se curmă stihul de pre limba ta, și se pun asupra sufletului tău obezile tăcerii afară de slobozenia lui¹, și acestea urmează

¹ „Dar ce însemnează aceasta, adică: «de năprasnă se curmă stihul de pre limba ta, și se pun asupra sufletului tău obezile tăcerii, afară de slobozenia lui»? Decât cum că fără de veste conținește rugăciunca ce cu limba se săvârșește, și

statorniciei [în liniștire], cunoaște cum că înainte mergi întru liniștirea ta, și simplimea¹ felurită a început a se face întru tine. Căci simpla liniștire², drept judecând, prihănită este. Iar simpla viețuire este socotită de cei iubitori de înțelepciune și socotitori ca un mădulariu singuratec, despărțit de ajutoriul celorlalte.

Și iarăși, dacă la fieștecarele gând ce se mișcă în sufletul tău, și la fieștecarea pomenire, și întru dumnezeieștile vedenii ce se ivesc în liniștea ta vezi că ochii tăi se umplu de lacrimi ce curg și roaie pe obrajii tăi fără de silă, cunoaște că a început a se face înaintea ta deschizătură în tabăra cea împotivnică³.

Și de vei afla întru sineți că, din vreme în vreme, se afundă cugetul tău înlăuntrul tău, fără vreo mai nainte gătire ce ar ieși din rânduiala ta cea obicinuită, și rămâne acolo o bună parte dintr'un ceas, sau oricât ar fi; și dacă după acestea vezi că mădulările tale par a fi întru slăbiciune multă, și ar împărăți pacea preste gândurile tale, și acest lucru ți se întâmplă totdeauna – cunoaște că a început norul a umbri preste cortul tău.

Dar dacă, după ce petreci o vreme în liniștire, afli că gândurile îți despică sufletul și îl stăpânesc, și parcă în chip silnic în tot ceasul îl iau în stăpânire, și povățuit este cugetul lui în toată vremea către cele ce s'au lucrat de dânsul, sau ar pofti a cerceta cele deșarte, cunoaște cum că îndeșert te ostenești în liniștire, și fără de țință ră-

întru însuși sufletul intrând, și toată prin minte făcându-se, îl silește a nu se învârti împrejurul celor din afară după slobozenia cea obicinuită lui, ci toată altă grijă și cugetare părăsind, și tăcând, pre singure înțelegerile rugăciunii în minte și a le oglindi, și a le izvodii". (Nikifor Theotokis)

¹ Gr. și *blândețea*. În siriacă cuvântul *simplitate* poate însemna și *blândețe*, dar propoziția următoare pare că ar cere traducerea *simplitate*. (N. ed. amer.)

² Adică neînsoțită de alte vârtuți. (N. ed. amer.)

³ Sau *prin tabăra cea împotivnică*. Inițial greaca avusese aci εις τὸ κατάλυμα τὸ ἐναντίον. Aceasta s'a altcrat treptat către εις κατάλυμα τῶν ἐναντίων, ceea ce este destul de ambiguu. Traducătorii ruși au luat în chip greșit κατάλυμα drept κατάλυσις, traducând astfel spre risipirea împotivnicilor [la fel ca și traducătorii români ai ediției de la Neamț din 1819 – n. tr.]. *Tabăra cea împotivnică* se referă probabil la patimi. (N. ed. amer.)

tăcind petrece sufletul tău¹. Și pricinile pentru aceasta îi vin fie din afară, fie din lăuntrica neluare-aminte față de cele convenite lui, iară mai vârtos față de priveghere și citire. Deci punc îndată rânduială întru viețuirea ta².

Dar, când intri în zilele acestea, dacă nu afli pace de supărarea patimilor, să nu te minunezi. Căci dacă sânul pământului, după ce au trecut dintr'însul razele soarelui, îndelungată vreme păstrează fierbințeala lor; și iarăși, dacă mirosul doftoriilor și aburul mirului revărsate în văzduh, îndelungat ceas rămân mai nainte de a se risipi și a se prăpădi — cu cât mai vârtos patimile, carile, precum câinii cei obicinuiți a linge sângele în măcelării, când sânt oprite de la materia obiceiului lor stau înaintea ușilor lătrând, până ce se cheltuiește puterea obicinuiței lor celei de mai nainte.

Când va începe neluarea-aminte hoțește a intra în sufletul tău, și întru acea întunecare [sufletul] se întoarce înapoi, și casa ta este aproape plină de întunecare, afla-vei că se apropie semnele acestea: simți întru sineți în ascuns cum că slab ești în credința ta, și lăco-mești la lucrurile cele văzute, și încrederea ta se micșorează, și de aproapele tău te vatămi, și tot sufletul tău este plin de prihănire, în gură și în inimă, împotriva a tot omul și lucrul — oricarile ar fi lucrurile ce te întâmpină în cuvintele, în gândurile și în simțirile tale — ba încă și împotriva Însuși Celui Preaînalt; și te temi de orice vătămare a trupului tău, prin care împuținarea de suflet te stăpânește în tot ceasul, și din vreme în vreme sufletul tău se cutremură de frică, cât și umbra ta te înspăimântă și te asuprește. Căci ai acoperit credința cu necredința (iar credință zicem nu pre aceea carea este temelia mărturisirii tuturor, ci pre puterea minții carea prin lumina înțelegerii întărește inima, și prin mărturia conștiinței stărnește în suflet multă încredere în Dumnezeu, ca nu sufletul să se grijească de sineși, ci spre Dumnezeu să arunce grija sa, negrijindu-se de nimic din cele pământești).

¹ Siriacă: și că te vatămi rătăcind fără de țintă. (N. ed. amer.)

² Lit. întru lucrul/săptuirea ta. (N. ed. amer.)

Iar când înainte mergi, aceste vădite dovezi le afli drept semne în sufletul tău: în toate lucrurile te întărești întru nădejdea ta, și prin rugăciune te îmbogățești, și, în toate câte întâmpini, cugetul tău află totdeauna prilej de câștig, și simți neputința firii omenești; și prin acestea și de mândrie te păzești, și scădeniile aproapelui trecute cu vederea se fac în ochii tăi. Și tânjești a ieși din trup, pentru năzuința ta către [starea] întru carea ne vom afla în veacul ce va să fie; și toate ceste necăjicioase ce vin asupra ta în chip arătat și întru ascuns, cu dreptate le afli a fi ție, toate pogorându-se asupra ta cu deadinsul, ca departe de părerea de sine să te ție. Și pentru toate mărturisire vei da, și mulțămită.

Acestea sânt semnele celor trezvitori și carii se păzesc, carii întru liniștire petrec, și carii și-au pus în gând a ajunge desăvârșirea viețuirii. Dară cei slăbănogiți nu au trebuință de semnele acestea subțiri asupra locurilor unde pândesc căderile, căci ei departe sânt de vârtuțile cele ascunse. Când una dintru acestea începe a pătrunde în sufletul tău, înțelege întru aceeași clipită în ce parte ai început a te abate. Că îndată o cunoști de partea cui este. Dea nouă Dumnezeu adevărata cunoaștere. Amin.

C U V Â N T U L 6 8

Pentru cum că putem a înțelege treapta viețuirii noastre din schimbătoarele stări ale cugetului nostru; și cum că nu trebuie a ne încrede pruncește în multa felurime a ostanelilor noastre, ci, ca niște înțelepți bărbați, ni se cuvine a cunoaște treapta întru carea se află sufletul nostru dintru ascunsa înnoire pre carea o simțim zi duple zi; și pentru rânduiala cea subțire a dreptei-socoteli

a aminte de sineți pururea, o, iubite, și, întru stăruința ostanelilor tale, vezi și necazurile cele ce te întâmpină, și laterea pustiei întru carea îți petreci viața, și subțiră-tatea minții tale, și ascuțimea cunoașterii tale, și înde-

lungarea cea multă a liniștirii tale, împreună cu lecurile (adică ispitele) cele multe, cele ce de către Tămăduitoriul nostru cel adevărat se dau, spre sănătatea omului nostru celui din lăuntru. Uneori adică acestea vin de la draci, uneori prin boale și dureri ale trupului, și uneori prin spaima gândurilor sufletului tău de pomenirile cele cumplite ale celor ce vor să fie întru cele mai de pre urmă. Dară alteori, prin îmboldirea și învăluirea cea fierbinte a harului, se ivesc lacrămile cele dulci, și bucuria Duhului, și celelalte – ca să nu înmulțesc cuvintele. Oare vezi cu adevărită cum că prin toate acestea rana ta a început a se însănătoși și a se închide? Adică: Început-au oare a slăbi patimile tale? Pune semn: intră întru sineți totdeauna, și ia seama carile din patimi vezi că au slăbit înaintea ta, și carile dintr'însele de istov au pierit și cu totul s'au depărtat; și carile au început a amuți, întâi pentru sănătatea sufletului tău, iar nu pentru depărtarea de cele ce te stânesc, iar apoi dintru căci cugetul a învățat a le stăpâni, și nu din lipsirea pricinilor lor. Ia aminte iarăși și vezi de nu cumva carnea cea vie (carea este pacea sufletului) a început a crește, și cu totul putrejunea ranei tale a acoperi. Și ia aminte carile din patimile tale neîncetat și silnic te turbură, și în carea vreme, și de sânt acestea trupești sau sufletești, sau alcătuite și amestecate; și dacă, slabe fiind, se stânesc în amintirea ta în chip nedeslușit, sau cu tărie se ridică împotriva sufletului tău; și dacă fac aceasta ca și cum ar stăpâni, sau cu furișare; și cum ia aminte la acestea mintea-împăratul ce stăpânește simțirile. Iar când își întorc puterile și se unesc în război, oare mintea bate război cu dânezele, și cu tăria sa le face neputincioase, sau nici măcar nu le aruncă vreo privire ori le ia în seamă? Și carile dintr'însele sânt rămase dintre cele vechi, și carile sânt de curând făurite? Și iarăși, oare patimile tale prin chipuri se pun în mișcare, ori prin simțire fără de chipuri, sau și prin amintiri fără de patimă și fără de gânduri, lipsite de zădărire? Din acestea iarăși este cu puțință a cunoaște măsura întru carea stă sufletul tău.

Dacă cea dintâi stare a lucrurilor stăpânește neîngădită, și patimile nu sânt legate, aceasta se întâmplă pentru că lupta încă apasă greu asupra sufletului, măcar că el își arată puternicia asupra lor.

Cât despre cea de-a doua, Scriptura zice spre întărire: «A șezut David în casa sa, și l-au odihnit Dumnezeu de toți cei dimprejurul lui» (2 Împ. 7: 1). Să nu socotești că aceste cuvinte s'au zis numai pentru una din patimi; ci, împreună cu patimile cele firești, adică pofta și mânia, s'au zis și pentru patimile iubitoare de slavă, carile fețe¹ zugrăvesc, și întru nălucire petrec, și spre tânjire și poftire ne deșteaptă; și iarăși, și pentru patima iubirii de argint. Căci când sufletul se face părtaș acesteia întru ascuns, măcar că nu se pleacă să vie spre lucrare, însă își zugrăvește în cuget idolii lucrurilor iubirii de argint, luându-și drept materie adunarea de bogății; iar aceasta pleacă pre suflet a cugeta la dânselc, și îi pricinuieste dorirea de a le dobândi pentru sine împreună cu celelalte.

Nu toate patimile prin năvălire² bat război. Că sânt patimi carile numai pricinuiesc sufletului necaz. Nepăsarea, negrijania și mârnicuena nu cu năvălire dau năvală, nici îi dau răsuflare, ci numai greutate pun preste suflet. Însă tăria sufletului se dovedește prin biruința împotriva patimilor ce bat război prin năvălire. Și se cuvine omului a avea cunoaștere subțire a tuturor acestora și a le recunoaște semnele, ca la fieștecare pas pre carele îl face să simță unde a ajuns și în carea lature a început sufletul lui a umbla: în pământul lui Hanaan, sau dincolo de Iordan.³

¹ Adică persoane. (N. tr.)

² Siriaca mai înseamnă și *zădărniri* sau *ademeniri*. (N. ed. amer.)

³ „Hotarele Hananeilor sânt de la Sidon până la Gherară, și de la Gazan până la Sodoma și Gomorra, și Adamă și Sevoim, până la Dasă (Fac. 10: 19). Și acest pământul al lui Hanaan este pământul făgăduinței, pre carele Prorocul Moisi s'a învrednicit numai a-l vedea înaintea sa. Că înaintea ta, zice, vei vedea pământul, și acolo nu vei intra. Iar dincolo de Iordan este Sodoma și Gomora. Deci pământul lui Hanaan pre curățenia trupului, și pre așezarea cea pacinică a sufletului, și pre desăvârșirea ce este cu puțință vicții căii omenești le arată. Iară cele de dincolo de Iordan, pre necurățiile cele din patimi, și pre turburarea cea din păcat, și pre viețuirea cea pătimasă le însemnează”. (Nikifor Theotokis)

Ia aminte încă și la aceasta: Este oare cunoașterea ta îndestulată, prin luminarea¹ sufletului tău, spre osebirea cu dreaptă-socoteală a acestor lucruri, sau nedeslușit le osebește, sau cu totul este lipsită de unele ca acestea? Află oare cu deplină adevărită cum că a început gândul tău a se limpezi? Oare află loc răspândirea în cugetul tău în ceasul rugăciunii? Și carea patimă te turbură când se apropie cugetul tău de rugăciune? Simți oare întru sineți cum că puterea liniștirii a umbrit preste suflet cu blândețe, cu alinare și cu acea neobicinuită pace pre carea obicinuieste să o nască în cugetul tău? Au răpește-se mintea ta pururea, fără de voie, spre simțirea celor netrupești, pre carile nu este slobod simțirilor noastre a le cerceta? Au aprinde-se întru tine de năprasnă bucurie, carea face pre limbă a amuți cu totul? Au izvorăște pururea din inima ta oarecarea dulceață, a căreia desfătăciune nu are asemănare, și trage duple sine întregul om cu totul? Au pogoară-se din vreme în vreme întru tot trupul tău, fără de simțire, oarecarea desfătare și veselie (pre carile limbă trupească nu poate a le spune), până ce toate cele pământești cenușă și gunoi se socotesc atunci când vin întru pomenire? Că întâia dulceață², carea din inimă izvorăște, se ivește uneori în ceasul rugăciunii, alteori întru citire, iar alteori mintea se înficrbântă prin neconținută și îndelungată chibzuială a cugetului. Dară dulceața cea din urmă vine de obicei afară de acestea, și de multe în lucrul cel sub-lucru³, și

¹ Citim φωτισμοῦ în loc de φωτός, în conformitate cu siriaca. (N. ed. amer.)

² „Două dulceți odrăslesc din omorârea patimilor: una deasă, și necurmată, și din inimă izvorând (că, zice, «izvorăște din inima ta pururea oarecarea dulceață»), și aceasta este cea dintâi; iară cealaltă la oarecarile soroace, și curmându-se cu totul, și în tot trupul pogorându-se (că, zice, «se pogoară din vreme în vreme întru tot trupul oarecarea desfătare»). Și aceasta este cea mai de pre urmă”. (Nikifor Theotokis)

³ „În lucrul cel sub-lucru” (gr. ἐν ἔργῳ παρἔργῳ): în lucrul suplimentar sau secundar. Conceptul duhovnicesc de „sub-lucru” este explicat într’unul din cuvintele *Patericului*: „Acestași odată s’a dus la Avva Ioan, carele era famen din naștere, și vorbind ei, a zis: Când eram în Schit, lucrurile sufletului erau lucrul nostru, iar lucrul mâinilor îl aveam sub-lucru. Iar acum s’a făcut lucrul sufletului sub-lucru, și cel sub-lucru, lucru. Și l-a întrebat fratele zicând: Care este lucrul sufletului care acum îl avem sub-lucru? Și care este cel sub-lucru,

întu același chip, adeseori în vremea nopții, între somn și trezie, când omul se află și dormind, și nedormind, și deșteptat, și nedeșteptat. Dară când se sălășluiește în om desfătarea aceea carea saltă întu tot trupul lui, în ceasul acela socotește omul cum că nimic altceva este Împărăția Ceriurilor, fără numai aceasta.

Vezi iarăși de a câștigat sufletul tău puterea de a înlătura pomenirile celor văzute prin puterea nădejdiei carea stăpânește pre inimă și carea întărește simțirile cele lăuntrice prin netâlcuită încredințare. Și vezi dacă inima ta (fără a purta grijă pentru aceasta) obicinuieste a fi¹ dusă ca un rob departe de ceste pământești prin neconținuta lucrare a neînctatei sale vorbiri cu Mântuitoriul nostru.

Câștigă cunoaștere a deosebirii între chemarea inimii și vorbirea cu ea², când o auzi. Liniștirea cea necurmată, prin cea neconținută și stăruitoare lucrare a ei, degrab face pre suflet a gusta dintru aceste lucruri. Ci dupre aflarea lor iarăși se pierd, din pricina neluării-aminte a celor ce le-au priimit, și îndelungă vreme nu se mai află. Însă în privința acestora cineva ar putea cuteza a zice (bizuindu-se pre mărturia conștiinței sale) ceea ce a grăit fericitul Pavel, zicând: «Încredințat sânt că nici moarte, nici viață, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici orișicare alt lucru, pot a mă despărți de dragostea lui Hristos»³. Da, cu adevărat: nici necazurile trupului, și nici chiar ale sufletului, nici foamea, nici prigonirea, nici goliciunea, nici singurătatea, nici închiderea, nici primejdia, nici sabia, încă nici îngerii satanei, nici puterile lui (prin chipurile cele rele ale măiestriilor lui), nici slava cea pieritoare (prin năvălirea cu carea năvălește asupra

---

pre care acum îl avem lucru? Și zice Bătrânul: Toate cele ce se fac pentru porunca lui Dumnezeu, lucru al sufletului este; iar a lucra pentru sine și a aduna, acesta trebuie să îl avem sub-lucru” (*Pateric*, «Pentru Avva Theodor al Fermii» 10-11). (N. tr.)

¹ Greaca și Manuscrisul Siriatic Sinait au *este ținută trează, astfel încât să fie...* În siriacă cele două verbe sânt foarte asemănătoare. Însă lecțiunea textului siriatic tipărit *obicinuieste a fi*, pare mai potrivită. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *a deosebiriilor între chemările inimii de a sta de vorbă*. (N. ed. amer.)

³ Cf. Rom. 8: 38-39.

omului), nici clevețirile, nici prihanele împreunate cu loviri, priimate înzadar și îndeșert.

Însă, o, frate, de nu au început aceste lucruri, cu mai mare sau mai mică măsură, a se vedea în sufletul tău întru oarecarele chip, atunci ostencilile tale și necazurile, ba încă și toată liniștirea ta, trudă nefolositoare sânt. Și chiar de se lucrează și minuni prin mâinile tale, și înviezi pre morți, tot nu se socotesc [faptele tale] a fi asemenea cu acestea. Deci îmboldește de îndată pre sufletul tău, și cu lacrimi pleacă pre Cela Ce mântuiește toate, să dea la o parte perdeaua ușii inimii tale, și să risipească întunecarea viforului patimilor din tăria ceriului tău celui lăuntric, ca să te învrednicești a vedea raza zilei, ca nu cumva să te faci ca un mort, în veci șezând întru întunec.

Privegherea neconținută, împreună cu citire și cu metanii dese, săvârșindu-se când una, când alta, fără zăbavă aduce bunătățile acestea celor ce sânt sârguitori. Căci cei ce le află, prin aceste lucruri le află. Și cei ce voiesc iarăși a le afla, prin acestea le pot afla. Când săvârșim asemenea lucruri și petrecem cu stăruință întru liniștire, iar cugetul nostru nu este legat de nici un lucru și de nici un om, fără numai de sufletul nostru, și întru lucrarea cea lăuntrică a vârtuții petrecem, atunci, prin înseși lucrurile acestea aflăm curând în noi oarecarea simțire, în parte, însă deslușită, a unora dintre [bunătăți], și printr'înșă ne adevărim și pentru celelalte.

Cela ce întru liniștire șade, și cercare a bunătății lui Dumnezeu priimește, nu are trebuință de multă încredințare, iar sufletul lui de boala¹ necredinței nu bolește, precum cei ce se îndoiesc de adevăr. Că mărturia cugetului lui de ajuns este spre a-l încredința, mai mult decât nesfârșite cuvinte lipsite de cercare. Iară Dumnezeului nostru fie slava și mare-cuviința în veci. Amin.

---

¹ Gr. *de oarecare chip al*. Aici traducătorii în greacă au citit *b-nisha* în loc de *b-hasha*, cuvinte aproape identice ca înfățișare. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 69

Pentru adevărata cunoaștere, și pentru ispite, și pentru a cunoaște cu deadinsul cum că nu numai oarecarii preamici și neputincioși și neiscușiți sânt ispițiți, ci și cei ce s'au învrednicit nepățimirii oarecarea vreme, și au ajuns la desăvârșirea cugetării, și în parte s'au apropiat de curăția cea înjugată cu omorâciunea, și s'au ridicat mai presus de patimi precât este lăsat de Dumnezeu oamenilor câtă vreme petrec în lumea ceasta, în jugul vieții împreunate cu trupul cel pătimaș; și cum că oamenii suferă război și sânt munciți de patimi din pricina trupului, căci, prin Dumnezeiasca slobozire și milă, ei suferă aceasta la oarecarile soroace din pricina primejdiei mândriei, și că de multe ori fac călcare de poruncă, însă își tămăduiesc sufletul prin pocăință, și harul îi primește

ățăcirea străbate în chip nedeslușit toată firea cea cuvântătoare¹, și schimbări trec preste toți oamenii întru tot ceasul; cela ce are dreaptă-socoteală află multe prilejuri spre a înțelege aceasta. Însă mai vârtos încercările ce vin asupra lui în fieștecarea zi pot a-l înțelepți față de aceste lucruri, de va avea trezvie, cât să poată a pândi pre sineși cu mintea sa și să afle câtă schimbare a blândeții și a bunătății² primește cugetul lui în fieștecarea zi, și cum, din pacea sa, de năprasnă întru turburare se întoarce, fără vreoarecarea pricină nemijlocită, și cum întru mare și negriită primejdie este intrând.

Și aceasta este ceea ce Sfântul Macarie a scris în chip arătat, cu multă mai-nainte-cunoștință și sârguință, spre pomenirea și învățătura fraților, pentru ca cei ce au ajuns la treapta curăției să nu cadă în deznădăjduire în vremea schimbărilor protivnice, când li se întâmplă căderi³ (precum se întâmplă uneori ca văzduhul să se răcească) chiar și fără a fi ei întru negrijă sau întru moleșire; căci,

¹ Vezi și Cuvântul 1, cap. 8, p. 84. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *a odihnei și a liniștirii*, dar este posibilă și traducerea grecească. (N. ed. amer.)

³ Sau pur și simplu *accidente*, *întâmplări neprevăzute*. (N. ed. amer.)

chiar și când își țin rânduiala cuvenită lor, li se întâmplă căderi protivnice scopului voinii lor. Încă și fericitul Marcu dă mărturie pentru aceasta, ca unul ce are amărunită cercare a lucrurilor, și o pune întru scrierile sale spre și mai multă întărire, ca să nu socotească vreun om că Sfântul Macarie a scris aceasta întru trimiterea sa precum s'ar întâmpla, și nu din cercare adevărată; și iarăși, ca prin doi martori ca aceștia cugetul să poată priimi fără de îndoire mângâierea sa la vreme de nevoie. Ce dar scrie el? «Schimbări», zice, «se întâmplă întru fieștecare om, la fel ca în văzduh».¹ Înțelege aceste cuvinte, adică «în fieștecare om», căci firea noastră una este, ca să nu socotești cum că pentru singuri cei mai de jos și mai mici a zis, iar cei desăvârșiți sânt slobozi de schimbare și întru nerătăcită așezare² stau, fără de gânduri pătimase, precum și Evhitenii³ zic. Iată dar pentru ce a scris «în fieștecare om».

Cum dar este aceasta, o, Macarie? Tu zici că «acum este frig, și după puțin este zăduf, și apoi poate și grindină, și după puțin este senin. Tot așa se face și iscusirea noastră: când război, când sprijinire a harului; uneori sufletul se află în furtună, și cumplite valuri se ridică asupra lui, apoi iarăși se întâmplă schimbare, și harul umbrează pre om, umplându-i inima de bucurie, și de pacea cea de la Dumnezeu, și de gândurile întregii-cugetări, și de pace»⁴. El pomenește aci de gândurile întregii-cugetări pentru ca să pricepem că mai înainte de dănele erau în noi gânduri dobitocești și necurate. Apoi ne sfătuiește, zicând: «Deci dacă după aceste gânduri ale întregii-cugetări și blânde ar urma năpădire, să nu ne mâhnim și să nu deznădăjduim. Și iarăși, în ceasul odihnei date de către har să nu ne lăudăm, ci în vremea bucuriei să așteptăm necazul»⁵. Iar când

¹ Citat din Întâia Epistolă Sîriacă a Sfântului Macarie al Alexandriei, numită și A douăsprezecea Epistolă Sîriacă a Sfântului Macarie Egipteanul. Pentru textul complet al Epistolei vezi Apendice B. (N. ed. amer.)

² Sîriaca se poate citi fie așa, fie *întru neclintită așezare*. (N. ed. amer.)

³ Eretici cunoscuți și ca Messalieni sau „rugători”. (N. ed. amer.)

⁴ Citat din Întâia Epistolă Sîriacă a Sfântului Macarie al Alexandriei. (N. ed. amer.)

⁵ Ibid.

zice să nu ne mâhnim de se vor întâmpla căderi, aceasta nu înseamnă să nu să stăm împotriva lor, și cum că cugetul nostru trebuie să le priimească cu bucurie ca pre niște firești și ale noastre, ci cum că trebuie să nu deznădăjduim ca omul ce așteaptă ceva mai presus de luptă și oarecarea odihnă desăvârșită și neschimbată; și carele, iarăși, nu voiește a avea parte de lupte și scârbe, nici a se face întru dânsul vre o mișcare protivnică stării celei desăvârșite, măcar că Dumnezeu nu socotește că se cuvine a da aceasta firii noastre în lumea de aci. Căci Dumnezeu a făcut așa pentru ca să nu încetăm cu totul de lucruri, și prin cugetarea aceasta întru deznădăjduire să ne slăbănogim, și nemișcați să rămânem întru călătoria noastră.

Iar apoi zice: «Cunoaște cum că toți sfinții întru lucrarea aceasta au petrecut. Și, cât sântem în lumea de aci, împreună cu această osteneală priimim întru ascuns și îmbelșugată mângâiere». Căci în toată ziua și în tot ceasul se cere de la noi dovedirea dragostei noastre către Dumnezeu prin luptă și prin nevoință împotriva ispitelor. Și aceasta înseamnă «să nu ne mâhnim»: să nu ne lăsăm cuprinși de negrijanie în luptă. «Și așa se îndreptează calea noastră. Dară cel ce voiește a alerga pre alătura sau a se abate dintru acestea, parte a lupilor este».¹ O, cât de minunat este sfântul acesta! Cum prin puține cuvinte a făcut zicerea lui vrednică de încredere, și o a arătat plină de înțelepciune, scoțând desăvârșit îndoiala din cugetul cetitorului său! Iar apoi zice cum că omul carele, pentru ceea ce și-a pus în minte, nu în cale voiește a călători, ci pre cărarea sa osebită doarește a umbla, necălcată de Părinți, acela se abate de la acestea și parte a lupilor este. Încă și scârbe a aștepta în ceasul bucuriei ne învață. Când, din lucrarea cea lăuntrică a harului, de năprasnă se ivesc în noi mari gânduri și copleșitoare uimire pentru dumnezeieștile vedenii ale minții cele mai înalte decât firca, și când (precum zice Sfântul Marcu), sfinții îngeri se apropie de noi, umplându-ne de duhovnicească vedere, atunci toate cele împotrivnice se depărtează și se face pace și liniște negrăită în toată vremea cât întru unele ca acestea petrecem. Deci când te umbrește harul, și sfinții îngeri se

---

¹ Ibid.

apropie de tine înconjurându-te, ba încă și toți cei ce te ispitesc se depărtează din preajma ta, să nu te înalți, socotind în sufletul tău cum că la limanul cel neînvișorât ai ajuns, și la văzduhul cel neschimbat. Să nu crezi că desăvârșit te-ai ridicat deasupra de sânul mării și de vânturile cele protivnice carile suflă întru dânsul, și nu mai este vrăjmaș, nici întâmpinare rea. Că mulți au cugetat acestea, și în primejdii au căzut, precum a zis fericitul Nil. Sau iarăși, să nu crezi că ești mai mare decât cei mulți, și cum că se cuvine ție a fi întru unele ca acestea, iară acelora nicidecum, pentru lipsurile viețuirii lor, sau că nu este de ajuns, zice, cunoașterea lor, și astfel sânt lipsiți de unele ca acestea, iară eu sânt întru ce mi se cuvine, fiindcă am ajuns la desăvârșirea sfințeniei, și la treapta cea duhovnicească, și întru bucuria cea neschimbată¹. Ci mai vârtos ia seama la gândurile cele necurate și la spurcații idoli cei ce s'au înfipt în cugetul tău în vremea furtunii, în ceasul turburării și neorânduiei gândurilor tale, celor ce cu puțin mai înainte s'au ridicat asupra ta întru orbeala întunecării. Adu-ți aminte cum degrab te-ai abătut către patimi, și împreună ai vorbit cu dânsese întru întunecarea cugetului, și nu te-ai rușinat, nici te-ai minunat de vederea celor dumnezeiești și de harurile și darurile ce ai priimit. Cunoaște deci cum că acestea toate spre a ne smeri s'au adus asupra noastră de către dumnezeiasca pronie, carea cu mai nainte cunoștință dă și rânduește fieștecăruiia după cum îi este de folos lui. Căci dacă te vei înălța din pricina darurilor ei, te părăsește, și desăvârșit cazi întru fapte carile prin singure gândurile lor te aruncă în ispită².

Drept aceea, cunoaște cu adevărită cum că aceasta, adică a sta, nu este a ta, nici a vârtuții tale, ci a însuși harului este, carele pre palma mâinii lui te ține, ca să nu te înfricoșezi. Acestea pune întru sineți în vremea bucuriei, zice Părintele nostru cel sfânt, și orișicând ți s'ar înălța gândul, plângi și lăcrămează, și aruncă pre sineți întru pomenirea căderilor tale, celor săvârșite cu îngăduința lui Dumne-

¹ Textul siriatic tipărit are *înnoirea cea neschimbată*, adică *hudatha* în loc de *hadutha*. (N. ed. amer.)

² Sau *întru lucruri de carile te-ai ispitit numai în gând*. (N. ed. amer.)

zeu, ca prin aceasta să te izbăvești și să câștigi smerenie dintru aceste lucruri. Însă nu deznădăjdui, ci întru gândurile smerenicii află iertare păcatelor tale.

Smerenia, și fără de lucruri, aduce iertarea multor scăpături; dară fără de dânsa nefolositoare ne sânt lucrurile, ba încă și rele multe ne izvodesc. Drept aceea prin smerenie, precum am zis, află iertare fărădelegilor tale. Ceea ce este sarea în orice mâncare, aceea este smerenia în orice vârtut, și cu tărie poate șterge mulțime de păcate. Deci pentru a dobândi smerenia trebuință este a ne întrista neconținut în cugetul nostru, prin micșorare de sine și prin întristare cu dreptă-socoteală. Și de o vom câștiga pre aceasta, ne face fii ai lui Dumnezeu, și chiar fără de lucruri bune ne pune de față cu Dumnezeu. Căci fără de smerenie toate lucrurile noastre deșarte sânt, și toate vârtuțile, și toate faptele dreptății.

Deci Dumnezeu schimbarea cugetului nostru voiește, căci prin cuget ne îmbunătățim, și prin cuget ne netrebnicim. Că acesta prin sine însuși destoinic este a sta singur înaintea lui Dumnezeu, fără de ajutoriu, și a grăi pentru noi. Mulțamește și dă laudă lui Dumnezeu fără de tăcere, căci măcar că ai o fire neputincioasă și lesnicioasă a se abate, însă, prin împreună-lucrarea harului, te înalți din vreme în vreme, și de mari daruri te învrednicești, și mult mai presus de fire te ridici. Dară când ești slobozit, vezi până unde te scufunzi, și ce fel de cuget dobitocesc dobândești. Și adu-ți aminte de ticăloșia firii tale, și de grăbnicia schimbării ce se poate petrece întru tine, precum oarecarele din Bătrânii cei sfinți a zis: Când ți-ar veni gândul mândriei, zicându-ți: «Adu-ți aminte de vârtuțile tale», zi: «Bătrânule, vezi curvia ta».¹ De curvia aceea zice, carea te ispitește întru gândurile tale atunci când o îngăduie Dumnezeu, căci harul iconomisește pentru fieștecare dintre noi ceea ce ne este de folos, fie război, fie sprijinire.

Văzut-ai pre minunatul Bătrân, cât de lesnicios a înfățișat pricina aceasta? Când, zice, îți vine gândul mândriei pentru înălțimea viețu-

¹ Avva Epifanie. Vezi Budge, *The Sayings of the Holy Fathers* 1: 123. (N. ed. amer.)

irii tale, zi: «Bătrânule, vezi curvia ta». Vădit este că Bătrânul către un mare bărbat a zis aceasta, că nici este cu puțință de un gând ca acesta al mândriei a fi supărați, fără numai cei ce întru rânduiala cea mai înaltă și întru viețuirea cea vrednică de laudă stau. Căci patima aceasta năpădește asupra sufletului dupre ce s'a lucrat vârtutea, ca să îl dezgolească de lucrarea ei. Și, dacă voiești, poți afla dintru o trimitere a acestuiași Sfânt Macarie întru carea treaptă au ajuns sfinții și carile sânt lucrurile îngăduite de Dumnezeu a năpădi asupra lor ca să se ispitească întru dânsese. Iată trimiterea aceea: Avva Macarie scrie tuturor fiilor săi celor iubiți.¹

Avva Macarie îi învață limpede cum îi iconomisește pre dânșii Dumnezeu, și în războaie, și întru sprijinirea harului. Că a plăcut înțelepciunii lui Dumnezeu a iscusi pre sfinți, cât sânt întru viața aceasta, prin lupta lor împotriva păcatului pentru vârtute, ca privirea lor în toată vremea către Dumnezeu să se înalțe și, prin necontenita privire către Dânsul, să crească într'înșii dragostea cea sfântă pentru El. Și când, din pricina asupreliei patimilor și de frica rătăcirii, neînțecat către Dânsul aleargă, întru credința, și întru nădejdea, și întru dragostea Lui se întăresc.

Cu adevărat acestea nu celor ce cu oamenii împreună petrec s'au zis, și carii umblă din loc în loc, și pururea petrec întru lucruri și gânduri rușinoase și necurate; nici celor ce afară de liniștire rămân și prin lucruri lucrează dreptatea, carii de simțirile lor se vânează în fieștecare ceas, și în toată vremea întru primejdia căderii se află (căci nevoia, fără să vrea întâmpinându-i, întru întâmplările cele fără de voie îi aruncă), și carii nu numai gândurile, dar nici simțirile lor pot a le păzi desăvârșit. Ci mai vârtos [s'au zis acestea] celor ce

---

¹ Pare-se că Sf. Isaac a inclus întreaga Epistolă a Sfântului Macarie, dar ea a fost lăsată afară în manuscrisele de mai târziu, atât siriace cât și grecești. Cuvintele *Avva Macarie scrie tuturor preaiubiților săi* sânt primele cuvinte din Întâia Epistolă Siriacă a Sfântului Macarie Egipteanul. Pentru textul complet al Epistolei vezi Apendice B. (N. ed. amer.)

cu mare trezvie a păzi trupurile și gândirea lor se străduiesc, și de turburarea și împreună-petrecerea oamenilor cu totul depărtați sânt, și vremea își petrec păzindu-și mintea în rugăciune prin lepădarea de toate lucrurile, ba încă și de sufletele lor; carii priimesc întru desăvârșită liniște stările cele schimbătoare iconomisite de la har, și sub brațul cunoașterii Domnului petrec, și întru liniștire se înțelepțesc întru ascuns de la Duhul, depărtați fiind de toate lucrurile și de vederea lor, și cuget mort având față de lume. Că nu mor patimile dintru aceste lucruri¹, dară cugetul moare față de patimi, prin depărtarea de lucruri și prin împreună-lucrarea harului. Păzească-ne harul și pre noi întru măsura aceasta. Amin.

C U V Â N T U L 7 0

**Pentru adevăratul înțeles al capului acestuia,
și pentru rugăciune**

ntelesul în scurt al capului acestuia este că trebuie a cunoaște noi totdeauna cum că, întru cele douăzeci și patru de ceasuri ale nopții și ale zilei, de pocăință avem trebuință. Iar înțelesul cuvântului *pocăință*, precum l-am cunoscut din chipul cel adevărat al săvârșirii ei, acesta este: cerere întinsă² și neconținută, carea prin rugăciune plină de umilință se apropie de Dumnezeu pentru a cere iertarea greșalelor celor trecute, și rugămintea stăruitoare pentru păzirea de cele viitoare. Pentru aceasta și Domnul nostru ne-au întărit din neputința noastră prin rugăciune, zicând: «Deșteptați-vă, privegheați și rugați-vă, ca să nu intrați în ispită» (cf. Mt. 26: 41). Și vă rugați, și nu vă leneviți, trei fiind și rugându-vă în toată vremea. «Cereți», zice, «și veți lua; căutați, și veți afla; bateți, și se va deschide vouă: că tot cela ce cere, ia; și cela ce caută, află; și celui ce bate, i se va deschide» (Mt. 7: 7-8; Lc. 11: 9-

¹ Sau *dintru acești oameni*. Aceste cuvinte lipsesc din siriacă. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *cu tânguire*. (N. ed. amer.)

10). Iară mai vârtos Își adeverește cuvântul, și spre mai mult a ne sângui ne face prin pilda prietenului celui ce s'a dus către prietenul său la miezul nopții și i-a cerut pâine, zicând: «Amin zic vouă, că de nu pentru prieteșugul său va da lui, însă pentru obrăznicia lui, sculându-se, va da lui toate câte va cere de la dânsul» (Lc. 11: 8). Deci și voi rugați-vă, și nu fiți nepăsători. O, negrăită îmbărbătare! Dătătoriu! ne îmboldește a cere de la Dânsul, ca să dea nouă dumnezeieștile Sale daruri. Și măcar că Domnul, precum Însuși știe, toate câte ne sânt de folos rânduiește nouă, însă foarte pline de adevărire sânt glasurile Lui acestea spre a ne îmbărbăta și a ne face încrezători. Căci cunoaște Domnul că nu ridică de la noi puțința abaterii¹ mai înainte de moarte, și știe cât de aproape de noi este schimbarea aceasta (adică de la vârtute către răutate), și că însăși firea omenească este priimitoare de stări protivnice. Pentru aceste pricini ne îndeamnă a ne sângui și a ne nevoi întru rugăciunea cea neîncetată. Că de s'ar fi aflat starca² deplinei încredințări în lumea ceasta și, ajungând la dânsa, firea omului s'ar fi înălțat mai presus de toată trebuința, și lucrarea lui mai presus de frică, atunci Domnul nu ne-ar mai fi poruncit și, întru purtarea Sa de grijă pentru noi, nu ne-ar mai fi îndemnat³ să ne nevoim întru rugăciune. Că în veacul ce va să fie sfinții nu vor aduce lui Dumnezeu rugăciuni de cerere a oarecăror lucruri. Căci în patria aceea a slobozeniei firea noastră nu va fi priimitoare de schimbare, nici de supunere fricii⁴ de cele protivnice, căci va fi desăvârșită întru toate.

Pentru aceea Domnul nu numai la rugăciune și păzire ne îndeamnă, ci de multe ori pronia Lui spre hotarul⁵ ispitelor ne aruncă, pentru subțirătețea și neputința cuprinderii celor ce de-a pururea ne întâmpină, carile nu se înțeleg de cunoașterea cugetului nostru și întru carile de multe ori ne aflăm și fără de voie, chiar de este cugetarea noastră foarte

¹ Sau puțința rătăcirii. (N. ed. amer.)

² Gr. *χώρα*, lit. *locul, laturea*. (N. ed. amer.)

³ Gr. *întru purtarea Sa de grijă aceasta făcându-o*. (N. ed. amer.)

⁴ Gr. *nici de abatere dinjosul fricii*. Cuvântul grecesc *abatere* pare a fi o eroare ivită din similitudinea cuvintelor siriace *hbash* (*a supune sau a închide*) și *hbal* (*a strămba sau a corupe*). (N. ed. amer.)

⁵ Siriacă: *spre biciul*. (N. ed. amer.)

întemeiată, și cu bunăvoință se alipește de bine.¹ Precum a zis și Fericitul Pavel: «Ca să nu mă trufesc cu covârșirea descoperirilor, datu-mi-s' a îmbolditoriu trupului, îngerul satanei, ca să mă pălmuiască. Pentru aceasta de trei ori pre Domnul am rugat, ca să-l depărteze de la mine. Și mi-au zis: Destul este ție harul Meu, că puterea Mea întru slăbiciune se desăvârșește» (2 Cor. 12: 7-9).

«Drept aceea, Doamne (zice Pavel), mă bucur dacă aceasta este voia Ta, și dacă de acestea toate are trebuință pruncia noastră spre a se învăța, a se isculi și a se deștepta de către Tine, chiar și când omul este îmbătat de dorul Tău, precum sânt eu, și este tras pre urma celor bune, cât a nu vedea lumea nicidecum, pentru îmbătarea dragostei ce o are către Tine. Tu mi-ai dat să ajung la aceasta, și până și la descoperirile și dumnezeieștile vedenii pre carile limba trupească nu are stăpânire a le tâlcui, și să văd și să aud glasul liturghisirii făpturilor celor duhovnicști, și vedcrii Tale celei pline de sfințenie a mă învrednici. Și măcar că am acestea toate, nu sânt destoinic a păzi pre sinemi, cela ce sânt om desăvârșit în Hristos, căci încă mai rămâne oarecarele lucru, și pentru subțirătatea lui, nu poate fi cuprins de către mine, cela ce am mintea lui Hristos². Deci, Doamne, pentru aceasta mă bucur întru neputințe, întru scârbe, întru închisori, întru legături, întru nevoi: ori de la fire, ori de la fiii firii, ori de la vrăjmașii ei. Cu bucurie rabd acum întru neputințele mele, adică întru ispitele mele, ca să se sălășluiască întru mine puterea lui Dumnezeu.³ Iar dacă, împreună cu acestea toate, de toiagul ispitelor încă am trebuință, ca printr'însul să sporească întru mine sălășluirea Ta, și păzit să fiu prin apropierea Ta de mine, atuncea știu cum că nu este Ție om mai iubit decât minc. Pentru aceasta mai presus de mulți m'ai mărit. Și niciunuia dintre cei împreună cu mine apostoli nu ai dat a cunoaște puterile Tale cele minunate și preaslăvite, precum mie ai dat, și vas al algerii m'ai numit⁴, ca pre un credincios a păzi rânduiala

¹ Frază obscură, atât în siriacă, cât și în grecește, putând fi tradusă în mai multe feluri. (N. ed. amer.)

² Cf. 2 Cor. 12: 7.

³ Cf. 2 Cor. 12: 9.

⁴ Vezi Fap. 9: 15.

dragostei Tale. Pentru acestea toate, și mai ales pentru că lucrul propovedirii sporește și merge înainte mai vârtos decât dacă slobod aș fi de legătura ispitelor, știu că de mi-ar fi fost de folos, ai fi dat mie slobozenie; dară nu bine ai voit ca să fiu eu fără de necaz și fără de grijă în lumea ceasta. Căci orișicând sufeream ispite, nu atât aveai grijă ca să se înmulțească lucrul propovedirii Evangheliei Tale în lume, cât mai vârtos ca eu să mă folosesc întru ispite, în vreme ce sufletul meu sănătos se păzea de către Tine».

Deci omule cu dreaptă-socoteală, dacă acestea toate adevărate sânt, mare este folosul ispitelor! Căci oricât de mult se înalță omul cel dupre asemănarea lui Pavel, și intră întru starea cea duhovnicească, încă are trebuință de frică și de păzire, și mare folos culege din întâmpinarea ispitelor. Căci cine este acela carele a ajuns la starea deplinei încredințări¹ ||în lumea ceasta a muriciunii||, cea plină de jefuitori, și a priimit partea aceea întru carea nu este rătăcire (care lucru nici sfinților îngeri s'a dat, «ca nu fără de noi să ia desăvârșirea»²), și cu totul fără de schimbare voiește a fi chiar și înaintea³ tuturor fapturilor duhovnicești și trupești, și a nu se apropia de dânsul ispita cea întru gânduri! Însă înțelesul rânduielii lumii cesteia, grăit întru toate Scripturile, acesta este: Dacă în fieștecarea zi, iarăși și iarăși, o mie de rane am priimi, să nu ne împușinăm cu sufletul și să părăsim alergarea noastră cea din stadiu⁴. Căci cu puțință este ca printr'un mic prilej să răpim biruința, și cununa noastră să priimim.

Lumea aceasta cale este a nevoiței și stadiu a alergărilor. Și vremea accasta, vreme a luptei este; și în laturea luptei, și în vremea nevoiței, lege nu este pusă. Adică Împăratul nu pune hotar ostașilor lui, până ce se isprăvește lupta și toți oamenii sânt aduși la ușa Împăratului împăraților, unde fieștecarele este cercetat dacă a stărui în luptă și nu a priimit a fi biruit, ori a întors spatele. Căci de multe ori se întâmplă ca

¹ Vezi mai sus, p. 495. (N. ed. amer.)

² Evr. 11: 40.

³ Citim ἔμπροσθεν (*înaintea*) în loc de ἐναντίον (*împotriva*), în conformitate cu siriaca. Probabil că greaca avusese inițial ἐνώπιον (*în fața*). (N. ed. amer.)

⁴ Stadiu: *stadion, arenă*. (N. tr.)

un om cu totul netrebnic, carele, pentru neîncusința sa, este neîncetat străpuns și aruncat jos, și în toată vremea întru neputință se află, fără de veste răpește steagul din mâinile războinicilor celor puternici, fiii uriașilor, și se vestește numele lui. Și mult mai lăudat ajunge decât cei ce se luptă mereu și cunoscuți sânt pentru biruințele lor, și priimește cunună și daruri socotite scumpe de către toți tovarășii săi¹. Pentru aceasta, nimenea să deznădăjduiască; numai spre rugăciune să nu fim nepăsători, și a cere sprijinire de la Domnul să nu pregetăm.

Și aceasta să punem întru cugetarea noastră, cum că în cât sântem în lumea ceasta, și în trup lăsați, de ne-am înălța până la crugul cerurilor fără de osteneală și fără de trudă a ne face, și fără de griji a fi nu putem. Cu-aceasta am sfârșit; iartă-mă. Iară ce este mai multă decât aceasta, prepus² este fără de înțeles³. Iară Dumnezeului nostru fie slava, stăpânirea și mare-cuviința în vecii vecilor. Amin.

C U V Â N T U L 7 1

Pentru felurimea vârtuților, și pentru desăvârșirea a toată alergarea, și pentru măreția milei și iubirii de oameni carea în chip duhovnicesc desăvârșește pre toți sfinții, și prin carea s'a adus întru dânsii dumnezeiasca asemănare, prin dragostea Lui cea bogată pre carea o au vărsat preste toți fiii oamenilor

ăvârșirea a toată călătoria întru acestea trei este: întru pocăință, întru curăție și întru desăvârșire. Dar ce este pocăința? Părăsirea faptelor celor de mai nainte și întristarea pentru dânsule. Și ce este curăția, în scurt? Inimă milostivă pentru toată firea cea zidită. Și ce

¹ Aceasta este varianta siriacă. Greaca are *daruri scumpe mai presus decât toți tovarășii săi*. Aici ὑπερ (*mai presus decât*) a înlocuit inițialul ὑπό (*de către*). (N. ed. amer.)

² Prepus: *speculație*. (N. tr.)

³ Siriacă: *este simplă repetiție*. (N. ed. amer.)

este desăvârșirea? Adânc de smerenie, care este părăsirea tuturor celor văzute și a celor nevăzute: prin a celor văzute zic [părăsirea] tuturor celor simțite, iară prin a celor nevăzute, [părăsirea] tuturor gândurilor grijii față de dânsle.

Întrebat a fost cândva un Bătrân: Ce este pocăința? Și a zis: Inimă zdrobită și smerită. Și ce este smerenia? Îndoită murire de bună-voie față de toate. Și ce este inima milostivă? Ardere a inimii pentru toată zidirea, pentru oameni, pentru paseri, pentru jivine, pentru draci și pentru toată făptura cea zidită; iar pomenirea și vederea lor fac ochii celui milostiv să verse șiroaie de lacrimi. Din marea și puternica milă ce îi apasă inima, și din multa milostivire¹, inima lui se strânge, și nu poate suferi să audă sau să vadă oarecarea vătămare sau mică întristare întru zidire. Pentru aceasta, întru tot ceasul, rugăciune cu lacrimi aduce, și pentru dobitoace, și pentru vrăjmașii adevărului, și pentru cei ce îl vatămă, ca să se păzească ei și să primească milă. Asemenea [se roagă] chiar și pentru firea celor târătoare, pentru multa lui milostivire ce arde în inima lui fără de măsură, duple asemănarea lui Dumnezeu.

Și întrebat a fost iarăși: Ce este rugăciunea? Și a zis: Răgaz și odihnă² a cugetului de toate cele de aci, și inimă ce și-a întors desăvârșit privirea spre dorul cel arzătoriu al nădejdiei celor viitoare. Dară cel ce nu are parte de acestea, amestecată sămânță seamănă întru semănătura sa, și este asemenea celui ce înjugă bou și asin împreună³.

Și iarăși a fost întrebat: Cum poate cineva a câștiga smerenia? Și a zis: Prin neîncetata pomenire a greșalelor, și prin gândul la moar-

¹ Greaca are aci καρτερία, *tărie sufletească*. În siriacă însă sânt două cuvinte care se scriu identic, unul însemnând *tărie, putere*, iar celălalt *milostivire*. Traducătorii în greacă au ales primul cuvânt, dar sensul indică pe cel de-al doilea. (N. ed. amer.)

² Gr. εὐκαιρία καὶ σχολή. Vezi Sirah 38: 26: „Înțelepciunea cărturariului în bună-vremea zăbovei (ἐν εὐκαιρίᾳ σχολῆς) [se câștigă], și cela ce se scade de la lucrul lui se va înțelepți” (Biblia 1688). (N. tr.)

³ Vezi Levitic 19: 19; A 2-a Lege 22: 9-10.

tea cea apropiată, și prin haine sărăcăcioase, și în toată vremea a alege locul cel mai de pre urmă, și întru tot lucrul a alerga la treburile cele mai neînsemnate și defăimate, și prin a nu fi neascultătoriu, și prin neconținută tăcere, și prin a nu iubi adunările, și prin a voi să fii necunoscut și nesocotit, și prin a nu avea niciodată vreun lucru după voia sa¹, și prin a urî vorbirea cu multe fețe, și prin a nu iubi câștigurile; și după acestea, prin a-și ridica cugetul mai presus de toată prihănirea și vinuirea oricărui om, și mai presus de râvna cea rea²; și prin a nu avea mâna sa împotriva tuturor, și mâna tuturor împotriva sa, ci a rămâne întru ale sale singur singurătățit, și prin a nu purta grijă de cineva din lume, afară de sineși. Și, în scurt, streinătatea, sărăcia și viețuirea singuratecă, acestea nasc smerenia și curățesc inima.

Iar semnul celor ce au ajuns desăvârșirea acesta este: Dacă de zece ori în zi spre ardere ar fi dați pentru dragostea lor de oameni, tot nu le este de ajuns, după cum a zis Moisi lui Dumnezeu: «Dacă vei lăsa păcatul lor, lasă-l; iară de nu, șterge și pre mine din cartea întru carea m'ai scris» (Ieș. 32: 32); și ca Fericitul Pavel, carele a zis: «Că mă rugam eu însumi a fi anáthema de la Hristos pentru frații mei», și celelalte (Rom. 9: 3); și iarăși: «Acum mă bucur întru necazuri pentru voi, neamurilor» (cf. Col. 1: 24). Încă și ceilalți apostoli moarte întru tot chipul au priimit, pentru dorul lor cel arzătoriu ca oamenii să aibă viață.

Iară drept sfârșit al tuturor acestora, Domnul Dumnezeu, pentru dragostea zidirii, pre Însuși Fiul Său spre moarte pre Cruce L-au dat. «Că așa au iubit Dumnezeu lumea, cât pre Fiul Său cel unul-născut au dat la moarte pentru dânsa» (cf. In. 3: 16). Și nu fiindcă nu putea prin alt chip a ne izbăvi, ci pentru ca, prin aceasta, dragostea Lui cea covârșitoare să se facă nouă învățătoare. Și prin moartea unuia-născut Fiului Său ne-au apropiat către Sineși. Și de ar fi avut

¹ Siriacă: *a nu se ține de nici un fel de lucru cu totul osebit sau de sine.* (N. ed. amer.)

² Adică *mai presus de zelotism*, vezi Cuvântul 51. Aceasta se poate traduce și prin *mai presus de pizmuire.* (N. ed. amer.)

ceva mai de preț, și aceea ne-ar fi dat, ca prin aceasta neamul nostru al Lui să se facă. Și pentru dragostea Lui cea multă, nu au binevoit a sili slobozenia noastră, măcar de și puternic era a face aceasta, ci a voit a ne apropia de Dânsul prin dragostea cugetului nostru. Și pentru dragostea Sa cea către noi, și ascultând de Părintele Său, cu bucurie luat-au Hristos asupra Sa ocară și întristarea, precum zice Scriptura: «În locul bucuriei ce era pusă înaintea Lui, au răbdat cruce, rușinea defăimând» (Evr. 12: 2). Pentru aceasta au zis Domnul în noaptea întru carea au fost dat: «Acesta este Trupul Meu, carele pentru lume se dă spre viață; și acesta este Sângele Meu, carele pentru mulți se varsă, spre lăsarea păcatelor»¹. Și pentru noi zice iarăși: «Eu sfințesc pre Sinemi» (In. 17: 19). Așa și toți sfinții, când desăvârșiți se fac, la această desăvârșire ajung, și asemenea lui Dumnezeu se fac prin covârșitoarea revărsare a dragostei și milostivirii lor spre toți oamenii. Și semnul acesta al deplinei asemănări cu Dumnezeu îl caută loruși sfinții: a fi desăvârșiți întru dragostea față de aproapele. Așa făceau și Părinții noștri monahi, când se străduiau a purta întru sineși totdeauna desăvârșirea și asemănarea cea plină de viață a Domnului Iisus Hristos².

Zic unii cum că fericitul Antonie a judecat întru sineși ca niciodată să facă ceva ce îl folosește pre el mai mult decât pre aproapele său, fiindcă avea nădejdea că dobânda aproapelui său lucrare preabună îi este. Și iarăși s'a zis pentru Avva Agathón că obicinuia a zice: «Aș fi voit să aflu pre un bubos, și să iau trupul lui, și să i-l dau pre al meu»³. Văzut-ai dragoste desăvârșită? Până și în cele din afară nu suferea să nu odihnească pre aproapele său. Că avea un cuțitaș, și venind odată un frate la dânsul și plăcându-i-l, sfântul nu l-a lăsat să iasă din chilia lui fără de el. Și multe altele mai sânt scrise pentru unii ca aceștia. Și pentru ce zic acestea, când mulți dintre dânșii fiarelor și sabiei și focului și-au dat trupurile pentru aproapele! Nimenea poate a se ridica la treapta dragostei acesteia,

¹ Cf. Mt. 26: 26, 28.

² Siriacă: *a lui Hristos, Domnul tuturor*. (N. ed. amer.)

³ *Pateric*, «Pentru Avva Agathon», 26. (N. tr.)

de nu va simți întru ascuns nădejdea sa. Și nu pot a câștiga dragostea de oameni cei ce iubesc lumea aceasta. Când câștigă cineva asemenea dragoste, cu Însuși Dumnezeu se îmbracă împreună cu dânsa. Însă nevoie este ca acela ce cu Dumnezeu s'a îmbrăcat, nu numai să nu se plece a câștiga altceva afară de Dânsul, ci și de însuși trupul său să se dezbracc. Iar dacă cu lumea aceasta se va îmbrăca, sau cu dragostea vieții cesteia, nicidecum se va îmbrăca cu Dumnezeu până nu va lăsa toate. Că El Însuși au dat mărturie de acestea, zicând: «Oricine nu va lăsa toate, și nu va urî sufletul său, nu poate ucenic al Meu să fie»¹. Și nu numai a lăsa toate, ci și a le urî. Și dacă cineva nu poate ucenic al Lui să fie, cum va locui întru dânsul Dumnezeu?

Întrebare: Pentru ce nădejdea este așa de dulce, și viețuirea și ostenelele ei atât de ușoare, și lucrurile ei atât de lesnicioase sufletului?

Răspuns: Pentru că nădejdea deșteaptă în suflet dorirea cea firească, și cu păharul acesta adapă pre oameni, și îndată îi îmbată. Și de aci înainte nu mai simt ostenicioasa trudă, ci nesimțitori de scârbe se fac, și în toată calea călătoriei lor socotesc cum că merg călcând prin văzduh, și nu întru umblarea cea omenească; fiindcă nu văd asprimea căii, iar munți și râuri nu le stau în cale, și «vor fi lor cele aspre spre căi netede» (Is. 40: 4), și celelalte, pentru că în tot ceasul iau aminte la sânul Părintelui lor. Și nădejdea aceasta, pre cele ce sânt departe și nevăzute pururea le arată lor în chip deslușit, ca și cum ar fi înseși lucrurile², ca să caute la dânsese ca întru ghicitură, cu ochiul cel ascuns al credinței. Și pre cele ce nu sânt de față, ca și cum ar fi de față le socotesc, pentru că toate părțile sufletului lor aprinse sânt ca de foc, pentru dorul lor de cele aflate departe. Deci într'acolo se îndreaptă întreg cuprinsul gândurilor lor, pururea apucând înainte spre a afla când vor ajunge. Și când se apropie de vreo vârtute ca să o lucreze, nu în parte o lucrează, ci pre toate vârtuțile deodată, în întregime și cuprinzătoriu. Căci călătoria lor nu în

¹ Cf. Lc. 14: 26.

² Gr. *ca și cu un deget*. (N. ed. amer.)

calea cea împărătească o fac, precum toți ceilalți, ci scurtături își aleg uriașii aceștia, pre carile în chip slăvit cu grăbire călătoresc către lăcașurile cele cerești. Căci nădejdea aceasta ca un foc îi aprinde, și nu pot a-și domoli alergarea cea iute și neconținută, din pricina bucuriei lor. Și se face lor cea grăită de fericitul Ieremia: «Că am zis, nu îmi voi aduce aminte de Dânsul, nici voi mai grăi în numele Lui. Și s'a făcut în inima mea ca un foc arzând, și a intrat în oasele mele» (Ier. 20: 9). Așa se face pomenirea lui Dumnezeu în inimile celor ce întru nădejdea făgăduințelor Lui se îmbată.

Dintre vârtuți, numesc scurtături pre vârtuțile cele cuprinzătoare, pentru că nu au lungime mare, din pricina căilor celor multe ale viețuirii ce duc de aici până acolo¹; acestea nici loc așteaptă, nici vreme, și răspândire nu priimesc, ci îndată stau și împlinesc vârtuțile.

Întrebare: Ce este nepățimirea omenească²?

Răspuns: Nepățimirea nu înseamnă a nu simți patimile, ci a nu priimi pre niciuna dintr'însele. Din pricina multelor vârtuți de multe feluri, și arătate, și ascunse, câștigate de sfinți, au slăbit întru dânsii patimile, și nu pot cu lesnire a se scula asupra sufletului lor. Și nu are trebuință cugetul a lua aminte la dânsese totdeauna, căci noimele lui în toată vremea pline sânt de cugetarea și de împreună-vorbirea cu chipurile cele mai înalte ce se stârnesc în minte prin lucrarea înțelegerii. Și când încep patimile a se mișca, de năprasnă se răpește cugetul de lângă ele prin oarecarea înțelegere ce pătrunde în minte, și se depărtează de la dânsa patimile, nelucrătoare fiind.

Mintea carea, prin harul lui Dumnezeu, împlinește lucrările vârtuților și de cunoaștere s'a apropiat, precum a zis fericitul Marcu, puțin simte din cele ce vin din partea cea rea și neînțelegătoare a

---

¹ „Virtuțile cuprinzătoare sau generale (înțelepciunea, cumpătarea, dreptatea, bărbăția), cuprinzând multe virtuți în ele, fiecare din ele sporind, face să sporească toate virtuțile parțiale cuprinse în ea. De aceea, cel ce practică virtuțile generale practică deodată multe virtuți și drumul lui spre desăvârșire se scurtează. El urcă repede de la o treaptă de viețuire la alta mai înaltă.” (D. Stăniloae, *op. cit.*, p. 399, n. 487)

² Sîriaca omite cuvântul *omenească*. (N. ed. amer.)

sufletului. Căci cunoașterea ei o răpește întru înălțime, și înstreinează mintea de toate cele din lume. Și pentru curăția ceea ce se află întru sfinți, mintea lor se face subțire, sprintenă și ascuțită. Și iarăși, pentru nevoița lor, se curățește mintea lor și limpede se face, pentru că s'a uscat trupul lor. Și din îndeletnicirea liniștirii, și din multa petrecere cea întru dânsa, mintea lor degrab se pogoară orișiuunde o trage dumnezeiasca vedenie cea dintru dânsii, povățuindu-o spre copleșitoarea uimire cea către dânsa¹. Pentru aceasta preamult se înmulțesc lor dumnezeieștile vedenii, și niciodată are lipsă cugetul lor de materia înțelegerii, nici sânt lipsiți vreodată de acele lucruri pre carile roada Duhului le pricinuieste întru dânsii. Și prin obicinuința cea de mulți ani se șterg cu totul din inimă pomenirile ce înțipăresc în suflet patimile și stăpânirea cea tare a diavolului. Căci când sufletul nu mai leagă dezământat prieteșug cu patimile prin cugătarea cea întru dânsese, atuncea, ținut fiind neconținut de o altă grijă, tăria patimilor nu mai poate apuca în ghearele sale simțirile lui cele duhovnicești.

Întrebare: Carile sânt însușirile cele mai alese ale smereniei?

Răspuns: Precum părerea de sine risipește sufletul prin năluciri ce îi pricinuiesc răspândire, și nu îl împiedică a zbura printre norii gândurilor lui și să dea înconjur prin toată zidirea, așa și smerenia adună sufletul prin liniștirea gândurilor și îl strânge înlăuntrul său. Și precum sufletul este necunoscut și nevăzut ochilor trupești, așa cel smerit-cugetătoriu rămâne necunoscut între oameni. Și precum sufletul înlăuntrul trupului este ascuns de vederea și amestecarea cu toți oamenii, tot așa adevăratul smerit-cugetătoriu nu numai că nu voiește a fi văzut sau cunoscut de oameni (pentru care lucru stă deosebi și depărtat de toți), ci mai vârtos, de ar fi cu puțință, voia lui este a se afunda departe de sineși întru sineși, și întru liniștire a intra și a se sălășlui, și a părăsi cu totul noimele sale cele de mai nainte, împreună cu simțirile sale, și a se face ca oarecarele ce nu este întru zidire, și nu a venit întru ființare în lumea de aci, și însuși sufletului

¹ Sau: spre copleșitoarea uimire ce însoțește [dumnezeiasca vedenie]. (N. cd. amer.)

său și simțirilor sale nicidecum este cunoscut. Și în câtă vreme unul ca acesta este ascuns și zăvorât și despărțit de lume, întreg rămâne cu Stăpânul său.

Pre cel smerit-cugetătoriu nicidecum îl odihnește a vedea adunările, turburarea gloatelor, zarva, glasurile, belșugul, împodobirea¹ și desfătarea, dintru carea vine neînfrânarea; și nici cuvintele, întâlnirile, zgomotele și risipirea simțirilor. Ci mai presus de toate alege a se osebi și a se aduna întru sine, singurătățit întru liniștire, despărțit de toată zidirea și luând aminte de sineși în lature liniștită. Și micimea, neagoniseala, nevoia și sărăcia iubite îi sânt întru toate, mai vârtos decât a fi prins întru treburi de multe feluri și nestatornice; ci în toată vremea întru neîndeletnicire dorește a sta și lipsit de griji și de turburarea celor de aicea, ca să nu-și lase gândurile să iasă în afara lui. Că încredințat este că, de va cădea întru cele multe, fără de turburarea gândurilor nu poate rămâne. Că treburile cele multe, multe grijiri adună, și roi de gânduri felurite și întortocheate. Acestea îl fac pre om a ieși din pacea gândurilor lui (prin carea era mai presus de grijile ceste pământești, afară de micile trebuințe ale vieții carile sânt de neapărată nevoie), și din cugtul ce avea o singură grijă întru gândurile sale cele pacinice². Iar dacă trebuințele nu îl vor lăsa a-și opri gura de la a grăi³, ajunge a se vătăma și a vătăma. Și de aicea se lasă ușă deschisă patimilor, și se duce liniștea dreptei-socoteli, și fuge smerenia, și se încuie ușa păcii. Deci pentru toate aceste pricini cel smerit-cugetătoriu neîncetat se păzește de cele multe, și astfel în toată vremea se află întru alinare, odihnă, pace, blândețe și cucernicie.

Cel smerit-cugetătoriu niciodată se pripește, nici este grăbit sau turburat, nici are gânduri înfierbântate și ușuratece, ci în toată vremea întru odihnă este poposind. De s'ar lipi ceriul de pământ, cel smerit-cugetătoriu nu se sperie. Nu tot cel liniștit este smerit-cugetătoriu, dar fieștecare smerit-cugetătoriu este și liniștit. Nu este

¹ Gr. *grija*, adică *septha* în loc de *sevtha*. (N. ed. amer.)

² Gr. *preabune*. (N. ed. amer.)

³ Gr. *a-și opri gândurile cele preabune*. (N. ed. amer.)

smerit-cugetătoriu carele să nu fie strâns întru sineși¹; iară strânși întru sineși, nefiind smerit-cugetători, pre mulți vei afla. Aceasta este carea au zis Domnul Cel blând și smerit: «Învățați-vă de la Mine, că blând sânt și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre» (Mt. 11: 29). Căci cel smerit-cugetătoriu în toată vremea întru odihnă este, fiindcă nu este ceva care să îi clatine sau să îi turbure cugetul. Și precum nu poate cineva a speria muntele, așa nu se sperie cugetul celui smerit-cugetătoriu. Și de este cu puțință a grăi aceasta, și nu este cu necuviință, așa zice cum că cel smerit-cugetătoriu nu este din lumea aceasta. Că nici întru scârbe se sperie și se schimbă, nici întru bucurii se minunează și se avântă, ci toată veselia lui și bucuria lui cea adevărată întru cele ale Stăpânului său este. Smerita-cugetare este însoțită de blândețe și de adunarea întru sineși: adică de întregă-cugetare întru simțiri, glas măsuratec, grăire cu zgârcenie, defăimare de sine, haină proastă, umblet fără de zburdare, privirea în jos, preaprisosință a milosteniei, grăbnicie spre lacrimi, suflet singurătățit, inimă zdrobită, nepornire spre mânie, simțiri nerisipite, puținătate a lucrurilor, puținătate întru toată trebuința, suferire, răbdare, nespăimântare; bărbăție a inimii, născută din urârea vieții celei vremelnice; răbdare a ispitelor; cugetări grele, iar nu ușoare; stingere a gândurilor, păzire a tainelor întregii-cugetări², sfială, cucernicie, și, mai presus de toate acestea, a fi totdeauna liniștit și pururea a spune necunoștința sa.

Cel smerit-cugetătoriu niciodată întâmpină vreo nevoie carea să-l facă a se turbura sau a se pierde. Și singur fiind, de sine însuși se rușinează. Și mult m'ăș minuna dacă cineva, adevărat smerit-cugetătoriu fiind, ar cuteza a stăruii către Dumnezeu când se apropie a se ruga, sau a cere să se învrednicească de rugăciune, sau a stăruii pentru orice alt lucru, sau care să știe ce se roagă. Ci tăcere păstrează asupra tuturor cugetelor sale, așteptând numai milă și orice hotărâre ce ar ieși pentru dânsul de la fața mării celei închinată a lui Dumnezeu. Și când își pleacă fața la pământ, și dumnezeiasca vedenie,

¹ Sau *rezervați, gravi*. (N. ed. amer.)

² Textul siriatic tipărit are *păzire a tainelor, întregă-cugetare*. (N. ed. amer.)

cea din lăuntru inimii lui, către poartă cea preainaltă a Sfintei Sfințelor s'a suit, unde se află Acela a Căruia sălășluire¹ este întunerecul ce face să mijiească ochii Serafimilor, și a Căruia strălucire copleșește legheónurile dănțuirilor lor, și tăcere varsă preste toate cetele lor ||când așteaptă a străluci tainele dintru Cel Nevăzut, întru latimea aceea lipsită de văzduh, printr'o mișcare fără de glas, prin netrupești simțiri și prin fără de chip vederi ale Fîierii² celei fără de chip și ale descoperirilor celor covârșitoare, prea slabă fiind puterea gândurilor lor spre a cuprinde valurile acelor taine|| – atunci numai aceasta cutează a zice și a se ruga: «Dupre voia Ta, Doamne, facă-se mie». Fie ca și noi aceasta pentru înșine a zice. Amin.

||Străduitu-m'am până aci a-ți înfățișa întru cuvinte proaste lucruri pre carile cugetul poate a le pricepe fără de multă cercetare, căci vădit este înțeleșul lor, și prin singură cetirea lor mintea uită călătoria și chipurile lumii cesteia și viețuirea ei cea trupească, și îndată își mută cugetul întru lumea cea adevărată și mai bună. Rog dragostea ta ca, atunci când dai de tainele acestea, să nu le lași fără a dobândi vreoarecarele folos, nu cumva ca niște graiuri moarte să și se afle, și se va face ție precum s'a făcut aceloră ce, la ospățul cel duhovnicesc chemându-se, s'au lepădat a merge. Iată, gătită este masa, așezate sânt aleșele bucate cele duhovnicești, și aduse sânt toate cele desfătătoare; Mirele ne așteaptă ca să intrăm și să ne veselim cu Dânsul. Deci să nu ne îndreptățim, ca să nu se zică și nouă cuvântul cel zis aceloră. Și care cuvânt? «Amin zic vouă că nici unul din bărbații cei ce erau chemați nu va gusta din cina Mea» (Lc. 14: 24).||

---

¹ Vezi 3 Împ. 8: 12 și 54.

² Sau *Esenței*. (N. tr.)

C U V Â N T U L 7 2

Pentru credință și pentru smerita-cugetare

omule preamicule, voiești să afli viața? Credința și smerenia ține întru sineți, că prin acestea afli mila, ajutoriul și cuvintele cele ce de la Dumnezeu se grăiesc în inima ta, împreună cu păzitoriul acela ce întru ascuns și întru arătare petrece lângă tine¹. Voiești pre acestea a dobândi, carile sânt izvor² de viață? Ține dintru bun început simplimea, și întru simplime umblă înaintea lui Dumnezeu, și nu întru cunoaștere. Simplimii îi urmează credința, iar gândurilor celor subțiri și întortocheate, părerea de sine; iar părerii de sine, despărțirea de Dumnezeu.

Când vei cădea înaintea lui Dumnezeu în rugăciune fă-te în gândul tău ca o furnică, și ca târâtoarele pământului, și ca o lipitoare, și ca un prunc peltic. Și să nu zici înaintea Lui ceva întru cunoaștere, ci cu cugetarea cea pruncească apropie-te de Dumnezeu și umblă înaintea Lui, ca să te învrednicești părinteștii purtări de grijă pre carea o au părinții spre fiii lor cei mici. Grăitu-s'a: «Cel ce păzește pre prunci, Domnul» (Ps. 114: 5). Apropie-se pruncul de șarpe, și îl prinde de gât, și acela nu îl vatămă. Gol umblă pruncul toată iarna, când toți ceilalți sânt îmbrăcați și acoperiți, și întră frigul în toate mădulările lui fără să-l simtă. El șade gol în zi cu ger, cu gheață și cu chiciură, și nu pătimeste durere, căci trupul nevinovăției lui înfășurat este întru un alt veșmânt nevăzut, țesut din ascunsa purtare de grijă ce păzește mădulările lui cele gingașe, ca să nu se apropie de dânsule vătămare din ceva.³

¹ Textul siriac tipărit are împreună cu păzirea cea întru ascuns și întru arătare, adică *nutara* în loc de *natura*. (N. ed. amer.)

² Gr. *vorbirile*. În siriacă cele două cuvinte sânt asemănătoare. (N. ed. amer.)

³ „Prunci, pre noii-începători poate îi zice, carii își au trupul și mădulările lor gingașe, fiindcă nu le-au uscat încă cu viețuirea cea aspră și cu durerile cele pustnicești. Aceștia dar și în ger, și în gheață, și în chiciură petrecând, și cu șarpele cel gândit luptându-se, nicidecum se vatămă, pentru ajutoriul ce se dă lor de la purtare de grijă cea nevăzută”. (Nikifor Theotokis)

Crezi acum că este oarecarea purtare de grijă ascunsă, prin carea trupul cel gingaș, cel gata degrab spre fieștecarea vătămare, pentru gingășimea și slăbiciunea alcătuirii lui, se păzește în mijlocul celor protivnice și nu se biruiește de dânsule? Că zice David: «Cela ce păzește pre prunci, Domnul» (Ps. 114: 5). Și nu numai pre cei mici cu trupul, ci și pre cei ce, în lume înțelepți fiind, leapădă cunoașterea lor, rezemându-se pre cealaltă înțelepciune, cea cu totul îndestulată, și de bunăvoie ca pruncii se fac, și atunci învață cealaltă înțelepciune, carea nu prin ostenele învățării se deprinde. Și bine a zis Pavel, întru cele dumnezeiești înțeleptul: «Cela ce i se pare înțelept a fi în lumea ceasta, facă-se nebun, ca să fie înțelept» (1 Cor. 3: 18). Însă tu cere de la Dumnezeu ca să îți dea a ajunge măsura credinței. Și de vei simți desfătarea credinței în sufletul tău, nu îmi este greu a-ți zice cum că nu mai este nimic care să te oprească de la Hristos. Și cu lesnire îți este a fi răpit întru tot ceasul afară din ceste pământești, și a uita lumea ceasta deșartă și neputincioasă, și pomenirile lucrurilor ei. Deci roagă-te pentru aceasta fără de pregetare, și cu fierbințeală cucerește-te, și cu multă sârguință cere, până ce vei lua. Și mai mult nu te vei mai trudi. Și te vei învrednici acestora dacă mai întâi cu credință te vei sili a arunca spre Dumnezeu grija ta, și pre purtarea ta de grijă întru a Lui purtare de grijă vei schimba. Și atunci când va vedea voirea ta, că întru toată limpedea curăție a cugetării în singur Dumnezeu ți-ai pus credința, iar nu în sineți, și te-ai silit a nădăjdui spre Dumnezeu mai mult decât spre sufletul tău, atunci puterea cea necunoscută ție se sălășluiește întru tine, și cu simțire vei simți puterea carea este cu tine fără de nici o îndoială. Și mulți, puterea aceea simțind, intră în foc și nu se tem, și pre apă călcând, nu se îndoiesc în gândurile lor, nu cumva se vor cufunda. Căci credința întărește simțirile sufletului, și omul simte ca și cum oarecarele nevăzut îl înduplecă a nu lua aminte la vederea lucrurilor celor înfricoșate, fără numai¹ cu acea vedere ce covârșește simțirile.

---

¹ Gr. μη δέ. Sensul literal ar fi *dar [aceasta] nu înseamnă că nu trebuie să privească la ele* cu acea puțință a vederii ce covârșește simțirile, adică cu vederea înțeleghătoare a credinței. Dar dacă citim aici μηδέ, ca în textul grecesc

La seama, nu cumva să socotești că pre cealaltă cunoaștere, cea duhovnicească, prin cunoașterea aceasta sufletească¹ o primește cineva! Ci eu zic cum că nu numai cu neputință este a priimi pre cealaltă cunoaștere, cea duhovnicească, prin cunoașterea cea sufletească, ci nici urmă de simțire a ei a simți este cu puțință vreunui dintre cei ce sârguiesc a se iscusi întru dânsa. Și dacă vreunii dintr'înșii ar voi să se apropie de cunoașterea duhului, aceștia, până ce nu se vor lepăda de cunoașterea cea sufletească, și de toate întorcherile subțirătății ei, și de multele împletituri ale meșteșugului ei, ca întru pruncească cugetare să se statornicească, nu vor putea cătuși de puțin a se apropia de dânsa. Că până și obicinuita întrebuintare a cunoașterii sufletești, și felul gândirii ei, multe piedici pun acestor oameni, până ce puțin câte puțin vor șterge acele lucruri [din cugetul lor]. Cunoașterea cea duhovnicească simplă este, și întru gândurile sufletești nu strălucește. Până ce cugetul nostru nu se slobozește de gândurile cele multe, și nu intră întru simplimea cea una a curăției, nu va putea simți cunoașterea cea duhovnicească².

Această rânduială a cunoașterii este simțire a desfătării ce ține de viața veacului celuiilalt; pentru aceea și defaimă pre gândurile cele multe. Dară cunoașterea cea sufletească, afară de mulțimea gându-

tipărit, avem *nici la vederea aceea ce covârșește simțirile*. Siriaca confirmă prima variantă. (N. ed. amer.)

¹ Gr. ψυχικός, lit. *aparținând sufletului, psihologic*. În Versiunea Autorizată a Scripturii [din limba engleză] cuvântul este tradus prin *natural* (firesc) (cf. 1 Cor. 2: 14). Engleza nu are un echivalent potrivit al acestui termen. Sensul de aici este dat de următoarele citate ce explică cum îl folosește Sf. Pavel în 1 Corintheni: „Omul *psychikos* este cel ce trăiește dupre trup și al cărui cuget nu este încă luminat de către Duhul; el are numai acea înțelegere înăscută pre carea Ziditoriul au pus-o în sufletul tuturor oamenilor” (Sf. Kirill al Alexandriei, *Tâlcuire la Epistola Întâi către Corintheni*, PG 74.865b). „Apostolul numește *psychikos* pre omul ce se mulțamește numai cu gândurile sale, carele nu primește învățătura Duhului și nici este în stare să o priceapă” (Theodorit al Kirului, *Tâlcuire la Epistola Întâi către Corintheni*, PG 82.245a). În acest sens *psychikos* poate fi tradus prin: *trupesc, neduhovnesc, profan, cu cuget materialnic*.

² Textul siriac tipărit are *nu va putea a simți cele duhovnicești*, adică un plural, acolo unde traducătorii în greacă citesc un singular. (N. ed. amer.)

rilor a cunoaște altceva nu poate. Ea nu poate cunoaște ceea ce prin simplimea¹ cugetului se primește, dupre Cela Ce zice: «De nu vă veți întoarce, și să vă faceți ca pruncii, nu veți putea intra în Împărăția lui Dumnezeu» (Mt. 18: 3). Dar iată că cei mai mulți dintre oameni într-o nevinovăție ca aceasta nu ajung, ci noi nădăjduim că, pentru lucrurile lor cele bune, se face lor parte întru Împărăția Cerurilor, precum ne putem încredința din înțelegerea fericirilor din Evanghelii, pre carile Domnul cu felurime le-au pus, spre a ne face cunoscute multele osebiri între felurilele chipuri de viețuire aflate în Fericirile acestea. Căci Dumnezeu deschide înaintea fieștecărui om poarta Împărăției Cerurilor, la orișicarea măsură a orișicării căi prin carea călătorește către Dânsul.

Ci pre duhovniceasca cunoaștere nu poate cineva a priimi, de nu se va întoarce și nu se va face ca pruncul. Căci numai atunci simte pre desfătarea aceea a Împărăției Cerurilor. Când Scripturile zic de Împărăția Cerurilor, vedenie duhovnicească înțeleg. Și aceasta nu prin lucrarea gândurilor noastre se află, ci prin har poate fi gustată. Și, până nu se va curăți omul, nici măcar a auzi de aceasta îi este cu puțință, căci prin învățătură nimenea poate a o dobândi. O, fiule, de vei ajunge la curăția inimii ce vine din credință (curăție carea întru liniștirea cea departe de oameni se adună), și vei uita cunoașterea lumii cesteia, cât nici să mai ai cunoștință de dânsa, de năprasna cealaltă cunoaștere, cea duhovnicească, se va afla înlăuntru tău, fără ca tu să o fi căutat. «Așază stâlp», zice Scriptura, «și toarnă pre el untdelemn»², și vei afla comoară în sânul tău. Iar dacă în lațul cunoașterii celei sufletești ești ținut, nu este mie cu necuviință a zice că mai lesne te-ai dezlega din cătuși de fier, decât dintru dânsa. Și nicicând ești departe de cursele înșelării, nici vei fi în stare a avea îndrăzneală și încredere către Domnul, și în tot ceasul pre muchie de cuțit mergi, și nicidecum vei putea fără de scârbă a fi. Întru slăbiciune și întru

¹ Siriacă: *prin limpedea curăție*. Însă probabil că lecțiunea din greacă este cea corectă, fiindcă în siriacă cuvântul *simplitate* seamănă cu *limpede curăție*. (N. ed. amer.)

² Cf. Fac. 28: 18.

prostime află-ți adăpost¹, ca bine să viețuiești înaintea lui Dumnezeu, și fără de grijă vei fi. Că precum trupului urmează umbra, așa și smerite-cugetări mila. Deci de voiești întru acestea a petrece, nicidecum să întinzi mâna gândurilor celor slabe. Și chiar dacă toate vătămarile, și răutățile, și primejdiile te vor înconjura și te vor înfricoșa, să nu te grijești pentru dânsese, nici să le bagi în seamă.

Dacă odată ai crezut Domnului, Celui Ce îndestulat este spre păzirea ta și spre purtarea ta de grijă, și de vei merge pre urma Lui, să nu te grijești iarăși de ceva dintru unele ca acestea, ci zi sufletului tău: «De-ajuns este mie pentru toate Acela Căruia cu totul m'am dat. Eu aicea nu sânt²; El știe aceasta». Și atunci vei vedea aieva minunile lui Dumnezeu, cum aproape este în toată vremea ca să izbăvească pre cei ce se tem de Dânsul, și cum îi înconjoară purtarea Lui de grijă fără a fi văzută. Și măcar că păzitoriul [înger] carele este împreună cu tine nu se vede cu ochii cei trupești, datoriu ești a nu te îndoi de dânsul. Că de multe ori și ochilor tăi celor trupești descoperit se face, spre a te face îndrăzneț.

De îndată ce omul aruncă de la sineși toată sprijineala cea văzută și nădejdea cea omenească, și urmează lui Dumnezeu cu credință și cu inimă cu limpede curăție, îndată îi vine harul, și îi descoperă puterea sa prin multe feluri de sprijiniri. Întâi adică întru cele arătate și întru cele ce țin de trup îi vedește sprijineala sa, prin purtarea de grijă cea pentru dânsul, căci întru acestea poate omul mai mult să simtă puterea proniciei lui Dumnezeu față de el. Și prin priceperea celor arătate se adeverește și pentru cele ascunse (precum se cuvine proniciei cugetării lui și lipsei lui de cercare³), văzând că i se gătește trebuința lui fără de osteneală, când nici cu gândul a gândit. Și multe năpădiri, adeseori pline de primejdii, pre carile nici că le ia în seamă, harul le face să treacă de la dânsul de-ndată ce se apropie, și fără de simțire le gonește cu minune mare, păzindu-l ca o cloșcă ce își răș-

¹ Gr. *roagă-te*. (N. ed. amer.)

² Adică sânt lipsit de toată grija lumească. (N. ed. amer.)

³ Lit. *nelucrării lui*. Greaca are aici *viețuire* sau *petrecere*. Traducătorii în greacă au citit *l* în loc de *la*. (N. ed. amer.)

chiră aripile preste puii săi, ca să nu se apropie de dânșii oarecarea vătămare. Și îi arată înaintea ochilor lui cum s'a apropiat de dânșul pieirea lui, și nevătămat a rămas. Tot așa îl iscusește și întru cele ascunse, și îi dezvăluie cursa socotințelor și a gândurilor cu carile greu este de luptat și carile greu sânt de cuprins. Și cu lesnire i se dezvăluie înțelesul lor, adică legătura lor întreolaltă, și firea lor cea înșelătoare, și care cu care se alătură, și cum se nasc unul din altul și pierzare pricinuiesc sufletului. Și vădește înaintea ochilor lui toate cursele dracilor, și viclesugul gândurilor lor, și ce anume urmează fieștecăruia din ele. Și pune într'însul pricepere spre a înțelege cele ce vor să fie, și răsare înlăuntrul simplimii lui o lumină ascunsă, ca să priceapă întru toate puterea noimelor gândurilor celor subțiri. Și îi arată parcă cu degetul ce avea a pătimi de nu ar fi cunoscut acestea. Și de aici i se naște [înțelegerea] cum că fieștecare lucru, mic sau mare, prin rugăciune se cade a-l cere de la Ziditoriul său.

Și de îndată ce dumnezeiescul har întărește cugetarea lui întru toate acestea, ca spre Dumnezeu să-și pună încrederea, începe puțin câte puțin a-l băga întru ispite. Și slobozire face a se trimite lui ispite dupre măsura lui, ca să poată purta tăria lor. Dar întru înșeși ispitele acestea se apropie de el sprijinirea lui în chip simțit, ca să fie cutezătoriu, până ce puțin câte puțin se iscusește, și câștigă înțelepciune, și defăimă pre vrăjmașii săi pentru încrederea sa cea către Dumnezeu. Că nu este cu puțință fără de ispite a se înțelepți omul întru războaiele cele duhovnicești, a cunoaște pre Purtătoriul său de grijă și a simți pre Dumnezeuul său, și a se întări în credința sa întru ascuns, fără numai prin puterea cercării pre carea o a priimit.

Dar îndată ce vede harul că a început a se furișa în gândul omului oarecarea mică părere de sine, și mari lucruri pentru sineși a început a gândi, îndată sloboade ispitele cele împrotivnice lui, a se face puternice și a se întări asupra lui, până ce și-ar cunoaște neputința sa, și ar fugi, și s'ar alipi de Dumnezeu întru smerenie. Și prin acestea ajunge omul la măsurile bărbatului celui desăvârșit¹ în credința și nădejdea Fiului lui Dumnezeu, și este înălțat spre dragos-

¹ Cf. Ef. 4: 13.

te. Căci minunata dragoste¹ a lui Dumnezeu către om se face cunoscută lui când se află în mijlocul unor lucruri ce îi taie nădejdea: acolo arată Dumnezeu puterea Sa mântuind pre dânsul. Că niciodată cunoaște omul ce este puterea cea dumnezeiască atunci când se află întru odihnă și întru răsfațare. Și niciodată au arătat Dumnezeu lucrarea Sa în chip simțit, fără numai în laturea liniștirii, și în pustie, și în locuri lipsite de întâmplătoarele întâlniri cu oamenii și de turburarea sălășluirilor lor.

Nu te minuna când, începând a lucra vârtutea, năpădesc asupra ta necazuri aspre și tari din toate părțile, căci vârtutea nu se socotește vârtute de nu este însoțită de greutatea ostenelilor întru lucrarea ei. Căci vârtutea dintru însăși aceasta își trage numele, precum a zis Sfântul Ioan: «Obicinuit este asupra vârtuții a cădea greutățile; că vârtutea prihănită² este când se află legată de odihnă». Zis-a și fericitul Marcu Monahul: «Toată vârtutea, săvârșindu-se, cruce se numește, atunci când împlinește porunca Duhului». Pentru aceasta toți cei ce voiesc întru frica Domnului a viețui în Iisus Hristos, prizoniți vor fi.³ Că zice: «De voiește cineva dupre Mine a veni, să se lepede de sineși, și să ia crucea sa, și să urmeze Mie. Tot cel ce voiește a face sufletul său să vicze întru răsfațări, îl va pierde; și tot cel ce îl va pierde pentru Mine, afla-va pre el».⁴ Deci pentru aceasta mai nainte au apucat și au pus înaintea ta crucea, ca tu însuși să te osândești la moarte, și apoi să trimiți sufletul tău a merge pre urma Lui.

Nimic este mai tare ca deznădăjduirea. Că nu poate a fi biruită de cineva, nici din cele de-a dreapta, nici din cele de-a stânga. Când omul, în cugetul său, va tăia toată nădejdea pentru viața sa, nimica este care să fie asemenea lui întru cutezare. Și nici unul din vrăjmașii lui poate să se înfrunte cu dânsul, și nu este necaz a căruia vestire ar face hotărârea lui să slăbească; căci tot necazul ce ar veni asupra lui, mai prejos de moarte este, iară el cu deadinsul și-a plecat capul spre a

¹ Textul siriac tipărit are: *minunatul ajutoriu*. (N. ed. amer.)

² Siriacă: *vrednică de lepădat*. (N. ed. amer.)

³ Cf. 2 Tim. 3: 12.

⁴ Cf. Mt. 16: 24; 10: 39; Mc. 8: 34-35.

priimi pre dânsa. Dacă în tot locul, în tot lucrul și în toată vremea, întru toate cele cu carile voiești a te îndeletnici vei pune ostenele și mahniciunea drept țintă a hotărârii tale, binecutezătoriu și nepregetătoriu te vei afla în toată vremea spre a sta împotriva a toată păruta greutate. Ba încă, prin puterea gândurilor tale, fug de la tine cugetele cele ce te spăimântează și te înfricoșează, căci acestea se nasc de obicei în om din gândurile cele ce spre odihnă iau aminte. Astfel toate cele grele și aspre ce te întâmpină, ușoare și lesnicioase îți vor fi. Și de multe ori cele ce ți se întâmplă se vădesc a fi protivnice celor așteptate de tine, și poate nimic dintru unele ca acestea se va întâmpla ție vreodată.

Tu însuși știi cum că în toată vremea nădejdea odihnei obiceiuește a lipsi pre oameni de aducerea aminte a celor mari și bune și pline de vârtute. Că nici cei aflați în lumea ceasta, întru viețuirea cea trupească, pot a ajunge la săvârșirea doririi lor, de nu vor hotărî în cugetul lor a răbda cele grele. Și de vreme ce și cercarea dă mărturie pentru aceasta, nu este trebuință a te încredința prin cuvinte. Căci în tot neamul celor de mai nainte de noi, și până acum, nimic alta, fără numai aceasta face pre oameni să slăbească, încât nu mai dobândesc biruințe, și de la fâptuirile cele preabune sânt împiedecați. Pentru aceea și în scurt zicem cum că nimenea disprețuiește Împărăția Ceriurilor, fără numai pentru nădejdea unei mici odihne în viața de aicea. Și nu numai aceasta pătimește, ci de multe ori și năpădiri tari, și ispite cumplite se găsesc fieștecărui om ce pune odihna drept țintă a voinii sale și spre dânsa își îndreaptă gândurile, căci acela de poftă se ocârmuiește.

Cine oare nu știe că și păsările prin căutarea odihnei se apropie de laț? Au nu cumva, prin asemuire, cunoașterea noastră cu mult mai prejos este de cunoașterea păsărilor în privința celor tainice, sau a întâmplărilor ce se află ascunse întru oarecarile lucruri sau locuri, sau a orice altceva din cele cu carile diavolul dintru început ne vânează prin făgăduirea și cugetarea odihnei? Ci fiindcă cugetarea mea dupre a sa dorire a alergat, m'am abătut de la ținta pre carea am pus-o la începutul cuvântului meu, adică a arăta cum că în toată vremea se cuvine a pune necazul drept țintă a cugetării noastre în

orice lucru prin care voim a pune început călătoriei către Domnul, și cum că spre a ajunge la sfârșitul ei trebuic cu sârguință a ne avânta cu toată puterea chiar dintru început. Însă de câte ori nu întrebă omul, când voiește a face început în vreun lucru pentru Domnul, zicând: Au este odihnă întru lucrul acesta? Sau: Cum pot cu lesnire a înainta întru dânsul fără de osteneală? Sau: Au nu cumva este întru dânsul vreun necaz, pricinuind durere trupului? Oare nu vezi că și sus, și jos, numele odihnei îl căutăm? Ce zici, o, omule? Au în Ceriu voiești a te sui, și Împărăția cea de acolo a priimi, și părtașia cu Dumnezeu, și odihna bunătăților celor duhovnicești ale fericirii celei de acolo, și însoțirea cea cu îngerii, și viața cea fără de moarte – și întrebi de are calea aceasta ostencală? O, minune! Cei ce doresc de lucrurile veacului cestuia pieritoriu trec preste valurile cele înfricoșate ale mării, și în drumuri aspre cutează a umbla, și nicidecum întrebă de este osteneală întru aceasta sau scârbă întru ceea ce voiesc a face. Iară noi în tot locul odihnă căutăm! Ci de-am avea în minte totdeauna calea răstignirii, am socoti cum că toată altă scârbă mai ușoară este decât aceasta.

Sau oare mai este cineva care să nu fie încredințat de acestea, cum că niciodată a dobândit cineva biruință în război, sau vestejicioasă cunună a priimit, sau dorirea inimii lui și-a plinit (chiar și întru cele nevrednice de laudă), sau întru lucrurile cele dumnezeiești a slujit, sau a isprăvit vreuna din faptele vârtuții cele laudate, de nu mai întâi s'a aflat defăimând ostenelile și necazurile, și a gonit din apropierea sa cugetarea cea îndemnătoare spre odihnă? Că asemenea cugetare naște nepăsarea, pregetarea și teama, dintru carile vine slăbănogirea întru toate.

Când mintea râvnește pentru vârtute, atunci până și simțirile cele din afară – adică vederea, auzirea, mirosirea, gustarea și pipăirea – nu se biruiesc de protivnicia ostenelilor celor grele și streine ce covârșesc obicinuița și hotarele puterii lor celei firești. Și când, la

vremea cuvenită, fireasca iuțime¹ își săvârșește lucrarea, atunci viața trupului lesne defăimată este mai mult decât gunoaietele. Căci de îndată ce inima râvnește cu duhul, trupul nu se mai mănnește întru necazuri, nici se sperie de cele înfricoșate, dându-se înapoi; ci mințea îl întărește împotriva tuturor ispitelor, făcându-l ca un adamant întru răbdarea lui. Să râvnim și noi cu râvna duhului pentru voia lui Iisus, și să gonim de la noi toată nepăsarea, carea naște pre trândăvie în cugetarea noastră. Că râvna naște îndrăznirea și tăria sufletului, precum și sârguința trupului. Căci ce putere au dracii a ne sta împotriva, când sufletul nostru își pornește apriga râvnă firească împotriva lor? Și iarăși, osârdia, odraslă a râvnei se zice a fi. Și când aceasta își pune puterea în lucrare, orice putere a sufletului nestrămutată se face. Și înseși cununile mărturisirii, pre carile nevoitorii și mucenicii întru răbdarea lor le-au luat, prin îndoită lucrare le câștigă, a râvnei și a osârdiei, carile din puterea iuțimii celei firești se nasc. Și prin aceasta nepătimitori se fac în mijlocul cumplitei pătimiri a chinurilor lor. Dea Dumnezeu și nouă o osârdie ca aceasta, ca bine să plăcem Lui. Amin.

C U V Â N T U L 7 3

Pentru folosul cel din fugirea de lume

are cu adevărat, și grea, și nelesnicioasă este lupta ce se face prin apropierea de lucruri. Și oricât s'ar face omul mai presus² și mai tare, când se apropie de dânsul pricinile ce aduc năvălirile războaielor și luptelor, frică se lipește de dânsul, și grabnic spre cădere se pleacă, mai vârtos decât atunci când se întâlnește cu războiul cel arătat al diavolului. Pentru aceea, câtă vreme nu se depărtează omul de acelea

---

¹ Gr. θυμός, *iuțime, furie*. Când partea cea iuțoasă a sufletului, reasezată în starca ci cea firească, își pune în lucrare energia ce-i este proprie, omul poate să disprețuiască cu ușurința viața trupească. (N. tr.)

² Gr. *nebiruit*. (N. ed. amer.)

de carile inima lui se teme, pururea dă loc vrăjmaşului asupra lui. Şi dacă puţin va dormita, cu lesnire îl pierde vrăjmaşul. ||Acolo, [în pustie], trupul se teme de vătămare, însă prin toate se ţine departe de păcat. Dară aici¹ sufletul nevăzută rană priimeşte, şi nu poate doborî pre vrăjmaşul cel ce se luptă cu dânsul. Căci lucrurile [lumeşti] de la sineşi pot stârni turburarea luptei împotriva lui, şi de bună voia sa se robeşte de dânsule, măcar că din afară nu s'a ridicat asupra lui război. Însă sufletul îşi are lupta întru zădăririle cele ce stau înşirate înaintea simţirilor trupului, precum s'a zis întru oarecarele loc:|| Când întâmpinările cele vătămătoare ale lumii pun stăpânire pre suflet, ele se fac lui bolduri, şi ca în chip firesc se biruieşte când se întâlneşte cu dânsule.

Şi fiindcă Părinţii noştri cei dedemult, carii au umblat pre cărările acestea, preabine ştiau cum că nu în toată vremea este mintea teafără, nici poate a sta neclătită întru o aşezare şi a-şi ţine străjuirea sa, şi îi vine vreme ||de întunecare|| când nici poate zări pre cele ce o vatămă, cu înţelepciune au socotit şi s'au îmbrăcat cu neagoniseala ca şi cu o armă. Aceasta de multe lupte slobozeşte pre om, precum este scris, căci prin sărăcia sa poate scăpa din multe greşale. Oamenii s'au dus în pustie, întru carea nu sânt lucruri carile să se facă pricini ale patimilor, pentru ca nici în vremea când li s'ar întâmpla vreo clipă de slăbiciune să nu poată afla prilejuri de cădere. Zic adică prilejuri ale mâniei, poftei, pomenirii răului şi slavei, şi cum că şi acestea, şi cele asemenea lor preamici se fac, din pricina pustiei. Că s'au zidit ei în pustie ca într'un turn nebiruit. Şi atunci a putut fieştecarele dintr'înşii a-şi săvârşi lupta sa întru liniştire, unde simţirile nu află ajutoriu spre a trece de partea împotriva-luptătoriu-lui nostru prin întâlnirea cu cele vătămătoare. Că mai bine este nouă a muri în luptă, decât a trăi întru cădere.

---

¹ Adică în lume. (N. ed. amer.)

C U V Â N T U L 7 4

Pentru acelea prin carile poate dobândi omul schimbarea noimelor celor ascunse, împreună cu schimbarea petrecerii celei din afară

ât este cineva întru necâștigare, pururea se ivește în cugetul lui ieșirea din viața aceasta, și la viața cea după înviere cugetă totdeauna, și în toată vremea pre gățirea cea cuvenită¹ acolo o meșteșugește. Și disprețuire² dobândește față de toată pornirea spre cinstire și odihnă trupească ce se seamănă în gândurile lui, și gând pentru defăimarea lumii³ se iscă în cugetul lui în tot ceasul. Și cutează în cugetul lui, și își câștigă inimă pururea tare și vitează în toată priemejdia și frica ce lucrează moarte; ci nici de însăși moartea se teme, că întru tot ceasul ia aminte la dânsa, ca la ceea ce aproape se face și pre carea o așteaptă. Și spre Domnul aruncă grija sa cu încredere fără de îndoire. Și de va întâmpina necazuri, deplin încredințat rămâne, știind cu deadinsul că cunună pricinuiesc lui. Și cu toată bucuria le rabdă, și întru bucurie și veselie le priimește, știind cum că Însuși Dumnezeu este Cel Ce i-au rânduit aceste necazuri pentru folosul câștigat din necunoscute pricini, prin nearătăta economie.

Iar dacă din vreo pricină oarecarea i se întâmplă a câștiga ceva din ceste trecătoare, prin lucrarea și măiestria celui ce este meșter întru toate răutățile, îndată dragostea față de trup începe a se porni în sufletul lui. Și viață lungă cugetă, și gândurile odihnei trupului se suie și înfloresc întru dânsul în tot ceasul. Și cu tărie se ține de cele ale trupului, ||încât, de este cu puțință, nimic să-l stânjenească||, și caută în tot chipul a câștiga pre cele ce pot să aducă odihna trupului său. Și astfel iese din slobozenia cea nesupusă vreunuia din gândurile fricii și, de aci înainte, spre tot gândul ce îi stârnește frica

¹ Sau *folositoare*. (N. ed. amer.)

² Gr. *răbdare*. Traducătorii în greacă au citit *msaibrannutha* în loc de *mbasrannutha*. (N. ed. amer.)

³ Siriaca poate însemna și *gândul la josnicia lumii*. (N. ed. amer.)

pleacă cugetul său. Și pricinile fricii le cugetă și le socotește, fiindcă s'a luat de la dânsul acea îndrăzneală a inimii pre carea o câștigase în sufletul său când era mai înalt decât lumea întru neagonisirea lui. Și fiindcă s'a făcut moștenitoriu lumii, dupre măsura celor câștigate, primește și frica, dupre legea și iconomia orânduită de Dumnezeu. Că robi ne facem și supuși părții aceleia spre a cărei lucrare ne gătim mădulările, și căreia cu toată frica slujim, dupre cuvântul Apostolului.¹

Mai nainte de toate patimile se află iubirea de sine, iar mai nainte de toate vârtuțile, defăimarea odihnei. Cella ce își dă trupul întru odihne, în laturea păcii îl necăjește. Cel ce întru desfătare petrece tinerețele sale, rob întru bătrânețele sale se face, și întru cele mai de pre urmă ale lui suspină. Precum nu poate cella ce își are capul în apă să răsuflă aerul cel subțire ce se varsă întru deșertul sân al [văzduhului], așa nu poate cella ce își afundă cugetul întru grija cea de aici să primească înlăuntru răsuflarea carea este simțire a lumii celei noi². Precum mirosul otrăvii celei pricinuitoare de moarte turbură alcătuirea trupului, așa și vederea cea necuviincioasă pre pacea cugetului. Precum cu neputință este a fi sănătatea și boala întru același trup fără a se strica una pre alta, așa cu neputință este bogăția banilor și dragostea a fi întru aceeași casă fără a se vătăma una pre alta. Precum sticla nu poate rămâne întregă când se apropie de ea piatra, așa nici sfântul ce stăruie și îndelung îngăduiește întru voroava cu femeie, a rămâne întru curăția sa și a nu se întina. Precum se smulg copacii de repede și necontenita curgere a apelor, așa și dragostea lumii se smulge din inimă de curgerea ispitelor celor ce vin asupra trupului.

Precum leacurile curățesc trupul de necurăția umeziciunilor celor rele, așa greimea scârbelor curățește inima de patimile cele viclene. Precum nu este cu puțință mortului să simtă lucrurile celor vii, așa și sufletul monahului, celui îngropat întru liniștire ca într'un mor-

¹ Cf. Rom. 8: 15.

² Textul siriac tipărit are: *simțirea aerului celui cu limpede curăție al lumii celei noi.* (N. ed. amer.)

mânt, lipsit este de furtuna ce obicinuieste a sufla atunci când află lucrurile ce se petrec printre oameni. Precum nu este cu puțință nevățat a rămânea cela ce cruță pre vrăjmașul său întru tăbărârea războiului, așa cu neputință este nevoitoriului a-și izbăvi sufletul din pierzare, trupul său cruțând. Precum copilul, spăimântându-se de oarecarile vederi înfricoșate, aleargă la părinții săi și se apucă de poala hainelor lor, strigând către dânșii, așa este și sufletul: că precât se strâmtorează și se necăjește de frica cea din ispite, cu-atât aleargă mai iute a se alipi de Dumnezeu, strigând către Dânsul cu rugă neîncetate. Și precât stăruie ispitele, năvălind asupra lui una dupre alta, înmulțește și el ruga sa; dar când iarăși întru răsfățare ajunge, răspândirii gândurilor însuși pre sineși dă.

Dacă cei ce sânt dați în mâinile judecătorilor, ca să se pedepsească pentru răutatea lor, se smeresc, și îndată își mărturisesc nedreptatea când se apropie de munci, se micșorează osânda lor, și prin mici necazuri degrab se izbăvesc. Dar dacă se află oarecarii dintre dânșii răi și învârtoșați, carii nu voiesc a mărturisi, se adaugă lor muncile, și mai pre urmă fără de voie mărturisesc, dupre multă muncire, când coastele lor pline sânt de rane, și nu au parte de nici un folos. Așa este și cu noi. Căci, pentru scăpăturile noastre, ce ni le-am adunat fără [a ne întoarce către] ținta [cea bună]¹, ne scoatem din dumnezeiasca milă, și în mâinile dreptății Judecătorului tuturor ne dăm², poruncindu-se ca să fim înținși înaintea toiagului ispitelor, ca ușoară să ni se facă muncirea cea de dincolo. Dar dacă, atunci când se apropie de noi toiagul Judecătorului, ne smerim, și pomenire facem de nedreptățile noastre, și înaintea Dregătoriului le mărturisim, prin puțin ispite degrab ne izbăvim. Iar dacă ne vom învârtoșa întru necazurile noastre, și nu vom mărturisi cum că noi sântem pricina unora ca acestora, și că vrednici sântem și mai multe decât acestea a pătimi, ci vinuim pre alți oameni, și uneori și pre draci, iar câteodată chiar și dreptatea lui Dumnezeu, și nevinovați ne socotim

¹ Am adăugat în paranteze sensul cuvintelor din siriacă. (N. ed. amer.)

² Greaca arc *în mâinile dreptului Judecătoriu al tuturor*. Este evident că τοῦ δικαιοκρίτου fusese inițial τῆς δικαιοσύνης τοῦ κριτοῦ. (N. ed. amer.)

de asemenea lucruri, și aceasta mereu o cugetăm și o zicem, nepricepând cum că Dumnezeu cunoaște și înțelege mai mult decât noi, și că în tot pământul sânt judecățile Lui, și că fără de porunca Lui nu se pedepsește omul – atunci toate cele ce vin asupra noastră scârbă neîncetată ne vor pricinui, și necazurile noastre cumplite se vor face, și trecem dintru unul în altul ca într-un lanț. Și aceasta se va face până ce vom ajunge a ne cunoaște, și a ne smeri, și fără-delegile noastre a simți (căci fără a simți pre acestea, cu neputință este a veni spre îndreptare); și la urmă, după ce multe scârbe am pățimit, nefolositoare mărturisire vom face, carea nu ne aduce mângâiere. Ci aceasta, adică a simți omul păcatele sale, dar de la Dumnezeu este. Și când vede Dumnezeu că ne chinuim întru ispite de multe feluri, pătrunde acest dar în cugetarea noastră, ca nu cumva să ieșim din viață înconjurați de toate năpastele și necazurile noastre, nimic folosindu-ne din lumea ceasta. Și nu din greutatea ispitelor vine nepriceperea noastră, ci din necunoaștere. Și de multe ori unii, întru unele ca acestea fiind, ies din lumea ceasta vinovați, fiindcă nu au mărturisit, ci mai vârtos au tăgăduit și au vinuit. Dară milostivul Dumnezeu era așteptându-i pre dânșii, cu nădejdea că poate cumva se vor smeri, ca să îi poată ierta și să le facă scăpare.¹ Și nu numai din ispitele lor le-ar fi făcut scăpare, ci și greșalele lor ar fi iertat, milostiv făcându-se pentru acea mică mărturisirea a inimii lor.

Precum oarecarele om, peșchês mare aducând împăratului, față veselă din partea aceluia câștigă, tot așa este și cu omul ce are lacrimi întru rugăciunea sa, căci Dumnezeu, Împăratul cel mare al veacurilor, toată măsura păcatelor și scăpătarilor sale trecând cu vederea, față preaplină de har îi arată. Precum oaia, din staul ieșind, și întru răspândirea pașterii umblând, lângă bârlogul lupilor se duce, așa este și monahul cela ce se desparte de adunarea² soților săi, cu pricina aflării unui loc de ședere liniștit și singuratec; căci ducându-se și străbătând prin cetăți, de priveliștile și de minunățiile teatrelor se apropie, zăbovind cu cei ce-i întâlnește.

¹ Vezi 1 Cor. 10: 13.

² Sîriacă: *armonia*. (N. ed. amer.)

Precum omul carele duce pe umerii săi mărgăritariu de mult preț, și pe calea cu tâlhari călătorește, cea vestită pentru întâmplările cele rele, întru tot ceasul în frică este, ca nu cumva în tâlhărească pânditură să cază, tot așa cela ce duce cu sine mărgăritariul întregii-cugetări, și pe calea vrăjmașilor săi umblă prin lume, nu are nădejde a scăpa de tâlhari și de jefuitori până ce ajunge la lăcașul mormântului, carele este laturea încredințării. Au doară poate să nu se teamă cela ce duce cu sine mărgăritariul cel de mult preț? Așa și cela ce duce cu sine mărgăritariul întregii-cugetări nu știe în ce loc, și carii anume din vrăjmași, și în ce ceas chitesc de năprasnă a-l dezbrăca de nădejdea lui, măcar de ar fi în pragul casei sale, adică în vremea bătrânețelor.

Precum omul ce bea vin și se îmbată întru o zi de plângere, uită toate durerile întristării sale, tot așa cel îmbătat de dragostea lui Dumnezeu în lumea ceasta (carea este casă a plângerii) uită toate durerile și întristările sale și, pentru beția sa, nesimțitoriu se face față de toate patimile cele păcătoase. Inima lui cu nădejdea lui Dumnezeu este întărită, și sufletul lui ușor este ca o făptură întraripată, și în tot ceasul cugetul său se ridică de pre pământ, și, prin pururea-cugetarea gândurilor sale, mult mai presus de ceriuri în zbor se înalță, și întru lucrurile cele fără de moarte ale Celui Preaînalt se desfată, ¹și rugăciunea sa neîncetată este, fiind asemenea bărbatului ce are vântul drept armăsar, încât vrăjmașul nu îl poate ajunge. Căci orișicând îl caută, departe de dânsul aleargă.

Cel ce se milostivește de cel întristat este ca omul ce are solitor² la scaunul de judecată. Precum omul aflat în noian, în mijlocul furtunii primejduindu-se, aruncă în apă poverile sale, tot așa este și acela carele disprețuiește împiedecările ce i se fac pe calea lui Dumnezeu în mijlocul acestei lumi, carea este noian gata să îl înnece. Că niciodată vor lipsi lui împiedecările.

¹ Pasajul care urmează nu se află nici în grecește, nici în Manuscrisul Siriatic Vatican 124, fiind tradus din textul siriatic tipărit. (N. cd. amer.)

² Sau *avocat*. (N. tr.)

Pentru ce te turburi în casa ce nu este a ta? Facă-se ție vederea celui mort învățătoriu pentru ieșirea ta de aci. Pentru ce înmulțești legăturile tale? Fă-te stăpân preste viața ta, mai nainte de a se întuneca lumina ta, și vei căuta sprijinire și nu vei afla. Că spre po-căință ți-a fost dată viața: nu o cheltui întru cele deșarte.

Crucea este ușa tainclor. Prin ușa aceasta își face mintea intrarea întru cunoașterea cereștilor taine. Cunoașterea crucii, întru pătimirile crucii este ascunsă. Și precât părtași ne facem pătimirilor ei, pre atât sporește simțirea ce prin cruce se dobândește¹. Căci, zice Apostolul, «precum prisosesc pătimirile lui Hristos întru noi, așa prin Hristos prisosește și mângâierea noastră» (2 Cor. 1: 5). Însă prin mângâiere înțelegem dumnezeiasca vedenie (*theoria*), carea se tâlcuiește vedenie a sufletului. Iar vedenia naște mângâiere.

Nu poate sufletul nostru duhovnicească roadă a aduce, de nu va inima noastră muri față de lume. Căci Tatăl, prin dumnezeiasca vedenie a tuturor veacurilor, înviază pre sufletul carele moartea lui Hristos a murit. Și iarăși, până ce nu vei muri lumii, nu va învia întru tine Adamul cel duhovnicesc. Căci atunci când omul, prin duhovnicească jertfa ceasta, mort se face față de toate lucrurile lăcașului acestuia², și vieții celei de dupre înviere afierosește viața sa, se va sălășlui asupra lui harul și se va întări duhovnicește întru viețuirea sa. Și când va urf lumea, simți-va viețuirea omului celui nou, carea covârșește josnicimea sălășluirii celei omenești, și dumnezeieștilor descoperiri se va învrednici.

Cu neputință este nouă a muri lumii, în lume încă fiind, câtă vreme cugetarea noastră iubește odihna, iar lumea, prin lucrurile ei, zace înaintea simțirilor noastre, și prin simțiri pomenirile noastre înnoiește, și spre poftă stârmește trupul prin apropierea lui de lucruri, folosindu-se de vedere, auzire, pipăire, mirosire și gustare. Că muriciunea sufletului față de lume este inimă deșertată de toată cugetarea pomenirilor lumii, și suflet înfrânat de la gândurile lucrurilor celor lumești, și voire ce depărtează pre sineși de iubirea cu

¹ Sau: *pre atât sporește simțirea crucii pre carea o dobândim.* (N. ed. amer.)

² Adică ale lumii. (N. ed. amer.)

getării lor. Căci cu neputință este inimii noastre a gusta pacea ce se înalță mai presus de turburare, și liniștea dragostei ce covârșește lumea, când cele ce înnoiesc pomenirile pătrund întru dânsa prin întâlnirea cu lucrurile întru simțirea lor. Că nu poate sufletul a câștiga muriciunea față de lume până ce și trupul se va afla departe de simțirea și vederea lucrurilor.||

C U V Â N T U L 7 5

Pentru privegherea nopților, și pentru chipurile cele de multe feluri ale lucrării ei, și cum că nu se cuvine nouă a pune drept țintă a ostanelilor noastre săvârșirea unui anume număr de rugăciuni, ci mai vârtos cu slobozenie și dreaptă socoteală să fim, precum sânt fiii lui Dumnezeu cu Părintele lor, ostenindu-ne cu osârdia cea obicinuită dragostei; și cum că lucrarea privegherii mai slăvită este decât toate petrecerile; și pentru lucrurile cele ce se caută de cei ce aleg lucrarea aceasta; și pentru cum se cade a săvârși privegherea nopții; și pentru darurile dăruite acestor oameni de la Dumnezeu, și pentru luptele și războaiele ce se aduc asupra lor de stăpânitoriul lumii cesteia¹

ând voiești să stai întru slujba privegherii tale, împreună-ajutând ție Dumnezeu, fă cum îți zic: Pleacă genunchele tale, duple obicei, și apoi te ridică, însă nu îndată să începi slujba ta: ci făcând o rugăciune și săvârșindu-o, pecetluiește-ți inima și mădulările cu chipul de-viață-făcătoarei cruci, și stai puțin tăcând, până ce se domolesc simțirile tale, și gândurile tale se alină. Și după aceasta înalță vederea ta cea lăuntrică către Domnul, și stăruie către El cu suflet

¹ Textul acestui Cuvânt este mult scurtat în greacă și în Manuscrisul Siriatic Vatican 124. Dacă ar fi să judecăm numai după lungul titlu al Cuvântului, identic în greacă și în siriacă, înseamnă că textul siriatic tipărit trebuie să fie cel inițial. Pasaje între bare duble au fost traduse după acesta. (N. ed. amer.)

înrăstă să te întărească dintru neputința ta, iar cuvântarea stihurilor tale și cugetările inimii tale bineplăcute voii Lui să se facă, zicând încet întru rugăciunea inimii tale așa:

Rugăciune. Doamne Iisuse, Dumnezeuul meu, Căla Ce cercetezi zidirea Ta, Căruia arătate Ți sânt patimile mele, și neputința firii noastre, și tăria împotrivnicului nostru, Tu însuși mă acoperă de către răutatea vrăjmașului nostru celui de obște carele îmi pizmuiește mântuirea; căci tare este puterea lui, și firea noastră ticăloasă, și puterea noastră slabă. Tu dar, Bunule, Căla Ce cunoști slăbiciunea noastră, Carele și porți povara neputinței noastre, păzește-mă de turburarea gândurilor și de potopul patimilor, și vrednic mă fă sfintei slujbei cesteia, ca nu cumva, prin patimile mele, să întinez dulceața ei, și cu nerușinare să mă aflu înaintea Ta, și îndrăzneț.

||Și, la aceste gânduri, îndată descuie harul inima ta, și lacrimi vei vărsa întru începutul rugăciunii tale. Gândurile cu pomenirea Domnului ți se vor curăți, și liniște și străluminată întreagă-cugetare priimi-va sufletul tău. Și avându-ți cugetul adunat și străluminat, fără de turburare vei începe slujba ta, și până la săvârșitul ei cu bucurie vei urma.|| Cuvine-se însă a săvârși slujba noastră deplin sloboziți de tot cugetul cel copilăros și nestâmpărat. Iară de vom vedea cum că vreme nu este multă, și că se face ziuă mai nainte de a isprăvi, să lăsăm de bunăvoie, cu chibzuință, o *Slavă* [din Psaltire], sau și două, din cele obicinuite, ca să nu dăm loc turburării, și să pierdem gustul cel dulce al slujbei noastre, și Psalmii cei din zori¹ să turburăm.

Dacă, în vremea slujirii tale, ar grăi către tine gândul și ți-ar șopti, zicând: «Grăbește puțin, și se va înmulți lucrul tău», și degrab te izbăvești de dânsul, să nu pui ție canon². Dar dacă gândul încă mai mult te supără, întoarce-te îndată înapoi o *Slavă*, sau câte vo-

¹ Textul grec tipărit și unele manuscrise grecești au *Psalmii ceasului întâi*. (N. ed. amer.)

² Sîriacă: *să nu-l iei în seamă*. (N. ed. amer.)

iești, și pre fieștecările stih ce poartă chipul rugăciunii cu înțelegere grăiește-l de mai multe ori. Și dacă iarăși te va turbura gândul, sau te va strâmtora, lasă cuvântarea stihului și pleacă-ți genunchii în rugăciune, zicând: «Eu nu graiuri voiesc a număra, ci la lăcașurile [cerești] a ajunge; că întru toată cărarea ce mă va povățui acolo degrab, întru aceea voi călători. Norodul carele a turnat vițelul în pustie, patruzeci de ani a umblat străbătându-o, suind și pogorând munți și dealuri, și pământul făgăduinței nici de departe l-a văzut».

Iar dacă, atunci când priveghezi noaptea, te biruiește îndelungatul stat în picioare și slăbești de oboseală, și ți-ar zice gândul, iară mai vârtos cel cu rea-măiestrie ar grăi ție prin gând, precum prin șarpele cel de odinioară, zicând: «Sfârșește, fiindcă nu mai poți sta în picioare», zi lui: «Nu, ci voi șede a jos¹, căci și aceasta este mai bună decât somnul. Și chiar de și tace limba mea, și nu rostește psalm, cugetul meu cu Dumnezeu se îndeletnicește, întru rugăciune și întru voroava cea cu Dânsul; și vegherea totdeauna mai folositoare este decât somnul».

Nu numai întru starea în picioare se cuprinde toată privegherea monahului, nici numai întru rostirea psalmilor. Ci unul stăruie întru psalmi toată noaptea; altul întru pocăință, și întru rugăciuni de umilință, și întru plecări la pământ; iară altul întru plângere, și întru lacrimi, și întru tânguiri pentru greșalele sale. S'a zis pentru oarecarele din Părinții noștri cum că, patruzeci de ani, un singur cuvânt a fost rugăciunea lui: «Eu ca un om am greșit, iară Tu, ca un Dumnezeu, iartă-mă». Și îl auzeau Părinții cugetând stihul acesta cu întristare, când plângea și nu se alina; și, în locul slujbei, singură rugăciunea aceasta avea noaptea și ziua.² Iară altul puține stihuri seara grăiește, iar cealaltă parte a nopții petrece întru tropare, ||și întru slavoslovii, și în cântări și viersuiri pline de jale||. Altul petrece

¹ Greaca are *voi șede a o ședere* (sau *o kathismă*, adică o secțiune a Psaltirii). Însă siriaca are emfaticul *șezând voi șede*, care trebuie să fi fost și varianta inițială din grecește. (N. ed. amer.)

² Vezi *Pateric*, «Pentru Avva Apollo» 2. Vezi și Budge, *The Paradise of the Holy Fathers*, Palladie 2: 38. (N. ed. amer.)

noaptea slăvind pre Dumnezeu și citind ||cathisme, iar între cathisme se luminează și se împuternicează cu citiri din Biblie, până ce se odihnește||. Iară altul pune luiși hotar a nu-și pleca genunchele ||nici măcar la rugăciunea cea de după *Slavă*, precum se obicinuiește la privegheri, petrecându-și toată noaptea fără a-și schimba felul stării sale. Că zic unii pentru oarecarele dintre sfinți, cum că,|| luptat fiind de gândul¹ curviei, ||și neîncetând a se împotrivi lui întru tot chipul, a dat pre sineși osteneții privegherii de noapte. Și a pus luiși pravilă nicidecum a pleca genunchele sale, ci în picioare a sta întreaga noapte, ținând deschiși ochii lui, și a se înfrâna de la îngenunchere până dimineața||. Iară Dumnezeului nostru fie slava și stăpânirea în vecii vecilor.² ||Acestea sânt toate osebirile întru osteneala privegherii, și printr'însele bărbatul cel osârduitoriu se dezbracă de omul cel vechi, cel stricat după poftetele înșelăciunii, și cu Hristos îmbrăcându-se, se mântuiește.³ Căci prin aceste felurite osteneți, cu înțelepciune săvârșite, se învrednicesc sfinții de copleșitoarea uimire a dumnezeieștii descoperiri carea covârșește cugetul trupului.

Când cei osârdnici întru aceste felurite lucrări și întru unele ca acestea se desfătă în vremea privegherii lor, fără de negrijanie își petrec întreg răstimpul lungilor ceasuri ale nopții. Sufletele lor înfloresc și se bucură, și uită veșmântul cel trupesc, cel țesut din patimi, cu carele sânt îmbrăcați. Și, pentru desfătarea și săltarea inimii lor, nu își mai aduc aminte de somn, căci socotesc cum că s'au dezbrăcat de trup, sau că au și ajuns la starea carea se va da lor după înviere. Și pentru marea lor bucurie lasă uneori rostirea psalmilor, căzând pre fețele lor, pentru năvala bucuriei ce se ridică în sufletele lor. Și întreagă lungimea nopții se face lor precum ziua, iar venirea întunerecului le este precum răsăritul de soare, pentru nădejdea ce le înalță inimile și întru cugetarea ei îi îmbată, și pentru înflăcărarea cugetelor lor ce ard de pomenirea bunătăților veacului ce va să fie. Și limba lor cu duhovnicească alăută viersuiește, iară mintea lor se

¹ Siriacă: *de dracul*. (N. ed. amer.)

² Aici greaca și Manuscrisul Siriac de la Vatican se încheie. (N. ed. amer.)

³ Cf. Ef. 4: 22, 24.

grijește de ale sale. Uneori ea se întoarce către înțelesul stihurilor, uneori alungă un gând strein de îndată ce se ivește, iară alteori, când ostenește sufletul, mintea se întoarce către cuprinsul celor citite în ziua aceea. Căci istorisirile cele dintru acest izvor adunate, și întru vistieria ei învistierite, înțelegeri nasc întru acel răstimp, și dintru multa ei îndulcire întru dânsule nu mai rămâne loc pentru streine gânduri. Ci iarăși mintea este trasă iute și adusă întru gândul rugăciunii și rostirii psalmilor, ca nu cumva, zăbovind întru acele înțelegeri (măcar că de folos îi este cugetarea lor), să se lipsească de vorbirea cu Dumnezeu și de lumina dumnezeieștii vedenii, pre carea mintea obicinuieste a o priimi din rugăciunea cea nerăspândită, atunci când, cu cuvioase gânduri, singură cu Domnul grăiește întru ascunsul inimii. Și astfel își petrec întreaga viață întru aceste lucruri, fieștecarele bineplăcând Domnului său întru ostenele sale, dupre măsura și tăria sa, cu toată puterea voii lui lucrând.

Dară de voiește omul a da trupului său o mică odihnă, oprească-se și să stea jos, cu fața către răsărit. Însă, în câtă vreme stă așezat, nu trebuie să-și lase cugetul a se lenevi, ci să socotească, și să chibzuie, și să se gândească la măreția viețuirii cesteia: ce anume este, și cât de grea este osteneala ei; cât de mare este cununa ei, și cât de slăvită roada lucrării ei; ce fel de priveghere cere ea, și cum o săvârșeau bărbații cei din vechime, și de carile lucruri s'au învrednicit prin plinirea nevoițelor lor; și cum, prin mila lui Iisus, el însuși a fost smuls din lume, măcar că întru deșarte ostenele se ostenea, carile fac pre om a se rătăci de la Dumnezeu și rușine a răbda pentru păcatele sale; și cum a fost adus la slujirea cea îngerească, a căreia nădejde este adevărata nădejde, a căreia bucurie nicidecum de întristare este covârșită, și a căreia încredere nicidecum este înșelată. Că oricât de mult s'ar trudi omul, puțină este osteneala sa, lângă ceea ce va să priimească (ca arvună a bunătăților acelor) întru sfârșitul său, ca să se bucure sufletul său.

Deci cugetând întru inima lui la aceste gânduri și la unele ca acestea, se minunează. Și mintea sa cu duhovnicescul car o trimite, făcându-o să se întraripeze și să cugete la toți Părinții cei sfinți din toate neamurile, de la carii moștenirea viețuirii lor a priimit. Și

socotește cum fieștecarele dintr'înșii în felurite chipuri a săvârșit plugăria cea duhovnicească, și lumea cea locuită au părăsit, și însăși omenirea, și de răspândirile lumii și de viața cea turburăcioasă s'au depărtat. Apoi cugetă cum au plecat și s'au ascuns în munți, și în peșteri, și în locuri singuratece și depărtate de oameni, căci au văzut cum că această viețuire nu se poate împlini desăvârșit în mijlocul oamenilor, din pricina preamultelor împiedecări. Și iarăși cugetă la felul cum acci bărbați, în viață fiind, morți s'au făcut, ca viața cea în Dumnezeu să dobândească, rătăcind prin pustii și prin munți stâncoși ca cei ce au rătăcit calca, și cum întreaga lume nu este destoinică a se asemui slavei vreunuia dintre dânșii.¹ Că unii dintr'înșii prin vâgăuni prăpăstioase sălășluiau, alții la poalele munților sau prin râpe adânci, unii în peșteri și în crăpăturile pământului, ca cei ce se ascund în vizuini ca să vâneze vulpi, alții în morminte și alții pre vârfurile munților. Unii mici bordeie în pustie și-au ridicat, petrecând acolo întregă viața lor. Alții mici împrejmuiri de piatră pre culmile munților și-au clădit, adică niște chilioare, și acolo cu bună plăcere locuiau, ca și cum s'ar fi aflat în palaturile cele împărătești. Și niciunul dintr'înșii nu s'a grijit cu ce își va duce traiul, ci numai cum poate fieștecare să placă lui Dumnezeu și nevoița sa în chip desăvârșit să plinească.

Și cum anume viețuiau acci sfinți bărbați întru acele laturi? Au doară în trup viețuiau, sau viețuirea lor covârșea trupul și sângele? Au doară se împuținau cu sufletul întru singurătatea pustiei? Pierdutu-și-au oare puterea de a răbda întru acea îndelungare de vreme, slăbit-au trupurile lor întru mulțimea anilor, pentru lipsirea trebuințelor celor de nevoie cerute de fire? Și cum de s'a păzit întru dânșii însăși viața cea omenească? Și mai vârtos, ce fel de lupte și de nevoițe au săvârșit? Cum de înfruntau cu atâta bărbăție și pacc multele și feluritele războaie pre carile duhurile cele viclene le ridicau asupra lor? Cum de nu au slăbit întru osârduitoarele și istovitoarele lor osteneli, întru toată viața lor, și până în sfârșit? Cum de nu a căzut întru mâhniciune duhul lor, pentru preamarea singurătate,

---

¹ Cf. Evr. 11: 38.

desprins fiind de toată mângâierea cea văzută? Au doară este cu adevărat atâta tărie întru firea cea omenească? Și cum dumnezeiasca putere i-a păzit nevătămați întru ispitele cele de multe feluri, și cum a purtat de grijă fieștecăruia dintr'înșii cu osebită sprijineală, după locul sălășluirii lui, dând fieștecăruia trebuința cea de nevoie? Că unii de oarecarea pasăre s'au ajutorit. «Că iată», zicea unul, «șasezeci de ani am de când primesc câte o jumătate de pâine de la această pasăre!»¹ Și iarăși, alții, de oarecarele pom ori de vreun finic s'au hrănit, mai presus de fire, precum zice unul dintre dânșii, zic adică episcopul cel ce în pustie s'a pocăit: «Patruzeci și nouă de ani am întru această pustie, și Dumnezeu mi-a dat viață întru acest finic».² Și așijderea s'a făcut și cu sfântul cel ce, șase luni de zile în păcat petrecând, mai apoi a plecat în pustia cea mai din lăuntru ca să se pocăiască de păcatele sale. Și pătimind dureri din pricina pântecelui, venit-a înger și l-a tămăduit.³ Unii de către fiare sălbatice s'au hrănit, precum fericitul acela ce viețuia într'o peșteră din pustia Sodomei. Unora, carii sălășluiau în pustie apropiată de lumea cea locuită, oamenii le slujeau, precum viteazului bărbat văzut de Serapion, și precum fericitului Martinian⁴, cel ce locuia într'un ostrov liniștit, fiind cercetat de către un neguțătoriu de două ori în an.

Dar când în preajmă nu era vreo locuință, și nici vreun alt chip [spre a da lor trebuințele cele de nevoie], cercetați erau de oarecarele înger, precum s'a zis pentru fericitul Apellie, cel ce în muntos ținut locuia, întru o mică peșteră. Că avea lucrarea de a înălța rugăciune lui Dumnezeu de-a lungul întregii zile, iar noaptea de o sută de ori. Și fără să fi cerut, se aducea lui hrană în pustie de către un înger. Îmbrăcămintea lui era o haină fără de mâneci, cu un mic acoperemânt preste capul lui; și neponosite au rămas acestea pre

¹ Sf. Pavel Sihastrul, (N. ed. amer.)

² Vezi Budge, *The Paradise of the Holy Fathers*, Palladius 2: 18. (N. ed. amer.)

³ Sf. Timothei Sihastrul. Vezi ibid. 2: 17. (N. ed. amer.)

⁴ Prăznuit de Biserica Orthodoxă la 13 Februarie. (N. ed. amer.)

dânsul în pustie. Vezi cum poartă Dumnezeu de grijă robilor Săi întru toate?

Și alții cu rădăcini s'au hrănit; alții cu ierburi bune de mâncare, de la sineși crescând; alții cu mici saduri ce au trebuință de a fi udate, și cu legumi uscate semănate cu grijă; iară alții cu poamele copacilor. Pentru unii un strat de țelină și câteva picuri de apă de ajuns erau pentru trebuințele cele de nevoie ale viețuirii celei vremelnice, ca să se păstreze viața trupului lor. Cât despre celelalte, folositoare pomeniri stârnea harul în vremea [cca de nevoie], pentru mângâierea lor.

Când cugetă omul în mintea sa la unele ca acestea, ca de un vin nou se îmbată și uită de sineși. Dară apoi din nou vede pre sineși, și se minunează că întru toată călătoria aceasta prin pustie și întru întâlnirea lui cu sfinții mintea sa nu a întâmpinat defel ceva vătămătoriu¹. Ci acum i se pare cum că în vremea aceea aieva cu sfinții era, și limpede pre dânsii a văzut. Și pentru pomenirea vieții acelor sfinți, pre carea mintea sa o zămislește prin aducerea-aminte de istorisirile lor, și pentru îndeletnicirea lui cea întru dânsule, piere de-acî înainte negrijania lui, și se gonește pregetarea lui, și mădulările lui se întăresc, și dormitarea se depărtează de genele lui, și gândul lui cutezătoriu se face, alungând frica, și cu bărbăție biruiește răspândirea, și osârdie tare se aprinde în inima lui, și negrăită bucurie în sufletul lui se deșteaptă. Și iarăși, dulci lacrimi udă fața lui, și de duhovnicească veselie se îmbată mintea lui, și sufletul priimește nepovestită mângâiere, și nădejdea îi ajutorează inima, și vitează o face. Încât i se pare cum că în ceriu locuiește în vremea privegherii sale cea cu prisos de bunătăți. Prin unele ca acestea sporesc înainte cei ce cu chibzuință se ostenesc întru privegheri. Că nimic este carele să facă cugetul atât de strălucitoriu și de plin de bucurie, și care așa să-l lumineze și să-i gonească gândurile cele rele, făcând sufletul să salte, precum privegherea cea neconținută.

¹ Adică vreun gând rău sau vreo răspândire. (N. ed. amer.)

Pentru aceea toți Părinții cei sfinți au stăruit cu deadinsul întru osteneala privegherii, și întru toată călătoria vieții lor de pravila privegherii de noapte s'au alipit. Ci mai vârtos făceau aceasta fiindcă au auzit pre Mântuitorul nostru în multe locuri cu osârdie îndemnându-ne cu graiul Său cel viu: «Privegheați dară, în toată vremea rugându-vă» (Lc. 21: 36); și «Privegheați și vă rugați, ca să nu intrați în ispită» (Mt. 26:41); și iarăși, «Fără de istov vă rugați» (1 Thes. 5: 17), și celelalte. Și ca și cum nu ar fi fost destul să ne îndemne numai cu cuvintele, întru Sine Însuși pildă ne-au dat, prin aceea că, în toată vremea, lucrarea rugăciunii mai presus de toate o cinstea. Pentru aceea neconținut osebea pre Sineși spre rugăciune, și nu oricum s'ar întâmpla, ci mai vârtos noaptea alegea pentru dânsa, iar drept loc pustia.¹ Prin aceasta El [ne-au învățat] a ne depărta de toată zarva și turburarea, ca întru liniște să ne rugăm, precum se cuvine.

Toată descoperirea feluritelor lucruri ce s'a dat sfinților fie spre a dobândi chibzuință, fie pentru învățătura cea de obște a oamenilor, mai vârtos în vremea nopții și a rugăciunii o au priimit. Deci Părinții noștri au priimit această înaltă învățătură a rugăciunii ca de la Însuși Mântuitorul, iar trezvia prin rugăciune, ca poruncă de la apostolul o au priimit. Ci mai vârtos au ales tăcerea și depărtarea de toate, ca să aibă puțința de a se afla neconținut aproape de Dumnezeu prin rugăciunea lor cea neîncetată. Și în singurătate au fugit, nu numai ca să scape de toată împiedecarea slujbei lor celei neîncetate, ci și ca nu cumva vreun lucru strein să năvălească din afară asupra lor, și să turbure curata străluminare a cugetului lor, și să alunge liniștea privegherilor lor celor pline de bucurie, carile sânt lumina sufletului lor. Ba încă și mâncarea lor puțină era, ca nu cumva aburul ce se ridică din pântecele cel prea plin să le încetoșeze mintea, și liniștea ei cea cu dreaptă socotcală să se turbure, și să se jefuiască de desfătarea cea duhovnicească, cea adusă de rugăciune. Și în scurt zicând, cu multă osârdie întru toate petreceau, ca să poată, precât

¹ Vezi Mt. 14: 23; Mc. 1: 35.

este cu puțință, a vorbi cu Dumnezeu fără de acoperământ, cu cugetul neîmpovărat de nimic altceva.

Ci bine știind și Satana cum că toate aceste bunătăți înlăuntrul acelei minunate lucrări zac, carea în trupul vârtușilor este ca și cum ar ține locul sufletului pentru toate mădulările, mai mult decât pre toate celelalte viețuiri o zavistuieste. Și aceasta toți oamenii din cercare o știu, căci nimic alta din om așa îl zădărește pre diavol, făcându-l să ardă cu astfel de pizmuire, și nimic alta este împotriva căreia să se gătească cu astfel de război, precum privegherea de noapte, fie că este a unui pustnic, chinovit ori mirean. Că aicea [diavolul] nu se mai poate înfrâna, ci limpede se vedește cum că este în fățiș război împotriva privegherii¹, fără de mijlocitoriu, măcar că nicidecum simte darurile pre carile întru ascuns le priimesc cei ce priveghează. Dară mai vârtos îi pizmuiește pentru starea lor cu întreagă-cugetare, și pentru stăruința cu carea se împrotivesc somnului prin trezvia slavosloviilor lor și a psălmuirilor, și pentru rugăciunile cu închinăciuni și cu ridicarea mâinilor lor, cu metanii și proșterneri cu fața la pământ, și pentru stăruitoarele lor cereri din toată inima întru toată vremea nopții. Ci încă și mai mult zavistuieste din pricina celorlalți, carii, măcar că zac întinși ca niște morți pre rogojinile lor, și precum voiește batjocorește pre dânsii cu spurcate vedonii și cu dezvățate vise, și cât este noaptea de lungă îi face a se tăvăli parcă în noroi cu feluritele năluciri ce, din preaplinul pântecelui, în somnul lor cel greu se stârnesc, chiar și așa, înșiși acești bărbați fac să ia chip de acum înainte în sufletele lor starea trezviei carea este a învierii. Și vede cum aceștia, măcar că încă întru acoperământul trupului sânt înfășurați, și în tot ceasul de valurile muriciunii sânt năpădiți, și între hotarele vieții stăpânite de duhul lumii cesteia se țin, arată totuși întru firea lor cea muritoare chipul viețuirii ce va să vie.

Mare este puterea rugăciunii celei ce se aduce noaptea, mai vârtos decât a celeia din vremea zilei. Pentru aceea toți dreptii în vremea nopții se rugau, luptându-se cu greimea trupului și cu dul-

¹ Sau *împotriva omului*. (N. ed. amer.)

ceața somnului, și firea cea trupească biruind. Și aceasta și prorocul zicea, în vremea când suspina întru osârduitoare rugăciune: «Ostenit-am întru suspinul meu; spăla-voi în fiecă noapte patul meu, cu lacrămile mele așternutul meu voi uda» (Ps. 6: 7). Și iarăși: «În miezul nopții m'am sculat spre a mă mărturisi Ție pentru judecățile dreptății Tale» (Ps. 118: 62). Și aceștia, pentru toată cererea pentru carea cu stăruință rugau pre Dumnezeu, cu rugăciunea privegherii celei de noapte se întrarmau, și îndată dobândeau cererea lor.

Nu este nimic altceva de care însuși Satana să se teamă așa de mult ca de rugăciunea ce se aduce în vremea privegherii de noapte. Și chiar de se săvârșește cu răspândire, nu deșartă se întoarce înapoi, fără numai dacă ceea ce se cere ar fi ceva necuvenit. Pentru aceea diavolul cu nășâlnic război îi lovește, spre a-i împiedeca, de ar fi cu puțință, de la lucrarea aceasta – zic adică pre cei ce neîncetat o lucrează. Însă cei ce au stat împotriva meșteșugirilor lui celor viclene măcar și foarte puțin, și carii au gustat darurile lui Dumnezeu ce se dau în vremea privegherii, și carii au cercat întru sineși măreția ajutorinței lui Dumnezeu carea este pururea aproape de dânșii, cu defăimare defaimă pre diavol și toate cursele lui. Pentru aceea mai vârtos ceata celor singuratici, mai mult decât întreaga obște a Bisericii, dă război împotriva lui prin nevoița rugăciunii și a privegherii, întâi fiindcă ei nu se împovărează cu lucrurile cele văzute, iar apoi pentru necontenita lor liniștire. Căci sloboziți fiind de grijile cele multe, diavolul nu mai poate să le întoarcă gândurile de la cugetarea lui Dumnezeu, ori să-i oprească dintru necontenitele lor rugăciuni în lupta lor cu dânșul. Pentru aceea, dintru însuși începutul uceniciei lor și până la adânci bătrânețe, nicidecum au trecut cu vederea osteneala privegherii, cunoscând preabine lucrarea stării celei de toată noaptea, precum aflăm din cele scrise despre fiștecările dintre dânșii.

Sfântul Athanasie, întru istorisirea sa despre Antonie, dreptariul pustnicilor, spune că acesta făcea îndelungate privegheri, cât cea mai mare parte a nopții fără de somn petrecea. Și pentru aceea Satana a aflat pricină să năvălească asupra slăvitului bărbat cu cel dintâi război, și aceasta s'a întâmplat când sfântul era încă copil. Aflăm

adeseori însemnat în multe din istorisirile cele despre dânsul cum că nicicând a trecut cu vederea privegherea în tot răstimpul vieții sale, nici măcar atunci când se ducea să se întâlnească cu alții la vreme mai nainte rânduită. Și vedem aceasta atunci când s'a dus să vadă pre fericitul stareț Pavel, căci, după ce au mâncat din hrana adusă de o pasăre, întreaga noapte au stat la rugăciune. Căci cine dintre singurateci, măcar de ar avea toate vârtuțile laolaltă, poate a trece cu vederea această lucrare, și nu leneș ar fi socotit când s'ar lipsi de dânsa? Căci privegherea cea de noapte este lumina cugetării¹; prin ea înțelegerea² se înalță, cugetul³ rămâne adunat întru sineși, iar mintea⁴ își ia zborul, privind la cele duhovnicești, și, prin rugăciune, din nou întinerește, și cu strălucitoare rază strălucește. Prin priveghere se dă omului arvuna bunătăților vieții ce va să vie și harul darurilor ale căror taine sânt însemnate în sfintele Scripturi. Pentru aceea Părinții noștri nu treceau cu vederea această osteneală, dintru începutul uceniciei lor și până ce ajungeau la măsura desăvârșirii. Și astfel, până și în vremea adâncii lor bătrâneți, când omul abia de mai poate a se ține în picioare, nu se lăsau a fi copleșiți de trândăvie, ca să-și dea trupul spre odihnă prin puțin somn, și prin aceasta să se lipsească de neconținută priveghere a nopții. Aceasta o aflăm și din istorisirile pentru deplinul chip al vârtuții și al tuturor desăvârșirilor⁵ celor duhovnicești, zic adică cele pentru fericitul Arsenie. Căci acest vestit bărbat din Schit, când desăvârșit s'a depărtat de toată împreună-petrecerea cu oamenii și departe în pustie și-a mutat sălașul, ba încă și departe de frați, s'a dat cu totul minunatei lucrări a privegherii. Și statul său în picioare în vremea privegherii se osebea și de cel al tuturor Părinților din vremea sa, precum dă mărturia istorisirea cea pentru dânsul. Că, zice, în ajunul Zilei Domnului lăsa soarele înapoia lui și întindea mâinile la ceriu, până ce

¹ Sir. *tar'itha*, termen ce corespunde grecescului φρόνημα. (N. ed. amer.)

² Sir. *mad'a*. (N. ed. amer.)

³ Sir. *re' yana*. (N. ed. amer.)

⁴ Sir. *hauna*. Acesta este unicul pasaj în care Sf. Isaac folosește împreună toți cei patru termeni pentru facultățile mentale. (N. ed. amer.)

⁵ Lit. *frumuseților*. (N. ed. amer.)

răsărea soarele și strălucea în fața lui.¹ Și iarăși întru alt loc se zice cum că toată noaptea petrecea priveghind; și când, pentru sila firii, voia să vie dimineața ca să se odihnească puțin, se lupta cu somnul, zicând: Du-te de la mine, slugă vicleană.² Aceasta o făcea când era de acum bătrân, când se zice că era gârbovit de bătrânețe.

Ci pentru ca să cunoaștem mai bine tăria lui întru priveghere, să auzim o altă istorisire pentru dânsul, cum fără de teamă se împotriva bătrânețelor celor adânci și la toată slăbiciunea, fiind atunci în vârstă de nouăzeci de ani. Odată a chemat pre cei doi ucenici ai săi, ei înșiși Părinți mari, și a zis lor: Fiindcă dracii mă luptă, și nu știu de mă fură cu somnul, osteniți-vă cu mine în noaptea aceasta priveghind și păziți-mă de dormitez la priveghere. Și au șezut unul de-a dreapta lui, și unul de-a stânga, de seara și până dimineața. Și au zis: Noi am adormit și ne-am sculat, și nu l-am simțit să dormiteze. Și când a început să se crape de ziuă venit-au către noi de trei ori glas de suflare în nările sale – dar de a făcut aceasta cu deadinsul, ca să socotim cum că a dormit, sau cu adevărat firea somnului a venit asupra lui, noi nu știm. Și îndată s'a sculat, zicând: Dormitat-am? Și am răspuns noi, zicând lui: Nu știm, Părinte, că noi înșine am dormit.³

Întru dulcile osteneli ale privegherii și-au aflat desfătarea întâistătătorii viețuirii noastre. Și carea era dulceața pre carea viteazul Arsenie a priimit-o dintru această rea-pățimire cu carea atât de mult și-a chinuit trupul? Căci vădit este că nu în zadar a suferit toate. Căci vedem cum că nu numai omul lui cel din lăuntru s'a luminat cu strălucirea razei celei de sus, bucurându-se, ci încă și omul lui cel din afară, a căruia fire este stricăcioasă și învârtoșată, era îmbră-

¹ Vezi Budge, *The Sayings of the Holy Fathers*, 1: 105. (N. ed. amer.) Vezi și *Patericul*, «Pentru Avva Arsenie» 30. (N. tr.)

² Vezi Budge, *ibid.* 1: 133. (N. ed. amer.) În *Pateric* cuvântul diferă puțin: «Spuncea Avva Daniil pentru Avva Arsenie că toată noaptea petrecea priveghind; și când voia dimineața să doarmă, pentru sila firii, zicea somnului: Vino, rob rău. Și hrăpea puțin, șezând, și îndată se scula» („Pentru Avva Arsenie” 14). (N. tr.)

³ Vezi Budge, *ibid.* 1: 113. (N. ed. amer.) Vezi și *Patericul*, «Pentru Avva Arsenie» 43. (N. tr.)

cat întru slava cu carca se vor înveșmânta toți sfinții întru sfârșitul [lumii], din pricina schimbării la chip a întregii firi lăuntrice a omului.

De unde știm aceasta? Odată unul din frați s'a dus la chilia lui Avva Arsenie la Schit, și uitându-se prin fereastră, a văzut pre Bătrânul stând în picioare, și tot trupul lui era ca de foc. Căci fratele ce s'a dus să-l vadă pre Bătrân era vrednic de acea vedenie, că nu era dintre frații cei preamici, ci unul dintre cei mari. Și fiindcă fericitul Arsenie era vestit pentru viețuirea lui cea înaltă, toți Părinții doreau să îl vadă, mai vârtos fiindcă arareori îl vedeau – că zicea lui și Avva Macarie: Pentru ce fugi de noi?¹ Pentru aceea și streinii cei ce veneau la Schit, mai cu osebite pre dânsul doreau a-l vedea, și a lua blagoslovenia lui. Deci, ca să nu lungim cuvântul, când acel frate a bătut la ușa lui, ieșit-a Bătrânul către dânsul. Și văzând pre fratele ca și cum s'ar fi uimit de ceva ce văzuse, a zis lui: Ai multă vreme de când bați? Nu cumva ai văzut ceva? Și acela a zis: Nu. Și așa l-a slobozit.²

Și ce voi zice pentru fericitul Pahomie? Că era bărbatul acesta deopotrivă cu Arsenie, și întâi-stătătoriu între ceilalți, vestit întru nevoie și vitcaz întru trezvia privegherii. Și multă vreme a petrecut luptându-se cu dracii, ca un preavestit luptătoriu, asemenea Sfântului Antonie. Și fiindcă mulți draci veneau asupra lui în vremea nopții, adică atunci când făcea priveghere, a rugat pre Dumnezeu să ridice somnul de la dânsul și ziua, și noaptea, ca nicidecum să mai doarmă, și astfel să poată doborî puterea vrăjmașului, precum este scris: «Și nu mă voi întoarce până ce vor lipsi» (Ps. 17: 38); fiindcă neputințioși sânt [dracii] împotriva credinței celei întru Domnul. Însă darul acesta s'a dat lui, precum și ceruse, numai pentru oarecarea vreme. Și fiind el curat cu inima, căci vederea sufletului său se curățise prin privegherea cea de noapte, prin liniștire și prin rugăciune, a văzut pre Dumnezeu, Cel Ce este nevăzut, ca întru

¹ Vezi *Patericul*, «Pentru Avva Arsenie» 13. (N. tr.)

² Vezi Budge, *The Sayings of the Holy Fathers* 1: 625. (N. ed. amer.) Vezi și *Patericul*, «Pentru Avva Arsenie» 27. (N. tr.)

oglinză.¹ Acestea sânt roadele privegherii, și blagosloveniile lucrătorilor ei, și cununile nevoiei ei.

Și dacă și tu, frate, voiești a fi împreună-părtaş sfinților acestora și moștenitoriu al viețuirii lor, ține liniștirea fără negrijanie, ca să poți stărui și tu întru rugăciunea cea necontenită. Rabdă scârbele ei, ca să poți păstra și blagosloveniile ei. Iar dacă din felurite pricini trupul tău se istovește și contenește din osteneala sa, și nu vei mai putea a-ți săvârși lucrarea liniștirii cea obicinuită, și dacă mai apoi conștiința ta va începe a te osândi, și vei cădea întru negrijanie și mahniciune (căci cu adevărat aceasta este lucrarea conștiinței, neîncetat a ne muștra, și cu tărie a ne prihăni, mai vârtos de este voirea noastră bună), să nu zici: «Vai mie, că m'am lenevit! Mai bine ar fi mic de m'aș afla afară [din chilia mea] și aș săvârși oarecarea lucrare a vârtuții, mai vârtos decât a avea deșarta faimă de sihastru și de zăvorât, leneș fiind întru slujirea aceasta, ba încă și pre aceea de singuratic și cu totul singurătățit, departe fiind de faptele [liniștirii]!» Să nu zici aceasta. Căci preadulcele nostru Dumnezeu poartă povara slăbiciunii noastre. Că nu cere alta de la om, fără numai ceea ce are, și știe mai bine decât noi carea este puterea noastră.

Când puterea ta este îndestulată, ostenește-te. Și chiar dacă nimic a face nu ești în stare, fii bucuros, și lenevirea liniștirii primește, și răbdare să faci. Însă să știi că de vei ieși din liniștire nu va rămâne cu tine nici măcar gândul ce îmboldește conștiința ta să te lovească pentru lenevirea ta. Ci, din pricina răspândirii și slăbănogirii simțirilor tale, mulțime de nesoșințe vor veni asupra ta, și acelea vor strica până și faptele vârtuții săvârșite mai înainte, căci s'a luat de la tine harul liniștirii. Și întru ispite vei cădea, și multe nesoșințe fără de voia ta vei întâmpina.

Ci măcar de vei și cădea întru ispite, nu deznădăjdui. Că nu este neguțătoriu, pre mare și pre uscat călătorind, carele să nu sufere păgubire, și nu este plugariu carele numai să secere grânele lui, și nu este luptătoriu carele să nu sufere bătăi și loviri, chiar dacă dobân-

¹ Vezi Budge, *ibid.* 1: 108. (N. ed. amer.)

dește biruința până în sfârșit. Tot așa este și cu lucrurile lui Dumnezeu, cu neșădătoriu celui ce pre calea cea nevăzută călătorește, că întru dânsa sânt și câștiguri, și pagube, și rane, și biruință. Când ești lovit, nu te întoarce înapoi. Iartă-mă.||

C U V Â N T U L 7 6 ¹

Răspunsul Sfântului Isaac către un frate care l-a întrebat: Pentru ce Domnul nostru au hotărnicit a fi milostenia asemănare a măreției Tatălui Celui din Cериuri, iară monahii liniștirea mai mult decât pre milostenie o cinstesc? Și cuvânt de apărare pentru aceasta.

Bine că din Evanghelie ai adus asemuirea și pilda pentru cercetarea viețuirii celei mari a liniștirii, ca și cum noi împrotivnici am fi [milosteniei], ori căutăm a o zădărnici ca pre un oarecare lucru de prisos. Domnul au hotărnicit milostenia a fi asemănare a Tatălui Celui Ceresc², fiindcă apropie de Dânsul pre cei ce o săvârșesc, și aceasta adevărat este. Și nici noi, monahii, pre liniștire fără de milostenie nu o cinstim; ci, precât este cu puțință, ne sânguim a ne depărta de grijă și de turburare. Că nu voim a ne împrotivi să facem cele de nevoie când ne sânt puse înainte, însă voim numai de liniștire să ne grijim, ca întru pururea-cugetarea lui Dumnezeu să petrecem, prin carea cu mult mai bine putem a strecura apele noastre cele turburi și de liniștea minții a ne apropia³. Iar dacă s'ar întâmpla vreodată, pentru o vreme, să vie asupra noastră oarecarea trebuință de nevoie a fraților⁴, nici pre aceasta ni se cade a o trece cu vederea. Deci neconținut ne silim a fi în toată vremea milostivi în lăuntru

¹ Privitor la acest Cuvânt vezi Introducere, pp. 48-49. (N. ed. amer.)

² Cf. Mt. 5: 48.

³ Gr. și de Dânsul/de aceasta a ne apropia. (N. ed. amer.)

⁴ Cuvântul fraților lipsește în siriacă. (N. ed. amer.)

nostru către toată firea făpturilor celor înțelegătoare. Că așa ne poruncește învățătura Domnului, și nu este o întâmplare că prin aceasta se osebește liniștirea noastră.¹ Și nu numai pre milostenia cea din lăuntru nostru trebuie a păzi, ci, când vremea potrivită lucrurilor și nevoia trebilor o cere, nu ni se cade a pregeta să dovedim dragostea noastră în chip arătat. Și mai vârtos aceia carii nu au ales liniștirea cea cu totul desăvârșit (adică nicidecum a se întâlni cu cineva), ci țin pravila liniștirii câte șapte zile, sau [răstimpuri] de șapte ori câte șapte zile². Că unii ca aceștia, chiar când se află în hotarele pravilei lor, nu se opresc a împlini faptele milosteniei către aproapele – fără numai de ar fi vreunul cumplit de aspru, și necioplit, și fără de omenie, și carele voiește a ține liniștirea numai de ochii lumii. Căci știm că, fără dragostea către aproapele, nici cugetul poate a se lumina prin vorbirea cu Dumnezeu și dragostea cea către Dânsul.

Și carele monah înțelept, având hrană și îmbrăcăminte, văzând pre aproapele său lipsit și gol, nu îi dă cele ce are, ci cruță ceva dintru dânsule? Sau iarăși, cine văzând pre oarecarele din cei ce poartă același trup cu dânsul, în boală topindu-se, și în trudă istovindu-se, și trebuință de cercetare având, pre pravila închiderii mai mult decât pre dragostea aproapelui o ar cinsti, pentru că iubește liniștirea? Iar când nu se ivesc vreuncele ca acestea, în minte păzim dragostea și milostenia cea către frați. Dar când prilejul ne este la îndemână, Dumnezeu cere de la noi și cu lucrul a împlini și a săvârși milostenia. Deci arătat este că de nu am agonisit ceva, nu ni se îngăduie a cădea în griji și în turburare pentru săraci. Căci dacă avem, ni se cere. Și iarăși, dacă prin vicțuirea noastră sântem departe de împreună-șederea și amestecarea cu oamenii și de vederea lor, nu este trebuință a părăsi chilia noastră și șederea cea monahicească și pustnicească, și a ne da umblării prin lume spre a cerceta pre cei bol-

---

¹ „Liniștea călugărului creștin nu e o nepăsare asemenea celei buddhiste, ci e plină tot timpul de milă față de oameni. Dar încrederea în Dumnezeu e așa de mare, că el are nădejdea fermă că prin ea va ajuta și pre cei aflători în necaz”. (D. Stăniloae, *op. cit.*, p. 483, n. 588)

² Adică câte o săptămână, sau perioade de câte șapte săptămâni. (N. tr.)

navi, și cu slujiri ca acestea a ne îndeletnici. Căci vădit este cum că unele ca acestea aduc pre om de la o stare mai înaltă la una mai joasă. Însă dacă cineva locuiește împreună cu oamenii, și aproape de dânșii este locuința sa, și întru ostenelile altora se odihnește, fie în vremea sănătății, fie a bolii, datoriu este și el așijderea să facă; dar nu trebuie în nici un chip să ceară de la alții o astfel de odihnă. Iar de va vedea pre fiul cel de un trup cu el și de o asemănare, că se află întru strâmtorare, iară mai vartos pre Hristos lepădat și chinuit, și ar fugi și s'ar ascunde de dânsul, mincinoasă liniștire nălucind, unul ca acesta nemilostiv este.

Ci să nu faci mie pomenire de Ioan Thiveul și de Arsenie, și să zici: Carele dintr'înșii a dat pre sineși la unele ca acestea, sau a purtat grijă de bolnavi și de săraci, nesocotind liniștirea sa? Însă nici să nu pomenești de faptele unora ca dânșii! Căci de te vei depărta de toată odihna și întâmpinarea oamenilor, precum aceia, îți îngăduie Domnul a defăima asemenea fapte. Dar dacă departe ești de desăvârșirea aceea, și în toată vremea întru osteneli trupești și întru împreună-petrecerea cu oamenii te afli, pentru ce treci cu vederea poruncile pre carile măsura ta are trebuință să le păzească, pricină arătând că petreci întru viețuirea cea mare a sfinților, de carea nicicând te-ai apropiat?

Însă cu nu voi pregeta a face pomenire de cuvântul cel pentru Sfântul Macarie cel Mare, care spre mustrarea celor ce trec cu vederea pre frații lor s'a însemnat. Că s'a dus odată să cerceteze pre oarecarele frate ce era bolnav, și întrebându-l marele de poștește ceva bolnavul, iară acela răspunzând că puțină pâine proaspătă – pentru că toți monahii de acolo abia de făceau pâine o dată în an, că așa era obiceiul locului aceluia – îndată sculându-se vrednicul de fericire bărbatul acela, măcar că era de nouăzeci de ani, s'a dus din Schit până la Alexandria și a schimbat pâinile cele uscate, ce le luase în mantia sa, cu unele moi, și le-a adus fratelui.¹

---

¹ Vezi Budge, *The Sayings of the Holy Fathers*, 1: 402. (N. ed. amer.) Vezi și *Patericul*, «Pentru Avva Macarie Eghipteanul», 8. (N. tr.)

Iar Avva Agathon, cel asemenea marelui Macarie, ceva și mai mare decât aceasta a lucrat. Că era bărbat cercat, mai mult decât toți monahii cei din vremea lui, cinstind tăcerea și liniștirea mai presus decât toți. Deci minunatul bărbat s'a dus în vremea unei sărbători să vândă rucodelia sa, și a aflat în târg pre un strein oarecarele lepădat și bolnav. Și a năimit o casă, și a petrecut lângă dânsul, cu mâinile sale lucrând, și câștigul pentru dânsul cheltuind și plătind simbria casei. Și a slujit lui șase luni, până când bolnavul s'a făcut sănătos. Și obicinuia a zice acest Avva Agathon, precum se povestește pentru dânsul, că: «Aș fi voit să aflu un bubos, și să îi dau trupul meu, și să iau pre al lui».¹ Iată dragoste desăvârșită.

Cei ce se tem de Dumnezeu, o, iubite, cu inimă ușoară se sâr-guiesc spre paza poruncilor, chiar de li se cere osteneală pentru a face aceasta² și primejdie suferă pentru dânsule. Că Făcătorul de Viață au legat desăvârșirea poruncilor și o au făcut să atârne de două porunci ce cuprind pre toate: de dragostea de Dumnezeu, și de cea asemenea ei, dragostea pentru chipul Său. Și cea dintâi împli-nește scopul dumnezeieștii vedenii a duhului; iar cea de-a doua, [scopul] dumnezeieștii vedenii (*theoria*) și al făptuirii (*praxis*). Căci întrucât firea cea Dumnezeiască este simplă, necompusă, nevăzută și în chip firesc nesupusă lipsei, conștiința, întru pururea-cugetarea sa, nu are trebuință în chip firesc de făptuire (*praxis*), nici de oare-carea lucrare trupească, nici de cugetele³ cele materialnice. Căci simplă este lucrarea ei, săvârșindu-se întru o parte a minții, duple chipul simplimii Pricinii celei vrednice de închinare carea covâr-șește simțirca trupului. Iar porunca cea de-a doua este dragostea de oameni, potrivit cu doimea firii omenești; pentru aceea și grija lucrării ei îndoită este. Zic adică cum că noi în chip nevăzut o îm-plinim în conștiința noastră, și totodată o împlinim și cu trupul; și nu numai arătat, ci și întru ascuns. Și ceea ce prin lucrurile din afară

¹ Vezi *Patericul*, «Pentru Avva Agathon», 26-27. (N. ed. amer.)

² Lit. *chiar dacă și cu lucrurile s'ar fi întâmplat să cază în mâinile lor aflarea lor* [adică a poruncilor]. (N. ed. amer.)

³ Sîriacă: *mișcările*. (N. ed. amer.)

se săvârșește trebuie și în conștiința noastră așijderea să se săvârșească.

Că precum omul din două părți s'a făcut, adică din suflet și din trup, așa și toate ale lui îndoit se săvârșesc, după doimea stării lui. Și fiindcă făptuirea este pretutindenea înainte-mergătoare dumnezeieștii vedenii, cu neputință este cuiva a se ridica la partea cea înaltă¹, de nu va săvârși mai întâi cu lucrul pre cea mai de jos. Și acum nici un om cutează a zice despre dragostea sa către aproapele că sporește întru dânsa în sufletul lui dacă părăsește cea parte a ei carea cu trupul se plinește după putere, și după vreme, și după loc, cele ce dau lui mână de ajutoriu spre săvârșirea faptei. Căci numai atunci se dovedește că acca ||parte a dragostei|| este ținută și cunoscută în conștiință². Și când întru lucrarea cea din afară sântem credincioși și adevărați precât este cu putință, atunci se dă sufletului nostru putere a se întinde spre partea cea măreață a înaltei și dumnezeieștii vedenii, întru noimele cele simple ce nu au asemănare. Dar unde nu este cu putință omului a săvârși dragostea către aproapele prin lucruri văzute, făcute cu trupul, ajunge în ochii lui Dumnezeu dragostea cea către aproapele nostru carea numai întru cugetarea noastră se săvârșește, mai ales dacă avem puterea de a petrece neconținut întru lucrarea părții aceleia atotcuprinzătoare³ ce covârșește dragostea de aproapele.

Dar dacă sântem desăvârșit lipsiți de partea cea atotcuprinzătoare, să plinim lipsa ei prin porunca cea de după dânsa, carea este făptuirea cea văzută; pre carea prin truda trupului nostru să o plinim, pentru mângâierea fraților noștri, ca nu cumva, atunci când înzadar ne ostenim în numele pustniciei, să se facă slobozenia noas-

¹ Adică dumnezeiasca vedenie. (N. ed. amer.)

² Gr. *în theoria*. În siriacă cuvintele *theoria* și *conștiință* sânt asemănătoare. (N. ed. amer.)

³ Adică a dragostei de Dumnezeu. Textul grecesc inițial traducea literal siriaca, dar în textul grecesc actual a pătruns o oarecare confuzie din pricina dublului sens al cuvintelor μέρος τοῦ ἐγκλεισμοῦ: *parte care închide în sine* sau *parte a închiderii*. Cuvântul siriac are și el acest dublu înțeles. (N. ed. amer.)

tră pricină de a ne supune trupului. Că arătat este că celui cu totul lipsit de împreună-putrecerea cu oamenii, al cărui cuget este în chip desăvârșit cufundat în Dumnezeu și care este mort față de toți din pricina depărtării de dânșii nu i s'a îngăduit a sluji și a posluși oamenilor. Însă cela ce ține pravila liniștirii câte un răstimp de șapte săptămâni sau de șapte zile, iar dupre ce și-a împlinit pravila se întâlnește și se amestecă cu oamenii, aflându-și mângâiere alături de dânșii, dar nu poartă grijă de frații săi cei ce sânt în necazuri, părăndu-i-se totodată că își ține cu scumpătate pravila cea de câte șapte, acesta nemilostiv este și cumplit. Că vădit este că din pricină că nu are milostenie, și din pricina părerii de sine, și din pricina gândurilor lui celor mincinoase nu se pogoară a săvârși asemenea fapte.

Cel ce defaimă pre cel neputincios¹ nu va vedea lumină, și ziua celui ce își întoarce fața de la cel aflat în strămătorare se va face întunec. Iar fiii celui ce defaimă glasul celui aflat în trudă, întru orbire vor orbecăi.

Să nu ocărăm numele cel mare al liniștirii întru necunoștința noastră. Căci toată viețuirea vreme are, și loc, și osebite, și [numai] lui Dumnezeu este cunoscut de va fi priimită lucrarea ei. Iar afară de aceasta deșartă este osteneala tuturor celor ce se străduiesc a ajunge treapta desăvârșirii². Cela ce așteaptă a se mângâia, și cercetat a fi întru neputința lui de către alții, smeri-va pre sineși, și împreună cu aproapele său se va osteni în vremea ispitirii, ca să fie lucrarea lui cu bucurie întru liniștirea sa, depărtată fiind de toată părerea de sine și de înșelarea dracilor. Zis-a oarecarele din sfinți, carele avea cunoașterea cea duhovnicească, cum că nimic poate izbăvi pre monah de dracul mândriei și a întări hotarul întregii sale cugetări în vremea aprinderii patimii curviei, precum a cerceta pre bolnavii ce zac în așternuturile lor și se topesc întru necazul trupului. Mare este fapta cea îngerească a liniștirii atunci când se unește

---

¹ Sau: *pre cel bolnav*. (N. tr.)

² Siriacă: *osteneala ce în fieștecare treaptă se străduiește a ajunge desăvârșirea*. (N. cd. amcr.)

cu o dreaptă-socoteală ca aceasta pentru trebuința smereniei. Că cele trecute cu vederea ne fură și ne jefuiesc.

Zis-am acestea, frate, nu ca să fim nepăsători și să defăimăm lucrarea liniștirii; că noi în fieștecare loc spre această lucrare vă îndemnăm, și nu ne împotrivim acum graiurilor noastre. Nimenea să ia și să scoată cuvânt gol din cuvintele noastre, și să lase pre celelalte, și numai pre acela, cu nechibzuință, în mâinile sale să-l ție. Eu îmi aduc aminte că în multe locuri am zis, cu rugămintă, cum că și de s'ar întâmpla cuiva întru nelucrare desăvârșită a fi în chilia sa, pentru nevoia bolii (carea obicinuieste a veni preste noi), nu trebuie să creadă că ieșirea desăvârșită din chilie și lucrarea făcută în afara ei este mai bună decât nelucrarea lui cea din lăuntrul chiliei. Iar ieșire desăvârșită zic nu atunci când te întâmpină în vreo vreme lucru de nevoie, ca să ieși din chilie câteva săptămâni și să neguțătorești cele trebuincioase pentru odihna și viața aproapelui tău: să nu socotești aceasta nelucrare și pierdere de vreme. Iar de i se va părea cuiva cum că este desăvârșit și mai presus de toate cele ale vieții de aici, din pricina necontenitei sale petreceri cu Dumnezeu și a depărtării sale de toate faptele cele văzute, cu drept cuvânt poate și de la acestea să se oprească. Mare este lucrarea dreptei-socoteli a celor ce sânt ajutați de Dumnezeu! Carele, cu mila Sa, să dea nouă să plinim cuvântul Lui pre care l-au grăit, zicând: «Orice voiți să faceți vouă oamenii, faceți și voi lor așijderea» (Lc. 6: 31). Lui se cuvine slava și cinstea de la toată zidirea în vecii vecilor. Amin.

C U V Â N T U L 77

**Pentru câtă cinste dobândește smerita cugetare
și cât de înaltă este treapta ei**

oind, o, fraților, a-mi deschide gura și a grăi pentru pricina cea înaltă a smeritei-cugetări, mă umplu de frică, precum cea ce știe cum că va să facă vorbire pentru Dumnezeu cu meșteșugul cuvintelor sale. Fiindcă smerita-cugetare este haină a Dumnezeirii. Căci Cuvântul Cel Ce S'au făcut om cu aceasta S'au îmbrăcat, și printr'însa ne-au vorbit în trupul nostru. Și tot carele s'a îmbrăcat cu dânsa, cu adevărat s'a asemănat Celui ce S'au pogorât dintru a Sa înălțime, și au ascuns strălucirea măreției Sale, și au învălit slava Sa cu smerita-cugetare, ca nu cumva zidirea, prin vedenia Lui, de istov să se arză. Căci nu putea zidirea a vedea pre Dânsul, de nu ar fi luat la Sineși o parte dintru dânsa, și așa au vorbit cu dânsa, și nici putea a auzi cuvintele gurii Lui față către față.

Fiindcă fiii lui Israil nici glasul Lui a auzi au putut, când din nor au grăit către dânsii. Cum dar ar putea priimi zidirea vedenia Lui în chip arătat? Căci așa de turburați erau Israiltenii, încât au zis lui Moisi: «Grăiască Dumnezeu cu tine, și tu fă auzite către noi cuvintele Lui; și să nu grăiască Dumnezeu cu noi, ca să nu murim»¹. Căci atâta de înfricoșată este vederea lui Dumnezeu, încât și mijlocitoriul [Moisi] a zis: «Înspăimat sânt și mă cutremur» (Evr. 12: 21). Căci s'a arătat pre muntele Sinai strălucirea slavei Sale; și muntele era fumegând și tremurând întru frica descoperirii celei întru dânsul, încât și fiarele ce se apropiau de părțile lui cele de jos mureau. Și s'au gătit și s'au grijit fiii lui Israil, păzindu-se curați trei zile, dupre porunca lui Moisi,² ca să fie vrednici de auzirea glasului lui Dumnezeu și de vederea descoperirii Lui. Și când a sosit vremea, nu au putut a priimi vederea luminii Lui, și cumplirea glasului tunetelor

¹ Cf. Ieș. 20: 19; A 2-a Lege 5: 25-27.

² Vezi Ieș. 19: 15.

Lui. Dar acum, când au vărsat preste lume harul Său întru Venirea Sa, nu în cutremur S'au pogorât, nici în foc, nici în glas înfricoșat și puternic,¹ ci «ca ploaia pre lână, și picătura ce pică pre pământ» (Ps. 71: 6) cu moliciune, și întru alt chip au fost văzut vorbind cu noi. Iar aceasta s'a petrecut atunci când ca întru o comoară au învălit mărirea Sa întru acoperemântul trupului Său², și între noi au vorbit cu noi în [trupul] pre care l-au lucrat Lui bunăvoirea Lui din pân-tecele Fecioarei și de-Dumnezeu-Născătoarei Maria. Ca văzând pre Dânsul, Carele este din neamul nostru, vorovind cu noi, să nu ne spăimântăm de vedenia Lui.

Pentru aceasta, cu Însuși Hristos s'a îmbrăcat tot omul cel ce s'a îmbrăcat cu haina cu carea văzut au fost Ziditoriul prin trupul cu carele S'au îmbrăcat. Căci cu asemănarea întru carea văzut S'au făcut zidirii Sale, și întru carea împreună cu dânsa au petrecut, dorit-au a se îmbrăca întru omul Său cel din lăuntru, și întru dânsa a fi văzut de către cei împreună-robi cu El.³ Și în locul îmbrăcăminteii cinstei și a slavei celei din afară, cu aceasta S'au împodobit. Pentru aceea, zidirea cea cuvântătoare și necuvântătoare⁴ ca unui stăpân se închină oricărui om pre carele cu această asemănare⁵ îl vede îmbrăcat, pentru cinstea Stăpânului său pre Carele L-au văzut îmbrăcat cu dânsa și petrecând întru dânsa. Căci carea zidire nu simte cinstire la vederea smeritului-cugetătoriu? Însă până ce slava smeritei-cugetări s'a descoperit tuturor, lesne defăimată era vedenia aceea plină de sfințenie. Dar acum măreția ei a răsărit ochilor lumii, și tot omul cinstește asemănarea aceasta în tot locul unde este văzută. Și prin mijlocitoriul aceasta s'a învrednicit zidirea a priimi vederea Ziditoriului și Făuritoriului său. Pentru aceasta nici de către vrăjmașii adevărului nu este lesne defăimată; și măcar că acela ce a câștigat-o

---

¹ Cf. 3 Împ. 19: 12.

² Cf. Evr. 10: 20.

³ Cf. Fil. 2: 7.

⁴ Sau rațională și irațională. (N. tr.)

⁵ Adică smerita-cugetare. (N. ed. amer.)

este cel mai lipsit din toată zidirea, precum cu coroană și porfiră se cinstește întru dânsa.

Pre cel smerit-cugetătoriu nici un om îl urăște vreodată, nici îl rănește cu cuvântul, nici îl defaimă; căci iubit fiind de Stăpânul său, de toți se iubește. El iubește pre toți, și toți îl iubesc pre dânsul. Toți îi duc dorul, și în tot locul unde se apropie, ca pre îngerul luminii îl văd, și cu cinstire îl oselesc. Și de ar grăi cel înțelept și învățătoriu, opriți vor fi, ca să dea loc smeritului-cugetătoriu să grăiască. Ochii tuturor la gura lui iau aminte, și la tot cuvântul ce iese dintr'însa. Și tot omul așteaptă cuvintele lui ca pre cuvintele lui Dumnezeu. Scurtimea grăirii lui este asemenea cuvintelor celor înțelepți¹, carii cearcă noimele lor. Dulci sânt cuvintele lui auzului înțelepților, mai mult decât este gătlejului fagurul și mierea. Și ca un Dumnezeu de toți se socotește, măcar de și neiscusit ar fi întru cuvântul lui, și defăimat și de nimic întru înfățișarea sa.

Cel ce cu defăimare grăiește împotriva smeritului-cugetătoriu, și nu îl socotește ca pre o făptură însuflețită, asemenea este celui ce și-a deschis gura împotriva lui Dumnezeu. Și măcar că vrednic de defăimare este în ochii săi smeritul-cugetătoriu, cinstea lui rămâne prețuită de toată zidirea. Smeritul-cugetătoriu se apropie de fiarele cele prădătoare, iar când privirea lor se oprește asupra lui, se îmblânzește sălbăticia lor. Și ca de un stăpân al lor se apropie de dânsul, și dau din cap și din coadă, lingându-i mâinile și picioarele, căci simt cum vine dinspre dânsul mireazma ce ieșea din Adam mai nainte de călcarea poruncii, când s'au adunat dinaintea lui și le-a pus nume în rai.² Cărea s'a luat de la noi, și iarăși o au înnoit Iisus, și înapoi ne-au dat-o întru Venirea Sa. Aceasta este ceea ce a mirezmit buna-mirezma a neamului oamenilor.³

Și iarăși, cel smerit-cugetătoriu se apropie de târătoarele cele de moarte purtătoare, și îndată ce simțirea mâinii lui se apropie și se atinge de trupul lor, iuțimea și asprimea veninului lor aducătoriu de

¹ Sau *ale sofistilor*. (N. tr.)

² Vezi Fac. 2: 19.

³ Cf. 2 Cor. 2: 15.

moarte încetează, și în mâinile sale ca pre lăcuste le strivește. El se apropie de oameni, și ca la Domnul iau aminte la dânsul. Și ce zic eu de oameni? Că încă și dracii cu cumplițimea lor, și cu răutatea lor, și cu toată lăudăroșenia cugetării lor, ca țărâna se fac când ajung înaintea celui smerit-cugetătoriu. Și toată răutatea lor se prostește, și se risipesc toate meșteșugurile lor, și se fac nelucrătoare vicleșugurile lor și pierzătoarea iscusință. Acum dar, fiindcă am arătat cât de mare este cinstea smeritei-cugetări date de Dumnezeu, și puterea cea ascunsă întru dânsa, să arătăm ce este smerenia aceasta și când se învrednicește omul a o priimi desăvârșit așa cum este ea cu adevărat. Ci să facem osebite între cel smerit-cugetătoriu la înfățișare și cel ce s'a învrednicit smeritei-cugetări celei adevărate.

Smerenia este oarecarea putere tainică pre carea o priimesc sfinții cei desăvârșiți dupre săvârșirea a toată petrecerea lor. Și nu se dă puterea aceasta, fără numai celor ce, prin puterea harului, întreaga vârtute întru sineși au săvârșit, precât pot să încapă hotarele firii omenești; căci vârtutea aceasta cuprinde întru sineși toate. Pentru aceea, nu fieștecarele om poate fi socotit smerit-cugetătoriu, cum s'ar întâmpla, ci numai cei ce s'au învrednicit de treapta de carea am zis.

Nu tot cel domol sau liniștit din fire, sau chibzuit, sau blând, la treapta smeritei-cugetări a ajuns. Ci adevărat smerit-cugetătoriu este acela ce are întru ascuns ceva vrednic de mândrie, și nu se mândrește, ci ca pre țărână socotește acel lucru în gândul său, și pământ și cenușă. Dar nu îl numim smerit-cugetătoriu nici pre acela ce întru pomenirea greșalelor și a scăpăturilor se smerește, și își aduce aminte de ele până ce se zdrobește inima lui, și se pogoară cugetul lui din gândurile mândriei prin pomenirea lor, măcar că și aceasta este vrednică de laudă. Căci încă are gândurile mândriei, și smerenia nu a câștigat, ci prin meșteșugiri o apropie de sineși. Și de este aceasta vrednică de laudă, precum am zis, ci iată smerenia încă nu este a lui: ci o voiește pre dânsa, și ea nu este a lui. Dară smerit-cugetătoriu desăvârșit este acela ce nu are trebuință a meșteșugi cu cugetarea sa pricinii de a fi smerit-cugetătoriu, ci acela ce întru toate acestea desăvârșit o a câștigat în chip firesc și fără de osteneală, ca acela ce a

priimit întru sineși oarecarele dar mare ce covârșește întreaga zidire și fire. Însă el se vede ca un păcătos, și de nimic, și lesne defăimat înaintea ochilor săi. Și este ca omul ce a intrat în tainele tuturor fi-riilor celor duhovnicești, și desăvârșit este întru înțelepciunea a toată zidirea cu toată amărunțimea, dară pre sineși se socotește cum că nici măcar un singur lucru cunoaște. Și acesta nu prin meșteșugiri, ci fără de silă este așa întru inima lui.

Întrebare: Deci este oare cu puțință a se face omul așa? Poate oare firea să îl schimbe întru acest chip?¹

Răspuns: Nu, dar să nu te îndoiești. Căci puterea purtării tainelor pre carea o a priimit cel smerit-cugetătoriu, carea îl face desăvârșit întru toată vârtutea fără de trudă, este însăși puterea aceea² pre carea o au priimit fericiții apostoli în forma focului. Pentru dânsa au poruncit lor Mântuitoriul «de Ierusalim să nu se despartă» (Fap. 1: 4), până ce vor priimi putere dintru înălțime,³ adică pre Mângâietoriul, cela ce se tâlcuiește Duhul Mângâierii. Și acesta este Duhul dumnezeieștilor vedenii. Despre aceasta s'a zis în Dumnezeiasca Scriptură: «Tainele celor smerit-cugetători se descoperă»⁴. Și pre Duhul acesta al descoperirilor, carele arată tainele, se învrednicesc smerit-cugetătorii a-l priimi înlăuntrul lor. Și pentru aceasta au zis oarecarii sfinți cum că smerenia face desăvârșit pre suflet prin dumnezeiești vedenii. Drept aceea să nu cuteze omul a gândi despre sine cum că a ajuns măsura smeritei-cugetări întru sineși, pentru un singur gând de umilință ce se suie într'însul întru oarecarea vreme, sau pentru puține lacrimi vărsate de el, sau pentru vreo bunătate pre carea prin fire o are sau prin silire a câștigat-o sieși. Căci [de ar fi așa], în scurtă vreme și cu puțină osteneală ar câștiga pre aceea ce

¹ Greaca are: *...și prin fire așa a se schimba pre sineși, sau nu? De fapt nu-ul din sau nu este răspunsul la întrebare: Nu.* (N. ed. amer.)

² Cf. Fap. 1: 8.

³ Greaca adaugă aici *Ierusalimul este vârtutea, iar puterea este smerenia, iar puterea cea dintru înălțime este...* Aceasta pare a fi o notă marginală care s'a strecurat apoi în text. (N. ed. amer.)

⁴ Sirah 3: 19; cf. Pilde 3: 34.

este plinirea tuturor tainelor și cetate întărită a tuturor vârtuților, și ar socoti¹ lucrurile acestea a fi darul smeritei-cugetări.

Ci dacă omul va birui pre toate duhurile cele împrotivnice, și nu i-a scăpat nici măcar unul din lucrurile fieștecărei vârtuți, și nu este niciunul pre carele să nu-l fi lucrat sau câștigat; și dacă, dupre ce a biruit și a supus toate întăriturile împrotivnicilor, ar simți cu duhul cum că a priimit întru sineși darul acesta (când Duhul dă mărturie duhului său, dupre cuvântul Apostolului²), aceasta este desăvârșirea smeritei-cugetări. Fericit este acela ce a câștigat-o, căci în tot ceasul sărută și îmbrățișează sânul lui Iisus!

Iar de va întreba omul: Ce voi face? Cum o voi câștiga? În ce chip mă voi învrednici a priimi pre dânsa? Că iată, eu mă silesc, și când socotesc cum că am câștigat-o, văd că gânduri împrotivnice ei se învârtesc în cugetul meu. Și pentru aceasta cad îndată întru dez-nădejde.

Întrebătoriului acestuia răspunderea aceasta se va da: «Destul este ucenicului a se face ca dascălul, și robului ca domnul său» (Mt. 10: 25). Vezi pre Cela Ce au poruncit aceasta, și Carele dăruiește darul, în ce chip pre aceasta au câștigat; și fă-te asemenea Lui, și o vei afla. Că El Însuși au zis: «Vine stăpânitoriul lumii cesteia, și întru Mine nu are nimic» (In. 14: 30). Vezi cum, prin desăvârșirea tuturor vârtuților, se poate câștiga smerenia? Accluia să râvnim, Carele astfel au poruncit: «Vulpile», zice, «au vizuini, și pasările ceriului cuiburi, dară Fiul Omului nu are unde capul să își plece» (Mt. 8: 20), Cela Ce are slavă de la toți cei ce s'au desăvârșit, și s'au sfințit, și deplini s'au făcut întru toate neamurile, împreună cu Tatăl Carele au trimis pre El, și cu Sfântul Duh, acum și pururea, și în vecii vecilor. Amin.

¹ Verbul acesta a fost adăugat din textul siriac tipărit. El s'a pierdut în textul siriac apusean (și deci și în greacă), făcând fraza obscură. (N. ed. amer.)

² Cf. Rom. 8: 16.

A P E N D I C E A

Cinci Cuvinte ale Sfântului Isaac Sirul neaflate în textul siriac apusean, tălmăcite după textul siriac tipărit

I. Pentru mohorâta întunecare ce cade asupra celor ce petrec viața cunoașterii întru liniștire¹

În vremea întunecării, mai vârtos decât toate ajută ție plecarea genunchelor. Că însuși aceasta, că nu poți a te apropia de plecarea genunchelor și întru dânsa a stăruii, cu adevărat din războiul diavolului este. Ci se cuvine ție a te lupta cu acest lucru. Căci știe diavolul ajutorința ce vine din plecarea genunchelor, și pentru aceea cu sârguință se străduiește din răpuzeri să te oprească a te apropia de dânsa. Și când voiești a cădea pre fața ta, atuncea te turbură. Și chiar de îl vei birui și vei pleca genunchele tale, te silește să nu zăbovești întru aceasta. Și măcar că reci ne sânt gândurile și întunecoase, cade-se nouă îndelung a stăruii întru plecarea genunchelor. Și chiar dacă, în vremea aceea, moarte ar fi inimile noastre, și nu am avea măcar o rugăciune, nici am ști ce vom zice, căci nu ne vine cuvânt de stăruință, ba încă nici de cerere – și atunci se cuvine nouă neconținut a rămânea căzuți pre fețele noastre, fie și tăcând.

Când trebuință avem de ajutoriu de la Dumnezeu întru vreun lucru și lipsiți sântem de dânsul, cu dreptate nu îl priimim, fiindcă nu ne apropiem de Dumnezeu întru rugăciune, cu osârdie și sârguință, zi și noapte, cu glas mare strigând către Dânsul cu durere; ci mai vârtos așteptăm ca El să ni-l dea de bunăvoie. Însă El, lăsându-

¹ Cuvântul 49 în textul siriac tipărit. (N. ed. amer.)

ne în necaz, pricinuire pricinuieste, ca aproape de El să ne aducă. Căci, pregetând a veni întru ajutoriul nostru, înaintea uşii Sale ne sileşte a zăbovi, întru stăruitoare rugăciuni, şi astfel săvârşeşte ajutorirea noastră. Măcar că, atunci când vin preste noi cele ce ajutorirea noastră pricinuiesc, ne spăimântăm, şi pregetăm, lăsându-ne pradă lenevirii, nepăsării şi negrijaniei, mai reci fiind decât apa.

Întru toată răutatea şi ispita ce vine asupra ta, din lăuntru ori din afară, deschisă stă înaintea ta această cale a rugăciunii: pre faţa ta căzând, chiar şi o zi şi o noapte întreagă, cerşeşte către Dumnezeu cu inimă fierbinte. Iar Dumnezeu, milostiv şi bun fiind, nu zăboveşte a da ție mângâiere şi loc de răsuflare, când vede că cu durerea inimii cerşeşti Lui, de nu cumva ceri în vreun chip aflat afară de calea aceasta.

Şi fă aceasta întru toată viaţa ta. Că vei priimi şi vei pierde. Şi iarăşi cu durerea inimii vei cere, şi se va da ție. Şi iarăşi se va duce de la tine; iar mai apoi te va întâmpina un asemenea lucru, încât vei socoti cum că a sosit vremea ieşirii tale. Dar când iarăşi te vei ruga lui Dumnezeu, întru un ceas a şi pierit. Aceasta este alergarea ce ni s'a poruncit; să nu te împutinezi cu inima!

Să ne păzim, în vremea când nepătrunsă întunecime apasă preste suflet, ca să nu cădem în deznădăjduire. Ascultă-mă, frate: precum muierea ce rabdă durerile naşterii, şi precum bărbatul cel ce rabdă cazne, așa cu tărie să te lupţi ca să nu laşi chilia ta! Că vrăjmaşul necontenit unelteşte mai vârtos decât toate a te face să laşi chilia ta, pentru nerăbdarea ta în vremea războiului. Şi cu toată puterea lui te sileşte a ieşi afară, ca nu cumva, de vei rămânea înlăuntru, întru plecarea genunchelor să-ţi afli scăpare. Că foarte se înfricoşează de aceasta, mai vârtos decât de toată altă lucrare.

II. Preafrumoase gânduri despre viața omului¹

De câte ori, întru viețuirea sa, se apropie omul de lumea aceasta, iubirea celor materialnice se înrădăcinează întru dânsul. Și întru grija cea pentru dânsule neconținut se turbură, și din pricina lor cu unii se luptă, și cu prieteșugul altora se robește. Dar când sporește cugetul lui întru adâncirea în gândurile la lumea ce va să vie, necurmat se stârnește întru dânsul cugetare lipsită de chipuri. Și, plin de dorire, cu nădejde așteaptă pre cele ce nu vede, uitând pre cele de aici. Ba uneori chiar și de sineși uită, întru aceste înțelegeri cufundat fiind, și gândurile lucrurilor celor văzute le trece cu vederea. Pentru aceea și gândurile, și faptele defaimă, câtă vreme întru aceasta se îndeletnicește. Și se șterge din inima lui iubirea ce însoțește povățuirea altora, și numai prieteșugul ce nu este legat de vedere² sălășluiește în sufletul lui. Simțirea pomenirii lucrurilor omenești se fură încet-încet din cugetul lui, și sporește și se întărește întru dânsul cugetarea la cele ascunse, biruind gândurile cele trupești, și de acum de cele stricăcioase se depărtează precât este cu puțință firii. Și de nu l-ar deștepta fireasca aducere-aminte atunci când se lipsește de vreo trebuință de nevoie, adunat ar rămâne cugetul lui întru sineși mai în toată vremea, întru neîmpărțită cugetare la cele viitoare; pentru carile nebun se face în ochii a toată înțelepciunea lumii cesteia. Și ținerea de minte îi slăbește și, cercetat fiind de omeneasca cunoștință, ca un neghiob se va afla.

Fericit bărbatul carele de unele ca cesteia s'a învrednicit! Că nu vor înceta lacrimile a se vărsa din ochii lui când în lăuntru său se adâncește, întru pomenirea lucrurilor prin carile oamenii sânt duși în rătăcire, și a pricinii pentru carea sânt lăsate unele ca acestea, și cum că întregul omenirii laolaltă stă strâns întru dânsule, și câtă trudă și amăgire se face din pricina lor. Zice-se pentru Pavel, cum că, stăpânit fiind sufletul lui de asemenea gânduri, vreme de trei ani

¹ Cuvântul 56 în textul siriatic tipărit. (N. ed. amer.)

² Sau *care este fără de formă*. Sensul pare a fi acela că nu mai este nevoie a vedea oamenii pentru a-i iubi. (N. ed. amer.)

nu a putut pune zăgaz lacrărilor ce întru dânsul izvorau. Asemenea cugetare, împrecunată cu vărsarea lacrărilor, copleșește pre om atunci când simte nădejdea celor viitoare, și astfel își întoarce cugetul la lucrurile lumii cesteia, și la cât de scurtă este viața omului, față de nădejdea osebită lui pentru vecii vieții celei noi. Și prin această tânguire, mort se face tuturor celor vremelnice¹ și grijilor lor, și toate patimile sufletului și trupului moarte se fac întru dânsul.

Deci să ne aducem aminte de aceasta, iubiților, și să defăimăm cele de aci precât ne este cu puțință, căci astfel întru gândurile noastre ne vom apropia încet-încet de cele viitoare. Că de nu va omul sili pre sineși întru început, și nu va defăima din vreme în vreme pre cele ce zac înaintea ochilor lui, ca tot mai mult să le poată părăsi și înainte să porceadă, sporind întru sineși cugetarea și gândirea la cele viitoare – niciodată se va putea ridica mai presus de trup întru viețuirea sa. Căci cei ce călătoresc pre cale, de nu vor merge înainte zi dupre zi, scurtând astfel călătoria lor, ci întru un singur loc vor rămânea, niciodată se va scurta calea lor dinaintea lor, și nicicând la țintă vor ajunge. Așijderea și noi. De nu ne vom sili puțin câte puțin, niciodată vom avea tăria a ne înfrâna de la cele trupești, ca spre Dumnezeu să ațintim privirile noastre.

Iată înțelepciune: Fiindcă cu anevoie lucru este omului a scăpa de cele trupești, când în laț de vreuna dintr'însele s'a prins, cade-se lui a se strădui departe de dânsule să stea. Într'acest chip și gândurile lor le poate împuțina, iar cugetul lui, împuținându-i-se grijile, afla-va răgaz către alt lucru să privească. Însă nu zic cum că nu trebuie să ne grijim de cele de nevoie, căci trebuință de ele avem, ca nu cumva pre firea noastră de însăși viața să o lipsim. Însă nu se cuvine a ni se face aceasta lucrarea cea de căpetenie, iar lucrul lui Dumnezeu în urma ei să rămână. Ci mai vârtos în parte îndeletnicindu-ne cu cele dintâi, grija lor lui Dumnezeu să o lăsăm, că mai bine este nouă în Dumnezeu a pune nădejdea noastră, iară nu în noi.

---

¹ Aceasta mai poate însemna și: *pentru toate scăpăturile*. (N. ed. amer.)

Dară de va cuteza omul a defăima cu totul cele pământești pentru cele duhovnicești, nu voi socoti aceasta lucru vrednic de prihană, căci multe sânt îmbărbătările Scripturii ce ne învață a fi tari în nădejdea noastră. Că scris este: «Domnul aproape este, de nimic vă grijiți» (Fil. 4: 5-6); iar David zice: «Aruncă spre Domnul grija ta, și El te va hrăni» (Ps. 54: 23), și: «Bogații au sărăcit și au flămânzit, dară cei ce caută pre Domnul nu se vor lipsi de tot binele» (Ps. 33: 11). Domnul nostru ne-au poruncit și aceasta, zicând: «De nimic vă grijiți, ci sporiți cugetarea voastră la cele viitoare, și nu vă veți lipsi de cele pământești, cele ce vă sânt de trebuință pentru nevoile firii»¹.

Dea nouă Dumnezeu, cu harul Său, ca dragostea cea către Dânsul să preaprisosească întru noi, ca prin necontenita cugetare la El să uităm lumea și cele din lume, slobozindu-ne din legăturile ei! Și în locul legăturilor cestora multe, să dea nouă a ne lega cu singură legătura ce nicicând se dezleagă de la cei ce iubesc pre Dânsul, adică legătura Împărăției lumilor celor de sus! Fie să ne legăm cu această legătură, și de taina acelor bunătăți să ne învrednicim, a căreia plinire în lumea cea viitoare se va da celor ce încă de aci o au ajuns²! Fie ca și noi pre aceasta să o dobândim, și ca și ea să ne dobândească pre noi, prin puterea ce dintru dânsa purcede în vecii vecilor. Amin.

III. Pentru lucrările harului³

Pune acest semn în sufletul tău și la dânsul fie-ți cugetarea: Când vei simți în suflet cum că grija lui Dumnezeu a început a se descoperi sufletului tău, pricepe că de limanul curăției te-ai apropiat. Căci când începe omul a se înălța mai presus de patimi, îndată se alipește de sufletul său această sfântă putere, și nu se depărtează de la dânsul nici ziua, nici noaptea, arătând lui purtarea de grijă a lui

¹ Vezi Mt. 6: 31-33.

² Adică *taina* sau mai nainte gustarea. (N. ed. amer.)

³ Cuvântul 71 în textul siriac tipărit. (N. ed. amer.)

Dumnezeu. Și această putere ce a pătruns în suflet descoperă lui cea mai mărunță amărunchime a tot ce este și a fost, și a lui „da”, și a lui „nu”, și a ceea ce îl cercetează pre om întru ascuns și la arătare, și a însăși zidirii lumii. Ba încă îi descoperă și făuritoarea putere a lui Dumnezeu, și dumnezeiasca Lui purtare de grijă îi arată, carea neconținut de fieștecarele lucru al zidirii cesteia se alipește, cercetându-l. Și arată sufletului său cum dumnezeiasca grijă însoțește pre om întru tot ceasul, măcar că el nu simte și nu știe aceasta, și totdeauna de toate cele împotivnice îl păzește, călăuzindu-l către cele ce-i sânt spre mântuire, și spre odihna sufletului și a trupului, și spre dobândirea vieții. Și aceeași dumnezeiască putere carea lucrează acestea toate se arată omului în ascuns prin înțelegătoare descoperire făcută firii sale celei duhovnicești, adică minții sale. Iar când se învrednicește omul a primi această putere în sufletul său, nimic alta mai știe, fără numai uimire și tăcere; pâraie curg lacrămile sale, și de toată lucrarea conținește.

Și de aci înainte vedea-vei în toată vremea priveliștea neîncetatei purtări de grijă a lui Dumnezeu pentru lucrul mâinilor Sale. Și astfel înghiți-se-va mintea ta întru copleșitoare uimire, amuți-vor simțirile, iară tu, ticăloase omule, cădea-vei pre fața ta întru rugăciune, cu limbă neînstare ceva a grăi, și cu inimă neputincioasă prinosul rugăciunii a aduce; căci, pentru minunarea de dumnezeieștile lucrări, până și rugăciunea zăbăvnicește¹. Aceasta este nelucrarea cea mai presus de lucrare, când întru desăvârșită odihnă de la simțiri și de la gânduri se află omul, neconținut zăcând pre fața sa înaintea Domnului său. Că și oasele sale, întru tăcerea lor, înălța-vor de-slavă-cu-vântare către Dumnezeu întru această nelucrare, precum zice prorocul: «Toate oasele mele vor zice: Doamne, Doamne, cine este asemenea Ție?» (Ps. 34: 10). Vedea-vei atunci cum, mai vârtos decât toată altă patimă, legatu-s'a dracul mândriei, și sub picioarele sufletului tău s'a aruncat. Și prin darul acesta, precum unii zic, învrednicește-se omul de dragostea lui Dumnezeu și de smerenia cea desăvârșită.

---

¹ Sau *se oprește, își încetează lucrarea.* (N. ed. amer.)

Darul acesta întâi prin liniștire se gustă, și cei ce cu osteneală¹ și cu trezvie stăruie întru desăvârșită liniștire, cu neputință este să nu-l cunoască pre dânsul. Dar când lasă omul liniștirea, și întru moleșire petrece, depărtează-se de la dânsul. Însă când iarăși întru liniștire intră, și ia seama de sufletul său, și cu tărie porcede la osteneala sa cea obicinuită, iarăși se atinge de sufletul lui și își arată puterea. Deci când deplin desăvârșit se face omul, puterea aceasta se unește cu dânsul și în lăuntru, și în afară, și nici măcar un ceas va înceta el din suspinare, și din plâns, și din toate celelalte, numai de nu de parte va sări din cea bine chibzuită rânduială a osteneții sale. Ci încă și în vremea de acum se află bărbați ce s'au învrednicit acestui dar, însă în parte. Însă și din părțica pre carea au priimit-o ei pot a înțelege ce este desăvârșirea acestui dar. Căci când gustă omul un căuș de vin dintr'o butelcă, știe cum este vinul tot, fie că alții beau numai o gură, ori o golesc până la fund.

Însă cu anevoie vei afla vreun om carele să aibă acest dar în chip desăvârșit, ba poate nicidecum. Că puterea aceasta este dar al trezviei liniștirii; și fiindcă nu este măcar unul, întru acest neam lipsit de îndrăznire, carele desăvârșita liniștire și deplina trezvie să fi îmbrățișat, lipsitu-ne-am cu totul de darurile ei. Omul carele aceste pozețe din negreala slovelor a dobândit, însă aievea din cercarea sa nu le-a aflat, asemenea este omului ce duce sub braț o alăută frumos împodobită și bine instrunată, dară degetele lui, neiscusite fiind, strunele ei nu știu să le atingă, ca felurite cântări să alcătuiască spre desfătarea sa. Deci alăută având, nu și iscusul ei are. Deci de alții are trebuință, carii să zică dintr'înșă înaintea lui și desfătare să-i aducă.

Nu te bucura când te îmbogățești în cunoașterea multor lucruri, ci bucură-te când ceea ce cunoști se vedește a fi cu adevărat al tău prin făptuire. Căci fără cea de-a doua, încet-încet și cea dintâi se va zădărnici, ba încă și mândrie va aduce, nefiind întru lucrare pusă. Dar de te sârguiești întru cea din urmă², negreșit și întru cea dintâi

¹ Sau *prin dreapta făptuire (praxis)*. (N. ed. amer.)

² Adică întru înfăptuirea celor cunoscute. (N. ed. amer.)

fără de învățătură te luminezi. Ochiul cunoașterii este cercarea, iar hrănirea ei este neconținută osteneală.

Fie ție acesta luminat semn că a ajuns sufletul tău limpedea curăție¹: ca adică, cercetându-te cu multă luare-aminte, să te afli plin de milostivire pentru tot omul, și inima ta să doară de tăria milei tale pentru oameni, și ca în foc să arză, fără osebire de fețe. Și când acest lucru neîncetat de față îți stă, printr'însul chipul Tatălui Ceresc se va vedea întru tine.²

Putea-vei pricepe măsura viețuirii tale nu din osebirea lucrurilor tale, ci din schimbările suferite de înțelegerea³ ta. Căci când mintea⁴ vede cele duhovnicești, obicinuieste trupul în lacrimi a se scâlda, fiindcă atunci, în chip slobod și de la sine, ca din pânțecă curg lacrămile omului din ochii lui, scâldându-i obrajii.⁵

Știu un om carele și în somn era cuprins de copleșirea uimirii față de Dumnezeu întru dumnezeiasca vedenie (*theoria*) a ceva din materia celor citite seara. Și uimit fiind sufletul lui de cugetarea acestei dumnezeiești vedenii, parcă simțea că de un lung răstimp de vreme întru gândurile somnului său se află adăstând, și întru minunarea acelei vedenii se adâncește. Și cu adevărat, în toiul nopții, de năprasnă din somnul său s'a trezit, șuvoi curgându-i lacrămile și până pre pieptul lui căzând. Și plină era gura lui de cuvântări de slavă, iar inima lui la dumnezeiasca vedenie cu dulceață fără de sațiu îndelung cugeta. Și din preaprisosința lacrărilor ce fără de măsură picau din ochii lui, și din copleșitoarea uimire a sufletului său, întru carea toate mădulările trupului său fără de vlagă au rămas, și a inimii lui, întru carea tresălta oarecarea dulceață, nu mai era în stare nici a-și săvârși slujba cea obicinuită a rugii sale celei de noapte. Și atâta fiind copleșit de mulțimea lacrărilor ce fără de voie din

---

¹ Sau *limpezimea*. (N. ed. amer.)

² Cf. Mt. 5: 45, 48.

³ Sir. *mad'a*. (N. ed. amer.)

⁴ Sir. *hauna*. (N. ed. amer.)

⁵ Cf. In. 7: 38.

izvorul ochilor lui țâșneau, așijderea și de celelalte lucruri, numai cu anevoie, la revărsatul zorilor, un psalm putu a rosti.

Deci să ne sârguim, fraților, și, cu mult înainte de a voi să mergem spre somn, la cuvântările noastre de slavă să cugetăm, și la cântările de psalmi, și la citirile cele din Sfintele Scripturi, păzindu-ne sufletul de rele pomeniri și de toată cugetarea cea spurcată, și pre vistieria noastră cu tot ce este frumos să o împodobim. Și astfel somnul plini de pomenirea lui Dumnezeu ne va cuprinde, și cu înflăcărată dorire arde-va sufletul nostru pentru bunătățile [cele de acolo]¹, fiindcă harul lui Dumnezeu întru somnul nostru ne împresoară și varsă preste noi darurile sale, măcar că noi dormităm. Căci cu adevărat ne cercetează, de este trupul nostru curat de toată întinăciunea și de s'au curățat gândurile inimii noastre de cele spurcate. Și, din pricina harului, nu pot de noi a se apropia fiii stăpânitoriului întunerecului, ori să ne împresoare, fiindcă sabia și sulița harului împrejurul nostru este. Dar când ne vor afla așa precum voiesc – când se depărtează de la noi harul ca și cum s'ar lepăda, și ca pre niște stârvuri fără de viață ne alungă – atunci cu toată viclenia lor se apropie de noi, și cu tot felul de înfricoșate și nebunești gânduri ne muncesc, dupre pofta spurcatei lor voiri.

Deci când cad preste noi în somn unele ca acestea, cade-se nouă îndată a înțelege, și gândurile a ne aduna, și să pricepem cum că întru acea noapte umbrirea lui Dumnezeu departe de noi era. Și cum de nu ne-au înghițit dracii? Ci numai slobozirea lui Dumnezeu², întru ale Căruia mâini se află sufletul a tot trupul, de noi să se apropie i-a lăsat, ca trezvitori să ne facem și seama de înșine să luăm. Însă cu neputință este lor a se apropia când șade preste noi umbrirea lui Dumnezeu.

¹ Sau pentru lucrurile cele bune. (N. ed. amer.)

² Lit. Dumnezeiescul semn sau Dumnezeiasca amelintare. (N. ed. amer.)

IV. Pentru stările cele ascunse, și pentru puterile și lucrările cele dintru dânsule¹

Adevăr socotește aceasta, frate: Dumnezeu totdeauna către voi-rea omului se pleacă, ținta și dorirea lui cea fierbinte văzând, dând lui cererea lui și plinindu-o când cere unele ca acestea: săvârșirea oarecăror isprăvi minunate, mai-nainte-cunoaștere a celor viitoare, izbăvire de ispite, pace de războaie, biruință asupra a toată patima, dobândire a toată vârtutea, răstimp de mângâiere de la har, curăție a rugăciunii, osârdie a duhului, bucurie duhovnicească, și toată altă cerere pentru carea omul se trudește în vreme și vreme, cu voire bună și cu îndurerată inimă.

Cât despre tainele Duhului, carile sânt mișcări ale rugăciunii celei duhovnicești și intrare a minții dincolo de catapeteasma Sfintei Sfintelor, și simțire a moștenirii celei nepieritoare: de nu va plăti omul plata lor, Dumnezeu nu se pleacă să i le dea, măcar de și întreaga zidire s'ar ruga pentru dânsul. Iar plata lor este curăția sufletului. Și când ajunge omul la curăția de patimi, atunci «cele ce ochiul nu a văzut, și urechea nu a auzit, și la inima omului nu s'au suit» (1 Cor. 2: 9), ca să le poată cere în rugăciune, se descoperă lui prin curăția ce nici o clipă mai contenește dintru taine și duhovnicești vedenii.

Ceea ce puterea primăverii obicinuieste a face firii pământului, aceea face harul sufletului prin curăție. Puterea primăverii face să odrăslească și gingașele rădăcini ce cresc prin văi, încălzind pământul precum focul cazanul, ca să dea la iveală comorile de verdeață sădite de Dumnezeu în firea pământului spre bucuria zidirii și spre slava Lui. Tot așa harul pricinuieste vădita înflorire a întregii străluciri pre carea Dumnezeu o au ascuns în firea sufletului, arătându-o lui și făcându-l să se bucure întru a sa frumusețe.

Deci când vede sufletul marile și negrăitele comori pre carile Dumnezeu le-au pus întru dânsul, ascunse lui de veșmântul cel în-

¹ Cuvântul 75 în textul siriac tipărit. (N. ed. amer.)

tinat al patimilor și al necunoașterii, dar pre carile Dumnezeu i le arată acum, căci haina patimilor lui sfâșiată a fost, atunci, de bucurie, departe de cele pământești prin dragostea Lui se răpește. Și nici că își mai aduce aminte de trupul cel ce ascundea frumusețile lui de la vederea sa. Apoi, cerești frumuseți întru sineși zărește ca întru o oglindă fără de pată, carea prin desăvârșita ei curăție răsfrânge frumusețea omeneștilor chipuri. Căci, precum s'a zis, «sfințele se cuvin sfinților». Căci fieștecarea vârtute, și toată oricarea osteneală prin carea se lucrează dreptatea pot și în afara liniștirii a se săvârși, și a se dobândi, și a se plini; dară nepățimirea și curăția afară de liniștire nu își află loc.

V. Scurte capete¹

Fericitul Pavel ne învață, zicând: «Dezbrăcați-vă de omul cel vechi, și vă îmbrăcați cu omul cel nou, carele dupre Dumnezeu s'a zidit întru sfințenie și dreptatea adevărului»². Însă nu zice «Îmbrăcați-vă cu omul cel nou preste cel vechi», bine știind că cu neputință ar fi aceasta. Vezi cu câtă înțelepciune ne îndeamnă. Că nu zice: «Îmbrăcați-vă cu omul cel nou, cel înnoit prin cunoașterea lui Dumnezeu», ci zice: «Dezbrăcați-vă mai întâi de cel vechi, și apoi îmbrăcați-vă cu cel nou». Și aceasta asemenea este cu cea întru alt loc zisă: «Carne și sânge Împărăția lui Dumnezeu să moștenească nu pot; nici stricăciunea pre nesticăciune moștenește» (1 Cor. 15: 50). Prin «nesticăciune» pre cunoașterea lumii celeilalte o zice, iar prin «stricăciune» și prin «carne și sânge», pre stricăcioasele patimi ale sufletului și trupului le însemnează, carile în latrea «cugetul trupului»³ se mișcă. Curăția o numește aci «omul cel nou», iar prin «Împărăția lui Dumnezeu» înțelege preînalta vedenie prin minte a fericitelor noime ale vecinicei străluciri, întru carea numai sufletul cel sfânt este lăsat să intre prin nesticăcioase noime, înălțate mai presus de stricăciune, carne și sânge.

¹ Cuvântul 76 în textul siriac tipărit. (N. ed. amer.)

² Cf. Ef. 4: 22, 24.

³ Rom. 8: 6.

De nu s'a curățit mărunta lumină a ochiului sufletului tău, să nu cutezi a aținti spre soare privirea ta, ca nu cumva să te lipsești de fireasca puțință a vederii, și te vei arunca întru vreunul din acele tărâhuri gândite, adică în Tartar, carele așijderea cu Șeolul este – zic adică întunecare afară de Dumnezeu. Căci cei ce, prin gândurile minții lor, din firea lor au ieșit, prin acel tărâm cutreieră cu firea lor cea cugetăreață¹ pre carea și-au agonisit-o.² Pentru aceea, cel ce a cutezat a intra la ospățul cel de nuntă cu haine necurate, întru întunericul acesta cel mai din afară s'a osândit a se arunca.³ «Ospățul cel de nuntă» se înțelege a fi vedenia duhovniceștii cunoașteri. Bucatele ospățului sânt plinătatea dumnezeieștilor taine, pline de bucurie, veselie și desfătare a sufletului. «Haină de nuntă» numește pre mantia curăției, iar «haine necurate» sânt gândurile⁴ cele pătimăse din suflet, căci acestea sânt lucruri întinate. «Întunericul cel mai din afară» înseamnă a fi afară de toată desfătarea cunoașterii adevărului și de a te fi casnic al lui Dumnezeu. Dacă omul cel întru asemenea necurate haine îmbrăcat cutează a năluci cu înțelegerea lui starea cea preainaltă a lui Dumnezeu, ca să intre și să-și așeze sufletul în mijlocul duhovniceștilor vedenii ale acelui sfânt ospăț de nuntă (carele strălucește numai în cei curați), și [cutează] a dori să se împărtășească de desfătările lui, prins rămânând în plăcerile patimilor, îndată este ca și înghițit de către năluciri⁵, mânat fiind de acolo către tărâmul cel lipsit de raza luminii ce se numește Școl și Pierzare. Care loc, necunoaștere este, și a fi uitat de Dumnezeu.

Zice-se cum că lucrurile lui Dumnezeu de la sine vin, de este locul curat și neîntinat.⁶ Iar cuvintele «de la sine vin» înseamnă că firesc lucru este curăției să strălucească întru dânsa lumina cea cerească, fără de căutarea și osteneala noastră. În inima cea curată pecetluit este ceriul cel nou, căci vederea de acolo lumină este, și

¹ Sau *intelectuală*. (N. tr.)

² Aici Sfântul Isaac vorbește despre filosofi, intelectuali, atei etc. (N. ed. amer.)

³ Cf. Mt. 22: 11-13. Vezi și Cuvântul 2, p. 97. (N. ed. amer.)

⁴ Sau *mișcările*. (N. ed. amer.)

⁵ Sau *închipuiri* (ale adevărului). (N. ed. amer.)

⁶ Vezi și p. 97. (N. ed. amer.)

locul duhovnicesc. Și, precum s'a zis oareunde, așa cum magnetul are fireasca putință de a trage la sine părțile de fier, tot așa și cunoașterea cea duhovnicească atrage inima cea curată.

Și măcar că s'a predanisit nouă de către bărbați vrednici de crezare că nimenea are cugetul cu totul ferit de a cădea pradă ademenirilor vieții de acum, eu cu încredințare zic, netemându-mă a fi osândit de către adevărul cel din cercare, cum că omul ce s'a îmbrăcat în straie de jale întru cugetarea sa, nu doar nebiruit rămâne de ademenirile patimilor, ci și tare este și biruitoriu întru războiul asupra lor. Căci, cu adevărat, atunci când află un suflet ce jelește, cela ce din multe feluri tânguirii pentru păcatele sale casă a plângerii și-a făcut, nu cutează nicidecum [patimile] a se arăta la luptă măcar și de departe, ca să-și încerce feluritele meșteșugiri. Și, precum a zis fericitul Iacov, în mormânt se va sălășlui [sufletul] până ce va întâlni din nou pre iubitul său Iosif.¹ Deci nimenea poate a mă îndupleca să zic că, acolo unde se află amărăciunea tânguirii, poate intra plăcerea patimilor de carea am zis. Ci mai vârtos întăresc cum că oste-neala acelu om fără primejdie este și adăpostită, și este mai presus de frică. Omul ce neconținut jelește din pricina fricii – fiindcă nu știe cum anume va fi sfârșitul călătoriei sale – mai presus este decât omul ce neconținut întru bucurie își petrece viața pentru că simte nădejdea ostencililor sale.

O, omule, a căruia cetate este năpădită de patimile cele din lăuntru, ia arma tânguirii, și pornește pre urma lor, și scapă pre slugile tale din mâinile lor!² Că pururea nebiruită este arma aceasta, și adăpostire tare, și de bărbați vrednici de crezare cercată a fost.

---

¹ Cf. Fac. 37: 35.

² Vezi Fac. 14: 14-16.

A P E N D I C E B

Întâia Epistolă Siriacă a Sfântului Macarie Eghipteanul¹

Avva Macarie scrie tuturor preaiubiților săi fii, mai nainte de toate îndemnându-i și heretisindu-i. Când voiește omul a cunoaște pre sineși, a căuta pre Dumnezeu și a se pocăi de cele ce a făcut în vremea când trăia în nepăsare, Dumnezeu, prin harul Său, îi dă a se scârbi de faptele lui cele de mai nainte.

2. Apoi Dumnezeu, întru milosârdia milei Sale, dă lui rea-pătimitire trupească prin post și priveghere, prin multa mulțime a rugăciunilor și prin lepădarea de lume. Și dă lui a răbda ocara, și odihnele cele trupești a defăima, și plânsul mai vârtos decât râsul a iubi.

3. Dupre acestea se dă omului tânguire, plâns, smerenie a inimii și a trupului, și puțința de a nu mai vedea căderile altuia, ci numai pre ale sale. Apoi se dă lui a-și aduce aminte de ziua ieșirii sale din această lume, și cum că înaintea lui Dumnezeu are a se înfățișa, și a avea totdeauna înaintea ochilor chinurile cele viitoare, și a avea zugrăvite înaintea inimii sale slava și cinstea ce vor să o priimească cei ce pre Dumnezeu iubesc.

4. Ci măcar că Dumnezeu îl desfată cu aceste lucruri, îl pune iarăși la încercare, ca să vadă de se va înfrâna de la dorințele sale și de va sta împotrivă lucrurilor celor ce dau război inimii lui, de carile

---

¹ Traducere după textul siriacă editat de W. Strothmann în *Die syrische Überlieferung der Schriften des Makarios 1*, Wiesbaden, 1981, pp. 74-84. (N. ed. amer.)

mai nainte se biruia. Apoi se va da lui putința de a birui plăcerea feluritelor bucate ce fac neputincioasă pre inima lui, cât nici poate a plini mica sa postire. Că dracii pun înaintea ochilor omului slăbiciunea trupului său și îndelungarea vremii, zicând: „Cât oare putea-vei să înduri această osteneală? Slab este trupul tău, și de multă trudă are trebuință omul ca să se sălășluiască Dumnezeu întru el, și mai vârtos întru tine, cel ce atâta mulțime de păcate ai săvârșit. Câte dintr'însele va ierta ție Dumnezeu?”

5. Dar dacă [dracii] bănuiesc cum că inima lui nu a priimit graiurile lor, iarăși vin către om cu felurite pricini de dreptate, zicând: „Măcar că ai păcătuit, ci te-ai pocăit de păcatele tale”. Apoi îl fac să își aducă aminte de oarecari oameni ce au păcătuit și nu s'au pocăit, și astfel seamănă slava deșartă în sufletul lui.

6. Și nu numai aceasta fac, ci și pre alții-i pun ca deșartă cinstire să îi dea. Ei îl sfătuiesc să porceadă la lucruri ce întrec puterea lui de a le purta, semănând în inima sa gânduri de nevoiță, priveghere și alte multe lucruri afară de cele rânduite, pre carile eu nici sânt în stare a le înșirui, făcându-l să-și închipuiască cum că cu lesnire se plinesc. Și fac aceasta în nădejdea de a putea ca printr'însele să-l abată din cale, precum la Pilde se zice: „Să nu te abați în dreapta, nici în stânga” (Pilde 4: 27).

7. Deci de va vedea bunul Dumnezeu că inima omului nu s'a plecat către vreunul din acele lucruri (precum zice David, aceeași arătând: „Cercat-ai inima mea, cercetatu-m'ai noaptea; cu foc m'ai ispitit și nu s'a aflat întru mine nedreptate” – Ps. 16: 3), ajutori-va Dumnezeu și-l va izbăvi pre dânsul. Și pentru ce zice „noaptea” și nu „ziua”? fiindcă amăgiturile vrăjmașului noapte sânt, precum și Pavel zice: „Nu fii ai nopții sântem, ci fii ai zilei”¹, căci Fiul lui Dumnezeu Zi este, iară Satana noapte.

8. Dar de va trece inima lui aceste războaie, încep dracii a-l lupta cu curvie și poftă de oameni. Și atâta slăbește inima dintru aceste lupte, cât lucrarea păzirii întregii-cugetări nespus de grea i se pare

¹ Cf. 1 Thes. 5: 5.

omului, socotind că nu va fi în stare să o săvârșească. Ei îi pun înaintea vremea cea îndelungată și truda acestei vârtuți, zicând: „Greu lucru este păzirea ei”, aducând asupra lui trupească neputință.

9. De se spăimântează inima de aceste lucruri și slăbește de lupte, atuncea milostivul Dumnezeu îi trimite o sfântă putere și întărește inima lui. Și îi dă Dumnezeu plâns, mângâiere și odihnă a inimii, cât se face omul mai tare decât vrăjmașii lui și aceia nu mai cutează a-l necăji, înfricoșându-se de puterea ce locuiește în el.¹ Aceasta și Pavel o zice: „Străduiți-vă, și veți lua putere”. Aceasta este puterea pentru carea grăia Petru, zicând: „Moștenire nesticăcioasă și nespurcată, carea nu se vestejește, păzită în Ceriuri pentru voi, cei ce cu puterea lui Dumnezeu sânteți păziți prin credință” (1 Pt. 1: 4-5).

10. Mai apoi, văzând preabunul Dumnezeu cum că s'a întărit inima omului asupra vrăjmașilor săi, depărtează de la el din vreme în vreme puterea [mai înainte zisă], lăsând pre vrăjmași să se slobozească asupra lui ca să-l lupte cu desfrânare, cu pofta ochilor, cu slavă deșartă și cu mândrie. Și astfel se face omul ca o corabie fără cârmă, purtată dintr'un loc într'altul.

11. Deci când slăbește și se moleșește inima de aceste lucruri, iarăși se grijește preabunul Dumnezeu de zidirea Sa, și de iznoavă îi trimite acea sfântă putere. Deci leagă inima, și sufletul, și trupul lui, și toate celelalte mădulare ale lui, în jugul Mângâietoriului, precum au zis Domnul: „Luați jugul Meu asupra voastră și vă învățați de la Mine, că sânt blând și smerit cu inima” (Mt. 11: 29).

12. Apoi preabunul Dumnezeu începe a deschide ochii inimii omului, ca să-l facă să priceapă că El este Sprijinătorul lui. Și știe omul de aci înainte a da cinstire lui Dumnezeu, cu multă smerenie și cu duh zdrobit, precum zice David: „Jertfa lui Dumnezeu, duhul smerit”². Căci prin ostenele acestor lupte își agonisește inima smerenie și zdrobire.

¹ Cf. Sf. Isaac, p. 316. (N. ed. amer.)

² Ps. 50: 17 după Peshitta. (N. ed. amer.)

13. Apoi acea putere începe a descoperi lucruri cerești înaintea inimii, și cum anume se cuvine a cânta cântări de laudă, și ce fel de cinstiri vor să priimească cei ce stăruitori. Ea îi descoperă că oricât s'ar osteni omul, mici sânt ostenele sale față de ceea ce îi va da Dumnezeu, precum zice Apostolul în Scriptură: „Nu sânt vrednice pătimirile vremii de acum, față de cea viitoare slavă carea se va descoperi nouă” (Rom. 8: 18). Apoi acea putere începe a-i descoperi chinurile celor ce se chinuiesc, și multe alte lucruri despre carile nu pot vorbi acum, căci nu este vremea a vorbi despre toate acestea.

14. Apoi Mângâietoriul pune hotare¹ în inima sufletului celui curat, încât se pune omul mai prejos de toată zidirea, și nu se mai uită la nedreptățile oamenilor, ci cu ochii drept înainte privește, și păzește limba sa, și pune în cale piciorul său, și întru dreptate tinde mâinile sale, și neconținut sălășluiește în rugăciune, smerit fiind cu trupul și stăruind întru priveghere. Acestea le pune El în om cu măsură și cu dreaptă socotcală; nu cu turburare, ci cu bună rânduială.

15. Însă de va disprețui cugetul aceste porunci și rânduiele ale Duhului, [sfânta] putere părăsește pre om. Atunci inima lui va avea parte de război și de turburare, iar patimile trupului îl vor chinui prin mișcările semănite de vrăjmașii săi.

16. Dar de se va întoarce inima omului și va ține poruncile Duhului, cele date spre folosul lui, va cunoaște că neconținuta sălășluire cu Dumnezeu este ea însăși odihna lui, precum zice David: „Strigat-am către tine, și m'ai vindecat” (Ps. 29: 2).

17. Eu însă așa socotesc, că de nu va dobândi omul smerenie multă în inima sa și în trupul său, ca un nimic având pre sineși, ochărilor răbdând și silind pre sineși, și pururea moartea înaintea ochilor zi și noapte având, și toate cele trupești lepădând, poruncile Duhului nu va putea să ție.

||Nu poate înțelegerea întru tine a pătrunde de nu te vei da lucrării liniștirii. Liniștirea își naște odrasla în mijlocul necazurilor. Necazurile nasc sânghința. Sânghința naște plânsul. Plânsul naște frica.

¹ Sau *legi*.

Frica naște smerenia. Smerenia naște vederea lui Dumnezeu. Vederea naște dragostea. Iar dragostea naște sănătatea sufletului. Cel ce dorește întru aceste bunătăți a intra, cade-se lui a se ruga neîncetat, a-și găti sufletul spre moarte, a plânge și a se tângui, a desluși ce îl desparte de Dumnezeu și a se opri de la acel lucru, și să urască lumea și toate cele din lume. Atunci harul lui Dumnezeu cu bucurie îl va priimi.||¹

Întăia Epistolă Siriacă a Sfântului Macarie al Alexandriei Despre petrecerea cea creștinească²

1. Cade-se creștinului a se înstreina de tot păcatul cel stârnit întru orișicare din mădulărilor sale, și unit a fi cu toate mădulărilor dreptății. De vor fi ochii omului teferi și vederea lui sănătoasă, însă piciorul sau mâna este vătămată, atunci două mădulare ale sale vor fi sănătoase, dară întru celelalte va stăpâni boala. Unul ca acesta nu se bucură de desăvârșită sănătate a întregului său trup. Cade-se deci creștinului a-și câștiga sănătate întru toate mădulărilor lui.

Streină este lumii cesteia taina creștinului, și cunoașterea lui, și viețuirea lui, și pentru aceasta cei mai mulți dintre oameni pre acestea nu le cunosc. Strein lucru este creștinătatea meșteșugarilor, și zidarilor, și neguțătorilor, și filosofilor ce se văd în lume. Căci de ar fi să fie o cetate mare, ai căreia locuitori să fie toți de neam mare, toți voievozi și oameni bogați, și s'ar întâmpla ca fieștecarele dintru dânșii să fie răzlețit întru un alt ținut, locuitorii acelor ținuturi varvari i-ar socoti, și numai ei ar fi în stare a se

¹ Pasajul dintre bare duble se găsește numai în două manuscrise siriace și lipsește în greacă. (N. ed. amer.)

² Traducere după textul siriac editat de W. Strothmann în *Die syrische Überlieferung der Schriften des Makarios* 1, op. cit., pp. 132-152. În manuscrise Epistola poartă diferite titluri, dintre care unul este „A douăsprezecea Epistolă Siriacă a Sfântului Macarie Eghipteanul”. (N. ed. amer.)

recunoaște unul cu altul, și a ști că același grai grăiesc, și că sânt cetățenii aceleiași cetăți. Întru același chip și creștinii sânt cetățenii unei cetăți carea este streină lumii. Ei sânt cetățenii unui alt veac, și alta este înțelepciunea lor, și înalt este Duhul carele locuiește întru dâșii, și ceresc este neamul lor, și vecinică este bogăția lor, și pururea-fuitoare vrednicia lor. Că voia lor asemenea este cu voia Domnului, și au mintea lui Hristos.¹ Ei sânt fii ai luminii, fii ai cămării de nuntă, fii ai odihnei, fii ai legământului celui nou.

Cu totul altul este graiul cel nou al lucrurilor celor pururea-fuitoare și nepieritoare. Că de vei lua pre un filosof din afară, fi-va el oare iscusit întru credință prin graiul vieții, face-se-va părtaș adevăratei înțelepciuni carea este mai înaltă decât ceriul și pământul? Căci cine dintre acești oameni poate cunoaște întru adevăr, în cuvânt și în faptă, că toate cele văzute ale lumii cesteia năluciri sânt, carile amăgesc ochii? Că nu poate omul a se depărta de lume și întru viața cea adevărată a intra, de nu pre năsâlnice căi va călători.

Precum ceața năpădește văzduhul, așa puterea păcatului a umplut inima lui Adam, și ca un fum zace preste voia noastră. Și măcar că iubitorii adevărului bat război cu fumul acela, nu îndată se fac părtași părții celei bune, ci numai prin multă nevoiță și sudoare. Ci mai presus sânt aceștia decât cei ce nu se luptă defel. Însă când priimesc o oarecarea odihnă, se umflă de mândrie și socotesc cum că au ajuns la slobozenie și la desăvârșire, nesimțind că s'au amăgit.

Nimic este mai pierzătoriu pentru un creștin decât mândria. Prin mândrie a aflat șarpele să îl momească pre Adam cu făgăduința că se va face dumnezeu.² Chiar și Dumnezeu celor

¹ Cf. 1 Cor. 2: 16.

² Vezi Fac. 3: 5.

mândri le stă împotrivă.¹ Ci adevăratul semn al creștinului acesta este: a hrăni pre cel flămând, a adăpa pre cel însetat, a răbda foamea și setea, a fi sărac cu duhul, a fi smerit și defăimat întru ochii săi, și a stăruii omul zi și noapte către Dumnezeu ca să stea neclătit întru adevăr. Dară de i se pare cuiva cum că este îndesțulat și bogat, și că de nimic are trebuință, părtaș s'a făcut amăgirii. Că muștră Apostolul pre unii ca aceștia, când zice: „Iată sătuli sântei, iată v'ați îmbogățit” (1 Cor. 4: 8), și iarăși: „Vai voa, bogaților” (Lc. 6: 24) și tuturor celor ce li se pare a fi ccva.²

3. Schimbări se întâmplă întru fieștecare om, la fel ca în văzduh. Acum este frig, și dupre puțin este zăduf, și apoi poate și grindină, și dupre puțin este senin. Tot așa se face și iscusirea noastră: când război, când sprijinire a harului. Uneori sufletul se află în furtună, și cumplite valuri se ridică asupra lui; apoi iarăși se întâmplă schimbare, și harul umbrează pre om, umplându-i inima de bucurie, și de pacea cea de la Dumnezeu, și de gânduri de întreagă-cugetare și de pace. Deci dacă dupre aceste gânduri ar urma năpădire, să nu ne mâhnim; și iarăși, în ceasul odihnei date de către har, să nu ne lăudăm, ci în vremea bucuriei să așteptăm necazul, și în vremea necazului să așteptăm ajutoriu. Și așa se îndreptează calea noastră. Dară cel ce se abate dintru acestea, parte a lupilor este.

4. Nu te minuna, omule înțelepte, de suferi necaz de la cei ce locuiesc împreună cu tine, căci știi cum că aceasta este lucrarea dracilor. Caiafa, cel ce pre Domnul l-a răstignit, pre scaunul lui Moisi a șezut, scaun pre carele Domnul nostru mult l-au cinstit.³ Iară proccii de către cei de un neam cu ei au fost prigonii. Și arhieria lui Moisi către Domnul nostru a trecut, iar de la Dânsul la verhovnicul apostolilor, iar de la Petru la Biserica lui Dumnezeu, căci adevărata preoție a Bisericii este. Iară Biserica dă botezul cel cu foc și cu

¹ Iac. 4: 6.

² Cf. Gal. 2: 6.

³ Vezi Mat. 23: 2.

Duh¹, și tăierea împrejur a inimii², întru carea Duhul cel ceresc odihnește, sălășluindu-Se în cuget.

Câtă vreme sântem în trup, nu trebuie să fim fără de luptă (precum cel ce nu are griji), fiindcă puterea slobodei voiri este supusă fricii până ce vom ajunge la cetatea noastră cea vecinică. Acolo vom fi fără osteneală și fără ispită, căci acolo nu este trebuință de purtare de grijă și nu este necaz; nu este bătrânețe și nici Satana; nu este război, nici frică, ci numai odihnă, bucurie și pace. Domnul nostru Izbăvitoriu se numește, fiindcă s'au dat pre Sine morții pentru firea cea înțelegătoare a oamenilor și ne-ai izbăvit pre toți din robie. El se mai numește și Tămăduitoriu, fiindcă cu cerească doctorie ne-au tămăduit și patimile sufletului nostru au vindecat. Iisus Hristos este Împăratul și Dumnezeuul nostru, dară Satana tiran este, și domn a toată răutatea.

5. Dumnezeu și îngerii Săi la viață ne cheamă, dară cel viclean și cetele lui pierzarea noastră doresc. Deci sufletul stă între cele două tabere și de către partea spre carea se pleacă, de aceea este luat în stăpânire. Însă tatăl carele voiește a-și trimite fiul într'o cetate, pre un drum unde îl întâmpină fiarele cele sălbatice, dă lui băuturi ucigătoare ca să omoare fiarele ce năvălesc asupra lui. Tot așa este și cu noi. Deci să ne străduim a priimi cereasca licoare care ne tămăduiește, și viață ne dă, și omoară patimile, și duhurile cele viclene gonește. Nu este lucru lesnicios a câștiga omul inimă curată. Această se face numai cu străduință și trudă multă, carea curățește pre inimă, dă omului bună conștiință și smulge cu totul relele dintru dânsul.

6. Harul sprijinește inima. Dară de se va mândri omul, cade, căci nu știe cum că, atâta vreme cât este în trupul acesta, fumul păcatului este cu dânsul. Pentru aceea toți dreptii au bineplăcut lui Dumnezeu călătorind pre calea cea strâmtă și necăjită.³ Avraam era bogat înaintea oamenilor și înaintea lui Dumnezeu, însă s'a numit pre sine

¹ Vezi Mat. 3: 11.

² Vezi Rom. 2: 29.

³ Cf. Mat. 7: 14.

„pământ și cenușă”¹. Și David a zis: „Ci eu sânt vierme, și nu om, ocara oamenilor și defăimarea norodului” (Ps. 21: 7). Prorocii și apostolii au răbdat ocări și necazuri. Și Însuși Domnul nostru, Carele este Calea, nu pentru Sine au venit, ci pentru noi, ca întru Dânsul pildă să avem. Împăratul și Fiul Împăratului, Dumnezeu și Fiul lui Dumnezeu S’au smerit pre Sineși și chip de rob au luat², Dumnezeu fiind, și tămăduitoare doftorie ne-au dat, și ranele noastre au tămăduit.

7. Iudeii L-au disprețuit, cu smerit chip văzându-L, asemenea nouă, și cu durere este mie a cugeta la clipa când au strigat „Răstignește-L”³, adunată fiind gloata cea smintită. Smerit a fost Domnul slavei și lepădat de toți. Ca un făcătoriu de rele osânditu-s’a la moarte de judecătoriu, și tot norodul l-a ocărât. Batjocură a auzit din toate părțile, de la Farisei și de la toți oamenii. Și cu durere este inimii a cugeta cum fața Lui o au scuipat, și cu cunună de spini L-au încununat, și peste obraz L-au lovit, precum este scris: „Dat-am spatele Meu spre bătai, și fața Mea nu am întors de către rușinea scuipărilor și fălcile Mele de la palmuri” (Is. 50: 6). Deci de vreme ce Dumnezeu au voit a primi și a pogori pre Sineși la asemenea pătimiri, necinstiri și smerenii, oricât de mult te-ai smeri tu, cel a cărui fire tină este și supusă morții, nicidecum te vei asemăna Domnului tău [întru aceasta]. Dumnezeu S’au smerit pre Sineși pentru tine, dar tu, pentru tine, nu vrei a te smeri. Ești mândru și înalt cu cugetul. Venit-au Dumnezeu și au ridicat povara ta, ca să îți dea odihnă, dară tu nu voiești a suferi ostenele și pătimirile. Că prin ostenele tale se tămăduiesc ranele tale.

8. Nu tot omul poate osebi pietrele scumpe. Că mulți, mărgăritare având, și lipsindu-le dreapta socotelă, nu știu ce mare comoară au dobândit. Însă oamenii chibzuiți și înțelepți știu cum să osească prețul unui galben bun de al unuia calp. Tot astfel și între frați sânt unii pre carii îi însoțește harul, măcar că ei nu știu că harul le

¹ Fac. 18: 27.

² Filip. 2: 7.

³ Lc. 23: 21.

face semn, și nu simt de unde sânt mișcați către bine întru faptele vârtuții lor, căci nu văd ceea ce au și nu sânt întru împreună-glăsuire cu aceasta.

Cei înțelepți nu se roagă numai în vremea rugăciunii, ci în toată vremea întru rugăciune se sârguiesc. Că lupta cu cel rău este necurmată, și fumul păcatului neconținut se ridică, și ca apa dintr'un izvor, așa izvorăsc gândurile în suflet. Gătește-te a sta împotriva gândurilor nu numai când te rogi, ci întru orișice lucru pre carele îl faci, ba încă și când dormi. Că de vezi un bogat în lume, îndată gândul îți șoptește că acela este un om mare. Ci tu să te împotrivești lui, zicând: „Făptură stricăcioasă este acela”, și apoi să-i arăți că grija ta este pentru bogățiile cele vecinice și nepieritoare. Și iarăși, de îți va arăta gândul o femeie frumoasă și ți-ar însufla poftă pentru dânsa, zi lui: „Spurcăciune este aceasta, ce duce la pierzare! Că iată pline sânt mormintele de oasele morților!” Și de vei vedea lucruri slăvite în lume, zidiri și cetăți, cade-se ție [a cugeta cum] să-ți zidești sufletul în toată vremea, iar cugetul tău și voia ta să aibă trezvie, spre a grăi împotriva păcatului ce locuiește în tine.

Roagă-te lui Dumnezeu, zicând: „Rogu-mă Ție, Doamne, miluiește-mă!” Și fă aceasta neîncetat și când mergi, și când mănânci. Când binele locuiește într'un om, rugăciunea nu încetează niciodată, căci Duhul neconținut se roagă întru dânsul. Ci aceasta este rânduiala bărbaților celor mari și desăvârșiți, ca și atunci când merg, și atunci când vorbesc, rugăciunea lor către Dumnezeu neîncetată să fie.

9. Ispititoriul dorește a ispiti¹ pre om și a ști ce voiește să facă. El îl pune la încercare, fiindcă nu știe dacă omul îl ascultă sau nu, până ce sufletul se lasă în voia lui. Dar nu zicem despre Satana că cunoaște toate gândurile inimii. Căci așa cum copacul, multe ramuri având, omul nu poate apuca decât două sau trei, iar pre celelalte le scapă, tot așa și sufletul, multe mădulare ca niște ramuri având, zic

¹ Sau a încerca. (N. ed. amer.)

adică gânduri și cugetări, pre unele dintr'însele le cunoaște Satana, dară pre celelalte nici măcar le simte.

10. Întru un lucru păcatul este mai tare decât noi, când izvorăsc în noi gânduri rele. Dară în altul sântem ajutați de Dumnezeu prin nevoița și rugăciunea noastră, dacă strigăm către Domnul cu fierbinte dragoste, ca El să ne învrednicească a purta roada dragostei, a credinței în Evanghelia Domnului nostru, a căutării Lui și a apropierii de Dânsul. În lumea cea văzută plugariul lucrează țarina; dar dacă ploaia de sus nu o udă, lucrarea plugariului nu va aduce nici un folos din acea țarină. Tot așa este și cu plugăria cea duhovnicească. Pentru aceea se cade ca omul să lucreze țarina inimii sale, trudind cu toată voia sa, căci ostenelele și roadele omului sânt bineplăcute lui Dumnezeu. Însă dacă norii ceriului de sus nu dau ploaia și șuvoaiele harului, toată osteneala omului este fără folos.

11. Cade-se creștinului ca, după ce a plinit toate câte i s'a poruncit să facă, toată dreptatea, să socotească că nimic a făcut.¹ Când postește aspru, să cugete cum că nu postește; când se roagă, că este ca unul care nu se roagă; și când stăruie în rugăciune, că este ca unul ce nu face aceasta. Și să-și statornicească în sufletul său gândul că abia pune început osteneleii sale, și cum că nu este drept înaintea lui Dumnezeu, ca unul ce în fieștecarea zi pune început. Și măcar că defaimă pre sineși, inima lui este plină de nădejde, bucurie și așteptarea Împărăției și a mântuirii, cugetând că: „De nu mă izbăvesc astăzi, pentru păcatele mele, izbăvi-mă-voi mâine”. Omul carele sădește vie socotește întâi în cugetul său cât va rodi, cât bir are a da împăratului și cât trebuie să cheltuiască din casa lui; și așa se apucă de lucru. Tot astfel este și cu noi. Răbdăm necazurile căii celei strâmte, nădăjduind că ne vom mântui și că ne vom învrednici de viața cea vecinică. Căci fără nădejde și bucurie, povara osteneleii și silnicia necazurilor și a răbdării ar apăsa greu asupra noastră.

12. Precum un vreasc arzând nu poate scăpa de foc, la fel sufletul nu poate scăpa de moarte, fără numai prin osteneală. Că mai

¹ Cf. Lc. 17: 10.

vârtos obicinuieste Satana a ne amăgi sub chipul gândurilor bune, încredințându-ne că prin asemenea lucruri [pre carile ni le însuflă] vom bineplăcea lui Dumnezeu. Și astfel ne amăgește și ne împiedică a cunoaște amăgirea noastră, prinzându-ne în lațul pierzării sale. De folos este luptătorului nevoiței, carele se străduiește în luptă, să intre întru gândurile inimii lui și acolo vitejește să dea război cu amăgirea diavolului, ca să cerce patimile pre carile Satana le stârnește în el, și să se lepede până și de sufletul său, să se mânie pre poftele ce-i vatămă inima și să le prihănească, să se ridice și să dea război cu gândurile, și cu sine însuși să se lupte.

13. Dacă întru cele trupești își ferești trupul de stricăciune și de curvia cea din afară, însă preacurvești în lăuntrul tău, și înaintea ochilor lui Dumnezeu curvești cu gândurile tale, fecioria trupului tău nu îți este de nici un folos. Căci când se amăgește fecioara și pierde fecioria ei, alungată este de mirele său. Tot așa este și cu sufletul. Dacă în gândurile lui curvește cu șarpele, alungat este de Hristos, Mirele său. „Că tot cel ce caută spre femeie ca să poftască pre ea, iată a preacurvit cu dânsa întru inima sa” (Mt. 5: 28). Deci dacă cugetul se învoiește cu un gând rău, voia îl împlinește. Curvia trupului arătată este, căci cu femeii se lucrează. Însă curvia sufletului ascunsă este, căci sufletul cu Satana curvește prin toate patimile cele păcătoase. Sufletul, dupre voia lui, este ori frate al lui Dumnezeu și al îngerilor Lui, ori al lui Satana și al oștirilor lui. Și dacă prin patimi cu dracii curvește, strein se va face cerescului Mire.

14. Deci să silim pre cugetul nostru a-și afla adăpost întru vorbirea cu Hristos. Un loc de liniștire este ca frumusețea verii. Cunosc mulți bărbați ce au ajuns să facă minuni, și în curțile cele cerești s’au răpit; însă, ca unii ce din plin gustau bogățiile harului, de rugăciune nu s’au mai grijit, și astfel întru cele mai de jos ale pământului și întru adâncurile păcatului au căzut. Aceasta s’a întâmplat lor mai întâi fiindcă s’au despărțit de frăție; iar al doilea, fiindcă s’au semețit, umplându-se de mândrie, nălucind că desăvârșiți au ajuns; și al treilea, fiindcă s’au îndărătnicit în căile voii lor a umbla. Deci nemaigrijindu-se de rugăciune, cutezat-au a se face [altora] învăță-

tori, prepuind întru cugetele lor cum că au dobândit oarece și nă-lucind cum că numai ei sânt desăvârșiți. Dar când, în sfârșit, s'a ridicat asupra lor furtună, de mari valuri s'au înghițit. Omul ce a dobândit adevărul este cu adevărat smerit. El nu judecă pre alții, pre păcătos, pre păgân ori pre iudeu, ci este trezvitoriu întru înțelegerea cugetului său, ca nu cumva cu lucrurile acelora să se împleticească, știindu-i că șchiopătează. Că acum adevărul în Biserică împărățește, și a Ei este preoția.

C U P R I N S

<i>Notă asupra ediției</i>	5
<i>Dana Miller – Introducere la ediția americană</i>	8
<i>Tabelul echivalenței cuvintelor</i>	77

CUVINTE PENTRU NEVOINȚĂ

CUVÂNTUL 1. Pentru lepădare, și pentru viața cea monahicească.....	83
CUVÂNTUL 2. Pentru mulțămirea către Dumnezeu, întru care și învățături prin capete.....	92
CUVÂNTUL 3. Cum că fără de osteneală intră sufletul spre înțelegerea înțelepciunii lui Dumnezeu și a zidirilor Lui, de se va liniști și de lume, și de grijile vieții; căci atunci poate a cunoaște firea sa și comorile cele ce înlăuntrul său le are ascunse.....	100
CUVÂNTUL 4. Pentru dragostea lui Dumnezeu și pentru lepădare, și pentru odihna cea întru Dânsul.....	118
CUVÂNTUL 5. Pentru a ne depărta de lume, și de toate cele ce turbură pre minte.....	134
CUVÂNTUL 6. Pentru cum că spre folosul nostru au lăsat Dumnezeu a fi sufletul priimitoriu de cele întâmplătoare; întru care și pentru lucrările nevoinței.....	150
CUVÂNTUL 7. Pentru chipurile nădejzii în Dumnezeu; și cui se cuvine a nădăjdui spre Dumnezeu, și cine este cela ce cu nebulie și cu nechibzuință are asemenea nădejde.....	164
CUVÂNTUL 8. Pentru ceea ce ajută pre om spre a se apropia de Dumnezeu întru inima sa, și carea este pricina cea adevărată carea apropic de dânsul întru ascuns ajutoriul; și carea este pricina ce aduce pre om întru smerenie.....	168
CUVÂNTUL 9. Pentru păcate de voie și fără de voie, și pentru cele ce din oarecarea întâmplare se fac.....	173
CUVÂNTUL 10. Pentru cuvintele Dumnezeieștii Scripturi, cele ce îndeamnă către pocăință, și cum că spre neputința oamenilor s'au grăit, ca să nu piară ei	

☪ Cuprins ☪

de la Dumnezeu Cel viu; și cum că nu se cuvine a le lua spre pricină de a păcătuți.....	177
CUVÂNTUL 11. Pentru felul cum se păzește frumsețea vieții căii monahicești, și cum poate fi ea chip al slăvirii lui Dumnezeu.....	180
CUVÂNTUL 12. Cum că nu se cuvine robul lui Dumnezeu, acela ce sărac s'a făcut de cele lumești și spre căutarea Lui a ieșit, pentru că nu a ajuns la cuprinderea adevărului, pentru frica acestui lucru a înceta din căutare, și a i se răci fierbințeala ce se naște din dorirea celor dumnezeiești și din cercarea tainelor lor; și în ce chip obicinuieste cugetul a se turbura din pomenirea patimilor.....	182
CUVÂNTUL 13. Pentru schimbarea și prefacerea ce se face celor ce călătoresc în calea liniștirii cea de Dumnezeu rânduită; cum că li se întâmplă mahniciune, și sugrumare sufletească, și de năprasnă bucurie, și neobicinuită fierbințeală.....	184
CUVÂNTUL 14. Pentru cei ce se liniștesc: când anume încep a pricepe unde au ajuns cu lucrurile lor în marea cea netrecută, adică întru petrecerea liniștirii; și când pot a nădăjdui puțin că au început a da ostenele lor roduri.....	185
CUVÂNTUL 15. Pentru păzirea și ferirea de cei slăbănogiți și nepăsători, și cum că din apropierea de dânșii împărătește preste om nepurtarea de grijă și slăbănogeala, și se umple de toată patima cea necurată. Și pentru a ne păzi de apropierea celor mai tineri, ca să nu se spurce mintea întru gânduri desfrânate.....	187
CUVÂNTUL 16. Pentru lepădarea de lume, și pentru depărtarea de îndrăzneala cea către oameni.....	195
CUVÂNTUL 17. Pentru rânduiala și așezarea noilor-începători și pentru cele cuvenite lor	198
CUVÂNTUL 18. Pentru rânduielele vieții monahicești, însemnate în scurt și deslușit; și cum și pre ce cale se nasc vârtuțile ei unele dintr'altele.....	201
CUVÂNTUL 19. Pentru cum că de folos este liniștitorilor a fi zăbavnici spre griji, și cum că de pagubă pricinuitoare este intrarea și ieșirea și grija; și pentru răspândire.....	204
CUVÂNTUL 20. Pentru căile cele ce ne fac a ne apropia de Dumnezeu, și carile se arată omului din lucrurile cele dulci ale privegherii căii de noapte, și cum că cei ce întru petrecerea aceasta se ostenesc, cu miere se hrănesc în toate zilele vieții lor.....	206

☪ Cuprins ☪

CUVÂNTUL 21. Povestire despre sfinții bărbați, și despre întrutot-cuvioasele lor cuvinte ce am auzit de la dânsii, și despre minunata lor viețuire.....	211
CUVÂNTUL 22. Pentru felurile puteri înțeleghătoare ale minții, ce se întrebuințează în lucrarea descoperirilor și a duhovniceștilor vedenii.....	221
CUVÂNTUL 23. Pentru felurile osebiri întru rugăciune, și pentru stăpânirea minții, și până unde poate această stăpânire a-și porni mișcările întru felurile chipuri ale rugăciunii; și care este hotarul cel firesc al rugăciunii; și până unde ai stăpânire întru dânsa a te ruga; și cum că, dacă trece acest hotar, nu mai este rugăciune, deși poartă numele de rugăciune ceea ce să săvârșește.....	223
CUVÂNTUL 24. Pentru cuvântul rostit de adevărata cunoaștere.....	233
CUVÂNTUL 25. Pentru lucrurile cele ce se dau unui frate în chilia sa.....	235
CUVÂNTUL 26. Pentru sufletul ce caută vedenia cea adâncă, ca să se cufunde întru dânsa din gândurile cele trupești, carile sânt din pomenirea lucrurilor.....	239
CUVÂNTUL 27. Împotriva celor ce zic: Dacă Dumnezeu este bun, pentru ce au făcut acestea?.....	244
CUVÂNTUL 28. Pentru vederea firii celor fără de trupuri, prin întrebări și răspunsuri.....	250
CUVÂNTUL 29. Pentru pilda și asemănarea date de dumnezeiasca vedenie a Duminicii și a Sâmbetei.....	256
CUVÂNTUL 30. Pentru felurile potrivite căi de înțeleaptă călăuzire pentru povățuirea ucenicilor.....	259
CUVÂNTUL 31. Care cuprinde prea de nevoie și foarte folositoare aducere-aminte de zi cu zi a celui ce șade în chilia sa și numai la sineși a lua aminte voiește.....	262
CUVÂNTUL 32. Pentru puterea și reaua lucrare a păcatului, și din ce se alcătuiesc și din ce încetează.....	263
CUVÂNTUL 33. Cum că în oarecarile lupte este mai bine a ne trudi din greu decât a ajunge în primejdia căderii.....	270
CUVÂNTUL 34. Pentru păzirea inimii, și pentru mai subțire dumnezeiască vedenie.....	271
CUVÂNTUL 35. Pentru semnele și lucrările dragostei lui Dumnezeu.....	274
CUVÂNTUL 36. Pentru chipurile vârtuților.....	276

☪ Cuprins ☪

CUVÂNTUL 37. Cuvânt pentru felurite pricini, prin întrebări și răspunsuri. Și pentru viețuirea cea vrednică de încredere, și pentru toată vârtutea. Și mai vârtos acest Cuvânt este de folos celor ce s'au dezbrăcat de lume, și locuitorilor în pustie, și celor zăvorâți, și celor ce, prin omorâciunea cea de bunăvoie, cu nădejde așteaptă cununa dreptății.....	279
CUVÂNTUL 38. Pentru cum că trupul, temându-se de ispите, se face prieten al păcatului.....	312
CUVÂNTUL 39. Pentru feluritele chipuri ale războiului celui de la diavolul împotriva celor ce călătoresc în calea cea strâmtă, carea este mai presus de lume.....	313
CUVÂNTUL 40. Pentru necontenita postire, și pentru a se aduna pre sineși întrun loc, și ce sânt cele ce se nasc dintru aceasta.....	323
CUVÂNTUL 41. Pentru pornirea trupului.....	332
CUVÂNTUL 42. Pentru chipul ispitelor celor de multe feluri; și câtă dulceață au ispitele cele ce pentru adevăr se întâmplă și sânt suferite; și pentru treptele și rânduielile întrucarile călătorește omul cel înțelept.....	335
CUVÂNTUL 43. Pentru tâlcuirea chipurilor vârtuții: carea este tăria fieștecăreia dintr'însele, și carea este osebirica fieștecăreia.....	342
CUVÂNTUL 44. Trimitere a celui întrun sfinți Părintelui nostru Isaac Sirul, scrisă către oarecarele frate ce iubea liniștea, pentru cum că diavolul, pre cei ce întrun lucrarea liniștirii necontenit se străduiesc, meșteșugește a-i face a înceta de la necontenita lor liniștire prin iubirea către vreo rudenie sau către oamenii cei de cinste; și cum că se cuvine sihastrului a defăima toate lucrurile, pentru cunoașterea lui Dumnezeu, carea întrun liniștire se află, precum la Părinții noștri cei din vechime s'a arătat.....	346
CUVÂNTUL 45. Trimitere a celui întrun sfinți Părintelui nostru Isaac Sirul către fratele său firesc și duhovnicesc, carele, locuind în lume și însetând să îl vază, îl îndemna și îl ruga prin scrisori ca să meargă la dânsul.....	351
CUVÂNTUL 46. Care cuprinde pricini folositoare, pline de înțelepciunea Duhului.....	352
CUVÂNTUL 47. Cât de mare este măsura cunoașterii și măsurile cele pentru credință.....	355
CUVÂNTUL 48. Care cuprinde sfătuirii pline de folos, pre carile cu dragoste le-a grăit celor ce cu smerenie au ascultat pre dânsul.....	358

☪ Cuprins ☪

CUVÂNTUL 49. Pentru mișcarea cea îngerească ce se deșteaptă în noi prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, spre sporirea sufletului întru cele duhovnicești.....	369
CUVÂNTUL 50. Pentru schimbătoarele stări ale luminii și ale întunerecului ce se fac în suflet în toată vremea, și pentru iscusirea lui întru cele de-a dreapta și întru cele de-a stânga.....	372
CUVÂNTUL 51. Pentru vătămarea râvnei celei nebune, ce ia chipul celei dumnezeiești, și pentru ajutorul cel din blândețe, și pentru felurite alte pricini.....	374
CUVÂNTUL 52. Pentru cele trei chipuri ale cunoașterii, și pentru deosebirea lucrărilor lor și a noimelor lor; și pentru credința sufletului, și pentru tainica bogăție ascunsă întru dânsa; și câtă osebire are cunoașterea lumii cesteia de simplitatea credinței.....	388
CUVÂNTUL 53. Pentru alte osebiri între înțelegerile cunoașterii.....	402
CUVÂNTUL 54. Pentru rugăciune, și pentru celelalte lucruri ce neapărat se cer pentru cea de-a pururea pomenire, și carile sânt de folos în multe feluri, dacă cineva, cu dreptă-socoteală citindu-le, le va păzi.....	404
CUVÂNTUL 55. Pentru cum se păzește trezvia cea ascunsă în suflet, și cum se strecoară în cuget somnul și răccala, stingând sfânta fierbințeală a sufletului, și omoară dorirea cea spre Dumnezeu ce tânjește după cele duhovnicești și cerești.....	413
CUVÂNTUL 56. Pentru răbdarea cea pentru dragostea lui Dumnezeu, și cum se dobândește sprijineala prin răbdare.....	416
CUVÂNTUL 57. Pentru cei ce lângă Dumnezeu viețuiesc, și întru viața cunoașterii zilele sale petrec.....	422
CUVÂNTUL 58. Pentru schimbările cele multe carile se lipsesc de cuget și prin rugăciune se cearcă.....	427
CUVÂNTUL 59. Pentru iubirea lumii.....	429
CUVÂNTUL 60. Cum că nu se cuvînc fără de nevoie a dori sau a căuta oarecarile semne vădite făcute prin mâinile noastre sau pentru noi.....	432
CUVÂNTUL 61. Pentru carile pricini lasă Dumnezeu ispite preste cei ce iubesc pre Dânsul.....	437
CUVÂNTUL 62. Pentru cum poate pricepe cineva măsura întru carea stă, din gândurile cele ce se pornesc întru dânsul.....	439

☪ Cuprins ☪

- CUVÂNTUL 63. Pentru ce oamenii cei sufletești, întru cunoașterea lor, caută la cele duhovnicești potrivit cu grosimea trupului lor; și cum poate a se înălța cugetul mai presus de grosimea trupului, și pentru carea pricină nu este slobozit omul dintru aceasta; și când și în ce chip este cu puțință a rămânea cugetul fără de nălucire în ceasul litaniei.....446
- CUVÂNTUL 64. Pentru rugăciune, metanii, lacrimi, citire, tăcere și cântarea de Psalmi. Povățuiri preabune, carile învață trezvia și pravilele vieții de nevoință, ca printr'însele să își agonisească omul bine-încuviințată viețuire...449
- CUVÂNTUL 65. Epistola celui între sfinți Părintelui nostru Isaac Sirul, trimisă către oarecarele prieten iubit al său, întru carea îl învață cele pentru tainele liniștirii, și cum că mulți monahi, pentru că nu le cunosc, cu nepăsare se află către minunată lucrarea ceasta, și cum că cei mai mulți dintre dânșii au ținut șederea chiliilor din pricina predaniei ce dăinuie între monahi; și, împreună cu aceasta, și scurtă adunare de cuvinte folositoare petrecerii întru liniștire.....467
- CUVÂNTUL 66. Cercetare și lămurire, cu pilde, pentru felurite pricini, și carea este întrebuițarea fieștecăreia.....473
- CUVÂNTUL 67. Pentru cum este datoriu a ședea întru liniștire cela ce are dreptă-socoteală.....479
- CUVÂNTUL 68. Pentru cum că putem a înțelege treapta viețuirii noastre din schimbătoarele stări ale cugetului nostru; și cum că nu trebuie a ne încrede pruncește în multa felurime a ostanelilor noastre, ci, ca niște înțelepți bărbați, ni se cuvine a cunoaște treapta întru carea se află sufletul nostru dintru ascunsa înnoire pre carea o simțim zi după zi; și pentru rânduiala cea subțire a dreptei-socoteli.....482
- CUVÂNTUL 69. Pentru adevărata cunoaștere, și pentru ispite, și pentru a cunoaște cu deadinsul cum că nu numai oarecarii preamici și neputincioși și neiscușiți sânt ispitiți, ci și cei ce s'au învrednicit nepățimirii oarecarea vreme, și au ajuns la desăvârșirea cugetării, și în parte s'au apropiat de curăția cea înjugată cu omorâciunea, și s'au ridicat mai presus de patimi precât este lăsat de Dumnezeu oamenilor câtă vreme petrec în lumea ceasta, în jugul vieții împreunate cu trupul cel pățimaș; și cum că oamenii suferă război și sânt munciiți de patimi din pricina trupului, căci, prin Dumnezeuiasca slobozire și milă, ei suferă aceasta la oarecarile soroace din pricina primejdiei mândriei, și că de multe ori fac călcare de poruncă, însă își tămăduiesc sufletul prin pocăință, și harul îi primește.....488
- CUVÂNTUL 70. Pentru adevăratul înțeles al capului acestuia, și pentru rugăciune.....494

☪ Cuprins ☪

CUVÂNTUL 71. Pentru felurimea vârtuților, și pentru desăvârșirea a toată alergarea, și pentru măreția milei și iubirii de oameni carea în chip duhovnicesc desăvârșește pre toți sfinții, și prin carea s'a adus întru dânșii dumnezeiasca asemănare, prin dragostea Lui cea bogată pre carea o au vărsat preste toți fiii oamenilor.....	498
CUVÂNTUL 72. Pentru credință și pentru smerita-cugetare.....	508
CUVÂNTUL 73. Pentru folosul cel din fugirea de lume.....	517
CUVÂNTUL 74. Pentru acelea prin carile poate dobândi omul schimbarea noimelor celor ascunse, împreună cu schimbarea petrecerii din afară.....	519
CUVÂNTUL 75. Pentru privegherea nopților, și pentru chipurile cele de multe feluri ale lucrării ei, și cum că nu se cuvine nouă a pune drept țintă a ostenelilor noastre săvârșirea unui anume număr de rugăciuni, ci mai vârtos cu slobozenie și dreaptă socoteală să fim, precum sânt fiii lui Dumnezeu cu Părintele lor, ostenindu-ne cu osârdua cea obicinuită dragostei; și cum că lucrarea privegherii mai slăvită este decât toate petrecerile; și pentru lucrurile cele ce se caută de cei ce aleg lucrarea aceasta; și pentru cum se cade a săvârși privegherea nopții; și pentru darurile dăruite acestor oameni de la Dumnezeu, și pentru luptele și războaiele ce se aduc asupra lor de stăpânitorul lumii cesteia.....	525
CUVÂNTUL 76. Răspunsul Sfântului Isaac către un frate care l-a întrebat: Pentru ce Domnul nostru au hotărnicit a fi milostenia asemănare a măreției Tatălui Celui din Ceriuri, iară monahii liniștirea mai mult decât pre milostenie o cinstesc? Și cuvânt de apărare pentru aceasta.....	540
CUVÂNTUL 77. Pentru câtă cinste dobândește smerita cugetare și cât de înaltă este treapta ei.....	547
APENDICE A. Cinci Cuvinte ale Sfântului Isaac Sirul neaflate în textul siriac apusean, tălmăcite după textul siriac tipărit.....	553
I. Pentru mohorâta întunecare ce cade asupra celor ce petrec viața cunoașterii întru liniștire.....	553
II. Preafrumoase gânduri despre viața omului.....	555
III. Pentru lucrările harului.....	557
IV. Pentru stările cele ascunse, și pentru puterile și lucrările cele dintru dânsele.....	562
V. Scurte capete.....	563